VLADIMIR NABOKOV • **Ada ya da Arzu**

Kelebek: Blue Morpho • Fotograf: Nabokov Cambridge'de, 1920

Ada or Ardor: A Family Chronicle
© 1969 Dmitri Nabokov
Bu kitabın yayın hakları Wylie Agency'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 807 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 170
ISBN-13: 978-975-470-951-3
© 2002 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1-4. BASKI 2002-2009, İstanbul
5. BASKI 2012, İstanbul

DİZİ EDİTÖRÜ Fatih Özgüven
DİZİ KAPAK TASARIMI Bülent Erkmen
KAPAK UYGULAMA Zeynep Arman
UYGULAMA Hasan Deniz
DÜZELTİ Serap Yeğen
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

VLADIMIR NABOKOV

Ada ya da Arzu

Bir Aile Tarihçesi

Ada or Ardor
A Family Chronicle

ÇEVİREN **Fatih Özgüven**

iletişim

VLADIMIR NABOKOV 1899'da St. Petersburg'da doğdu. Varlıklı, liberal bir ailenin en büyük oğluydu. Bolşevikler iktidara geldiğinde aile Rusya'dan ayrılarak önce Londra'ya, sonra Berlin'e gitti. Nabokov, öğrenimini Cambridge, Trinity College'de tamamladı. 1923 ile 1940 arasında anadilinde romanlar, hikâyeler, oyunlar, şiirler yazdı ve kuşağının seçkin Rus göçmen yazarlarından biri olarak ün kazandı. 1940 yılında karısı ve oğluyla ABD'ye göç etti ve 1941'den 1948'e kadar Wellesley College'da dersler verdi. 1955'te yayımlanan *Lolita*'nın dünya çapındaki başarısından sonra, 1959'da Cornell Üniversitesi Rus Edebiyatı profesörlüğünden emekli olarak İsviçre'ye yerleşti. Nabokov, İngilizce yazdığı ilk romanı olan *The Real Life of Sebastian Knight*'ı (*Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı*, İletişim, 2003) 1941'de yayımladı ve ondan sonra bu dili şaşırtıcı bir yaratıcılıkla kullanarak eserlerini İngiliz dilinde yazmaya devam etti. Vladimir Nabokov 1977'de İsviçre'nin Montreux kentinde öldü. *Lolita* dışında, önemli romanları arasında, fantastik bir aile romanı parodisi olan *Ada or the Ardor* (*Ada ya da Arzu*, İletişim, 2002) ve *Pale Fire* (*Solgun Ateş*, yakında yayımlanacak) sayılmalıdır. İletişim Yayınları'ndan çıkan diğer kitapları: *Karanlıkta Kahkaha* (1993); *Pnin* (1999); *Bir Günbatımının Ayrıntıları* (1999); *Rua, Dam, Vale* (2000); *Lujin Savunması* (2001); *Cinnet* (2003); *Göz* (2005); *İnfaza Çağrı* (2007); *Saydam Şeyler* (2010); *Konuş, Hafıza* (2011); *Nikolay Gogol* (2012); *Maşenka* (2012); *Laura'nın Aslı* (2012).

İÇİNDEKİLER

Önsöz: Acımasızlık, Güzellik, Zaman • *Orhan Pamuk* **7**

Birinci Bölüm **21**

İkinci Bölüm **319**

Üçüncü Bölüm **431**

Dördüncü Bölüm **509**

Beşinci Bölüm **539**

Ada ya da Arzu'ya Notlar • Vivian Darkbloom **559**

ÖNSÖZ
ACIMASIZLIK, GÜZELLİK, ZAMAN

ORHAN PAMUK

Bazı yazarlar bize çok şey öğretmelerine, yalnız hayat değil, yazı ve edebiyat konusunda temel görüşlerimizi oluşturmalarına, onları sevgi ve tutkuyla okumamıza rağmen hayatımızın bir döneminde kalırlar. Daha sonraki yıllarda onları yeniden okuyorsak eğer, hâlâ onlara gerek duyduğumuz için değil, sırf bir zamanlar onları okuduğumuz için, yani "nostalji" tadıyla okuruz. Hemingway, Sartre, Camus, hatta Faulkner benim için bu çeşit yazarlardandır. Onları seyrek olarak yeniden elime aldığımda, bu yazarların artık bana yeni bir güç aşılamalarını beklemem, bir zamanlar beni nasıl etkilediklerini, benim ruhumu nasıl oluşturduklarını *hatırlamak* isterim yalnızca.

Bir de sürekli gereksinim duyduğum yazarlar vardır. Proust'u elime her alışımda yazarın kahramanlarının kararsızlık, tutku ya da aşklarına göstereceği dikkatin ne kadar sınırsız olabileceğini bir daha hatırlamak istemişimdir. Dostoyevski'yi okuyorsam, diğer bütün endişe ve tasarımlarına rağmen, roman yazarının asıl tasasının derinlik olduğunu hatırlamaya ihtiyacım vardır. Bu tür büyük yazarların büyüklüğü sanki biraz da onlara duyduğumuz bir ihtiyaçtan kaynaklanır. Nabokov sürekli yeniden okuduğum bu vazgeçilmez yazarlardandır.

Lolita'nın, *Solgun Ateş*'in ya da Nabokov'un üslubunun en

parlak örneklerini verdiği *Konuş Bellek*'in okuna okuna yıpranmış kopyasını bir yolculuğa çıkarken, yaz tatili için bavulumu yaparken, hatta son romanımın son sayfalarını yazmak için kapanacağım otel odasına giderken vazgeçilmez bir ilaç paketini ihtiyatla yanıma alır gibi çantama koydurtan şey nedir?

Nabokov'un düzyazısının güzelliği elbette. Ama "güzellik" dediğim şey bir açıklama değil. Nabokov'un kitaplarının güzelliğinin altında her zaman "kötücül" (bir kitabının adında da kullanmıştır bu kelimeyi) ve zalim bir yan vardır. Bu özellikler de güzelliğin "zamandışı" yanının bir yanılsama olduğunu bize hissettirerek onu Nabokov'un yaşadığı hayata, çağa ve kültüre bağlar. Faustvari bir anlaşmayla bedeli acımasızlık ve kötücül bir şey olan bu güzelliğin üzerindeki etkisini anlatmaya çalışayım.

Lolita'nın tenis oynayışının anlatıldığı o ünlü sahneyi, Charlotte'un Hourglass Gölü'ne ağır ağır girişini, Humbert'in Lolita'yı kaybettikten sonra bir tepecikten yol kenarından aşağıdaki küçük bir kasabaya -oyun oynayan çocuk cıvıltılarını dinleyerek- bakışını (karsız bir Brueghel tablosu) hatıralarında bir gençlik sevgilisiyle ormanda buluşmalarını, oğlu küçük Dimitri'nin trenlere bakışını, ya da bir elinde babasının, öteki elinde annesinin eli yürüyüşünü, *Lolita*'ya yazdığı sonsözde yazımının tam bir ay sürdüğünü söylediği (hepsi on satırdan ibarettir!) Kasbeam şehrindeki berberi, ya da *Ada*'daki kalabalık aile sahnelerinden birini okurken hayatın tamı tamına böyle olduğunu, yazarın hepimizin bildiği şeyleri şaşırtıcı, hayranlık uyandırıcı, hatta gözyaşartıcı bir kesinlik ve doğrulukla, gerekli yere, tam da gerekli -ve bizim aklımıza asla gelmeyecek- bir şekilde yerleştirdiğini hissederiz. Nabokov da, tamı tamına neyi iyi yaptığını iyi bilen bir yazarın mağrur güveniyle bir keresinde "gerekli yere gerekli kelimeyi" bulmakta çok iyi olduğunu bildiğini söylemiştir bize. "Doğru Kelime"nin, Flaubert'çi anlamıyla bu mükemmel seçimi, düzyazıdaki bu kesinlik, öylesine başdöndürücüdür ki yazı bir an sihirli bir nitelik kazanır. Yazarın zekâsı, yaratıcılığı, talihi, ya da Tanrı'nın ona verdiği bir yeni kelimeyle (benim gibi yazarlarda kıskançlık, hayranlık ve

bir tür özdeşleşme isteği uyandıran bu Tanrı lütuflarının sonu gelmez hiç) açıklanabilecek bu sihrin arkasında okura doğru ve okura karşı acımasız bir çıkış vardır.

Nabokov'un acımasızlığı dediğim bu şeyi daha iyi anlayabilmek için Lolita'nın kendisini acımasızlıkla (bu haklı bir acımasızhktır) terketmesinden kısa bir süre önce Humbert'in biraz da vakit öldürmek için gittiği Kasbeam'daki berbere bir bakalım. İhtiyar bir taşra berberidir bu, çenesi hiç durmaz, Humbert'i tıraş ederken durmadan beyzbolcu oğlundan söz eder. Gözlüklerini Humbert'in önlüğüne silmesiyle, Humbert oğlu hakkındaki küpürleri okurken makasının durmasıyla, birkaç cümlede harikulade canlandırılmış bir berberdir bu. Onu okurken Türkiye'de bile onu tanıdığımızı hissederiz. Son anda ama, Nabokov bizi şaşırtan bir kart daha açıverir. Humbert konuya o kadar ilgisizdir ki berberin hakkında solmuş gazete kesikleri gösterdiği oğlunun ta otuz yıl önce ölmüş olduğunu son anda fark eder.

Böylece Nabokov'un bir ayda yazdığı iki cümleyle, bir taşra berberinin atmosferi bütün inandırıcılığıyla çizilmişken ve adamın gevezeliği ve oğlunun başarılarıyla övünüşü Çehov'cu (Nabokov'un duyduğu hayranlığı gizlemediği bir yazar) zevklerle, "ölü oğul" hayalinin melodramatik duyarlığı tam okuyucunun iyi niyetlerle kabul etmeye hazırlandığı "taşrada kayıp ve hüzün" temasına çevrilecekken acımasız ve alaycı bir kopmayla anlatıcı kahramanımızın berberin dertleriyle hiç ilgilenmediğini öğreniverir. Dahası, aşk acelesiyle kıvranan Humbert'in telaşına kapılmış biz okurlar da bir an berberin ta otuz yıl önce ölmüş oğlu için, tıpkı baş kahraman ve anlatıcı gibi hiç kederlenemeyeceğimizi anlarız hemen. Anlatının güzelliğinin bedeli olan acımasızlığın şimdi biz okurlar da suç ortaklarıyızdır. Yirmili yaşlarda Nabokov'u hep tuhaf bir suçluluk duygusuyla ve bu suçluluğa kalkan olsun diye geliştirmeye çalıştığım Nabokovyen bir gururla okudum. Romanların güzelliği kadar benim dünyamda onlardan alınan zevkin de bedeli buydu.

Nabokov'un acımasızlığını ve bunun güzelliğini anlamak için önce hayatın Nabokov'a ne kadar acımasız davrandığı-

nı bir hatırlamak gerekir. Zengin bir Rus aristokrat ailesinden gelen Nabokov Bolşevik devriminden sonra malını mülkünü, topraklarını, konaklarını kaybeder. (Daha sonra gururla bunun kendisi için önemli olmadığını yazacaktır.) Rusya'dan, İstanbul üzerinden (bir gün kalır) önce Berlin'e, burada sürgün hayatı yaşadıktan sonra da Paris'e, Nazilerin Fransa'ya girmesinden sonra da Amerika'ya göçer. Berlin'de Rusça yazarak bir edebiyat dili olarak sahiplenebildiği anadilini Amerika'da kaybetmiştir. Liberal bir siyasetçi olan babasını ise, *Solgun Ateş*'te bir benzerini alay ve acımasızlıkla canlandırdığı yanlışlıkla işlenmiş bir cinayet ile yitirir. Kırkında Amerika'ya göç ettiğinde babasını, üyeleri dünyanın her bir yerine dağılan ailesini, servetini ve anadilini kaybetmiştir artık. Edmund Wilson'un "en alttakine bir de tekme atmak" diye özetlediği tuhaf acımasızlığı, ya da "siyaset" ile hiç ilgilenmediğini gururla söylemesini, sıradan insanın sıradan alışkanlıklarıyla kitsch ve bayağılık eleştirisini aşan bir aşağılamayla alay etmesini, okurken dudaklarını kıpırdatan okurlar için yazmadığını ima etmesini kolay bir ahlakçılıkla yargılamak istemiyorsak eğer, Nabokov'un hayatındaki bu kayıpları ve onun Lolita gibi, Sebastian Knight gibi, John Shade gibi kahramanlarına olağanüstü bir şefkat gösterdiğini hatırlamalıyız.

Kasbeam kasabasındaki berber örneğinde olduğu gibi, acımasızlık Nabokov da hayatın, başkalarının, doğanın, fiziksel çevrenin, sokakların, şehirlerin bizim acılarımıza, dertlerimize hiç mi hiç cevap vermediğini en ince ayrıntılarıyla göstermek şeklinde ortaya çıkar. Bu bize Lolita'nın ölüm hakkındaki üvey babasının da çok takdir ettiği gözlemini hatırlatır: Ölümün en korkunç yanı "insanın tek başına olduğunu bilmesi" der Lolita. Nabokov'u okumanın derin zevki, hayatlarımızın dünyanın kendi iç mantığına hiç mi hiç uymadığı yolundaki acımasız gerçeği, güzelliğin kendisi olarak fark etmemizdir. Ancak iyi edebiyatın bize sevdirebileceği dünyanın bu derin mantığını keşfettiğimizde elimizde güzelliğin tesellisi kalır yalnızca: Nabokov'un nesrinin kelebek kanatlarını hatırlatan parlaklığı, simetrisi, yaptığı işin her zaman fazlasıyla bilincin-

de olan bir yazarın sezgiyle kendisinin "prizmatik Babil" dediği ışık, zekâ ve ayna oyunları dünyanın ve hayatın acımasızlığına karşı sarılabileceğimiz tek şeydir belki. Lolita'sını kaybettikten, hayat tarafından acımasızca ezildikten sonra Humbert okura artık elinden kelimelerle oynamaktan başka hiçbir şey gelmediğini söyler ve yarı alaycı bir şekilde "sanat denen sığınak"tan dem vurur.

Bedeli acımasızlık olan bu sığınak, tıpkı bütün roman boyunca okurun hissedeceği Humbert'in sinizminden anladığımız gibi bir suçluluk duygusu da yaratır. Nabokov'un nesri, güzelliğinin bedeli olan acımasızlığın sonucu -tıpkı küçük bir çocuğun saflığında zaman dışı güzelliği arayan Humbert gibi- bir suçluluk duygusuyla malüldür. Yazarın, anlatıcının, romanları hikâyeleri bize anlatan o harika dilin sahibinin bu suçluluğu hep bastırmaya çalıştığını hissederiz: Ya pervasız bir alaycılığın zekice bir saldırganlığın dalgaları arasında fark ederiz bu huzursuzluğu, ya da kahramanların ikide bir geçmişlerine, çocukluk anılarına dönmelerinden.

Hatıralarından da anlayacağımız gibi çocukluk Nabokov için hayatın geri kalanının kıyaslandığı bir altın çağdır. Tolstoy'un *Çocukluk ve İlk Gençlik*'inden etkilenerek yazdığı anılarında Nabokov, Tolstoy'un Rousseau'dan devraldığı suçluluk duygularıyla ilgilenmez. Belli ki onun için suçluluk çocukluktan ve Bolşevik ihtilalinden sonra cennet Rusya'dan uzaklaştıktan sonra ve kendi özel edebi üslubunu oluştururken yaşanacak bir acıdır. Puşkin bir zamanlar "bütün Rus yazarları kayıp çocukluklarını anlatırlarsa günümüz Rusyası'ndan kim söz edecek?" diye şikâyet etmişti. Nabokov'da, Puşkin'in şikâyet ettiği bu aristokratik -toprak sahipleri- edebiyatının modern bir uzantısıdır, ama elbette ki yalnız bu değildir.

Nabokov'un sürekli takılmaktan, alaycılıkla iğnelenmekten hoşlandığı Freud ile çatışmasının ardında, en derinde çocukluğun altın çağını suçluluk duygularından, ödipal karmaşalardan, yasak ve günah söylemlerinden koruma gayreti olmalı, Nabokov'un ileri sürdüğü gibi Freud'un saçmalıkları değil. Çünkü "zaman", "hafıza", "ölümsüzlük" gibi konularda yaz-

maya başladığı zaman -kimi zaman en parlak sayfaları- Nabokov'da Freud tarzı bir "büyücülük" yapmaya girişiyor.

Nabokov'un "zaman" fikrinin arkasında güzelliğin bedeli olan acımasızlık ve suçluluk duygularına bir karşı çıkış vardır. *Ada*'da üzerinde uzun uzun duracağı zaman anlayışıyla Nabokov okura, hafızamız sayesinde çocukluğumuzu ya da arkada bıraktığımız "altın çağı" yanımızda taşıyabileceğimizi hatırlatır. Bu bilinen, basit düşünceyi Nabokov olağanüstü bir şiirsellik ve şimdi ile geçmişi aynı anda aynı cümlede yaşatabilme gayretiyle ayakta tutar. Geçmişten gelen ve en olmadık zamanda karşımıza çıkan anı yüklü eşyalar, harika hatıralarla yüklü görüntüler, anlatıcının karşılaştırmaları bizi hep şimdinin berbatlığı yanında bir "altın çağ" olduğu yolunda uyarır. Hatırlama denen şey, -Nabokov'a göre yaratıcı yazarın ve hayal gücünün en büyük silahı- şimdiyi geçmişin halesiyle kuşatarak yaşamamızı sağlar. Ama Proust'taki gibi geleceği olmayan, hayat yolculuğu tamamlanmış bir anlatıcının geçmişi hatırlaması değildir bu. Hafıza ve zaman konusundaki ısrarlarından anlayacağımız gibi, şimdinin ve geleceğin, anıların oyunları ve zamanın dalgalanmalarıyla yapıldığını bilen bir yazarın kararlığıdır. Lolita'nm dengesi ve diriliği geçmişle şimdi arasındaki bu huzurlu, huzursuz gidip gelmelerden oluşur: Önce Lolita öncesi çocukluk hatıraları, sonra Lolita kaçtıktan sonra, Lolita ile yaşanmış mutluluğun hatıraları. Nabokov bu harika anılardan söz ederken sık sık cennet sözcüğünü kullanır - bir keresinde de "cennette buzdağları" der.

Ada ise Nabokov'un geçmişte kalan bu cenneti günümüze taşıma çabasıdır. Bu altın çağı hatıraların dünyasını yaşadığı günde ne Amerika'da -çünkü Lolita'nın Amerikası bayağıhk ile özgürlük arasında gider gelir- ne de Rusya'da -ya da Sovyetler Birliği'nde- yaşatamayacağını bildiği için Nabokov bu iki ülkenin hatıralarından üçüncü bir hayal ülke, edebi bir cennet yaratmıştır. Çocukluğu günahsızlık çağı olarak gören yazarımızın kendini bitmez tükenmez ayrıntıların masumiyetine bırakarak yarattığı bu harika, tuhaf, aşırı ve narsisistik dünya her bakımdan çocuksudur. Yaşlı yazarın hatıralarını yazarak çocukluğu-

na dönüşü yerine, Nabokov ters, zarif ve çok iddialı bir taklayla çocukluğu yaşlılığa taşımayı denemiştir burada. Âşık kahramanlarımızın çocukluk aşkları yalnızca yüceltilmez, bütün bayatları boyunca bu aşka ve birbirlerine bağlı kalarak çocukluklarını da koruduklarını hissettirilir. Humbert'in cenneti bir çocuğun aşkında araması gibi Van ile Ada'da çocukluk aşklarını bütün hayatlarına yayarak cennette yaşamak isterler. Önce kuzen olduklarını, daha sonra da iki âşığın aslında kardeş olduklarını öğreniriz. Nabokov nefret etmekten hoşlandığı Freud gibi, tabuların bizi çocukluğun cennetinden uzak tuttuğunu farkında olmadan söyler gibidir.

Nabokovcu çocukluk, suçtan günahtan uzak bir cennet olduğu için Ada ve Van'ın aşklarındaki egoistçe yana asıl hayranlık duymamız gerekir. Yazarımız Nabokov gibi bir büyük büyücü olduğu için de bu hayranlığı duyarız da. Bu da okuru, Van'a duyduğu büyük aşkın karşılığım alamayan zavallı Lucette ile özdeşleştirmeye götürür. Van ile Ada, anlatıcının onlar için yarattığı o harika, tuhaf, acaip aşk cennetinde yaşarken kitabın en çağdaş, huzursuz ve mutsuz kişisi Lucette, Nabokovcu bir acımasızlığın kurbanı olur ve Ada'nın kimi okurlarının kitap için hissettiği gibi büyük aşkın ve kitabın dışında kalır.

Yazarın büyük olabilmesi için okurun da büyük olması gereken yer burasıdır. Nabokov'un cenneti günümüze getirmek, hayata karşı kendi dünyasını yaratabilmek için *Ada*'da gösterdiği çaba, yazarın kendi olmaktaki kararlılığı ve kendi şaka ve saplantılarında ısrarı, kendi zevklerine, oyunlarına, hayal gücünün sınırsızlığına gösterdiği özsaygısının aldığı mağrurca boyut, sabırsız okur için zaman zaman *Ada*'yı kabul edilemez bir noktaya yaklaştırır. Proust'un, Kafka'nın, Joyce'un da okura karşı yazdığı yerdir burası ama postmodernist şakanın babası Nabokov (böyle olacağını bilseydi, belki de reddederdi bu babalığı), bu yazarlardan farklı olarak okurun tepkisini de öngörür, ve onu da oyuna katar: Van'in yazdığı felsefi romanın zorluğunu, "yelpaze sallayan hanımların oturma odası gevezeliklerinde" onu kendini beğenmiş görmelerini, edebi şöhretin ona vız gelmesiyle açıklar.

Bu mağrur Nabokovcu tutumu, herkesin romancıdan toplumsal ve ahlaki yorumlar yapmasını beklediği, gençlik yıllarımda içimde gizli bir zırh gibi taşıdığımı söylemeliyim. Türkiye'den bakıldığında, 1970'lerde Nabokov romanları *Ada*'nın kahramanları gibi, varolmayan bir dünyaya ilişkin "günümüzden kopuk" fanteziler gibi gözükürdü. Yazmayı tasarladığım kitapları acımasız, eşitsiz ve çirkin toplumsal ortamın ahlaki tatlepleriyle boğmakta korktuğum için yalnız *Lolita*'yı değil, *Ada* gibi Nabokov'un kendi takıntılarını, şakalarını, edebi oyunlarını ve göndermelerini, cinsel hayallerini, bilgiçliğini ve alaycılığını sonuna kadar götürdüğü kitapları benimsemek bana tek başına yapılması gereken ahlaki bir yükümlülük gibi görünürdü. Bu yüzden benim için büyük edebiyatın hemen yanıbaşında bir yerde suçluluk duygusunun serin ve insanı yalnız hissettiren rüzgârı eser. *Ada*, bir büyük yazarın bu suçluluk duygusu hiç yok gibi yapmaya çalışması, cenneti büyük edebi yeteneği ve iradesiyle bugüne getirme çabasıdır. Bu yüzden bir kere bu büyük kitaba güveninizi kaybedersiniz, başta Ada ile Van'ın kardeş aşkı olmak üzere kitaptaki her şey, niyet edildiğinin tam tersi bir günaha batar.

Yirmi yıl önce Nabokov hakkında konuşmaktan çok zevk aldığım tek kişi Fatih Özgüven, *Lolita*'dan sonra bu büyük ve vazgeçilmez romanı da Türkçe'ye çevirdi. Edebiyatımızın son otuz yılda çıkardığı bu en büyük çevirmenin elinde Nabokov'un bütün şakaları, aykırılıkları ve tuhaf güzelliğiyle Türkçe konuştuğunu hayranlıkla görüyoruz.

Mr. and Mrs. Ronald Oranger, bir iki küçük roman kişisi ve Amerikan vatandaşı olmayan bazı kişiler dışında, bu kitapta adı geçen bütün kişiler ölüdür.

(Yay. Haz.).

Aile Ağacı

Prens Vseslav Zemski
(1699-1797)

oo 1770

Peter
(1772-1832)

oo 1824

Mary O'Reilly
(1806-1850)

Daria (Dolly)
(1825-1870)

oo 1840

Ivan Durmanov
(1801-1872)

Ivan
(1842-1862)

Marina
(1844-1900)

oo 1871

Daniel Veen

Aqua
(1844-1883)

oo 1869

Dementiy Veen

Prenses Sofia Temnosiniy
(1755-1809)

Olga
(1773-1814)

oo 1793

Erasmus Veen
(1760-1852)

Dedalus
(1799-1883)

Ardelion
(1800-1848)

oo 1837

oo

Barones Irina Garin
(1820-1838)

Mary Trumbell
(?-1849)

Dementiy (Demon)
(1838-1905)

Daniel
(1838-1893)

oo 1869

oo 1871

Aqua Durmanov

Marina Durmanov

Ivan (Van)
(1870-)

Adelaida (Ada)
(1872-)

Lucinda (Lucette)
(1876-1901)

oo 1893

Andrey Vinelander
(1865-1922)

BİRİNCİ BÖLÜM

1

Büyük bir Rus yazarı, ünlü bir romanın başında (*Anna Arkadyeviç Karenina*, İngilizce'ye çeviren R.G. Stonelower, Mount Tabor Ltd. Yayınevi, 1880) "Bütün mutlu aileler az çok birbirinden farklıdır; bütün mutsuz aileler ise az çok birbirine benzer," der. Bu ifadenin birazdan gözlerinizin önüne serilecek olan hikâyeyle, ilk yarısı olsa olsa Tolstoy'un başka bir eserine, *Detstvo i Otroçestvo* (Çocukluğum ve Anayurdum, Pontius Press, 1880) daha yakın olan bir aile tarihçesiyle pek az ilgisi var, hatta hiç yok.

Van'in anneannesi Daria ('Dolly') Durmanov, büyük ve biçim biçim ülkemizin kuzeydoğusunda bir Amerikan vilayeti olan Bras d'Or'un valisi Prens Peter Zemski'nin kızıydı. Prens Zemski, 1824'te Mary O'Reilly adında İrlandalı bir sosyete hanımıyla evlendi. Bras'da doğan ve tek çocuk olan Dolly, 1840'da, başında kavak yelleri esen bir yaşta, on beşinde, Yukon Kalesi komutanı ve sulhsever taşra beyefendisi General Ivan Durmanov'la evlendi. Generalin, hâlâ sevgiyle 'Rus' Estotya'sı denilen ve tahılsal anlamda kendiliğinden 'Rus' Kanada'sına ya da 'Fransız' Estotya'sına karışıveren ve Yıldızlı ve Şeritli

bayrağımız altında, esenlikli bir iklimde sadece Fransız değil, Makedonyalı ve Bavyeralı yerleşmecileri de barındıran, haritada mozaik mozaik bir proktorat olan Severn Tories (Severniya Territorii) bölgesinde toprakları vardı.

Mamafih, Durmanovların severek oturdukları yer, aynı ismi taşıyan kentin yakınlarındaki Raduga idi. Burası asıl Estotya topraklarının ilerisinde, ABD'nin New Cheshire bölgesinin zarif Kaluga kenti ile ondan daha az zarif olmayan Mayne'deki Ladoga kenti arasında, kıtanın Atlantik tarafındaydı. Burada bir malikâneleri vardı ve üç çocukları da burada doğdu; mezara genç ve ünlü olarak giden bir oğul ve çetin ceviz ikiz kızlar. Dolly, annesinin güzelliğini ve aklına eseni yapma huyunu miras almıştı, ama onda atadan kalma, keyfî, çoğu zaman da pek fena bir zevksizlik damarı da vardı ki bu, mesela, kızlarına verdiği isimlerde çok iyi yansıyordu: Aqua ve Marina. ('Peki neden Tofana değil?' diye hayretle sormuştu iyi huylu ve dal dal boynuzlu general, pes perdeden kahkahasının sonuna doğru da ufak ufak öksürmüştü, umurunda değilmiş gibi yapıyordu- karısının ani parlamalarından çok korkardı.)

1869 yılının 23 Nisan günü, çisentili ve sıcak, buğulu ve yeşil Kaluga'da, yirmi beş yaşında ve her zamanki bahar migreni başında olan Aqua, kökleri çok eski İngiliz- İrlandalı atalara dayanan Manhattanlı banker Walter D. Veen'le evlendi. Walter, Marina'yla nice zamandan beri süren ve gelecekte de aralıklarla sürecek fırtınalı bir macera yaşıyordu. Marina ise, 1871'de bir aralar, ilk âşığının birinci kuzeniyle evlenmişti. Bu kuzenin de adı Walter D. Veen'di, kendisi öteki Veen kadar ileri gelen biri olmakla birlikte çok daha sıkıcı bir şahıstı.

Aqua'nın kocasının adının ortasındaki 'D', Demon'un (Demian ya da Dementius'un kısaltılmışı) baş harfiydi ve kendisi akrabaları tarafından bu isimle çağrılırdı. Toplum içinde ise ona genellikle Kuzgun Walter ya da Kara Walter denirdi, Marina'nın kocası Aptal Walter ya da kısaca Kızıl Veen'den ayırmak için. Demon'ın çifte hobisi eski ustaların ve genç metreslerin koleksiyonunu yapmaktı. İlaveten, orta yaşlı kelime oyunlarını severdi.

Daniel Veen'in annesi bir Trumbell'dı ve -sıkıcı insan avına çıkmış birileri tarafından yolu kesilmedikçe,- Amerika'nın tarihsel süreci içinde İngilizce'deki 'bull' kelimesinin nasıl olup da New England'daki 'bell' haline geldiğini uzun uzadıya anlatma temayülündeydi. Nasıl olmuşsa olmuş Daniel yirmili yaşlarında bir 'iş kurmuş' ve Manhattan'ın ileri gelen sanat tacirlerinden biri olup çıkmıştı. En azından başlarda, ne resme özel bir sevgisi ya da satıcılık yeteneği vardı, ne de kendisinden çok daha çalışkan ve girişken bir dizi Veen'den miras kalan sağlam bir serveti bir 'iş'in iniş çıkışlarıyla sarsmaya niyeti vardı. Taşradan pek hazzetmediğini ağzıyla itiraf ettiği için, Ladore yakınlarındaki muhteşem malikânesi Ardis'te yazları, şemsiyeler altında birkaç hafta sonu geçirirdi ancak. Çocukluğundan bu yana, kuzeyde Kitej Gölü kıyısında, Luga yakınlarındaki, mülkü olan bir diğer yurtluğu ancak birkaç kez yeniden ziyaret etmişti. Bu yurtluk büyük, garip biçimde dikdörtgenimsi fakat gayet doğal bir su parçasını da içeriyor, hatta nerdeyse sadece ondan oluşuyordu ki, bir keresinde saat tutarak bir kayıkla bu su parçasını çaprazlamasına katetmesi tam yarım saatini almıştı. Bu su parçası, gençliğinde yaman bir balıkçı olan kuzeniyle ortak mülküydü.

Zavallı Dan'in erotik yaşamı ne muğlaklıktan ne de güzellikten nasibini almıştı. Ama nasıl olmuşsa olmuş, (insan pek güzel dikilmiş, en az bir iki mevsim giydiği bir paltonun ölçülerini ve fiyatını nasıl unutursa öylece unutmuştu tam olarak hangi koşullar altında gerçekleştiğini) pek rehavetli bir biçimde Marina'ya âşık olmuştu. Marina'nın ailesini Raduga'daki yerlerini henüz ellerinde tuttukları (sonradan Mr. Eliot adında Yahudi bir işadamına satmışlardı) zamandan tanıyordu. 1871 ilkbaharının bir akşamüzeri, Manhattan'ın ilk on katlı binasının yukarı çıkan asansöründe Marina'ya evlenme teklif etti, yedinci katta (oyuncak) hakarete uğramışçasına reddedildi, bir başına aşağı indi ve duygularını serinletmek üzere Fogg'un tersi yönde üç çarpı Yetmiş Günde Devrialeme çıktı, bir insan-paralel gibi her seferinde de aynı güzergâhı izleyerek. 1871 yılının kasım ayında aynı Cenova otelinde, ikinci keredir tuttu-

ğu sütlü kahve takım elbiseli, fena kokulu fakat efendi rehberle akşam planlarını yapmaktaydı ki, Marina'dan gelen bir aerogram (Manhattan ofisi aracılığıyla bir hafta gecikmeli geliyordu, çünkü yeni işe giren bir kız, aerogramı yanlışlıkla RE AMOR kutusuna sokmuştu) gümüş bir tepsi üzerinde arz- ı endam ederek Amerika'ya dönüşünde kendisiyle evleneceğini bildirdi.

Çizgi roman ekinde çoktan tarih olan 'Allahrahatlık-Versin-Yumurcakları' Nicky ile Pimpernella'nın (dar bir yatağı paylaşan biri kız biri erkek iki şirin kardeş) maceralarını diriltmeye çalışan, Ardis Konağı'nın tavanarasında eski gazetelerle bir arada duran bir gazetenin pazar ekine bakılacak olursa, Veen-Durmanov nikâhı 1871'de Azize Adelaide yortusu günü kıyıldı. On iki yıl ve sekiz ay kadar sonra, biri siyah saçlı ve güneşten kararmış, öteki siyah saçlı ve süt beyazı iki çıplak çocuk, pencereden ince bir çizgi halinde giren göz alıcı güneş ışığı huzmesinin içinde, tozlu fotoğraf kartonlarına doğru eğilerek bu tarihi (16 Aralık 1871) bir başka tarihle (aynı yılın 16 Ağustos'u) karşılaştırdılar; ikinci tarih, Marina'nın karalama gibi elyazısıyla, bir anakronizma oluşturacak biçimde, gazetedeki fotoğrafla en ufak ayrıntısına kadar aynı olan profesyonel bir fotoğrafın kenarına (fotoğraf kocasının yazıhanesinin üzerinde ahududu kırmızısı pelüş bir çerçeve içinde duruyordu) çiziktirilmişti - kilisenin merdivenlerinde bir esintinin damadın pantalonuna doğru savurduğu gelin duvağının ektoplazmik şişmesine kadar aynıydı iki resim. 21 Temmuz 1872'de, tahmini babanın Ladore Yurtluğundaki konağı Ardis'te bir kız çocuk dünyaya geldi ve bellekle ilgili ne idüğü belirsiz bir nedenden ötürü nüfusa Adelaide adıyla kaydedildi. Onu 3 Ocak 1876'da ikinci bir kız çocuk, bu kez Dan'in özbeöz kızı, izledi.

Kaluga Gazette'in hâlâ ortalarda gezinen fakat artık oldukça bunamış bu eski, resimli ekinin yanı sıra, bizim eğlence düşkünü Pimpernel ve Nicolette'imiz gene tavanarasında, bizim devrialemcinin çektiği anlaşılan (mutfaktaki yamak Kim'in ifadesiyle, daha sonra buna geleceğiz) metrelerce, metrelerce uzun-

lukta mikrofilm şeridiyle dolu bir makara kutusu da buldular. Bu şeritlerde gezdiği yerlerin birer tablo kadar canlı pazarları, renklendirilmiş mihrap melekleri ve değişik sahnelerde değişken koyulukta güneş ışıkları altında üç kez ortaya çıkan işeyen çocuk heykelleri görülüyordu. Elbette, insan aile kurmaya başladığı bir zamanda bazı iç mekânları pek öyle uluorta gösteremezdi. (Bizim seyyahı, karaciğerinin üzerinde pek iç gıcıklayıcı bir yara izi taşıyan, zincirleme sigara içen Arkansaslı bir arkeologu, üç şişman orospuyu ve tam bir İngiliz dallaması olan grubun üçüncü erkek üyesinin komik deyişiyle, 'Old Archie'nin erken fışkırtılarını ihtiva eden grup resmi gibi.) Dan, gene de etrafa saçılmış çeşitli seyahat rehberlerindeki belirsiz ya da yanıltıcı sayfa ayraçları dolayısıyla pek yerli yerine oturmayan açıklamalar eşliğinde bu filmin büyük bölümünü, sırf öğretici amaçlarla, Manhattan'da geçirdikleri bilgilendirici flört döneminde, çiçeği burnunda eşine tekrar tekrar göstermişti.

Mamafih, iki veledin en iyi keşifleri, geçmişin daha alt bir katmanındaki bir karton kutuda duruyordu. Bu, Marina'nın İsviçre'nin Brig kenti yakınlarındaki Ex adlı dağlık bir tatil kasabasında topladığı ya da edindiği ve sayfa sayfa güzelce yapıştırdığı çiçeklerle dolu küçük, yeşil bir albümdü. Marina burada evliliğinden önce bir müddet ikamet etmiş ve zamanının büyük kısmını kiralık bir şalede geçirmişti. İlk yirmi sayfa 1869 yılında, ağustos ayında, şalenin yukarılarındaki çayırlık yamaçlarda ya da Hotel Florey'in ya da onun yakınlarındaki sanatoryumun parkında (zavallı Aqua'nın deyişiyle 'benim çatlaklarevi' ya da Marina'nın gezi notlarında kullandığı daha kibarca deyimle 'Bakımevi') topladığı ufarak bitkilerle süslenmişti. Bu başlangıç sayfaları pek bir botanik ya da psikolojik ilginçlik sergilemiyorlardı; son elli küsur sayfa ise boştu; fakat belli bitki örneklerinin bariz biçimde artışıyla göz dolduran orta bölüm, ölü çiçek hayaletleri tarafından canlandırılan tastamam küçük bir melodramdı. Sayfanın bir yanında çiçek örnekleri, bir yanındaysa Marina Dourmanoff'un (*sic*) *en regard* notları vardı.

Ancolie Bleue des Alpes, Ex-en-Valais, i.ix.69. Oteldeki İngiliz'den. 'Alp dağlarının Hasekiküpesi, gözlerinizin rengi'

Epervicre auricule. 25x69, *ex* Dr. Lapiner'in duvarlarla çevrili Alp çiçekleri bahçesinden.

Altın gingko yaprağı: Aqua'nın Bakımevi'ne geri dönmeden önce bana verdiği *Terra Gerçeği* adlı bir kitabın arasından düştü.

Yapma *edelweiss*, yeni bakıcı, Aqua'nın bir notuyla birlikte getirdi, notta bunun Bakımevi'ndeki '*nizemoe* ve garip' bir Noel ağacından koparıldığı söyleniyordu. 25.xii.69.

Orkide taçyaprağı, dün postayla gelen, Özel Ulak, 99 orkideden, *c'est bien le cas de lc dire*, Villa Armina'dan, Alpes Maritimes. On tanesini Aqua için bir kenara ayırdım, yatmakta olduğu İsviçre'de, Ex-en-Valais'deki Bakımevi'ne gönderilmek üzere. Benimkinin hep dediği gibi 'Kar Yağmakta Kaderin Kristal Topunda.' (tarih silinmiş)

Gentiane de Koch, Koch kantaronu, nadir bulunur, *lapoçka* (sevgili) Lapiner 'sessiz kantaronluğu'ndan alıp getirmiş. 5.i.1870

[mavi mürekkep lekesi, kazaen çiçek şeklinde ya da keçeli uçlu kalemle bir şey karalanıp sonra bu süse dönüştürülmüş]
Compliquaria compliquata var. *aquamarina*, Ex, 15.i.70

Fantazi kâğıttan çiçek, Aqua'nın çantasında buldum. Ex., 16.ii.1870, Bakımevi'nde birlikte kaldığı hastalardan biri yapmış, artık orası 'onun' bakımevi değil.

Gentiana verna (*printaniere*) Bahar kantaronu. Ex, 28.iii. 1870, bakıcının kulübesi önündeki çimenliğin üzerinde. Burada son günüm.

Bu garip ve mide bulandırıcı hazineyi keşfeden iki genç kâşif hazine hakkında şu yorumda bulundular: "Belli başlı üç sonuca varıyorum burdan," dedi oğlan, "henüz evlenmemiş olan Marina ile evli kızkardeşi benim *lieu de naissance*'ımda kışlamışlar; Marina'nın da kendine ait bir Dr. Krolik'i varmış, *pour ainsi dire*; orkideler de deniz kenarında lâciverdî büyük-büyükannesinin yanında kalmayı tercih etmiş olan Demon'dan gelmişler."

"Ben de şunu ekleyebilirim," dedi kız, "taçyaprağı alelade Kelebek Orkidesi familyasından bir orkideden; annem daha da çatlakmış kızkardeşinden; öyle laf olsun diye anılıp geçilivermiş kâğıttan çiçek de geçen şubat ayı Kaliformiya'nın kıyılık bölgelerindeki tepelerde mebzul miktarda bulunduğunu gördüğüm bir ilkbahar çiçeğinin son derece aslına yakın bir kopyesi. Van, senin de adını zikrettiğin yerel doğabilimcimiz Dr. Krolik, Jane Austen olsa konuyu bağlamak için o da böyle yapardı (*Brown'u hatırladınız, değil mi Smith*?), Sacramento'dan Ardis'e getirdiğim örneğin adının Ayı-Ayağı olduğunu saptadı, A, Y, I aşkım Ay.. Ay... Ayağım değil, yani ne benimki ne seninki ne de o küçük çiçekçi kızınki - bu anıştırmayı, baban olsa, ki, en azından Blanche'a göre, o benim de babam, şıpın işi (Amerikalı usulü parmak şıklatması) anlardı. "Dua et ki," diye sözüne devam etti, Van'i öperek, "bilimsel adını söylemedim. Yeri gelmişken, öteki ayak da -o zavallı küçük Noel ağacından sallanan *Pied de Lion* da aynı kişinin elinden çıkma- muhtemelen ta oralara Barkley Üniversitesi'nden kalkıp gelmiş pek hasta bir Çinli çocuk yapmış onu da."

"Aferin, Pompeianella (*sen* Pompeianella'yı Dan Amca'nın kitaplarından birinde gördün çiçeklerini saçarken, ama *ben* ona geçen yaz Napoli'de bir müzede hayran olmak fırsatı buldum). Şimdi, şortlarımızı ve gömleklerimizi giyip yeniden aşağı gidelim ve bu albümü bir an önce gömelim ya da yakalım değil mi, kız. Ne dersin?"

"Evet derim," dedi Ada. "Yok et ve unut. Ama çaya kadar daha bir saatimiz var."

Havada kalan 'lâciverdî' anıştırmasına gelince:

Çocukların büyük-büyük-büyükanneleri Prenses Sofiya Zemski'nin (1755-1809) babası ve doğruca Tatar öncesi dönemin Yarovlas krallarının soyundan gelme Estotya eski genel valilerinden Prens Ivan Temnosiniy'in yüzyıllık bir geçmişi olan soyadı, Rusça'da 'lâcivert' anlamına geliyordu. Soyağacı bilincinin pırıltılı iç gıcıklayıcılığına bağışıklık kazanmış olan ve de dangalak insanların, ondaki kayıtsızlığı da âteşinliği de züppeliğe yormasını umursamayan Van, gene de aile ağa-

cının kara yaprakları arasından görülebilen avuntu verici, her yerde hazır ve nazır bir yaz göğüne benzeyen bu kadife zeminden estetik bir haz almıyor değildi. İleriki yaşlarında, ne zaman Proust'u yeniden açıp okusa (tıpkı bir daha kokulu Türk lokumundan tat alamaması gibi) dilinde aşırı şuruplu bir tat hissetmeden ve midesinde hafifçe tırmalayan bir yanma hissine kapılmadan edememişti; gene de en sevdiği yaldızlı bölümlerden biri 'Guermantes' adıyla ilgili olanı olmuş, o bölümün kendine özgü tonuyla kendi isminin onunla akraba ultramarin tonu zihninin prizmasında birbirlerinin içinde erimiş, Van'in artistik kibrini tatlı tatlı gıdıklamıştı.

Ton sür ton? Monoton. Yeni baştan anlat! (Ada Veen'in yaşlılık yıllarındaki elyazısıyla sayfa kenarına düştüğü not.)

2

Marina'nin Demon Veen'le gönül macerası Dan'in, onun ve Daniel Veen'in doğum günleri olan 5 Ocak 1868 günü, Marina yirmi dört, her iki Veen de otuz yaşındayken başladı.

Marina, aktris olarak, taklit sanatını, en azından gösteri süresince, bu gösteriye ödenen bedelleri -uykusuzluk, hayalgücü, horgörü- fersah fersah karşılarmış gibi gösteren o nefes kesici yeteneğe sahip değildi; ama o gece. pelüşle pudranın gerisinde usul usul yağan karın da yardımıyla, *la Durmanska* (emprezaryosu büyük Scott'a sadece reklam için haftada yedi bin altın dolar ödüyor, her angajman için de dolgun bir ikramiye veriyordu) oynadığı süprüntü, hafif-zarif piyesin (bir yazarcığın ünlü bir Rus aşk hikâyesinden ilhamla çırpıştırdığı bir Amerikan piyesi) ta başından beri o denli hülyalı, o denli çekici, o denli gönül çeliciydi ki, aşk işlerinde *pek de* centilmen olmayan Demon, parter komşusu Prens N. ile balise tutuşmuş, bir dizi gardıropçuya bahşişler vermiş ve sonra bir *cabinet recule*'de (geçtiğimiz yüzyıl Fransız yazarlarından biri nedense, kırık bir borazanla unutulmuş bir palyaçonun köpek atlattığı çemberlerin, ayrıca içlerinde renkli makyaj malzemeleri duran tozlu kava-

nozların depolandığı odaya bu adı vermişti) ona iki sahne arası (işkence görünüş romanın üçüncü ile dördüncü bölümleri arasında) sahip olmuştu. Bu sahnelerin ilkinde La Durmanska yarı saydam bir paravanın arkasında zarif bir siluet halinde soyunmuş, üzerinde incecik, cazip bir gecelikle ortaya çıkmış ve sefil sahnenin geri kalanında Eskimo çizmeleri giymiş bir dadı ile yörenin toprak ağalarından Baron d'O. hakkında konuşmuş durmuştu. Pek bilmiş köylü kadının tavsiyesi üzerine, yatağın kenarına oturarak, kıvrık bacaklı XV. Louis stili bir sehpanın üzerinde kaz tüyü kalemle bir aşk mektubu karalamıştı. Sonra tam beş dakika boyunca mahmur fakat yüksek bir sesle, yazdığı mektubu okumuştu; gelgelelim kimsenin mektubu dinlediği yoktu, çünkü dadı bir çeşit denizci sandığının üzerine oturmuş uyuklamakta, seyirciler ise esasen yapay ay ışığının aşk vurgunu genç kadının çıplak kolları ve inip kalkan göğsü üzerindeki pırıltısıyla ilgilenmekteydiler.

Daha ihtiyar Eskimo elinde mektupla ayaklarını sürüye sürüye sahneden çıkmadan, Demon Veen oturmakta olduğu pembe kadife koltuktan kalkmış, girdiği bahsi kazanmaya yollanmıştı. Teşebbüsünün başarısını kesinleştiren husus, öpüşken bir bakire olan Marina'nın, geçen yılbaşı ettikleri danstan bu yana kendisine âşık olmasıydı. Dahası, daha demin sularında yıkanmış bulunduğu tropikal ay ışığı, kendi güzelliğinin ziyadesiyle farkında olması, canlandırdığı kızın arzuyla atan nabzı ve hemen hemen dolu salonun yürekten alkışı onun Demon'ın bıyığının gıdıklamalarına daha da teşne olmasını sağlamıştı. Ayrıca Scotty'nin tuttuğu bir Rus bale trupunun (Rusları ta Batı Estotya'nın Belokonsk kentinden iki yataklı vagona koyup getirmişti) canlandırdığı uzunca bir intermezzo ile başlayan bir sonraki sahne için kostüm değiştirmek için de bol zamanı vardı. Muhteşem bir meyve bahçesinde, her ne sebeptense, üzerlerinde Gürcü kostümleriyle koşuşturan bir sürü şen, genç bahçıvan ağızlarına böğürtlenler tıkıştırırken, *şarovar*'lar giyinmiş (birileri faka basmıştı- menajerin aeogramındaki 'semaver' lafı yanlış yazılmış olabilirdi) aynı derecede inandırıcılıktan uzak hizmetçi kızlar da ağaçların dalla-

rından marshmallow ve yerfıstığı toplamaktaydılar. Dionizyak mahiyette, gözle görülmeyen bir işaret üzerine, hepsi birden bir *kurva* ya da 'kurdeleli boule' dansına dalıverdiler; en azından o gece, numaraları o kadar komikti ki (kasıkları boşalmış Prens N.'nin gül pembesi banknotunu cebe atmış) Veen birisi tarafından gıdıklanıyormuş gibi gülmekten neredeyse koltuğundan yere düşüyordu.

Al al, soluk soluğa, üzerinde pembe bir elbiseyle Marina koşarak meyve bahçesine dalıp da seyircilerin Lyaska'dan -ya da Iverya'dan- getirilmiş sersem fakat rengarenk figürasyonun anında toz olmasını müteakip parayla tutulmuş alkışçıların alkışının son üçte birini topladığında, Veen'in kalbi bir an durdu ve durduğuna da bir an pişman olmadı. Marina'nın sahnedeki bahçenin yan yollarından birinden mahmuzları ve yeşil frakı içinde yaylana yaylana çıkagelen Baron O. ile buluşmasını zihni kaydetmedi bile, uyduruk mu uyduruk iki uydurma hayat parçası arasındaki kısa, mutlak gerçeklik uçurumunun mucizesi o kadar gözünü kamaştırmıştı ki. Sahnenin sonunu beklemeden, tiyatrodan çıtır çıtır, billur geceye attı kendini, müsrif bir supe hazırlamak üzere tiyatroya bitişik sokaktaki evine dönerken kar taneleri silindir şapkasını yaldızlıyorlardı. Çıngıraklı kızağında yeni metresini tiyatrodan almaya yollandığında, Kafkas generallerle Prensese dönüşmüş Külkedilerinin son perdedeki baleleri yeni sona ermişti, Baron O. bu kez üzerinde siyah frak ve ellerinde beyaz eldivenler, boş bir sahnenin ortasına çökmüş, kaprisli sevgilisinin geciken iltifatlarından kaçarken geride bıraktığı sırça ayakkabıyı elinde tutmaktaydı. Marina üzerinde siyah bir pelerinle Demon'un kollarına ve kuğulu kızağa kayıp girdiği esnada paralı alkışçılar alkıştan yorulmuş, saatlerine bakmaktaydılar.

Eğlendiler-coştular, gezdiler-tozdular, kavga ettiler, sonra yeniden birbirlerinin kollarına koştular. Ertesi kış Demon, aldatıldığından kuşkulanmaya başladı ama rakibinin kim olduğunu kestiremiyordu. Mart ortası, kendi halinde, sallapati, sevimli, modası geçmiş bir frak giymiş bir sanat uzmanıyla yemek yerken, Demon monoklünü gözüne sıkıştırdı, çok yas-

sı, özel bir kutudan rulo yapılmış küçük bir çini desen çıkardı ve bunun Parmigianino'nun ince sanatının ürünlerinden biri olduğunu sandığını (emindi aslında, ama emin olduğunun onaylanmasını istiyordu) söyledi. Resimde, hafifçe yukarı kaldırdığı elinin avucunda şeftaliye benzeyen bir elma tutan, kahkaha çiçekleriyle sarılmış bir çıkmanın üzerine yanlamasına oturmuş çıplak bir kız görülüyordu. Resmin, onu keşfedene verdiği ilave zevk, bir otel odasından telefonla arandığında, koltuğun kenarına tüneyerek telefondaki sevgilisine birşeyler soran Marina'yı hatırlatmasıydı, banyodaki suyun gürültüsü fısıltısını boğduğu için eliyle ahizenin ağzını örtüyor, onun için de söylediği anlaşılmıyordu. Demon'un tahmininin doğru çıkması için Baron d'Onsky'nin o havaya kalkık omuza ve ince ince çizilmiş bitkilerin yarattığı sarmaşık efektine bakması yetmişti. D'Onsky'nin en fevkalade başyapıtlarla karşı karşıya kaldığında bile en ufak bir estetik heyecan göstermemek konusunda şöhreti vardı; ne var ki, bu kez, lupunu bir maskeyi çıkarıp bir kenara koyar gibi çıkardı ve çıplak bakışlarının kadifemsi elmayı ve çıplağın gamzeli ve yosunlu taraflarını şaşkın bir haz gülümsemesiyle okşamasına izin verdi. Mr. Veen resmi hemen şuracıkta ona satmayı düşünür müydü, lütfen Mr. Veen? Mr. Veen düşünmezdi. Skonky (kokulu bir takma isim) bugünden sonra, kendisinin ve resmin şanslı sahibinin resmi *en connaissance de cause* hayranlıkla seyretmiş yegâne kişiler olduğu düşüncesiyle gururlanabilirdi. Resim özel mahfazasına geri yollandı; fakat dördüncü kadeh konyaktan sonra, d'O. resme son bir kez göz atmak için yalvardı. Her iki erkek de biraz sarhoştu ve Demon, resimdeki hurinin genç bir aktrise olan oldukça banal benzerliğinden bahsedilmeli mi, bahsedilecek mi diye sordu kendi kendine; misafiri hiç kuşkusuz bu aktrisi sahnede 'Ojeni ve Lara' ya da 'Lenore Raven' (her ikisi de 'iğrenç biçimde rüşvet geçirmez' genç bir eleştirmen tarafından yerin dibine sokulmuştu) piyeslerinde görmüş olmalıydı. Bahis edilmedi; bu tür superileri temelde aynı saydam bedenleri paylaştıkları için gerçekten de pek çok birbirlerine benzerlerdi, böyle taze pınarlar doğal bir masumiyet-

le aldatıcı aynaların aldatıcılığını mırıl mırıl kendilerinde birleştirirler, bu benim şapkam, şu senin, seninki daha eski, ama aynı Londralı şapkacı.

Ertesi gün, Demon en sevdiği otelde hayatında ilk kez gördüğü ve bir daha da görmeyeceği Bohemyalı bir hanımla çay içerken, (kız, Boston'daki bir müzenin akvaryum balıkları ve bitki departmanında iş bulmak için onun tarafından tavsiye edilmek arzusundaydı) kız gevezeliğini yarıda kesip, üzerlerinde *alamod* bir somurtkanlık, mavimsi kürkler, arkalarında Dan Veen ve bir *dachshund*'la otelin lobisinden ifadesiz yüzlerle süzülüp geçmekte olan Marina ile Aqua'yı göstererek:

"Garip şey, şu berbat oyuncu kadın Parmigianino'nun meşhur 'Clepsydrphon Havva'sına ne kadar da benziyor," dedi.

"O resim hiç de meşhur değil," dedi Demon sakin bir sesle, "ayrıca sizin de onu görmüş olmanız mümkün değil. Ayrıca üzerine vazife olmayan bir hayatın çamuruna basmış olduğunu fark etmek, kadın ya da erkek, her yabancı için oldukça mide bulandırıcı bir duygu olduğu için, size hiç de gıpta etmiyorum. Bu hafif siklet malumatı doğrudan d'Onsky denen heriften mi edindiniz, yoksa onun bir arkadaşının arkadaşından mı öğrendiniz?"

"Arkadaşından," diye cevapladı talihsiz Bohemyalı hanım.

Demon'ın zindanlarında sorgulanması üzerine, Marina, çın çın kahkahalar atarak, rengarenk yalanlardan bir kumaş dokudu; sonra, önce pes, sonra itiraf etti. Her şeyin bittiğine yeminler etti; bedenen bir enkaz, ruhen bir Samuray olan Baron dönmemecesine Japonya'ya gitmişmiş. Demon daha güvenilir bir kaynaktan Samuray'ın aslında, Roma'nın bir kaplıcası olan, şık küçük Vatikan'da bulunduğunu ve ordan, bir hafta kadar sonra Massachussets'te Aardvark'a döneceğini öğrendi. Temkinli Veen, adamını Avrupa'da enselemeyi yeğlediği için (iyice yaşlı fakat âteşin Gamaliel'in Batı Yarımküre'de düellolara mani olmak için elinden geleni ardına koymadığı söyleniyordu- bu ya bir balon ya da idealist bir cumhurbaşkanının hazır kahvemsi kaprisiydi çünkü sonunda bir şey çıkmadı), Demon mümkün olan en hızlı uçağı kiraladığı gibi Baron'u

(son derece de sağlıklı görünüyordu) Nice'de enseledi, onun Gunter Kitapçısı'na girdiğini gördü, arkasından içeri girdi ve hiç istifini bozmadığı gibi, sadece canı sıkılan İngiliz kitapçının gözü önünde şaşakalmış Baron'un suratına lavanta rengi bir eldivenle sağlı sollu vurdu. Düello kabul edildi; iki mahalli tanık seçildi; Baron silah olarak kılıcı seçti; ve belli miktarda asil kan (Leh ve İrlandalı kanı - bar tabiriyle söylersek bir çeşit Amerikan 'Gory Mary'si) iki kıllı göğüse, beyaza boyalı terasa, komik bir Douglas d'Artagnan dekoru gibi arkaya, duvarla çevirili bahçeye inen basamaklara, tamamıyla tesadüfen yoldan geçmekte olan bir sütçü kızın önlüğüne, iki tanığın, *şarman* Mösyö de Pastrouil'le düzenbaz Albay St. Alin'in kol yenlerine sıçradı, bu beyler nefes nefese kalmış düellocuları birbirlerinden ayırdılar ve Skonsky (kötü niyetli söylentilerin tersine) 'aldığı yaralardan' değil, sadece, belki de kendi kendinin sebep olduğu, kasığındaki küçük bir çiziğin kangrenli bir art niyet gibi gelişip kan dolaşımı sorunları çıkarmasından öldü. Boston'daki Aardvark Hastanesi'nde iki ya da üç yıl boyu, uzunca sürelerle kaldığı sırada geçirdiği çok sayıda ameliyatı da unutmamak gerek- ha bu arada, dostumuz gene aynı kentte 1869 yılında Bohemyalı hanımla evlendi, aynı hanım şu aralar yörenin müzesinde tarih öncesi cam ıvırzıvırın bekçiliğini yapmakta.

Marina, düellodan birkaç hafta sonra Nice'e indi, Demon'un izini sürüp Villa Armina'da buldu ve yeniden barışmanın hazzı içinde ikisi de Yaradan'ı atlatmayı ihmal ettiler, bunun üzerine de son derece *interesnoe polozheine* (ilginç bir duruın) husule geldi ki, bu olay olmasa şu trajik sayfalar art arda dizilemezdi.

(Van, zevkine ve yeteneğine güveniyorum ama emin ıniyiz, sadece düşlerde varolmuş olabilecek kötü bir dünyadan böyle *iştahla* bahsedip durmak zorunda mıyız Van? Ada'nın 1965'teki elyazısıyla sayfa kenarına karalanmış not; daha yenilerde, titreyen bir kalemle hafifçe üzeri çizilmiş.)

Bu hiçbir şeyi umursamaz sarhoşluk hali en sonuncusu değil fakat en kısasıydı - dört ya da beş günlük bir şey. Demon, Marina'yı affetti. Marina, Demon'a taptı. Demon, mutlaka Ma-

rina'yla evlenmek istiyordu - tek şartla, tiyatro 'kariyer'inden hemen vazgeçecekti. Yeteneğinin vasatlığını, çevresindekilerin bayağılığını öne sürerek onu azarladı, Marina ise onun kabasaba bir herif, iblisin teki olduğunu suratına haykırdı. 10 Nisan itibariyle Demon'ı teselli eden Aqua olmuştu, Marina ise gerisin geriye, Ladore Tiyatrosunda bir fiyasko daha olmaya aday feci bir piyesin, *Lucile*'nin provalarına koşmuştu.

"*Adiyõ*. Belki de böylesi daha iyi," diye yazdı Demon, Marina'ya 1869 Nisan ayı ortaları (mektup, kendi elyazısıyla bir kopya da olabilir, postaya verilmemiş gerçek bir mektup da) "Evlilik hayatımızda çok mutlu olabilirdik ve bu mutluluk çok da uzun sürebilirdi, fakat bir sahne var ki onu hiç unutmayacağım ve hiç affetmeyeceğim. İşte, senin de zihnine iyice kazınsın. Bir sahne sanatçısının hoşuna gidebilecek bir üslupla aynen aşağıya alıyorum. Boston'a gitmiştin, yaşlı bir teyzeyi ziyaret etmek üzere -eski bir klişe ama o seferki sahiden de öyleydi,- bense *kendi* teyzemin Lolita, Texas yakınlarındaki çiftliğine gitmiştim. Bir şubat sabahı erken saatte (*chez vous*, öğle sıraları) muazzam bir fırtına ertesi, yol kenarında, üzerinden hâlâ gözyaşları süzülen dupduru billur bir telefon kulübesinden otelini aramıştım. Senden hemen atlayıp gelmeni isteyecektim çünkü ben, örselenen kanatlarını çırpıp otomatik *dorophone*'a lanetler okuyan Demon, benim kollarımda, yağmurun topraktan fışkırttığı çöl çiçeklerinin titrek buğusunu seyretmeni istiyordum. Sesin uzak fakat tatlıydı; Havva anamız kılığında olduğunu söyledin, hattı tutar mıydım biraz, üzerine bir *penyuar* alacaktın. Onun yerine, elinle kulağını kapatarak geceyi herhalde birlikte geçirdiğin erkekle (onu eşek cennetine yollamak isterdim, eğer hadım etmeye can atmıyor olsaydım) konuştun. İşte on altıncı yüzyılda Parma'da, genç bir ressam tarafından *bizim* kaderimizin freski için yapılan *bu* eskiz, o korkunç bilgi ağacının meyvesi dahil, iki erkeğin zihninde tekrarlanan görüntüyle tıpatıp örtüşüyor. Bu arada, senin kaçan hizmetçi var ya, burada bir kerhanede bulundu ve yeterince cıvayla doldurulur doldurulmaz sana geri postalanacak."

3

Geçtiğimiz yüzyılın *beau milieu*'sünü sarsan, aynı anda hem 'Terra' kavramını yerleştirip, hem de yerle bir eden 'L' felaketinin (Lõ Felaket demek istemiyorum) ayrıntıları tarihsel olarak çok iyi bilinir, manevi anlamda ise bu ayrıntılar o denli açık saçıktır ki genç beyinlere ve bayanlara -ciddi beylerle cicibeylere değil- atfen yazılmış böyle bir kitap, onları uzun uzadıya ele almanın yeri değil.

Elbette, bugün, bir gericilik cinnetinin hüküm sürdüğü büyük anti-L yılları (az çok!) geçip gittikleri ve gıcır gıcır küçük makinelerimiz, (Faragod'a şükür), on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısındaki gibi gene bir biçimde mırıl mırıl işlediklerine göre, olayın yalnızca coğrafi cephesinde insanı eğlendiren bir yan var; tıpkı esprisi kıt atalarımızın 'sanat' sınıfına soktukları, pirinç parçalarından bir araya getirilmiş markõtri desenleri ya da brik-a-Braque ya da korkunç bronz kaplama süsler gibi. Çünkü yadsınmaz bir gerçek ki, bu adı geçen konfigürasyonlarda çok komik bir yan vardı ve ciddi ciddi, bunların Terra'nın rengarenk bir haritasını temsil etme amacına yönelik olduğu iddia edilirdi. Kasık çatlatacak cinsten bir iddia, *ved*' ('değil mi ama?'), 'Rusya' sözcüğü, Kuzey Kutbundan Amerika Birleşik Devletleri diye bildiğimiz yere kadar uzanan Amerikan vilayeti Estotya'nın kendine özgü bir eşanlamlısı değilmiş de, Terra'da, sanki bir el çabukluğu-toprak kayması sonucu (ha-ha-ha) ikiye katlanmış bir okyanusun öte yanına karşı yarımküreye transfer edilmiş ve bugünkü Tataristan'ın tümünü kaplıyormuşmuş, ta Kurland'dan Kuril Adalarına kadar! Fakat (daha da absürdü), Terra'vi uzamsal terimlerde, Abraham Milton'un Amerusya'sı bileşenlerine bölünecek olsa idi, -somut su ve buz, 'Amerika' ve 'Rusya' nosyonlarını o zamanlar siyasal olmaktan çok şiirsel bir biçimde ikiye ayırırdı- zaman bakımından daha karmaşık, çok daha akla sığmaz bir uyuşmazlık ortaya çıkacaktı; sadece kütlenin her iki parçasının tarihi de diğer parçanın halihazırdaki tarihine tam uymamakla kalmıyor, aynı zamanda iki parça arasında da üç aşağı beş yukarı yüz yı-

la varan bir boşluk ortaya çıkıyordu; bu geçmekte olan zamanın kavşaklarındaki yol işaretlerinin ortaya çıkardığı tuhaf bir kargaşa idi ve özelliğini bir dünyanın *tüm* geçti- gittilerinin bir diğerinin henüz- değilleriyle tam örtüşmemesinden alıyordu. Diğer hususların yanı sıra, bu 'bilimsel açıdan kavranamayan' farklılaşmaların bir araya gelmesinden dolayıdır ki *bien range* beyinler (ecinnilerini eylemeye yatkın olmadıkları için) Terra'yı bir hayal ya da hayalet sayarak reddediyorlar, hastalıklı zihinlerse (hangi uçuruma olsa yuvarlanmaya hazır olduklarından) kendi mantıksızlıklarının bir işareti ve kanıtı olarak kabul ediyorlardı.

Van Veen'in kendisinin de *terroloji* alanındaki (o zamanlar psikiyatrinin bir dalıydı) tutkulu araştırmaları sırasında bulgulayacağı gibi, en derin düşünürler, en feyzli filozoflar, Chose'lu Paar ile Aardvark'lı Zapatar, adının saklı kalmasını isteyen bir bilim adamının sözcüklerle oynayarak ifade ettiği gibi 'biçimi bozuk kürremizin biçimini daha da bozan bir ayna'nın varolabileceği olasılığı karşısında duygusal olarak ikiye bölünmüş vaziyetteydiler. (Matmazel L.'cik olsa Gavronskiy'ye şöyle derdi: 'Hmm! *Çok gavip, çok gavip.*' Ada'nın elyazısı.)

İki dünya arasındaki uyuşmazlıkların ya da 'yalancı örtüşmelerin' epeyce olduğunu ve bunların birbirini izleyen olayların dokusuna derinden derine işlendiğini, bu yüzden de temelde aynılık kuramına hayalgücünün bayatlıklarıyla bakmanın kaçınılmaz olacağını öne sürenler vardı; öte yandan benzeşmezliklerin öteki dünyaya mahsus canlı organik gerçekliği onaylamaktan başka bir şey olmadığını öne sürenler de vardı; kusursuz bir benzeşmenin daha çok bir ayna görünümü fenomenini akla getireceğini dolayısıyla da spekülatif düşüncelere yol açmaktan ileri gitmeyeceğini; ilk ve son hamleleri birbirinin eşi olan iki satranç oyununun, *tek* tahta üzerinde ve *iki* beyinde, kaçınılmaz olarak birbirine doğru yaklaşıp kavuşma süreci içinde sonsuz seçenekler halinde dallanıp budaklanabileceğini.

Naçiz anlatıcı, tüm bu satırların yeniden-okuruna, nisanda (en sevdiğim ay), 1869'da (kelebek kurtçuklarından yana hayırlı olmayan bir yıl), Aziz George yortusunda (Matmazel La-

riviere'in santimantal anılarına bakılırsa) Demon Veen'in Aqua Veen'le evlendiğini -nispet ve acıma karışımı duygularla ki, hiç de alışılmadık bir şey değil- hatırlatmak durumundadır.

Bu işin tuzu biberi de var mıydı? Marina, sapkın bir böbürlenmeyle, yatakta Demon'ın duyumsallığmın garip bir 'ensest-cil' (her ne demekse) hazdan (Fransızca 'plaizzir', z'lerin omurganızdaki titreşimleri katlansın) etkilenmiş olabileceğini iddia ederdi; hem karısının hem de metresinin eti olan bir eti (*une chair*) ikiz hurilerin kaynaşıp kamaşan güzelliklerini, hem tek hem çift bir akua-marini, haremde bir serabı, çifte incileri, bir zifafa uygun tensel ses uyumlarını ağza alınmayacak nefasette okşamak, tatmak, yumuşakça ikiye ayırmak ve kirletmek fırsatını bulmuşmuş.

Aslında Aqua, Marina'dan daha az güzel ve çok daha fazla tırlaktı. On dört yıl süren feci evliliğinde kesintili aralıklarla giderek uzayan sanatoryum tedavileri gördü. İngiliz Milletler Cemiyeti'nin Avrupa'da kalan kısmının -diyelim, İskoç-İskandinavya'dan Riviyera'ya, Altar ve Palermontovia'ya- ayrıca Estotya ve Kanada'dan Arjantin'e kadar ABD'nin küçük mikyaslı bir haritası üzerine, Aqua'nın kendi Dünyalar Savaşı'nın ordugâhlarını işaretleyen mineli küçük küçük Kızıl Haç bayrakları iğnelense, harita iğne yastığına dönebilirdi. Belli bir noktada Balkanlar ve Hindistan gibi Anglo-Amerikan vilayetlerinde bir nebze olsun sağlık kazanmaya niyetlendiği olmuştu ('birazcık grimsilik lütfen, bu kapkaranlık yerine,') ve hatta belki ortak dominyonumuz altında mutlu günler yaşayan Güney'deki iki kıtayı da deneyebilirdi. Tabii, o zamanlar Baltık Denizi'nden Karadeniz'e, oradan Pasifik Okyanusu'na kadar uzanan, başlıbaşına bir cehennem olan Tataristan, turistlere kapalıydı, gerçi Yalta ya da Altın Dagh gibi yerler kulağa garip biçimde çekici geliyorduysa da... Fakat onun gerçek hedefi Güzel Terra'ydı ve öldüğünde uzun yusufçuk kanatlarıyla oraya uçacağına inanıyordu. Delilerevlerinden kocasına yazdığı zavallı küçük mektuplarını bazen şöyle imzalıyordu: Madam Şemyaşçik-Zvukov ('Bayan Yürek Paralayan Sesler').

Aqua, Ex-en-Valais'deki delilikle ilk mücadelesinden sonra

Amerika'ya döndü ve vahim biçimde kötüleşti, Van hâlâ çok genç, neredeyse kendisi çocuk olan bir sütanne tarafından emzirilmekteydi, bu sütanne, bahtı da doğuştan soyadı gibi kara olan Ruby Black de ileride delirecekti: çünkü Van'le yakın temasa geçen bütün sevecen, bütün kırılgan kimseler (mesela daha sonra Lucette'in de başına geldiği gibi) ıstırap ve felaketle tanışmaya yazgılıydılar, eğer babasının demon-yak kanıyla çelikleşmemişlerse.

Doğasındaki coşkunluk hastalıkh bir yönelim gösterdiği sıralarda Aqua henüz yirmi yaşında bile değildi. Kronolojik olarak, akıl hastalığının başlangıç aşaması Büyük Açılım'ın ilk on yılına denk düştü; sanrıları için pekâlâ başka bir konu da bulabilirdi, fakat istastistiklere göre bu Büyük, kimileri için Katlanılmaz Açılım dünya üzerinde, Ortaçağ'da kafayı dine takma sonucu ortaya çıkandan çok daha fazla deliliğe yol açmıştı.

Açılım, Devrim'den daha tehlikeli olabilir. Hasta zihinler bir Terra Gezegeni fikrini başka bir dünya fikriyle özdeşleştirdiler ve 'Başka Dünya' sadece 'Öteki Dünya'yla karıştırılmakla kalmadı, her birimizin içinde ve ötesindeki Gerçek Dünya ile de karıştırıldı. *Bizim* baştançıkarıcılarımız, *bizim* demonlarımız saydam pençeleri ve ihtişamla çarpan kanatları olan soylu, yanardöner yaratıklardır; ama bin sekiz yüz altmışlarda Yeni-İnanlar, bu muhteşem dostlarımızın tamamen rezil rüsva edildiği, etyiyicilerin kara taşaklarına, yılanların dişlerine sahip kötü canavarlardan, iğrenç şeytanlardan, dişi ruhlara azap çektiren ve kirleten yaratıklardan başka bir şey olmadıkları bir varlık düzlemi tahayyül etmemizde ısrar ettiler; aynı anda, kozmik yolun karşı kaldırımında da tatlı Terra'nın sakinleri olan meleksi ruhlardan mürekkep bir gökkuşağı da eski inançların en bayat fakat hâlâ güçlü mitlerini canlandırdılar, onlar için şu bize yeter de artar dünyamızın sazhklarında serpilmiş serpilecek her türlü tanrı ve tanrısallığın kakofonisinden meydana gelen bir melodi yazdılar.

Sadece sana yeter de artar, Van, *entendons-nous.* (Sayfa kenarına not.)

Hayalleri, her türlü kafayı sıyırmışın ve Hıristiyanın kurdu-

ğu kumpasa eğilimli olan zavallı Aqua, canlı bir biçimde, her sıradan dini şairin hayal edebileceği bir cennet getirdi gözünün önüne, içinde su mermerinden yüzlerce kat yüksekliğinde binalar bulunan, beyaza boyalı gardıroplar ve kısa buzdolaplarıyla tıka basa doldurulmuş bir atî Amerika'sı; yanal gözleri olan dev uçan köpekbalıkları gördü, bunlar hacıları koskoca bir kıtanın üzerinden kapkara bir gökyüzünün içinden geçirip karanlık denizlerden ışıl ışıl denizlere taşıyorlar, sonra jet hızıyla Seattle ya da Wark'a geri dönüyorlardı. Büyülü müzik kutularının hem çalıp hem konuştuklarını, düşüncenin dehşetini boğup, asansörcü kızı yukarı çıkarıp madencileri madenlerin göbeğine indirdiklerini, yoksullarla yalnızların hanelerinde güzellikle kutsallığın, Bakire Meryem'le Venüs'ün övgüsünü yaptıklarını işitti. Adı ağza alınmayan manyetik güç, şu perişan ülkemizin kötücül yasakoyucularınca çok itilip kakılan - oo, her yerde, Estotya'da, Kanada'da, 'Alman' Mark Kennensie'sinde, aynı zamanda 'İsveç' Manitobogan'ında, kırmızı gömlekli Yukonların atölyelerinde aynı zamanda kırmızı başörtülü Lyaskalıların mutfağında ayrıca Bras d'Or'dan Ladore'ye kadar bütün 'Fransız' Estotya'smda -ayrıca çok geçmeden her iki Amerikalarımızda, derken şaşkına dönen bütün kıtalarda- o güç Terra'da suyla ekmek, İncil'le zencefil kadar serbestçe kullanılmaktaydı. İki ya da üç yüzyıl önce olsa Aqua'ya defteri dürülecek bir cadı daha diye bakılırdı.

İnişli çıkışlı öğrencilik yıllarında, Aqua iyi gözle bakılmayan ahfadından birinin kurduğu gözde Brown Hill Üniversitesi'nden ayrılıp, Severniya Territorii'deki (gene gözde bir iş olan) Sosyal Geliştirme Projelerinden birine katılmıştı. Milton Abraham'ın paha biçilmez yardımlarıyla Belokonsk'da bir Acizler Eczanesi kurmuş, o sırada evli bir adama deliler gibi âşık olmuştu. Adam, bir yaz boyu Camping Ford'daki garsoniyerinde Aqua'ya zerkettiği türedi tutkudan bıkıp, işadamlarının pazarları 'golf' oynadıkları ya da 'localara' mensup oldukları bağnaz bir kentte sahip olduğu sosyal konumu tehlikeye atmamak için onu bırakmayı tercih etmişti. Onda ve birtakım başka bahtsızlarda 'Özvarlığına Yabancılaşmanın Mistik

Mani ile Örtüşmesinin Ekstrem bir Biçimi' olarak teşhis edilen korkunç bir hastalık (diğer adıyla, düpedüz delilik) onu yavaş yavaş ele geçirdi, aralarda daha sonraları giderek seyrekleşen haz dolu huzur dönemleri, sıçramalarla gelip giden sallantılı aklıbaşındalık bölgeleri, aniden gelen 'ebediyetten emin olma' düşleri vardı.

Aqua'nın 1883'teki ölümünden sonra Van on üç yıl boyunca, onun yanı haşında olduğunu varsaydığı her anı, çeşitli hastahanelere yaptığı avuntu vermez ziyaretleri, yanı sıra gecenin bir yarısında aniden ortalığı birbirine katışlarını hesap edip (kocasıyla ya da zayıf fakat çevik İngiliz bakıcıyla ta merdivenlerden yukarı kadar boğuşuyor, orada ihtiyar *Appenzeller* onu bin bir coşku gösterisiyle karşılıyor- nihayet perukasız, terliksiz, kanlı tırnaklarla soluğu çocuk odasında alıyor) bir toplam çıkardı ve onu gerçekten gördüğü ya da yanı başında olduğu vakitlerin, epi topu, insan türünün hamileliğinin sınırlarını ancak aştığını gördü.

Terra'nın gülpembesi uzaklığı onun için çok geçmeden yerini dehşet dolu sislere bıraktı. Çözülüşü evre evre, başaşağı gelişti, her bir evre onu öncekinden daha çok hırpaladı; çünkü insan beyni milyonlarca yıldır kendi icat ettiği, tedavüle soktuğu ve milyonlarca yıldır milyonlarca ülkede, acıyla uluyan milyonlarca yaratık üzerinde kullandığı işkence aletlerinden çok daha iyi bir işkencehanedir.

Akan muslukların lisanına karşı hastalıklı bir duyarlılık geliştirdi - yabancılarla içilen kokteyllerden sonra, insan elini yıkarken, hâlâ kulağında dolanan bir konuşma parçasını yankılar ya akan su. (Damarlarda akan kanın da tam uykuya dalmadan önce yaptığı gibi) Aqua, demin geçen şu ya da bu konuşmanın, oldukça canlı ve alaycı, fakat aslında son derece zararsız bir biçimde, hemen tekrarlanması ve bunun sürmesi olayını ilk fark ettiğinde, kendisinin, zavallı Aqua'nın konuşmayı kaydetmenin ve iletmenin son derece basit bir yöntemini bulduğunu düşündü, bu müthiş gururunu okşadı. Halbuki o esnada bütün dünyada teknolojistler (hani Ampul Kafa denen) son derece karmaşık ve hâlâ çok pahalı hidrodina-

mik telefonları ve benzeri sefil alet edevatı kamuya mal etmek ve kârlı hale getirmek için uğraşmıyorlar mıydı, adı ağza alınmaz bir 'iletken'in yasaklanması yüzünden *k çertyam sobaç'im* (Rusça'da 'bok yoluna') giden benzerlerinin yerini alsınlar diye. Ne ki, çok geçmeden, muslukların kusursuz ritmik fakat karmakarışık gevezeliği çok fazla uzmanlık gerektirir olmaya başladı. Akan suyun ifade kabiliyeti, başa bela oluşuna oranla hızla artıyordu. Biriyle konuşur konuşmaz ya da birinin yüksek sesle, üstüne basa basa konuştuğunu duyar duymaz -ille de onunla konuşması şart değildi,- hızlı hızlı konuşan, karakteristik sesi olan biri, çok kendine özgü ya da çok yabancı laflar kullanan bunları yabancılar gibi vurgulayan biri- berbat bir partide konuşmadan edemeyen birinin çene yarıştırması ya da can sıkıcı bir piyeste lıkır lıkır bir tirad ya da Van'in tatlı sesi- ya da bir okumada duyduğu bir şiir parçası- yiğidim, yakışıklım, aşkım, merhamet et bana, fakat özellikle de daha akışkan, daha *aqua*'şkan İtalyanca şiirler- mesela şu küçük şarkı, titreyen dizler ve kırpışan gözler eşliğinde yarı Rus yarı bunak yaşlı bir doktorun söylediği, dok, tok, bunak, munak, arya, marya, ballatetta, deboletta...tu, voce sbigottita... spigotty e diavoletta... de lo cor dolente... con ballatetta va... va... della strutta, destruttamente... mente...mente... Durdurun şu plağı! Yoksa rehber konuşup duracak daha, bu sabah Floransa'da yaptığı gibi şu sersem sütunu gösterecek gene, bunun şeyin anısına, gâvur-ölüsü-ağırlığında Aziz Zeus'u koyulan gölgeler içinden taşırlarken yanından geçtiklerinde birden dört bir yanından yapraklar fışkıran 'elmo'nun anısına dikildiğini söyleyecek, cek; ya da o Arlington'lu cadaloz, ağzını açmayan kocasıyla hiç durmadan konuşan, üzüm bağları uçarcasına geçip giderken hatta tünelde bile (sana bunu nasıl yaparlar, bir açsana ağzını, Jack Black, aç da de ki...)

Küvete dolan su (ya da duş) açık seçik konuşamayacak, sohbet koyultamayacak kıvamda bir Caliban'dı - ya da belki o kaynar seli boşaltıp o cehennemi kaynaşmadan bir an evvel kurtulmak için acele ediyordu da sohbet edecek vakti yoktu; ama daha küçük gurul gurul akan-sular işi giderek inada bindirdiler,

uğursuzlaştılar ve Aqua ilk 'bakımevi'nde viziteye çıkan doktorlardan en tiksincinin (dilinden Cavalcanti düşmeyen) odasındaki tiksinç bide'ye Rusça'ya çalan Almancasıyla gürül gürül tiksinç emirler boşalttığını duyduğunda, muslukları hepten kapatmaya karar verdi.

Ama o evre de geçti gitti. Yepyeni işkenceler, Aqua'nın adaşının uzdilli akışı üzerinden öylesine geçip gitti ki, aklının başında olduğu kısa bir aralıkta, bir bardak su içmek üzere bitkin, küçük eliyle bir lavabonun musluğunu çevirdiğinde akan ılık küçük damla, kendi lisanında, en ufak bir üçkâğıt ya da taklit marifeti olmaksızın cevap verdi: *Finito!* O aralar ona korkunç işkenceler eden, giderek koyulan düşünce ve hatırlama heykelleri arasında, zihninde yumuşak kara kuyuların (*yami, yamişçi*) oluşmasıydı; zihinsel panik ve fiziksel acı kara yakut ellerini birbirlerine kenetlediler, biri onu akıl sağlığı için dua etmeye diğeri ise ölmek için yalvarmaya sevk etti. İnsan yapısı nesneler anlamlarını kaybettiler ve korkunç çağrışımlar geliştirdiler; elbise askıları aslında kafası kesik Arz sakinlerinin omuzlarıydı, kalkarken tekmeleyip açtığı battaniyenin katları ona üzerinde arpacık çıkmış sarkık bir gözkapağının altından hüzünlü hüzünlü bakıyor ya da mor bir dudağın gevşek kıvrımından kasvetli bir sitem yolluyorlardı. Bir saatin -ya da saat birin- akrep ve yelkovanının deha sahibi insanlara bir biçimde ulaştırdığı bilgiyi kavramak, gizli bir topluluğun işaret dilinden veya, ya kendisinin ya kızkardeşinin siklamen rengi bir bebek doğurdukları sırada tanıştığı, gitarı Çin yapısı olmayan genç öğrencinin Çince şarkısından anlam çıkarmak kadar umarsız bir çaba olup çıktı. Ama deliliğinde, deliliğinin şahaneliğinde gene de deli bir kraliçenin acınası koketliği vardı: 'Biliyor musunuz Doktor, sanırım yeni gözlüklere ihtiyacım olacak, bilemiyorum' (havalı bir kahkaha), 'kol saatimin ne dediğini çıkaramıyorum bir türlü... Tanrı aşkına, ne dediğini bana söyler misiniz! Ah! Dört buçuk- neyi buçuyor? Boşverin, boşverin, 'boş' ve 'verin' ikizdirler, benim de bir ikiz kızkardeşim ve ikiz oğlum var. Biliyorum, benim Edebi Yerimi muayene etmek istiyorsunuz, *kızkardeşimin* albümündeki Tüylü Alp Gülü'nü, onu

on yıl önce bulmuş yapıştırmıştı!' (neşeli, gururla on parmağını gösterir, on ondur!)

Derken ıstırap Aqua'ya çığlıklar attıran, kusturan katlanılmaz bir yoğunluğa ve kâbus boyutlarına ulaştı. Kara buklelerinin, akuamarin bir dazlaklığa ulaşıncaya kadar tıraş edilmesini istedi (ve isteği yerine getirildi, sağolsun hastane berberi Bob Bean), fakat müthiş kaşınıyordu kafası, çünkü saç dipleri Aqua'nın geniş gözenekli kafaderisinin içine doğru uzadılar ve içeride kıvırcıklandılar. Gökyüzü ya da duvar oluşturan parçalı bulmaca parçaları darmadağın oldular, ne kadar bin bir özenle yan yana getirilmiş de olsalar; dikkatsizce bir itme ya da bir hemşirenin dirseğiyle vurması bu tüyden hafif parçaları öylesine kolay darmadağın edebilir ki bunlar kolaylıkla başka şeylerle karıştırılabilecek objelerin anlaşılmaz, boş parçaları ya da 'Dilmece' oyunundaki harf markalarının beyaz sırtları olup çıkabilirler; Aqua üstelik bunları tutup doğru yüzleri öne gelecek şekilde de çeviremiyordu, çünkü elleri, Demon'ın kara gözlerine sahip bir erkek hemşire tarafından bağlanmıştı. Fakat çok geçmeden panik ve acı, alt alta üst üste bir çocuk oyunu oynayan iki velet gibi, son bir kahkaha atıp birbirlerini kurcalamak için bir çalılığın arkasına kaçtılar, Kont Tolstoy'un *Anna Karenin*'indeki -bir roman- gibi, gene, kısa bir süreliğine evde sessizlik hüküm sürdü ve çocukların annelerinin küçük adı da onunkiyle aynıydı.

Zamanın bir noktasında Aqua, rüyalarında sadece bir X'le işaretlenmiş bir *lieu de naissance*'da, son hız kayak kayarken, karları havalandırarak gidip kurumuş bir karaçam kütüğüne bindirişinin ardından nasılsa kurtarılıp, kucağına verilen altı aylık ölü doğmuş bir erkek bebeciği olduğunu, bu şaşkın küçük ceninin, banyosunda rahminden çıkardığı bu kauçuk balığın, nasıl olmuşsa olmuş hayata döndürülüp, tamamıyla canlı ve sağlıklı olarak, kızkardeşinin tebrikleri eşliğinde, kana batmış pamuklara sarılı bir halde Çatlaklarevi'ne getirilip, oğlu Ivan Veen olarak nüfusuna geçirildiği sanısına kapıldı. Bu çocuğun, kızkardeşinin, Sex (Scex) Rouge'da sığındığı bir dağ kulübesinde zorlu fakat son derece romantik bir kar fırtınası esna-

sında doğurduğu evlilikdışı çocuk olduğuna emin olduğu zamanlar da oldu; kulübede, pratisyen doktor ve kantaronlu kuvvet ilacı tiryakisi Dr. Alpiner, ne olur ne olmaz diye, kor kızıl yanan bir ocağın yakınında oturmuş kırmızı çizmelerini kurutuyordu. İki yıldan daha az bir süre içinde (Eylül 1871- mağrur beyni hâlâ düzinelerle tarihi saklıyordu) birtakım karışıklıklar başgösterdi; Aqua *bir sonraki* sığınağından kaçıp, nasıl yaptıysa, kocasının o unutulmaz kır evine ulaştı (bir yabancıyı taklitle: '*Sinyor Konduktor, ay vont to go to Lago di Luga, hiyr iz money*') ve kocasının solaryumda masajda olmasından istifade, parmak uçlarına basarak eski yatak odalarına çıktı- ve leziz bir şok geçirdi; üzerinde renkli harflerle Quelques Fleurs yazılı yarıya kadar dolu bir cam kavanozdaki *kendi* talk pudrası yerinde, *kendi* başucu sehpasının üzerinde duruyordu; en sevdiği, *kendi* alev rengi geceliği buruşturulup yatağın önündeki kilimin üzerine atılmıştı; bu, onun için, bunca zamandır kocasıyla yatmakta olduğu gerçeğini silip atan kısa, kara bir kâbus görmüş olduğu anlamına geliyordu- yeşil, yağmurlu bir günde, Shakespeare'in doğum günü olan bir günde ilk kez yattıklarından beri. Fakat, heyhat, başkaları için bunun anlamı şuydu; Marina'nın aklına (sinema erkeği G.A. Vronsky'nin, onu uzun kirpikli başka bir *hristosik* -bütün güzel yıldızcıklara öyle derdi- için terk ettiği günden sonra), çok parlak bir fikir düşmüştü, *c'est bien le cas de le dire*, Demon'a deli Aqua'yı boşattırıp, hamile olduğunu düşünen (ne mutlu ki doğruydu) kendisiyle evlendirmek. Marina, Demon'la Kitezh'de *rukuliruyuşçi* bir ay geçirmiş, fakat ona arsız niyetini açtığında (tam Aqua'nın meydana çıkışından önce) Demon onu evden atmıştı. Daha da sonra, yararsız bir varoluşun son, kısa merhalesinde, Aqua bütün bu belli belirsiz hatırladığı kırıntıları derleyip toplar, kendini Centaur-Arizona'daki lüks bir 'sanastoria'da, dönüp dönüp olanca şevkle, mutlulukla oğlunun mektuplarını okurken bulur. Hiç şaşmıyor, oğlu hep Fransızca yazıyor, ona hep *petite maman* olarak hitap ederek on üçüncü yaşından sonra yatılı gideceği eğlenceli okuldan söz ediyordu. Aqua yeni, sinsi, son, en son uykusuzluklarının geceler boyu kulaklarına doldurdu-

ğu çınlamaların arasından oğlunun sesini duyuyor ve bu onu avutuyordu. Oğlu ona genellikle İngilizce'de son, Rusça'da ilk heceyi vurgulayarak Mummy ya da Mama diyordu; birileri üç dilli ailelerde, üçüzlere ve aile arınnalarmda üç başlı ejderhalara sıkça tesadüf edildiğini söylemiş; ama artık şek ve şüphe yoktu ki (belki de çoktan ölmüş bulunan o nefretlik Marina'nın cehennemde yanan zihni dışında) Van, *onun*, *onun*, Aqua'nm sevgili oğluydu.

Bu kusursuz zihinsel huzurun ardından gelecek yeni bir düşkünlüğe hiç istekli olmadığından ve bunun süremeyeceğini de bildiği için, benzer bir hastanın uzaklardaki Fransa'da, çok daha az şen ve gevşek bir 'bakımevi'nde yaptığını yaptı. Ardennes'deki Signy-Mondieu-Mondieu hastanesi doktoru Dr. Froit'ın pasaportta adı değiştirilmiş erkek kardeşi olduğu tahmin edilebilecek, ama büyük ihtimalle adamın ta kendisi olan -çünkü ikisi de Isere'in Vienne kenti doğumluydular ve ikisi de Marina'nm oğlu gibi ailelerinin tek erkek çocuklarıydılar- Dr. Froid diye biri, bir 'grup' duygusu kurmaya yönelik ya da 'böylesi eğilimde' olmaları halinde, en iyi hastaların hademelere yardımcı olması ilkesine dayalı bir terapi metodu geliştirmiş ya da daha doğrusu bunu yeniden canlandırmıştı. Aqua da, fırsatını bulduğunda, akıllı Eleonore Bonvard'ın numarasına başvurarak, yatakları toplamak ve cam rafları temizlemek için gönüllü oldu. St. Taurus'daki Sana'taur'yum ya da her neyse (kimin umurunda- insan sonsuz hiç-oluşta süzülüp giderken küçük şeyleri hızla unutur gider) belki Mondrefroid'daki Kasvetev-Hosp'dan daha modern, daha şık bir çöl manzarasını haizdi, ama her iki yerde de kafayı üşütmüş bir hasta, bir hamlede kocakafa bir hekimi mat edebilirdi.

Bir haftadan az bir sürede Aqua farklı etkide iki yüzden aşkın hap toplamıştı. Çoğunu tanıyordu- yavan sakinleştiriciler, insanı sabah sekizden geceyarısına kadar bayıltıp yamultanlar, insanı sekiz saat kendi olmaktan çıkardıktan sonra cam gibi kırılgan uzuvlar ve kurşun gibi ağır bir kafayla bırakanlar, bir de tek başına çok sevimli olduğu halde, ticari adı Morona olan bir temizlik sıvısıyla birlikte alındığında biraz

ölümcül olabilen bir hap; sonra, gülesi gelmişti, ona (Ladore'li okullu kızların çok sevdiği) bir İspanyol masalındaki küçük büyücü kızı hatırlatan tombul, mor bir hap- kız, masalda, bu hapları içirerek av mevsiminin açılışında bütün avcılarla onların tazılarını uyutuyordu. Bir süzülüp gidişin tam ortasında işgüzarın biri onu daldığı uykudan uyandırmasın diye, Aqua rahatsız edilmeden, kendini maksimum uyuşmaya bırakıvereceği bir yer -burası limonluk olmamalıydı- bulması gerektiğini de biliyordu. Planının bu ikinci kısmı da Isere'li Profesörün başka bir ajanı ya da çifti olan Dr. Sig Heiler tarafından kolaylaştırıldı, teşvik edildi; Dr. Sig Heiler herkes tarafından müthiş bir adam sayılıyor, kendisine tapınılıyor ve onun handiyse dahi olduğu -light biranın bira olduğu kadar- söyleniyordu. Tıp öğrencilerinin gözetimi altında, rüyalarında Sig'i (biraz deforme, fakat yakışıklılıktan da nasibini almamış olmayan bir herifti) küçük kız poposu kötekleyicisi ve fiyakalı tükürük hokkası hökleticisi bir 'papa Fi(n)g(o)' olarak gören ve gözkapaklarının ve az çok özel uzuvlarının seyirmesi sonucu bunu ele veren hastaların selamete ermek üzere oldukları farz ediliyor ve uyandıklarında, piknik gibi normal açıkhava faaliyetlerinde bulunmalarına izin veriliyordu. Sinsi Aqua seyirdi, esnermiş gibi yaptı, açık mavi gözlerini (annesininkiler gibi, birazcık kontrastımsı kapkara irisleri olan) açtı, üzerine sarı pantalon ve siyah bir bolero geçirdi, küçük bir çam ormanını katetti, Meksikalı bir kamyona otostop çekti, çalılar arasında makul bir çukur buldu ve küçük bir not yazdıktan sonra çukurlaştırdığı avucundan çantasının içindeki renk renk ilaçları yemeye koyuldu, demin ormandan topladığı böğürtlenlerin tadını çıkaran (*lakomyaşçayasya yagodami*) herhangi bir Rus köylü kızı gibi. Gülümsedi, ortadan kalkışının insanları ancak yıllardır aldığınız bir pazar gazetesindeki bir çizgi romanın başına gelen ani, esrarengiz ve hiçbir zaman açıklanmayan felaket kadar derinden etkileyeceğini düşünerek (oldukça Kareninvari bir düşünce) hülyaya dalıp mutlu oldu. Bu onun son gülümsemesiydi. Çok çabuk bulundu fakat beklenenden çok daha hızlı ölmüştü ve üzerinde halen bol hâ-

ki şortu olan gözlem gücü kuvvetli Siggy, Aqua Hemşire'nin (onu her nedense böyle çağırıyorlardı) sanki tarihöncesi bir gömülme pozisyonunda, 'rahimdeki cenin' pozisyonunda yattığını bildirdi; bu yorum öğrencilerine anlamlı geldi, belki benimkilere de öyle gelecektir.

Üzerinde bulunan ve kocasıyla oğluna hitaben yazılmış son mektup, bu ya da başka bir dünya üzerindeki en aklı başında insan tarafından yazılmış sanılabilirdi.

> *Aujourd'hui* (*heute*-toity!) ben, gözkapaklarını kırpıştırıp duran bu taşbebek, Herr Doktor Sig, Hemşire Korkunç Joan ve çeşitli 'hastalar'la birlikte komşu *bor*'da (çam ormanı) bir gezintiye çıkma hayk-kını elde ettim. Orada Van, senin lâcivert dedenin günün birinde hiç kuşkusuz içinde cirit atacağın Ardis Park için getirttiği kokarcaya benzeyen sincaplardan gördüm. Bir saatin akreple yelkovanı, bozuk bile olsalar, durdukları yerden emindirler ve en aptal küçük kol saatlerine bile bunun neresi olduğunu bildirirler, yoksa her ikisi de kadran değil, ancak komik bıyıklı beyaz bir surattır. Aynı şekilde bir *çelovek* (insanoğlu) de nerede durduğunu bilmeli ve diğerlerine bildirmeli yoksa bir *çelovek khlok'dan* (insan müsveddesi) başka nedir ki, ne erkek ne kadın, sadece bir 'tutam insancık', zavallı Ruby'nin, küçük Van'im benim, cılız sağ memesi için dediği gibi, bir tutam memecik. Ben, zavallı *Princesse Lointaine*, çok çok *lointane*'ım artık, nerede durduğumu bilmiyorum. O halde durmamalı, düşmeliyim. İşte böyle, adiyö, canım, canım oğlum ve elveda zavallı Demon, günün tarihi ne ya da mevsim hangisi bilmiyorum ama oldukça resimsel ve de mevsimsel güzel bir gün, bir sürü küçük küçük karınca sıraya girdiler, güzel haplarıma musallat olmak istiyorlar.
>
> (İmza) Kızkardeşimin kızkardeşi *teper'*
> *iz ada* ("artık bu cehennemi geride bıraktı")

"Eğer hayat denen güneş saatinin bize akrebini göstermesini istiyorsak," yorumunda bulundu Van, 1884 Ağustos'unun sonunda Ardis Konağı'nın bahçesinde, bir metaforu biraz abartarak, "unutmamalı ki, insanoğlunun gücü, vekarı ve hazzı giz-

lerini bizden saklayan gölgelere ve yıldızlara kafa tutmaktadır. Aqua'ya boyun eğdiren sadece acının gülünç gücüydü. Sık sık düşünüyorum da ne kadar çok daha akla yakın olurdu, -estetik, ekstatik ve Estotik olarak- onun gerçek annem olması."

4

Yirminci yüzyılın, ortalarında Van en uzak geçmişini yeniden inşa etmeye başladığında, çok geçmeden, çocukluğunun gerçekten önem taşıyan (yeniden canlandırmanın sürdürdüğü özel hedef açısından) ayrıntılarının yalnızca, hatta bazen *sadece*, ergenliğinin ve gençliğinin daha ileriki çeşitli safhalarında, parçayı yeniden canlandırıp bütüne canlılık veren ani üst üste bindirmeler olarak ortaya çıktıklarını fark etti. İlk aşkının ilk kez kötü biçimde canının yanmasından ya da gördüğü ilk kötü rüyadan daha önemli olması da işte bu yüzden.

On üç yaşına yeni basmıştı. Baba evinin çatısı altındaki konforları ilk kez terk ediyordu. Bu 'konfor'ların elde bir sayılmayabilecekleri, yalnızca bir oğlan çocuğu ve bir okulu anlatan bir kitapta, bir giriş yazısında hazırlop bir metafor olarak ortaya çıkabilecekleri daha önce hiç aklına gelmemişti. Okulun birkaç sokak ilerisinde, aslen Fransız olan fakat Rus aksanlı bir İngilizce konuşan Mrs. Tapirov adında dul bir kadının ufak tefek sanat eserleri ve az çok antika mobilya satan bir dükkânı vardı. Güneşli bir kış günü Van orayı ziyaret etti. Dükkânın önüne içlerinde kızıl güller ve altın-kahverengi yıldız çiçekleri olan kristal vazolar yerleştirilmişti- yaldızlı ahşaptan bir konsolun üzerine, lake bir sandığın üzerine, bir vitrinin rafı üzerine ya da sadece yukarı çıkan halıyla kaplı basamaklar boyunca. Yukarı katta ortalarına aldıkları garip bir arp grubunu çepeçevre saran büyük gardıroplar ve cafcaflı tuvalet masaları vardı. Van çiçeklerin yapma olduğunu görünce memnun oldu ve böylesi taklitlerin canlı taçyapraklarının ve yaprakların nemli, tombul hissine öykünmek yerine böylesine ısrarla göze meyletmelerinin şaşırtıcı olduğunu düşündü. Ertesi gün,

onarılması ya da aynısının yapılması için dükkâna bıraktığı bir objeyi almak için (ne olduğunu hatırlamıyor şimdi, seksen yıl sonra) yeniden dükkâna gittiğinde obje ya hazır değildi ya da henüz edinilememişti. Geçerken, yarı açılmış bir güle dokundu ve parmak uçlarının beklediği steril kumaş yerine serin bir canlılık dudaklarını uzatıp öptü parmak uçlarını. Şaşırdığını gören Mrs. Tapirov, "Kızım yapma olanların arasına her zaman bir demet sahicisini de koyar, *pour attraper le client*. Jokeri çektiniz," dedi. Van dükkândan çıkarken, dükkân sahibesinin gri bir palto giymiş, kumral bukleleri omuzlarına inen, güzel yüzlü kızı içeri girdi. Başka bir defasında (başka bir şeyin bir parçasını -bir çerçeve belki de- iyi etmek sonsuz zaman almış ya da eşyanın kendisi bulunamamıştı) kızı kucağında okul kitaplarıyla bir koltuğa kıvrılmış oturur halde görmüştü - satışa çıkmış diğerleri arasında gerçekten kullanılan bir eşya. Van kızla hiç konuşmadı. Ona delicesine âşık oldu. Aşkı en az bir sömestr sürmüş olmalı.

Aşktı bu, normal ve esrarengiz. Kuşaklarca öğretmenin silip yok etmeyi başaramadığı ve 1883 yılında bile Riverlane'de rakipsiz bir moda halinde sürüp giden tutkular ise daha az esrarengiz ve oldukça daha groteskti̇ler. Her yatakhanenin bir oğlanı vardı. Şaşı, sarkık dudaklı, neredeyse anormal derecede elini ayağını nereye koyacağını bilemeyen fakat harika yumuşaklıkta teni ve Bronzino'nun Küpid'inin (hani büyük olan, zevkten erimiş bir Satir'in bir hanımın soyunma odasında keşfettiği) yuvarlak, beyaz kalçalarına sahip Upsalalı histerik bir oğlan, çoğunluğu Yunanlı ve İngiliz bir grup yabancı oğlan tarafından gayet makbul bulunarak, eziyete maruz bırakılıyordu; bunların elebaşıları Rugby takımının ası Cheshire'dı. Kısmen cakasına, kısmen meraktan, Van tiksinmesini yendi ve onların haşin orjilerini soğukkanlılıkla seyretti. Fakat, çok geçmeden bunun yerine çok daha doğal fakat aynı derecede kalpsiz bir eğlence buldu.

Sınırlar dahilinde olduğundan uğranılması tamamen yasak olmayan bakkal dükkânınında arpa özü şekerlemesi ve Lucky Louse dergileri satan yaşlıca kadın genç bir çırak tutmuştu ve

nekes bir beyin oğlu olan Cheshire çok geçmeden bu şişko küçük yosmaya bir yeşil Rus doları karşılığında sahip olunabileceğini keşfetti. Van onun tadına ilk bakanlardan biriydi. Bu iş yarı karanlıkta, dükkân saatleri dışında, dükkânın arkasındaki sandıklarla çuvalların arasında oldu. Kıza, on dört yaşında ve bakir değil, on altı yaşında bir sefih olduğunu söylemesi bizim cehennem çocuğun deneyimsizliğini daha da abartarak mahcup olmasına yol açtı, çünkü kızın seve seve içine alacağı şeyi Hoşgeldiniz yazılı bir paspasın üzerine boşalttı. Altı dakika sonra, Cheshire ile Zoğrafos işleri bittikten sonra işler daha iyi gitti; fakat ancak bir sonraki çiftleşme partisinde kızın yumuşak, tatlı muamelesinden ve coşkuyla gelip gitmesinden gerçekten tat almaya başladı Van. Onun tombul domuz pembesi küçük bir orospucuktan başka bir şey olmadığını biliyor, işi bittikten onu öpmeye çalışan kızı dirseğiyle itiyor, bir eliyle de, hızlıca, Cheshire'ın yaptığını gördüğü gibi, hâlâ kıç cebinde mi değil mi diye cüzdanını yokluyordu. Ama nasıl olduysa oldu, uçup giden zamanla kırk küsur kadar kasılmanın sonuncusu da geçip gittikten sonra, treni karalı yeşilli tarlaların yanından düdüğünü çalarak Ardis'e doğru yol alırken, kızın acıklı yüzüne, kollarındaki mutfak kokusuna, Cheshire'ın çakmağının ani ışığında görülen nemli kirpiklerine ve hatta ihtiyar sağır Mrs Gimber'ın yukarıdaki yatak odasında gidip gelen gıcırtılı adımlarına hiç tahmin etmediği bir şiir yüklediğini fark etti.

İnsan zarif bir birinci sınıf kompartımanında, eldivenli elini yanındaki kadife tutamağa geçirmiş yolculuk ederken ve yanından işbilirce kayıp giden manzaranın işbilirce kayıp gidişini seyrederken kendini tam bir dünya adamı gibi hisseder. Ayrıca ara sıra, yolcunun sağda solda gezinen gözleri, gizliden gizliye alt tarafından gelen bir kaşınmaya kulak vererek duralar, bunun sadece epitelyum dokusundaki önemsiz bir tahrişden ileri geldiğini aklından geçirir (öyleydi, Seyir Defteri sağolsun).

5

Öğleden sonra erken saatlerde elinde iki bavulla küçük taşra istasyonunun güneşli dinginliğine indi, buradan kıvrıla kıvrıla yukarıya, hayatında ilk kez ziyaret ettiği Ardis Konağı'na doğru bir yol gidiyordu. Hayalgücünün çizdiği minyatürde eyerlenmiş kendisini beklemekte olan bir at görmüştü; bir kira arabası bile yoktu. Kahverengi üniformalı, tıknaz, güneşten esmerleşmiş bir adam olan istasyon şefi, onun daha yavaş olan fakat bir çay vagonu bulunan akşam treniyle geleceğini sanıyordu, bundan emindi. Hemen konağı arayacağını söyledi, bir an önce gitmek üzere sabırsızlanan vatmanı bir işaretle savdı. O anda platforma bir fayton yanaştı ve elinde bir hasır şapka tutan ve kendi acelesine gülen kırmızı saçlı bir kadın trene doğru koştu, tam hareket etmeden önce binmeyi başardı. Böylece Van zamanın dokusundaki bir kırışmanın karşısına çıkardığı bu ulaşım aracını kullanmayı kabul ederek eski arabaya yerleşti. Yarım saatlik araba yolculuğu oldukça hoş geçti. Çam ormanları ve kayalık yarlar arasından geçti, çalılıklar arasında kuşlar ve başka hayvanlar şakıyorlardı. Bacaklarının üzerinden hızla güneş lekeleri ve dantelimsi gölgeler geçti ve arabacının paltosunun sırtındaki ikizinden ayrı düşmüş pirinç düğmeyi yeşil yeşil ışıldattı. Üç ya da dört kütükten yapılma kulübeden oluşan, bir güğüm tamirhanesi ve her tarafı yaseminlere boğulmuş bir demirci atölyesi bulunan hülyah, küçük bir köy olan Torfiyanka'dan geçtiler. Arabacı görünmez bir arkadaşına el salladı, hafif yaylı da onun el işaretine uyarcasına yana meyletti.

Şu anda, tozlu bir köy yolundan tarlalar arasından hoplaya zıplaya gidiyorlardı. Yol yokuş aşağı indi, sonra gene hörgüçlendi, her çıkışta ihtiyar kurmalı taksi uyuyakalmanın eşiğindeymiş gibi yavaşlıyor, sonra isteksizce zaafını yeniyordu.

Yarı yarıya Rus köyü olan Gamlet'in arnavutkaldırımı döşeli yollarından hoplaya zıplaya geçtiler, arabacı yeniden, bu kez kiraz ağacına tünemiş bir oğlana el salladı. Eski bir köprüden geçerlerken kayın ağaçları iki yana açılıp onlara yol verdiler. Bir kayanın üzerine tünemiş harabe halindeki kara şatosu

ve şen, rengarenk damlarıyla, ileride, ırmağın berisinde Ladore belirdi - hayatta birçok kez yeniden görecekti orayı.

Yol Ardis Park'ın çevresinden dolanmaya başladığında bitki örtüsü daha güneyli bir karaktere büründü. Bir sonraki dönemeçte, romantik görünüşlü konak, eski romanların nazlı ihtişamını hatırlatarak yükseldi. Bu üç katlı, şahane bir kır eviydi, açık renkli kiremitler ve morumsu taştan yapılmıştı ve kiremit ve taşların renk ve kütleleri belli ışıklarda değişiyorlardı. Çoktandır iki sıra asker gibi duran stilize fundaların yerini almış olan ağaçların çeşitliliği, bolluğu ve canlılığı bir yana (ressamın gözünün gördüğünden çok mimarın zihninin tasarladığınca serpiştirilmişti bunlar) Van babasının *boudoir*'ında asılı duran iki yüz yıllık suluboya resimde tasvir edilen Ardis Konağı'nı hemen tanıdı: konak, soyut bir çayırlığa bakan bir yamacın üzerinde duruyordu, çayırlıkta anahatlarıyla çizilmiş bir ineğin biraz uzağında birbirleriyle konuşan üç kenarlı şapkalı minnacık iki figür vardı.

Van geldiğinde evde aileden hiç kimse yoktu. Bir uşak atını aldı. Holün Gotik kemerinin altından geçerek içeri girdi, Bouteillan, mesleki açıdan yakışık almayacak biçimde (sos kahverengisi) bıyık bırakmış olan ihtiyar, kel kâhya -bir zamanlar Van'in babasının valesi olmuştu- memnuniyetini jestlerle göstererek karşıladı onu- '*Je parie*,' dedi, '*que Monsieur ne me reconnait pas*'; ve başladı, Van'in zaten yardıma gerek olmaksızın hatırladıklarını sayıp dökmeye; düğünçiçekleriyle dolu bir çayırlıkta günün birinde kendisinin, Bouteillan'ın Van'e uçurtmakta yardım ettiği kutu uçurtmayı (bugün, geçmişin oyuncaklarına ev sahipliği eden en ünlü müzelerde bile izine rastlanmayan bir uçurtma cinsi) hatırlattı. İkisi de başlarını çevirip yukarıya baktılar: minnacık kırmızı dörtgen masmavi bahar göğünde bir an yanpiri yanpiri asılı kaldı. Hol, nakışlı tavanlarıyla ünlüydü. Çay için vakit erkendi: Van, onun ya da bir hizmetçi kızın bavulunu açıp eşyalarını yerleştirmesini ister miydi? A, evet hizmetçi kızlardan biri olsun, dedi Van ve bir an, bir mekteplinin bavulundaki hangi eşyanın bir hizmetçi kızın yüzünü kızartabileceğini aklından geçirdi. Çıplak

Ivory Revery'nin (bir model) resmi mi? Kimin umurunda, artık erkek değil miydi?

Kâhyanın tavsiyesine uyarak bir *tour de jardin* yapmaya karar verdi. Okul formasının bir parçası olan altı lastik yelken bezinden ayakkabılarla ses çıkarmadan yumuşak pembe kumlar üzerinden, kıvrıla kıvrıla ilerleyen yolu izlerken, midesi bulanarak eski Fransız mürebbiyesi olduğunu fark ettiği bir kişiyi gördü (burası hayaletlerle doluydu!) acemleylaklarmın altında yeşil bir sırada oturuyordu, bir elinde güneş şemsiyesi, ötekinde burnunu karıştırıp sonra sıranın kenarına süren küçük bir kıza hitaben yüksek sesle okuduğu bir kitap vardı. Van bunun tanışacağı söylenen iki küçük kuzininden büyüğü, 'Ardelia' olması gerektiğine karar verdi. Aslında Lucette'di, yüzünü çevreleyen kızılımsı sarışın saçları ve minik çilli bir burnu olan sekiz yaşında özelliksiz bir çocuk; kışın zatüree geçirmişti ve üzerinde çocukların, özellikle muzır çocukların ölüme teğet geçtikten sonra bir süre büründükleri o garip, uzak hal vardı. Matmazel Lariviere yeşil camlı gözlüklerinin üzerinden birden Van'e baktı- Van bir sıcak karşılama ile daha boğuşmak zorunda kaldı. Albert'in tersine, haftada üç kez Kara Veen'in kentteki evine geldiği günlerden bu yana hiç değişmemişti; yanında bir çanta dolusu kitap ve bir yere bırakamadığı minnacık, titrek bir kanişçikle (artık ölüydü) gelirdi. Köpeciğin hüzünlü, kara zeytinler gibi parlak gözleri vardı.

Az sonra hep birlikte eve doğru yola çıktılar, mürebbiye geçmişi hatırlamanın kederiyle güneş şemsiyesi altında koca çeneli, koca burunlu kafasını sallıyordu; Lucy bahçede bulduğu bir çapayı takırdata takırdata arkasından sürüklüyor, genç Van ise üzerinde çakı gibi gri takım elbisesi ve uzun kravatı, ellerini sırtında birleştirmiş olarak, gözleri düzgün adımlar atan sessiz ayaklarına dikili arkalarından geliyordu- öne attığı ayağın topuğunun arkadakinin burnuna denk gelmesine dikkat ediyordu, belli bir sebebi yoktu.

Verandanın önünde bir viktorya durmuştu. Van'in annesine benzeyen bir hanım ve on bir, on iki yaşlarında bir kız çocuğu, önlerinden inen bir *dachshund*'u takiben arabadan inmekteydi-

ler. Ada'nın elinde karmakarışık bir yabani çiçek demeti vardı. Kara ceketli beyaz bir entari giymişti, uzun saçlarında beyaz bir kurdele vardı. Van, o elbiseyi bir daha hiç görmedi ve geçmişi çağırırken o elbiseyi her anışında, Ada ona hep bu elbiseyi hayal etmiş olması gerektiğini, hiçbir zaman öyle bir elbisesi olmadığını, o kadar sıcak bir günde hiçbir zaman koyu renk bir *blazer* giyiniş olamayacağını öne sürdü ise de, Van sonuna kadar o ilk görüntüde direndi.

On yıl kadar önce, Van'in dördüncü doğum gününden önce ya da sonra ve annesinin sanatoryumlardan birinde kaldığı uzunca sürenin sonuna doğru, Marina 'Teyze' içinde büyük bir kafeste sülünler olan bir parkta Van'in üstüne atlamış, dadıya kendi işine bakmasını söyleyip onu küçük orkestranın çaldığı pavyonun yakınlarında bir tezgâha götürmüş, ona zümrüt yeşili bir naneli çubuk şeker almış ve ona, babası isterse Van'in annesi olabileceğini, kuşlara Lady Amherst'in izni olmadan yiyecek verilemeyeceğini söylemişti ya da Van öyle anlamıştı.

Şu anda, ortasında yukarı katlara doğru çıkan şahane bir merdiven bulunan, fakat diğer açılardan oldukça sade holün güzel döşenmiş bir köşesinde çay içmekteydiler. Güzel bir masanın çevresinde ipek kumaşla kaplanmış iskemlelere oturmuşlardı. Ada'nın kara ceketi ve manisa lalelerinden, kırlangıçotlarından ve hasekiküpelerinden oluşturduğu pembe-sarı-mavi yaka süsü meşe bir taburenin üzerinde duruyordu. Köpek normalden daha büyük pasta parçaları kaptı. Çilekler için krema getiren yaslı suratlı sofracıbaşı Price, Van'in tarih öğretmeni 'Jeejee' Jones'a benziyordu.

'Tarih öğretmenime benziyor,' dedi Van, adam gittiğinde.

'Tarihe bayılırdım,' dedi Marina, 'Kendimi ünlü kadınların yerine koymaya bayılırdım. Tabağında bir uçuçböceği var, Ivan. Özellikle ünlü güzel kadınların- Lincoln'ün ikinci karısının ya da Kraliçe Josephine'in.'

'Evet, fark ettim- çok güzel işçilik. Bizim evde de buna benzer bir takım var.'

'*Slivok* (bir parça süt)? Umarım Rusça konuşuyorsundur?' diye sordu Marina, bir fincan çay koyarken.

'*Neohotno no soverşenno svobodno* (gönülsüzce ama akıcı bir biçimde)' diye cevap verdi Van, '*slegka ulibnuvsiş*' (hafif bir gülümsemeyle) 'Evet, bol süt ve üç şeker.'

'Ada ile ben senin abartılı zevklerini paylaşıyoruz. Dostoyevski ahududu şurubuyla içermiş.'

'Iggh,' dedi Ada.

Marina'nın yağlıboya portresi, Tresham'ın elinden çıkma oldukça iyi bir yağlıboya tablo, onu yıllar önce bir Av Sahnesinin provası sırasında, başında geniş kenarlı bir şapkayla gösteriyordu; şapkanın kenarında romantik bir biçimde gökkuşağı renklerinde bir çift kanat, kendi ağırlığından aşağıya doğru sarkmış siyah çizgili gümüş bir tüy vardı; parktaki kafesi ve bir yerlerde kendi kafesindeki annesini hatırlayan Van, sanki kaderi üzerine söz sahibi olanlar bir yerlerde gizlice toplaşmışlar gibi tuhaf, sırlı bir duyguya kapıldı; Marina'nın yüzü şu anda eski görünüşünü taklit edecek biçimde boyanmıştı, ama modalar değişmişti, pamuklu elbisesi rustik desenliydi, kumral lüleleri boyayla açılmıştı ve şakaklarına dökülmüyorlardı, giysisinde ya da aksesuarlarında da resimdeki binici kırbacının ya da Tresham'ın kuşbilimsel bir beceriyle resmettiği göz alıcı tüylerin cakasından eser yoktu.

O ilk çaydan pek hatırlanacak bir şey yoktu. Van, Ada'nın ellerini yumruk yaparak ya da bir bisküvi alırken avucunu yukarıya doğru çevirerek tırnaklarını saklama numarasını fark etti. Annesinin söylediği her şeyden sıkılıyor, utanıyordu ve hanımefendi, Tarn'dan, yani Yeni Rezervuar'dan söz etmeye koyulduğunda Van, Ada'nın yanında oturmadığını, biraz ileride sırtı çay masasına dönük, açık bir pencerenin önünde ayakta durduğunu gördü, bir iskemlenin üzerine dikilmiş iki yana açtığı pençelerinin arasından kendisiyle birlikte bahçeyi seyreden ince belli bir köpeğin yanında durmuş, iki kişiye özel bir fısıltıyla ona neyi koklamakta olduğunu soruyordu.

"Tarn'ı kütüphane penceresinden görebilirsin,"dedi Marina. "Biraz sonra Ada sana evin bütün odalarını gezdirir. Ada?" (İsmi Rusça telaffuz ediyordu, iki koyu, ağır 'a' ile, 'Arzu'nun ilk 'a'sı gibi.)

"Buradan da şöyle kenarından görebilirsin," dedi Ada, başını çevirerek ve *pollice verso*, manzarayı işaret etti. Van, fincanını tabağına koydu, ağzını minik, işlemeli bir peçeteyle sildi, peçeteyi pantalonunun cebine tıkıştırarak siyah saçlı, solgun tenli kızın yanına gitti. Ona doğru eğilirken (ondan üç inç daha uzundu, kız yıllar sonra Yunanlı bir Katolikle evlendiğinde bunun iki katı boydaydı ve gelin tacını arkadan havaya gelinin başı üzerine kaldıran da onun gölgesiydi) Ada manzarayı görmek için gereken açıya gelebilsin diye başını çekip onun yerine Van'in başı gelirken kızın saçı Van'in ensesine süründü. Van'in onunla ilgili ilk rüyalarında bu yeniden canlandırılan temas, öylesine hafif, öylesine kısa olmasına rağmen çoğu kere rüyayı görenin katlanma haddini aşıyor ve havaya kalkmış bir kılıç gibi, 'ateş!' emriyle kusacak silahı haberliyorlardı.

"Çayını bitir, kıymetlim,' dedi Marina.

Çok geçmeden, Marina'nın vaadine uyarak iki çocuk yukarıya çıktılar. 'Neden böyle acı acı gıcırdıyor basamaklar iki çocuk yukarı çıkarken,' diye düşündü Marina ve tırabzandan yukarıya doğru baktı; tırabzanın üzerinde iki tane sol el, ilk dans derslerini alan iki kardeş gibi, dikkat çekecek derecede birbirine benzeyen havaya kalkıp inişlerle yol alıyorlardı. Arkada kız, önde oğlan- ikisi de aynı ağır son hamleyle bitirdiler, sonra merdivenler sessizliğe büründü. "Modası geçmiş endişeler," dedi Marina.

6

Ada, utangaç misafirine ikinci kattaki büyük kütüphaneyi gösterdi, burası Ardis'in gururu ve annesinin hiç ayak basmadığı (kendi odasında kendine ait bir *En Güzel 1001 Piyes* takımı olduğu için) Ada'nınsa en sevdiği 'karıştırma' yeriydi. Duygusal ve ödlek biri olan Kızıl Veen kalp krizinden ölen babasının hortlağıyla karşılaşmaya hevesli olmadığından buraya ayak atmaz, ayrıca hatırlanmayan yazarların toplu eserleri kadar iç karartıcı bir şey olmadığını düşünürdü. Mamafih, ara sıra bir zi-

yaretçinin buranın yüksek kitap raflarına ve bodur dolaplarına, karanlık tablolarına ve solgun büstlerine, on adet ceviz oyma iskemlesine ve abanoz kakmalı soylu iki masasına hayran hayran bakmasına da bir itirazı yoktu. Mektep pencerelerinden girenlere benzeyen bir güneş ışığı huzmesinin içinde, bir okuma rahlesi üzerinde açık duran botanik atlası, orkideleri gösteren renkli bir levhaya denk gelecek biçimde açılmıştı. İki sarı yastığı olan kara kadife döşemeli bir divan ya da gündüz üzerine uzanılacak cinsten bir yatak, bir girintinin içine, banal parkı ve insan yapısı gölü cömertçe gözler önüne seren yekpare camlı bir pencerenin altına yerleştirilmişti. Bir çift şamdan, sadece metal ve mumdan ibaret iki hayalet, pencerenin geniş dayanma yerinde duruyor ya da duruyor gibi duruyorlardı.

Kütüphaneden dışarı doğru çıkan bir koridor bizim sessiz kâşifleri Mr. ve Mrs. Veen'in Batı kanadındaki dairelerine götürecekti, eğer araştırmalarını o yönde sürdürecek olsalardı. Bunun yerine yarı gizli küçük bir merdiven onları dönen bir kitap rafının arkasından helezonlar çizerek üst kata çıkardı, solgun kalçah Ada, Van'den daha uzun adımlar atarak önden gidiyor, beriki üç adım geriden geliyordu.

Yatak odaları ve ilişikteki ıvırzıvır, mütevazının da mütevazısıydı ve Van, anlaşılan kütüphaneye bitişik misafir odalarından birine konuk edilemeyecek kadar genç olduğuna hayıflandı. Yaz gecelerinin yalnızlığında üstüne üstüne gelecek olan çirkin nesnelere bakınca evin lükslerini özlemle hatırladı. Sanki her şey bir geri zekâlıyı ürkütmek için yapılmıştı, kötü tahtadan, ortaçağ üslubunda bir baş tahtası olan iç karartıcı fakirhane yatağı, kendiliğinden gıcırdayan dolap, halkalı tutamak yerleri olan (bir tanesi düşmüştü) maun taklidi güdük komodin, çarşaf sandığı (çamaşır odasından firar etmiş bir dangalak) ve üzerinde yazı yazmaya yarayan şişip kabarmış kapağı kilitli ya da sıkışmış eski sekreter: kayıp tutamağı onun gereksiz mektup gözlerinden birinde buldu, Ada'ya uzattı, Ada da alıp pencereden dışarı fırlattı. Van havlu askısı ya da banyosuz evler için yapılmış ayaklı lavaboyu hayatında ilk kez görüyordu. Lavabonun üzerindeki yuvarlak aynayı yaldızlı alçıdan üzümler çevre-

liyordu; porselen lavabo takımının kâsesinin çevresini ise şeytani bir yılan (kızların koridorun karşı tarafındaki banyo odalarında bulunan lavabo takımlarındakinin ikizi) sarıyordu. Yüksek arkalıklı ve kollu bir iskemle ve üzerinde kulplu bir tava onun üzerinde de bir şamdan olan sehpa-tabure (daha bir saniye önce bunun ikizinin de izdüşümünü görmüştü bir yerlerde- nerede?) mütevazı levazımatın en kötü ve belli başlı kısmını meydana getiriyordu.

Yeniden koridora çıktılar, kız saçlarını geriye attı, oğlan boğazını temizledi. Koridorun aşağılarında, bir oyun ya da çocuk odasının kapısı yarı aralık duruyor ve küçük Lucette tek esmer dizini dışarı çıkarmış, aralıktan başını uzatmış bakarken hafifçe ileri geri gidip geliyordu. Sonra kapının kanadı hızla açıldı- ama Lucette hızla içeri kaçıp kayboldu. Kobalt mavisi yelkenliler bir sobanın beyaz çinilerini süslüyordu, Lucette'in kızkardeşiyle Van o açık kapının yanından geçerlerken oyuncak bir laterna dura kalka ilerleyen menüetiyle davetkâr bir biçimde çalmaya başladı. Ada ile Van antreye döndüler- bu kez görkemli merdivenden inerek. Ada, sıra sıra duvara asılı ataları arasından en sevdiğini, ihtiyar Prens Vseslav Zemski'yi (1699-1797) işaret etti. Linnaeus'un arkadaşı ve *Flora Ladorica*'nın yazarı alacalı bulacalı yağlı boya renklerle resmedilmiş Zemski, nikâhına aldığı buluğ çağına anca varmış kızla onun sarı saçlı taşbebeğini babacan kucağına oturtmuştu. Sırınalı paltosu içindeki gül goncası meraklısının yanına (ne alâka, diye düşündü Van) ciddi çerçevesi içinde büyütülmüş bir fotoğraf asılmıştı. Lumiere kardeşlerin Amerikalı öncülü olan müteveffa Sümereçnikov, Ada'nın dayısının yanağıyla omuzu arasına sıkıştırdığı kemanıyla fotoğrafını çekmişti, bahtı kara delikanlının veda konserinden hemen sonraydı.

Birinci katta, duvarları sarı Şam ipeğiyle kaplı, Fransızların bir zamanlar ampir dedikleri üslupta döşenmiş oturma odası bahçeye açılıyordu ve şu anda, akşamüzerinin şu geç saatlerinde, içerisini bir *paulownia* ağacının eşikten içeri dalan geniş yaprak gölgeleri işgal etmişti. (Vasat bir dilbilimci koymuş bu ismi, diye açıklamada bulundu Ada, takma adı Peter-eksi-

Paul olan Pavel'in kızı Anna Pavlovna Romanov adlı şu zararsız hanım var ya, bu dilbilimci onun baba adını hanımın ikinci adı ya da soyadı sanmış, neden bilmiyormuş Ada, o dilbilimcinin hocasıymış bu botanikçi Zemski işte- şimdi avaz avaz bağıracağım diye düşündü Van.) Bir porselen dolabının içine küçük hayvanlardan meydana gelen bütün bir hayvanat bahçesi hapsolmuştu, bunlardan Oryx ve Okapi, bilimsel adları da eksik olmadan, sevimli fakat inanılmaz bilmiş rehberi tarafından Van'e özellikle tavsiye edildiler. Kara renkli levhalarına dört buçuk kıtanın ilk haritaları rengarenk resmedilmiş olan beş kanatlı paravan da eşit ölçüde cazipti. Şimdi pek ender olarak kullanılan bir piyanosu olan müzik odasına geçiyoruz, sonra da Silah Odası denilen bir köşe odası, burada da Deen Van'in, -Defter sağolsun- kızlık adı unutulmuş bir teyzesinin bir zamanlar bindiği doldurulmuş bir Şetland midillisi var. Evin diğer tarafında ya da diğer taraflarından birinde balo salonu vardı; duvar kâğıdının parçası gibi görünen iskemleleriyle pırıltılar içinde uzanıp giden bir yok-ülke. 'Okuyucu, sür atını' ('*mimo, şitatel*,' Turgenyev'in dediği gibi) Ladore Eyaleti için biraz yersiz kaçacak biçimde 'tavlalar' olarak adlandırılan yer, Ardis Konağı'nda oldukça akıl karıştırıcı bir mimari arz ediyorlardı. Demir kafeslerle süslenmiş bir galeri, çelenklerle çevrili omuzunun üzerinden bahçeye baktıktan sonra sert bir dönemeçle evin girişine dönüyordu. Başka bir yerde, uzun pencerelerden ışık alan zarif bir üst kat verandası artık çenesi kapanan Ada'yla deli gibi sıkılan Van'i kayalarla süslü küçük bir bahçeye çıkardı: yalancı bir mağara dekoru, yanına yöresine utanmazca yapışan eğreltiotları, bir de bir çaydan ya da romandan ödünç alınmış yapay bir çavlan ya da Van'in cayır cayır yanan mesanesinden (lanet olsun, onca çayı içtikten sonra).

Hizmetçilerin bölümü (odaları yukarıda olan şu iki boyalı, pudralı hizmetçi kız haricinde) zemin katın avlu tarafındaydı, Ada oraları çocukluğunun keşifçilik aşamasında ziyaret ettiğini söyledi fakat tek hatırladığı bir kanarya ve elle çevrilen eski bir kahve değirmeniydi, konu kapandı.

Gene fırt diye yukarıya çıktılar. Van bir tuvalete daldı- ve

keyfi çok daha yerine gelmiş olarak çıktı. Yürürlerken bir cüce Haydn gene birkaç nota çaldı.

Tavan arası. Burası tavan arası. Tavan arasına hoşgeldiniz. Burada bir sürü bavul ve kutu vardı, çiftleşen böcekler gibi birbirinin üzerine binmiş iki kahverengi divan, cezaya kaldırılmış çocuklar gibi yüzleri duvara çevrili köşelerde ya da raflarda duran bir sürü tablo. Eski bir 'jikker' ya da uçan halı, Arap desenli mavi bir sihirli halı kıvırıhp kabına sokulmuştu, renkleri solmuş fakat hâlâ sihirliydi, Daniel Amca'nın babası bunu çocukluğunda kullanmış, sonra sarhoşken bununla uçmuştu. Çarpışmalar, sadmeler ve diğer kazalar, saf ve huzur dolu tarlalar üzerindeki günbatımlı göklerde özellikle sık meydana geldiğinden, jikker'lar hava polisi tarafından yasaklanmıştı; fakat aradan dört yıl geçtikten sonra bu sporu seven Van, yerel bir tamirciye rüşvet verip bu nesneyi tamir ettirtmiş, sevk tüplerini şarj ettirtmiş, az çok eski büyülü haline getirtmişti. O ve Ada'sı, koruluklar ve nehirler üzerinde havada süzülerek ya da güvenli, on feet'lik bir mesafeden yol yüzeyleri ve damlar üzerinden kayıp giderek nice yaz günleri geçirmişlerdi. İki yana yalpa vura vura giden, arada çukurlara düşen bisikletli ne komikti, ne tuhaftı kollarını iki yana çırparak damdan kayan baca temizleyicisi!

Ada'yı, belli belirsiz yönlendiren, evi gezdikleri sürece en azından *birşeyler* yapmakta oldukları duygusuydu - en azından birtakım işleri sırayla ardarda diziyorlarmış gibi yapıyorlardı, çünkü ikisinin de sohbet yetenekleri son derece parlak olmasına rağmen, ev gezintisi arasıra yapmacıkh esprilerden ve onun ardından gelen bir sessizlikten başka bir şeyle dolduramadıkları tedirgin bir avare avare gezinme olmuş çıkmıştı. Ada, Van'i bodruma da götürdü, orada koca karınlı bir robot, sarsıla sarsıla, yiğitçe kıvrıla kıvrıla mutfağa ve dökün-tü iki banyoya ulaşan boruları ısıtıyor ve konağı kış mevsimine rastgelen şenlikli konukluklar için oturulabilir kılmaya çalışıyorlardı.

"Daha hiçbir şey görmedin!" diye bağırdı Ada. "Bir de çatı var!"

"Ondan sonra başka bir yere tırmanmayacağız ama," dedi Van kendi kendine, kararını vermişti.

Art arda birbirini izleyen üsluplar ve kiremitler yüzünden (çatı meraklısı olmayanlara teknik olmayan terimlerle kolayca açıklanamayacak şeyler) aynı zamanda da tamirlerin arz ettiği, deyim yerindeyse, gelişigüzel süreklilik dolayısıyla Ardis Konağı'nın çatısı tarifi mümkün olmayan bir açılar ve düzlemler hengâmesiydi, teneke yeşili ve yüzgeç grisi yüzeyler, manzaralı sırtlar, hiç rüzgâr almayan girintiler vardı. Kucaklaşılabilir, öpüşülebilirdiniz, bu arada da yapay gölü, korulukları, çayırlıkları, hatta millerce ötedeki öbür yurtluğun sınırı olan karaçamlardan meydana gelen mürekkepli kalemle çizilmiş hattı ve bir tepenin eteğindeki az çok bacaksız ineklerin çirkin küçük biçimlerini seçebiliyordunuz. Üstelik insan, bir çıkıntının arkasına geçip, süzülerek üzerine doğru gelen 'uçan halılar'dan ya da fotoğraf çeken balonlardan da gizlenebiliyordu.

Bir gong tunç tunç gümledi bir terasta.

Nedendir bilinmez, iki çocuk da yemeğe bir yabancının davetli olduğunu öğrenince garip bir ferahlama duydular. Dan Enişte'nin Ardis Konağı'na 'artistik' bir havuz yapmasını istediği Endülüslü bir mimardı bu. Dan Enişte yanına bir çevirmen alıp kendisi gelmek istemişti, ama onu yapacak yerde Rus 'hrib'ine (İspanyol gribi) yakalanmıştı, onun için Marina'ya telefon edip ondan ahbabı Alonso'ya çok iyi davranmasını söylemişti.

Marina, endişeyle alnını kırıştırarak, "Bana yardım etmelisiniz!" dedi çocuklara.

Ada, Van'e dönerek, "Belki de ona Extremadura'lı Juan de Labrador'un akıl almaz güzellikte bir natürmortunun kopyasını gösterebilirim," dedi. "Siyah bir zemin üzerinde altın rengi üzümler ve garip bir gül. Dan onu Demon'a sattı, Demon da on beşinci yaş günümde onu bana armağan etmeye söz verdi."

"Birtakım Zurbaran meyveleri de var bizde de," dedi Van kendini beğenmiş bir sesle. "Mandalinalar galiba ve de bir tür incir, üzerinde de bir eşek arısı. Ooo, konu hakkındaki bilgimizi göstererek üstâdın gözlerini kamaştıracağız!"

Öyle yapmadılar. Alonso, kruvaze frak giymiş minnacık buruş buruş bir adam, sadece İspanyolca konuşuyordu, ev sahiplerinin bildiği İspanyolca sözcüklerin toplamı ise bir düzineyi ancak aşıyordu. Van'da *canastilla* (küçük sepet) ve *nubarrones* (fırtına bulutları) kelimeleri vardı, okul kitaplarından birindeki güzel bir İspanyolca şiirin çevirisinden *mülhem*. Ada tabii, *mariposa*'yı hatırlıyordu, kelebek, bir de iki ya da üç tane kuş ismi (ornitoloji rehberlerinde isimleri geçenlerden) mesela *paloma*, güvercin ya da *grevol* (çil keklik). Marina ise *aroma* ve *hombre*'yi biliyordu, bir de ortasında bir 'j' asılı olan bir anatomik terim. Bunun sonucunda, sofradaki sohbet, duvar gibi sağır kimselerle konuşmakta olduğunu sanan ağzı kalabalık mimarın bağıra bağıra telâffuz ettiği uzun, iri iri İspanyolca cümle parçalarından ve kurbanlarının mahsustan fakat boşu boşuna İtalyancalaştırdıkları bir tutam Fransızca'dan oluşmak durumunda kaldı. Çetin yemek biter bitmez, Alonso iki, üç uşağın tuttuğu meşalelerin ışığında pahalı bir havuzu konduracak uygun bir yer aradı, arazinin planını evrak çantasına geri soktu ve karanlıkta yanlışlıkla Ada'nın elini öptükten sonra, güneye giden trene yetişmek üzere aceleyle ayrıldı.

7

Van, akşam yemeğinden birkaç saat sonraya rastlayan ve Marina'ya güneşin batışı kadar doğal ve kaçınılmaz gelen 'akşam çayı'ndan hemen sonra yatmıştı, gözleri zımparalanmış gibiydi. Bu rutin Rus öğünü Ardis'te *prostokvaşa*'dan (İngiliz müreb-biyelerin *curds-and-whey*, Matmazel Lariviere'in ise *lait caille*, 'lor' olarak çevirdiği şey) ibaretti. Bunun dümdüz, kaymak gibi üst tabakasını küçük Miss Ada nazlı nazlı fakat çarçabuk (Ada, bu sıfatlar senin yaptığın birçok şeyi tanımlar!) bir hareketle üzerinde ∀ monogramı olan özel gümüş kaşığıyla sıyırıyor, kaşığı yalıyor, ardından nesnenin daha amorf, peynirsi derinliklerine girişiyordu; tabii bunun yanında kaba kara köylü ekmeği; koyu koyu *klubnika* (*Fragaria elatior*) ve koca koca, parlak

bahçe çilekleri (iki değişik *Fragaria* türünün çiftleştirilmesinden elde edilmiş.) Van yanağını serin, yassı yastığa daha yeni koymuştu ki bağırış çağırış bir curcunayla yerinden sıçradı -neşeli şakımalar, tatlı ıshklar, cikcikler, ses titretmeleri, cıvıltılar, boğuk gaklamalar ve şirin çip-çip sesleri- ve Audubon gibi kuşbilimci olmayan birinin normal olarak kapılacağı bir kaygıyla, bunların Ada'nın bir-bir, kuş-kuş eksiksiz olarak çıkartabileceği ve çıkarttığı kuş sesleri olduğunu düşündü.

Lastik pabuçlarını ayağına geçirdi, sabununu, tarağını ve havlusunu topladı, çıplaklığını bir havlu bornozla örterek, dün gece gördüğü küçük çayda bir banyo almak üzere odasından çıktı. Koridordaki saat tıkladı, evin içinde şafağın sessizliğini yalnızca mürebbiyenin odasından gelen horultular bozuyordu. Bir an duraladıktan sonra çocuk odasının tuvaletine girdi. Orada dar bir pencereden gördüğü çılgın kuşevi ve çiğ güneş ışığı ansızın yakasına yapıştılar. Her şey yolundaydı, her şey yolunda! Büyük orta merdiveninden inerken, General Durmanov'un babası Van'in varlığını ciddi gözlerle onayladı ve onu ihtiyar Prens Zemski'ye ve diğer atalara teslim etti, eski, karanlık bir sarayda gezinen tek turisti izleyen müze bekçileri gibi hepsi belli etmeden gözlerini ona dikmişlerdi.

Ön kapı sürgülü ve zincirliydi. Mavi çelenklerle süslü bir galerinin camh ve parmaklıklı yan kapısını yokladı; o da geçit vermedi. Merdiven altındaki gözlerden uzak bir girintide çeşit çeşit yedek anahtar gizlendiğini (bazıları çok eski ve anonim, pirinç kancalardan sarkan) ve buranın bir alet kulübesinden bahçenin gözden uzak bir kısmıyla bağlantılı olduğunu henüz bilmediği için, Van çeşit çeşit ön odalarda gezinip kendine geçit verecek bir pencere bulmaya çalıştı. Köşe odalardan birinde, uzun bir pencerenin yanı başında önceki gece şöyle bir gördüğü (ve kendi kendine araştırma konusu yapmaya karar verdiği) genç bir oda hizmetçisi gördü. Üzerinde, kızın babasının suratına yerleştirirmiş gibi yapıp tam da yerleştirmediği bir sırıtışla 'subret siyahı ve fırıldak fırfırı' dediği hizmetçi giysisi vardı; kızıl kestane saçlarındaki bir bağa tarak amber rengi ışığı yansıtıyordu; yere kadar inen pencereler açıktı ve kız

minnacık bir akuamarinle yıldızlanmış elini pencere çerçevesinin oldukça yukarılarına bir yere yerleştirmiş, bahçe yollarından birinden hoplaya hoplaya kendisinin attığı pötibör bisküviye doğru giden serçeyi seyrediyordu. Kızın beyaz profili, şirin pembe burun delikleri, uzun, Fransız biçimi, zambak kadar beyaz boynu, vücudunun hem dolgun hem zarif çizgileri (erkeğin şehveti tasvir mutluluğunu uzun uzun tadacak vakti bulamaz!) özellikle de ortaya çıkan bu vahşicesine uygun günah işleme fırsatı Van'in iştahını öylesine kabarttı ki, kızın yukarıya doğru kalkık, sıkı yenli kolunu kavramaktan kendini alamadı. Kolunu kurtaran ve yüz ifadesinin soğukluğundan Van'in kendisine yanaşacağını anladığını belli eden kız, güzel fakat hemen hemen kaşsız yüzünü ona doğru çevirdi ve kahvaltıdan önce bir çay içmek isteyip istemediğini sordu. Hayır? Adı neydi? Blanche - fakat Matmazel Lariviere ona 'Külkedisi' diyordu çünkü çorapları sık sık kaçıyordu, anlıyor musunuz, eşya kırıyor ya da yerlerine yanlış yerleştiriyordu, çiçekleri ayırt edemiyordu. Van'in bornozu arzusunu belli etti; renk körü bile olsa bu bir kızın dikkatinden kaçamazdı. Van bir yandan ona daha da yaklaşır, bir yandan da kızın başının üzerinden bakıp bu büyülü konağın bir yerlerinde münasip bir divanın belirivermesini umarken -bu noktada, Casanova'nın anılarında olduğu gibi *herhangi bir yer* rüyalardaki gibi anında kuytu bir harem köşesine dönüşebilirdi- kız kıvrılıp bükülerek tamamen onun kollarından kurtuldu ve yumuşak vurgulu Ladore Fransızcasıyla küçük bir söyleve girişti:

"*Monsieur a quinze ans, je crois, et moi, je sais, j'en ai dix-neuf.* *Monsieur* soylu; bense fakir bir kömür işçisinin kızıyım. *Monsieur a tate, sans doute, des filles de la ville; quant a moi, je suis vierge, ou peu s'en faut. De plus*, size âşık olacak olsam -gerçekten âşık olacak olsam demek istiyorum- ve heyhat olabilirim de, bana sahip olacak olsanız, *rien qu'une petite fois*- bu beni ancak bedbaht eder, cehennem ateşlerinde yanarım, ölümüne acı çeker, hatta ölürüm *Monsieur*. *Finalement*, 'özel' günümdeyim ve *le Docteur Cronique*'e, pardon Crolique'e muayeneye gitmem gerekiyor, ilk izin günümde. Artık ayrılmalıyız, serçe gitti gör-

düğüm kadarıyla, Mösyö Bouteillan da yan odaya girdi ve bizi şu ipek paravananın arkasındaki sofanın üzerindeki aynadan açık seçik görebiliyor."

"Bağışla beni, kız," diye mırıldandı Van; kızın garip, trajik ses tonu duyduğu arzuyu öldürmüştü. Başrolünü oynadığı bir piyesten sadece bir tek bu sahneyi hatırlayan biri gibiydi.

Kâhyanın aynaya yansıyan eli hiçlikten bir sürahi çekip aldı ve geri çekildi. Bornozunun kuşağına bir düğüm daha atan Van, yere kadar inen pencerelerden bahçenin yeşil gerçekliğine geçti.

8

Aynı sabah ya da bir iki gün sonrası, terasta:

"*Mais va donc jouer avec lui*," dedi Matmazel Lariviere, Ada'yı iterek, kızın genç kalçaları sarsıntıdan yerinden oynamış gibi titrediler. "Hava bu kadar güzelken kuzenin *se morfondre* olmasın. Tut elinden. O sevdiğin ağaçlıklı yoldaki beyazlı hanımı, sonra dağı, koca meşeyi göster ona."

Ada omuzlarını silkerek Van'e döndü. Onun soğuk parmakları ve terli avucunun teması ve bahçe yolundan aşağı doğru inerlerken saçını sinirli sinirli geri atışı Van'i de tedirgin etmişti, yerden bir çam kozalağı almak bahanesiyle elini kızın elinden çekti. Kozalağı, bir çiçeğin çanağı üzerine doğru eğilmiş mermerden bir kadına fırlattı fakat sadece onun kırık kâsesinin kenarına tünemiş bir kuşu ürkütmeyi başardı.

Ada, "Flurcun kuşlarına taş atmaktan daha banal bir şey yoktur dünyada," dedi.

"Özür dilerim," dedi Van, "kuşu ürkütmek değildi niyetim. Ama tabii ben bir köylü çocuğu değilim, attığımın taş mı, kozalak mı olduğunu ayırt edemem. Seninki ne tür oyunlar, *au fond*, oynamamızı bekliyor bizim?"

"*Je l'ignore*," diye cevap verdi Ada, "onun zavallı aklının nasıl çalıştığı gerçekten umurumda değil. *Cache-cache* herhalde ya da ağaçlara tırmanmak."

"Aa, ben çok iyi tırmanırım," dedi Van, "hatta daldan sallanırın."

"Hayır," dedi Ada, "*benim* oyunlarımı oynayacağız. Tamamen benim uydurduğum oyunları. Umarın Lucette'in gelecek yıl benimle birlikte oynayabileceği oyunlar, zavallı kuzucuk. Hadi, başlayalım. İlk dizi oyunlar gölge ve ışık grubu oyunlardan, sana iki tanesini göstereceğim."

"Anlıyorum," dedi Van.

"Anlayacaksın, biraz sonra," diye cevabı yapıştırdı güzel bilmiş. "Önce güzel bir sopa bulmalıyız."

"Bak," dedi Van, gururu hâlâ biraz incinmiş olarak, "bir flur-flur kuşu daha."

Bu arada *rond-point*'a varmışlardı- çiçek tarhları ve çiçekten ağırlaşmış yasemin çalılıkları ile çevrili küçük bir alan. Tepelerinde bir ıhlamur ağacının dalları bir meşe ağacınınkine doğru uzanıyordu, ayaklarıyla tutunduğu trapezden sallanmakta olan güçlü babasına tutunmaya çalışan yeşiller içinde bir dilber gibi. Daha o zamanlardan ikimiz de bu cennet-i âlâ güzelliklere vakıftık, daha o zamandan.

"Şu yukarki dalların epeyce akrobatik bir hali var, değil mi?" dedi Van, parmağıyla işaret ederek.

"Evet," diye cevap verdi kız. "Ben onu çok önceleri keşfetmiştim. Ihlamur, uçan İtalyan kız trapezci, yaşlı meşe, yaşlı âşık ise inliyor ama gene de her defasında kızı yakalıyor." (*Anlamı* hakkıyla aktarırken *doğru* vurguyu da bulmak imkânsız -seksen yıl sonra!- ama Ada önce yukarı sonra aşağı bakarlarken gerçekten de çılgıncasına şatafath, genç yaşından beklenmeyecek birşeyler söylemişti.)

Bakışları yere dikili, şakayıklardan ödünç aldığı yeşil bir sopanın da yardımıyla Ada ilk oyunu açıkladı.

Kumun üzerine düşen yaprak gölgelerinin arasına çeşitli noktalarda kıpır kıpır ışık hareleri giriyordu. Oyuncu kendine bir hare seçiyordu -bulabildiği en güzelini, en yuvarlağını- ve sopasının ucuyla belirgin biçimde kumda bunun izini çıkarıyordu; bunun üzerine sarı yuvarlak ışık parçası, altından bir maddenin şişip kabarmış yüzeyi gibi dışbükey bir hal alıyordu.

Sonra oyuncu çizdiği küçük yuvarlağın içindeki kumu sopasıyla ya da eliyle dikkatle oyup çıkarıyordu. Bunun üzerine o parıldayan *infusion de tilleul* seviyesi, küçük kadehçik sihirbazlık marifetiyle dolarmış gibi kenardan akan kumlarla doluyor, doluyor, sonunda dolan yüzeyde sadece bir tek gamze kalıyordu. Diyelim ki yirmi dakika içinde en fazla sayıda kadehçiği dolduran oyunun galibi oluyordu.

Van kuşkulu bir sesle, hepsi bu mu diye sordu.

Hayır, değildi. Ada özellikle güzel bir altın damlasının etrafına yusyuvarlak bir halka çizerken, yerde dizlerinin üzerine çöktüğü noktada yaylanıyor, çömeldiği yerde kara saçları sağa sola oynayan fildişi beyazı dizlerinin üzerine dökülüyor, bir yandan da kalçaları ve elleri kıpırdanıyordu; bir eliyle sopayı tutuyor, diğeriyle gözüne giren saçları geriye atıyordu. Tatlı bir esinti birdenbire yuvarlağını karartttı. Bu oldu mu, yaprak ya da bulut hemen yeniden kenara çekiliverse bile, oyuncu bir puan kaybediyordu.

Peki, tamam. Öteki oyun neydi?

Öteki oyun (şakır gibi bir sesle) biraz daha karışık sayılabilirdi. Bu oyunu doğru düzgün oynamak için oyuncunun gölgelerin daha uzun olduğu öğleden sonra saatlerini beklemesi gerekiyordu. Oyuncu-

"'Oyuncu' deyip durmayı kes. Sen ya da ben."

"Diyelim, sen. Arkaya kumun üzerine uzanan gölgemi sopayla yere çiziyorsun. Yer değiştiriyorum. Gene çiziyorsun. Sonra bir kere daha çiziyorsun, (ona sopayı uzattı). Şimdi ben geriye çekildiğimde-"

"Biliyor musun," dedi Van, sopayı fırlatıp attı, "şahsen ben, bu oyunların uydurulmuş uydurulacak en aptalca oyunlar olduğunu düşünüyorum, herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde, ister öğleden sonra ister öğle üzeri."

Ada hiçbir şey söylemedi fakat burun delikleri kısıldı. Sopayı yerden aldı ve öfkeyle, yerine, müteşekkir bir çiçeğin dibine soktu, çiçek sessiz bir baş sallayışıyla sopaya doğru yöneldi. Ada eve doğru yürüdü. Van, büyüdüğünde kızın yürüyüşünün daha zarif olup olmayacağını merak etti.

"Ben terbiyesiz kaba bir çocuğum, lütfen beni affet," dedi.

Kız başını yana eğdi, dönüp arkasına bakmadan. Kısmen barışınalarının nişanesi olarak, oğlana iki lale ağacının gövdesine çakılı demir halkalara geçirilmiş sağlam kancaları gösterdi. O daha doğmadan önce, başka bir oğlan çocuğu, onun da adı Ivan'dı, annesinin erkek kardeşi, bu iki ağaç gövdesi arasına bir hamak gererdi, yazın en sıcak günlerinde, geceler gerçekten bunaltıcı olmaya başladığında- burası Sicilya'yla aynı enlemdeydi ne de olsa.

"Harika bir fikir," dedi Van. "Aklıma gelmişken, ateşböcekleri insanı yakarlar mı üzerine çarptığında? Sadece soruyorum. Şehirli bir çocuğun aptal sorusu."

Sonra, Ada ona hamağın -bir sürü hamağın, bir çuval dolusu güçlü, yumuşak ağ- durduğu yeri gösterdi; bu yer, zambakların arkasında, bodrumdaki bir alet kulübesinin bir köşesiydi, anahtarı şurada şu delikte geçen sene bir kuş yuvasıyla kapatılan yerdeydi- yuvanın ne yuvası olduğu önemli değil. Bir güneş ışığı huzmesi, içinde kroket oyunu takımlarının durduğu uzun yeşil bir kutuyu daha da yeşile boyadı; toplar ise bazı haylaz çocuklar, küçük Erminin'ler tarafından bayır aşağı yuvarlanmıştı, o çocuklar şimdi Van'in yaşındaydılar ve büyüyünce çok efendi ve sakin çocuklar olmuşlardı.

"Hepimizin o yaşlarda olduğu gibi," dedi Van ve kıvrık bir bağa tarağı yerden almak üzere eğildi- kızların saçlarını enselerinde toplamak için kullandıkları türden bir tarak; çok yakınlarda, bunun tıpkısını görmüştü, fakat ne zaman, kimin saçında?

"Hizmetçilerden biri," dedi Ada. "Ayrıca şu lime lime kitap da onun olmalı, *Les Amours du Docteur Mertvago*, bir rahibin yazdığı mistik bir aşk roman."

"Seninle kroket oynamak," dedi Van, "flamingolarla ve kirpilerle oynamak gibi bir şey olmalı."

"Okuma listelerimiz birbirine uymuyor," dedi Ada, "şu *Harikalar Ülkesindeki Saray* herkesin bana çoğu kez 'tam senlik' dediği kitaplardan biriydi, o kadar ki sonunda ona karşı aşılmaz bir önyargı geliştirdim. Matmazel Lariviere'in öykülerinden

hiçbirini okudun mu? Neyse, okuyacaksın. Kendisi Hindumsu önceki yaşamlarından birinde Paris'te 'kaldırım serserisi' olduğunu düşünüyor; yazışı da ona uygun. Gizli bir geçitten *sürüne sürüne* buradan antreye ulaşabiliriz ama galiba gidip şu 'yaşlı meşe'ye bakmalı, tabii aslında karaağaç." Karaağaçlardan hoşlanıyor muydu? Joyce'un iki çamaşırcı kadın hakkındaki şiirini biliyor muydu? Biliyordu, tabii. Beğeniyor muydu peki? Beğeniyordu. Hatta ağaçlar ve Ada'ları çok beğenmeye başlıyordu. İkisi de a'yla başlıyordu. Söylese miydi?

"Ve şimdi de-" dedi Ada ve durdu, gözlerini dikip ona baktı.

"Evet?" dedi, "ve şimdi?"

"Eh, belki de sana hoşça vakit geçirtmeye çalışmamalıyım-hele benim yuvarlaklarımın üzerinde tepindikten sonra; ama merhamet edeceğim ve sana Ardis Konağı'nın gerçek harikasını göstereceğim; cam vitrinde duran larvalarım, benim odama bitişik odada" (ki Van onun odasını hiç görmedi, hiç- ne garip, düşünülecek olursa!)

Zemini mermer döşeli bir koridorun sonunda, bir tavşan kümesinin çok daha süslüsüne benzeyen bir yere girerlerken Ada bir ara dikkatle kapıyı kapadı (sonradan, burasının oda haline getirilmiş bir banyo olduğu anlaşıldı). Üzerinde renkli camdan aile arınaları bulunan pencereleri ardına kadar açık olan (yeterince beslenemeyen ve oldukça şikâyetçi bir kuş ahalisinin çığlıkları ve tiz ötüşleri duyulabiliyordu) oda yeterince havalandırılmakla birlikte tahta kasalardan yükselen koku -nemli toprak, derine işlemiş kök, sera ve belki de hafif bir teke kokusu- oldukça ağırdı. Ada, Van'in yanına yaklaşmasına izin vermeden önce, bir düzine küçük kilit ve dille uğraşırken o günkü masum oyunlarının ta başlangıcından beri Van'in içini yakan tatlı ateşin yerini büyük bir boşluk ve çöküntü aldı.

"*Je raffole de tout ce qui rampe* (Sürünen her şeye bayılıyorum)," dedi Ada.

"Şahsen," dedi Van, "ben dokunulduğunda tortop oluverenleri severim- ihtiyar köpekler gibi kıvrılıp uyuyuverenleri."

"Yoo, uyuyuverdikleri filan yoktur, *quelle idee*, kendinden geçer onlar, küçük bir baygınlık geçirirler," diye izah etti Ada,

alnını kırıştırarak. "Ayrıca belki de yavruların korkudan ödü patlıyordur."

"Evet, onu da tahmin ederim. Ama alışıyorlardır herhalde, zamanla, yani."

Fakat bilgice yetersiz olduğu için duraksamaları yerini estetik bir duygu alışverişine bıraktı. Onca yıl sonra Van, güzel, çıplak, parlak, rengarenk lekeli ve çizgili ve ortalarına tünedikleri sığırkuyruğu çiçekleri kadar zehirli (sharkmoth) tırtıllarını; neredeyse yekvücut olurcasına sarıldıkları dalların her bir budağına ve likenine öykünen gri yumruları ve eflatun plakaları olan yerel bir yassı larvalarını; ve tabii kara mantosunun üzerinde boylu boyunca değişik uzunluklarda kırmızı, mavi, sarı renkli tüy tutamları olan, kılları renk renk diş fırçalarını andıran Fırçagil efendiye ne kadar hayran olduğunu hatırladı. Böyle, özellikle şatafatlı tarifler de o gün bugündür Ada'nın güncesindeki entomolojik notları hatırlatır bana - bir yerlerde olacaklardı canımın içi, öyle değil mi, şu çekmecede, ha? Yoktur mu diyorsun? Var! Yaşasın! Örnekler: (senin tombul yanaklı elyazın aşkım, birazcık daha büyükmüş, ama onun dışında hiçbir şey, hiçbir şey, hiçbir şey değişmemiş):

'Sonunda alçakgönüllü iri bir pervaneye dönüşen bu alacalı bulacalı canavarın içeri çekilebilen başı ve anüsünün şeytani takım taklavatı hiç de tırtılsı olmayan bir tırtıla aittirler. Ön segmanları körük biçimi olup, yüz de körüklü bir fotoğraf makinesinin merceğini andırır. Şişkin düz bedeni okşadığınızda ipeksi ve hoş bir teması olduğunu görürsünüz- ta ki rahatı bozulan mahlûk nankörlük edip size boynundaki bir yarıktan yakıcı bir sıvı fışkırtıncaya kadar.'

"Dr. Krolik yeni keşif ve tarif edilen son derece yerel Carmen Tortoiseshell'in Endülüs'ten gelen beş küçük larvasını bana vermek inceliğinde bulundu. Çok güzel mahlûklar, yeşim rengindeler, gümüş rengi dikenleri var ve sadece yüksek dağlarda yetişen yarı yarıya soyu tükenmiş bir söğütle besleniyorlar (sevgili Kro'm bana ondan da edindi.)"

(On yaşında ya da daha küçükken kız -tıpkı Van gibi- *Les Malheurs de Swann*'ı okumuştu, aşağıdaki örneğin de kanıtladığı gibi):

> "Marina'nın beni hobim yüzünden azarlamaktan vazgeçeceğini sanıyorum ('Küçük bir kızın evde böyle iğrenç hayvanlar beslemesinde yakışıksız bir yan var', 'Normal genç hanımların yılanlardan ve kurtçuklardan nefret etmeleri gerekir,' vesaire, vesaire) eğer onu eski moda tiksintisinden vazgeçirir de Catleya'nın (Mösyö Proust'un pembemsi mor tonlarında) o soylu larvasını aynı anda onun avuç içine ve nabzına yerleştirebilirsem; yedi inç uzunluğunda bir sütun, et rengi, üzeri türkuaz arabesk desenli ve sümbülî başını kaskatı, 'Sfenkssi' bir tavırla havaya dikiveriyor."

(Ne güzel satırlar! dedi Van, ama ben bile gençliğimde bunu tam hazmedememiştim. Şu halde kitabın sayfalarını hızlı hızlı karıştırıp da 'Yahu bu adam, bu V.V., işi gücü dalga geçmek,' diyen öküzü kızdırmayalım.)

Bunca uzak, bunca yakın o 1884 yazının sonunda, Van Ardis'den ayrılmadan önce, Ada'nın larvaryumuna bir hoşçakal ziyareti yapacaktı.

Porselen beyazı, göz göz noktalı Cüppeli (ya da Shark) larvası, çok kıymetli bir mücevher, sağ salim bir sonraki dönüşümünü gerçekleştirmişti, fakat Ada'nın benzersiz Nişanlı Lorelei'ı, bu kendini gizlemeyi bilen marifetli, çok bilmiş beylerle, mantarsı bulaşıklara kulak asmayan alelâde bir sinek tarafından felç edilerek ölmüştü. Renk renk diş fırçası, rahatça telli bir koza olup çıkmış sonbaharın sonlarına doğru bir Acem Fırçası olacağı yolunda ümit vermişti. Her iki Kedigil larvası daha da çirkinleşmiş, fakat en azından daha kurtçuğumsu ve bir anlamda daha ağırbaşlı bir surat edinmişlerdi.

"Peki ama bütün bu hayvancıklar yumurtadan çıktıktan sonra," diye sordu Van, "ne yapıyorsun onları?"

"Ah," dedi kız, "Onları Dr. Krolik'in asistanına götürüyorum, eczalıyor, etiketliyor ve iğneliyor camlı tepsilere yerleştirip temiz

bir meşe dolapta saklıyor, evlendiğimde benim olacak. O zaman büyük bir koleksiyonum olacak ve türlü türlü kelebekler yetiştirmeye devam edeceğim- en büyük düşüm kelebek larvaları ve menekşeler için özel bir Enstitü kurmak- üzerinde üredikleri bütün menekşeler için. Kuzey Amerika'nın dört bir yanından bana uçakla yumurtalar ve larvalar ulaştıracaklar, yanlarmda beslendikleri bitkilerle birlikte- Batı sahilinden Kızılçam menekşeleri, Montana'dan bir Solgun Menekşe, Kentucky'den Çöl Menekşesi ve Egglestone Menekşesi, Krolik'in adını verdiği kelebeklerin uçtuğu buzul dağının üzerindeki isimsiz gölün yakınındaki gizli bir sazlıkta yetişen ender bulunan beyaz bir menekşe. Tabii, bu yaratıklar yumurtadan çıktıklarında, kolayca elle çiftleştirilebiliyorlar- şöyle- tutuyorsun- bazen oldukça uzun bir süre- böyle, profilden kanatları katlanmış olarak," (nasıl yapıldığını gösteriyor, berbat el tırnaklarını umursamadan) "erkek sol, dişi sağ elinde ya da tersi, karınlarının uçları birbirine dokunuyor, fakat son derece taze olmaları ve en sevdikleri menekşenin kokusuyla *sınlsıklam* olmaları gerekiyor."

9

Sahiden güzel miydi, on ikisinde? Van istiyor muydu- hiç isteyecek miydi onu okşamayı, *gerçekten* okşamayı? Kara saçları köprücük kemiğinin üzerine dökülüyordu ve onları geriye atmak için yaptığı hareket ve solgun yanağındaki gamze, insana hemen tamdık gelen şeylerdi. Solgun teni ışıyor, kara saçları gözahyordu. Sevdiği plili eteklerin kısalığı ona çok yakışıyordu. Çıplak uzuvları bile öylesine güneş ışığı görmemişti ki, insanın gözü beyaz baldırlarını ve kollarını okşarken, genç kız vücudunun ince ipeklerine, o sıra sıra incecik esmer tüylere takılıyordu. Ciddi bakışlı gözlerinin koyu kahverengi irisleri, -hani bir derginin arka kapağında görülen- Doğulu hipnozcuların bakışlarındaki gibi esrarlı biçimde ışığı emmiş ve normalden biraz daha yüksekte duruyormuş gibiydiler, öyle ki kız dosdoğru karşısındakine baktığında bile irisin alt çizgisiyle ıs-

lak alt gözkapağı arasında, terazilenmiş beyaz bir yarımay kalıyordu. Uzun kirpikleri boyalı gibiydiler, aslında boyalıydılar. Yüzünün çizgilerini cici bir küçük kız güzelliğinden kurtaran çatlak dudaklarının kalınımsı biçimliliğiydi. Düz İrlandalı burnu Van'inkinin minyatürüydü. Dişleri oldukça beyaz, fakat pek düzgün değildiler.

Güzel elceğizleri -insan onlara bakınca ali, ah diye acıma sesleri çıkarmaktan kendini alamıyordu- kolunun saydama yakın cildine oranla gülpembesi idiler, hatta tırnaklarının halini gördükleri için utanıp pembeleşir gibi görünen dirseğinden de pembe; tırnaklarını öyle bir dibine kadar kemiriyordu ki, tırnak olması gereken kısmın yerinde yay gibi sımsıkı ete gömülen kavisli bir oyuntu vardı, bu da çırılçıplak ortada olan parmak uçlarına küçük birer kürek görüntüsü veriyordu. Daha sonraları, Van onun üşümüş ellerini öpmekten çok zevk aldığı sıralar, ellerini yumruk yapar, dudaklarının parınak eklemlerinin sivrisinden başka bir şeye değmesine izin vermezdi, ama Van bu parmaklarını zorla açarak, o yassı kör yastıkçıklara ulaşırdı. (Fakat, ah, ah, yeniyetmelik ve yetişkinlik yıllarının o uzun, dingin, sedefli gülpembesi, boyalı ve törpülü, tatlı tatlı batan oniksleri!)

Van, Ada'nın kendisine evi gezdirdiği o ilk garip günlerde -çok geçmeden sevişecekleri o gizli köşeleri de gösterecekti- baştan çıkınayla tahammülsüzlüğü bir arada yaşadı. Baştan çıkma- kızın solgun, şehvet dolu, geçit vermez teni, saçları, bacakları, köşeli köşeli hareketleri, ceylanlı çayır kokusu, birbirinden uzakça gözlerinin birden kapkara bakışı, entarisinin altındaki köylü kızı çıplaklığı yüzünden; tahammülsüzlük- çünkü, dâhi fakat beceriksiz bir mektepli olan Van'le o çok bilmiş, özentili, nüfuz edilmez kız çocuğu arasında hiçbir kuvvetin aşamayacağı, delip geçemeyeceği, ışıktan bir boşluk ve gölgeden bir perde uzanıyordu. Van çaresizlik içinde yatağına uzanmış, ayaklanan duyuları tek bir noktaya odaklanmış halde korkunç küfürler etti; evin çatısına yaptıkları ikinci gezintide, kız bir gemici sandığının üzerine çıkmış ve çatıya çıkmak için aydınlık penceresi gibi bir şeyi açmıştı (köpek bile oraya bir ke-

re çıkmışmış), kanca mı, raf mı neyse öyle bir şey eteğini havaya kaldırmış ve Van -insanın İncil'den bir meselde ya da bir pervanenin geçirdiği şaşırtıcı dönüşümde mide bulandırıcı bir mucize görüvermesi gibi- kızın tüylerinin siyah olduğunu görmüştü. Van, kızın, fark ettiği şeyi fark ettiğini ya da fark etmiş olabileceğini fark etmiş, (sadece fark etmekle kalmamış bu vizyondan -çok sonraları ve garip yollarla- kurtuluncaya kadar da onu hoş bir korku hissiyle kendine saklamıştı) kızın yüzünden de garip, donuk, mağrur bir ifade geçmişti. Çukur yanakları, etli solgun dudakları sanki bir şey çiğniyorınuş gibi kıpırdıyordu; sıra oğlana, koca Van'e geldiğinde bu kez o çatı penceresinden kıvrana kıvrıla yukarıya çıkıp da bir kiremite basıp kaydığında, kız kesik neşesiz bir kahkaha atarak güldü. Sonra birden gözünü alan güneşte, oğlan, o ana dek, kendisinin, küçük Van'in, kör ve bakir olduğunu fark etti, çünkü defalarca sahip olduğu ilk orospusunun silik soluk güzelliklerini acele, toz ve akşam alacası görünmezleştirınişti.

Duygusal eğitimi o andan itibaren çarçabuk ilerledi. Ertesi sabah, tesadüfen Ada'yı rokoko ayaklı eski moda bir lavabonun başında yüzünü ve kollarını yıkarken gördü, saçlarını topuz yapıp başının üzerine toplamış, geceliğinin eteklerini beline dolamıştı, cılız sırtı giysinin içinden bir çiçeğin çanağından çıkar gibi çıkıyor, bakana yakın olan yanında kaburgalarının gölgesi seçiliyordu. Lavabonun çevresini fırdolayı tombul, porselen bir yılan sarmıştı, yılanla Van durup Havva'yı ve onun gonca memelerinin profilden yumuşakça sallanışını seyrettiler, büyük karadut rengi bir kalıp sabun kızın elinden kaydı ve kız kapıyı öyle bir gümleterek kapattı ki, bu ses mahcup bir hoşnutsuzluk gösterisinden çok mermer zemine çarpan sabunun yankısıydı.

10

Ardis Konağı'nda hafta içinde öğle yemeği. Lucette, Marina ile mürebbiyenin arasında; Van, Marina'yla Ada'nın arasında; altın rengi kahverengi tüylü fino, masanın altında ya Ada'ya Matma-

zel Lariviere'in ya da Lucette'le Marina'nın arasında (Van gizli gizli köpeklerden nefret ediyordu, özellikle de yemek sırasında, özellikle de nefesi kötü kokan bu ufarak, uzunumsu ucubeden). Ada havalı havalı, uzun uzun bir rüyasını anlatıyordu, bir tabiat harikasını, özel bir edebi buluşu- Paul Bourget'nin bizim Leo'dan çarptığı *monologue interieur*'ü- ya da bayağı bir edebiyat *demi-mondaine*'i olan Elsie de Nord'un en son köşe yazısındaki saçma sapan bir gafı; kadın, Levin'in Moskova'da üzerinde bir *nagol'niy tulup*'la cirit attığı zehabına kapılmıştı, gafı nakleden küçük hanım hemen bunun 'çıplak tarafı dışa, kürklü tarafı içe giyilen koyun postundan bir mujik paltosu olduğunu' okuyuverdi bir sihirbaz elçabukluğuyla bir yerlerden bulup çıkardığı, Elsie gibilerinin dünyada ulaşamayacakları bir sözlükten. Yan cümleciklere olan şahane hakimiyeti, parantezler halindeki 'yeri gelmişken'leri, heceleri şehvetle vurgulayışı ('Sersem Elsie'nin *o-ku-ma*-sı yok')- bütün bunlar, Van'in üzerinde etkisini göstermekte gecikmedi, yapay heyecanların ya da işkenceye benzeyen egzotik okşayışların uyandıracağı bir etkiydi, sol tarafına doğru yayılan bir sızı halinde, hem nefret etti hem de sapkınca hoşlandı bundan.

Annesi kızına 'Kıymetlim' diye hitap ederek Ada'nın söylevini küçük ünlemlerle noktalıyordu: 'Müthişkomik!', 'Aa işte buna bayıldım!' fakat arada nasihat niteliğinde cümleler sarf etmekten de geri durmuyordu, 'Birascık daha dik otursas mı, hıı?' ya da 'Yemeğini *ye*, kıymetlim' ('ye'yi kızının genellikle kısa ve öz, alaycı kelimelerine kattığı kötücüllüğe hiç benzemeyen anaç bir telaşla vurgulayarak).

Bunun üzerine, yumuşak omurgasını sandalyesinin sırtının kıvrımına uydurarak oturduğu yerde daha bir doğruldu Ada, sonra, anlattığı rüya ya da serüven (ya da her neyse) doruk noktasına varınca, öne doğru eğildi yeniden -Price akıllılık edip tabağını kaldırmıştı- ve birden sırf dirsek kesilerek yayıldı, masayı işgal edip abartılı ağız hareketleriyle iki elini de havaya kaldırarak 'yüksek, çok yüksek!' anlamına gelen el hareketleri yaptı.

'Kıymetlim, şey tatmadın -oh, Price, şey getir-'

Ney? Hint fakirinin çıplak popolu yamağı mavilikte eriyen göklere tırmansın diye ip mi?

'Uzuuun, çok uzundu. Yani (kendi kendisinin lafını keserek)... bir vantuz gibi... hayır, dur bakayım' (baş sallaması, bir çekişte dolaşmış bir düğümü çözüverir gibi el kol sıçratmalar.)

Hayır; kocaman morlu pembeli erikler, bir tanesi çatlamış, içinin ıslak sarılığı görünüyor.

'İşte ben tam o sırada-' (saçlar savruluyor, el hızla şakağa gidiyor, saçı geriye atma hareketi kabataslak çiziliyor ama tamamına erdirilmiyor; sonra birden pütürlü bir kahkaha tükürüklü bir öksürükte sona eren)

'Yoo, hayır, valla Anne, tamamen dilim tutuldu gibi oldu, *çığlık atıyorum* sesim çıkmıyor, birden fark ettim ki-'

Üçüncü ya da dördüncü tabakta Van da bir şey fark etti. Ada'nın davranışı, misafire gösteriş yapmakta olan parlak bir kız çocuğunun davranışı olmaktan çok, Marina'nın sohbeti ele geçirip tiyatro üzerine bir söyleve dönüştürmesini önlemek için yapılmış çaresiz ve oldukça zekice bir hamleydi. Öte yandan, kendi hobisini hop hop hoplatmak için fırsat kollayan Marina, kızının şirinliği ve komikliğiyle gururlanan ve kendisi de onun böyle dökülüp saçılmasına zarif ve esprili bir hoşgörüyle yaklaşan mutlu anne rolünü, bu suyu çıkmış rolü oynamaktan profesyonelce bir zevk alıyordu: gösteriş yapan *oydu*- Ada değil!

Van durumu anladığında, bir söz arasından yararlanarak (Marina bunu tam o sırada Stanislavski'den bir seçmeceyle doldurmak üzereydi) Ada'yı Bitkibilim Körfezinin çırpıntılı sularında bir yolculuğa kandırmaya girişti, başka zaman olsa dünyada girişmeyeceği bir yolculuktu bu, fakat şu noktada kızcağızı için en güvenli ve kolayının bu olacağı anlaşılıyordu. Yemekte bu özellikle gerekliydi, çünkü Lucette ve mürebbiyesi yukarı katta erken akşam yemeği yiyorlardı, o yüzden de Matmazel Lariviere burada, bu kritik anlarda hazır değildi, olsaydı yorgun düşmekte olan Ada'nın ağzından lafı kaptığı gibi en şen şakrak haliyle, üzerinde çalıştığı yeni *novella*'yı anlatmaya girişirdi (ünlü *Elmas Gerdanlık*'ının son rötuşlarını yapmaktaydı).

Ya da Van'in küçüklük yıllarından anılar anlatmaya da girişebilirdi; mesela Van'in pek sevdiği Rusça öğretmeniyle ilgili, herkesçe pek beğenilecek anılar, adam Matmazel Lariviere'e hafif tertip kur yapmış, 'dekadan' Rusça şiirler yazmış ve bir Rus melâliyle içmişti.

Van: "O sarı zamazingo" (Eckercrown'm elinden çıkma bir levhada pek hoş biçimde resmedilmiş küçük bir çiçeği işaret ederek) "o düğünçiçeği mi?"

Ada: "Hayır. O sarı çiçek bildiğimiz sarı papatya, *Caltha palustris*. Bu ülkede köylüler ona yanlış olarak 'çuhaçiçeği' derler oysa gerçek çuhaçiçeği, *Primula veris* tamamen farklı bir çiçektir."

"Anlıyorum," dedi Van.

"Evet, öyle," dedi Marina, "Ofelya rolünü canlandırırken, bir zamanlar çiçek toplamış olmamın-"

"Yardımı olmuştur, mutlaka," dedi Ada. "Şimdi, sarı papatyanın Rusçası *kuraslep*'dir (Tataristanlı mujikler, zavallı köleler, bunu yanlış olarak, düğünçiçeği için kullanırlar) ya da *Kaluznitsa*, ABD'nin Kaluga bölgesinde gayet de doğru olarak kullandıkları gibi."

"Yaa," dedi Van.

"Birçok çiçeğin adında olduğu gibi," diye sözünü sürdürdü Ada, sakin bir deli profesör gülümsemesiyle, "bitkimizin talihsiz Fransızca ismi olan *souci d'eau* şu biçimde çevrilmiştir, yoksa devrilmiştir mi demeli-"

"Çiçek açan kızlar gibi bir çiçek ha," diye anıştırma yaptı Van.

"*Je vous en prie, mes enfants*!" diye müdahale etti Marina. Konuşmayı zaten zar zor takip ediyordu, üstüne üstlük bir de yanlış anlamış, şimdi bir de işin içine cinas karıştırıldığını sanmıştı.

"Tesadüfen, daha bu sabah," dedi Ada, annesini aydınlatmak lütfunda bulunmayarak, "kültürlü mürebbiyemiz, bir zamanlar senin de mürebbiyenmiş, Van, biliyorsun kendisi-"

(İlk defa telaffuz ediyordu- o botanik dersi sırasında!)

'- anadilleri İngilizce olup da bütün dilleri birbirine evirip-devirip-çevirmeye kalkışanların gözünün yaşına bakmaz- 'hav-

layan maymun' der onlara- gerçi sanıyorum onun sebepleri sanatsal ve ahlaki olmaktan çok şovence- dikkatimi- benim dağınık dikkatimi- birtakım gerçekten şahane çiçeklere çekti- senin dediğin gibi çiçek açan kız gibi çiçeklere, *Memoire*'da geçer hani, Rimbaud'nun bir şiiri- Mr. Fowlie'nin yaptığı aslına sadık *soi-disant* versiyonunu okumuştum- Elsie geçenlerde onu 'duyarlı' bularak yerlere göklere sığdıramamış- duyarlı!- neyse Matmazel bunu bana iyi ki- uzgörüşlülüğünden- ezberletmişti, gerçi bence kendisi Musset ve Coppee'yi tercih eder-'

'*...les robes vertes et deteintes des filettes*...' diye alıntıladı Van.

'Ayy- nen" (aynı Dan gibi) "İşte, Lariviere onu sadece Feuilletin edisyonundan okumama izin veriyor, seninki de aynısından anlaşılan, çok yakında *oeuvres completes*'ini alacağım, ah, hem de çok yakında, herkesin tahmin ettiğinden çok daha yakında. Ha bu arada, kendileri Lucette'i yatırır yatırmaz gelecek, sevgili kızılkafalı kızımız şu sıralar yeşil geceliğini giyinmiş olmalı-'

'*Angel moy*,' diye araya girdi Marina, 'Van'in Lucette'in geceliğinin rengiyle ilgilenmediğine eminim!'

'-söğüt nüansı, kızın *ciel de lit*'sinde küçük koyunları saması, Fowlie bunu 'gökyüzünün yatağı' diye çevirmiş 'yatağın tavanı' diye çevirecek yerde. Fakat biz çiçeciğimize dönelim. O kokuşmuş Fransızca koleksiyonda *louis d'or* ismini uydurdukları şey, aslında *souci d'eau* (bizim sarı papatya)- İngilizce'ye de tutup aynen 'dere kederi' diye çevirmişler, oysa ellerinde dünya kadar eşanlamlı kelime var, kızçiçeği, goncakız, mayıspatlağı ve daha bir sürü takma ismi vardır o çiçeğin, üreme törenleriyle ilişkili olan, onlar da her neyse.'

'Öte yandan,' dedi Van, 'insan şunu da gözünün önüne getirebiliyor, benzer bir biçimde, iki dilli bir Miss Rivers'ın, diyelim ki Marvell'in *Garden*'ının bir Fransızca versiyonuna göz atıyor-'

'Ah,' diye bağırdı Ada, 'Sana 'Le Jardin'i kendi versiyonumdan okuyabilirim- dur bakayım-'

En vain on s'amuse a gagner
L'Oka, la Baie du Palmier...'

'...*to win the Palm, the Oke, or Bayes*!" diye haykırdı Van.

'Bakın, çocuklar,' diye araya girdi Marina kararlı bir sesle, iki eliyle yatıştırıcı bir hareket yaparak, 'ben senin yaşındayken Ada ve erkek kardeşim de *senin* yaşındayken Van, kroketten, midillilerden, köpek yavrularından ve son *fete-d'enfants*'dan, bir sonraki piknikten, ah binlerce normal şeyden bahsederdik, ama hiç, hiç eski Fransız botanikçilerinden ve daha kim bilir kimlerden bahsettiğimiz olmazdı!'

"Ama daha demin çiçek topladığını söyledin?" dedi Ada.

"Ah, sadece bir mevsim, İsviçre'de bir yerlerde. Ne zamandı hatırlamıyorum. Artık önemi yok."

Erkek kardeşim dediği Ivan Durmanov'du: yıllar önce bir sanatoryumda (İsviçre'de bir yerlerde, sekiz yıl sonra Van'in doğduğu yer olan Ex'den uzak olmayan bir yerde) akciğer kanserinden ölmüştü. Marina on sekizinde kemancı olarak ün yapmış olan Ivan'ın sözünü ederdi, ama bunu yaparken özel bir duygu gösterisinde bulunmazdı, onun için Ada şu anda annesinin ağır makyajının ani bir gözyaşı seli altında çözülmeye başladığını görünce (belki yassı kurutulmuş çiçeklere bir alerjisi vardı, saman nezlesi ya da kızıl kantaron yangısından mustaripti, daha sonra yapılan bir teşhis sonucu geriye dönüşlü olarak açıklıkla ortaya koyabilirdi) şaşırdı. Burnunu sildi, bir fil kadar ses çıkararak, kendi tabiriydi bu- ve tam burada Matmazel Lariviere aşağı indi, kahve içip eskileri yadetmek üzere. Van daha *a neuf ans* -şirin küçük!- bir *bambin angelique* iken Gilberte Swann'a ve *la Lesbie de Catulle*'e bayılırmış da (evet bayılırdı ve zenci dadısı elinde gaz lambasıyla odasından çıkar çıkmaz da hayranlığını dışarı fışkırtmayı kendi kendine öğrenmişti).

11

Van'in gelişinden birkaç gün sonra Dan Enişte mutat hafta sonu tatilini ailesiyle geçirmek üzere sabah treniyle kentten geldi.

Van, Dan Enişte koridordan geçmekteyken onunla burun buruna geldi. Kâhya çok sevimli bir biçimde (Van öyle buldu),

uzun boylu oğlanın *kim* olduğunu işaretle anlattı beye - elini iyice yere indirip sonra kademe kademe kaldırarak; uzun boylu delikanlımızın çok iyi anladığı bir rakım kodlaması. Van ufak tefek, kızıl saçlı beyin yüzünde bir şaşkınlık ifadesiyle Bouteillan'a baktığını gördü, o da hemen Van'in ismini fısıldadı.

Mr. Daniel Veen'in konuklara doğru gelirken benimsediği garip bir alışkanlık vardı, sımsıkı birbirine bitiştirdiği sağ el parmaklarını ceketinin cebine sokar ve el sıkışma anı gelinceye kadar onları orada bir çeşit temizlik operasyonuna tâbi tutardı sanki.

Van'e birkaç dakika sonra yağmur yağacağını söyledi, 'çünkü Ladore'de yağmur yağmaya başlamış bulunuyor'du ve yağmurun 'Ardis'e varması yarım saat kadar zaman alıyor'du. Van bunu şaka olarak aldı ve kibarca kıkırdadı, fakat Dan Enişte yeniden şaşırmış göründü ve Van'e feri kaçmış balık gözleriyle bakarak, ona çevreyi inceleyip incelemediğini, kaç dil bildiğini ve birkaç kopek'e bir Kızılhaç piyango bileti alıp almayacağını sordu.

'Hayır, teşekkür ederim,' dedi Van, 'bana çıkan piyangolardan gına geldi zaten,' - enişteşi gözlerini dikip ona baktı gene, ama yan yan.

Çay servisi salonda yapıldı, herkes oldukça sessiz ve uysaldı. Çok geçmeden Dan Enişte cebinden ikiye katlanmış bir gazete çıkararak çalışma odasına çekildi. Odadan daha yeni çıkmıştı ki rüzgârda bir pencere kendiliğinden açıldı ve güçlü bir sağanak lale ağacının ve imparator ağacının yaprakları üzerine tıpırdamaya başladı ve sohbet genel ve gürültülü bir hal aldı.

Uzun sürmedi yağmur- daha doğrusu oyalanmadı: Ardis Konağı üzerine tamamlanmamış bir gökkuşağı çizerek, tahmin edileceği üzere Raduga ya Ladoga ya da Kaluga ya da Luga'ya doğru yoluna devam etti.

Tombul bir koltuğa oturmuş Dan Enişte, elinde yabancı sanat kataloglarını çözmekte kullandığı, çok seçici olmayan turistleri tatmin eden cüce sözlüklerden biri, trende karşısındaki koltukta oturan yolcunun bıraktığı resimli Felemenkçe gazetedeki midye yetiştiriciliğiyle ilgili olduğu anlaşılan bir makale-

yi okumaya çalışıyordu- tam o sırada çıkan korkunç bir arbede odadan odaya bütün evi sardı.

Bir kulağı sallanıp duran, öbürü ise yukarı kıvrılmış olduğu için gri lekeli pembe iç tarafı görünen oyun düşkünü *dachshund*, komik bacaklarını hızlı hızlı hareket ettirerek ve ani virajlar alırken parkenin üzerinde kayarak, yukarıdan bir yerlerden çalıp getirdiği büyükçe, kanlı bir pamuk parçasını, didiklemek üzere uygun bir zula yerine götürmekle meşguldü. Ada, Marina ve iki hizmetçi kız neşeli hayvanın peşine düşmüşlerdi, fakat hayvan hızla eşikler-eşikler aşarken onu bütün bu barok mobilyaların arasında köşeye sıkıştırmak imkânsızdı. Birden bütün bu koşuşturma yıldırım hızıyla Dan Enişte'nin koltuğunun virajını aldı ve devam etti.

'Aman Tanrım!' diye haykırdı Dan Enişte, kanlı ganimeti görünce, 'birileri başparmağını doğramış!' Kalçalarını ve koltuğunu patpatlayarak -taburenin altından- yelek cebi boyutlarındaki sözlüğünü arayıp buldu yeniden ve gazetesine geri döndü, fakat saniye geçmeden, rahatsız edildiği sırada, elyordamıyla aranmakta olduğu '*groote*' kelimesine yeniden bakması gerekti.

Kelimenin anlamının sıradanlığı onu sinir etti.

Bahçeye açılan camlı kapılardan kaçan Dack, peşindekileri de beraberinde bahçeye sürükledi. Orada üçüncü çayırlık alanın üzerinde Ada, harp okulu öğrencilerinin bir zamanlar Goodson Irmağı'nın ıslak, turfalı kıyıları üzerinde oynadıkları bir tür rugby olan 'Amerikan futbolu'nda kullanılan bir teknikle 'uçarak dalıp' köpeğe yetişti. Aynı anda, Matmazel Lariviere, Lucette'in tırnaklarını kesmekte olduğu bankın üzerinden kalktı ve elindeki makasla hemen bir kesekâğıdı kapıp getirmiş olan Blanche'a işaret ederek, genç sürtüğü eski bir kabahatinden dolayı itham etti- daha açık bir deyişle, bir zamanlar Lucette'in yatağına bir firkete düşürmüş olmakla; *un machin long comme ça qui faillit blesser l'enfant a la fesse.* Bütün Rus soylu kadınları gibi 'alt sınıfları üzmekten' hastalık derecesinde korkan Marina konuyu apar topar kapattı.

'*Nehoroşaya, nehoroşaya sobaka*,' dedi Ada mırıl mırıl, abartı-

lı emme ve ıslık efektleriyle dediklerini vurgulayarak, sonra da ganimeti elinden alınan fakat gene de tamamıyla fütursuz 'ka-ka köpeği' bağrına bastı.

12

Hamak ve bal; Van, aradan seksen yıl geçtikten sonra bile Ada'ya aşık olduğunda duyduğu mutluluğun genç yüreğini nasıl cız ettirdiğini dün gibi hatırlıyor. Bellek ve düşgücü, yarı yolda, delikanlılığa ayak bastığı yılların şafaklarındaki hamaklarda buluşuyor. Doksan dört yaşında, aşkla dolu o ilk yaz mevsiminin izlerini, az önce uyandığı bir rüya gibi değil, belleği rüyasız bir uykuyla günün ilk hapı arasında kısa bir özet geçiyormuş gibi hatırlıyor. Sen devam et, canımın içi, biraz. Hap, yastık, kastık, milyarlarca. Buradan al, sen devam et, Ada, lütfen.

(Aldı Ada) Milyarlarca oğlan. Seyrine baktığımız o bir on yıl. Milyarlarca Bill, iyi, yetenekli, sevecen ve tutkulu, sadece ruhlarıyla değil bedenleriyle de iyi niyetli Milyarlarca Bill o dönem boyu onlardan daha az sevecen ve parlak olmayan Zilyonlarca Jill'i soydular, istasyonlarda ve türlü koşullar altında, bunların alan araştırmacısı tarafından denetlenip saptanması gerekir- yoksa ortaya çıkaran raporu yabani ot gibi istatistikler ve belaltına kadar gelen genellemeler bürür. Mesela, kişiye özel cömertçe bilinçlenmeleri ya da genç dehaları göz ardı edersek yazık olur; çünkü bu gibi ufak tefek hususlar, hayatın sürekliliği ya da en azından bir sanat eserinin tematik coşkusu, heyecanı içinde ya da bir muhbirin kaleme aldığı yazıda insanı nefessiz bırakan kimi anları *öncesi sonrası olmayan birer olay* haline getirirler. Arada bir ışık gibi çakan ya da gölgelerini vuran ayrıntılar: neredeyse zar gibi bir tenin arkasından görünen yaprak, kahverengi ıslak gözdeki yeşil güneş, *tout ceci*, *vsyo eto*, bir bir hepsini göz önünde bulundurmak gerekir bunların, haydi buradan sen devam et (hayır, Ada, devam et, *ya zasluşalsya*: büyülenmiş gibi dinliyorum, kulak kesildim). Aktarmak, aktar-

mak, ille aktarınak istediğimiz şu olgu sanıyorum- şu milyarca parlak çift içinde, uzay zamanı dememe (akıl yürütme açısından kolaylık olsun diye) izin ver, öyle bir kesit içinde, sadece tek bir çift benzersiz süper-emperyal bir çiftse, *sverhimperatorskaya çeta* (incelenecek, resmedilecek, yadsınacak, besteleri yapılacak ya da sorgulanacak ya da yargılanacak, şu bahsettiğimiz on yılın kuyruğunda bir akrebin kuyruğundaki zehir varsa eğer), işte böyle çiftin sevişmelerinin kendi özellikleri vardır, belli, benzersiz bir biçimde iki uzun hayatı etkileyen ve belki birkaç okuyucuyu da etkiler, o düşünen sazları ve onların kalemlerini ve zihinlerindeki boya fırçalarını. Doğal bilimlerıniş! Hiç de doğal olmayan bilimler- çünkü bu duyulardaki kesinlik ve anlam köylülere nahoş biçimde garip geliyor olmalıdır, çünkü her şey ayrıntıdadır: bir mezarlık selvisindeki Toskana ya da Kaliforniya çalıkuşunun ötüşü; eğimli bir sahildeki nanemsi koku ya da bir Yerba Buena kokusu; bir mavi çalının ya mavi ekonun dans eder gibi oynaşması- yanı sıra başka kuşlar, çiçekler ve kelebekler: ölümün ve arzuyla yanan güzelliğin saydamlığının ardında duyulması, koklanması ve görülmesi gereken *bunlardır*. En zor olanı da: yaşanan anın içinden süzülüp çekilmesi gereken güzellik. Ateşböceğinin erkekleri (haydi ama, gerçekten, şimdi sıra sende Van.)

Kanatlı bir böcekten çok hareket eden bir yıldıza benzeyen, küçük, ışık saçan bir böcek olan ateşböceğinin erkekleri, Ardis'in ilk sıcak karanlık gecelerinde, teker teker, şurda burda, derken hayaletimsi bir bulut halinde ortaya çıktılar, sonra arayışları doğal sonucuna erişiğinde yeniden seyrelip bir iki böceğe indiler. Van onları çocukken hissettiğine benzer haz dolu bir ürpertiyle seyretti; o zamanlar, İtalya'da bir otelin bahçesini mora boyayan günbatımına gömülmüşken, iki yanı selvili bir yolda onların altın renkli gülyabaniler ya da bahçeden süzülüp geçen hayaller olduklarını düşünürdü. Şu anda usul usul, göründüğü kadarıyla düz çizgiler çizerek, çevresini saran karanlığı tekrar, tekrar keserek uçarlarken, her bir erkek soluk limon sarısı ışıklarını her beş saniyede bir yakıp söndürüyor, kendine özgü ritmini haberliyordu (Ada'ya bakılırsa, Lu-

gano'da ve Luga'da görülen, *Photinus ladorensis*'le akraba bir uçar türden oldukça farklıydılar); bir ota tünemiş dişi ise erkeğin kullandığı ışık kodunun tam hangisi olduğunu saptadıktan sonra ışıklı bir karşılık vererek nabız gibi yanıp sönüyordu. Geçip giderlerken tatlı bir ışıltı yayan bu şahane küçük hayvanların varlığı, güzel kokulu gece, Van'in içini Ada'nın böcekbiliminin pek ender olarak doldurabildiği tatlı bir esrimeyle doldurdu- belki de, bazen olduğu üzere, bir soyut bilgi erbabı olarak, doğabilimcinin sahip olduğu hazır bilgi karşısında içini bir kıskançlık kaplıyordu. Hamak, uzun, rahat yuva, çıplak vücudunu baklava baklava kesiyordu; ya dallarını çayırın bir köşesinde yayarak yağmur yağması halinde kısmî bir koruma sağlayan sedir ağacının altında ya da daha güvenli gecelerde iki lale ağacının arasına gerilmiş olarak (bir zamanlar bir yaz konuğu bu hamakta yapış yapış terli gecelik entarisinin üzerine bir opera pelerini atmış uyurken aniden uyanmıştı, çünkü gökyüzünde 'samanlı yol'da bir at osurmuş ve Van Dayı bir kibrit çaktığında, yastığının üzerindeki parlak kan lekesini görmüştü).

Kara konağın pencereleri sıra sıra, dizi dizi ve satrançtaki at gibi çaprazlamasına söndü. Çocuk odasının yanındaki tuvalette en uzun süre oyalanan Matmazel Lariviere'di, orayı elinde bir gülyağı kandili ve *buvard*'ıyla işgal etmiş bulunuyordu. Şimdi sonsuzluğa karışan odasının perdelerini bir esinti kımıldattı. Venüs gökte yükseldi; aynı Venüs Van'in etine de işledi.

Bütün bunlar ilginç, ilkel bir sivrisineğin (kendisi, bizim oraların pek öyle davetkâr olmayan Rus bölümüne saçtığı yaman zehrini Fransız üzüm yetiştiricileriyle Ladore sakini bataklık böğürtleni meraklılarına borçluydu) yıllık istilâsından önceye rastlıyor; yine de, onlarsız bile, büyüleyici ateşböcekleri ve karanlık yaprak kalabalığı arasından süzülüp gelen ürkütücü, solgun kozmos, geceye mahsus yeni huzursuzlukları boğucu odada terle spermin çektirdiği ıstıraplara katıp yeni rahatsızlıklarla halli hamur etmekten geri durmadılar. Tabii, Gece, Van'in bir yüzyıla yaklaşan hayatı boyunca *hep* bir ıstırap kaynağı olacaktı, zavallının gözleri uykudan kapansa, duyula-

n uyuşmuş da olsa- çünkü, minik keçi sakallı, stilize kel kafalı Milyarder Bill için olsun, uyku tutmadığında sıçanların kafasını kesen huysuz Proust için olsun, deha kolay yenilir yutulur bir şey değildir. Belki parlak, belki kimselerin tanımadığı (hangisi olduğu okuyucuların gözünün keskinliğine bağlı, onlar da zavallı insancıklar, ne kadar itip kaksak da, kendileri çuvalla para kazansalar da) V.V.'imiz için de böyle bu; Ardis'te, yıldızlarla dolu gökyüzünün yoğunluğu oğlanın gecesini öyle bir cehenneme çeviriyordu ki, genel olarak berbat hava ya da daha da berbat haşarat -*mujik*'lerimizin *Kamargsky Komar*'ıyla onlarla eşit derecede ses uyumlu *Moustique moscovite*'ler- Van'i gerisin geriye engebeli yatağa yolladığında oğlan minnettar kalıyordu.

Van Veen'in, Ada Veen'e olan erken, fazlasıyla erken aşkını ele aldığımız bu kuru raporumuzda ne mantığa, ne de metafizik laf dönüp dolaştırmalara yer var. Gene de şu kadarını söyleyelim, (tam da yakınlardaki parkta lusiferler nabız gibi atarak etrafta uçuşup durur ve gene çok ritmik biçimde bir puhu kuşu öterken), Van daha o zamanlar Terra'nın Terörü'nü henüz gerçek anlamda tatmış değildi; sevgili, unutulmaz Aqua'sının çektiği ıstırapları analiz ederken, onu sadece inatçı modalar ve halk arasında yaygın hortlaklarla açıklıyordu. Daha o zamanlar, henüz on dördünde bile, eski mitlerin başdöndürücü bir dünyalar hercümercini (ne kadar aptalca ve mistik olurlarsa olsunlar) yaratıp bunu yıldıza doymuş göklerin gri maddesi içine yerleştirdiklerini, fakat buna rağmen, bir ateşböceği kadar da olsa garip bir hakikat payı taşıdıklarını anlamıştı. Hamakta geçen geceleri, (o hamakta adaşı olan genç de kanlı öksürüklerini lanetlemiş, sinsice ilerleyen kara panterlerle dolu, kariyer düşkünü doktorları tarafından teşvik edilen rüyalarda, freudsu orkestaların timpanalarının birbirine çarpması ile yerinden sıçramıştı) artık sadece Ada'ya duyduğu arzunun ıstırabıyla değil, tanrısal zamanın iblisçe karşılığı olan, ürpertilerle etrafında dolanan, içinden geçip giden, yukarısındaki, aşağısındaki, dört bir yanındaki anlamsız uzamın hayaletiyle de doluydu. Bu ürpertileri yeniden hissedecekti -biraz daha anlamlı

olanlarını, Allahtan- bir hayatın son gecelerinde, ki hiç pişman değilim buna sevgilim.

Bir daha hiç gözünü kırpmayacağını sandığı anda uykuya dalıyordu ve rüyaları gençti. Günün ilk kıvılcımı hamağına ulaştığında, farklı bir genç erkek olarak uyanıyordu- daha da çok erkek olarak üstelik. '*Ada, our ardors and arbors*'- bir açık iki kapalı heceden meydana gelen üçlü bir vezinde yazdığı, Van Ven'in Anglo-Amerikan şiirine tek katkısı olacak olan bu mısra- beyninde bir ezgi gibi dolanıyordu. Allah razı olsun sığırcık kuşundan, lanet olsun yıldız tozuna! On dört buçuk yaşındaydı; ateş ateş yanıyordu ve âteşindi; günün birinde onun olacaktı kız, hem de nasıl!

Bu yemyeşil yeniden dirilişlerden birini, geçmişi yeniden oynatırken bütün ayrıntılarıyla gözünün önünde canlandırabiliyordu. Van, üzerine mayosunu geçirip o dallı budaklı, söz dinlemez, çok parçalı alet edevatı da içine tıkıştırdıktan sonra, yuvasından yuvarlanıp çıkmış ve dosdoğru, evin Ada'nın yaşadığı kısmının canlanıp canlanmadığını tetkike gitmişti. Canlanmıştı. Bir billur çakıntısı, bir renk lekesi gördü. Özel bir balkonda *sa petite collation du matin*'ini yapmaktaydı. Van sandaletlerini buldu -bir tanesine bir böcek girmişti, ötekisinde ise bir taçyaprağı- ve alet kulübesinden geçerek serin eve girdi.

Ada gibi çocuklar felsefelerin en arı-durusunu uydururlar. O da kendi sistemini geliştirmişti. Van varışının haftasında, kızın bilgelik ağına girmeye değer bulundu. Kişinin yaşamı belli sınıflandırılmış şeylerden oluşuyordu: çok sık rastlanmayan ve emsalsiz 'gerçek şeyler', hayatın rutinini oluşturan sadece 'şeyler' ve 'sis' adı da verilen 'hayalet şeyler', ateş, dişağrısı, feci hayalkırıkhkları ve ölüm gibi. Aynı anda meydana gelen üç ya da daha fazla şey bir 'kule' oluşturuyordu ya da bunlar hemen ardarda geliyorlarsa, bir 'köprü' yapıyorlardı. 'Gerçek kuleler' ya da 'gerçek köprüler' hayatın mutlulukları arasındaydı ve kuleler diziler oluşturduklarında, insan hazların en büyüğünü yaşıyordu; gerçi bu hemen hemen hiç olmuyordu. Bazı durumlarda, belli bir ışık altında, nötr bir 'şey', 'gerçek' görünüyor, hatta öyle oluyordu ya da tersi, pis kokulu bir 'sis'e dönüşebiliyor-

lardı. Neşeli ile neşesiz, eşzamanlı olarak ya da süremin rampası üzerinde, birbirlerine karıştıklarında, 'yıkık kuleler'le ya da 'çökmüş köprü'lerle burun buruna geliniyordu.

Ada'nın metafiziğinin resimsel ve mimari ayrıntıları onun gecelerinin Van'inkilerden daha kolay geçmesini sağlıyordu ve o sabah da -çoğu sabahlar olduğu gibi- Van, kendisinin Ada'nın ve saçtığı güneş ışığının geldiği yerden çok daha uzak ve acımasız bir ülkeden geri döndüğü duygusu içindeydi.

Kızın dolgun, yapış yapış parlayan dudakları gülümsedi.

(Seni *burdan* öptüğümde, dedi Van, Ada'ya yıllar sonra, hep balkondaki o mavi sabahı hatırlıyorum, hani bir *tartine au miel* yiyordun; Fransızcası çok daha iyi geliyor kulağa.)

Pürüzsüz, solgun, yarı saydam yonca balının klasik güzelliği, kaşıktan kesintisiz akışı, aşkımın tereyağlı ekmeğini sıvı dökme pirinçle kaplayışı. Nektara bulanmış ekmek kırıntısı.

"'Gerçek şey' mi?" diye sordu Van.

'Kule,' diye cevap verdi kız.

Derken eşekarısı.

Eşekarısı kızın tabağını keşfe çıkmıştı. Gövdesi nabız gibi atıyordu.

'Daha sonra bunlardan bir tanesini yemeyi deneyeceğiz,' dedi kız, "ama tadını almak için, öylece *yutuvermelisin*. Tabii, sokamaz dilini. Hiçbir hayvan insanın diline dokunmaz. Aslan, kemiğine iliğine kadar bir seyyahı yiyip bitirdiğinde, adamın dilini böyle bırakıverir (bir şeyi silkiverir gibi bir hareketi yaptı) çölün ortasında."

'Pek emin değilim.'

'Herkesin bildiği bir şeydir, açıklaması yok."

O gün kızın saçı güzelce taralıydı ve boynuyla kollarının donuk fildişi beyazının zıddına koyu koyu parlıyordu. Oğlanın, bir başına kurduğu hayallerde kızın kıvrılıp bükülen bedeninden soyup çıkarmayı özellikle sevdiği çizgili tişört vardı üzerinde. Muşamba mavi ve beyaz karelere bölünmüştü. Serin porselen çanakta artakalan tereyağında bir parça bal bulaşığı vardı.

'Peki. Ya üçüncü Gerçek Şey?'

Kız tarttı onu. Ağzının kenarında alev alev yanan bir damlacık tarttı onu. Kızın akşam vakti akuarelle resmettiği üç renkli kadife bir menekşe, ince boğazlı vazodan bakıp tarttı onu. Kız bir şey demedi. İyice gererek açıp parmaklarını yaladı, ona bakmayı sürdürerek.

Sorusuna cevap alamayan Van, balkonu terk etti. Kızın kulesi usulca yıkılıverdi tatlı suskun güneşte.

13

Ada'nın on ikinci yaş günüyle Ida'nın kırk ikinci *jour de fete*'inde, çocuğun oldukça uzun, fakat havadar ve bol bir siyah eteklik olan lolitasını (eteklik Osberg'in romanındaki küçük Endülüslü Çingeneden alıyordu adını ve kelimedeki 't' harfi İngilizce'deki gibi kalın değil İspanyolca'daki gibi ince telaffuz ediliyordu) giymesine izin verildi, giysinin üzerine kırmızı gelincikler ya da şakayıklar işliydi, kız havalı havalı bunların 'botanik gerçeklikten nasibini almamış' olduklarını bildirdi, henüz bilmiyordu ki gerçeklikle doğabilimleri eşanlamlıdır, ama sadece bu düşün terminolojisinde.

(Sen de bilmiyordun, bilmiş Van. Ada'nın notu)

Sabah özel bir bezle ovalanma faslının ardından (Matmazel Lariviere'in yönetiminde sabah banyosu denen şey bilinmezdi) bacakları hâlâ nemli ve 'çamkokulu' iken, çırılçıplak, yerde duran eteğin içine girmiş ve kalçalarını hızlı hızlı oynatarak behni yukarı çekivermişti, bu hareketi mürebbiyesinin bildik azarıyla karşılanmıştı: *mais ne te tremousse pas comme ça quand tu mets ta jupe! Une petite fille de bonne maison*, vs. Buna karşın, Ida Lariviere donun giyilmemiş oluşunu görmezden geliyordu, Ida müthiş ve itici güzellikte, büyük memeli bir kadındı (o an üzerinde korsesi ve jartiyerli çoraplarından başka bir şey yoktu), bu berbat günlerin kavurucu sıcaklarına gizli ödünler vermekten kaçınmazdı; ama ipek tenli Adacıkta bu pek kötü sonuçlar vermişti. Çocuk, vücudunun yumuşak kavisindeki kaşıntıyı ve beraberinde getirdiği yapışkan, kaşındırıcı, tamamen de nahoş

denemeyecek duyumu bir cennet elması ağacının serin dalına yapışıp sürtünmek suretiyle gideriyordu, bu da Van'i, sık sık göreceğimiz gibi, çok tiksindiriyordu. Lolitasına ilaveten kısa kolu siyah çizgili beyaz bir atlet fanila vardı üzerinde, başında gevşek bir şapka (boynunun etrafındaki bir lastiğe bağlanmış arkaya doğru düşmekte), kadife bir saçbandı vardı, ayaklarında da bir çift eskimiş sandalet. Ne hijyen ne de incelmiş zevkler, Van'in görebildiği kadarıyla, Ardis ahalisinin pek umursadığı şeyler değildi.

Herkes yola çıkmaya hazır olduğunda bir ibibik kuşu gibi ağacından aşağıya atlayıverdi. Çabuk-çabuk, kuşum, meleğim. İngiliz arabacı, Ben Wright hâlâ cin gibi ayıktı (sabah kahvaltısında yalnızca bir bira içtiği için). Hayatında en az bir büyük pikniğe gitmiş olan (bayılan Matmazelin elbisesinin kurdelelerini çözmesi için arabayla Çamlıbelde'ye koşturduklarında) Blanche şu anda hırlayan, kıvranan Dack'i kuledeki kendi küçük odasına götürmek gibi daha az gösterişli bir görevi yerine getirmekle meşguldü.

Küçük bir gezinti arabası iki uşağı, üç koltuğu ve belli miktarda sepeti piknik yerine taşımış bulunuyordu. Üzerinde beyaz saten bir elbise olan (Vass of Manhattan tarafından Marina için dikilmiş bir elbise fakat berikinin son günlerde üç beş kilo zayıflayası tutmuştu) hanım yazar, yanında oturan Ada, asık suratlı Wright'ın yanına tünemiş, üzerinde beyaz bir gemici bluzuyla *tres en beaute* Lucette, onlar bir *kaleşon*'la gidiyorlardı. Van enişteşinin ya da dayısının bisikletlerinden birisiyle arkadan geliyordu. Hep ortadan gidildiği takdirde orman yolu oldukça pürüzsüzdü (yağmurlu bir şafak vaktinin ertesinde hâlâ yapış yapış çamurlu ve karanlık olmakla birlikte) ve iki yanında içleri su dolu gökmavisi karıklar vardı, gökmavisinin üzerine de gölgeleri, Matmazel Lariviere'in açık güneş şemsiyesinin gergin sedef rengi ipeklisiyle Ada'nın çapkınca başına geçirdiği beyaz şapkanın geniş kenarı üzerinden hızla geçen kayın yapraklarının gölgeleri düşüyordu. Ara sıra Lucette, mavi paltolu Ben'in yanından başını arkaya çevirip Van'e bakıyor ve annesinden gördüğü, kadının, Ada midillisiyle ya da bisikletiyle fay-

tonun arkasına çarpacak korkusuyla yaptığı küçük küçük 'yavaşla' işaretlerinden yapıyordu.

Marina ağaç kurbağası modeli ilk 'tenezzüh' otomobillerinden birine binmiş geliyordu, araba kâhya tarafından alengirli bir şişe açacağı imişçesine son derece temkinli biçimde kullanılıyordu. Marina üzerinde gri flanel takımıyla alışılmadık derecede şıktı ve eldivenli elinin avucunu opalin bir bastonun sapına koymuş olarak oturuyordu; araba, engebeleri bir parça sallanarak aştı, piknik yerinin tam kenarına geldi- başdöndürecek güzellikte yarlarla yarılmış eski bir çam ormanının ortasındaki resim gibi güzel bir vadi. Ormanın karşı yakasından garip, solgun renkli bir kelebek, Lugano tali yolu boyunca uçarak geldi. Onu da bir lando izledi; bunun içinden teker teker, yaşları ve başlarına uygun olarak çevik ya da ağır ağır hareketlerle Erminin ikizleri, onların genç hamile teyzeleri (roman akışı itibariyle büyük bir yük) ve bir mürebbiye, birazdan dinleyeceğiniz hikâyedeki Mathilde'in okul arkadaşı olan Matmazel Forestier indiler.

Beyler, bekleniyor olmakla birlikte, hiç ortaya çıkmadılar: kentten kalkan sabah trenini kaçıran Dan Enişte; karaciğeri, yolladığı notta belirttiği üzere bir *peçeneg* gibi başkaldırmış dul Albay Erminin; ve doktoru (ve satranç arkadaşı) Dr. Krolik ki kendisine 'Ada'nın saray kuyumcusu' adını veriyordu ve gerçekten de ona ertesi gün erken saatte doğum günü hediyesini getirdi- üç tane çok güzel biçimli koza ('paha biçilmez değerli taşlar', diye bağırdı Ada boğuk bir sesle, şakakları gerilerek). Gerçi hepsinden de çok geçmeden, yenilerde keşfedilmiş Sedefli Kibo yerine üç tane uyduruk tırtıl çıkacaktı o başka.

Tepeleme yumuşak, kenarları alınmış ekmek (büyük, kusursuz dörtgenler), yaldızlı kahverengi bir hindi cesedi, kara Rus ekmeği, kavanoz kavanoz Boz İnci Havyarı, menekşe şekerlemeleri, küçük frambuazlı pastalar, yarım galon beyaz Goodson portosu, kızlar için sulandırılıp termoslara konulmuş olarak, aynısının yakut kırmızısından ve mutlu çocukluk günlerinin buzlu tatlı çayı- hayal etmesi tasvir etmesinden daha kolay olan şeyler. Öğretici satırlar (yay. haz. notu, kitabın müsveddesinde böyle deniyor).

Öğreticiydi, Ada Veen'le Grace Erminin'i yanyana görmek Ada'nın mat, kaymağı alınmış süt beyazlığıyla yaşıtının sağlıklı canlı pembeliği; birinin dümdüz kapkara cadı kız saçıyla ötekinin kumral kâkülü; aşkının pırıltısız ciddi gözleriyle Grace'in bağa çerçeveli gözlüklerinin ardındaki mavi pırıltı; berikinin çıplak kalçaları, ötekinin uzun kırmızı çorapları; Çingene etekliğiyle bahriyeli elbisesi. Daha da öğretici olan, belki de, Greg'in özelliksiz yüz hatlarının hemen hiç değişikliğe uğramadan kızkardeşinin aurasına taşınıvermiş ve orada, bahriyeli oğlanla kız arasındaki yakın benzerliği hiç bozmadan, bir küçük kız 'güzelliği'ni andırır bir havaya bürünmüş olmasıydı.

Hindinin kalıntıları, sadece mürebbiyelerin ağızlarını sürdükleri porto şarapları ve kırılan bir Sevr porseleni tabak hizmetkârlar tarafından çarçabuk ortadan kaldırıldı. Bir çalılığın arkasından bir kedi çıktı, büyük bir şaşkınlık içinde donmuş gibi bakakaldı, koro halinde 'pisi pisi' diye çağrılmasına rağmen ortadan kayboldu.

Biraz sonra Matmazel Lariviere, Ada'dan kendisine gözden uzak bir yer bulmakta eşlik etmesini rica etti. Orada, tepeden tırnağa giyimli hanım, biçimi bozulmayan ama sanki şahane katları sadece bir santim, prunella modeli ayakkabılarının üzerini örtecek kadar uzamış görünen kabarık etekliğin altında gözlerden gizlenmiş def-i hacetinin üzerinde hiç kırpırdamadan durdu, sonra hafif eğik pozisyonunu bozup asıl boyuna döndü. Geri dönüş yolunda iyi niyetli pedagog hanım Ada'ya, bir kız çocuğun on ikinci yaş gününün, dediğine göre, Ada'yı çok yakında *grande fille* yapacak bir konuyu önceden tartışmak için uygun bir vesile olduğunu açıkladı. Konu üzerinde altı ay önce bir öğretmeni tarafından yeterince aydınlatılmış olan ve hatta o şey başına iki kere gelmiş bulunan Ada, mürebbiyesine bunların saçmalık, ebe kadın gevezeliği olduğunu söyleyerek şaşırttı (kadın zaten Ada'nın keskin ve garip zihniyle hiçbir zaman boy ölçüşememişti); bu gibi şeyler bugünkü günde normal genç kızların başına gelmiyordu artık ve tabii ki kendi kendi başına da gelmeyecekti. Dikkat çeke-

cek kadar aptal biri olan Matmazel Lariviere (roman yazmaya olan meyline rağmen ya da belki o yüzden), kendi deneyimini şöyle bir zihninden geçirdi ve korkunç bir iki dakika süresince, kendini güzel sanatlara vakfetmiş bulunduğu sırada, bilimin aldığı yolun tabiatın istikametini değiştirip değiştirmediğini düşündü.

Öğle sonrası güneşi aydınlatacak yeni yerler ve kızartacak eski yerler buldu. Ruth teyze, Madam Forestier'nin verdiği bir yastığa başını yaslamış uyukluyordu, Madam Forestier ise bakımını üstlendiği çocukların yakında doğacak üvey ikizleri için minik bir yelek örmekteydi. Lady Erminin'in, intiharın azap dolu sisli perdesinin gerisinden, bulunduğu mevkiin mutluluğunun güzel Acem mavisinden, aşağıyı, görkemli çam yeşilliğinin içinde oturan piknikçileri tanıdık bir özlem ve bir çocuk merakıyla seyrettiğini aklından geçirdi Marina. Çocuklar marifet gösterdiler; Ada ile Grace Nuh Nebi'den kalma bir müzik kutusuna uyarak döne döne bir Rus dansı yaptılar (kutu sık sık ezginin tam ortasında duruyordu, sanki başka kıyılar, başka -ses- dalgaları düşüyordu aklına); Lucette, bir yumruğunu kalçasına dayayarak bir St. Malo balıkçı şarkısı söyledi; Greg kızkardeşinin mavi etekliğini giydi, şapkasını ve gözlüğünü taktı, bütün bunlar onu çok hastalıklı, zihinsel özürlü bir Grace'e dönüştürdü; Van ise ellerinin üzerinde yürüdü.

Bundan iki yıl önce, kendisinden önceki Veenlerin de (ta, Washingtonia ağaçlarına Wellingtonia dendiği sıralar) gittiği, o pek revaçta, acımasız yatılı okulda geçireceği ilk hapislik dönemine başlamak üzereyken, Van ötekilere hemen çok parlak biçimde fark atmasına yarayacak bir numara öğrenmeye karar vermişti. Bu niyetle Demon'la yapılan bir görüşmeden sonra, berikinin güreş hocası King Wing güçlü kuvvetli oğlana omuz kaslarını özel bir biçimde kullanarak elleri üzerinde yürümeyi öğretti. Bu numarayı başarmak ve geliştirmek, binaları omuzlarında tutup kaldıran heykellerin marifetini tersinden becermek gibi bir şeydi.

Ne zevk (deniyor müsveddede). Aniden baş aşağı dönüp yürüyüp gitmenin sırrını keşfetmenin verdiği zevk, Büyülüha-

lı (ya da 'jikker') denilen o güzelim uçan aletlerle, acı ve utanç dolu bir sürü denemeden sonra, aniden uçup gidivermeyi öğrenmenin verdiği zevki oldukça andırıyordu. Bu oyuncaklar, Büyük Reaksiyon'dan önceki maceraperest günlerde oğlan çocuklarına on ikinci yaş günlerinde armağan edilirdi- insan ayakları ilk kez yerden kesilip de bir saman yığmının, bir ağacın, bir çayın, bir samanlığın üzerinden süzülüp gitmeyi başardığında sinir uçları nasıl uzun uzun gıdıklanır, okşanırdı, tam o sırada Dede, Dedalus Veen de, başını gökyüzüne çevirmiş, elindeki bayrağı sallayarak yeryüzünde koşar ve atların sulandığı birikintiye yuvarlanıverir.

Van üzerindeki polo gömleği sıyırdı, ayakkabıların ve çoraplarını çıkardı. Sırım gibi gövdesi, ayağındaki dar şortun dokusuna değilse de renginin tonuna denk düşüyor ve yakışıklı oğlanın normalin ötesinde gelişmiş kanat kasları ve ince uzun kaslı önkollarıyla karşıtlık oluşturuyordu. Dört yıl sonra, Van hasmını bir dirsek vuruşuyla etkisiz hale getirebiliyordu

Tepetaklak gövdesi zarif bir yay çizdi, esmer bacakları bir tarantina yelkeni gibi göğe yükseldi, birbirine kenetlediği topuklarından destek alıp parmaklarını iyice gererek açtığı elleriyle yerçekiminin şakaklarına yapışarak bir aşağı bir yukarı gidip geldi Van; elleri üzerinde dönüyor, yan yan gidiyor, ağzını çarpıtıyor ve anormal bir pozisyonda duran gözkapaklarının genellikle aldığı o garip Bilboquet pozisyonunda gözlerini kırpıştırıp duruyordu. Hayvanların arka ayaklarını taklit ederek yaptığı hareketlerin çeşitliliği ve hızından daha bile olağanüstü olan şey, hiç çabalamıyormuş gibi duruşuydu; King Wing, onu uyarmış, Yukonlu bir profesyonel olan Vekçelo'nun hünerini yirmi ikisinde kaybettiğini söylemişti; ama o yaz öğleden sonrası, çamlık vadinin ipek gibi toprağı üzerinde, Ardis'in sihirli yüreğinde, Lady Erminin'in gök mavi bakışı altında, on dördündeki Van elleri üzerinde yürüyen herhangi bir akrobattan seyrettiğimiz en büyük gösteriyi tattırmıştı bize. Yüzüne ya da boynuna bir damla kan hücum etmemişti! Arada sırada, hareket için kullandığı uzuvlarını kendisine uysallıkla boyun eğen topraktan ayırdığında ya da hatta, mu-

cizevi bir biçimde bir bale sıçrayışı parodisiyle, ellerini yüksekte, havada şaklattığında, insan bu ayakların yerden kesilmesi hadisesindeki hülyalı tembelliğin, yeryüzünün hayırhah bir biçimde kendini unutup, çekimini iptal etmesinin sonucu olup olmadığını merak ediyordu. Mamafih, Wing'in aman vermez idman egzersizleriyle vücuduna yerleştirdiği kas yapısındaki belli değişimlerin, kemiklerin 'kırt' diye geri çekiliverme-
sinin tuhaf bir sonucu, yıllar sonra Van'in omuzlarını silkememesi olacaktı.

Araştırma ve tartışma soruları:

1. Ayaklarını havaya kaldırıp, neredeyse ters köprü kuracak kadar geriye gidip de, elleri üzerinde 'hoplar' gibi olduğunda, Van'in *her iki* avucu da yerden kesiliyor muydu?

2. Van'in yetişkinliğinde kimi şeylere 'omuz silkip' geçememesi sadece fiziksel miydi yoksa 'altruhu'ndaki bir arketip karakter özelliğine 'tekabül ediyor' muydu?

3. Van'in gösterisi karşısında Ada neden gözyaşlarına boğuldu?

Son olarak da Matmazel Lariviere *The Quebec Quarterly* için yeni daktiloya çekip bitirdiği *La Riviere du Diamants*'ı okudu; *Elmas Gerdanlık*. Tohuma kaçmış bir memurun güzel ve zarif karısı varlıklı bir kadın arkadaşından bir gerdanlık ödünç alır. Ofis partisinden eve dönüşte gerdanlığı düşürür, kaybeder. Otuz ila kırk korkunç yıl boyu bahtsız koca ve karısı, gerdanlığın kutusunu Madam F'ye iade ederken gizlice yerine koydukları, kaybolanın tıpkısı olan yarım milyon frank değerindeki gerdanlığı satın almak için girdikleri borçları ödemek için köle gibi çalışır, boğazlarından keserler. Ah, nasıl çırpındı Mathilde'in yüreciği- Jeanne acaba kutuyu açacak mı? Açmaz. Perperişan, fakat muzaffer çift (adam *mansarde*'larında yarın yüz-
yıl boyu *copie* yapmaktan yarı felçli, kadın *a grand eau* tahta silmekten güzelliğini kaybetmiş, tanınmayacak hale gelmiş), saçları beyazlaşmış fakat hâlâ genç görünüşlü Madam F.'ye her şeyi itiraf ettiklerinde, beriki, hikâyenin en son cümlesinde şöyle der: "Fakat zavallı Mathilde'ciğim, gerdanlık sahteydi: fiyatı yalnızca beşyüz franktı!"

Marina'nın katkısı daha mütevazı idi, ama onun da kendine özgü hoşluğu vardı. Van'le Lucette'e (ötekiler zaten biliyorlardı), eskiden çok eskiden Ardis Konağı'yla iletişimi sağlayan manyetofonun yuvalandığı çamın ta kendisini ve çamın pürtüklü kızıl gövdesinde telefonun çakıldığı noktayı gösterdi. 'Akımların ve devrelerin' yasaklanmasından sonra dedi (çabuk çabuk fakat serbest bir dille, bir aktrisin *desinvolture*'iyle, tam da doğru olmayan kavramları öylece savuruveriyordu bu arada şaşkın Lucette, Van'in, Vaniçka'nın yenini çekiştiriyordu, o her şeyi bilirdi) kocasının büyükannesi, deha sahibi bir mühendis, Redmount Çayı'na (Ardis'in üzerindeki bir tepeden aşağıya dökülüyordu) 'boru' döşemişti. Vibrasyonal *vibgyor*'lar (prizmatik pülsasyonlar) bir platin segmanlar sisteminin içinden geçerek dinleyiciye ulaşıyordu. Bunlarla tabii yalnızca tek yönlü mesajlar yollanabiliyordu ve 'davulların' (silindirlerin) yerleştirilmesi dünyanın parası, diyordu bir Yahudi pintiliğiyle, çok pahalıya patlayacaktı; piknik yapmakta olan bir Veen'e evinin alevler içinde olduğunu söyleyebilme imkânı her ne kadar kışkırtıcı olsa da.

Birçok kişinin ulusal ve uluslararası politikalardan duyduğu hoşnutsuzluğu haklı çıkarırcasına (ihtiyar Gamaliel bu arada iyice bunamıştı), küçük kırmızı araba öfleye pöfleye Ardis Konağı'ndan geri geldi ve kâhya elinde bir mesajla arabadan atladı. Mösyö daha demin elinde Matmazel Ada için bir doğum günü hediyesiyle gelmişti, fakat hiç kimse bu komplike nesnenin nasıl çalıştığını bilmiyordu, Madame'ın yardımı gerekiyordu. Kâhya bir mektup getirmişti, bilahare minik bir tepsinin üzerine koyduğu bu mektubu Marina'ya takdim etti.

Mesajın tam metnini buraya yeniden yazamıyoruz ama mektupta bu ince düşünceli ve çok pahalı armağanın kocaman, güzel bir taşbebek olduğunun ifade edildiğini biliyoruz- maalesef ve garip şey, az çok da çırılçıplak; daha da garibi, sağ bacakta sakatlara takılan çelik desteklerden olması ve sağ kolun sargılar içinde olmasıydı. Ayrıca bildiğimiz entariler ve fırfırlar yerine, bir kutu dolusu alçı ceket ve kauçuk aksesuar. Rusça ve Bulgarca kullanım talimatlarından bir anlam çıkmıyordu, çünkü bun-

lar modern Romen değil eski Krillitsa alfabesinde yazılmışlardı, Dan'in hiçbir zaman başa çıkamadığı kâbus gibi bir alfabe. Marina hemen gelir de hizmetçisinin bir çekmecede topladığı artık ipekli kumaşlardan -kocası bu çekmeceyi keşfetmişti- bebeğe uygun birtakım bebek elbiseleri diker, kutuyu da yeniden paket edebilir miydi?

Annesinin omuzunun üzerinden mesajı okuyan Ada, içinden bir titreme geçerek şöyle dedi:

"Ona söyle, bir maşayla tutup bir ameliyathanenin çöplüğüne atsın bu pisliği"

"*Bednyaçok*! Zavallıcım," diye haykırdı Marina, gözleri duyduğu acımadan dolu dolu olarak. "Tabii ki gideceğim. Senin bu acımasızlığın Ada, bazen, bazen, bilmiyorum- şeytanî!"

Uzun yürüyüş sopasını sallayarak hızlı hızlı, yüzünde sinirli kararlılık seyirmeleriyle, Marina arabaya doğru yürüdü. Araba hemen hareket etti, manevra yaparken döndü ve park edilmiş *kaleşon*'a çarpmamak için öfkeli bir daladikeni çalılığını yararken boş bir yarım galonu devirdi.

Fakat esen gazap havası ne olursa olsun, çok geçmeden silinip gitti. Yüzükoyun yere yatmış, yanağını avucuna dayamış Van, Grace'le harflerin yerini değiştirerek başka harf yapma oyunu oynayan aşkının öne eğik ensesine baktı, Grace masum masum '*insect*' (böcek) kelimesini önermişti.

'*Scient* (bilim adamı),' dedi Ada ve yazdı.

'Aa, olmaz!' diye karşı çıktı Grace.

'Aa, olur! Eminim var böyle bir kelime İngiliz dilmecesinde. O büyük bir '*scient*'dır, denilebilir. '*Dr. Entsic was scient in insects.*' ('Dr. Entsic böcek bilimciydi')

Grace düşündü, kırıştırdığı alnına kurşunkaleminin silgi tarafıyla tıp-tıp vurdu ve şunu buldu:

'*Nicest*!' (en cici!)"

'*Incest*!' dedi Ada bir anda.

'Pes yani,' dedi Grace. 'Senin küçük uydurmalarına bakmak için bir sözlüğe ihtiyacımız olacak.'

Gelgelelim akşamüzeri saatlerinin parıltısı en bayıltıcı noktasına gelmişti ve mevsimin ilk beter sivrisineği Ada'nın baldı-

n üzerinde, duruma uyanan Lucette tarafından müthiş bir şaplamayla öldürüldü. Eşyaları getiren araba koltuklar, sepetler ve ağızlarında birşeyler çiğneyen üç uşak Essex, Middlesex ve Somerset'le birlikte çekip gitmiş bulunuyordu; şu anda ise Matmazel Lariviere ile Matmazel Forestier ahenkli ahenkli vedalaşmaktaydılar. Eller sallandı ve ikizler, çok yaşlı mürebbiyeleri ve mahmur genç teyzeleriyle birlikte *lando*'larına binip çekip gittiler. Kapkara gövdeli kanatları çok soluk, neredeyse şeffaf bir kelebek arkalarından geldi ve Ada, "Bakın!" diye bağırarak bunun bir Japon Parnasyeniyle çok yakın akraba olduğunu açıkladı. Birdenbire, Matmazel Lariviere hikâyeyi yayımlarken takma isim kullanacağını söyledi. Kendisine emanet edilen güzel küçükleri *kaleşon*'a doğru götürdü ve güneş şemsiyesinin ucuyla *sans façons* Ben Wright'ın yağlı kırmızı ensesini dürtükledi; arabacı arabanın arkasında, yerlere kadar sarkmış sarmaşık yapraklarının altında horul horul uyumaktaydı. Ada, şapkasını Ida'nın kucağına fırlattığı gibi gerisin geriye Van'in yanına koştu. Oğlan, güneşle gölgenin açıklıkta aldığı yolun yabancısı olduğundan, bisikletini en az üç saattir kızgın güneş ışıkları altına bırakmıştı. Ada bisiklete bindi, acıyla bir çığlık attı, neredeyse yere düşüyordu ki, dengesini yeniden buldu- ve arka tekerlek komik bir ses çıkararak patladı.

Bozguna uğramış alet daha sonra, evin renkli karakterlerinden biri olan Oğul Bouteillan tarafından alınıp götürülmek üzere bir çalılığın dibine bırakıldı. Lucette tünediği yerden vazgeçmeyi reddetti (babacan pençesiyle çıplak dizlerini okşadığı görülen sarhoş arabacının öğüdünü küçük bir baş işaretiyle kabul etmişti); arabada *strapontin* olmadığı için de Ada, Van'in sert kucağıyla yetinmek zorunda kaldı.

Bu, çocukların ilk bedensel temasıydı ve ikisi de utanmışlardı. Ada, sırtını Van'e dönerek oturdu, araba hoplaya sıçraya yola koyulduğunda yeniden yerleşti, biraz daha kımıldandı, geniş çam kokulu etekliğini yeniden düzeltti, eteklik bir an berberlerin tıraş olacak kimsenin önüne serdikleri beyaz bez gibi havalanarak sarıp sarmalar gibi oldu Van'i. Sakar bir haz titremesi içinde, Van kızı kalçalarından kavradı. Kavurucu sıcak damla-

ları kızın zebra zebra çizgilenmiş çıplak kollarının sırtları üzerinden hızla akıp yolculuklarına Van'in vücudunun oluşturduğu tünelin içinden geçip devam ettiler.

"Neden ağladın?" diye sordu oğlan, kızın saçlarında ve kulağının içinde biriken ısının kokusunu içine çekerek. Kız başını çevirdi ve bir an oğlana, yakından, sırrı çözülmez bir sessizlik içinde baktı.

(Ağladım mı? Bilmiyorum- olanlar altüst etmişti beni nedense. Ne olduğunu açıklayamıyorum, ama bütün o olup bitende korkunç, acımasız, karanlık ve evet, korkunç bir şey olduğundan eminim. Daha sonra düşülmüş bir not.)

"Özür dilerim," dedi oğlan, yüzünü öte yana çevirirken, "senin yanında bir daha bunu hiç yapmayacağım, dünyada."

(Sırası gelmişken, şu 'dünyada' lafı var ya, ondan hiç hazzetmedim. Ada'nın daha sonraki yıllardaki elyazısıyla düşülmüş bir not daha.)

Fokurdamakta, taşmakta olan oğlan tüm varlığıyla, kızın yükünün tadını çıkarıyordu, üzerinde gittikleri yolun her iniş çıkışı, kızın ağırlığını hafifçe ikiye ayırıyor, altındaki arzu sapını da eziyordu, oğlan ona hakim olması gerektiğini biliyordu, en ufak bir sızıntı kızın lekesizliğine halel getirebilirdi. Tam pes edip hayvansı bir rehavete eriyip karışacaktı ki, kızın müreb-biyesi ona hitap ederek durumu kurtardı. Zavallı Van, Ada'nın kıçını sağ dizine nakletti, böylece işkencehane jargonunda 'ıstırap istiap noktası' denen noktayı uyuşturmayı başardı. Tamamına erdirilmemiş arzunun hüzünlü donukluğu içinde, kaleşon Gamlet adlı küçük köyden geçerken, arabanın yanından hızla uçup giden sıra sıra *izba*'ları seyretti.

"Bir türlü alışamıyorum (*ni'y faire*)" dedi Matmazel 'Laparure', "doğanın bereketi ile insan hayatının sefaleti arasındaki tezada. Gömleğindeki delikle *decharne* olmuş şu ihtiyar *mujik*'e bir bak hele, şu perişan *cabane*'ına bir bak. Bir de şu çevik kırlangıca bak! Ne kadar mutlu tabiat, ne bedbaht beşer! İkiniz de yeni hikâyemi nasıl bulduğunuzu söylemediniz? Van?"

"Güzel bir masal," dedi Van.

"Masal," dedi temkinli Ada.

"*Allons donc*!" diye bağırdı Matmazel Lariviere. "Tam tersine- her bir ayrıntısı gerçekçi. Burada küçük burjuvanın dramıyla karşı karşıyayız, onun bütün sınıfsal endişeleri, sınıfsal düşleri ve sınıfsal gururuyla."

(Doğru: amaç bu olmuş olabilir- *pointe assasine* haricinde; fakat hikâye *kendi mantığı içinde* 'gerçekçi' olmaktan uzaktı, çünkü böyle kılı kırk yaran, kuruşun hesabı yapan bir memur, her şeyden önce, ne yapar eder, *quitte a tout dire a la veuve*, kaybolan gerdanlığın gerçek fiyatını öğrenirdi. *Buydu* Lariviere'in duygu şaheserindeki ölümcül hata, fakat o zamanlar genç Van ile ondan da genç Ada, olayın tümündeki sahteliği sezgileriyle hissetseler bile, tam kavrayabilecek yaşta değillerdi.)

Arabacının yerinde bir hareket oldu. Lucette arkasına dönüp Ada'yla konuştu.

"Seninle oturmak istiyorum. *Mne tut neudobno, I ot nego nehoroşo pakhnet* (Burada rahat değilim, arabacı da kötü kokuyor)."

"Eve az kaldı," diye karşılık verdi Ada, "*poterpi* (biraz sabret)."

"Ne var, ne oluyor?" diye sordu Matmazel Lariviere.

"Hiç. *Il pue*."

"Ah, ah! Bu adamın, dediği gibi, bir Raca'nın arabacısı olmuş olduğundan fevkalade kuşkuluyum!"

14

Ertesi gün ya da daha ertesi gün, bütün aile akşam çayı için bahçede toplanmışlardı. Ada, çimlerin üzerinde oturmuş, köpek için margaritlerden bir çelenk yapmaya uğraşırken Lucette bir puf böreği çiğneyerek onu seyrediyordu. Marina, tek kelime etmeden, kocasının hasır şapkasını masanın öte yanından uzatarak, handiyse bir dakika öylece durup bekledi; sonunda adam hayır anlamında başını sallayarak, gözlerini çevirip kızgınlıkla güneşe baktı, güneş de onun bakışlarına aynı kızgınlıkla cevap verdi, o da fincanını ve *Toulouse Enquirer* gazetesini alarak, ça-

yırlığın öteki yanına, muazzam bir karaağacın altındaki rustik sıraya nakletti.

"Bu kim acaba, merak ediyorum," diye mırıldandı Matmazel Lariviere semaverin gerisinden (semaverin yüzeyi çevresini, parça parça, primitif üslupta çılgın fanteziler halinde dışa vuruyordu) ve gözlerini kısarak, araba girişinin, korkuluksuz bir galerinin sütunları arasından görünen kısmına baktı. Ada'nın arkasında yüzükoyun yerde yatan Van, gözlerini kitabından (Ada'nın *Atala* nüshası) kaldırdı.

Fiyakalı bir süvari pantalonu giyinmiş uzun boylu, pembe yüzlü, gençten bir adam siyah bir midillinin üzerinden yere indi.

"Bu Greg'in güzel yeni midillisi," dedi Ada.

Greg, iyi aile terbiyesi almış her dehkanlı gibi sular seller gibi özürler diledi, teyzesinin çantasında bulduğu Marina'nın platin çakmağını geri getirmişti.

"Aman tanrım, kaybettiğimi bile fark etmemiştim henüz. Ruth nasıl?"

Greg, hem Ruth hem de Grace teyzenin akut hazımsızlıktan yatağa serildiklerini söyledi. "Sizin harikulade sandviçleriniz yüzünden değil," diye ekledi aceleyle, "fakat çalılıklardan toplayıp yedikleri ham yemişlerden."

Marina, bronz bir çanı çalıp uşağa daha çok kızarmış ekmek getirmesini söyleyecekti ki Greg, Kontes de Prey'in evindeki bir partiye gitmekte olduğunu bildirdi.

"Pek de erken (*şkorovato*) çıktı yastan," dedi Marina; Kont'un birkaç yıl önce Boston Parkı'nda yapılan bir silahlı düello neticesinde öldürülüşünü ima ediyordu.

"Çok neşeli ve güzel bir kadın," dedi Greg.

"Benden de on yaş büyük," dedi Marina.

Annesinden ilgi talep etme sırası Lucette'e gelmişti.

"Yahudiler kimdir?" diye sordu.

"Ayrılıkçı Hıristiyanlar," diye cevaplandırdı Marina.

"Greg neden Yahudi?" diye sordu Lucette.

"Neden- neden!" dedi Marina; "çünkü anne babası Yahudi de ondan."

"Peki büyükannesiyle büyükbabası? *Arriere* büyük babasıyla annesi?"

"Gerçekten bilmiyorum, canımın içi. Ataların Yahudi miydi, Greg?"

"Şey, emin değilim," dedi Greg. "İbraniydiler, evet- ama Yahudi Yahudi değildiler- demek istiyorum ki, komik karakterler ya da Hıristiyan işadamları değildiler. Beş yüzyıl önce Taristan'dan İngiltere'ye gelmişler. Gerçi, anne tarafından büyükbabamın, Roma Katolik kilisesine mensup bir Fransız Markisi olduğunu biliyorum, bankalara, tahvillere ve mücevherlere bayılırdı, bu yüzden sanıyorum insanlar ona *un juif* demiş olabilirler."

"Dinler tarihini düşündüğünüzde, öyle çok da eski bir din değil, öyle değil mi?" dedi Marina (Van'e dönerek sohbeti belli belirsiz Hindistan konusuna çevirmek istedi, kendisi o lotus-lu bataklıklarda, daha Musa falan doğmadan çok önce bir rakkase olarak yaşamıştı).

"Aman kimin umurunda-" dedi Van.

"Ya Belle," (Lucette'in mürebbiyesine verdiği isim), "o da mı ayrık Hıristiyan?"

"Kimin umurunda," diye bağırdı Van, "kimin umurunda bu bayat efsaneler, ne fark eder ki- Jüpiter ya da Yehova, kule ya da kubbe, Moskova'da mescit, bronz çanlar ya da bozalaşmış dinler, dini mabetler ya da dini emanetler ya da güneşte ağarmış deve kemikleri dolu çöller? Ortak bir zihnin tozundan, dumanından ibaret bunlar."

"Bu sersemce sohbet nereden açıldı ki?" diye sordu Ada, başını kısmen süslenip püslenmiş *dachshund*'a ya da *taksi*'e doğru eğerek hesap sordu.

"*Mea culpa*," diye açıklamada bulundu Matmazel Lariviere, onuru incinmişti, "Yahudiler ve Tatarlar domuz eti yemedikleri için Greg belki salamlı sandviç yemez diyecek oldum piknikte, olan biten bu."

"Romalılar," dedi Greg, "Roma kolonilerinin yöneticileri, eski günlerde Hıristiyan Yahudileri ve Barabasçıları ve diğer zavallıları çarmıha gerenler de domuz etini ağızlarına sürmez-

lerdi ama ben tabii ki yiyorum, büyükannemle babam da yerlerdi."

Lucette, Van'in kullandığı bir fiili anlayamamıştı. Lucette'e kelimeyi örnekleyerek göstermek için, Van bileklerini birbirinin üzerinde çaprazladı, kollarını iki yana açtı, gözlerini devirdi.

"Ben küçük bir kızken," dedi Marina küskünce, "Mezopotamya tarihi neredeyse çocuk yuvasında öğretilirdi."

"Bütün küçük kızlar kendilerine öğretilenleri kavrayamaz," diye görüşünü bildirdi Ada.

"Biz Mezopotomyalı mıyız?" diye sordu Lucette.

"Biz Hipopotamyalıyız," dedi Van. "Gel," diye ekledi, "bugün daha pulluk sürmedik."

Biri iki gün önce Lucette, elleri üzerinde yürümeyi öğretmesini istemişti ondan. Van onu ayak bileklerinden kavradı o da küçük kırmızı avuçları üzerinde yavaş yavaş yürümeye başladı, bazen homurdanarak yüzüstü düşüyor ya da durup bir papatyayı dişlemeye çalışıyordu. Dack tiz bir havlamayla durumu protesto etti.

"*Et pourtant*," dedi sese karşı duyarlı mürebbiye, yüzünü buruşturdu, "ona iki kez Segur'un Shakespeare'in zalim tefeci hakkındaki oyunundan yaptığı fabl şeklindeki uyarlamayı okudum."

"Aynı yazarın deli kralının tiradının benim tarafımdan yeniden yazılmış versiyonunu da biliyor," dedi Ada.

Ce beau jardin fleurit en mai,
Mais en hiver
Jamais, jamais, jamais, jamais, jamais
N'est vert, n'est vert, n'est vert, n'est vert
n'est vert.

"Ah, çok güzel," diye bağırdı Greg gerçek bir hayranlıkla hıçkırarak.

"O kadar *energiçno* değil, çocuklar!" diye bağırdı Marina, Van ve Lucette'e doğru.

"*Elle devient pourpre*, yüzü kıpkırmızı oldu," yorumunda bu-

lundu mürebbiye. "Bu yakışıksız idmanların ona iyi gelmeyeceğini düşünüyorum ben."

Van, gözlerinin içi gülerek ve bir meleğinki kadar güçlü elleriyle çocuğun soğuk-havuç-çorbası kırmızısı bacaklarını tam ayak tabanlarının üzerine gelen yerden tutarak pulluk rolündeki Lucette'le pulluk sürmnekteydi. Kızın parlak renkli saçları yüzünün üzerine dökülmüştü, eteğinin altından donu görünüyordu, ama gene de pulluk süren oğlanı coşturmaktaydı.

"*Budet*, *budet*, tamam yeter," dedi Marina, pulluk ekibine.

Van kızın bacaklarını usulca yere indirdi ve elbisesini düzeltti. Kız bir an soluk soluğa yerde yatakaldı.

"Yani, bak, Van'i sana bir gezintiliğine ödünç verebilirim. Ne kadarlığına istersen. İster misin? Hem ben de bir tane daha siyah var."

Fakat Ada başını salladı, eğik başını salladı, bir yandan da papatyalarını kıvırıp bükmeyi sürdürüyordu.

"Eh," dedi Van, ayağa kalkarak. "Gitme vakti geldi. Hoşçakalın, herkes. Hoşçakal, Ada. Şu meşenin altındaki baban galiba, öyle değil mi?"

"Hayır, o karaağaç," dedi Ada.

Van çayırlığın karşı tarafına baktı ve sanki düşüncelere dalmış gibi- belki de pek belli belirsiz hava basan bir oğlan çocuk gibi: "Enişte bitirdiğinde şu Tuluz Gastesine ben de bir göz atmak isterdim. Dün okul takımında kriket maçına çıkınam gerekiyordu hesapta. Veen hasta, sopayı sallayamıyor, Riverlane yerle yeksan."

15

Bir öğleden sonra bahçenin dibindeki parlak dallı yabani elma ağacına tırmanmaktaydılar. Matmazel Lariviere'le Lucette yapraklar marifetiyle gözlerden gizlenmiş olarak fakat kulak eriminde halka atma oyunu oynuyorlardı. Yaprak kalabalığının üzerinden ya da gerisinden, arada sırada, bir halkanın görünmeyen bir değnekten ötekine doğru sıçrayarak yer değiştirdi-

ği seçilebiliyordu. Mevsimin ilk ağustosböceği, hiç aralıksız sazını çalmayı sürdürüyordu. Gümüşlü karalı bir Skybab sincabı bir sıranın sırt dayayacak yerine tünemiş, bir kozalağın tadına bakmayı sürdürüyordu.

Mavi spor eşofmanı giymiş Van, çevik oyun arkadaşının tam altındaki bir çatala tırmanıp çıkmış (kız tabii ağacın girift haritasını ondan daha iyi tanıyordu), kızın yüzünü göremediği için, ayak bileğini parmağıyla başparmağının arasına almış, sessiz bir iletişim sağlamaya çalışıyordu; *o da* bir kelebeği aynen böyle avuçlarının arasına alırdı işte. Ada'nın ayağı kaydı ve iki yeniyetme nefes nefese rezilce dalların arasında kaynaşıp karışıverdiler, bir meyve ve yaprak sağanağıdır döküldü, birbirlerine yapışıp tutundular, hemen sonra, dengelerini bulur gibi olduklarında, oğlanın donup kalmış yüzü ve kısa saçlı kafası kızın bacaklarının arasındaydı, son bir meyve daha tok bir sesle yere düştü- tersine çevrilmiş bir ünlemin üstüne konduruluveren bir nokta. Kızın kolunda oğlanın saati, üzerinde de bir entari vardı.

('Hatırlıyor musun?'

'Evet, elbette hatırlıyorum: beni şuradan öptün, içinden-'

'Sen de beni o şeytan dizlerinle boğmaya başlamıştın-'

'Dayanacak bir yer arıyordum.')

Doğruydu belki de ama daha sonraki (çok daha sonraki!) bir anlatıma göre hâlâ ağaçtalar, hâlâ alev alev yanıyorlar. Van dudağından ipeksi bir koza ipliği çekip aldı ve giyimde ihmalkârlığın bu derecesinin bir çeşit histeri olduğunu söyledi.

"Ee," diye cevap verdi Ada, en sevdiği dala ata biner gibi binerek, "hepimiz biliyoruz ki, Matmazel La Riviere de Diamants, histerik küçük kızların *l'ardeur de la canicule* sırasında minik donlar giymemelerine karşı değil."

"Senin küçük *canicule*'ünün ateşini bir elma ağacıyla paylaşmayı reddediyorum."

"Cennetteki Bilgi Ağacının ta kendisi - bu numune geçen yaz, Dr. Krolik'in oğlunun park bekçiliği ve üreticilik yaptığı Eden Milli Park'ından buraya brokarlara sarılmış olarak getirildi."

"Aman geri durmasın bekçilikten de üremekten de," dedi Van (kızın doğabilimi hanidir sinirine dokunınaya başlamıştı), "ama Irak'ta elma ağacı yetişmediğine yemin edebilirim."

"Evet, ama bu da sahici elma ağacı değil."

("Hem evet, hem hayır," diye yorumda bulundu Ada, bu da çok sonraları: "Tartışmasına tartışmıştık bu konuyu, ama sen o zamanlar öyle bayağı espriler yapmış olamazsın. Fırsatların en erdeninin ürkek bir öpücük, ne derler, çalınana izin verdiği bir sırada! A, utanmıyorsun. Hem ayrıca seksen yıl önce Irak'ta Milli Park yoktu." "Doğru," dedi Van, "Bahçemizdeki o ağaçta kelebek larvaları üremezdi." "Doğru, güzelim, larvasızım benim." Doğabilimleri artık tarih olmuş bulunuyordu.)

İkisi de günce tutuyorlardı. O tadımlık tecrübenin üzerinden kısa süre geçtikten sonra komik bir şey oldu. Ada bir kutu dolusu kozadan çıkmış ve kloroformlanmış kelebekle Krolik'in evinin yolunu tutmuş bahçeden geçmekteydi ki, birden durup lanet okudu (*çort*!) Aynı anda yakındaki bir pavyonda (burada Veenlerin bir zamanlar sıkça kullandıkları bir bowling salonu ve diğer eğlence-dinlence tesisleri vardı) atış talimi yapmak üzere karşı yönde yola çıkmış olan Van de birden yolun ortasında kalakaldı. Sonra, sevimli bir tesadüf sonucu, kendi odalarında açık bıraktıklarını sandıkları güncelerini saklamak üzere ikisi de bir koşu gerisin geriye eve gittiler. Lucette'in ve Blanche'ın tecessüsünden korkan (patolojik biçimde gözlem gücünden yoksun mürebbiye tehlike oluşturmuyordu) Ada, yanlış hatırladığını gördü- son kez yazdıktan sonra albümü kaldırmıştı. Ada'nın biraz 'burnu uzun' olduğunu bilen Van, Blanche'ı buldu odasında, kız yatak yapma numarasına yatmıştı, kilidi açık günce ise yatağın yanındaki taburenin üzerindeydi. Kızın kıçına hafifçe bir şaplak indirerek sahtiyan kaplı defteri daha emin bir yere kaldırdı. Sonra Ada ile Van koridorda karşılaştılar, Edebiyat Tarihi'nde Romanın Evrimi'nin daha erken bir aşamasında olsa öpüşürlerdi. Elma Ağacı olayına güzel küçük bir kanca atılmış olurdu. Onun yerine ikisi de ayrı ayrı yollarına gittiler- Blanche da herhalde tavan arasındaki odasına çıktı, doya doya ağlamaya.

Birbirlerini gönüllerince ve deliler gibi okşamalarının öncesinde garip bir hilekârlık, sürüngenimsi bir sinsilik dönemi olmuştu. Gizli rezil Van'di ama kızın zavallı oğlanın davranışını pasifçe kabullenişinde içten içe bunun yakışıksızlığını, hatta hayvanîliğini onaylayan bir yan vardı. Birkaç hafta sonra ikisi de flörtlerinin o dönemine eğlenerek ve alay ederek bakacaklardı; o sırada, halbuki, kendi davranışlarındaki üstü örtülü korkaklık kızı şaşalatmış, oğlanı da mutsuz etmişti- özellikle de kızın şaşalayışının farkına vardığı için.

Van, Ada'da bakire başkaldırısını andırır bir şeye tanık olmamıştı gerçi -kolay paniğe kapılan ya da aşırı müşkülpesent bir küçük kız değildi ('*Je raffole de tout ce qui rampe*')- ama onu gerçek ya da hareketlerinden sorumlu olduğu hayatta gözünün önüne getirmeye yarayacak ancak iki ya da üç rüya vardı elinde; kız kıvama gelmiş Van'i eli böğründe bırakarak tarumar bakışlarla kaçıp gider, mürebbiyesini ya da annesini ya da devasa bir kâhyayı (evde bulunmamasına rağmen rüyada öldürebilirliği olan bir şey-sivri yüzüklerle bezeli yumruklarla vurulup bir kan kesesi gibi patlatılabilir bir karakter) çağırmaya koşar, ondan sonra Van yüzde yüz emindir ki Ardis'ten sürülecek-

(Ada'nın elyazısıyla: bu 'aşırı müşkülpesent değildi' lafına şiddetle itiraz ediyorum. Olgular açısından haksızlık, hayaller açısından hayalî. Van'in sayfa kenarına düşülmüş notu: Kusura bakma, pisi pisi; bu kalmak zorunda.)

-oysa Van iradesini kullanıp o imgeyi alaya alarak bilincinden püskürtüp atsa bile, davranışından gurur duyamazdı: Ada'yla fiiliyatta sürdürdüğü gizli kapaklı alışverişte, yaptığını yapmak ve yaptığı biçimde yapmak suretiyle, -hem de yazıya gelmeyecek biçimde tadını çıkara çıkara- hem kızın masumiyetinden faydalandığı duygusuna kapılıyordu hem de kızı, kendisi, yani gizleyen karşısında, gizlediği şeyin ne olduğunu bildiğini gizlemeye mecbur ettiği duygusuna.

Kendi yumuşak dudaklarıyla kızın daha da yumuşak teni

arasındaki onca hafif, onca suskun ilk temas -o benek benek lekeli ağaçta, sadece yaprakların arasından kulak misafiri olan yolunu şaşırmış bir Ardilla sincapçığının tanıklığında- kurulduktan sonra bir anlamda hiçbir şey değişmemiş, bir anlamda da her şey yitmişti. Böyle temaslar kendi dokularını dokurlar; dokunma duyumu bir kör noktadır; dokunan siluetlerimizdir. O andan itibaren, genelde rehavet dolu günlerinde, denetimli cinnetin tekrar tekrar başgösterdiği belli anlarda, aralarında gizli bir işaret gidip geliyor, kızla arasına bir peçe çekiliyordu-

(Ada: Ardis'te artık onların soyu tükendi gibi bir şey. Van: Kimin? Ha, anladım.)

-ki bu peçe, gizleme ihtiyacı feci bir kaşınma nöbetine irca olununcaya kadar da ortadan kalkmıyordu.

(Amaaan, Van!)

Sonraları, kızla o son derece dokunaklı aksiliğinin muhasebesini yaparken, gerçekte korktuğu şeyin ne olduğuna karar veremediğini fark etti; *avoumine*'inin (Blanche'ın, piç Fransızcasıyla daha sonra Ada'ya taktığı isim) arzusunu çırılçıplak ortaya koyuvermesine gerçek ya da iyi oynanmış bir esef gösterisiyle tepki göstermesi mi; yoksa asık suratlı ve sinsi yaklaşımının, erden bir çocuğa karşı beslediği acıma ve edep duyguları tarafından mı kendisine dikte edildiği; çocuğun güzellikleri gizliden gizliye tadılmayacak ölçüde çekici, açıkça ihlal edilemeyecek derecede kutsaldı; ama birşeyler ters gitmişti- bu apaçıktı. Seksen yıl önce iç karartıcı biçimde revaçta olan ne idüğü belirsiz bir mahcubiyetin ne idüğü belirsiz gerekleri, mekânı çoktan cennet olmuş cennetten çıkma eski aşklara gömülüp gitmiş malıcup flörtlerin katlanılmaz banallikleri, o havalar, o hevâlar- hiç kuşku yok ki, Van'in usul usul kurduğu tuzakların ve kızın ona boyun eğişinin gerisinde bunlar gizliydi. Van'in temkinli ve teferruatlı yanaşmalarınm tam olarak hangi yaz günü başladığını gösteren bir tarih yok elimizde; ama yakıcı nefesi, hafifçe sürünüp kaçan dudaklarıyla kıza belli anlarda yakışıksızca arkadan yaklaştığını fark ettirmesiyle birlikte kız bu suskun, egzotik yaklaşımların çok uzun süre önce, belirsiz ve bitimsiz bir geçmişte başlamış olması gerektiğini anladı; ar-

tık kendisi tarafından durdurulamazlardı, buna kalkışması halinde bunların o geçmişte de rutin biçimde yerine getirilmişliklerini sessizce itiraf etmiş olacağını anlıyordu.

O amansızca sıcak temmuz öğleden sonraları, Ada güneşli müzik odasında beyaz muşamba serili bir masanın başına fildişi kakmalı ahşaptan serin bir piyano taburesinin üzerine oturur, en sevdiği botanik atlasını önüne açıp renkli kalemlerle eşi görülmemiş bir çiçeği kaymak gibi bir kâğıda geçirirdi. Mesela böcekleri taklit eden bir orkide seçer, onu dikkat çekici bir maharetle büyütmeye girişirdi. Ya da bir türü (varolmayan ama olabilecek) bir diğeriyle çiftleştirir, bunca sereserpe giyimli, bunca genç bir kızda neredeyse marazi olan garip küçük değişimlere, çarpıtmalara girişirdi. Yere kadar inen pencereden giren eğik gün ışığı kesme camdan sürahinin yüzeyine, boyalı suya ve boya kutusunun teneke kapağına yansırdı- taçyaprakları üzerindeki gözlerden birini, dudaklardan birinin sarkık uzantısını özenle resmederken, kendinden geçmiş bir dikkat yoğunlaşmasıyla dili ağzının kenarında kıvrılır, güneş bu sahneyi seyrederken, bu akıllara ziyan, kara-mavi-kumral saçlı çocuk da Venüs'ün Aynası çiçeğine öykünürmüş gibi olurdu. İncecik, bol kıvrımlı giysisinin sırt dekoltesi nedense öyle derin oyulmuş olurdu ki çıkık kürek kemiklerini ileri geri oynatarak sırtını her kamburlaştırıp başını yana eğişinde -havaya kaldırıp tuttuğu fırçasıyla ıslak eserine göz gezdirir ya da sol bileğinin dışıyla şakağından bir tutam saçı geriye atardı- cesaret edebildiğince onun oturduğu yere yanaşmış olan Van, kızın pürüzsüz *ensellure*'ünü ta kuyruksokumuna kadar görmek ve bütün vücudunun kokusunu içine çekmek fırsatı bulurdu. Kalbi güm güm atarak, sefil tek eli pantolon cebinin derinliklerine sokulu olduğu halde -durumu gizlemek için de bu cebinde içi bir düzine altın on dolarlıkla dolu bir kese bulunduruyordu- kız işinin üzerine doğru eğilirken o da kıza doğru eğilirdi. Bu, oğlanın o ana kadar yaşadığı en lezzetli, en güçlü, en gizemli duyumdu; geçmiş kış yaşadığı zavallı zühreviyattaki hiçbir şey, bu ayva tüylü sevecenliğin, bu arzu çıkmazının yerini tutamazdı. Kızın ensesinin tam ortasındaki küçük çıkıntının yuvarlacık tatlı-

lığına sonsuza kadar dalıp gidebilirdi, eğer kız ensesini sonsuza kadar eğik tutsaydı- ve tabii eğer bahtsız oğlancağız, mumlanmış gibi kıpırtısız dudaklarının bu enseye temas edişinin verdiği hazza, ona deli gibi sürünmek isteğine mani olarak, katlanabilmeyi becerebilseydi. Saçlardan kurtulmuş tek kulağın kıpkırmızı kesilmesi ve giderek fırçaya yayılan uyuşukluk, kızın oğlanın okşayışının giderek artan baskısını hissettiğini göstcren yegâne işaretlerdi- korku veren işaretler. Oğlan sessizce, suçlu gibi odasına çekilir, kapıyı kilitler, bir havlu kapar, soyunur ve demin yanından ayrıldığı görüntüyü gerisin geriye yanına çağırırdı, avucun çukurluğuna sığabilecek kadar tehlikesiz, parlak bir imge- karanlığa taşıyıp götürürdü onu, vahşice bir şevkle tüketmek üzere; sonra, boşalmış, tükenmiş Van titreyen kasıklar ve bitap baldırlarla, güneşi emmiş odanın lekesizliğine geri dönerdi bir süreliğine, orada o anda, terden pırıl pırıl parlayan küçük bir kız hâlâ çiçeğini resmetmekte olurdu: bir bokböceğini taklit eden parlak bir pervaneyi taklit eden mucizevi bir çiçek.

Eğer, Van'in tek kaygısı boşalma, bir delikanlının arzusunun herhangi bir biçimde hafiflemesi olmuş olsaydı; eğer, başka bir deyişle, işin içinde aşk olmasaydı, genç dostumuz -rastgele, bir yaz boyu- davranışının musibetliği ve belirsizliğiyle baş edebilirdi. Ama Van, Ada'yı sevdiği için, o çapraşık boşalma kendi başına bir amaç olamazdı; ya da daha doğrusu, paylaşılamayacağı için sadece bir çıkmaz sokaktı; korkunç biçimde gizli olduğu için; ardından gelen ilkinden çok daha büyük hazza eriyip karışamayacağı için, yaman bir dağ geçidinin ardındaki başı dumanlı bir zirve gibi Ada'yla kurduğu tehlikeli ilişkinin gerçek doruğu olamayacağı için. Yazortasındaki o bir hafta ya da on beş gün zarfında, o saçlara, o enseye her gün kondurulan kelebek öpücükleri bir yana, Van ağzının kazara kızın teninin bir milim yakmına geldiği günün arefesinde olduğundan daha uzak hissediyordu kendini kızdan, duyuları o elma ağacının dal budak karmaşası içinde farkına varamamıştı bunun.

Fakat doğa devinim ve gelişmedir. Bir gün öğleden sonra müzik odasında her zamankinden daha sessizce arkadan dola-

nıp yaklaştı ona, tesadüfen ayakları çıplaktı çünkü- ve küçük Ada da, başını çevirip gözlerini yumdu, Van'i kendinden geçirip şaşalatan bir taze gül öpüşüyle dudaklarını onun dudaklarına yapıştırdı.

"Haydi git şimdi," dedi, "çabuk, çabuk, işim var" Van, salak salak ayaklarını sürürken, kız onun al basmış alnına suluboya fırçasıyla çok eski bir Estotya 'haç işareti' çizerek kutsadı. "Şu elimdeki işi bitirmem lazım," diye ekledi, menekşe moru boyaya batmış ince fırçasıyla bir *Ophrys solopax* ve *Ophrys veenae* karışımını işaret ederek ve de dedi ki 'bir an önce giyinip süslenmeliyiz çünkü Marina, Kim'in fotoğrafımızı çekmesini istiyor- el ele tutuşup sırıtacağız,' dedi (sırıttı ve önündeki o çirkin çiçeğe döndü).

17

Kütüphanedeki en kocaman sözlük Dudak kelimesi için şunu diyordu: "Bir açıklığın etrafını saran etsel katlardan teki ya da çifti."

Ada'nın *mileyşiy* Emile adını verdiği Mösyö Littre, şöyle diyordu: "*Partie exterieure et charnue qui forme le contour de la bouche... Les deux bords d'une plaie simple*" (düpedüz kendi yaralarımızla konuşuruz; yaralar ürer) "...*C'est le membre qui leche.*" Çok sevgili Emile!

Tombul küçük bir Rus ansiklopedisi sadece dudak anlamına gelen *guba*'yı alıyordu, eski Lyaska ya da Kuzey Kutbu Körfezi'ndeki yerel bir mahkeme.

Dudakları saçma denecek kadar birbirine benziyordu biçim, renk ve doku olarak. Van'in üst dudağı biçim olarak doğrudan insanın üstüne gelen geniş kanatlı bir deniz kuşuna benziyor, tombul ve sarkık alt dudağıysa, yüzünün genel ifadesine bir acımasızlık veriyordu. Ada'nın dudaklarında bu acımasızlık yoktu, ama üsttekinin kavsi ve iri alt dudağın karşısındakini horlarcasına öne çıkışı ve yarı saydam pembesi Van'in ağzının dişi bir kopyesiydi.

Çocuklarımızın öpüşme döneminde (uzun, uzun becerik-siz kucaklaşmalarla dolu pek de sağlıklı olmayan bir on, on beş gün) garip bir utanç bağı ikisinin de arzudan alev alev ya-nan bedenlerinin arasına, hani derler ya, bir paravana çekmiş-ti. Ama temaslar ya da temaslara tepkiler, umarsız sinyallerin uzak vınlamaları gibi ulaşıp duruyordu ister istemez. Van, dur-madan, sürekli olarak, tatlı tatlı, dudaklarını kızın dudaklarına sürüp geçiyor, onların alev alev yanan çiçeğini öne arkaya, sağ-dan sola, hayattan ölüme kışkırtıp duruyor, açıkça yaşanan bir idilin sevecen soluğuyla içerde, gizli ete zorbaca hücum eden kan arasındaki karşıtlıktan zevk alıyordu.

Başka öpüşmeler de oldu. "Ağzının içinin," dedi Van, "tadı-na bakmak istiyorum. Tanrım, mini mini bir Güliver olup da o mağaranın içini iyice bir kolaçan etmeyi nasıl isterdim."

"Sana dilimi ödünç verebilirim," dedi kız ve verdi.

Kocaman, haşlanmış bir çilek, hâlâ sımsıcak. Van, o dili ala-bildiğince dibine kadar ağzının içine aldı. Ada'yı kendine bas-tırdı ve diliyle damağını yaladı iştahla. İkisinin de çeneleri sırıl-sıklam oldu. "Mendil," dedi kız ve elini teklifsizce oğlanın pan-talon cebine attı fakat hemen çekti, oğlan mendili kıza kendisi vermek zorunda kaldı. Yorumsuz.

('İnce düşünceni takdir etmiştim,' dedi Van, Ada'ya, o hazzı ve rahatsızlığı eğlenerek ve korkuyla hatırlayınca. 'Ama bir sü-rü vakit kaybettik- yeniden ele geçmez opaller.')

Kızın yüzünü ezberine aldı. Burun, yanak, çene- hepsi öylesi-ne yumuşak çizgilere sahiptiler ki (geriye baktığında andaçlar-la ve geniş kenarlı, tüylü şapkalarla ve Wicklow'un korkunç pa-halı küçük kurtizanlarıyla bağdaştırıyor onları) zevksiz bir âşı-ğın aklına bir kamışın solgun püsküllleri gelirdi, kızın profilin-de gezinen düşüncesiz bir adam -*pascaltrezza*-, daha çocuksu ve duyumsal bir parmak ise o burun, yanak, çene üzerinde daha çok durmak isterdi, istemişti. Hatırlama da Rembrandt gibi ka-ranlık fakat şenliklidir. Hatırlanan kişiler giyinip kuşanır, sessiz-ce poz verirler. Bellek sonsuz bir Beşinci Kol Caddesi üzerindeki 'de luxe' bir foto stüdyosudur. O gün (zihinsel fotoğrafın çekildi-ği gün) kızın saçını toplayan kara kadife file, şakaktaki ipeksiliği

ve tepede, saçın ikiye ayrıldığı yerdeki tebeşir çizgisinin pırıltısını daha da vurguluyordu. Saç dümdüz ve upuzun enseden aşağı dökülüyor, akış omuzlar tarafından bölünüyordu; böylelikle bu kara bronz akışın içinden yükselip çıkan boynun donuk beyazı tüm üçgen biçimi zarafetiyle ortaya çıkıyordu.

Burnun hafifçe kalkık ucu vurgulanınca Lucette'in burnu oluyordu, hafifçe bastırınca ise bir Samoyalı burnu. Her iki kızkardeşte de, ön dişler biraz fazlaca büyük, alt dudak mermer ölünün gerektirdiği ideal güzellik ölçülerine ters düşecek kadar dolgundu; ikisinin burunları da hep dolu olduğu için, her iki kız da (özellikle daha sonraları, on beş ve on iki yaşlarında) profilden biraz hülyalı ve dalgındılar. Ada'nın cildinin ışıltısız beyazlığı (on iki yaşında, on altısında, yirmisinde, yirmi üçünde vesaire vesaire) Lucette'inkinin yaldız ışıltısından (sekiz yaşında, on ikisinde, on altısında, yirmi beşinde, derken *finis*) çok daha ender rastlanan bir şeydi. İkisinde de, dosdoğru Marina'dan aldıkları boğazın uzun, dupduru çizgisi, insanın duyularına meçhul, tarifi imkânsız (annelerinde boşa çıkan) vaatlerle işkence ediyordu.

Gözler. Ada'nın koyu kahverengi gözleri. Nedir ki (diye soruyor Ada) gözler zaten? Hayatın maskesinde iki delik. Başka bir yuvarda ya da bir süt köpüğünde yaşayan ve görme organı (diyelim ki) 'tanrısallaşmış' kelimesinin yazılı biçimine benzeyen bir iç parazit olan bir yaratık için ne ifade eder ki (diye soruyor) gözler? Bir taksi koltuğu üzerinde bulunacak olsa eğer, bir çift güzel göz (insan, lemür, baykuş gözü) kime ne ifade eder ki? Fakat gene de seninkileri tarif etmeliyim. Renkli kısım: siyahlı-kahverengili, ciddi gözbebeğinin etrafında, birbirine eş saatleri bir kadran düzeninde art arda dizen kehribar leke ya da küçük küçük oklar. Gözkapakları: biraz katmerli, *vi skladoçku* (Rusça'da Ada adının küçültülmüş halinin -e ve -a haliyle kafiyeli). Göz biçimi: baygın. Wicklow'daki muhabbet tellalı kadın, o şeytani kara sulusepken karlı gecede, hayatının en trajik ve neredeyse ölümcül noktasında (Van, Tanrıya şükür, doksan yaşında artık- Ada'nın elyazısıyla) o insanın içini acımayla dolduran, tapılası torununun 'badem gözleri'ni

uzun uzun övmüştü. Istırabımda inat ederek, dünyamn bütün kerhanelerinde unutulmaz sevgilimden nasıl da izler ve nişanlar arar dururdum!

Kızın ellerini keşfetti (o tırnak yeme konusunu unutun). Bileğin şiiri, çaresizce diz üstüne çöküp tapınma arzusu veren parmak eklemlerinin zarafeti, göz pınarlarında biriken yaşların sisi, vuslatına eremeyecek bir tapınmanın çektirdiği azaplar. Kızın bileğini tuttu, ölmekte olan bir doktor gibi. Sessiz bir deli gibi, esmerinin kolunun üzerini gölgeleyen ayva tüylerinin paralel çizgilerini okşadı. Parmak eklemlerinin sivri çıkıntılarına geri döndü. Parmaklar, lütfen.

"Duygusalım," dedi kız. "Bir koala'yı parçalarına ayırabilirim ama yavrusunu ayıramam. 'Damozel', 'eglantine', 'elegant' kelimelerini severim. Upuzun uzattığın şu beyaz elimi öpmene bayılıyorum."

Kızın sol elinin üzerinde, oğlanın sağ elinde olan aynı küçük kahverengi leke vardı. Eminim diyordu kız -ya yalan söylüyordu ya da kafası iyiydi- bu leke yıllar önce âşık olduğu çapkın serserinin teki, tahtakurusuna benziyor diye şikâyet ettiği için, Marina'nın malum yerden ameliyatla aldırdığı bir doğum lekesiyle akraba.

Yaprak kımıldamayan öğleden sonraları Toulouse'a giden 2:02 treninin tünele girmeden önceki düüt'ünü duyabiliyordu insan yakındaki tepeden, bu konuşmalar da orada yapılıyordu.

"Serseri çok ağır," dedi Van.

"Sevgiyle söyledim."

"Gene de. Sanıyorum ben o adamı tanıyorum. Zeki ama kalpsiz, orası doğru."

Van bakar, bakarken, sadaka isteyen Çingene kız eli solarak uzun hayat dileyen sadaka sahibinin eline karışıyor. (Filmciler *bizim* ulaştığımız şu aşamaya ne zaman ulaşacaklar?) Bir kayınağacının altındaki yeşil gün ışığında gözlerini kırpıştırarak, Ada tutkun falcısına bir diğer masum kızcağızla, Turgenyev'in Katya'sıyla paylaştığı birtakım dairevi ebruli çizgilere California'da 'valsler' dendiğini söyledi ('..çünkü senyorita bütün gece dans edecek.')

On ikinci yaş gününde, 21 Temmuz 1884'te kız büyük bir irade gösterisinde bulunarak (yirmi yıl sonra sigarayı bırakması da böyle olacaktı) el tırnaklarını yemekten vazgeçmişti (ama ayaklarınınkini değil). Tabii insan bazı telafi mekanizmalarını sıralayabilirdi- Noel dolayları o lezzetli günahın cazibesine yeniden kapılışı gibi, *Culex chateaubriandi* Brown sineğinin uçmadığı sıralar. Yılbaşı Arefesi, Matmazel Lariviere zavallı Adacığın parmak uçlarına Fransız hardalı sürüp etraflarına yünler sarıp onları küçük küçük yeşil, sarı, turuncu, kırmızı, pembe yün başlıklı kızlar haline getirme tehdidinde bulunduğunda (şuraya bir kuş konmuş, bu tutmuş, bu yolmuş...) yeni ve nihai karar alındı.

Doğum günü pikniğinden hemen sonra, küçük sevdiceğinin ellerini öpmek Van için tatlı bir saplantı haline geldiğinde, kızın tırnakları, hâlâ kütümsü olmakla birlikte, yörenin çocuklarına yaz ortası musallat olan kaşıntıyla baş edecek derecede güçlenmişlerdi.

Temmuzun son haftasında, şeytanî bir dakiklikle, Chateaubriand sivrisineğinin dişisi zuhur etti. Chateaubriand (Charles) bu sineğin ilk soktuğu kişi değildi... fakat o musibeti ilk kez bir kavanoza kapatıp zafer çığlıklarıyla Profesör Brown'a getiren oydu, profesör de hemen oldukça dehşe-çatma bir Özgün Tarif döktürüvermişti ('küçük kara duyargalar... camsı kanatlar... belli ışıklarda sarımsı... kutunun camekânı genellikle açık tutulduğu takdirde soluvereceklerdirrr bun-*larr* (dizgici Alman)..." *Boston Böcekbilim Dergisi*, Ağustos sayısı, (şıpın işi halletmişler, 1840). Yani adam Paris ve Tagne arasında doğmuş olan büyük şair ve anı yazarı Chateaubriand'la akraba değildi. (Orkideleri çiftleştirmeyi seven Ada, keşke olsaydı, dedi.)

Mon enfant, ma soeur
Songe a l'epaisseur
Du grand chene a Tagne;
Songe a la montagne,
Songe a la douceur-

-kaşınmanın tadı, pençelerle tırnaklarla, o doymak bilmez, o fütursuz, Ada'yla Ardelia'nın, Lucette'in Lucile'in (kaşıntıdan çoğalmış birkaç kız olmuşlardı) kanına olan düşkünlüğüyle tanınan o tüylü ayaklı böceğin ziyaret ettiği yerleri kaşımanın, kaşımanın-

'İllet' sonradan kaybolacağı gibi, aniden ortaya çıktı. En ufak bir vızıltı duyulmaksızın güzel çıplak kollara ve bacaklara iner, bir çeşit *recueilli* sessizlik içinde, o sessizlik yüzünden -kontrast yoluyla- o pek cehennemi hortumluların inişi bir askeri bandonun gümbürtüsünü andırırdı. Alacakaranlıktaki saldırıdan beş dakika sonra, verandanın basamağıyla cırcırböceği çıldırısına uğramış bahçe arasında, herkesi hararetli bir kaşınma sarardı. Güçlüler ve soğukkanlılar aldırmazlardı (yalnızca bir saat süreceğinden emin oldukları için) fakat zayıflar, tapılasılar, şahaneler fırsatı ganimet bilir, kaşınır, kaşınır, kaşınırlar, bir de kaşarlı söylerlerdi (kantin esprisi). Puşkin, Yukon'da görülen farklı bir türle ilgili olarak "*Sladko*!" (Tatlı!) diye haykırırdı. Doğum gününü izleyen bütün bir hafta, Ada'nın zavallı tırnakları yakut yakut kan damlalarıyla lekeliydi. Özellikle esritici, insanı kapıp götüren bir kaşınma seansından sonra, kanlar kelimenin tam anlamıyla baldırlarından akmaya başlamış -ne acıklı bir manzara, dedi hayıflanan hayranı, ama aynı zamanda da utanç verici biçimde cazip- çünkü garip bir alemin ziyaretçileri ve kâşifleriyiz bizler, di mi ya, di mi ya.

Van'e o kadar tahrik gelen, hayvanın iğnesi altında öylesine inleyen kızın solgun teni gene de bir arşın Semerkand atlası kadar sağlamdı. Kızın kendi derisini yüzme girişimlerine göğüs gerdi. Van, ölçüyü bir yana bıraktıkları öpüşmeleri sırasında Ada'nın erotik kendinden geçişlerle perdelenmiş koyu renk gözleri, yarı aralık dudakları, salyayla cilalanmış kocaman dişleriyle, beş parmağıyla bu ender rastlanan sineğin ısırdığı yerlerdeki pembe kabarcıkları haşır haşır kaşıdığına tanık olmaya başlamıştı. Hayvan da *gerçekten* oldukça ender rastlanan ve ilginç bir sivrisinektir! (Onu tanımlayan -pek eş zamanlı sayılmaz- iki öfkeli ihtiyar adam bulunmaktadır, ikincisinin adı Braun'du, Filadelfiyalı bir çiftekanatlılar uzmanı, Bostonlu profe-

sörden çok daha iyidir.) Güzelimin, nazlı teninin şehvetini bastırmaya çalışması da ender rastlanan bir manzaraydı, akıllara ziyan bacağının üzerinde boylu boyunca, ilkin inci inci, sonra yakut, yakut çizgiler bırakır, sonra kaşınan, baygın düşmüş gibi bir kendinden geçme haline varır, bunun üzerine kaşıntının şiddeti bir boşluğa dalar gibi, taze bir güçle bu kendinden geçme haline balıklama dalardı.

"Buraya bak," dedi Van, "bir, iki, üç diye sayacağım, eğer durmazsan, şu çakıyı açacağım" (çakıyı açtı) "ve seninkine benzesin diye kendi bacağımı yaracağım. Ah, lütfen tırnaklarını ye! Her şey bundan iyidir."

Belki de Van'in damarlarında akan hayat acıydı -o mutlu günlerde bile- ondan olacak, Chateaubriand sivrisineği onun tadını pek sevmedi. Bugünlerde soyu tükendi gibi, eh iklim soğudu, Ladore bölgesindeki, aynı zamanda da Connecticut, Kaluga ve Lugano civarlarındaki güzelim, bereketli sazlıkların en geri zekâlı biçimde kurutulması da cabası. (Küçük bir grup, tamamen dişilerden müteşekkil, yakalandı diye duydum geçenlerde, üstelik hepsi de tıka basa kendilerini yakalayanın kanıyla doluymuşlar, yukarıda adı geçen istasyonların çok uzağında gizli bir habitatta. Ada'nın elyazısıyla.)

18

Sadece kulak borusuyla işittikleri çağlarında değil -Van buna bunak-bulanık çağları diyordu- buluğ çağlarında da (yaz, 1888), hatta daha çok o sırada, aşklarının geçmişteki evriminin (yaz, 1884) çizgisini saptamaktan bilimsel denebilecek bir zevk aldılar; açılımlarının ilk aşamaları, boşluklarla dolu zamandizimlerinin zıttırık zıtlıkları. Kız güncesinin sadece birkaç sayfasını -genellikle bitki ve böcekbilimle ilgili olanları- saklamıştı, çünkü ötekileri yeniden okuduğunda yazdıklarının tonunu sahte ve vıdıvıdı bulmuştu; oğlan ise kendisininkini tamamen yoketmişti, fütursuz ve sahte siniklikle yan yana becerikssiz, mektep çocuğumsu üslubu yüzünden. Bu yüzden tamamen

sözlü geleneğe bel bağlamak zorundaydılar, ortak anıların ortaklaşa tashihine. 'Ve bir de, hatırlıyor musun, *a ti pomniş, et te souviens-tu*' (hep o üstü örtük 'koda' parçacığı, 've' sokuluyordu araya, kopuk gerdanlığın ipine dizilecek boncuğu araya katmak için) bu cümle parçası, hararetli sohbetlerinde, her cümleye başlamanın standart yolu oluyordu. Takvim tarihleri tartışılıyor, zaman dilimleri eleniyor, öne arkaya kaydırılıyor, duygusal notlar karşılaştırılıyor, duraksamalar ve kararlar hararetle analiz ediliyordu. Eğer hatırladıkları ara sıra birbirini tutmuyorsa, bu çoğu kere mizaçlarından değil, cinsel fikir ayrılıklarından dolayı oluyordu. Her ikisi de hayatın gençlik çağının elyordamlarıyla eğleniyor, zamanın getirdiği bilgelikle kederleniyorlardı. Ada bu ilk aşamaları son derece ağır ve bulanık bir gelişme olarak görmeye eğilimliydi, belki doğal değillerdi, belki alışılmamışlardı, fakat yumuşacık kat kat açılmalarında son derece lezzetliydiler, işin içine ne kabasaba dürtüler, ne utanç sarsıntıları karışmıştı. Van'in belleği ise, sonsuza dek, ani ve can alıcı bazen de can acıtıcı fiziksel ürpertilerle dağlanmış belli sahneleri seçmeden edemiyordu. Kızda ise, beklemediği ya da davet etmediği hazların, Van tarafından ancak kendisi bunlara eriştiği anlarda paylaşıldığı izlenimi vardı; yani, haftalar süren okşamaların toplamından sonra; bunlara verdiği ilk fizyolojik tepkileri kuzu kuzu daha önceleri kendini bıraktığı birtakım çocuksu işlere yordu, bunların bireysel bir mutluluğun parıltısı ve yakıcı tadıyla ilgisi yoktu. Van ise tam tersine, yalnızca iki sevgili olmadan vücudundan geçen her ispazmozun hesabını tutmakla kalmıyor, istimnanın yıkıcı gücü ile, karşılıklı itiraf edilip paylaşılan aşk arasındaki felsefi ve ahlaki farkları vurguluyordu.

Kendimizin eski hallerini hatırladığımızda, kusursuz bir perspektif halinde daralıp giden bir koridorun sonundaki aydınlık eşikte, kararsız, gecikmiş bir ziyaretçi gibi durnuş, uzun gölgesi yere vuran o küçük karaltı gelir gözümüzün önüne. Ada, kendini yakasında örselenmiş bir çiçek buketçiği, gözleri şaşkınlıkla açılmış bir yetime olarak görüyordu orada; Van ise acemi toynaklı ve flütü flu genç bir keçi tanrı olarak görüyor-

du. "Ama sadece on iki yaşındaydım," diye bağırırdı Ada, nahoş bir ayrıntı bulunup öne çıkarıldığında. "Ben on beşinci baharındaydım," derdi Van hüzünlenerek.

Peki hatırlıyor mu küçük hanım, diye sordu Van, cebinden mecazî olarak birtakım notlar çıkararak, genç ürkek 'kuzen'in (ilişkilerinin resmi kisvesi) yanı başında uyarıldığını? Gerçi kat kat ketenlere ve yünlere bürünmüştü ve genç hanımla temas tesis etmemişti ama?-

Kız doğrusu hayır, dedi, fark etmemişti -fark edemezdi deçünkü on bir yaşında, evdeki bütün anahtarlarla, vitrinin ardında, etiketinden açıkça okunduğu kadarıyla Walter Daniel Veen'in 'Jap. ve Hint erot. baskı'larını sakladığı dolabı açmak için sayısız kez uğraşmışsa da (anahtarı Van hemencecik buluvermişti- kapı alınlığının arkasına yapıştırılmıştı) insanların çiftleşmesi konusundaki fikirleri halen oldukça belli belirsizdi. Çok gözlemciydi elbette, türlü türlü böcekleri *in copula* incelemişti, fakat ele aldığımız dönemde memelilerin erkekliklerinin gayet belirgin kimi örnekleri pek ender olarak dikkatini celbetmiş ve halen zihninde bir cinsel işlev fikri ya da olasılığı ile bağdaşmamıştı. (Mesela 1833'te, ilk gittiği okulda bazen kızlar tuvaletinde işeyen zenci kapıcının oğlunun yumuşak görünüşlü sütlü kahverengi çıkıntısını düşündüğünde.)

Daha bile erken bir tarihte gözlemlediği diğer iki fenomen gülünç denecek kadar yanlış izlere sürmüştü onu. Dokuz yaşlarında olmalıydı, o yaşlıca centilmen, adını veremeyeceği ve vermeyeceği kalburüstü bir ressam, üst üste Ardis Konağı'na yemeğe gelmişti. Ada'nın resim hocası Miss Wintergreen ona büyük saygı besliyordu. Gerçi kendisinin natürmortları şöhret sahibi ihtiyar keçinin eserlerine kat be kat üstün bulunmuştu (1888'de, sonra bir de 1958'de); neyse, bu ikincisi minyon çıplakları daima arkadan resmetmek âdetindeydi -daldan incir koparan, gerilerek yukarıya doğru uzanan şeftali kalçalı supericikleri ya da şortları patlayacakmış gibi gerilmiş kayalara tırmanmakta olan kız izciler-

"Çok iyi biliyorum," diye sözünü kesti Van öfkeyle, "kimden söz ettiğini ve kendisinin lezzetli yeteneği bugün rağbetten

düşmüşse de, Paul J. Gigment'in okullu kızları ve kızlı havuzları istediği açıdan resmetmekte özgür olduğunu burada kayda geçmek isterim. Devam."

Her neyse (dedi Ada hiç oralı olmadan) o Domuz Parçasının her gelişinde, nefes nefese ayak sürüye sürüye homurdana homurdana merdivenleri çıktığını, -hani o operadaki Mermer Misafir, o taştan konuk gibi- duyunca korkudan tir tir titrermiş, adam onu çağırırmış mermerlikle alakası olmayan tiz, huysuz bir sesle.

"Zavallı moruk," diye mırıldandı Van.

Onun değdirme yöntemi, dedi Ada, '*puisquu'on aborde ce theme-la*, ve eminim ki yakışıksız karşılaştırmalar yapmamaktayım', gözü dönmüş gibi, kuvvetle, Ada'ya almak için uzandığı bir şeye ulaşmakta yardımda ısrar etmesiydi- ne olursa, getirdiği küçük bir armağan, bonbonlar ya da çocuk odasında yerden alıp duvarın ta yukarılarına bir yere astığı eski bir oyuncak ya da bir Noel ağacında morara morara yanan pembe bir mum ki kıza söndürmesini buyururmuş ve kızın cılız karşı çıkışlarına karşı çocuğu dirseklerinden tutup havaya kaldırırmış, aheste aheste, itekler, homurdanır, dermiş ki: aman, nasıl da ağır, nasıl da güzel küçükhanım- bu sürer, sürermiş, yemek gongu çalıncaya ya da Dadı elinde bir bardak meyve suyuyla odaya girinceye kadar, ah o zaman ne büyük bir rahatlama olurmuş bu ikisi için de; çünkü bu hileli göğe yükselişin sırasında kızın zavallı küçük popocuğu *nihayet* berikinin gömleğinin uçkurunun karbeyazına varmış olurmuş, adam onu yere bırakıverir, smokininin önünü iliklermiş. Ada hatırlıyormuş-

"Aptalca abartılı bir anlatım," yorumunda bulundu Van. "Ayrıca yanılmıyorsam müteakip olayların abajurundan yayılan ışıkla renklendirilmiş bu anılar."

Ayrıca Ada hatırlıyormuş, zavallı Domuz'un çok hasta biri olduğu ve onda "damar sertleşmesi" olduğu söylenildiğinde de -o öyle duymuş, yoksa acaba 'damar sertliği mi' demişlermüthiş utanmış, kıpkırmızı olmuş; ama daha o zamanlar bile bir damarın müthiş uzayabileceğini biliyormuş, çünkü Drongo adında siyah bir atı seyrettiğini de itiraf etmeliymiş, kırla-

rın ortasında, etraftaki bütün papatyaların bakışları altında başına gelenlerden son derece sıkkın ve utanmış gibiymiş at. Ada havalı havalı demişti ki (ne kadar doğru, o başka) atın arkasından bir tayın çıkmakta olduğunu sanmış, tayın lastiğimsi kara bacağı dışarı çıkmış gibiymiş Drongo'nun karnından, fakat Ada olan bitene anlam verememiş de çünkü Drongo kısrak değilmiş yani ve o Ada'nın taptığı illüstrasyondaki kanguru gibi kesesi falan da yokmuş, fakat sonra mürebbiyesi Drongo'nun çok hasta bir at olduğunu söylemiş, bunun üzerine her şey yerine oturmuş.

"Güzel," dedi Van, "kuşkusuz çok ilginç, büyüleyici; ama düşünüyorum da ilk keresinde benim de çok hasta bir domuz ya da at olduğumu sanmış olmayasın. Hatırlıyorum," diye devam etti, "yuvarlak pembe ışık altındaki yuvarlak masayı, sen de benim yanımda bir iskemlenin üzerine diz çöküp oturmuştun. Ben iskemlenin kabarmış kolunun üzerine oturuyordum, sen de iskambillerden bir ev yapıyordun, her bir hareketin büyüteç altındaymış gibiydi tabii, transa girmişsin gibi, rüya ağırlığında, fakat aynı zamanda son derece de tetikteydiler, çıplak kolunun kız kokusu, sonra bir de saçlarındaki koku, şimdilerde herkesin sürdüğü bir parfümle öldürdüğün. Olayı 10 Haziran dolaylarına oturtuyorum- Ardis'e varışımın haftasının sonlarına yakın yağmurlu bir akşamdı."

"İskambilleri hatırlıyorum," dedi Ada, "ışığı, yağmurun sesini de, senin mavi kaşmir süveterini de- ama başka bir şey hatırlamıyorum, garip ya da yakışıksız bir şey hatırlamıyorum, *orası* sonradan geldi. Ayrıca sadece Fransız aşk romanlarında *les messieurs hument* genç hanımları."

"E, ben yaptımdı, ama sen önündeki ince işe dalmışken. Dokunma büyüsü. Sonsuz sabır. Yerçekimini yoklayan parmaklar. Fena halde yenmiş tırnaklar, sevgilim. Bağışla bu notları, küt, yapış yapış arzunun verdiği rahatsızlığı ifade edemiyorum tam olarak. Şaton devrildiğinde Ruslara özgü bir hareketle ellerini şaklatarak pes edip gelip benim elimin üzerine oturuvereceğini umut ediyordum."

"Şato değildi o. İçinde duvar resimleri ve mozaikler olan bir

Pompei villasıydı, çünkü yalnızca büyükbabanın eski destesinin papazlı kızlı kartlarını kullanıyordum. Sımsıcak sert elinin üzerine mi oturmuştum senin?"

"Açık avucumun üzerine, sevgilim. Küçük bir cennet çukuru. Bir an sessiz kaldın, fincanımı dolduruverdin. Sonra uzuvlarını yeniden toparladın ve diz çöküş biçimini değiştirdin."

"Çabuk, çabucak, çarçabuk, o düz parlak kartları topladım, yeniden ağır ağır bir bina yapmak için değil mi? Nasıl da yoldan çıkmıştık ikimiz de, değil mi?"

"Bütün parlak çocuklar yoldan çıkmış olurlar. Görüyorum ki, hatırlıyors-"

"Hayır, o olayı değil, ama elma ağacını, sonradan ensemden öpüşünü, *et tout le reste*. Ve sonra *-zdravstvuyte*: *apefeoz*, Samanlık Yangını Gecesi!"

19

Adeta asar-ı atika diyebileceğimiz bir bilmece (*Les Sophismes de Sophie*, yazarı Matmazel Stopçin, Bibliotheque Vieux Rose dizisinden): önce Samanlık mı tutuşur, yoksa önce Dam mı? Ah, ikincisi! Yangın başladığında nicedir sevişen kuzenlerdik biz. Hatta, Ladore'dan zavallı çatlak dudaklarım için bir miktar Chateau Baignet yüz kremi edinmeye çalışmaktaydım. Ve ikimiz de ayrı ayrı odalarımzda Ada'nın odasından yükselen çığlıkla ayaklanmıştık, *au feu*! Temmuz'un 28'i? Ağustos'un 4'ü?

Kim bağırmıştı? Stopçin mi bağırmıştı? Lariviere mi bağırmıştı? Lariviere mi! Cevap ver! Bağıran kimdi samanlık *flambait* diye?

Hayır o alev alev yanmaktaydı- şey pardon derin derin uyumaktaydı. Biliyorum, dedi Van, oydu, o el boyası hizmetçi parçası, hani senin suluboyalarını çalan gözkapaklarını boyamak için ya da Lariviere öyle demişti, onu ve Blanche'ı türlü türlü akıl almaz günahlarla suçlayan.

Aa, tabii! Ama hayır Marina'nın zavallı Fransız hizmetçisi değil- bizim küçük kaz, Blanche'dı. Basamaklardan koşa koşa

inmiş, fırdolayı beyaz kürkle çevrili bir ayakkabıcığını düşürmüştü büyük merdivende, İngilizce versiyondaki Ashette gibi.

"Peki hatırlıyor musun Van, nasıl da sıcak bir geceydi?"

"*Eşçiyo bi*! (hatırlamaz mıyım!) O gece göz kırpan-"

O gece açık havadaki yatak odasının kara yüreğinde göz-kırpan kaygı verici şimşekler dolayısıyla, Van iki lale ağacını terk etmiş ve odasına yatmaya gitmişti. Evdeki gürültü patırtı ve hizmetçi kızın çığlığı ender görülen, göz alıcı, dramatik bir rüyayı ikiye bölmüştü, konusunun ne olduğunu sonradan hatırlayamadı Van, ama hâlâ yangından kurtarılmış bir mücevher kutusunda saklıyor onu. Her zamanki gibi çıplak uyuyordu, şu anda ayağına bir don mu geçirsin, ekose bir battaniyeye mi bürünsün, onun telaşındaydı. İkinci yolu seçti, bir kibrit kutusunu salladı, yatağın başucundaki mumu yaktı, Ada'yı ve onun bütün larvalarını kurtarmaya hazır halde, rüzgâr gibi odadan çıktı. Koridor karanlıktı, dachshund bir yerlerde kendinden geçmiş gibi havlıyordu. Van giderek zayıflayan çığlıklardan 'Bey'in samanlığı' denen, üç mil ötedeki herkesin pek sevdiği dev bir yapının yanmakta olduğunu anladı. Mevsimin ilerleyen günlerinde olmuş olsaydı bu olay, elli inek samansız, Lariviere'in gün ortasında içtiği kahve de sütsüz kalacaktı. Van kendini hakarete uğramış hissetti. Hepsi gittiler, beni burada tek başıma bıraktılar, diye homurdandı *Vişne Bahçesi*'nin sonundaki ihtiyar Fierce gibi (Marina, Madam Ranevski rolünde 'idare eder'di.)

Ekose togasma iyice sarındı, kütüphaneye çıkan döner merdivenden karanlık ikizine eşlik ederek aşağı indi. Çıplak dizini pencerenin altındaki saçak saçak divanın üzerine dayayarak, ağır kırmızı perdeleri açtı Van.

Dişlerinin arasına bir puro sıkıştırmış Dan Enişteyle çoban köpeklerine havlayan Dack'ı kucağına almış, başı eşarplı Marina, havaya kalkmış kollar ve iki yana sallanan fenerler arasında -itfaiye arabası kırmızısıydılar!- yola revan olmak üzereydiler ki ata binmiş üç İngiliz uşak ve *en croupe* üç Fransız hizmetçi kız, evin kıvrımlı giriş yolu üzerindeki çakılları çıtırdatarak arkalarından yetiştiler. Evin bütün hizmetkârları yangın seyri-

ne gitmek üzere (nemli, rüzgârsız yöremizde sık rastlanmayan bir olay) ellerine geçirdikleri, akla gelebilecek her türlü vasıtayla yola dökülmüş gibiydiler: talikalar, telesiyejler, iki tekerlekli, iki kişilik bisikletler ve hatta bavul taşımaya yarayan el arabaları ki, bu sonuncuları istasyon şefi, mucidi Erasmus Veen'in anısına aile için tedarik etmekteydi. Yalnızca mürebbiye, olaylar olup biterken (Ada keşfetmiş bulunuyordu bunu, Van değil) uyumayı sürdürüyordu, ıslık çalarak, hırlayarak horluyordu, eski çocuk odasına bitişik odada; çocuk odasında ise küçük Lucette, bir an uyandı, sonra koşarak rüyasının peşinden gitti yeniden, son katara yetişti.

Van, pencerenin yanında diz çöktüğü yerde, puronun ateşli gözünün uzaklaşıp gözden kaybolusunu seyretti. O kafileler halinde uzaklaşma... Sıra sende.

O kafileler halinde uzaklaşma, hemen hemen subtropik denecek Ardis'in soluk yıldız tozu serpilmiş, karaağaçların arasında uzaktan uzağa, samanlığın yandığı noktada flamingo pembesi bir kızartıyla renklendirilmiş göğü altında gerçekten görkemli bir manzaraydı. Samanlığa ulaşmak için büyük bir sunî gölün çevresinden dolaşmak gerekiyordu, şu anda macera düşkünü bir seyis ve kilerci çocuk, su kayağı ya da kano ya da salla bu suyun yüzeyini katettikçe su pul pul ışıldayarak yarılıyordu-alev alev Japon ejderhalarını andıran tipik sal dalgaları; ayrıca şimdi sanatçı gözüyle bir otomobilin ön ve arka farlarını da takip etmek mümkündü, o dikdörtgen biçimli gölün A-B çizgisi boyunca doğuya doğru ilerliyorlardı, B köşesine varınca keskin bir virajla dönüp kısa kenardan yukarıya doğru sürüne sürüne çıktılar, sönükleşip gittikçe ufala ufala geriye, batıya döndüler, karşı uzun kenarın ortasında bir noktaya gelip oradan kuzeye dönüp gözden kayboldular.

Son iki hizmetkâr, ahçı ve gece bekçisi de otların içinden acele acele yürüyerek, havaya kalkmış kollarıyla durduğu yerden onları çağıran at koşulmamış iki tekerlekli bir arabaya (yoksa bir çekçek miydi? Dan Enişte'nin bir zamanlar Japon bir valesi olmuştu) doğru gittikleri sıra, Van o mürekkepsi ot-yaprak kalabalığı içinde hazla ve dehşetle Ada'yı fark etti; üzerin-

de uzun geceliği, bir elinde yanan bir mum, öteki elinde yangın seyrinin bu gecikmiş müşterilerini azarlamak ister gibi bir ayakkabı teki vardı. Sadece camdaki izdüşümüymüş. Yerden bulup aldığı ayakkabıyı bir kâğıt sepetine attı ve divana Van'in yanına oturdu.

"Bir şey görünüyor mu, hı, görünüyor mu?" diye sorup duruyordu kara saçlı çocuk; şahane bir merakla gözlerini iyice açıp kırpıştıra kırpıştıra baktığında kehribar renkli gözlerde yüzlerce samanlık alev alev yanıyordu. Van onun elinden şamdanı aldı, pencere çıkıntısındaki kendi daha uzun şamdanının yanına koydu. "Çıplaksın, müthiş uygunsuzsun," dedi kız dönüp bakmadan, sesinde vurgu ya da sitem yoktu, bunun üzerine Van battaniyesine daha da sıkıca sarındı, İskoçyalı bir Ramses; kız da yanına diz çöktü. Bir an için ikisi de pencerenin çerçevelediği romantik gece parçasını seyredip düşüncelere daldılar. Van kızı okşamaya başlamıştı, ürpererek, bakışlarını dosdoğru ileriye dikmiş halde, kör bir adam gibi patiskanın altından parmaklarıyla kuyruksokumunun çukurunu izleyerek.

"Bak, Çingeneler," diye fısıldadı Ada, üç tane gölgeyi göstererek -iki adam, elinde merdiven, bir de bir çocuk ya da cüce- temkinli adımlarla külrengi otların arasından yürüyorlardı. Pencerede mum ışığını görünce sıvıştılar, küçük olanı bir kutu makineyle fotoğraf çeker gibi kıçın kıçın yürüyordu.

"Mahsustan evde kaldım, çünkü senin de kalacağını umut ediyordum- tasarlanmış bir tesadüftü," dedi kız ya da sonradan öyle dedimdi dedi- oğlan ise onun saçının akışını okşamaya, geceliğini yoğurup kırıştırmaya devam ediyor, daha aşağı ya da yukarı gitmeye cesaret edemiyor, fakat gene de eliyle poposunu biçimlendirmeye cesaret ediyordu, sonunda kız, alev alev yanan iskambilden şatonun çökmesiyle birlikte oğlanın eli ve kendi topukları üzerine çöküp oturdu. Oğlana döndü, oğlan kızın çıplak omuzunu öpmeye ve kuyrukta arkasında duran o asker gibi arkadan çalışmaya başlamıştı bile.

İlk kez duyuyorum onu. Bense tek halefimin moruk Nimfopotam Bey olduğunu sanıyordum.

Geçen bahar. Kente gidilmişti. Fransızca tiyatro, matine.

Matmazel biletleri bulamıyordu. Zavallı adam büyük olasılıkla 'Tartüf'ü bir yosma ya da striptizci sanmıştı.

Ce qui n'est pas si bete, au fond. O kadar da aptalca bir düşünce değil aslında. O Samanlık Yangını sahnesinde-

Evet?

Bir şey yok. Devam et.

Ah, Van, o gece, ikimiz de mum ışığında, pek kötü bir resimdeki Dua Eden Çocuklar gibi çömelmiş, iki çift yumuşak kıvrımlı, bir zamanlar orınan-hayvansı taban sergilemiştik- Noel kartı yollanan bir Nine'ye değil de şaşkın ve memnun Yılan'a davet idi bu manzara, sana fena halde sadece bilimsel içerikli bir soru sormak istemiştim, hatırlıyorum, çünkü yan yan bakınca-

Şimdi olmaz, artık manzarası pek güzel değil, birazdan daha da fena olacak. (Ya da buna benzer sözler.)

Van onun kara cahil mi yoksa geceleyin gökyüzü kadar lekesiz mi -alevli rengi solmuştu artık- olduğuna karar veremiyordu yoksa kesin kaşarlanmışhğı onu kalpsizce bir oyuna mı sevk ediyordu. Fark etmiyordu aslında.

Dur, hemen şimdi değil, dedi yarı yarıya gizlemeye çalıştığı bir fısıltıyla.

Kız ısrar etti: Sorucam, bilmek istiyorum-

Van etli dudaklarıyla, *parties tres charneuses,* bizim ateşli kardeşilerinki öyleydi, hatırlıyorsunuz, kızın yumuşak, dağınık, neredeyse kalça hizasına varan (şimdi başını geri atınca daha da uzayan) saçlarını okşayıp araladı, onun yatak ılığı splenyus'una ulaşmaya çalıştı. (Burada ya başka bir yerde, benzer bir pasaj daha vardı, oldukça arı-duru üslubu ne idüğü belirsiz anatomik terimlerle bozmanın alemi yok, bir psikiyatrın öğrencilik günlerinden hatırladığı. Ada'nın ilerki elyazısıyla.)

"Sormak istiyorum," diye tekrarladı kız, Van açgözlülükle sıcak solgun hedefine ulaşırken.

"Sana bir şey sormak istiyorum," dedi tane tane, ama aynı zamanda da kendinden geçmiş bir halde, çünkü o sırada oğlanın yukarı doğru çıkan avucu koltukaltından geçmiş ve küçük bir meme ucunun üzerindeki başparmağı kızın damağını sızlat-

mıştı; George Dönemi romanlarında zili çalıp hizmetçiyi çağırırlar- imkânı yok, yoksa eğer elettricita-

(İtiraz ediyorum. Yapamazsın. Litvanyaca'da ve Latince'de bile yasaklandı. Ada'nın notu.)

"- bir şey sormak..."

"Sor," diye bağırdı Van, "Fakat her şeyi berbat etme" (senden beslenmek gibi, sana dayanarak kıvranmak gibi)

"Evet, peki," diye sordu kız (talep edercesine, meydan okurcasına, bir alev çıtırdadı, bir yastık yere uçtu) "neden öyle şişip sertleşiyorsun şey olunca-"

"Nercın? Ne olunca?"

Usulünce, usul usulca izah etmek için, göbek dansı yapa yapa ona doğru geldi kız, hâlâ bir nevi diz çökmüş haldeydi, uzun saçları araya giriyor, bir gözü oğlanın kulağının içine bakıyordu (pozisyonları daha o sıralar bile içinden çıkılmaz haldeydi.)

"Tekrarla!" diye bağırdı, sanki çok uzaklardan sesleniyormuş gibi, karanlık pencerede bir yansıma.

"Bana hemen şu anda göstereceksin," dedi Ada kararlı bir sesle.

Van dermeçatma İskoç etekhğini attı üzerinden, kızın ses tonu hemen değişti.

"Ah, yazık," dedi, iki çocuk konuşurlarmış gibi. "Derisi soyulmuş, yara olmuş. Acıyor mu? Çok mu acıyor?"

"Dokun bir, hemen," dedi yalvaran bir sesle Van.

"Van, yazık sana Van," diye konuşmasına devam etti tatlı kız kedilerle, tırtıllarla, kozadan çıkan kelebeklerle konuşurken kullandığı alçak sesle. "Evet, eminim acıyor, dokunsam iyi gelir mi, emin misin?"

"Hem de nasıl," dedi Van, "*on n'est pas bete a ce point* ('aptallığın da sınırları vardır,' yerel ve kaba.)

"Kabartmalı bir harita," dedi Nazlı Çiçek, "Afrika'nın nehirleri." Kızın işaret parmağı mavi Nil'i izleyerek indi ormana daldı, sonra yeniden yukarı doğru çıktı. "Şimdi nedir bu? Kırmızı Şapkalı Mantarın şapkası bunun yarısı kadar bile kadifemsi değildir. Hatta," (düpedüz çenesine vurmuştu), "sardunyayı ya da daha doğrusu pelargonium çiçeğini hatırlatıyor bana."

"Tanrım, herkese olur aynı şey," dedi Van.

"Ah, dokusundan hoşlandım, Van, hoşlandım! Gerçekten hoşlandım!"

"Tutsana, kazkafalı, görmüyor musun ölüyorum."

Fakat genç botanikçimizin o şeye nasıl davranılacağı konusunda en ufak bir fikri yoktu- artık doruğa ulaşmış Van ise, onu sertçe kızın geceliğinin etekucuna bastırdı, bir haz birikintisinde eriyip giderken elinde olmadan bir inilti salmaktan kendini alamadı.

Kız aşağı baktı, yıkılmıştı.

"Sandığın şey değil," dedi Van sakin bir sesle. "Bu o su dökme denen hikâye *değil*. Hatta otların özsuyu kadar temizdir. Eh, Nil yatıştı, stop Speke."

(*Neden* acaba Van, ikimizin şiirsel ve benzersiz geçmişini kirli bir farsa dönüştürmek için elinden geleni yapıyorsun? Yani, hakikaten Van! *Hakikaten* tabii, tam da öyle oldu. Ne yapacağımı bilmiyordum, ondandı o şımarıklık, o sırıtma. *Ah, parlez pour vous*: canımın içi *ben* senin Afrikana ve dünyanın ucuna doğru tırmanan o meşhur parmak uçlarının epeyce daha sonraya rastgeldiğini söyleyebilirim, güzergâhı ezbere bildiğim sıralara. Kusura bakma, hayır- insanlar aynı şeyleri hatırlasalar insanlar arasında fark olmazdı. Bak-o-şöyle-olmuştu. Fakat 'fark' yok aramızda! Düşünmek ve düş görmek Fransızca'da aynı şey. *Douceur*'ü düşün, Van! Ah, evet onu düşünüyorum, elbette- bu baştan aşağı douceur'dü, yavrum, kafiyem. Hah, şimdi oldu dedi Ada.)

Lütfen, sen devam et.

Van artık kıpırdamayan mum ışığında çırılçıplak gerindi.

"Hadi burada uyuyalım," dedi. "Şafak, Enişte'nin purosunun ateşini tazelemeden önce geri dönmeyecekler."

"Geceliğim *trempee* ama," diye fısıldadı kız.

"Çıkar o zaman, bu ekose iki kişiyi örter."

"Bakma, Van."

"Haksızlık bu," dedi Van ve onun geceliğini sıyırıp saçlarını iki yana sallayarak başının üzerinden aşırmasına yardım etti. Kireç beyazı vücudunun esrarlı yeri rastgele bir kömür kara-

sıyla gölgelenmişti. Kötü bir çıban iki kaburgası arasında pembe bir yara izi bırakmıştı. Oğlan öptü orayı ve başını birbirine kenetlediği ellerinin üzerine koyarak uzanıp yattı. Kız tepeden oğlanın güneşten kararmış vücudunun serapvari göbekdeliğine doğru ilerleyen karınca kafilesini incelemekteydi; oğlan genç yaşına oranla oldukça kıllıydı. Kızın taze yuvarlak memeleri tam yüzünün üzerindeydi. Hekim ve sanatçı olarak, dar hayallilerin sevişme sonrası sigarası âdetine itiraz ediyorum. Fakat, şu da var ki, Van'in tembel bir gerinmeyle ulaşılamayacak kadar uzakta duran bir konsolun üzerindeki bir cam kutu dolusu Türk sigarası Travmatislerin farkında olmadığı söylenemezdi. Ayaklı saat kişiliksiz bir çeyreği çaldı ve Ada, aradan çok geçmeden, yanağı yumruğuna dayalı olarak, Van'in erkekliğinin garip biçimde ciddi suratlı olmakla birlikte etkileyici de olan uyanışını, kararlı bir hareketle saat yönünde kalkışını ve olanca ağırlığıyla ayaklanışını seyretti.

Fakat divanın kaba tüyleri yıldız tozuna bulanmış gökyüzü kadar gıdıklayıcıydı. Yeni bir gelişme olmadan, Ada dört ayak üzerinde ekose örtüyü ve yastıkları düzeltmeye girişti. Tavşan taklidi yapan kızılderili kız. Oğlan elini uzattı ve kızın ateş gibi yanan küçük tüylü yerini arkadan avuçladı, sonra elinin ayağının yerini değiştirerek kumdan kale yapan çocuk pozisyonuna geçti; fakat kız döndü, safça, Julie'nin Romeo'sunu içine alması için önerilen pozisyonu aldı. Yaptığı doğruydu. Aşklarının hikâyesinde kabasaba oğlan ilk kez olmak üzere, şiirli bir konuşma selinin hayırlı, dâhice etkisi altına girdi, mırıldandı, inledi, kızın yüzünü ıslak öpüşlere boğdu, üç dilde -dünyanın en büyük üç dili- adının küçültmelerinden oluşan bir sevgi sözü seli akıtmaya başladı ki, bu 1967'de son halini bulan basıma gelinceye kadar çeşitli basımlarla genişletilecek bir sözlüğün temelini oluşturacaktı. Fazla bağırdığında, kız onu 'şşşş!'lıyor, şşş'layan soluğunu ağzına veriyordu; şimdi kızın kollarıyla bacakları oğlanı apaçık sarıp sarmalamış durumdaydı, sanki yıllardır rüyalarımızda sevişmiş durmuş gibi- ama sabırsız genç tutku (bu satırları gözden geçirmekte olan Van'in taşınakla olan banyosu gibi; bir otel yatağının ucuna ilişmiş ağarmış, tit-

rek bir ihtiyar kelimeci o) bir iki kör dalıştan ötesine dayanamadı; orkidenin dudaklarında patladı, bir tarlakuşu bir şakıma salarak uyardı onları, haşmetli bir şafağın ardı sıra geri gelmekteydi şimdi gün ışığı, ateşböceği gibi yanıp sönen işaretler, yapma gölün çevresini dönmekteydi, atlı arabaların nokta nokta ışıkları birer yıldız oldu, tekerlekler çakıllı yolda hışırtılı sesler çıkardı, bütün köpekler bu gece seyrinden gayet memnun geri döndüler, ahçının yeğeni Blanche çoraplı ayaklarıyla balkabağı renkli bir polis arabasından (geceyarısmdan çok, çok uzun süre sonra, heyhat) yere atladı- ve bizim iki çıplak çocuk, örtüye ve geceliğe aceleyle yapışıp ayrılırken de veda niyetine divanı şöyle bir patpatlayarak, ellerinde şamdanları masum yatak odalarına geri döndüler tıpış tıpış.

"Sonra hatırlıyor musun," dedi kırlaşmış bıyıkh Van, yatağın başucundaki sehpadan bir Cannabina sigarası alıp, sarıh-mavili bir kibrit kutusunu sallarken, "ne kadar gözükaraydık, hani Lariviere'in horultusu bir an durduydu da, hemen sonra gene evi sarsmaya devam ettiydi, sonra demir basamaklar ne kadar da soğuktu, ben ne kadar sersemlemiş bir haldeydim, senin -nasıl söylemeli?- çekincesizliğin karşısında?"

"Budala", dedi Ada, yatağın duvar kenarından, başını çevirmeden.

1960 yazı mı? Ex'le Ardez arasında bir yerde tıklım tıkış otel odası mı?

Müsveddenin her sayfasına tarih atmaya başlamalı: meçhul düşçülerime daha insaflı davranınam gerek.

20

Ertesi sabah, aslında sade yatağına tatlı Blanche'ın katkısı olan düş kesesi gibi derin bir yastığa burnunu gömmüş halde uyandığında (Blanche'la, uykunun köşekapmaca kuralları uyarınca, yürek paralayıcı bir kâbusta el ele tutuşmuşlardı- ya da belki sadece kızın ucuz parfümü yüzündendi) oğlan hemen o an mutluluğun içeri girmek için kapıyı tıklattığının farkına vardı.

Bu bilinmezin saçtığı ışıltıyı uzatmak için budalaca bir rüyadaki yasemin ve gözyaşı izlerine bile isteye sarıldı; fakat mutluluğun kaplanı basbayağı fırladı, ayağa kalktı.

Yeni elde edilmiş bir hakkın verdiği o sarhoşluk! Uykusuna bunun gölgesi vurmuş gibiydi, demin gördüğü rüyanın o son kısmı, Blanche'a yerden yükselip havaya kalktığını söylediği kısım; bununla, yani havayla sihirli bir kolaylıkla başa çıkma yeteneği ile uzun atlama rekorları kıracaktı, çünkü bu durumda yerden birkaç milim yükselerek, diyelim otuz ya da kırk fit kaptırıp yol alabilecekti (daha uzun bir mesafe şüphe çekebilirdi), o sırada tribünler çıldıracak ve Zambiya'lı Zambovski, kollar belde, yıkılmış, gözleri dışarı uğramış halde onu seyrediyor olacaktı.

Gerçek zafere tadını tuzunu katan sevecenliktir, sevecenliktir gerçek özgürleşmenin yağ gibi kaymasını sağlayan; rüyalarda karşımıza çıkan utkular ve tutkularda pek rastlanmayan duygular. Van'in şu andan başlayarak (ebediyen, diye umut ediyordu) tadacağı akıl almaz sevincin yarısı, toplumsal utancın, erkek bencilliğinin ve ahlaki kaygıların eskiden olsa hayal bile etmesine izin verrneyeceği bütün o çocukça okşamaları, açıkça ve keyfini çıkara çıkara, Ada'ya vakfedebileceğini bilmenin verdiği kesinlikti.

Hafta sonları günün üç öğünü üç gongla duyurulurdu, küçük, orta ve büyük. İlki şu anda yemek odasındaki kahvaltıyı çalıyordu: gongun titreşimi, Van'de yirmi altı basamak sonra genç suçortağıyla birleşeceği düşüncesini uyandırdı, onun tatlı vücut kokusunu hâlâ elinin çukurluğunda saklıyordu- bu düşünce onu ışıl ışıl bir şaşkınlıkla doldurdu: *Gerçekten* olmuş muydu olanlar? Gerçekten *özgür* müyüz? Bazı kafes kuşları der Çinli amatörler, bir şişman adam neşesiyle sarsılarak, Tanrının her sabahı, uyanır uyanmaz, kendilerini kafeslerinin çubuklarına vururlar (ve birkaç dakikalığına baygın düşerler) mekanik, hâlâ rüyayı sürdüren, rüyayla astarlanmış bir telaşla- oysa ki tüyleri gökkuşağının renkleriyle ışıldayan bu tutsaklar, geri kalan zamanda, cin gibi, yumuşakbaşlı ve konuşkan olurlarmış.

Van çorapsız başparmağını lastik pabuçların bir tekine geçirdi, öte yandan onun arkadaşını da yatağın altından çekip çıkardı: telaşla aşağı indi, memnun görünüşlü Prens Zemski'nin ve acımasız ifadeli Balticomore ve Como Piskoposu Vincent Veen'in önlerinden geçti.

Ama kız daha aşağı inmemişti. Boyunlarını eğmiş güneş ışığı öbekleri oluşturan sarı çiçeklerle dolu aydınlık yemek odasında, Dan Enişte beslenmekteydi. Üzerinde, taşrada makul sıcaklıkta bir güne uygun düşecek makul elbiseler vardı- yani, şeker pembesi çizgileri olan bir takım elbise, altında menekşe mavisi bir flanel gömlek ve pike yelek, mavili kırmızılı bir kulüp kravatı, ortadan altın bir çengelli iğneyle tutturulmuş çok dik, yumuşak bir yaka (çizgilerin ve renklerin tümü biraz kaymıştı gerçi, çizgi romanın basılışı sırasında, çünkü pazardı, çizgi roman günü). İlk tereyağlı kızarmış ekmeğini henüz bitirmişti, üzerine bir parça da Annenizin Portakal Marmelatı'ndan sürmüştü ve takma dişlerini, yutmadan önce ağzının içinde gezdirdiği kahveyle ve tadı güzel yiyecek parçalarıyla temizlerken hindi gurultuları çıkarmaktaydı. Gözüpek biri olduğumu söyleyebilirim sanıyorum, bu yüzden de adamın, tam ortasında (kendi çevresinde dönüp duran) kırmızı bir 'deliği' olan pembe suratına cepheden bakmaya katlanabilirim, ama (diye mırıldandı Van 1922'de, o *baguenadier* çiçeklerini yeniden gördüğünde) kıvırcık kızıl favorili çenesiz profili görmek zorunda da değilim. İşte onun yerine Van, -ağzı sulanmadan diyemeyeceğiz- acıkmış çocuklar için hazırlanmış sıcak çikolata dolu mavi sürahileri ve kesilip hazırlanmış baston ekmek parçalarını liatırladı. Marina kahvaltısını yatakta almıştı, kâhya ve Price, kilerin derinliklerinde bir yerlerde yemişlerdi (düşüncesi hoş, nedense), Matmazel Lariviere ise öğleye kadar yiyeceğe elini sürmemişti, ilahi adaletten korkan bir *midinette* olduğu (mezhep, meslek değil) için; ve hatta, günah çıkardığı rahibi bile kendi itikadına katılmaya ikna etmişti.

"Bizi yangın seyretmeye götürebilirdin, Enişteciğim," dedi Van, kendine bir fincan sıcak çikolata doldururken.

"Ada sana hepsini anlatır," diye cevap verdi Dan Enişte, özene bezene bir tost ekmeğini daha yağlayıp marmelâtlarken. "Yangın gezintisine pek bayıldı."

"A-a, o sizinle mi gitti?"

"Evet- siyah bir talikayla, kâhyalarla birlikte. Valla çok eğlendi, azizim." (Kötü İngiliz taklidi.)

"Fakat o giden mutfaktaki hizmetçilerden biri olmalı, Ada değil," dedi Van. "Demek fark etmemişim," diye ekledi, "bir sürü varmış burada- kâhya yani."

"Ya, öyle öyle," dedi Van Enişte, öylesine, laf ola. Ağzının içindeki çalkalama seansını tekrarladı ve hafifçe öksürerek gözlüklerini gözüne yerleştirdi, fakat sabah gazetesi gelmemişti- bu yüzden gözlüklerini yeniden çıkardı.

Birden merdivende onun tatlı, koyu sesini duydu Van, yukarıya doğru konuşuyordu, "*Je l'ai vu dans une des corbeilles de la bibliotheque*"- herhalde bir sardunyayla ya da menekşeye ya da hanımpabucu orkidesi ile ilgili olarak. Bir 'tırabzan duruşu' oldu, fotoğrafçı tabiriyle ve hizmetçinin uzaktan, kütüphaneden, memnun bir çığlık atışından sonra, Ada'nın sesi ekledi: "*Je me demande*, acaba *qui l'a mis la*, kim koymuş onu oraya." *Aussitot apres*, yemek odasına girdi.

Kızın üzerinde -oğlanla sözleşmiş olmamakla birlikte- siyah şort, beyaz pulover ve lastik ayakkabılar vardı. Saçları kocaman çıkık alnından geriye doğru çekilmiş, sıkı sıkıya örülmüştü. Alt dudağının altındaki bir kızartının gülpembesi üzerine alelacele sürülmüş pudranın altındaki gliserin pırıl pırıl parlıyordu. Çok solgundu, gerçekten güzel sayılmazdı. Elinde bir şiir kitabı vardı. Büyük kızımın güzelliği oldukça sadedir fakat güzel saçları vardır, küçüğüm ise güzeldir fakat tilkiler gibi kızıl saçlıdır, derdi Marina. Yaş nankör olur, ışık nankör olur, sanatçı nankör olur ama âşık nankör *olmaz*. Gerçek bir hayranlık dalgası Van'i göbeğinin ortasındaki o hop eden yerden kaldırıp göğe yükseltti. Ada'yı görmenin verdiği sevinç ve bundan altı saat kadar önce öylesine umursamazca, öyle kirli, öyle haz dolu bir biçimde kendilerini kucağına bıraktıkları zevkleri onun bildiğini ve ondan başka hiç kimsenin bil-

mediğini aklından geçirmek, bizim toy âşığın kaldıramayacağı bir yük olup çıktı, her ne kadar o hazzın etkisini genelgeçer bir zarf ile süsleyip ahlaki bir düzeltmeye tâbi tutarak hafifletmeye çalıştıysa da. Yarınağız bir 'mer'aba' fısıldayarak, ki aralarında alışılmış bir sabah selamı değildi, (ayrıca kız duymazdan geldi) iki büklüm kahvaltısının üzerine doğru eğildi Van, bir yandan da gizli bir çok-gözlü organla kızın her bir hareketini gözlüyordu. Kız, arkasından geçerken elindeki kitapla hafifçe Mr. Veen'in kel kafasına vurdu ve gürültüyle bir iskemle çekerek onun yanına, Van'in karşısına oturdu. Gözlerini, taşbebek gibi kirpiklerini kırpıştırarak kendine koca bir fincan sıcak çikolata doldurdu. Sıvı iyice tatlandırılmış olduğu halde, çocuk kaşığının üzerine bir kesme şeker koydu ve onu yavaş yavaş fincana doğru indirdi; bunu yaparken sıcak kahverengi sıvının önce kristal gözenekleri gevşemekte olan köşeye sonra giderek bütün şekere yayılışını tadını çıkara çıkara seyretmeye koyuldu.

Bu sırada, Dan Enişte, biraz gecikmeyle, tabağından görünmez bir böceği silip attı, başını kaldırdı, çevresine bakındı ve nihayet yeni geleni fark ettiğini belli etti.

"Ha evet, Ada," dedi, "bizim Van bir şey öğrenmek istiyor. Onunla ben yangın söndürmekle meşgulken sen ne yapıyordun?"

Yangının yansısı yüzüne düştü Ada'nın. Van hiçbir kızın (onun kadar içinden ışıyan beyaz tenli) ya da herhangi başka birinin, ister porselen tenli olsun ister şeftali, bunca derin derin ve durduk yerde kızarıverdiğini görmemişti ve bu alışkanlık, buna yol açabilecek herhangi bir edimden daha yakışıksız geliyordu Van'e. Kız, ciddi suratlı oğlana sersemce bir bakış fırlattı ve az kaldı odasında cayır cayır yandığı yollu birşeyler söylemeye girişti.

"Yanmadın," diye sözünü kesti Van, "benimle birlikte kütüphanenin penceresinden alevleri seyrediyordun. Dan Enişte zıttırıyor."

"*Menagez vos americanismes*," dedi beriki -derken masum Lucette küçük yumruğunda pembe, ağı sert bir kelebek ağıyla,

elinde kızıl bir bayrak tutar gibi küçük küçük adımlarla odaya girdi, Dan Enişte kollarını babaca bir 'hoşgeldin' tavrıyla iki yana açtı.

Van, bu işten hoşlanmadığını belirtir bir tavırla başını salladı Ada'ya. Kız ona taç yaprağı dilinin ucunu çıkarıp gösterdi, bunun üzerine yavuklusu kendi kendine öfkelenmenin verdiği şokla kıpkırmızı kesildiğini hissetti.

İşte 'yeni edinilmiş hak' da buraya kadardı. Van peçetesini peçete bileziğine geçirdi ve antrenin berisindeki *mestekço*'ya ('küçük oda') çekildi.

Ada da kahvaltısını bitirdikten sonra, içi tatlı tereyağla dopdolu olan Van çıktı onun yoluna, sahanlıkta. Birşeyler çevirmek için ancak kısacık bir an vakitleri vardı, her şey, tarihsel olarak konuşmak gerekirse, roman sanatının şafağına rastlıyordu, söz konusu sanat halen papazevinde oturan hanımlarla Fransız akademisyenlerin elindeydi, onun için her an değerliydi. Kız bir dizini kaşıyarak ayakta duruyordu. Öğle yemeğinden önce bir gezintiye çıkmayı ve gözlerden uzak bir yer bulmayı kararlaştırdılar. Kızın Matmazel Lariviere için bir çeviri bitirmesi gerekiyordu. Oğlana müsveddesini gösterdi. François Coppée mi? Evet.

Nazlıdır düşüşleri. Oduncu
Çamura değmeden tanır onları
Meşeyi bakır yaprağından
Akçaağacı kanlı yaprağından.

"*Leur chute est lente*," dedi Van, "*on peut les suivre du regard en reconaissant* - bu 'oduncu' ve 'çamur' katışıksız Lowden tabii (ikinci derecede önemli şair ve çevirmen, 1815-1895). Dörtlüğü kurtarmak için başta nokta koyup geri kalanı da bölmek arabacısını kurtlara atan, ama sonra da kendisi kızaktan düşen Rus asılzadesini hatırlatıyor."

"Bence sen çok acımasız ve aptalsın," dedi Ada. "Bu bir sanat eseri ya da parlak bir parodi olmak iddiasında değil. Cinnet geçiren bir mürebbiyenin çalışmaktan canı çıkmış zavallı bir kız çocuğundan aldığı fidye. Beni *baguenaudier* çiçeklerinin oldu-

ğu bahçede bekle," diye ekledi. "Tam altmış üç dakika sonra orada olacağım."

Elleri soğuk, boynu ateş gibiydi kızın; postacının yardımcısı kapıyı çalmıştı; Bout, genç bir uşak, kâhyanın piçi, antrenin çın çın yankılanan taşlarını geçerek kapıya gitti.

Pazar sabahları Balticomore, Kaluga ve Luga'dan gelen gazetelerin kalabalık pazar ekleri yüzünden posta gecikiyordu. Bunları ihtiyar postacı Robin Sherwood, üstünde parlak yeşil üniforması, at sırtında yeni uyanmakta olan taşraya dağıtıyordu. Van, okulunun şarkısını mırıldanarak -mırıldanabildiği tek melodi- teras merdivenlerinden sıçraya sıçraya inerken, Robin'i gördü. Kendisi yaşlı beygirine binmiş, ona pazarları yardım eden oğlanın daha kıpırdak kara aygırını yularından tutuyordu. Bu çocuk yakışıklı bir İngiliz delikanlısıydı ve Robin'in onu gül çalılıklarının gerisinde, görevinin gerektirdiğinden daha çok sevdiği söylentisi vardı.

Van üçüncü çayırlığa, sonra bahçeye ulaştı ve olay için hazırlanmış sahneyi kolaçan etti, "gün boyu harman yerinin yollarında arabasının tekerleklerine takılan ve ordan bir göz kırpıp bir kaybolan gelincikler ve mavi kantaronlarla yarıştıktan sonra operaya bir saat erken gelmiş bir taşralı gibi" (Floeberg'in *Ursula*'sından).

Nerdeyse küçük beyazlar büyüklüğünde ve onlar gibi Avrupa menşeli mavi kelebekler, hızlı hızlı fundalıkların çevresinde uçuşuyor ve boyunlarını bükmüş sarı çiçek öbeklerinin üzerine konuyorlardı. Daha az çapraşık koşullarda, bundan kırk yıl sonra, âşıklarımız, hayret ve sevinçle, Valais'de Susten yakınlarında bir ormanyolunda aynı kelebeği ve aynı yalancı sinamekiyi bir kere daha göreceklerdi. Halihazırda Van daha sonra hatırlayacağı şeyleri yakalamakla meşguldü, onun için çimlerin üzerine uzanıp yattığında iri pervasız Mavi kelebekleri izlemekle yetindi. Ada'nın solgun kollarıyla bacaklarının hayalindeki görüntüsü bahçenin kâh güneşli kâh gölgeli aydınlığında onu cayır cayır yakmaktaydı, bir yandan da akl-ı serinine başvurarak kendi kendine gerçekle hayalin hiçbir zaman tam olarak örtüşmeyeceğini söylüyordu. Çalılıkların arkasındaki geniş ve derin çay-

da yüzdükten sonra saçlarından sular damlayarak ve teni ürpererek döndüğünde Van, demin hayalini kurduğu canlı fildişinin tıpatıp karşısında durmakta olduğunu gördü, sadece saçlarını çözmüş ve üstünü değişip Van'in o çok sevdiği ve çok kısa bir süre önce onca kirletmeyi arzuladığı güneş ışıltılı pamukludan kısa entariyi giymişti.

Van ilkin onun dün gece yeterince tadına varamadığını düşündüğü bacaklarıyla işe başlamak istedi; onları tabanın kavisinin A'sından vadinin V'sına kadar öpücüklerle örtmek; yaptı da, Ada ve o, Ardis'le Ladore arasındaki kayalık yamacı kaplayan karaçam ormanının yeterince derinlerine daldıklarında.

İkisi de geriye baktıklarında, oğlanın kızın 'çiçeğini koparması' olayının tam olarak ne zaman ve nerede gerçekleştiğini kestiremiyorlardı, konunun üzerine de düşmüyorlardı; ayrıca bu bir 'kaba ifade'ydi ki bizim Harikalar Ülkesindeki Ada, *Phrody's Encyclopedia*'da bunun şöyle şık bir karşılığını bulmuştu: "Bir bakirenin kızlık zarını erkeklik organı ya da alet yoluyla izale etmek, verilen örnek de şu: 'Ruhundaki olanca tatlılığın çiçeğini koparmışlardı' (Jeremy Taylor)" Ekose örtünün üzerinde geçen gece mi? Yoksa karaçam ormanına gittikleri gün mü? Yoksa atış galerisinde mi, yoksa tavan arasında mı, yoksa damda mı ya da gözlerden uzak bir balkonda mı, yoksa banyoda mı, yoksa (pek rahat olmazdı böylesi) Sihirli Halı'nın üzerinde mi? Bilmiyoruz ve umurumuzda da değil.

(Öptün ve ısırdın, dürttün ve ittin ve beni o kadar çok, o kadar sık ırgaladın ki orada, o arbedede bekâretim de kaynadı gitti; ama çok iyi hatırlıyorum, o yazın ortasında, babalarımızın 'seks' dediği o mekanizma ileriki yıllarda olduğu gibi, 1888 vs., tıkır tıkır işlemeye başlamıştı, canımın içi. Kırmızı mürekkeple kenar notu.)

21

Ada'nın kütüphaneyi serbestçe kullanmasına izin yoktu. Son listeye göre (basımı 1 Mayıs 1884) kütüphanede 14.841 kitap

vardı ve mürebbiye bu kuru katalogu bile çocuğun eline vermekten kaçınıyordu- '*pour ne pas lui donner des idees*'. Ada'nın kendi kitap raflarında, tabii ki, okul kitaplarının ve birtakım zararsız popüler romanların yanında botanik ve entomolojik sınıflandırmaları içeren eserler de vardı. Ama sadece kütüphaneye başında biri olmadan göz atması yasaklanmamıştı; aynı zamanda yatakta ya da sokakta okumak üzere ödünç aldığı her kitap da akıl hocası tarafından kontrol ediliyor ve '*en lecture*' damgası ile isim ve ödünç alındığı tarih yazılıyordu endeks kartlarına. Endeks kartlarının bulunduğu kayıtlar Matmazel Lariviere tarafından özenli bir karmaşa içinde tutuluyordu, onun bir kuzeni olan Mösyö Philippe Verger tarafından da bir çeşit çaresiz düzen içinde (pembe, kırmızı ya da mor kâğıt parçalarına sorgu sual işaretleri, imdat ünlemleri hatta ilenmeler not ediliyordu); bu adam ufak tefek yaşlı bir bekârdı, hastalıklı denecek kadar sessiz ve utangaçtı ve iki haftada bir, birkaç saat sessizce çalışabilmek amacıyla bir fare gibi içeri sızıyordu- o kadar sessiz bir çalışma ki, bir gün öğleden sonra tepesine çıktığı yükseğimsi merdiven yavaş çekimde geriye doğru devrilip de elindeki ciltlerce kitap yeldeğirmenleri gibi savrularak, merdiveni ve kitaplarıyla birlikte sırtüstü öyle sessiz sedasız yeri boylamıştı ki, yalnız olduğunu sanan Ada (tam bir hayalkırıklığı olan *1001 Gece Masalları*'nı rafından çıkarmış şöyle bir göz atmaktaydı), onun düşüşünü yumuşak gövdeli bir hadımağası tarafından sinsice açılan bir kapının gölgesi sandı.

Ada'nın sevecen bir şakacılıkla bazen *cher*, *trop cher Rene* adıyla çağırdığı Van'le olan içlidışlılığı, okuma işini tamamen değiştirdi- kurallar, kanunlar hâlâ havada bir yerlerde asılı dursa da. Ardis'e varışının üzerinden kısa bir süre geçmişti ki, Van sabık mürebbiyesine (kadının onun tehditlerinden korkması için neden vardı) kütüphaneden istediği zaman, istediği süreliğine, en ufak bir '*en lecture*' izi olmaksızın aklına esen cildi, istediği toplu eserleri, kutular içindeki yazıyı ya da eski ilk basımı çıkarmasına izin vermezse, Verger ebadında ve onunla aşağı yukarı aynı baskı tarihinde, son derece söz dinler ve sonsuz yardımcı bir kızkurusu olan babasının sekreteri Miss Vertog-

rad'a yazıp Ardis Konağı'na sandık sandık on sekizinci yüzyıl ahlak düşkünleri, Alman seksologları ve tafsilatlı dipnotları haiz eksiksiz Şastra ve Nefsavi çevirileri getirteceğini söyleyerek uyarmıştı. Şaşkına dönen Matmazel Lariviere, gidip Ardis Konağı'nın Beyi'ne akıl danışırdı aslında, ne var ki beyefendi kendisine beklenmedik bir sırada kur yaptığı (biraz da laf olsun diye aslında) günden beri (1876 yılının ocak ayı) onunla hiçbir ciddi konuda konuşmamıştı. Sevgili, sabun köpüğü Marina'ya gelince, kendisine akıl danışıldığında o sadece, Van'in yaşındayken, diyelim Turgenyev'in *Duman*'ını okuması yasaklanacak olsa mürebbiyesini böcek öldürücüyle zehirleyeceğini söylemekle yetinmişti. O günden sonra, Ada'nın istediği ya da istemiş olabileceği her şey Van tarafından çeşitli güvenli gizli köşelere konulmaya başlandı. Verger'nin işin içinden çıkamadığının ve çaresizliğinin tek görünür sonucu şurada burada rastgeldiği kar beyazı tozlardı, koyu renk halıda, oflaya puflaya çalıştığı çeşitli yerlerde- o kadar düzenli bir küçük adam için ne acımasız bir lanet!

Birkaç yıl kadar önce Raduga'daki Braille kulübünün çatısı altında özel kütüphane görevlileri için verilen hoş bir Noel partisinde, Miss Vertograd ve kıkır kıkır gülen Verger sessiz, sakin bir çatapatlı bonbonun iki ucundan tutmuş çekiştirirlerken (çatapatın patladığı falan duyulmadı- iki ucu fırfırlı yaldızın içinden de zaten ne bonbon çıktı ne incik boncuk ne de başka bir kader oyuncağı) empati sahibi Miss Vertograd, Verger'yle aynı müthiş cilt hastalığından mustarip olduklarını gördü. Bu cilt hastalığı kısa bir süre önce meşhur bir Amerikalı yazarın *Chiron* adlı romanında ele alınmış ve roman aynı dertten mustarip, haftalık bir Londra dergisine denemeler yazan biri tarafından kasık çatlatacak derecede komik bir üslupla hicvedilmişti. Miss Vertograd, gayet kibarca, Van aracılığıyla, oldukça tepkisiz Fransız'a üzerinde şu ya da bu küçük küçük öneriler bulunan kütüphane fişleri yolluyordu: 'Cıva!' ya da 'Höhensonne mucizeler yaratıyor.' Durumdan haberh olan Matmazel annesinden kalma, kendisine ve bakıcısı olduğu çocuklara çeşitli küçük vakalarda yardımcı olmakla kalmayıp, *Que-*

bec Quarterly'ye yazdığı hikâyelerdeki karakterlere uygun hastalıklar bulmakta da işine yarayan tıp ansiklopedisinden 'psoriasis' maddesine bakmıştı. Bu vakada, iyimser bir biçimde önerilen iyileştirıne yöntemi, "ayda en az iki kere sıcak banyo almak ve baharattan kaçınmak"tı; bunu daktiloda yazmış ve kuzenine bir 'Geçmiş Olsun' zarfı içinde iletmişti. Son olarak da, Ada, Van'e aynı konuda Dr. Krolik'ten gelen bir mektubu göstermişti; deniyordu ki (İngilizcesinde) "Kırmızı kırmızı lekeli, gümüş pullu, sarı kabuklu zavallılar olan zararsız psoriasis hastaları (bu cilt illeti kimseye bulaşmaz, bunun dışında da son derece sağlıklı kişilerdir, hatta deyim yerindeyse yara bereleri onları çeşit çeşit başka 'beter böcekler'den korur, derdi hocam) ortaçağda cüzamlılarla karıştırnhr -evet cüzzamlılarla- ve o zamanlar milyonlarca değilse de binlerce Verger ve Vertograd, bu işlerden pek zevk alanlarca, İspanya ve diğer ateş meraklısı ülkenin meydanlarında dikilen kütüklere bağlanıp cayır cayır yakılır, inim inim inletilirlerdi.' Çocuklar bu notu zavallı halim selim acıların adamının dağarcığına dahil etmeye karar verip sonra vazgeçtiler: kelebekbilimciler, cüzam tasvirine kalkışırsa, vay başımıza gelene.

Zavalh kütüphaneci 1884 yılının 1 Ağustos'unda *démission éplorée*'sini verdikten sonra romanlar, şiirler, bilimsel ve felsefi yapıtlar kütüphaneden kimse farkına varınnadan birer birer yürüdü. Biraz Wells'in o pek güzel Görünmez Adam hikâyesindeki eşyaların başına gelen bir tarzda çayırlar geçtiler, fundalıklar boyunca yol aldılar ve Van'le bütün gizli buluşmalarında gelip Ada'nın kucağına düştüler. En has okurların yaptığı gibi ikisi de heyecanı kitaplarda aradılar; tanınmış pek çok eserin hamasi, sıkıcı ve utanmazca yanlış bilgilerle dolu olduğunu keşfettiler.

Chateubriand'ın birbirine âşık iki kardeşi konu edinen bir hikâyesinde, Ada hikâyeyi ilk kez okuduğu dokuz ya da on yaşlarında şu cümleyi tam olarak anlayamamıştı: "*les deux enfants pouvaient donc s'abandonner au plaisir sans aucune crainte.*" Yakası açılmadık bir eleştirmen, Ada'nın artık eğlenerek göz gezdirebilme fırsatı bulduğu denemelerinde (*Les muses*

s'amusent), 'donc' -demek ki- kelimesinin bu bağlamda hem o körpe yaşın tohum tutmazlığına hem de bu körpeciklerin aralarındaki kan bağının kısırlığa yol açtığına gönderme olduğunu izah ediyordu. Van ise, yazarın da eleştirmenin de yanıldığını söyleyerek, iddiasını ispatlamak üzere cancağızının dikkatini 'Seks ve Leks' adlı eserdeki, tabiatın felaketle sonuçlanan bir kaprisinin topluluk üzerindeki etkilerini ele alan bir bölüme çekti.

O zamanlarda, bu ülkede 'ensest' sadece 'iffetsizlik' anlamına gelinemekte -yasal olmaktan çok dilbilimsel bir ayrımdı bu- ama aynı zamanda ('ensest halinde birlikte yaşama' ifadesinde falan) insan evriminin sürekliliğiyle oynama imâsını da beraberinde getirmekteydi. Tarih, sağduyu ve bilimin kitlelere yayılması sonucu 'tanrı yasa'sına başvurulması işi çoktan rafa kaldırılmıştı. Bu mülahazalar göz önünde tutulduğunda, 'ensest' ancak akrabalar arasında üreme suç sayıldığı oranda suç olarak nitelendirilebilirdi. Fakat Yargıç Bald'un 1835'teki Albino Ayaklanmaları sırasında işaret etmiş bulunduğu gibi, bütün Kuzey Amerika ve Tatar tarımcı ve çiftçileri bu çoğalma metodunu, çok katı olmamak koşuluyla, bir ırk ya da soyun olumlu özelliklerini korumak, teşvik etmek, yerleştirmek ya da hatta yeniden canlandırmak amacıyla kullanıyorlardı. Çok katı biçimde uygulandığında ensest değişik biçimlerde yozlaşmaya, sakatlara, alillere, 'mutat mutasyonlar'a ve sonuçta da çaresi olmayan bir kısırlığa yol açıyordu. Şimdi, *bunda* bir 'suç' kokusu vardı ve hiç kimsenin gelişigüzel düzenlenen akraba cinsler arası çiftleşmeyi hakkınca denetleyemeyeceği düşünülürse (Tataristan'da bir yerlerde giderek daha da daha da bol yün veren elli kuşakhk bir koyun ailesi sonunda birden bir tek tüysüz, beş bacaklı, iktidarsız küçük kuzucukta son bulmuştu- ve belli sayıda çiftçinin kellesinin vurdurulması da soyun yeniden canlandırılmasına yaramamıştı) 'ensest halinde birlikte yaşama' işini tümden yasaklamak en iyisiydi. Yargıç Bald ve taraftarları aynı fikirde değillerdi, 'olası bir kötülüğü önlemek üzere varolan bir yararın bile isteye engellenmesinde' insanın belli başlı özgürlüklerinden birinin kısıtlandığını görüyorlar-

dı- yani, başka hiçbir canlının tanımadığı bir özgürlük olan insanın evrimsel özgürlüğünün. Ne yazık ki Volga sürüleriyle çobanlarının başına geldiği fısıldanan bu talihsiz olaydan sonra, tartışmaların doruğa vardığı sırada ABD'de çok daha iyi belgelenen bir *fait divers* ortaya çıktı. Bir Amerikalı, Yukonsk'lu Ivan Ivanov adında biri, 'esrikliği âdet haline getirmiş bir amele' ('gerçek sanatçının,' demişti Ada şakacı bir sesle, 'güzel bir tarifi') nasıl becermişse -uykusunda diyorlardı kendisi ve geniş ailesi- beş yaşındaki torunun torunu Marya Ivanov'u, beş yıl sonra da, Marya'nın kızı Darya'yı, gene bir uyku hali sırasında, hamile bırakmıştı. On yaşında nine olan Marya'nın, küçük Darya ve yerde emekleyen Varya ile çekilmiş fotoğrafları, bütün gazetelerde yayımlanmıştı. Öfkeli Yukonsk'da, Ivanov klanının bütün yaşayan -her zaman da pek temiz yaşamayan,- sayısı kabarık üyeleri arasındaki akrabalık ilişkilerinin ortaya çıkardığı jeneolojik fars hakkında türlü türlü eğlenceli bilmece uydurulmuştu. Altmışlık uyurgezer, daha çok üremesine imkân bırakılmadan, kadim Rus yasası uyarınca on beş yıllığına bir manastırda kilit altına alınmıştı. Adam manastırdan çıktığında, kızın namusunu temizleme amacıyla, şimdilerde kendince sorunları olan etli butlu Darya'yla evlenmeyi teklif etmişti. Gazeteciler düğünden, iyi niyet sahiplerinin yağdırdığı hediyelerden (New Englandlı yaşlı hanımlar, Tennessee Waltz Üniversitesi'nde ikamet eden öncü bir ozan, tüm bir Meksika lisesi filan) günlerce söz etmişler ve aynı gün Gamailel (o sıralar tıknaz genç bir senatör) yumruğunu bir toplantı masasına büyük bir güçle indirerek incitmiş ve adamın yeniden yargılanmasını ve idamını istemişti. Bu tabii yalnızca bir esip savurma gösterisiydi; fakat Ivanov olayı, 'akrabalar arası olumlu üreme' denen küçük meseleye gölgesini düşürmüştü. Yüzyıl ortalarında sadece birinci dereceden kuzenler değil, fakat onların amcalarının ve büyük kuzenlerinin de evlenmesi yasaklanmıştı; hatta Estotya'nın dôl bereketi bol bazı yörelerinde kalabalık köylü ailelerinin izbe pencerelerinin perdelerinin geceleri çekilmemesi emri çıkmıştı, her boy ve her seksten bir düzine kadar kişinin *blin*-imsi şiltelerde birlikte uyudukları

odaların içerisi gazlı el fenerlerini yakarak gezen devriyeler tarafından görülebilsin diye- 'Dikizci Devriye'ler deniyordu bunlara İrlanda aleyhtarı gazetelerin tabiriyle.

Van, aklı böcekbilime işleyen Ada için, güvenilir bir *Çiftleşme Alışkanlıkları Tarihi* kitabında aşağıdaki pasajı bulup çıkardığında, içten bir kahkahayla daha sarsıldı. '*Serromyia amorata* Poupart' sineğinin çiftleşme alışkanlıklarını betimleyen ünlü bir Fransız oryantalisti (uzun dipnot, onu atlıyoruz), bizim püriten entelijentsiyamızın çiftleşmek için benimsediği ve fakat Begouri Adalarının 'ilkel' fakat akıl sağlığı yerinde halkı tarafından haklı olarak alaya alınan misyoner pozisyonunun beraberinde getirdiği tehlike ve gülünçlüklerden bazılarına dikkatimizi çekiyor. Çiftleşme her iki karın bölgesinin birbirine yapışması ve ağızların birbirine değmesiyle gerçekleşir. Cinsi birleşmenin son ıspazmozu (*frisson*) tükenip gittiğinde, dişi erkeğin vücudunu meydana getiren ne varsa tutkulu partnerinin ağzından emerek çeker. Tahminlere göre (bkz. Pesson vb.) -burada gene hacimli bir dipnot- kimi tadımlıklar, mesela ağımsı bir maddeye sarılıp sarmalanıp lezzetli bir böcek bacağı ya da hatta belli andaçlar (bir evrimsel sürecin gülünüp geçilecek bir çıkmazı ya da pek incelikli başlangıcı- *qui le sait!*) mesela bir kızıl eğreltiotuna özenle sarılıp bağlanmış gülyaprağı gibi, kimi erkek sinekler tarafından (bir tek *femorata* ve *amorata* denen budalalar bunun yapmaz) çiftleşmeden önce getirilip dişinin önüne bırakılır ki, bunlar genç hanımın yanlış yönlenmiş iştahına karşı bir garanti oluştururlar."

Daha da eğlencelisi, Kanadalı bir sosyal hizmetler görevlisi olan Madam de Rean-Fichini'nin 'mesaj'ıydı. Bu bayan *Gebeliği Önleyici Araçlar* adlı risalesini (kendi sahasındaki nispeten kaşarlanmış kişileri aydınlatırken Estotyalılarla Birleşik Eyaletlilerin yüzlerinin kızarmasına mani olmak için) Kapuska lehçesiyle kaleme almıştı. "*Terk kersin yörntem*," diye yazıyordu, "*doğal olarak gebe kalmark içün, güçrlü kurvetli bir errkeğin zervk doruğa ularşıncaya kadar devarm-devarn-devarm etmesidir; devrken, tam son anrda, kavrığı* (karığı) *deniştirnelidir; eğer kızırşmış kadın çarçarbuk arkarsını dönecek olursa, bür porzis-*

yondan örterkine geçiş kolaylarmış olmuş olur." 'Karık' denilen de yazının sonuna eklenmiş bir sözlükçede gayet açık bir dille, "Patagonya'dan Gasp'a kadar tüm Birleşik Amerikaların kırsal topluluklarında, taşralı beyzade takımından başlayarak ta çiftlik hayvanlarının en aşağılığına kadar bütün sınıflar tarafından genel olarak başvurulan pozisyon" şeklinde izah ediliyordu. *Ergo*, diye sonuca vardı buradan da Van, bizim misyoner pozisyonu tarihe karışıyor.

"Bayağılığın nihayet bulmak bilmiyor," dedi Ada.

"Eh, Cheramie -ya da adı her neyse,- tarafından yalanıp yutulmaktansa yanmayı tercih ederim, bir de dul eşim tutup karnının üzerine bir sürü minik yeşil yumurta bırakacakmış!"

Paradoksal bir biçimde, 'bilimsel' Ada, içlerinde tahtabaskısı organ resimleri, berbat ortaçağ kerhanelerinin tasvirleri, kasaplar ya da kadim ya da modern zamanların maskeli cerrahları tarafından rahimden koparılıp çıkarılmakta olan şu ya da bu küçük Sezar fotoğrafları olan büyük, bilmiş-bilgiç eserlerden sıkılıyordu; 'doğa tarihi'nden hazzetmeyen ve bütün dünyalarda fiziksel acının varlığını reddeden Van ise, işkence altındaki insan eti tariflerinden ve tasvirlerinden kıyasıya büyüleniyordu. Bunun dışında, daha çiçekli, çimenli alanlarda, keyiflerinin ve kikirdemelerinin aşağı yukarı birbirinin eşi olduğu görülüyordu. Rabelais ve Casanova'yı seviyorlardı; *le sieur* Sade'dan, Herr Masoch'dan ve Heinrich Müller'den nefret ediyorlardı. Ara sıra esprili ve öğretici de olsa da İngiliz ve Fransız pornografik şiiri uzun vadede midelerini bulandırıyordu ve özellikle de istila öncesi Fransa'sında, bu şiirlerin, keşişlerle rahibelere cinsel marifetler göstertme eğilimi onlara iç karartıcı olduğu kadar da anlaşılmaz geliyordu.

Dan Enişte'nin Oryantal erotik baskı koleksiyonunun sanatsal olarak ikinci sınıf, jimnastik olarak da kifayetsiz olduğu ortaya çıktı. En komik ve en pahalı resimde, bön beyzi suratlı, kafasına iğrenç bir saç oturtulmuş bir Mongol karısının paravanalar, saksı bitkileri, ipekler, kâğıt yelpazeler ve tabak çanakla tıkış tıkış dolu, vitrine benzeyen bir yerde altı tane pek tombul, boş suratlı jimastikçiyle cinsel irtibatta bulunduğu görülü-

yordu. Çapraşık rahatsız pozisyonlarda yamulup kalmış üç erkek, orospunun deliklerinden üçünü aynı anda kullanmaktaydılar; daha yaşlı iki müşteri onun tarafından elle muamele görmekteydiler, altıncısı, bir cüce ise, kadının deforme ayağıyla yetinmek zorundaydı. Diğer altı şehvet erbabı kadının partnerlerine livata uygularken, bir diğerininki de kadının koltukaltına sıkışmış kalmıştı. Son derece sakin hanımla (nasıl beceriyorsa elbiselerinin bir kısmı halen üzerindeydi) doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantılı olan bütün kollarla bacakları ve karın katlarını sabırla çözerek, kurşun kalemle resmin fiyatını belirten ve onu "13 âşıklı Geyşa" olarak tarif eden bir not düşmüştü. Mamafih, Van eliaçık ressamın fazladan ikramı olan, fakat anatomik olarak hesabı verilemeyecek onbeşinci bir göbekdeliği saptamıştı.

O kütüphane, o unutulmaz Samanlık Yangını tablosu için bir sahne görevi görmüştü; cilâlı kapılarını ardına kadar açmıştı; kitaba-taparlıkla dolu uzun bir idil vaat etmişti; raflarındaki eski romanlardan birinin içinden bir bölüm olup çıkabilirdi; bir parça parodi ele aldığı konuya hayata özgü bir güldürü havası vermişti.

Kızkardeşim, hatırlar mısın bazı,
Mavi Ladore'yi, Ardis Konağı'nı?

Yoksa hatırlamıyor musun artık
O şatoyu, Ladore'nin dalgalarıyla yıkadığı?

Ma soeur, te souvient-il encore
Du chateau que baignait la Dore?

Kızkardeşim hatırlar mısın bazı,
Ladore'yle yıkanmış şato duvarını?

Sestra moya, ti pomniş goru,
I dub vişokiy, I Ladoru?

Kızkardeşim hatırlar mısın şimdi,
Dalları yaygın meşeyi, sevdiğim tepeyi?

Oh! qui me rendra mon aline
Et le grand chene et ma colline?

Ah, kim geri verecek bana yarimi
O büyük meşeyi ve de tepemi?

Oh! qui me rendra, mon adele,
Et ma montagne et l'hirondelle?

Oh! qui me rendra ma Lucile,
La Dore et l'hirondelle agile?

Ah, kim söyleyecek bizim dillerde
Oğlanın sevdiği, türküsünü söylediği tatlı şeyleri?

Ladore'de sandalla gezdiler, yüzdüler, Ladore'nin herkesin pek bayıldığı ırınağının kıvrımlarını izlediler, ona başka kafiyeler bulmaya çalıştılar, tepeye Bryant'ın Şatosunun kara yıkıntılarına çıktılar, kılıç kırlangıçları hâlâ kulesinin çevresinde dönüp duruyordu. Kaluga'ya gittiler, Kaluga'nın sularından içtiler ve aile dişçisini gördüler. Rastgele bir derginin sayfalarını çevirmekte olan Van, yan odada Ada'nın çığlık attığını ve '*çort*!' (aksi şeytan) dediğini duydu, bunu yaptığını ilk kez duyuyordu. Bir komşuda, de Prey Kontesinde çay içtiler - kadın onlara topal bir at satmaya çalıştı, başaramadı. Ardisville panayırına gittiler, orada en çok Çinli taklabazlara, Alman bir palyaçoya ve bir meyve bıçağıyla işe başlayıp, üzeri kıymetli taşlarla kakmalı bir pala ve en sonunda da ipiyle mipiyle dev bir salamı yutan iriyarı bir Çerkez Prensesine hayran oldular.

Seviştiler- çoğunlukla dere yataklarında ve çukurlarda.

Ortalama bir fizyonomi uzmanı, bu iki yeniyetmenin enerjisini anormal bulabilirdi. Bir iki saat içinde, güneşte ya da gölgede, damda ya da bodrumda, her yerde birçok kere tatmin edilmediği takdirde, birbirlerine duydukları yakıcı arzu katlanılmaz hale geliyordu. Alışılmışın ötesindeki arzululuğuna rağ-

men, genç Van solgun tenli küçük *amorette*'iyle (yerel Fransız argosu) zor başa çıkabiliyordu. Fiziksel arzuyu ölçüsüzce sömürmeleri cinnet boyutlarına varıyordu, az kaldı genç ömürlerini solduracaktı; bereket versin, hesapça sınırsız yeşil bir görkem ve özgürlük olarak başlayan yaz, tembel tembel olası zaaflarını ve zayıflamalarını hissettirmeye, ağır ağır kaçmaya-göçmeye koyuldu; tabiatın son sığınağıdır bu, mutlu kelime oyunları (çiçeklerle sinekler birbirlerine öykünmeye başlarlar), ağustosun sonlarında ilk kez bir ara gelir, eylülün ilk günlerinde bir ilk sessizlik olur. Meyve bahçeleriyle bağlar iyice resim gibiydi o yıl; Marina ile Matmazel Lariviere'i Ladore yakınlarındaki Bağbozumu festivalinden arabayla eve getirirken çekincesizce yellendiği için Ben Wright da işinden oldu.

Bunu deyince aklımıza geldi. Ardis Kütüphanesinde 'Exot Lubr' başlığı altında kataloglanmış görkemli bir kitap vardı (Van bunu Miss Vertograd'ın müşfik yardımları sayesinde biliyordu) adı şöyleydi, 'Yasaklanmış Şaheserler: Ulsl. Galr.'nin özel bir bölümünü meydana getiren yüz adet tablo, Kral Victor Cenapları için bastırılmıştır." Kitap (güzel renkli fotoğraflardı hepsi de) bir sürü bağnazca Eskiye Dönüş'ler tarafından kesintiye uğramış ziyadesiyle uzun ve şehvetli bir Yeniden Doğuş süresince İtalyan üstatların resmetmeyi iş edindikleri haz dolu ve güzel ıvırzıvırdan ibaretti. Kitap ya kaybolmuş ya çalınmıştı ya da tavan arasında Ivan Amca'nın çoğu pek garip özel eşyaları arasında gizli duruyordu. Van, özellikle hangi ressamın tablosuna takıldığını hatırlamıyordu ama bunun Michelangelo da Caravaggio'nun gençlik eserlerinden biri kabul edilen resim olduğunu düşünüyordu. Çerçevesiz bir tuvale yapılmış bir yağlıboya resimdi bu, yaramazlık etmekte olan iki çıplağı gösteriyordu -bir kızla bir oğlan-, sarmaşıklarla ya da asmalarla süslü bir grotto'daydılar ya da üzerinden bronz ışıltılı, koyu zümrüt rengi yapraklar ve yarı saydam koca koca üzüm salkımları sarkan küçük bir çavlamn yakınlarında; gölgeler ve damarlı insan vücutları, büyülü bir biçimde, dupduru meyve ve yaprak yansımalarına karışıyordu.

Her ne halse (tamamen üslupsal bir geçiş), bir gün öğleden

sonra, herkes Brantome'a gitmişken ve Ada ile o Ardis Parkı'nın karaçam alanındaki şelalenin dibinde güneş banyosu alırlarken Van kendini bu yasak şaheserin içine çekilmiş gibi hissetti; kendi supericiği onun ve teferruatlı tutkusunun üzerine doğru eğilmişti. Gölgede her yanı mavimsi siyah görünen uzun, düz saçlarının, değerli bir taşa benzeyen gün ışığında kâh koyu kumral, kâh koyu kehribar rengi telleri olduğu görülüyordu ve bu uzun, düz teller çukurlaşmış yanaklarının üzerine dökülüyor ya da kızın havaya doğru kaldırdığı fildişi omuzu tarafından zarifçe ortadan ayrılıyorlardı. O öldüren yazın ta başında o kahverengi ipeklerin dokusu, ışıltısı ve kokusu Van'in duyularını tutuşturmuştu ve oğlanın toy heyecanları kızda başka iflah olmaz vuslat kaynakları bulmasına rağmen hâlâ güçlü, şiddetli bir biçimde etkilemeye devam ediyorlardı. Doksanına geldiğinde Van, kızın başını kucağına ilk kez eğişini ve kendisinin kızı saçlarından kavrayışını ilk kez attan düşüşünden daha fazla soluğu kesilerek hatırlıyordu. Saçlar bacaklarını gıdıklamış, apışarasına sürünmüş, zonk zonk zonklayan karnının üzerine yayılmışlardı. Bu saçların arasından bizim güzel sanatlar öğrencisi *trompe-l'oeil* ekolünün zirvesini görebilirdi, anıtsal, rengarenktiler, karanlık bir arka plandan fırlayıp çıkıyorlardı, profilden caravajesk bir ışık yoğunlaşmasıyla yoğrulmuşlardı. Okşadı onu kız; dolandı ona; bir sarmaşık filizi de işte böyle dolanır bir sütunun etrafına, onu giderek daha da daha da sıkı sarmalar, boynunu giderek daha da tatlılıkla ısırır, bütün kuvvetini koyu kırmızı bir yumuşaklıkta eritir, bitirir. Bir pervane larvasının yarımay şeklinde yediği bir asma yaprağı vardı. Artık verilecek Latince ve Grekçe isim kalmadığı için, Marykisme, Adakisme, Ohkisme gibi nomenklatural kalemler uyduran tanınmış bir mikrokelebekbilimci vardı. Kız yapıyordu. Kimin fırçasıydı şimdi? Gıdıklayan bir Titian mı? Sarhoş bir Palma Vecchio mu? Hayır, kesinlikle Venedik sarışını değildi. Dosso Dossi, belki de? Su Perisi'nin Tüketip Bitirdiği Keçi Ayaklı Çocuk? Eriyip Giden Keçi Ayaklı Çocuk? Şu yeni doldurulmuş azı dişin dilini acıtmıyor mu? Beni bereledi. Şaka şaka, çengi Çerkezim.

Hemen sonra Hollandalılar devreye girdi: Zülüflerini yıkamak için küçük şelalenin altındaki göle giren kız, bir de yanı sıra o ölümsüz, saçlarını burarak sıkma hareketine eşlik etmek üzere saçlarını burup sıkan kızlar gibi ağzını da büzüyor- ki o da ölümsüz.

Kızkardeşim, hatırlıyor musun
O kuleciği, 'Magriplinin Kulesi' denen?

Kızkardeşim, hâlâ hatırlıyor musun
Şatoyu, Ladore'yi, falan, filan?

23

Matmazel Lariviere beş gün yataktan çıkmamaya karar verinceye kadar her şey yolunda gitti; Bağbozumu Panayırında bir atlıkarıncada sırtını incitmişti, ayrıca panayıra yeni başladığı bir hikâyeye (Rockette adında küçük bir kızı boğazlayan bir belediye başkanı hakkında) dekor olmak üzere ihtiyacı vardı ve tecrübeyle biliyordu ki ilham denen karıncalanmayı *la chaleur du lit* kadar diri tutan bir şey yoktur. Bu zaman zarfında, Lucette'le ilgilenme görevi, güzelliği ve mizacı Blanche'm tatlı huyu ve duru güzelliğiyle taban tabana zıt olan ikinci kat hizmetçisine verilmişti ve Lucette tembel hizmetçinin göz hapsinden kaçıp kuzeni ve kızkardeşiyle gezmek için elinden geleni ardına koymadı. Şu uğursuz sözler: "Eh, Van Bey senin de katılmana izin veriyorsa," ya da "Evet, eminim Miss Ada kendisiyle mantar toplamana itiraz etmeyecektir," aşkın özgürlüğüne indirilen birer idam fermanı gibiydiler.

Yatağında rahat rahat dinlenen hanım küçük Rockette'in koşup oynamaktan hazzettiği dere kenarını betimlerken, Ada da benzer bir dere kenarına oturmuş kitap okuyor, ara sıra başını kaldırıp özlemle davetkâr bir herdemtaze öbeğine (bizim âşıkları sık sık ardında gizlemişti) ve kumral gövdeli, çıplak ayaklı, paçalarını kıvırmış, unutmabeni'ler arasına düşür-

düğünü sandığı kol saatini arayan (oysa unutmuştu, o saati Ada takıyordu) Van'e bakıyordu. Lucette ip atlamayı bırakmış, dere kıyısına çömelmiş, cenin büyüklüğünde bir kauçuk bebeği suda yüzdürüyordu. Ara sıra, Ada'nın zevksizlik ederek kaygan turuncu oyuncakta açtığı küçük bir delikten su fışkırtarak akıllarını çeliyordu. Cansız şeylerin aniden kapıldıkları sabırsızlıkla, bebek akıntıya kapılıp gitmeyi becerdi. Van bir söğüdün dibinde pantalonunu çıkararak gidip kaçağı yakaladı. Ada, durumu bir an gözden geçirdikten sonra, kitabını kapattı ve genellikle kandırılması pek güç olmayan Lucette'e, Ada'nın hızla bir ejderhaya dönüşmekte olduğunu, pullarının yeşile çalmaya başladığını, evet *şu anda* bir ejderha olduğunu ve Lucette'in demin ip atladığı iple bir ağaca bağlanması gerektiğini söyledi, Van onu gelip tam zamanında kurtarabilsin diye. Nedense, Lucette'in buna mırın kırın edeceği tuttu, fakat kaba kuvvet galip geldi. Van'le Ada kızgın tutsağı sıkıca bir söğüt gövdesine bağladılar, hızlı hızlı kaçıp kovalama numarasına yatarak 'parmak uçlarında' bir iki kıymetli dakikalığına karanlık fıstık çamı korusuna dalıp gözden kayboldular. Kıvranıp duran Lucette nasıl yapmışsa yapmış ipin kırmızı tutacaklı yerlerinden birini koparmıştı ve ejderhayla şövalye, gene parmak ucunda geri döndükleri sırada iplerden kurtulmasına ramak kalmıştı.

Lucette mürebbiyesine şikâyet etti ve konuyu kafasında tamamen yanlış kuran (tıpkı yeni yazmakta olduğu hikâye gibi) kadın, Van'i çağırarak, cibinlikli yatağının merhem ve ter kokuları arasından, kurtarıcısını bekleyen prenses rollerine sokarak Lucette'in kafasına fikirler sokınamasını söyledi.

Ertesi gün Ada annesine Lucette'in fena halde banyo almaya ihtiyacı olduğunu ve mürebiyyesi hoşlansa da hoşlanmasa da onu yıkayacağını bildirdi. "*Horoşo*," dedi Marina (en gösterişli Dame Marina pozlarında, komşusu olan ve kanatlarının altına aldığı genç bir aktörü karşılamaya hazırlanmaktaydı,) "ama suyun ısısı tam 28 derece olmalı (on sekizinci yüzyıldan beri böyleydi bu) ve de banyoda on ya da on iki dakikadan fazla kalmasın."

"Güzel fikir," dedi Van, Ada'ya suyu ısıtmakta, eski, yamru yumru küveti suyla doldurmakta ve bir çift havlu ısıtmakta yardım ediyordu.

Sadece dokuz yaşında ve oldukça az gelişmiş olmasına karşın, Lucette kızıl saçlı küçük kızların özelliği olan yanıltıcı buluğ öncesi emarelerine sahipti. Koltukaltlarındaki parlak tüylerin kıl dipleri hafifçe belirmişti ve kukusu da hafif bir bakır tozuyla gölgeliydi.

Artık su dolu hapishane hazırdı, çalar saate de tam çeyrek saatlik bir ömür tanınmıştı.

"Önce bir kirleri kabarsın hele, sonra sabunlarsın," dedi Van hınnalı bir sabırsızlıkla.

"Evet, evet, evet," diye bağırdı Ada.

"Van oldum ben," dedi Lucette, bacaklarının arasına dutrengi sabunu sıkıştırıp parlayan göbeğini dışarı çıkararak.

"Öyle yaparsan oğlan çocuk olursun," dedi Ada ciddi bir sesle, "bu da pek hoş olmaz."

Küçük kız çekine çekine poposunu sıcak suya daldırmaya başladı.

"Çok sıcak," dedi, "çok, çok korkunç sıcak!"

"Ilınır," dedi Ada, "bir hamlede otur da gevşe. Al bebeğini de."

"Gel hadi, Ada, Allahaşkına, bırak da kirleri kabarsın," dedi Van.

"Hem unutma," dedi Ada, "saat çalıncaya kadar bu güzel sıcacık sudan çıkayım deme yoksa ölürmüşsün, Krolik öyle dedi. Ben gelip seni sabunlayacağım, ama sen çağırma; biz çarşafları sayacağız, sonra da Van'in mendillerini ayıracağız."

Yaşça daha büyük olan iki çocuk, L biçimli banyonun kapısını içerden sürgüledikten sonra banyo dairesinin yan kanadının kuytusuna, bir şifonyerin ve kullanılmayan, eski bir silindirli ütünün arasındaki köşeye çekildiler. Banyo aynasının deniz yeşili gözü buraya erişemiyordu; ama o gizli köşede, tepelerindeki bir rafta sersemce ritim tutan boş ilaç şişesinin eşliğinde gelişen şiddetli ve rahatsız itişip kakışmaları daha yeni sona ermişti ki, Lucette ortalığı inleterek küvetinden bağırmaya,

hizmetçi de kapıya vurmaya koyuldu: Matmazel Lariviere de biraz sıcak su istiyordu.

Bir sürü başka numara daha denediler.

Bir keresinde, mesela, burnu durmadan akan, durmadan Van'in eline yapışıp bir türlü bırakmayan, Van'e yapışıp mızıl mızıl mızıldanması tam bir saplantı haline gelen Lucette iyice usandırdığında, Van bütün ikna becerisini, sevimliliğini, tatlı-dilliğini takınmış, dilinde bir suçortaklığı imasıyla: "Bak, canım. Bu kahverengi kitap benim hayatta sahip olduğum en değerli şeylerden biridir. Bunun için okul ceketime özel bir cep diktirtmiştim. Onu çalmak isteyen yaramaz çocuklarla sayısız kavgalar edildi bu kitap yüzünden. İçinde ne olduğuna gelince" (sayfaları büyük bir saygıyla çevirerek) "şaka değil, İngiliz dilindeki en güzel ve ünlü kısa şiirlerden bir demet. Bu minicik olanı, mesela, kırk yıl önce Saray Şairi Robert Brown tarafından yazılmış, yaşlı bir beyefendi, babam bir gün bana onu göstermişti, yüksek bir kayanın üstünde bir selvi ağacının altında ayakta durmuş Nis yakınlarındaki köpük köpük türkuaz dalgaları seyrediyordu, bütün tanık olanlar açısından unutulmaz bir sahneydi. Şiirin adı 'Peter ve Margaret'. Şimdi bak, diyelim ki" (olanca ciddiyetiyle Ada'ya dönüp baktı, sessizce danıştı) "kırk dakika sonra" ("Tam bir saat ver ona, *Mironton, mirontaine*'i bile ezberleyemiyor") - "tamam, tam bir saat sonra bu sekiz dizeyi ezberlemiş olacaksın. Senle ben" (fısıltıyla) "şu kötü kalpli kendini beğenmiş kızkardeşine küçük aptal Lucette'in her şeyi başarabileceğini gösterelim. Eğer," (dudaklarını kızın kâküllü saçlarına hafifçe sürterek) "eğer, tatlım, şiiri ezbere okur da, tek bir hata yapmayıp Ada'yı illet edersen -'orası-burası' ve 'bu-şu' gibi şeyleri karıştırmamaya dikkat etmelisin, bütün başka ayrıntılara da- *eğer* bunu yapabilirsen bu değerli kitap senin olur." ("Ona bir tüy bulup da tüm tavuskuşunu görmekle ilgili şiiri ezberlet," dedi Ada duygusuz bir sesle- "o biraz daha zor,") "Hayır, hayır, Lucette'le ben bu küçük baladı seçtik. Tamam. Şimdi şuraya gir" (bir kapıyı açtı) "ve ben çağırmadan dışarı çıkma. Yoksa, ödül tehlikeye girer, sen de bir ömür boyu buna pişman olursun."

"Ah, Van çok tatlısın," dedi Lucette, yavaş yavaş odasına girerken, şaşkın gözleriyle büyüleyici giriş sayfasını, Van'in sayfada yazılı olan adını, fiyakalı elyazısını ve mürekkeple yaptığı o harikulade desenleri tanıyordu- kara yıldız çiçeği (bir mürekkep lekesinden üreyip çıkmıştı), Dorik bir sütun (daha kabasaba bir deseni gizliyordu), inci dallı yapraksız bir ağaç (sınıfın penceresinden görmüştü) ve çeşitli oğlan çocuğu profilleri (Cheshcat, Zogdog, Fancytart ve Ada'ya benzeyen Van'in kendisi.)

Van, tavan arasına Ada'nın yanına koştu gitti. O anda, kurduğu plandan müthiş gurur duyuyordu. On yedi yıl sonra, 2 Haziran 1901'de, Lucette'in, Paris'ten Van'in Kingston adresine "eğer olur da..." kaydıyla yolladığı en son notu okurken, Van kaderci bir ürpertiyle o günü hatırlayacaktı:

"Yıllarca sakladım -Ardis'deki çocuk odasında olmalı- bana bir zamanlar verdiğin antolojiyi; ve benden ezberlememi istediğin o küçük şiir hâlâ kelimesi kelimesine darınadağın olmuş zihnimin bir köşesinde, iyice emin bir yerde, orada hamallar eşyalarımın üzerinde zıplamakta, kasaları devirmekte, haykırıyorlar, gitme zamanı, gitme zamanı. Brown'ı açıp bul o şiiri ve sekiz yaşının zekâsı için tebrik et, senin ve mutlu Ada'nın o uzakta kalmış günde yaptığınız gibi, bir yerlerde rafının üzerinde boş bir küçük kutu tıngırdayıp duran o günde. İşte buyrun:

'Burada, dedi rehber, burada tarla
Şurada, dedi, şurada orınan.
Burada diz çöktü tam Peter,
Şurada ayakta durdu Prenses.

Hayır, dedi ziyaretçi,
Sensin hortlak, ihtiyar rehber
Meşeyle yulaf belki ölmüştür,
Ama *o* benim yanı başımda.'

Van, Mektubela'nın (Vantivelli'nin eski şakası!) dünya çapında yasaklanmasını, Veenlerle Durmanovların ait olmak durumunda bulundukları üst sınıf ailelerde (İngiliz ve Brezilya toplumlarındaki anlamında) adının bile bir küfür addedilmesini, onun yerini ancak çok önemli 'araç gereç'te -telefonlarda, motorlarda- ne olacak?- kullanılan, milletin dil bir karış dışarıda, av köpeklerinden bile daha sık soluyarak (çünkü bayağı uzun bir cümle oldu) peşinde oldukları çok alengirli başka şeylerin almış olmasını, teyp gibi ıvırzıvırın bile yasaklanmış olmasını esefle karşılıyordu; onun ve Ada'nın ecdadının (Prens Zemski'nin okullu kızlardan oluşan harem inde her yatakta bir tane vardı) favori oyuncakları artık hiçbir yerde üretilmiyorlardı, bir tek Tataristan'da, gizlice, '*minireçi*' (konuşan minareler) adı verilen bir modele evrilmişlerdi. Geçerli terbiye ve yasalar izin vermiş olsa idi, bizim mürekkep yalamış sevgililer büyülü sandık odasında buldukları esrarengiz kutuyu ne yapıp edip çalışır duruma getirebilselerdi, (seksen yıl sonra çalıp yeniden dinlemek üzere) hem Giorgio Vantivelli'nin aryalarını hem de Van Veen'in yavuklusuyla sohbetlerini kaydedebilirlerdi. İşte, mesela bugün, şunları duyabilirlerdi - eğlenerek, utanarak, kederle, hayretle.

(Anlatıcı: fazlasıyla erken başlayan ve birçok bakımdan ölümcül olan romanslarının öpüşme faslına girmesini izleyen o yaz günü, Van'le Ada, Silah Pavyonu *nam-ı diğer* Atış Galerisine doğru yola çıkmışlardı:

Buranın üst katında minnacık, Oryantal üslupta bir oda keşfetmişlerdi, bu odada bir zamanlar -rengi atmış kadifenin üzerindeki koyu izlere bakılırsa- içlerinde tabancalarla kamalar barındırmış olan donuk cam vitrinler vardı; burada güzel ve melankolik bir pencere girintisi bulmuşlardı, yastıklı bir sekisi, yandaki rafta doldurulmuş bir Paçalı Puhu, onun yanında da boş bir bira şişesi vardı ölü yaşlı bir bahçıvanın bıraktığı, artık ortadan kalkmış markanın tarihi 1842'ydi.)

"Tıngırdatma şunları," dedi kız, "Lucette tarafından gözetleniyoruz, ki kendisini günün birinde boğazlayacağım."

Bir koruluğun içinden ve bir grottonun önünden geçip gittiler.

Ada dedi ki: "Resmi olarak anne tarafından kuziniz, kuzinler de özel bir izinle evlenebilirler, *eğer* ilk beş çocuklarını kısırlaştıracaklarına söz verirlerse. Fakat, daha da ötesi, annenin kayınbabası senin büyükbabanın kardeşiydi. Değil mi?"

"Bana söylenen o," dedi Van sakin bir sesle.

"Yeterince uzak değil," dedi kız dalgın dalgın, "yoksa uzak mı?"

"Yeterince uzak, yeterince adil."

"Garip -sen onu turuncu harflerle yazmadan önce ben o dizeleri küçük menekşe rengi harflerle getirmiştim gözümün önüne- tam sen konuşmadan bir saniye önce. Saniye, salise. Uzaktaki bir top atışını haberleyen bir duman parçası gibi."

"Fiziki açıdan," diye devam etti kız, "kuzenden çok ikiz gibiyiz ve de ikizler ve kardeşler evlenemez tabii, yoksa hapse atılır ya da iğdiş edilirler, ısrar edecek olurlarsa."

"Eğer," dedi Van, "kuzen çocukları oldukları resmen kabul edilirse, sorun yok."

(Van kapıyı açmaya girişmişti bile- ilerde ayrı ayrı görecekleri rüyalarda kemiksiz yumruklarıyla sık sık gümbür gümbür vuracakları yeşil kapıyı.)

Başka bir keresinde, Samanlık Yangını gecesinden hemen sonra orman patikalarında ve köy yollarında çıktıkları bir bisiklet gezisinde (sık sık kesintiye uğramıştı), tavan arasındaki yaprak ve çiçek koleksiyonuna rastlayıp da garip, eğlenceli, ahlaki olmaktan çok fiziksel bir önseziye kapılmalarından önce, Van öylesine, İsviçre'de doğduğunu ve küçükken iki kere yurtdışına çıktığından bahsetmişti. Ada ben bir kere çıktım demişti. Çoğu yazını Ardis'te geçiriyordu; kışları ise çokluk Kaluga'daki evlerinde- eski Zemski *çertog*'unun (palazzo) en üst iki katında.

1880'de Van, on yaşındayken, duşlu banyoları olan gümüş rengi trenlerle, babası, babasının güzel sekreteri, sekreterin on sekiz yaşındaki beyaz eldivenli kızkardeşi (Van'in İngiliz mürebbiyesi ve sütannesi olarak küçük bir rol üstlenmişti) ve ba-

kir, meleksi Rus özel öğretmeni Andrey Andreyeviç Aksakov ('AAA') ile birlikte Louisiana ve Nevada'nın şen tatil beldelerine gitti. Van hatırlıyordu, kapıştığı bir zenci çocuğa AAA, Puşkin ve Dumas'da da Afrikalı kanı olduğunu söylemiş bunun üzerine oğlan ona dilini çıkarmıştı. Bu yeni ilginç bir numaraydı, Van bunu ilk fırsatta taklit etmiş ve Miss Fortune'ların küçüğü tarafından tokatlanmıştı, dilinizi içeri sokunuz, sir, demişti kız. Beli smokin kuşaklı bir Hollandalının da otelin holünde, üç şarkısından birini mırıldanarak biraz önce önlerinden geçen Van'in babasının ünlü bir 'camler' olduğunu söylediğini duymuştu. (*Camler*? Deve güdücü?- deve mi ithal edilmeye başlanmıştı yenilerde? Hayır, '*gambler*', kumarbaz.)

Yatılı okul günleri başlamadan önce, yabancı ülkelerde yolculuğa çıkmadıkları sürece, babasının iki boş arsanın arasına düşen yerdeki Floransa üslubundaki güzel evi (Manhattan, Park Lane 5 Numara; çok geçmeden her iki yanında iki dev nöbetçi yükselecekti, kaz adımlarıyla evi yanlarına katıp götürecek olan) Van'in kışlık eviydi. Radugalet'de, 'öteki Ardis'te geçen yazlar, *buradaki*, Ada'nın Ardis'indekilerden çok daha soğuk ve donuktular. Hatta bir keresinde *kışı da yazı da* orada geçirmişti; 1878 yılı olmalı.

Elbette, elbette, çünkü Ada hatırlıyordu, kısacık da olsa Van'i ilk kez o zaman görmüştü. Üzerinde küçük beyaz bahriyeli elbisesi, başında mavi denizci şapkası. (*Un regulier angeloçek*, yorumunda bulunmuştu Van, Raduga jargonuyla.) Oğlan sekiz yaşındaydı, kız altı. Dan Enişte beklenmedik bir biçimde eski yurtluğu ziyaret etme arzusunu ifade etmişti. Son anda Marina, Dan'in karşı çıkmalarına rağmen kendisinin de geleceğini söylemiş, küçük Ada'yı elindeki çemberiyle 'hoppalaa!' kaldırıp faytona bindirmişti. Ada'nın tahminince, Ladoga'dan Raduga'ya giden trene binmişlerdi, çünkü istasyon memurunun boynuna asılı düdüğüyle platform boyunca yürüdüğünü, yerel trenin vagonlarının önünde durduğunu, kapıları birer birer gümleterek kapadığını -ki altı kapılı her bir vagon hepsi birer kapılı balkabağı cinsinden bölmelerden oluşuyordu- kapıların birbirine karışarak tek kapı olduğunu hatırlı-

yordu. Van bunun 'siste bir kule' olduğunu öne sürdü (kız her türlü iyi hatıraya bu ismi verirdi), sonra bir de kondüktörün tren yola çıkmışken her vagonun kenarındaki ayak basacak çıkıntının üzerine çıkıp yeni baştan kapıları açması; bilet kesmek, bilet delmek, bilet toplamak ve başparmağını yalayarak para bozmak için, aman ne zor işti, ama işte bu da 'siklamen bir kule'. Radugalet'e gitmek için motorlu bir küçük lando mu kiralamışlardı? On mil, tahmin ediyordu Ada. On verst, dedi Van. Ada yanlışını kabul etmek durumunda kaldı. Ben yoktum, herhalde -Van- *na progulke* (yürüyüşe çıkmıştım), özel hocası Aksakov'la karanlık köknar korusunda; yanlarında da Bagrov'un torunu, bir komşunun oğlu, Van'in ti'ye aldığı çimdikleyip korkunç biçimde alay ettiği sessiz küçük bir oğlan ki köstebekleri ve kürklü olan her şeyi sessiz sedasız katlederdi, herhalde patolojik bir vakaydı. Her neyse, oraya vardıklarında Demon'ın hanımları beklemediği hemen anlaşılmıştı. Terasta oturmuş evlat edindiğini söylediği bir yetimeyle, güzel bir İrlandalı yabangülüyle altınşarap (tatlı viski) içiyordu, Marina kızı hemen tanıdı, kısa bir süre Ardis Konağı'nda çalışmış ve meçhul bir beyefendi tarafından kirletildiği söylenen -beyefendi meçhul olmaktan çıkmıştı artık- arsız bir mutfak hizmetçisi. O günlerde Dan Enişte çapkın, fırlama kuzenini takliden bir monokl takardı, kızı incelemek için bunu sıkı sıkıya gözüne oturttu, belki de kız ona da vermeyi (Van lafın burasında berikinin sözünü kesip sözcük seçimine dikkat etmesini uyardı) vaat etmişti. Eğlenti tam bir felaket olmuştu. Yetime, Marina'nın görüşüne sunmak için tembel tembel inci küpelerini çıkardı. Bagrov Dede, küçük odada yaptığı şekerlemeden kalkıp sallana sallana geldi ve öfkeden kuduran hanımın daha sonra zavallı Dan'i gagalamak fırsatı bulduğunda söylediği gibi bir *grande cocotte* sandı. Geceyi orada geçirecek yerde, Marina, burnu havada, dışarı çıkıp kendisine 'gidip bahçede oynaması' söylenmiş olan Ada'yı çağırdı. Ada kendi kendine mırıldanarak bir sıra taze, beyaz köknarın gövdesini Yabangülünden aşırdığı ciğer kırmızısı bir dudak boyasıyla işaretlemekle meşguldu. Bu bir oyunun başlangıcıydı, Ada şu anda oyu-

nun ne olduğunu hatırlamıyordu -ne yazık, dedi Van-, annesi onu aldığı gibi geldikleri taksiye bindirdi, Dan'i orada bırakarak -dalavereleriyle, alma-verme'leriyle başbaşa, diye araya girdi Van- gerisin geriye Ardis'e dōndüler, günbatımında oradaydılar. Ama, diye ekledi Ada, tam çekilip gōtürülüp de boya kalemi de elinden alınmadan önce (Marina onu *k çertyam sobaç'im*, 'fırlatıp atmıştı', ayrıca kalem Yabangülü'nün Dan'in bacağma sürtünmeye çalışıp duran teriyesinin orta bacağını da hatırlatınıyor değildi) kısacık da olsa çok hoş bir manzara vardı gōzlerinin önünde. Minicik gōrünen Van, yanında başka bir tatlı oğlancık, sarışın sakallı, beyaz gömlekli Aksakov, hep birlikte eve doğru yürüyorlardı ve ah evet, çemberini unutmuştu -hayır, hâlâ taksideydi çember. Fakat, şahsen, Van bu ziyareti, hatta o yazı bile hatırlamıyordu, çünkü babasının hayatı zaten her zaman bir gül bahçesiydi ve kendisi defalarca eldivensiz güzel eller tarafından okşanmıştı, ki bu da Ada'yı ilgilendirmiyordu.

Şimdi 1881 yılına ne dersiniz, kızların birisi sekiz-dokuz, öteki beş yaşlarındalar ve Riviera'ya, İsviçre'ye, İtalya'nın göllerine gōtürülmüşler, yanlarında Marina'nın arkadaşı, tiyatro aleminin ağır topu, Gran D. du Mont (D. aynı zamanda annesinin kızlık soyadı olan Duke'ün başharfiydi, *des hobereaux irlandais, quoi*) o da gizlice bir sonraki Akdeniz Ekspresi ya da bir sonraki Simplon, Orient Ekspres ya da üç Veen'i, bir İngiliz mürebbiyeyi, Rus dadıyı ve iki hizmetçiyi taşıyan *train de luxe* her ne ise bir sonrakiyle geliyordu. Bu arada, yarı boşanmış Dan, safaricinin yolunun üzerine çıkmaları için eğitilmiş kaplan (kaplan gōremeyince şaşırmıştı) ya da benzeri meşum vahşi hayvanların, aynı zamanda da Mozambik'in yabani ormanlarında bir seyahat acentası sahibinin zarif evinde gördüğü kimi tombul siyahi kızların fotoğrafını çekmek üzere Ekvator Afrika'sına gitmişti. Ada tabii, kızkardeşiyle 'hatırladıklarını karşılaştırmaca' oynadıklarını hatırhyordu, yol haritaları, şaşaalı çiçekler, modalar, içinde çeşit çeşit dükkânlar olan üstü kapalı galeriler, Cenevre'deki Manhattan Sarayı'nda lokantada, oturduğu köşeden ona gözünü dikip bakan siyah bıyıklı, teni güneş yanığı ya-

kışıklı adam gibi şeyleri hatırlamakta tabii ki kendisi çok daha başarılıydı; ama ondan çok daha küçük olmasına rağmen Lucette bir sürü ıvır zıvır, küçük 'kulecikler', küçük 'variller' hatırlıyordu, *biryul'hi proşlago.* O, *cette Lucette*, -popüler bir roman olan- *Ah, cette Line*'deki küçük kız gibi 'bir sezgi, aptallık, naiflik ve kurnazlık hercümerci'ydi. Sırası gelmişken, Lucette itiraf etmişti, Ada ona itiraf *ettirtmişti*, Van'in da şüphelendiği gibi, ağaç olayı tersten cereyan etmişti- bizimkiler kurtarılması gereken Prensesin yanma gittiklerinde, o acele acele kendini bağlayan ipleri çözmeye değil, ipleri çözüp onları karaağaçların arasından seyrettikten sonra yeniden bağlamaya çalışıyordu. "Aman tanrım," dedi Van, "bu da sabun meselesini açıklıyor!" Aman, ne fark eder, kimin umurunda, Ada'nın tek dileği zavallı küçüğün Ada'nın yaşında Ada'nın şimdi olduğu kadar mutlu olmasıydı, aşkım, aşkım, aşkım, aşkım. Van çalıların içine park ettikleri bisikletlerin parlak madeni aksamlarını yapraklarının arasından orman yolundan geçip gidenlere göstermemeleri için dua ediyordu sadece.

Ondan sonra, o yıl Avrupa'da yollarının bir yerde birbirine karışıp karışmadığını ya da kısacık bir süre de olsa birbirine paralel ilerleyip ilerlemediğini saptamaya çalıştılar. 1881 ilkbaharında, on bir yaşındaki Van, Floransa'ya, Roma'ya ve babasının kısa süreliğine ortaya çıktığı Kapri'ye götürülmüştü. Yeniden ayrıldılar, Demon vapurla Amerika'ya geri döndü, Van ise önce özel öğretmeniyle birlikte Garda Gölü üzerindeki Gardone'ye gitti, orada Aksakov saygıyla ona Goethe ve d'Annunzio'nun mermer ayakizlerini gösterdi; sonra sonbaharda bir süre Leman Gölü üzerindeki bir dağ yamacındaki otelde kaldılar (Karamzin ve Kont Tolstoy da buralarda gezinmişti). Marina, 1881 yılı boyunca, Van'in, kendisinin de bulunduğu aynı genel alan içinde bir yerlerde olduğundan kuşkulanmış mıydı? Muhtemelen hayır. Kızların ikisi de Cannes'da kızıla yakalanmışlardı, Marina ise 'Grandü'süyle birlikte İspanya'daydı. Hatırladıklarını dikkatle karşılaştırdıklarında, Van ile Ada, Riviera'da kıvrıla kıvrıla ilerleyen bir yolda, ikisi de yeşil koşumlu atlar koşulmuş, yeşil renkli olduklarını hatırla-

dıkları kira arabalarında birbirlerinin yanından geçmiş olabilecekleri sonucuna vardılar. Ya da belki, belki aynı yönde yol alan iki farklı trende, küçük kız bir yataklı vagonun penceresinden paralel trenin kahverengi yataklısına bakarken, ikinci bir tren de içinde oturan küçük oğlan çocuğunun rayların öteki yanından gördüğü, pırıl pırıl göz kırpan denize doğru savrulup gidiyor. Bu olasılık romantik olamayacak kadar düşüktü, bir İsviçre kentinin rıhtımı üzerinde birbirlerinin yanından koşarak ya da yürüyerek geçmiş olmaları olasılığı da dişe dokunur bir ürperti vermedi. Ama Van geriye yönelik düşüncenin projektörünü, duvarları aynalı dar yolların sadece değişik virajlar almadıkları ama değişik düzlemlerden de yararlandıkları (katırın çektiği araba bir viyadükün altından geçerken üzerinden de bir araba geçer ya) o geçmiş labirentine çevirdiğinde kendini henüz belli belirsiz ve tembel tembel olgun yıllarının saplantısı haline gelecek olan ilmi kurcalarken buldu -uzam ve zaman sorunları, uzama karşı zaman, zamanı saptırdığı uzam, zaman olarak uzam, uzam olarak zaman- ve sonra insan bilincinin o son trajik zaferinde zamandan kopup ayrılan uzam: Ölüyorum, o halde varım.

"Ama *bu*," diye bağırdı Ada, "bu kesin, bu gerçeklik, bu su katılmamış olgu- bu orman, bu yosun, senin elin, bacağımın üzerindeki uçuçböceği, bunları çekip alamazlar, alabilirler mi? (alabilirler, aldılar) *Bunların* hepsi *burada* bir araya geldi, yollar nasıl çatallanmış olursa olsun, birbirlerini nasıl atlatmış, nasıl arapsaçı olmuş olursa olsunlar; kaçınılmaz olarak burada buluştular!"

"Artık bisikletlerimizi bulmalıyız," dedi Van, "şimdi de 'ormanın başka bir bölümünde' kaybolduk"

"Ah, henüz geri dönmeyelim," diye bağırdı kız, "ah, dur."

"Ama ben nerelerde olduğumuzu ve zamanı öğrenmek istiyorum," dedi Van, "bu felsefi bir ihtiyaç."

Gün kararıyordu; bulutlu gökyüzünün batı yönündeki şeritte son bir güneş ışığı oyalanmaktaydı: bir arkadaşını neşeyle selamladıktan sonra yüzünde hâlâ o gülümsemeyle karşı kaldırıma geçen kişiyi hepimiz biliriz- o gülümsemenin sebebini

bilmeyen, bu yüzden de delilikten ileri gelen parlak bir sırıtma sanan yabancının dik bakışıyla kararır. Bu mecazı da arayıp bulduktan sonra, Van ve Ada artık gerçekten eve gitme zamanının geldiğine karar verdiler. Gamlet'in içinden geçerlerken bir Rus *traktir*'inin görüntüsü iştahlarını öylesine bir dürtükledi ki, bisikletlerinden inip, loş küçük aşevine girdiler. Koca bir pençeye benzeyen eliyle kavrayıp dudaklarına götürdüğü fincan tabağından çay içen bir arabacı, eski romanların kurabiyeli sahnelerinden çıkıp geldi. Bu dumanlı sıçan deliğinde başka kimse yoktu, bir tek kırmızı gömlekli, oturduğu yerde bacaklarını sallayıp duran bir çocuğa balık çorbasını yiyip bitirmesini için yalvarıp duran (*ugovarivayuşçaya*) başörtülü bir kadın. Kadın meğerse *traktir*'in sahibiymiş, 'ellerini mutfak önlüğüne' silip ayağa kalktı, Ada ile (onu hemen tanımıştı) Van'e (onu da, küçükhanımın 'sözlüsü' sanmıştı, yanılmıyordu da) *bitoçki* denen küçük Rus 'hamburgerleri'nden getirmeye gitti. Bunlardan birer düzine mideye indirdiler- sonra bisikletlerini yaseminlerin altından alıp pedala kuvvet yeniden yola düştüler. Ardis Korusunun karanlığına varmadan önce son bir kere daha dinlendiler.

Bir çeşit şiirsel tesadüf sonucu, Marina ile Matmazel Lariviere'in pek seyrek kullanılan Rus tarzı camlı verandada akşam çaylarını almakta olduklarını gördüler. Bu arada iyileşmiş olan fakat üzerinde hâlâ çiçekli sabahlığıyla oturan romancı hanım, yeni hikâyesinin ilk temiz nüshasını (yarın daktiloya çekilecekti) Tokay'ını yudumlamakta olan Marina'ya okumayı henüz bitirmişti. Üzerine bir *le vin triste* musallat olmuş bulunan Marina, '*au cou rouge et puisssant de veuf encore plein de seve*' beyefendinin intiharından pek etkilenmişti; söz konusu bey, deyim yerindeyse 'kurbanının korkusundan korkarak', bir '*gloutonnerie impardonnable*' anında ırzına geçtiği küçük kızın boğazını fazlaca sıkmıştı.

Van bir bardak süt içti ve birden eline ayağını o kadar lezzetli bir yorgunluğun yayıldığını hissetti ki içini hemen gidip yatmak isteği kapladı. "*Tant pis*," dedi Ada, iştahla *kek*'lere (Türkçe'deki gibi, kek) uzanarak. "Hamak?" diye sordu Ada; Van ba-

şını mahmur mahmur hayır anlamında salladı, Marina'nın hüzünlü elini öptükten sonra, çekildi.

"*Tant pis*," diye tekrarladı Ada ve önüne geçilmez bir iştahla, kalın bir kek diliminin yumurta sarısı rengi iştah açıcı ıvırzıvırla dolu -kuru üzüm, melekotu, kiraz şekerlemesi, limon kabuğu- pürtüklü kabuğu üzerine bol bulamaç tereyağı sürmeye başladı.

Ada'nın hareketlerini hayranlık ve tiksintiyle izlemekte olan Matmazel Lariviere şöyle dedi: "*Je reve. Il n'est pas possible qu'on mette du beurre par-dessus toute cette pate britannique, masse indigeste et immonde.*"

"*Et ce n'est que la premiere tranche*," dedi Ada.

"*Lait caille*'nin üzerine bir tutam tarçın serpmek ister misin?" diye sordu Marina. "Bir şey söyleyeyim mi Belle," (Matmazel Lariviere'ye dönerek), "Ada bebekken buna 'kumlu kar' derdi."

"O hiç bebek olmadı ki," dedi Belle üzerine basa basa. "Yürümeyi öğrenmeden önce midillisinin belini kırmıştı."

"Merak ediyorum," diye sordu Marina, "kaç mil yol yaptınız da genç atletimizin enerjisini böyle son damlasına kadar tükettiniz?"

"Sadece yedi," diye cevapladı Ada, ağzı dolu gülümseyerek.

25

Güneşli bir eylül sabahı, ağaçlar hâlâ yeşilken, ama dere tepeyi tarhları yıldızçiçekleriyle pireotları ele geçirmeye başlamışken Van, Ladoga, N.A.'ya doğru yola çıktı. Luga, Mayne'nin soğuğuna geri dönmeden önce orada babası ve üç özel hocasıyla on beş gün geçirecekti.

Van, Lucette'i her iki gamzesinin üzerinden, sonra da ensesinden öptü- ve de dönüp Marina'ya bakan iffet kumkuması Matmazel Lariviere'e göz kırptı.

Gitme vaktiydi. Onu uğurladılar; Marina üzerinde *shlafrock*'uyla, Lucette (Van yerine) Dack'i okşayarak, Matmazel

Lariviere, Van'e yola çıkışının arefesinde verdiği imzalı kitabın oğlan tarafından unutulduğunu henüz fark etmemiş olarak, bir sürü de bol bol bahşişlendirilmiş hizmetçi (Van bunların arasında elinde fotoğraf makinesiyle Kim'i fark etti)- hemen hemen bütün ev ahalisi; sadece başı ağrıyan Blanche ve sakat bir köylüyü ziyaret etmeye söz vermiş olduğu için izin isteyen Ada dışında. (Altın gibi kalbi vardı bu kızın, gerçekten de- Marina bunu belirtmekten geri durmazdı hiçbir zaman, iyi de ederdi).

Van'in siyah sandığı ve siyah bavulu ve siyah dev dambılları, aile arabasının arkasına yüklendi; Bouteillan başına çok büyük gelen bir kaptan şapkası geçirdi ve kara üzüm mavisi gözlükler taktı; '*remouvez votre* kıç, arabayı süreceğim," dedi Van- ve 1884 yazı bitti.

"Yağ gibi kayıp gidiyor, beyefendi," dedi Bouteillan, yapmacık eski moda İngilizcesiyle. "*Tous les pneus sont neufs*, ama, heyhat, yolumuzda birçok taş var, gençlik hızlı sürmeyi seviyor. Mösyö dikkatli olmalı. Yabanellerin rüzgârları hoyrattır. *Tel un lis sauvage confiant au desert*-"

"Tam komedilerdeki emektarlardansın sen, öyle değil mi?" dedi Van soğuk bir sesle.

"Non, Monsieur," diye cevap verdi, eliyle başındaki şapkayı tutarak. "*Non. Tout simplement j'aime bien Monsieur et sa demoiselle.*"

"Eğer," dedi Van, "bununla küçük Blanche'ı kastediyorsan, paralayacağın kişi ben değilim, kendi oğlun Delille, çünkü onun kızı düzmesi gün meselesi."

İhtiyar Fransız başını hafifçe yan çevirerek Van'e baktı, (*poşeval gubami*) (dudaklarını kemirdi) fakat bir şey demedi.

"Burada birkaç dakikalık bir mola verilecek," dedi Van, Arcadis'in hemen ilerisindeki Koruluk Kavşağına yaklaşırlarken. "Babam için biraz taş mantarı toplamak niyetindeyim buradan, kuşkun olmasın, ona selamını götüreceğim. (Bunun üzerine Bouteillan saygılı bir jest yaptı). Bu el freni de -allah belasını versin,- Onaltıncı Louis'nin İngiltere'ye iltica edişinden bu yana kullanılmamış herhalde, öyle görünüyor."

"Yağlanması gerekiyor," dedi Bouteillan ve saatine baktı; "evet, 9:04 trenine yetişmek için ferah ferah zamanımız var."

Van, ağaçların altındaki sık bitki örtüsüne daldı. Üzerinde ipek bir gömlek, kadife ceket, siyah golf pantalonu, yıldız biçiminde mahmuzlu binici çizmeleri vardı- ki bu kılık, *gwttp vq wiſhm* bir Ada ile bir telli kavak korusunun bağrında *klv zdB AoyvBno wkh gwzxm dqg kzwAAqvo* yapmak için uygun bir kostüm değildi; *xliC vq mujzikml*, kız şunları söyledi:

"Evet- unutmayalım diye. Yazışmamızın formülü şu. Bunu ezberle, sonra da uslu küçük bir casus gibi çiğne ve yut."

"İkimiz de post restant kullanacağız; ayrıca da haftada en az üç mektup isterim, beyaz aşkım benim."

Kızı neredeyse bir gecelik kadar incecik, ışık geçiren bu kılık içinde ilk görüşüydü. Saçlarını örmüştü, ona Çaykovski'nin operası *Onegin ve Olga*'nın mektup sahnesindeki genç soprano Maria Kuznetsova'ya benzediğini söyledi.

Ada, hıçkırıklarını duygu çığlıklarına dönüştürerek bütün kadınlar gibi onları bastırma ve yönlerini değiştirme konusunda elinden geleni yaptıktan sonra, bir kavak ağacının gövdesine konmuş lanet bir kanatlıyı işaret etti.

(Lanet mi? *Lanet mi*? Bu kanatlı yeni tarif edilmiş, akla hayale sığmayacak derecede ender rastlanan Vanessa ailesinden, *Nymphalis danaus*'du, turuncu-kahverengi, kanatlarının üst uçları siyah-beyaz, kendisini keşfeden Nebraska Babylon Üniversitesi öğretim üyesi Profesör Nabonidus'un keşfettiği gibi doğrudan Monarch türü bir kelebek değil fakat Viceroy *aracılığıyla* Monarch türü bir kelebek, Monarch'ın en tanınmış taklitçilerinden biriydi. Ada'nın öfkeli elyazısı.)

"Yarın yeşil kelebek ağınla gelirsin artık buraya," dedi Van acı acı, "kelebeğim benim."

Kız onun yüzünün her bir tarafını öptü, ellerini öptü, sonra yeniden dudaklarını, gözkapaklarını, yumuşak siyah saçlarını. Oğlan ise kızın ayak bileklerini, dizlerini, yumuşak siyah saçlarını öptü..

"Ne zaman, aşkım, bir daha ne zaman? Luga'da? Kaluga'da? Ladoga'da? Nerede, ne zaman?"

"Önemli olan o değil," diye bağırdı Van, "önemli olan, önemli olan, önemli olan- sadık kalacak mısın, sadık kalacak mısın bana?"

"Tükürükler saçıyorsun, sevgilim," dedi Ada cılız bir tebessümle, S'lerle B'yi silerek. "Bilmiyorum. Sana tapıyorum. Hayatta sana taptığım gibi kimseye tapmayacağım, hiçbir zaman ve hiçbir kimseyi sevmeyeceğim, ne ebediyette, ne dünyevilikte, ne Ladore'de, ne de ruhlarımızın göç ettiği söylenen Terra'da. Fakat! Fakat, aşkım, Van'im, tenselim ben, korkunç tenselim, bilmiyorum, açık söylüyorum, *qu'y puis-je*? Ah canımın içi, sorma bana, okulumda bana âşık bir kız var, bilmiyorum ne dediğimi-"

"Kızlar önemli değil," dedi Van, "herifleri öldürürüm, yanına yaklaşacak olurlarsa. Dün gece bu konuda bir şiir düzmeye çalıştım senin için, ama şiir yazamıyorum; şöyle başlıyor, yalnızca başlıyor ama: Ada, Arzularımız, Korularımız - fakat gerisi tamamen sis, gerisini sen hayal etmeye çalış artık."

Son bir kez kucaklaştılar ve Van arkasına bakmadan kaçıp gitti.

Karpuzlara takılarak, binici kırbacıyla yüksek, mağrur rezenelerin başlarını kopara kopara, kavşağa geri döndü. En sevdiği siyah at, Morio, onu bekliyordu, Moore yularından tutmuştu. Seyise bir avuç yaldızh yıldız dolarla teşekkür edip bindi, dörtnala uzaklaştı, eldivenleri gözyaşlarıyla ıslanmıştı.

26

İlk ayrılıklarında, Van'le Ada, haberleşmek için, Van'in Ardis'ten ayrılışını izleyen on beş ay içinde giderek kusursuzlaştırdıkları bir şifre icat etmişlerdi. Bu ayrılık döneminin tümü hemen hemen dört yılı kapsayacaktı ("kara gökkuşağımız" demişti Ada ona), 1884 Eylül'ünden 1888 Haziran'ına kadar. Arada iki katlanılmaz mutluluk dilimi (Ağustos 1885 ve Haziran 1886) olmuştu, iki tane da rastlantı sonucu karşılaşma ("yağmurdan bir parmaklığın gerisinden"). Uzun uzadıya şifre tarif

etmek can sıkıcı iş; gene de, istemeye istemeye, birkaç temel ayrıntıyı vermeliyiz.

Tek harfli bağlaçlar gizlenmedi. Daha uzun her kelimede her bir harfin yerine, kelimenin kaç harfli olduğuna bağlı olarak alfabede o harfi izleyen -ikinci, üçüncü, dördüncü vs. sıradaki- harf konuldu. Bu sisteme göre üç harfli bir kelime olan 'aşk', ('d', 'a'dan sonraki, 'ü', 'ş'den sonraki üçüncü harfti, vs.) '*dün*' oldu, öte yandan diyelim ki 'aşkımız' (bir harfi alfabenin sonuna geldiği, böylelikle de alfabeyi bitirdikten ekten sonra yeniden başlamayı gerektirdiği için), '*ıBröşöGg*' oldu, bu arada alfabeyi ikinci kere kullanırken de büyük harflere başvuruldu: 'B' mesela, 'ş'den sonra gelmesi gereken yedinci harfti ('aşkımız' yedi harfli bir kelimedir) *tuüvyzAB* gibi; 'z' ise alfabenin ikinci kere kullanımında en baştan başlayıp yol alınmasını gerektiriyordu: yani, ABCDEFG. Popüler kitaplarda kozmik teorileri ele alan korkunç bir an gelir ki (buralarda fütursuzca gayet sohbetimsi paragraflarla işe başlanır) birden matematik formülleri ortalığa saçılmaya başlar, o an insanın beyni durur. Burada o kadar ileri gitmeyeceğiz. Âşıklarımızın koduna ('âşıklarımızın' kelimesi bile kendi başına bir sorun yaratabilir, neyse boşver) biraz daha ilgi ve biraz daha az antipatiyle yaklaşılacak olursa, en düz düşünen okur bile, tahmin edilir ki, bu bir sonraki ABC'ye 'taşma' meselesini takdir edecektir.

Ne yazık ki, sorunlar başgösterdi. Ada, her mesaja şifreli Fransızca ile başlamayı, sonra ilk iki harflik kelimeden sonra şifreli İngilizce'ye dönmeyi, ilk üç harfli kelimeden sonradan tekrar Fransızca'ya dönmeyi, sonra tüm bu mekik hareketini ilave çeşitlemelerle yeniden yeniden karıştırmayı önerdi. Bu geliştirmeler sonucunda, mesajların okunması yazılmalarından da zor hale gelmeye başladı; özellikle de her iki mektup yazarı da, gençlik tutkusunun bitirip tüketiciliği içinde, düşüncelerine düşünceler eklemekten, cümle parçalarını çıkarmaktan, onların yerine yazılışı yanlış, kodlanışı hatalı parçalar koymaktan kendilerini alamadıkları için; bu, kriptrogramlarını ziyadesiyle karmaşıklaştırmaktan da öte, içinde bulundukları kederi dile getirme mücadelesinden ileri geliyordu.

Ayrılıklarının 1886'da başlayan ikinci evresinde, kod kökten bir değişikliğe uğradı. Van de Ada da, Marvell'in 'The Garden' şiirinin yetmiş iki dizesiyle Rimbaud'nun 'Memoire' şiirinin kırk dizesini hâlâ ezbere biliyorlardı. Gereksindikleri kelimelerin harflerini seçtikleri bu iki metin oldu. Örneğin, *l* 2.11. *l* 1.2.20. *l* 2.8 İngilizce'deki 'love' kelimesine denk düşüyordu, 'l' harfini izleyen ilk sayı Marvell'in şiirindeki dizeyi, onun ardından gelen sayı da söz konusu harfin o dizede kaçıncı olduğunu belirtiyordu, *l* 2.11 'ikinci dizedeki on birinci harf' demekti, sanırım oldukça açık; işe çeşitlilik katmak üzere, Rimbaud'nun şiiri kullanıldığında ise dizeyi belirten harf büyük olarak yazılmakla yetiniliyordu. Tabii gene, bunun nedenini açıklamak da uzun iş, açıklamayı okumanın eğlencesi (saptırılmış bir eğlence tabii) ise örneklerde hatalar bulup çıkarmak sadece. Her neyse, bunun da çok geçmeden birinci koddan daha bile ciddi hataları olduğu ortaya çıktı. Güvenlik nedeniyle şiirleri basılı ya da yazılı olarak el altında bulunduramıyorlardı ve ezber kabiliyetleri ne kadar harikulade olursa olsun, hataların giderek artması kaçınılmazdı.

1886 yılı boyunca birbirlerine eskiden olduğu kadar sık, haftada bir mektuptan aşağı olmamak şartıyla yazdılar; fakat, ne gariptir ki, ayrılıklarının üçüncü evresinde, Ocak 1887'den Haziran 1888'e kadar (çok uzun bir şehirlerarası konuşmadan ve çok kısa bir buluşmadan sonra) mektupların arası giderek açıldı, Ada topu topu yirmi mektup (1888 ilkbaharında sadece iki ya da üç mektup) Van ise bunun iki katını yazdıklarıyla kaldılar. Bütün mektuplar 1889'da yokedildiği için, mektuplardan pasajlar veremiyoruz burada.

(Bu küçük pasajı tümden atmayı öneriyorum. Ada'nın notu.)

27

"Marina bana senin hakkında çok övücü şeyler anlattı, *uşe çuvştvuetsya osen* diyor. Tipik Rus deyişi. Büyükannen bu 'hazan-kendini-hissettirmeye-başladı-bile' deyişini her yıl, aynı zaman-

da söylerdi, hatta Villa Armina'da mevsimin en sıcak günlerinde bile: Marina o villanm adının kendi adının değil, 'deniz' kelimesinin harflerinin değiştirilmesinden meydana geldiğini hiçbir zaman anlayamadı. Çok müthiş görünüyorsun, *sinok moy*, ama onun o iki kızından sana nasıl gına geldiğini tahmin edebiliyorum. Bu yüzden, sana şunu teklif edeceğim-"

"Ah, muazzam sevdim onları," diye kedi gibi mırladı Van. "Özellikle de küçük Lucetteciği."

"Teklifim şu, benimle bugün bir kokteyl partiye gel. Albay de Prey diye birinin pek şahane dul karısı veriyor bu partiyi- bizim ölü komşuyla uzaktan akraba, çok iyi nişancıymış fakat o gün Park biraz karanlıkmış, işgüzar çöp toplayıcısının da yanlış zamanda haykıracağı tutmuş. İşte bu pek şahane ve nüfuzlu hanım, ki benim bir tanıdığıma yardımcı olmak istiyor" (gırtlağını temizleyerek) "bu hanımın, bana söylenene göre Cordula adında on beş yazı devirmiş bir kızı varınış ki, onunla tanışınca bütün yazı Ardis Ormanlarında Orınan Bebeleriyle körebe oynayarak geçirmenin acısını çıkarırınışsın."

"Genellikle Dilmece ve Elim Sende oynadık," dedi Van. "Muhtaç hanım arkadaşın da benim yaş gurubumda mı?"

"O geleceğin bir Duse'si," diye cevap verdi Demon ciddiyetle. "Ayrıca parti de bir kariyere ivme sağlamak amacıyla veriliyor. Sen Cordula de Prey'e takılacaksın, ben Cordelia O'Leary'ye."

"*Dakor*," dedi Van.

Fazlasıyla olgun, fazlasıyla giyinmiş kuşanmış, fazlasıyla övgülere gark edilmiş bir komedi oyuncusu olan Cordula'nın annesi, Van'i, biçimli orangutan ellerinin üzerinde kızılımsı kıllar bulunan, ateş saçan şarlatan gözleri olan -ama kendi dairevi alanında büyük bir sanatçı olduğu için şarlatan olmayan- bir Türk akrobatıyla tanıştırdı. Van adamın sohbetine, cankulağıyla dinleyen oğlana cömertçe sunduğu idman öğütlerine ve esef, hırs, saygı ve gençliğe özgü diğer duygulara kendini öylesine kaptırmıştı ki, ne yuvarlak suratlı, tombalak, koyu kırmızı yünlü balıkçı yakalı kazak giymiş Cordula'ya, ne de Demon'ın babacan elinin çıplak omuzuna hafifçe dokunarak şu ya da bu ya-

rayışlı konuğa doğru götürdüğü göz kamaştırıcı genç hanıma dönüp bakabildi. Fakat aynı günün gecesi Van, Cordula'ya bır kitapçıda rastgeldi ve "Sırası gelmişken, Van- sana Van diyebilirim değil mi? Kuzinin Ada benim okul arkadaşım. Yaa, evet. Şimdi, anlat bakalım, bizim çetin ceviz Ada'ya neler yaptın? Ardis'ten yazdığı ilk mektubunda, ağzından ballar damlıyordu -*bizim Ada*'nın ağzından ballar damlıyordu!- senin nasıl tatlı, akıllı, benzersiz, karşı konulmaz-"

"Sersem kız. Ne zaman oldu bu?"

"Haziranda sanıyorum. Daha sonra da mektup yazdı, fakat cevabı- çünkü seni oldukça kıskanmıştım- gerçekten kıskanmıştım!- ve cevaben bir sürü soru sormuştum- evet, cevabı kaçamaktı ve içinde Van'in V'si yoktu."

Van, kıza deminkinden daha yakın baktı. Bir yerlerde okumuştu (uğraşırsak, adını bulup çıkarabiliriz eserin, Tiltil değil, o Mavi Sakal'da...) genç ve tek başına gezinen bir Lezbiyen'i (öyle ya, erkek elbisesi giymiş yaşlı bir çift kimseyi uyutamaz) üç özelliğin yan yana gelmesinden tanıyabilirdik: hafif titreyen eller, nezleli ses ve eğer açıkça meydanda olan bazı güzellikleri (güzel omuzlar mesela) gözlerle kolaçan edecek olursan, gözlerde sekip gidecek olan o panik ifadesi. Oysa ki bunların hiçbiri Cordula'ya uyar görünmüyordu (buldum- Louis Pierre'in *Mytilene, petite isle*'i); korkunç çirkin boğazlı kazağının üzerine bir 'garbokot' (kemerli trençkot) giymiş, Van'in bakışlarına meydan okurken iki elini de ceplerinin ta derinlerine sokmuştu. Kâküllü saçları kuruyla yaş ot arası, renk denemeyecek bir renkti. Açık mavi gözbebekleri, Fransız Estotya'sının pigment fakiri ailelerindeki milyonlarca benzer göz gibiydi. Ağzı, bile bile bir somurtma ifadesi verilmek üzere kapatıldığında taşbebek ağzı gibiydi, böylece portre ressamlarının 'orak çukuru' dediği şeyler meydana çıkıyordu ki, bunlar en iyi ihtimalle köşeli gamzeler, en kötü ihtimalle de keçe çizmeli elmacı kızların pek üşümüş yanaklarındaki aşağıya doğru inen çizgiler. Dudaklar, şu an olduğu gibi, aralandığında altından telli dişler çıkıyordu ki o zaman da Cordula onları hemen kapamayı akıl ediyordu.

"Kuzinim Ada", dedi Van, "on bir ya da on iki yaşlarında, kitaplardakiler dışında hiç kimseye âşık olamayacak kadar küçük bir kızdır. Evet ben de onu sevimli buldum. Biraz kitap kurdu kız tipi belki, aynı zamanda da küstah ve kaprisli- fakat, evet, sevimli."

"Acaba," diye mırıldandı Cordula, öyle hoş bir düşünceli-lik nüansı katınıştı ki sesine, Van onun konuyu kapatmak mı, yarı açık bırakmak mı yoksa yeni bir konu açmak mı istediğini kestiremedi.

"Seninle nasıl bağlantı kurabilirim?" diye sordu. "Riverlane'e gelir misin? Bakire misin?"

"Ben kabadayılara randevu verınem," dedi kız sakin bir sesle. "Fakat benimle her zaman Ada aracılığıyla 'bağlantı' kurabilirsin. Aynı sınıfta değiliz, kelimenin her anlamında" (güldü); "o küçük bir dehadır, bense basit Amerikalı bir ortayolcu, ama ikimiz de aynı İleri Fransızca grubundayız, İleri Fransızca grubu da aynı kızlar yatakhanesini paylaşıyor, bu nedenle de bir düzine sarışın, üç esmer ve bir kızılşın, *la Rousse*, uykularında Fransızca mırıldanabiliyorlar" (kendisi güldü).

"Ne eğlenceli. Tamam, eksik olma. Çift sayı olduğuna göre demek ranzalarda yatıyorsunuz. Eh, görüşürüz bakalım, kabadayıların dediği gibi."

Ada'ya bu olaydan sonra yazdığı kodlu mektupta, Van onun öylesine gereksiz bir suçluluk duygusu içinde bahsettiği *lezbiyanoçka*'nın Cordula olup olmadığını sordu. Ben seni o küçük elinden bile kıskanırım. Ada cevap verdi: "Ne saçmalık, çıkar aklından o adı batasıcayı"; fakat Van, Ada'nın bir suçortağını gizlerken nasıl şiddetle yalan söyleyebileceğini henüz bilmemekle birlikte, ikna da olmadı.

Okulun kuralları eski moda ve delilik derecesinde sıkıydı, fakat Marina'ya nostaljik bir biçimde Yukonsk'daki Asil Rus Kızları Enstitüsü'nü hatırlatıyordu (kendisi orada aynı kuralları Ada ya da Cordula ya da Grace'in Brownhill'de bozabileceğinden çok daha kolayca ve başarıyla bozup durmuştu). Kızlarla oğlanlarla sömestr süresince üç ya da dört kere, Müdiranımm odasında verilen pembe pastalı iğrenç çaylarda görüşebiliyor-

lardı, on iki ya da on üç yaşındaki kızlarsa beyefendi bilinen insanların oğullarıyla birkaç sokak ötedeki, okul tarafından belirlenmiş bir muhallebicide, iffetli oldukları bilinen büyük sınıftan kızlar eşliğinde görüşebiliyorlardı.

Van Ada'yla böyle buluşmak için can atıyor, onunla birlikte gelecek olan genç kızkurusunu bir kaşığa ya da turba dönüştürmek için sihirli değneğinden medet umuyordu. Bu 'buluşmalar'ın, kurbanın annesi tarafından en az on beş gün öncesinden onaylanması gerekiyordu. Müdiranım, yumuşakça başlı Miss Cleft, Marina'yı telefonla aramış, Marina da ona Ada'nın bir yaz boyu günü birlik gezintilere çıktığı kuzeniyle buluşmak için herhalde bir şaperona gereksinimi olamayacağını söylemişti. "Olay tam da bu," diye cevap verdi Miss Cleft, "öyle yalnız başlarına gezintiye çıkan iki çocuk sarılıp kucaklaşmaya teşne olurlar, diken hep goncaya yakın olur."

"Ama handiyse kız ve erkek kardeş sayılırlar," diye patladı Marina dayanamayıp, birçok aptal insan gibi 'handiyse'nin iki işe birden yaratılabileceğini sanıyordu- hem bir ifadedeki gerçek payını azaltmaya, hem laf ola söylenmiş bir lafa gerçeklik katmaya. "Bu da tehlikeyi artırıyor ya," dedi kıl Cleft. "Her neyse, bir ortayol bulalım, sevgili Cordula de Prey'e söyleyeyim de onlarla birlikte çıksın: Ivan'a hayran, Ada'ya da tapıyor- bu da olsa olsa işin tuzu biberi olur" (bayat belagat- daha o zamanlar bile bayat).

"Aman Tanrım, görülmemiştir böyle *figli-migli*" (abuk-subukluk), dedi Marina, telefonu kapadıktan sonra.

Olacakları kestiremediği için kara bir ruh hali içindeki Van (stratejik ön bilgilenme sınavla yüzleşmeye yarayabilirdi oysa), Ada'yı okulun sokağında beklemeye koyuldu. Somurtuk bir gökyüzüyle, bir hokey sahasının korkuluğunu yansıtan su birikintileriyle dolu bir arka yoldu burası. Biraz ötede, okul kapısının dibinde 'iki dirhem bir çekirdek' giyinmiş, o mahallenin çocuğu bir lise öğrencisi duruyordu, bir bekleme yoldaşı.

Van vazgeçip tren istasyonuna geri dönecekti ki Ada göründü- Cordula'yla. *La bonne surprise*! Van onları pek korkunç bir coşku gösterisiyle karşıladı ('Nasılsın, tatlı kuzinim? Ah, Cor-

dula? Kim şaperon, sen misin, yoksa Miss Veen mi?') 'Tatlı kuzin'in üzerinde parlak siyah bir yağmurluk, başmda da kenarı aşağı doğru kıvrılmış muşamba bir gemici şapkası vardı, sanki hayatın ya da denizin tehlikelerinden kurtarılacak birileri varmış gibi. Minicik yuvarlak bir yarabandı çenesinin bir kenarındaki sivilceyi tam gizleyemiyordu. Nefesi eter kokuyordu. Onun ruh durumu Van'inkinden de karaydı. Van neşeyle yağmur yağacağı tahmininde bulundu. Yağdı da- şakır şakır. Cordula, Van'in trençkotunu şık bulduğunu söyledi. Geri gidip şemsiye almaya gerek yoktu- leziz hedef hemen köşeyi dönünce oradaydı. Van köşelerin yuvarlak olmadıklarını, onun için dönülmeyeceklerini söyledi, idare eder bir nükte. Cordula güldü. Ada gülmedi: kazadan kurtulan yoktu, öyle görünüyordu.

Muhallebici o kadar kalabalıktı ki, Arkadlar'ın altından geçip tren istasyonunun kafesine doğru yürümeye karar verdiler. Van biliyordu ki (fakat elinden bir şey gelmiyordu) bütün gece bile isteye bir gerçeği -esas, azap veren gerçeği- görmezden geldiği için pişmanlık duyacak; Ada'smı üç aya yakın süredir görnnemişti ve Ada'nın son mektubunda öyle yakıcı bir tutku vardı ki kızın zavallı, küçük, vaat ve umut dolu mesajındaki kriptogramın kabarcığı patlamış, hiçbir şeyi umursamayan, ölümsüz, kodsuz bir aşk cümlesi açığa çıkmıştı. Şu anda sanki hiç tanışmıyorlarmış da, bu şaperon tarafından çöp çatmak için ayarlanmış bir buluşmaymış gibi davranıyorlardı. Garip, kötücül düşünceler dönüp duruyordu zihninde. Tam olarak neler -önemli olduğundan değil ama gururu ve merakı söz konusuydu- tam olarak neler karıştırmıştı bu iki pasaklıca kız, geçen sömestr, bu sömestr, dün gece, her gece, üzerlerinde pijamalarının gömlekleri, normal olmayan yatakhanelerinin mırıltıları ve iniltileri arasında? Sorsa mıydı? Doğru sözcükleri bulabilir miydi: Ada'yı incitmek için değil ama, yatağını paylaşan sürtüğe böyle kara saçlı ve solgun tenli, kömürden ve mercandan, uzun bacaklı ve gevşek, eriyip gidilen o zirvede usulca inleyen bir çocuğu okşadığı için kendisinden ne kadar nefret ettiğini bildirmek için? Biraz önce, deniz tutsa da nöbetini aksatmayan solmuş gitmiş Ada'yla yanağı elma kırmızısı fakat yü-

rekli Cordula'yı, bir fatihin huzuruna çıkarılan birbirine zincirlenmiş iki köle gibi, yaklaşırlarken gördüğünde, Van hıyanetin öcünü almaya yemin etmiş, kendi okulundaki en son homoseksüel ya da daha doğrusu güya homoseksüel kavgayı en ince ayrıntısına kadar aktarmaya karar vermişti (üst sınıftan bir çocuk, Cordula'nın kuzeni, oldukça eklektik bir sınıf gözetmeninin odasında kız kılığına girmiş bir oğlanla yakalanmıştı). Kızların yüzlerindeki seyirmeyi izleyecek, onlardan kendi anlattığının dengi bir hikâye anlatmalarını isteyecekti. Bu isteği sönmüştü. Gene de bir an için donuk Cordula'yı başından atmayı ve donuk Ada'yı gözyaşlarına boğacak zalimce birşeyler söylemeyi umuyordu. Onu buna kışkırtan da *amour-propre*'uydu, Ada'yla kızın *sale amour*'ları değil. Dudaklarında bu bayat kelime oyunuyla ölecekti. Peki neden 'kirli'? Proustvari endişelerden mi mustaripti? Hiçbir şekilde. Tam tersi: onların birbirlerini okşadıklarını görmek onu sapkın bir memnuniyetle iğneleyip duruyordu. Kan çanağına dönmüş içgözünün önünde, Ada ikiye katlanıp zenginleşmiş, sarmaş dolaş olmakla ikizlenmiş, Van'in verdiğini verir, aldığını alır olmuştu: Corada, Adula. Tombul küçük Kontesin ilk orospucuğuna benzediğini fark etti ve bu kaşıntısını daha da arttırdı.

Derslerinden ve öğretmenlerinden söz ettiler, Van dedi ki: "Senin görüşünü öğrenmek isterdim, Ada, seninkini de Cordula, şimdi sözünü edeceğim edebi mesele konusunda. Fransız edebiyatı hocamız, Marcel ve Albertine ilişkisinin tümünde ciddi bir felsefi, dolayısıyla da sanatsal hata olduğunu ileri sürüyor. Okur, kitabın yazarının bir efemine olduğunu ve Albertine'in güzel tombul yanaklarının aslında Albert'in güzel tombul kıçı olduğunu *biliyor ise* bu mantıklı. Okurun, bir sanat eserini son damlasına kadar tadabilmek için, şu ya da bu yazarın cinsel alışkanlıklarından haberdar olmasının verili ya da gerekli *farz edilmediği takdirde* mantıksız. Öğretmen diyor ki, okur Proust'un sapkınlığı hakkında hiçbir şey bilmezseymiş, heteroseksüel bir erkeğin homoseksüel bir kadını kıskançlıkla izleyişinin ayrıntılı bir biçimde anlatılması düpedüz saçmalıkmış, çünkü normal bir erkek sevgilisinin başka bir dişiyle oynaşmalarını ancak eğlen-

celi bulur, hatta zevkten erirmiş. Hocamız, sadece yazarın kirli çamaşırlarına göz gezdirmiş bulunan *quelque petite blanchisseuse* tarafından tadına varılabilecek bir romanın, sanatsal açıdan, bir fiyasko olacağı sonucuna varıyor."

"Ada, neden söz ediyor bu Allahaşkına? Gördüğü bir İtalyan filminden falan mı?"

"Van," dedi Ada bitkin bir sesle, "okulumdaki İleri Fransızca Grubunun Racan'la Racine'den daha ileriye gitmediğinin farkında değilsin."

"Unut gitsin," dedi Van.

"Ama *sen* çok fazla Marcel okumuşsun."

İstasyonun, okulun sersem himayesinde, istasyon şefinin karısı tarafından işletilen özelimsi bir çay salonu vardı. Salonda, kara kadifeler giymiş, siyah, geniş kenarlı bir şapka takmış narin bir hanım dışında kimseler yoktu. Kadın sırtı onlara dönük olarak 'soda barı'nda oturmuştu ve bir kere bile başını çevirmedi ama onun bir Toulouse kokotu olduğu düşüncesi Van'in aklından gelip geçti. Islak üçlümüz güzel bir köşe masası buldular, pespaye 'oh, nihayet!' nidalarıyla yağmurluklarının düğmelerini çözdüler. Van, Ada'nın dalgalı deniz şapkasını da çıkaracağını ummuştu ama çıkarmadı çünkü korkunç migrenleri yüzünden saçını kestirmişti, çünkü Van'in onu ölüm döşeğinde bir Romeo tablosunda görmesini istemiyordu.

(Kişi *Petit Proust*'unu yaptıktan sonra *on fait son grand Joyce*. Ada'nın güzel elyazısıyla.)

(Fakat okumaya devam et: bu katışıksız V.V. O kadına dikkat! Van'in yatak-döşek elyazısıyla.)

Ada çay için süte uzanırken Van onun ölü el taklidi yapan elini yakaladı ve inceledi. Bir an için kanatlarını sıkıca kapatmış avucumuzda duran Camberwell Güzeli'ni hatırlıyoruz, sonra birden elimiz boş kalmıştı. Kızın el tırnaklarının artık uzun ve sivri olduklarını gördü, buna memnun oldu.

"Çok sivri değiller, değil mi canım," diye sordu bu arada banyoya gitmiş olması gereken -nafile bir umut- vurdumduymaz Cordula'ya laf sokuşturarak.

"Yoo, hayır," dedi Ada.

"Şeytmiyorsun değil mi," diye sözünü sürdürdü, kendini alamamıştı, "küçükleri tırmalamıyorsun değil mi, küçükleri okşarken? Bak kız arkadaşının eline' (eli alarak), 'bak şu mini mini kısa tırnaklara (soğuk, masum, uysal küçük pençe!). En ince satene bile takılmaz bunlar, yoo kesinlikle takılmaz, öyle değil mi, Ardula - yani, Cordula."

İki kız da kıkırdayarak güldüler ve Cordula, Ada'yı yanağından öptü. Van nasıl bir tepkiyle karşılaşacağını pek bilmiyordu fakat gene de o sade öpücüğün kendisini savunmasız bıraktığını ve hayalkırıklığına uğrattığını düşündü. Yağmurun sesi giderek yaklaşan bir tren tekerleği gürültüsünde yitti. Van saatine baktı; başını kaldırıp duvardaki saate baktı. Bağışlamalarını diliyordu- treni gelmişti.

"Hiç de değil," diye yazdı Ada (burada özet geçiyoruz) Van'in yerlerde sürünen özürlerine karşılık, "biz sadece senin sadece sarhoş olduğunu düşündük; ama seni bir daha Brownhill'e hiç davet etmeyeceğim, aşkım."

28

1880 yılı (Aqua hâlâ hayattaydı- bir biçimde, bir yerlerde!) Van'in uzun, çok uzun, ama hiçbir zaman yeterince uzun olmayan yaşamının en hatırda kalan ve en parlak yılı olacaktı. On yaşındaydı. Babası Batı'da oyalanmış, oranın rengârenk dağları Van'in üzerinde tüm deha sahibi genç Rusların üzerinde uyandırdıkları etkiyi uyandırmıştı. Yirmi dakikadan daha az bir sürede Euler tipi bir problemi çözebiliyor ya da Puşkin'in *Başsız Süvari* şiirini ezberliyordu. Beyaz bluzlu, coşkuyla terleyen Andrey Andreyeviç'le birlikte saatlerce pembe kayalıkların menekşe rengi gölgesinde oyalanıyor, büyük ve küçük Rus yazarlarını çalışıyordu- ve başka bir yaşamda, Lermontov'un elmas kesimli dörtlüklerinde babasının uçuşlarına ve aşklarına ilişkin abartılı, fakat bütününde, iltifatkâr atıfları çözmeye çalışıyordu. Utah'daki bir motelin kerpicinde Tolstoy'un köylü kabası ayak izi kendilerine gösterildiğinde Van gözyaşlarını zor-

lukla tuttu, AAA ise iri kırmızı burnunu sildi. Tolstoy burada bir Fransız generalinin piçi, Navajo Reisi olan ve Cora Day tarafından kendi evinin havuzunda vurulmuş Murat'nın hikâyesini yazmıştı. Ne müthiş sopranoydu ama Cora Day! Demon, Van'i Batı Colorado'da Telluride'deki dünyaca ünlü Opera'ya götürdü ve Van orada en büyük uluslararası şovların tadını çıkardı (bazen de nefret etti) -serbest vezinle yazılmış İngiliz piyesleri, koşuklu-uyaklı Fransız tragedyaları, içinde devler, sihirbazlar ve sahneye sıçan beyaz bir at olan gümbürtülü Alman müzikal dramaları. Sırasıyla çeşitli küçük küçük tutkulardan geçti -ufak çaplı sihirbazlık, satranç, panayırlarda tüy siklet boks maçları, binici düblörlüğü- ve elbette o unutulmaz, fazlasıyla erken gelen erginleşmeler; güzel İngiliz mürebbiyesinin, köpüklü sütüyle yatma saati arasında onu ustaca okşamaları, kız iç etekli, küçük memeli, yarı giyimlidir, biraz sonra bir partiye gitmek üzere çıkacaklar, kızkardeşi ve Demon'la ve Demon'ın casino meraklısı arkadaşı, badigardı ve koruyucu meleği, göz kulak olucusu ve akıl hocası olan tövbekâr iskambil hilebazı Mr. Plunkett ile birlikte.

Mr. Plunkett, maceraperest yıllarının yaz mevsiminde en büyük *Şuler*'lardan, İngiltere'de de Amerika'da da kibarca 'iskambil sihirbazı' olarak adlandırılan iskambil hilebazlarından biri olmuştu. Kırk yaşında, bir poker oyunun ortasında kardiyak bağlantılı bir kriz geçirip bayılınca numarası anlaşılmış (bu vesileyle, heyhat, kaybetmeyi hazmedemeyenlerden birinin kirli elleri ceplerini karıştırma fırsatı bulmuştu), hapiste birkaç yıl geçirmiş, atalarının Roma Katolik kilisesine rücu etmiş ve cezasını çektikten sonra misyonerliğe bulaşmış, bir sihirbazlık el kitabı yazmış, çeşitli gazetelerde briç köşeleri yönetmiş ve polis için bir miktar özel dedektiflik de yapmıştı. (Poliste iki tane aslan gibi oğlu vardı.) Zamanın akıl almaz tahribatı ve yakışıklı yüz hatlarına yapılmış bir miktar cerrahi müdahale, kırlaşmış yüzünü daha yakışıklılaştırmamışsa da en azından birkaç eski can dostundan başka kimsenin tanımayacağı hale getirmişti, onlar da, zaten, tüyler ürpertici dostluğundan bucak bucak kaçıyorlardı. Van için ise o King Wing kelebeğinden daha

ilginçti. Dikenli fakat iyi kalpli Mr. Plunkett ondan gelen ilgiyi sömürmekten kendini alamayarak (sevilmek hepimizin hoşuna gider) Van'i artık arılaşmış ve soyutlaşmış, dolayısıyla da sahicileşmiş bir sanatın hileleriyle tanıştırdı. Mr. Plunkett, bütün mekanik araçların, ayna kullanımının ve ucuz 'kol yeni sahtekârları'nın foyalarının sonuçta açığa çıkacağını savunuyordu, tıpkı jelatinin, müslinin, kauçuk el vesairin de profesyonel bir inedyumun meslek hayatını lekeleyip kısaltacağı gibi. Van'e, karşısındaki etrafını parlak objelerle donatmış oyuncunun hile yaptığından kuşkulanıyorsa nelere dikkat etmesi gerektiğini öğretmişti. (Bazıları şu ya da bu kulübün saygıdeğer üyeleri olan bu amatörlere, profesyoneller 'Noel ağacı' ya da 'reflektör' diyorlardı.) Mr. Plunkett sadece el-çabukluğu-marifet'e inanıyordu; gizli cepler kullanışlı olabilirdi (fakat tersyüz edilip yüzünüze vurulabilirlerdi). En önemlisi 'kart duygusu' idi, kartı avuçta çevirmenin, parmakla seçip ayırmanın incelikleri, karıştırıyormuş gibi yapmak, kâğıtları yaymak, destede belli kâğıtları öne almak, elleri dağıtırken kartları önceden ayarlamanın püf noktaları, hepsinden önemlisi de çok pratik yaparak tam bir sırra kadem basma vakasına dönüştürülebilecek ya da tersi, durup dururken bir joker çıkartmaya ya da eşdeğerde dört kâğıdı dört papaz yapıp çıkartmaya yarayacak bir el mahareti. Özel olarak ek bir deste kullanılacaksa, kesinkes yapılması gereken şey, ellerin önceden ayarlanmadığı durumlarda, çıkan kâğıtları akılda tutmaktı. Bir iki ay kadar Van iskambil numaralarına çalıştı, sonra diğer boş zamanları değerlendirme numaralarına yöneldi. Çabuk öğrenen bir çömezdi ve etiketli şişelerini serin bir yerde saklıyordu.

1885'te, lise öğrenimini bitirdikten sonra İngiltere'de atalarının da gittiği Chose Üniversitesi'ne gitti. Zaman zaman Londra'ya ya da Lute'ye (varlıklı fakat çok da incelmemiş İngiliz sömürgecilerinin Manş'ın öteki yakasındaki güzel, inci grisi, hüzünlü kente verdikleri ad buydu) gidiyordu.

1886-7 kışında, kasvetli denecek kadar soğuk Chose'da, iki Fransız ve adına Dick diyeceğimiz bir öğrenci arkadaşıyla, Dick'in son derece şık döşeli dairesinin bulunduğu okulun

Serenity Avlusunda bir tarihte oynanan poker oyunu esnasında, Fransız ikizlerin durmadan kaybedişleri sadece tatlı tatlı ve umarsızca sarhoş olmalarından ileri gelmiyordu; *milord* aynı zamanda Plunkett'ın sözlüğünde geçen adıyla 'kesme kristal'in teki, 'aynalı' tabir edilen cinsindendi. Çeşitli açı ve biçimlerdeki bu küçük yansıtıcı yüzeyler çaktırmadan kol saatlerinin ya da şövalye yüzüklerin yüzeyine yansıyor, çalı diplerindeki dişi ateş böcekleri gibi masaların ayaklarında geziniyor, kol yenlerinin ya da yakaların, kül tablalarının kıyılarına yerleştiriliyor, sonra Dick bunların üzerlerinde durduğu sehpaları umursamaz bir havayla sağa sola doğru oynatıyordu. Her hilebazın da size söyleyebileceği gibi, bütün bunlar gereksiz olduğu kadar aptalcaydı da.

Zamanını kolladıktan ve birkaç bin de kaybettikten sonra, Van bazı eski dersleri yürürlüğe koymaya karar verdi. Oyuna biraz ara verilmişti. Dick köşeye, biraz daha şarap ısmarlamak üzere konuşma borusunun yanına gitti. Talihsiz ikizler Van'inkini fersah fersah aşan kayıplarını hesaplarken bir felaket havasıyla bir dolmakalemi elden ele geçiriyorlar, başparmaklarıyla üzerine basa basa birşeyler yazıyorlardı. Van bir deste iskambil kâğıdını cebine gizlice kaydırdıktan sonra, güçlü omuzlarındaki tutukluğu gidermek üzere omuzbaşlarını oynatarak ayağa kalktı.

"Yaa Dick, söylesene, Birleşik Devletler'de Plunkett adında bir kumarbazla tanıştın mı sen hiç? Ben tanıdığımda kel, saçları kırlaşmış biri olan bir adam?"

"Plunkett? Plunkett? Tevellütü benden eski olmalı. Sonradan papaz mı ne olan adam değil mi? Neden sordun?"

"Babamın can dostlarından biri de. Büyük sanatçı."

"Sanatçı mı?"

"Evet, sanatçı. Ben de sanatçıyım. Herhalde *sen de* kendini sanatçı sayıyorsundur. Pek çok kişi sanır da."

"Sanatçı nedir allasen?"

"Bir yeraltı gözlem kulesi," diye cevabı yapıştırdı Van.

"Şu modern romanlardan birinden alıntı bu," dedi Dick, hızlı hızlı bir iki nefes çektikten sonra sigarasını bir kenara attı.

"Bu Van Veen'den alıntı," dedi Van Veen.

Dick ağır adımlarla masaya döndü. Bu arada hizmetkârı elinde şarapla içeri girmişti. Van, tuvalete çekildi ve ihtiyar Plunkett'in tabiriyle 'desteyi iyi etmeye' girişti. Hatırlıyordu, iskambil sihirbazlığına son kez Demon'a bazı numaralar gösterirken başvurmuştu- Demon bunlardaki pokersi yanı pek tasvip etmemişti. Ha, bir de şey sırasında- akıl hastanesi koğuşundaki deli hokkabazın sinirlerini yatıştırırken, hokkabazın en sevdiği takıntısı yerçekiminin Yaradan'ın kandolaşımıyla ilgili bir şey olduğu fikriydi.

Van maharetinden -ve *milord*'un aptallığından- oldukça emindi ama marifetini uzun süre sürdürebileceğinden kuşkuluydu. Amatör bir üçkâğıtçı olmak dışında, sevimli keyif ehli bir herif olan, hamur suratlı, gevşek bedenli Dick için üzgündü- onu bir fiskeyle yere yıkabilirdiniz, ayrıca ailesi dev (ve bıktıran) borcunu ödemeyecek olduğu takdirde yeni borçlar takmak üzere Avusturalya'ya göçmek, yola çıkarken de bir iki sahte çek yazmak zorunda kalacağını kendi ağzıyla söylüyordu.

Kurbanlarına dediği gibi, Dick *constatait avec plaisir*, borçlu olduğu en acımasız kişiyi susturmak için kendisine gereken asgari meblağın kıyısından ancak birkaç yüz pound uzağındaydı, oturdu başladı zavallı Jean'la Jacques'ı fütursuz bir aceleyle yolmaya, sonra baktı elinde üç as (ona bunları Van sunmuştu, sevgiyle) bunun karşılığında Van'de bilek kıvraklığıyla edinilmiş üç dokuzlu vardı. Bunu kendisinden daha iyi bir blöfe karşılık iyi bir blöf izledi, ama onu Van'den gelen daha iyi bir blöf karşıladı: Van umarsızca parlayıp, çaktırıp, yansıtıp duran genç lorda, cömertçe, iyi fakat yeterince iyi olmayan eller kaydırıp duruyordu ki bizim oğlanın acıları aniden bıçakla kesiliverdi (Londralı terziler siste ellerini ovuşturup durur, Chose'un ünlü tefecisi St. Priest, Dick'in babasından bir randevu talebinde bulunur). Van'in o güne kadar karşılaştığı en yüksek eli müteakiben, Jacques bitik bir *couleur* sergiledi (ölmekte olan bir adamın fısıltısıyla ifade de etti bunu), Dick ise mosmor kesilerek işkencecisinin floş royali karşısında pes etti. O ana kadar incelikli manevralarını Dick'in sersem merceğinden gizleme konu-

sunda herhangi bir zorluk çekmeyen Van, 'gökkuşağı-fildişi'ni -Plunkett şairane tabirlerle doluydu- hızla havaya kaldırıp göğsüne bastırırken bir de avucuna gizlediği ikinci jokerin Dick tarafından göz ucuyla görülmesinin tadını çıkardı. İkizler kravatlarını takıp ceketlerini giyindiler ve oyunu bırakmak zorunda olduklarını bildirdiler.

"Ben de öyle, Dick," dedi Van. "Kristal kürelerine bu derece bel bağlaman acı oldu. Kelimenin Rusça karşılığı -sanıyorum ikimizin ortak bir Rus atası var- neden Almanca'da mektep çocuğu demek olan 'Schüler' kelimesinin aynısı diye hep merak etmişimdir, u'nun üzerindeki noktalar hariç"- bir yandan böyle gevezelik edediirken, Van hemen yazıverdiği bir çekle hayretten ve zevkten erimiş Fransızların kaybını telâfi etti. Sonra bir avuç iskambil ve fiş alıp bunları Dick'in suratına fırlattı. Füzeler daha havadayken bu zalimce ve bayağı *bojest*'ine pişman oldu çünkü zavallının hiçbir şekilde karşılık verme imkânı yoktu, bir eliyle bir gözünü kapatırken öteki eliyle de hasara uğramış -biraz da kanıyordu- gözlüğünü inceleyerek oturduğu yerde kalakaldı. Fransız ikizler gözüne iki mendil bastırıyorlar o ise bunları uysal bir ifadeyle itip duruyordu. Gül parmaklı Şafak yeşil Serenity avlusunda ürperiyordu. İşgüzar asırdide Chose.

(Alkış işareti olmalıydı burada. Ada'nın notu.)

Van sabahın geri kalanında burnundan soludu, homurdandı ve uzun uzun sıcak bir banyo aldıktan sonra (dünyanın en iyi akıl hocası, harekete geçiricisi, esinlendiricisidir, tabii W.C.'den sonra) tufaya gelen turfandaya bir mektup kaleme almaya -içeri attırmaktansa- karar verdi. Giyinirken, bir haberci kendisine Lord C.'den bir not getirdi (adam Van'in Riverlaneli okul arkadaşlarından birinin kuzeniydi) bu notta cömert Dick, Van'e borcunun yerine onu bütün klanmın üye olduğu Venüs Villası'na üye yapmayı öneriyordu. Hiçbir on sekizlik delikanlının karşısına böyle bir kısmetin çıkacağı umulmazdı. Cennete bir biletti bu. Van hafifçe kilolu vicdanıyla şöyle bir kapıştı (eski bir idman salonunda karşılaşmış iki ahbap çavuş gibi birbirlerine sırıttılar) - ve Dick'in teklifini kabul etti.

(Bence, Van, neden senin, Van'in, erkeklerin en mağrur ve temizinin -bedenin zavallıca isteklerinden söz etmiyorum, hepimiz öyle örgütlenmişiz- ama neden senin, tertemiz Van'in nasıl olup da öyle bir üçkâğıtçının teklifini kabul edebildiğin daha açıkça izah edilmeli bence, eminim o fiyaskodan sonra gene ayna çaktırmaya devam etmiştir. *Primo*, çok fazla çalıştığın için yorgun düştüğünü söylemelisin *secundo* da, namussuz namussuz olduğu için de, onu düelloya çağıramayacağını bildiğini bu yüzden de tabir caizse emniyette olduğunu bildiğini söylemelisin. Tamanı mı? Van, beni duyuyor musun? Bence-)

Beriki aynacılığa devam etmedi bu olayın ardından. Beş ya da altı yıl sonra, Monte Carlo'da, Van bir açık hava kafesinin yanından geçerken bir el dirseğine yapıştı ve ağzı kulaklarına varan, gürbüz, nisbeten saygın Dick C. tahta korkuluğu saran petunyaların üzerinden beline kadar sarktı:

"Van!" diye bağırdı, "O ayna pisliğinden tamamen vazgeçtim, tebrik et beni! Dinle: tek güvenli yol ka'atları işaretlemek! Bekle, hepsi bu değil, düşünebiliyor musun, bir mikroskopik -hem de gerçekten misroskopik- nokta icat ettiler, değerli bir madenden, başparmağının tırnağı altına yerleştirmek için, çıplak gözle göremiyosun, fakat monoklünün küçücük bir noktası onunla kazdığın işareti büyütüp göstermeye yarıyor, pire öldürmek gibi, art arda bütün kartlarda görebiliyorsun, hazırlık yok, aksesuar yok, hiçbir şey yok! İşaretle ka'atları! İşaretle ka'atları!" diye bağırıyordu hâlâ saftirik Dick. Van yürüyüp gitti.

29

1886'da, temmuz ayının ortasında, Van bir 'lüks' gemide (bu geminin o beyaz ve mağrur hali içinde Manhattan'dan Dover'a ulaşması tam bir hafta sürüyordu!) düzenlenen masa tenisi turnuvasını kazanmak üzereyken, Marina, iki kızı, mürebbiyeleri ve iki hizmetçi kız hepsi de aşağı yukarı eşzamanlı olarak Rus gribinin pençelerinde titreyerek, orada burada mola vere vere trenle Los Angeles'tan Ladore'ye gitmekteydiler. 21 Tem-

muz'da (canımın içinin doğum günü) Van'i babaevinde karşılayan bir hidrogramda deniyordu ki: "dadaist hasta sana hasta yirmi dördüyle yedisi arası geliyor Ara dorisi buluşalım yakınlarda bir yerlerde *saygılar* selam."

"Bana fena halde bir zamanlar Aqua'nın yolladığı *golubyanki*'yi (*petit bleu*'ler) hatırlatıyor," dedi Demon içini geçirerek (mesajı düşünmeden açıvermişti) "Bu nazlı Ara benim tanıdığım bir kız mı? Çünkü bana ne kadar kızgın bakışlar atarsan at, bu bir doktorun diğerine attığı bir telgraf *değil*."

Van gözlerini odanın Boucher resimleriyle süslü tavanına kaldırdı ve başını alaylı bir hayranlıkla iki yana sallayarak, Demon'ın çok uyanık olduğunu söyledi. Evet, haklıydı. İş başa düşmüştü, Gaysılar ('Saygılar'ın anagramı, anladınız ya?) yakınlarında bir köye gidecekti, Letham'ın tam tersi yönünde (anladınız ya?), adı Doris ya da Odris olan deli bir ressam kıza gidecekti, sadece ıvırzıvır desenler ve yaşlı zengin erkek resimleri yapan bir ressam.

Van, Ladore Nehri üzerinde, Ardis'ten yirmi mil kadar ötede, sefil bir köy olan Malahar'ın tek hanında takma isimle (Boucher) bir oda tuttu. Bütün gece mahut sivrisinekle boğuştu ya da Van'in tadını Ardisli canavardan daha çok beğenen *kuzeniyle*. Sahanlıktaki tuvalet, yere çömelmiş birinin dev ayak izleri arasında bir bok patlamasının kalıntılarını, haiz kara bir delikten ibaretti. 25 Temmuz sabah saat 7'de Van, Malahar postanesinden Ardis Konağı'nı aradı, Bout'a bağlandı ki o da o sırada Blanche'le görüşme halindeydi ve Van'in sesini kâhyanın sesiyle karıştırdı.

"Allah kahretsin, Peder ya," dedi yatağının yanındaki dorofona, "Meşgulüm!"

"Blanche'ı istiyorum, geri zekâlı," diye kükredi Van.

"*Oh, pardon*," diye bağırdı Bout, "*un moment, Monsieur*."

Duyulur biçimde bir şişenin mantarı açıldı (sabah saat yedide Ren şarabı içiyorlar!) ve Blanche devreye girdi, fakat Van daha Ada'ya ulaştırılmak üzere sözleri dikkatle seçilmiş bir mesaj söylemeye başlamış başlamamıştı ki, bütün gece *qui vive* olan Ada çocuk odasından telefonu aldı, orada evin en iyi çeken te-

lefonu işlemeyen bir barometrenin altında titreyip çıtırdamakla meşguldü.

"Kırk dört dakikada Kırık Karık Kavşağı. Kusura bakma tükürdüğüm için."

"Kule!" diye cevap geldi kızın tatlı çın çın sesinden, göklerdeki bir pilotun "Roger" diye bağırabileceği gibi.

Bir motosiklet kiraladı, selesi bilardo beziyle kaplanmış ve rüküş sahte mercan gidonlu kadim bir aletti bu, bunu ağaç köklerinin üzerinden hoplaya zıplaya dar bir 'orman yolu'ndan sürdü. İlk gördüğü şey Ada'nın kenara bıraktığı bisikletinin yıldız gibi parlayışıydı; Ada kara saçlı beyaz bir melek, eller belde bisikletinin yanında duruyordu, gözleri hafif mahcup dalmış gitmişti, üzerinde pike bir bornoz, ayaklarında pantuflalar vardı. Van onu kucaklayıp en yakın çalılığa taşırken bedeninin hararetini hissetti. Ama hemen sonra onun ne kadar hasta olduğunu fark etti. İki tutku ıspazmozundan sonra üstü başı minik minik karıncalarla dolu olarak ayağa kalktı, sendeledi, neredeyse düşüyordu, ağzının içinde ciplerini çalan Çingenelerle ilgili birşeyler söyledi.

Canavarca ama güzel bir kaçamaktı. Van hatırlamıyordu ki-

(Doğru. Ben de hatırlamıyorum. Ada.)

-tek bir söz söylemiş olsunlar, tek bir soru sormuş, tek bir cevap vermiş olsunlar, Ada'yı elinden geldiğince hızla (çünkü kızın bisikletini ayağıyla çalıların arasına tekınelemiş gitmişti) geriye götürdü ve o akşam Blanche'ı aradığında kız dramatik bir fısıltıyla *Mademoiselle*'in *une belle pneumonie*'si olduğunu söyledi, *mon pauvre Monsieur*.

Ada üç gün sonra çok daha kendine gelmişti, fakat Van'in İngiltere'ye dönüş yoluna çıkan geldiği gemiye yetişmek için Man'e dönmesi gerekiyordu- ayrıca reddedemeyeceği insanların işin içinde olduğu bir sirk turnesine katılmalıydı.

Onu babası uğurladı. Demon saçlarını karadan da kara bir renge boyamıştı. Kafkasya dağlarının geçitleri gibi parlayan bir elmas yüzüğü vardı. Paltosunun uzun, mavi hareli kara kuyrukları okyanus esintisinde uçuşup duruyordu. *Lyudi ogliadivaliş* (insanlar dönüp baktılar) Nöbetçi bir Tamara, gözler bü-

tün sürme, kasbek allıklı ve flamingo tüyü boalı, -hangisinin demonik âşığını daha çok mutlu edeceğine karar verememişti- sadece homurdanıp yakışıklı oğlunu görmezden mi gelsin yoksa perişanları oynayan Van'de yansısını bulan Mavisakalın erkeksiliğini fark ettiğini mi göstersin- Van ise onu şişesi yedi dolarlık Kafkas parfümü Granial Maza'ya tahammül edemiyordu.

(Biliyor musun, şimdiye kadar en çok sevdiğim bölüm bu oldu, Van, neden bilmiyorum fakat seviyorum. Blanche'ını da genç âşığının kolları arasında bırakabilirsin, o bile rahatsız etmiyor. Ada'nın en şefkatli elyazısıyla.)

5 Şubat 1887 tarihli *The Ranter*'da çıkan (Chose'da yayımlanan ve genellikle çok alaycı ve her şeye bir kusur bulan haftalık dergi) imzasız bir ilk sayfa yazısı, Mascodagama'nın gösterisini "kaşarlanmış müzikhol seyircisine sunulmuş sunulacak en buluşçu ve benzersiz" gösteri olarak övüyordu. Gösteri Rantariver Kulübü'nde defalarca tekrarlanmıştı, fakat ne programda ne de reklam afişlerinde 'ecnebi egzantrika' tanımı dışında, 'numara'nın tam ne olduğu ya da numarayı yapanın kimliği konusunda herhangi bir ipucu yoktu. Mascodagama'nın dostları tarafından özenle ve kurnazca yayılan dedikodular, onun Altın Perde'nin gerisinden gelme esrarengiz bir konuk olduğu doğrultusunda spekülasyonlara yol açıyordu. Tam da o sıra (yani, Kırım Savaşı arifesinde) Tataristan'dan gelme büyük bir lyiniyet Sirk Kumpanyası'nın en az yarım düzine üyesi -üç dansöz kız, hasta ve ihtiyar bir palyaço ve ihtiyar konuşan keçisi ve dansözlerden birinin kocası (kuşkusuz çok taraflı bir casustu)- Fransa ile İngiltere arasında yeni açılmış 'Manşet' denizinin ortalarında bir yerde öte tarafa iltica etmişlerdi. Mascodagama'nın sadece içindeki kraliçelerle perileri güzel oğlanların canlandırdığı Elizabeth dönemi oyunları sergilemekle yetinen bir tiyatro kulübünde kazandığı ba-

şarı önce her şeyden önce karikatürcüler nezdinde büyük ilgi uyandırdı. Okul müdürleri, yerel politikacılar, devlet adamları ve elbette ki Altın Sürü'nün o zamanki yöneticisi, gündelik mizahçılar tarafından mascodagamalar olarak resmedildiler. Grotesk bir mukallit (aslında kendi numarasının aşırı incelikli bir parodisini yapan Mascodagama'dan başkası değildi!) Oxford'da (civardaki bir kızlar üniversitesi) yuhalandı. Onun sahneye serili halılardan birinin kırışığına takılıp küfrettiğini duyan cin bir muhabir, dilindeki 'Yanki' vurgusuna dikkatleri çekti. Sevgili Mr. 'Vascodagama', Windsor Şatosu'nun sahibinden -Van'in hem anne hem de baba tarafından uzak akrabası olurdu- bir davet aldı fakat reddetti, çünkü isminin yazılışında yapılan hatanın takma adının Chose'daki özel dedektiflerden biri tarafından açığa çıkarıldığı anlamına geldiğinden kuşkulanmıştı (bu kuşkusu asılsız çıktı, sonradan). Aynı dedektifler kısa süre önce psikiyatrist P. O. Tyomkin'i, Sivastopol, Idaho'lu kafası karışık bir çocuk olan Prens Potyomkin'in hançerinden kurtarmışlardı.

İlk yaz tatilinde Van, Chose'un ünlü kliniğinde, Tyomkin'in grubunda hiçbir zaman bitiremediği iddialı bir tez üzerinde çalışmıştı: "Terra: Münzevilerin Gerçekliği mi Toplu Düş mü?" Aralarında varyete sanatçıları ve edebiyatçılar da bulunan sayısız nevrotikle görüşmeler yapmıştı, bunların arasında en az üç tane de entelektüel açıdan kafaları berrak ama tinsel olarak 'kaymış' kozmolog vardı. Bunlar ya telepatik olarak kafa kafaya tokuşmuş durumdaydılar (hiç karşılaşmamışlardı ve birbirlerinin varlığından bile haberdar değillerdi) ya da belki bir çeşit 'ondula'lar yardımıyla -kimse bilmiyordu nerede ya da nasıl olduğunu- uzam içinde dönüp duran ve zaman içinde sarmallanan yeşil bir dünya keşfetmişlerdi. Bu dünya madde ve zihin açısından bizimkine benziyordu ve onlar bu dünyayı üç ayrı pencereden aynı sokaktaki karnaval gösterisini seyreden üç kişinin anlatacağı gibi aynı kesin ayrıntılarla betimlemişlerdi.

Boş zamanlarını ise almış başını giden bir doludizginlik içinde geçiyordu.

Ağustos ayında, Noel tatili sırası Londra'nın ünlü bir tiyat-

rosunda her gün sonra da kış sezonu boyunca hafta sonları sürecek bir dizi matine ve suare teklifi aldı. Sevinerek kabul etti, çünkü aklını tehlikeli çalışmalarından kesinkes uzaklaştıracak bir uğraşa fena halde ihtiyacı vardı; Tyomkin'in hastalarının sultası altında perişan oldukları özel saplantı türünün nispeten genç araştırmacılar üzerinde bulaşıcı bir etkisi vardı.

Mascodagama'nın ünü kaçınılmaz olarak Amerika içerilerine kadar ulaştı: 1888'in ilk haftasında Ladore, Ladoga, Laguna, Lugano ve Luga gazetelerinde bir fotoğrafı yayımlandı, evet doğru, maskeli, ama sevecen bir akrabayı ya da sadık bir emektarı da yanıltamazdı; üstelik yanı sıra yayımlanan röportaj maskesizdi. Bir şairin ve yalnızca bir şairin eseri (bir nükteda-nın ifadesiyle 'özellikle Kara Körük grubundan' bir şairin) yeterince tanımlayabilirdi Van'in olağanüstü numarasındaki meşum titreşimi.

Perde açıldığında sahne boş olacaktı; sonra, beş nabız atış boyu süren teatral bir gerilimin ardından, derviş davullarının müziği eşliğinde kulisten çok büyük ve kara bir şey uçarak geliyordu. Bu güçlü, ani girişin şoku seyirciler arasındaki çocukları o kadar derinden etkiliyordu ki, gösterinin bitiminden uzun süre sonra, hıçkırıklı uykusuz gecelerin karanlığında, şiddet dolu kâbusların çiğ ışığında, sinirleri zayıf oğlan ve kız çocukları, kendileri eklemeler de yaparak 'ilksel dehşet' denebilecek bir şeyi yaşıyorlardı; tarife gelmez bir kötülük, adı sanı bilinmeyen kanatların ani hışırtısı, tekinsiz sahneden doğru bir mağara ağzından gelen nemli esinti gibi üfüren ve çevreye yayılan katlanılmaz bir hararet. Alacalı bulacalı halı kaplanmış mekânın çiğ ışığına tam iki buçuk metre boyunda, dimdik, ayaklarında Kazak dansçılarının giydiği keçe botlar, koşa koşa maskeli bir dev giriyordu. *Burka* denen uzun tüylü kara bir pelerin bu *silhouette inquietante*'ı (Sorbonne'lu bir kadın gazetecinin ifadesi- bütün o kupürleri sakladık) boynundan dizlerine ya da boynu ve dizleri olduğu tahmin edilebilecek yerlerine kadar sarıp sarmalıyordu. Başına kondurulmuş bir *karakul* kalpağı. Sık sakallı yüzünün üst kısmını kara bir maske örtüyordu. Bu nahoş sütun bir süre sahnede gidip geliyor, sonra bu gi-

diş geliş kafese kapatılmış bir delinin huzursuz yürüyüşü halini alıyor, derken topaç gibi dönüyor ve orkestrada birbirine vurulan zillerin sesi ve galeriden gelen bir dehşet çığlığı (belki de sahte) eşliğinde Mascodagama havada bir takla atıp başının üzerinde duruyordu.

Bu garip pozisyonda, kalpağı kafasını dayayacak bir nevi puf görevi görerek, ucu kauçuklu bir sopaya binmiş zıplayarak gidermiş gibi, aşağı yukarı zıplayıp duruyor- ve birden parçalara ayrılıyordu. Van'in terden parıl parıl parlayan yüzü, hâlâ dimdik havada olan kollarına geçirilmiş çizmelerinin bacak yaptığı şeylerin arasından seyirciye bakıyordu. Aynı anda gerçek ayakları, buruşmuş kalpaklı ve sakallı maskeyi bir tekmede savuruyordu. Bu büyülü dönüşüm karşısında 'salon soluğunu tutuyordu'. Tutulan solukları coşkun ('kulakları sağır eden', 'gözü dönmüş', 'fırtına gibi') alkışlar izliyordu. Bir sıçrayışta sahneden çıkıp gidiyordu- demeye kalmıyor, üzerinde siyah bir tayt, elleri üzerinde dans ederek geri dönüyordu.

Numarasına bu kadar yer ayırmamızın nedeni sadece 'egzantrik' denilen soydan varyete artistlerinin özellikle çabuk unutulmasından dolayı değil; aynı zamanda insan bu numaranın verdiği coşkuyu da analiz etmek istiyor. Ne kriket sahasında gerçekleştirdiği mucizevi bir yakalayış, ne ayaktopunda filelere yollanmış görkemli gol (her iki oyunda da okulunun şampiyonuydu) ne de Riverlane'deki ilk gününde okulun en büyük kabadayısını yere sermiş olması gibi daha önceki bedensel başarılar, Van'e Mascadogama'nın verdiği tatmini vermemişti. Bu, gerçekleştirilmiş hedeflerin ılık nefesiyle doğrudan ilintili değildi, ama gene de çok yaşlılığında, takdir edilmemiş atılımlarla dolu yaşamına geri dönüp baktığında,Van gençliğinde kısa bir süre fırdolayı çevresini saran banal şöhreti ve kabasaba imrenilmeyi eğlenceli bulmuş, hazla -hatta zamanında hissettiğinden daha fazla hazla- anmıştı. Aldığı doyum, esas olarak, V.V.'nin daha sonraları kendi kendine yüklediği, akıl almaz derecede güç, görünürde saçmasapan hedeflerden aldığı çeşittendi; o bunlarla, dile getirilene *dek* yalnızca bir alacakaranlık varlığı sürdüren bir şeyi dile getirmek ister-

di (hatta bazen varlıkları bile olmazdı bunların- dilinin ucuna gelenin geriye yatık bir gölgesi gibi olurlardı) Ada'nın iskambil kâğıtlarından şatosuydu bu. Bir metaforu alıp tepetaklak oturtmaktı, sadece numaranın zorluğu hatırına değil, ama yukarı doğru akan bir şelaleyi ya da bir gündoğuşunu tersinden kavramak içindi; bir anlamda zamanın *ardis*'i karşısında bir zafer kazanmaktı. Bu yüzden genç Mascodagama'nın yerçekimini alt etmekten aldığı haz bir anlamda sanatsal hazla akrabaydı, ama eleştirmenlerce alkışlanan saftiriklerin, sosyal çevre dedikoducularının, ahlakçıların, fikir tacirlerinin vesairenin tamamen ve tabii ki yabancısı oldukları bir anlamda. Van sahnede uzuvlarıyla daha sonraları sözcük oyunlarıyla yapacağı şeyi yapacaktı- onlardan hiçbir zaman beklenmeyen ve çocukları korkutan şeyler.

Elleri üzerinde yürümenin verdiği zevk de az buz değildi, eldivensiz yaptığı dans sırasında halının avuçlarında bıraktığı tavus rengi lekeler de ilk kâşifinin kendisi olduğu, zengin renklere bürünmüş bir 'alt dünya'nın yansımaları gibi geliyordu ona. Son turda, numarasının sonundaki tango için bir de partner vermişlerdi, arkası iyice kısa şıkır şıkır renklerde kısa bir elbise giymiş Kırımlı bir kabare dansözü. Tangoya Rusça sözlerle eşlik ediyordu:

Pod zinóynim nébom Argentiní,
Pod strástniy góvor mandolíni

Kara bulutlu gökleri altında Arjantin'in
Hararetle mırıldanır şarkısını mandolinim

Narin, kızıl saçlı Çufut Kale'li bir Karaylı olan ve özlemle oralarda Kırım kızılcığı *kizil*'in çıplak kayalar arasında sarı sarı çiçek açtığını söyleyen Rita ile (Van onun gerçek adını hiçbir zaman öğrenmedi) Lucette'in on yıl sonraki hali arasında garip bir benzerlik vardı. Dansları sırasında, Van'in görüp gördüğü, onun döne döne, çevik adımlarla kendi ellerinin ayalarıyla ritim tutarak yürüyen lame pabuçlarıydı. Van eksiğini provalar sırasında telafi etti ve bir gece ondan randevu istedi. Kız, koca-

sına (makyör herif) taptığını ve İngiltere'den nefret ettiğini söyleyerek hakarete uğramışçasına reddetti.

Chose nicedir şakacılarının parlaklığı kadar kurallarının saygınlığıyla da ün salmıştı. Mascodagama'nın kimliği çok geçmeden yetkililerin ilgisini ve bilgisini çekmekte gecikmedi. Danışman öğretmeni, en ufak bir mizah duygusu olmayan ve akademik hayatın tüm göreneklerine doğuştan saygı duyan yaşlı ve ekşi bir homoseksüel, son derece sinirlenen ve nezaketini zar zor koruyabilen Van'e Chose'taki ikinci yılında üniversitedeki derslerinin sirkle bir arada yürümeyeceğini ve varyete artisti olmakta ısrar ettiği takdirde okulla ilişkisinin kesileceğini hatırlattı. İhtiyar centilmen Demon'a da bir mektup yazarak oğluna Felsefe ve Pskiyatri aşkına Fizik Numaralarını unutturmasını söyledi, hele Van'in (on yedi yaşında!) Dudley Ödülü'nü kazanmış (Delilik ve Ebedi Yaşam üzerine bir denemesiyle) ilk Amerikalı olduğu düşünülürse. Van, 1888 yılının haziranının ilk günlerinde Amerika'ya doğru yola çıktığında gururla sağduyu arasında nasıl uzlaşmaya ulaşılabileceğine henüz karar verebilmiş değildi.

Van, Ardis'i 1888'de yeniden ziyaret etti. Bulutlu bir haziran öğleden sonrası oraya vardığında habersiz, davetsiz, gereksizdi: cebinde gevşekçe kıvrılmış yatan bir elmas gerdanlıkla. Bahçenin yan tarafındaki tarhlardan birinden eve doğru yaklaşırken, onsuz, onu hesaba katmayan bir film sahnesi için prova edilen yeni bir yaşamdan bir sahne gördü. Modaya uygun gökkuşağı renginde kurdeleleri olan sarı-mavi Vass kreasyonları giymiş üç genç hanım, elinde flüt şampanya kadehi tutmakta olan tıknazımsı, züppemsi, kelimsi bir delikanlının çevresini sarmışlardı, delikanlı oturma odasının verandasından aşağıya, kollarını çıplak bırakan siyah giysili bir kıza doğru bakıyordu: sundurmanın önünde, ileri doğru her atılışında tir tir titreyen eski model çift koltuklu bir otomobil, saçları ağarmış

şoför tarafından kol manivelasıyla çalıştırılmaya çalışılıyor, o çıplak kollarsa, yanlara doğru gerilmiş vaziyette, büyük halalarından birine, Baroness von Skull'a ait beyaz bir pelerini havaya kaldırmış tutuyorlardı. Bu beyaz pelerinin önünde Ada'nın yeni uzun endamı kara bir profil oluşturuyordu- kolsuz, süssüz, hatırasız şık ipek elbisesinin karası. Hantal, yaşlı Barones ayakta durmuş koltukaltlarının kâh birinin kâh ötekinin altında birşeyleri kavramaya çalışıyordu -neyi? bir koltuk değneğini mi? birbirine takılmış karışmış bileziklerin serbest ucunu mu?- pelerini kabul etmek üzere hafifçe yana döndüğünde (şu anda gecikmeli olarak yeğeninden uşağın eline geçmişti) Ada da yan döndü ve henüz mücevherlenmemiş boynu sundurmanın basamaklarından yukarı doğru koşar adım çıkarken beyaz beyaz parladı.

Van, koridorun sütunlarının ve bir grup konuğun arasından geçerek Ada'yı kiraz *ambrozia*'sıya dolu kristal sürahilerin bulunduğu uzaktaki bir masaya kadar izledi. Modaya uymamış, çorap giymemişti; baldırları güçlü ve solgundu ve (buraya bir not düşüyorum, bir romanın hayaleti için) 'kara elbisesinin dekoltesi, teninin tanıdık mat beyazlığıyla yeni saç biçimi olan atkuyruğunun sert karası arasında kesin bir karşıtlık oluşmasına imkân veriyordu.'

Birbirini ortadan kaldıran iki ayrı iç erimesi Van'i ikiye biçti: bir karabasan labirentinde, aydınlık renklerle hatırladığı, içinde bir yatakla çocuk boyunda ayaklı lavabo duran odaya varır varmaz, Ada'nın o yeni, pürüzsüz, uzun güzelliği içinde yanına gelecek olmasına duyduğu delimsirek güven; gölge taraftaysa, onu değişmiş bulma korkusu ve paniği, Van'in istediğini istememesi ya da onu yanlış sayarak lanetlerse ya da ona çok yeni korkunç birtakım durumlardan söz edecek olursa- ikisi de ölüymüş mesela ya da bir filme plato olarak kiralanmış bir evde sadece iki figüranmışlar.

Fakat ona şarap ya da badem ikram eden ya da onunkine uzanan eller düşlerindeki gezintilerini yarıda kestiler. Tanıdıkların taarruzuna aldırış etmeden yoluna devam etti: Dan Enişte bir çığlık atarak parmağıyla onu bir yabancıya gösterdi, ya-

bancı bir göz aldanması karşısında hayretlere düşmüş gibi yaptı- demeye kalmadı, yeniden boyalara bulanmış, kırmızı peruklu, çok sarhoş ve gözyaşları içinde bir Marina vişneli votka kırmızısı dudaklarını çenesine ve diğer korumasız taraflarına yapıştırmış, yarı mırıltı yarı inleme, pes perdeden, Rusça, şefkatli anne sesleri çıkarıyordu.

Van kendini kurtarıp arayışına devam etti. Ada oturma odasına yollanmıştı, fakat sırt ifadesinden, gergince havaya kalkık kürek kemiklerinden Van onun kendisinin varlığını fark ettiğini anladı. Çınlayan, ıslak kulağını sildi, tıknaz sarışın bir arkadaşın (Percy de Prey? Yoksa Percy'nin ağabeyi mi vardı?) havaya kaldırdığı kadehe başıyla karşılık verdi. Kanadah moda kreatörünün saman sarısıyla gök mavisi yazlık 'kreasyonu'nu giyinmiş dördüncü bir kız Van'i durdurup somurtkan dudaklarla kendisini hatırlamadığını söyledi, ki doğruydu. 'Yorgunum,' dedi Van. 'Atımın toynağı Ladore köprüsünün çürümüş tahtalarında bir deliğe takıldı kaldı. Vurmak zorunda kaldık. Sekiz mil yol yürüdüm. Galiba rüya görüyorum. Sanıyorum sen de rüya görmektesin.' 'Hayır, ben Cordula'yım!' diye bağırdı kız, ama Van uzaklaşınıştı bile.

Ada gözden kaybolmuştu. Bir bilet gibi elinde tuttuğu hayvarlı sandviçi attı, kilere girerek Bout'un erkek kardeşi olan yeni uşağa kendisini eski odasına götürmesini ve dört yıl önce çocukken kullandığı kauçuk küvetlerden birini bulup getirmesini söyledi. Bir de birinin yedek pijamalarını. Treni Ladoga ile Ladore arasında yolda kalmıştı, yirmi mil yol yürümüştü, bagajlarını ne zaman yollarlardı Tanrı bilirdi.

"Demincek geldiler," dedi gerçek Bout hem sırdaş hem hüzünlü bir gülümsemeyle. (Blanche ona pasaportunu vermişti.)

Küvete girmeden önce Van iki yandan defnelerle morsalkımların çevrelediği ön verandayı görmek için dar penceresinden sarkıp baktı, oradan şen vedalaşma sesleri geliyordu. Gözleri Ada'yı seçti. Kızın, gri silindir şapkasını başına geçirmiş çimenleri boylu boyunca kateden Percy'nin peşinden koştuğunu gördü, onun buradan geçişi ile Van'in zihninde birden oğlanla bir menajda sakat bir at ve Riverlane hakkında tartıştıkları yolun-

da bir anı hızla geçip gitti. Ada, delikanlıya aniden ortaya çıkan bir gün ışığı parçasında yetişti; Percy durdu, kız gerildiği veya bir şeye sinirlendiği zamanlarda olduğu gibi saçını geriye atarak ayakta konuşmaya başladı onunla. De Prey kızın elini öptü. Bu Fransız usulüydü ama zararı yoktu. Oğlan konuşurken öptüğü eli tutuyordu, sonra yeniden öptü, işte bu olmazdı, bu korkunçtu, buna katlanılmazdı.

Van gözetleme yerinden ayrıldı ve üzerinden attığı elbiseleri arandı. Gerdanlığı buldu. Buz gibi bir öfkeyle, onu parçalayıp otuz, kırk dolu tanesi haline getirdi, bunlardan kimisi kızın ayakucuna düştü rüzgâr gibi odaya girerken.

Kızın bakışları yeri taradı.

"Ah yazık-" diye söze başladı.

Van sakin bir sesle Matmazel Lariviere'in ünlü hikâyesindeki can alıcı cümleyi söyledi: "*Mais, ma pauvre amie, elle etait fausse*- ki acı bir yalandı bu; ama dört bir yana saçılan elmasları yerden toplamadan önce, kız kapıyı kilitledi ve Van'in kollarına atıldı, ağlayarak- onun tenine ve ipeğine dokunmak hayatın tüm büyüsüydü, ama beni herkes neden gözyaşlarıyla karşılıyor? Şunu da bilmek istiyordu o Percy de Prey miydi? Öyleydi. Riverlane'den atılan? Evet öyle sanıyordu kız. Değişmişti, domuzlar gibi tıkızlaşmıştı. Öyle değil mi, değil mi öyle? O yeni yavuklusu muydu?

"Artık," dedi Ada, "Van kabasaba olmayı bir kenara bırakacak- hem de, tamamen! Çünkü benim her zaman için tek bir yavuklum, tek bir vahşim, tek derdim, tek sevincim oldu, var ve olacak."

"Gözyaşlarını daha sonra yerden toplarız," dedi Van. "Bekleyemeyeceğim."

Ağzını ağzına sokarak verdiği öpücük sıcak ve titrekti, ama Van elbisesini yukarı çekmeye çalıştığında isteksizce bir mırıltı salıvererek kaçındı, çünkü kapı canlanmıştı: dışarıdan iki küçük yumruğun kapıya vurduğu duyulabiliyordu, ikisinin de iyi tanıdıkları bir ritimle.

"Mer'aba, Lucette!" diye bağırdı Van: "Üstümü değişiyorum, çekil oradan."

"Mer'aba Van! Ada'yı çağırıyorlar, seni değil. Seni aşağıdan istiyorlar Ada!" Ada'nın jestlerinden biri - sessizce ve hızla, içinde bulunduğu kötü bir durumu her yönüyle dile getirmek için ('Gördün mü, haklıydım, işte böyle, *niçego ne podelaş*') -iki eliyle görünmez bir kâseyi kenarından dibine kadar yuvarlak bir hareketle kavramaktı, yanı sıra da hüzünlü bir reverans yapardı. Şimdi odadan çıkarken de yaptığı buydu.

Sahne bir iki saat sonra çok daha hoş bir biçimde tekrarlandı. Akşam yemeği için Ada başka bir elbise giymişti, koyu kırmızı pamukludan ve gece buluştuklarında (bir karpit lambasının ışığında eski bahçe kulübesinde) Van kızın elbisesinin fermuarını öyle gözü dönmüş gibi çekip açtı ki, az kaldı tüm güzelliğini gözler önüne sereyim derken elbiseyi ikiye ayırıyordu. Hâlâ deli gibi birbirleriyle meşguldüler ki (üzerine gene o ekose battaniye -düşünceli davranıp getirmişlerdi- örtülü olan aynı sıranın üzerinde) dışarıdaki kapı sessizce açıldı ve saygısız bir hortlak gibi süzülerek Blanche içeri girdi. Onun kendi anahtarı vardı, Burgonyalı gece bekçisi koca Sore ile randevusundan dönmekteydi ve budala gibi ağzı açık genç çifte bakakaldı. 'Kapıyı vur bir dahaki sefere' dedi Van sırıtarak, durmaya gerek görmeyerek- hatta bu cadımsı hayalet bayağı hoşuna bile gitmişti: kızın üzerinde Ada'nın ormanda kaybettiği kenarı kürklü bir pelerin vardı. Ah, müthiş güzelleşmişti ve *elle le mangeait des yeux*- fakat Ada lambaya eliyle vurarak söndürdü ve sürtük özür dileme iniltileri çıkararak el yordamıyla iç koridora doğru yolunu bulmaya çalıştı. Van'in gerçek aşkı kıkırdamaktan kendini alamadı; Van da çalışmasına tutkuyla devam etti.

Kaldılar da kaldılar orada, birbirlerinden ayrılamıyorlardı bir türlü, birileri odalarının neden şafak vaktine kadar boş kaldığını soracak olsa herhangi bir bahanenin iş göreceğini biliyorlardı. Günün ilk ışığı bir alet kutusunun üzerini parlak yeşile boyadı, o zaman nihayet açlığa yenilerek ayağa kalkıp sessizce kilere geçtiler.

"*Şto, vispalsiya, Vahn* (ee, uykunu aldın mı bakalım Van?)" dedi Ada, annesinin sesini başarıyla taklit ederek, sonra anne-

sinin İngilizcesiyle devam etti: "İştaana bakılırsa. Ayrıca, sanırsam bu daha ilk *brekfest*."

"Iggh!" diye homurdandı Van, "dizkapaklarım! O tahta sıra pek acımasızdı. Ben de aç-çımmmm."

Kahvaltı masasında karşılıklı oturup üzerine taze tereyağı sürdükleri, Virginia salamı ve gerçek Emmenthaler dilimleri koydukları kara ekmek yediler- işte bir kavanoz da saydam bal; kuzin-kuzen, masallardaki çocuklar gibi 'buzdolabını talan etmekte'ydiler ve pençeleri altında koyu yeşil gölgeler birikirken ardıçkuşları parlak yeşil bahçede tatlı tatlı ötmekteydiler.

"Tiyatro okulundaki hocam," dedi Ada, "farslarda trajedide olduğumdan daha başarılı olduğumu düşünüyor. Bir bilseler!"

"Bilinecek bir şey yok," diye karşıladı Van. "Hiçbir şey, hiçbir şey değişmedi! Ama bu genel izlenim; aşağıda yeterince ışık yoktu göremedim, yarın ayrıntıları küçük adamızda gözden geçireceğiz: "Kızkardeşim, hatırlar mısın hâlâ..."

"Off, kapa çeneni!" dedi Ada, "Bıraktım ben artık o işleri- *petits vers, vers de soie...*"

"Hadi, hadi," diye bağırdı Van, "bazı kafiyeler bir çocuğun zihni için harikulade akrobasi örnekleriydi: '*Oh! qui me rendra, ma Lucile, et le grand chene and zee big hill.*' Küçük Lucile," diye de ekledi Van, kızın çatık kaşlarını gevşetmek isteyerek, "küçük Lucile o kadar ağzıma layık olmuş ki, senin böyle tepen atıp duracak olursa sanıyorum ona meyledeceğim. Hatırlıyorum bana ilk kez bir heykele taş atıp da bir ispinozu ürküttüğümde küsmüştün. Bellek derler buna!"

Kızın bellekle arası iyi değildi. Uşakların az sonra kalkacaklarını sanıyordu, o zaman sıcak bir şey yenilebilirdi. Buzdolabı baştan aşağı buzdu, gerçekten.

"Neden, birden, boynunu büktün?"

Evet, üzgündü kız, başı korkunç dertteydi, içinde bulunduğu dertler onu çıldırtabilirdi eğer kalbi temiz olmasaydı. Bunu en iyi bir meselle açıklayabilirdi. Van'in yakında göreceği bir filmdeki kız gibiydi, kız üç kollu bir trajedinin pençesindeydi, derdini gizlemeyecek olursa hayattaki tek sevdiğini, okun başını, acının ucunu kaybederdi. Gizli gizli, aynı zamanda üç azap-

la boğuşmaktaydı -evli bir adamla feci, sürüncemede kalmış bir ilişkiden kurtulmaya çalışıyordu, adama acıyordu; yakışıklı genç bir sersemle olan aşk macerasını daha gonca -ıslak kırmızı bir gonca- halindeyken koparmaya çalışıyordu, bu adama daha da çok acıyordu; bütün hayatı olan ve acıma hislerinin, onun kadınca acıma hislerinin biçareliğinin çok üstünde olan tek erkeğin aşkını ise korumaya çalışıyordu, çünkü senaryoya göre, adamın egosu bu iki zavallı solucanın tahayyül edebileceğinden çok daha zengin ve mağrurdu.

Peki Krolik'in zamansız ölümünü müteakiben, zavallı kurtçuklarını ne yapmıştı?

"Oo, serbest bıraktım onları" (geniş, belirsiz el hareketi) "salıverdim, uygun bitkilerin üzerine yerleştirdim, koza halindeyken gömdüm, kuşların bakmadığı -ya da heyhat, bakmıyormuş gibi yaptıkları- bir anda, hadi koşun gidin dedim.

"İşte o meseli derleyip toparlamak gerekirse, çünkü düşüncelerimi yarıda bölüp saptırmayı çok iyi beceriyorsun, bir anlamda ben de kendime ait üç işkence arasında bölünmüş vaziyetteyim, başlıca işkence başarma hırsı olmak üzere. Hiçbir zaman bir tabiatbilimci olmayacağımı biliyorum, sürünen yaratıklara duyduğum tutku çok büyük fakat her şeyi ele geçirecek kadar değil. Orkidelere, mantarlara, menekşelere hep hayranlık duyacağım ve biliyorsun beni tek başıma ormanlarda yürüyüşlere çıkıp elimde bir küçücük zambakla geri dönerken de görebilirsin; ama ne kadar karşı konulmaz olurlarsa olsunlar, çiçeklerden de vazgeçmem gerekecek, bunu yapacak gücü kendimde bulur bulmaz. Kalıyor hırsların en büyüğü ve en büyük korku: en mavilere, en uzaklara, en zorlu dramatik tırmanışımın rüyası: belki de yüzlerce ihtiyar, örümceklenmiş kızkurusundan biri olarak öleceğim, tiyatro öğrencilerine ders vererek, senin de ısrarla söylediğin gibi, kötü ısrarcı, evlenemeyeceğimizi bilerek ve önümde hep acıklı, elden düşme, cesur Marina'nın korkunç örneği olarak."

"E, şu kızkurusu muhabbeti saçmalık," dedi Van, "bir şekilde bunu ayarlayacağız, sanatkârane bir sahtekârlıkla hazırlanmış belgelerin üzerinde giderek giderek daha uzak akrabalar

haline gelecek, sonunda ufalıp ufalıp sadece aynı adı taşıyan iki kişi olup çıkacağız, en kötü ihtimalle sessiz sedasız yaşayacağız, sen benim ortalıkçı kadınım olarak, ben senin sarılı hastan olarak, sonra senin Çehov'da dendiği gibi 'tüm gökyüzünün şıkır şıkır elmaslarla parladığını' göreceğiz."

"Hepsini toplayabildin mi, Van Amca?' diye sordu kız, iç geçirdi ve sancıyan başını adamın omuzuna yasladı. Ona her şeyi anlatınıştı işte.

"Az çok," diye cevapladı, kızın her şeyi anlattığını fark etmemişti. "En azından romantik bir karakter tarafından girişilen en iyi tozlu oda incelemesini gerçekleştirdim. O parıltılı pezevenklerden biri yatağın altına yuvarlanmıştı, toz topçukları ve mantarlarla dolu eldeğmemiş bir ormana. Bugün yarın arabayla Ladore'ye gidip yeniden dizdireceğim onları. Satın alınam gereken bir sürü şey var -yeni havuzunuzun şerefine şahane bir bornoz, Krizantem diye bir krem, düello için bir çift tabanca, şişme bir plaj yatağı, tercihan siyah- seni plaja değil o tahta banka uzatıp yatırmak için, *isle de Ladore*'mizde."

"Yalnız," dedi kız, "hatıralık eşya dükkânlarında tabanca arayarak gülünç olmanı istemiyorum, özellikle de Ardis Konağı eski silahlarla, tüfek, revolver, okla yayla doluyken- hatırlıyorsun, çocukken onlarla az mı egzersiz yapmıştık." Ah, hatırlıyordu, hatırlıyordu. Çocukken, evet. Aslına bakılırsa, bu yakın geçmişi hâlâ çocuk odası kelimeleriyle hatırlamak ne şaşırtıcıydı. Çünkü hiçbir şey değişmemişti- dinliyorsun, değil mi?- hiçbir şey, mülkteki ve mürebbiyedeki küçük ilerlemeler hariç.

Evet! Ne matraktı, değil mi? Lariviere'in göğsünü gere gere, ileri vere vere büyük bir yazar olarak ortaya çıkması! Sansasyonel, çok satan bir Kanadalı yazar! 'Gerdanlık' hikâyesi (*La riviere de diamants*) kız okullarında bir klasik olmuştu ve şahane takma adı 'Guillaume de Monparnasse' ('t'yi atınca daha *entim* oluyordu) Quebec'den Kaluga'ya kadar tanınıyordu. Egzotik İngilizcesiyle dediği gibi: "Şöhret kapıyı çaldı, rubleler üşüştü, dolarlar doldu' (o zamanlar Doğu Estotiland'da her iki para birimi de kullanılıyordu); fakat hayırlı Ida, 'Bilitis'de gördüğün-

den beri platonik ve geri dönüşsüz biçimde âşık olduğu Marina'yı terk etmek bir yana, kendini fazlasıyla Edebiyat'a adadığı için Lucette'i ihmal etmekle suçluyordu kendini; sonuç olarak da, görev duygusu fışkırıyor taşıyor, çocuğa zavallı küçük Ada'nın (diyordu Ada) on iki yaşında, *kendi* (feci) ilk sömestrinden sonra görüp gördüğünden çok daha fazla ihtimam gösteriyordu. Van ne koca bir budalaydı; Cordula'dan şüphelenmek ha! Erden, yumuşak, aptal, küçük Cordula de Prey. Oysa Ada ona iki kere, üç kere, farklı kodlarla bildirmemiş miydi, o rezil sevişken okul arkadaşını kendisi *uydurmuştu*, kelimenin tam anlamıyla Van'den *koparıldığı* bir sıraydı bu ve sadece -avans olarak, deyim yerindeyse- böyle bir kızın varlığını farz etmişti. Van'den almak istediği bir çeşit açık çekti bu; "E, peki aldın işte," dedi Van, "ama artık imha edildi ve yenilenmeyecek; ama peki neden şişko Percy'nin peşinden koştun, neydi bu kadar önemli olan?"

"Ah, çok önemliydi," dedi Ada, alt dudağıyla bir bal damlasını yakaladı, "annesi dorofon etti, o da ona lütfen anneme yolda olduğumu söyler misin demişti ama ben tamamıyla unutup koştum yukarı seni öpmeye!"

"Riverlane'de buna," dedi Van, "buna 'beşlik simit kadar gerçek' derdik: sadece gerçek, tüm gerçek, ama ortası delikli gerçek."

"Nefret ediyorum senden," diye bağırdı Ada ve uyaran-kurbağa-suratı dediği surat ifadesini yaptı çünkü eşikte Bouteillan belirmişti. Bıyığını tıraş etmiş, ceketsiz ve kravatsızdı, koyu kırmızı pantalon askılarıyla önü iyice dolu kara pantalonunu göğsüne kadar çekmişti. Onlara kahve getirmeyi vaat ederek gözden kayboldu.

"Fakat ben de sana sorayım, sevgili Van, ben de sana bir şey sorayım. 1884 Eylül'ünden bu yana Van kaç kez ihanet etti?"

"Altı yüz on üç kez," diye cevapladı Van. "En az iki yüz tane orospuyla, beni sadece okşadılar. Sana kesinlikle sadık kaldım çünkü bunlar birer 'obmanipulation'du (kimin olduğu hatırlanmayan soğuk ellerin sahte, önemsiz okşamaları)."

Kâhya, tepeden tırnağa giyimli olarak kahve ve kızarmış ek-

mekle geri döndü. Bir de *Ladore Gazette* ile. Gazetede Marina'nın bir resmi vardı, yanında ona yaltaklanan genç bir Latin aktörle.

"Hıh!" diye bağırdı Ada. "Tamamen aklımdan çıkmış. Bugün bir filmciyle birlikte geliyor bu, öğleden sonramız mahvolacak. Fakat kendimi dinlenmiş ve zinde hissediyorum," diye de ekledi (üç fincan kahveden sonra).

"Saat yediye on var daha. Bahçede güzel bir yürüyüşe çıkacağız; bir iki yer var tanıyacaksın sanıyorum."

"Aşkım," dedi Van, "hayalet orkidem benim, güzel sinameki otum! İki gecedir uyumadım- bunlardan birini, bir sonrakini hayal ederek geçirdim, öteki ise hayallerimin de çok ötesine geçti. Şimdilik doydum sana."

"Çok hoş bir iltifat değil," dedi Ada ve daha fazla kızarmış ekmek istemek üzere gürültüyle zili çaldı.

"Sana sekiz tane iltifat ettim, der ya hani malum Venedikli-"

"Bayağı Venediklilerle işim yok benim. Pek kabalaşmışsın sevgili Van, çok tuhaflaşmışsın..."

"Bağışla," dedi Van, ayağa kalkarken. "Ne dediğimi bilmiyorum, yorgunluktan öleceğim, öğle yemeğinde görüşürüz."

"Bugün öğle yemeği yenmeyecek," dedi Ada. "Havuzbaşında döke saça ayaküstü birşeyler yenecek, bütün gün de yapış yapış içkiler içilecek."

Kızı ipeksi saçlarının tepesinden öpmek istiyordu ama o anda Bouteillan içeri girdi ve Ada bozuk bir sesle onu yeterince tost ekmeği tedarik etmediği için azarlayadursun, Van kaçıp gitti.

Çekim senaryosu artık hazırdı. Üzerinde doreli bornozu, başında *coolie* şapkasıyla Marina, avludaki şezlonga uzanmış okuyordu. Yönetmeni, yaşlıca, kel, şişko göğsünde bir tutam kırçıl tüy bulunan G.A.Vronsky, kâh votkasından bir yudum alıyor kâh Marina'ya art arda bir dosyanın içinden aldığı dak-

tiloyla yazılmış sayfalar veriyordu. Marina'nın diğer yanında, bir hasırın üzerine bağdaş kurmuş Pedro (aile adı meçhul, sahne adı çoktan unutuldu) oturuyordu, itici biçimde yakışıklı, hemen hemen çıplak genç bir aktör, bir satirinkine benzeyen kulakları, çekik gözleri ve vaşak burun delikleri vardı, Marina onu Meksika'dan getirmiş ve Ladore'deki bir otele kapatmıştı.

Havuzun kıyısına uzanmış yatan Ada, ürkek dachshund'unun olabildiğince dik ve edepli bir pozisyonda kameraya bakması için elinden geleni yapıyordu. Bu arada, önemsiz fakat genel olarak sevimli genç bir müzisyen olan Philip Rack, üzerinde bol bir şort, Lucette'e verdiği piyano dersleri için giymeyi uygun bulduğu yeşil kadife takımını kuşandığı zamankinden daha derbeder ve sarsak görünüşüyle, isteksizce yalanan hayvanın fotoğrafını çekmeye çalışıyordu, bir de hafifçe öne doğru eğilmiş duran kızın mayosunun açıklığından görünen meme ayrımını.

Avlunun kemerinin birkaç adım ötesinde, morsalkımlar altında ayakta duran başka bir gruba 'dolly' yapılacak olsaydı, genç maestronun tuzlu bademdolu çanakları dolduran puantiyeli elbiseli hamile karısını ve menekşe moru fırfırlar, aynı renk şapka, aynı renk iskarpinler içinde göz kamaştıran seçkin hanım yazarı gösteren bir genel plan alınmak gerekecekti; bu sonuncusu Lucette'e zorla zebra desenli bir yelek giydirmeye çalışıyor, beriki ise bunu, bir hizmetçiden öğrendiği, fakat biraz sağır olan Matmazel Lariviere'in duyamayacağı bir ses tonuyla söylediği küfürlü kelimelerle geri çeviriyordu.

Lucette üstsüz kaldı. Gergin pürüzsüz cildi koyu şeftali şurubu rengindeydi, söğüt yeşili şortlara bürünmüş küçük kıçı komik hareketlerle sağa sola yuvarlanıyordu. Güneş kızıl-kumral kâkülü ve tombulsu gövdesi üzerinde oynaşıyordu; göğüslerinin yerinde pek hafif bir kabartı vardı. Van, o homur homur halinde, karmaşık duygularla Lucette'in kızkardeşinin daha on ikisine varmamışken çok daha gelişmiş bir vücudu olduğunu aklından geçirdi.

Günün büyük bölümünü odasında uyuyarak geçirmişti ve uzun, sürüncemeli, kasvetli bir rüya, anlamsız bir çeşit paro-

di halinde, Ada'yla geçirdiği zorlu 'Kazanovanik' geceyi ve sabahki biraz uğursuz sohbeti tekrarlamış durmuştu. Zamanın onca çukuru ve zirvesi ötesinden bunları yazarken, kaçınılmaz olarak stilize ederek kâğıda döktüğüm konuşmamızı ve şikâyet vızıltıları ile genç Van'i donuk rüyasında saplantılı bir biçimde uğraştıran pek fena ihanetleri birbirinden ayırmak pek de kolay değil. Yoksa o an, rüyasında gördüğü bir rüyanın mı rüyasını görüyordu? Grotesk bir mürebbiye gerçekten *Les Enfants Maudits* diye bir roman yazmış mıydı? Hafif zarif mankenler tarafından tarafından filme çekilecek, şu an nasıl uyarlanacağı tartışılmakta olan? Orijinali olan ve 'Son On Beş Gün'ün kitabı seçilen kitaptan ve onun hakkındaki övgü dolu guruldamalardan daha da sade suya tirit olacak bir uyarlama? Ada'dan rüyasında olduğu gibi nefret ediyor muydu? Ediyordu.

Şu anda, on beş yaşında, akıl karıştırıcı ve umarsız bir dilberdi; pasaklıydı da üstelik; yalnızca on iki saat önce, loş alet kulübesinde onun kulağına bir bilmece fısıldamıştı: 'de'yle başlayan ve üç aşağı beş yukarı bir Silezya nehir karıncasının adıyla kafiyeli olan nedir? Alışkanlıkları ve giysileri egzantrikti. Güneş banyosu filan da umurunda değildi, Ada'nın uzun uzuvlarında ve sert kürek kemiklerinde Lucette'i kalifornize etmiş bulunan güneş yanığının en küçük bir izi bile görülmüyordu.

Uzak bir kuzendi artık, Rene'nin kızkardeşi hatta üvey kızkardeşi bile değildi (Monparnasse böylesine şiirsel afaroz etmişti ki durumu), Van'in üzerinden bir kütüğün üzerinden atlayıp geçer gibi geçmiş ve muhcup köpeği Marina'ya iade etmişti. Bir sonraki sahnede büyük olasılıkla karnına birilerinin yumruğunu yiyecek olan aktör, kırık dökük Fransızcasıyla pis bir laf etmişti.

"*Du sollst nicht zuhören*" diye mırıldandı Ada köpeğe ve Van'in üzerinden bir kütüğün üzerinden atlarcasına atlayarak Alman dachshund'u Marina'nın kucağına yerleştirdi. "*On ne parle pas comme ça devant un chien*" diye de ekledi Ada, Pedro'ya bakmaya tenezzül etmeden. Mamafih Pedro yerinden

kalktı, pantalonunun önünü yeniden yerleştirdi ve bir Nurjinski sıçrayışıyla kızdan önce havuza vardı.

Gerçekten güzel miydi? En azından çekici miydi? Ömür törpüsüydü, işkenceydi. Sersem kız, saçlarını lastik bir boneye toplamıştı, bu da ensesine yabancı, en azından hastanemsi bir görünüş veriyordu. İnceli kalınlı bir iki tel siyah saç fırlamıştı bonenin içinden, sanki bir yerde bir hemşirelik işi bulmuştu da bir daha hiç dans etmeyecekti. Solmuş, mavimsi-gri, tek parça mayosunda bir yağ lekesi ve bir kalçanın üzerinde de delik vardı -insan bunun donyağına aç bir kurtçuk tarafından kemirildiğini düşünebilirdi- ve giyenin içinde gönlünce kıpırdanamayacağı kadar kısa görünüyordu. Islak pamuklu, koltukaltı tüyü ve nilüfer kokuyordu, deli bir Ofelya gibi. Onunla baş başa olsalardı, bunlardan hiçbirine aldırış etmeyecekti Van; ama safi erkek aktörün varlığı her şeyi müstehcen, eski yüzlü ve katlanılmaz kılıyordu. Havuzun kıyısına geri dönüyoruz.

Bizim delikanlı, ziyadesiyle *brezgliv* (titiz, kolayca tiksinen tipte) olması sebebiyle birkaç metreküp klorlu celestino'yu ("banyonuza mavilik verir") diğer iki herifle paylaşmak niyetinde değildi. Kesinlikle Japon değildi. Yatılı okulunun kapalı havuzunu tiksinti titremeleriyle hatırlardı; akan burunlar, sivilceli göğüsler, pis erkek teniyle tesadüfi temaslar, küçük bir koku bombası gibi patlayan şüphe uyandıran kabarcık, hele, hele suyun içinde boy seviyesinde ayakta durup işeyen iğrenç sefil tip (Tanrım, nasıl da bir temiz dövmüştü ona, o Vere de Vere kendisinden üç yaş daha büyük olmasına rağmen.)

Şu anda Pedro ile Phil pis banyolarında itişip kakışırlarken, Van üzerine gelebilecek muhtemel sulardan olabildiğince kaçınmaya niyetliydi. Sonra, suyun içinden çıkıp dalkavuk bir sırıtışla korkunç dişetlerini gösteren piyanist Ada'yı da uzanmış yattığı çini döşeli havuzun kenarından havuza çekmeye çalıştı, fakat Ada onun çaresizce atılışını havuzdan çekip aldığı turuncu topu kucaklayarak önledi, adamı bu kalkanla itti, sonra topu Van'e yolladı, Van ise topu bir şaplakla reddederek, bu açışı reddetti, açışı yapanı görmezden geldi, açılışı hor gördüğünü belirtti.

Derken kıllı Pedro havuzun kenarına tutunup sudan çıktı ve perişan durumdaki kızla flört etmeye başladı (gösterdiği banal ilgi, Ada'nın hiç mi hiç derdi değildi şu anda).

"Şordaki küçük deliğini dikmek lağzım," dedi Pedro.

"*Que voluez-vous dire*, allasen?" diye sordu kız, elinin tersini suratına indirecek yerde.

"Müsaade ederseniz, küçük pencerenize parmak basacağım," diye üsteledi budala herif ve ıslak parmağını kızın mayosundaki deliğin üzerine koydu.

"Ha, *o mu*," (omuz silkti kız, omuz silkerken kayan askısını düzeltti sonra) "Önemli değil. Bir daha sefere, belki de şahane yeni bikinimi giyerim."

"Bir daha sefere, belki, Pedro yok?"

"Ne yazık," dedi Ada. "Hadi şimdi git de cici bir köpek gibi bana bir Coke getir."

"E *tu*?" diye sordu Pedro, Marina'nın iskemlesinin yanından geçerken. "Bir screwdriver daha?"

"Evet canım, fakat greyfurtlu olsun, portakallı olmasın, biraz da *zucchero*. Anlayamıyorum," (Vronsky'ye döndü) "neden bu sayfada yüz yaşındaymış gibi bir sonraki sayfadaysa on beş yaşındaymış gibi konuşuyorum? Çünkü eğer flashback ise- evet, flashback, anlaşılan" (*fileşbek* diye telaffuz ediyordu kelimeyi) "Renny ya da adı her neyse, Rene, biliyormuş gibi göründüğü şeyi bilmemeli."

"Bilmiyor," diye bağırdı G.A., "yalnızca yarımağız bir flashback bu. Her neyse, bu Renny, bu bir no.lu âşık, kadının iki no.lu âşıktan kurtulmaya çalıştığını bilmiyor, kadın ise bu arada üç no.lu âşıkla nasıl edip de çıksam diye kafa patlatıyor, çiftlik sahibiyle, anladın mı?"

"*Nu, eto, çto-to slojnovato* (biraz karışık), Grigoriy Akimoviç," dedi Marina, yanağını kaşıyarak. Çünkü sırf öz savunma amacıyla, kendi geçmişinde varolan, bundan çok daha *slojni* olay örgülerini görmezden gelme eğilimindeydi.

"Oku, oku, devam et, her şey açıklığa kavuşuyor," dedi G.A., elindeki nüshanın sayfalarını gelişigüzel karıştırdı.

"Aklıma gelmişken," dedi Marina, "umarım sevgili Ida adamı

sadece şair değil, bir de balet rolüne sokmamıza karşı çıkmaz. Pedro ikincisinin üstesinden başarıyla gelir ama ondan Fransızca şiir okumasını bekleyemeyiz."

"İtiraz edecek olursa," dedi Vronsky, "gitsin telgraf direği soksun- münasip bir yerine."

Bu uygunsuz 'telgraf', gizli gizli açık saçık şakalara bayılan Marina'nın Adavari kıkır kıkır kahkaha salvolarına (*pokativşiş' so smehu vrote Adi*) yol açtı: "Ama, ciddi olalım, hâlâ anlamış değilim, karısı nasıl ve neden -ikinci adamın karısı demek istiyorum- bu durumu (*polojhenie*) kabulleniyor."

Vronsky el ve ayak parınaklarını gerdi.

"*Priçyom tut polojhenie* (Durum mu, dürüm mü)? Ne mutlu ki onların ilişkisinden bihaberdir, ayriyeten kendisinin tombul ve hanım hanımcık biri olduğunu ve şahane Helene'le boy ölçüşemeyeceğini bilmektedir."

"Anlıyorum, ama bazıları anlamayacak," dedi Marina.

Bu arada, Herr Rack yeniden su yüzeyine çıktı ve havuzun kenarına Ada'nın yanına oturdu, bu amfibik girişim sırasında az kaldı bol şortu üzerinden sıyrılıp çıkıyordu.

"İzin ver Ivan sana da güzel soğuk bir Rus *kok*'u getireyim?" dedi Pedro- aslında son derece nazik ve kalbi temiz bir çocuktu. "Sana kokona-" dedi kötücül Van, zavallı faun'u sınıyordu, oğlan uyanmadı, getirınedi de ve tath tatlı kıkırdayarak yaygısına geri döndü. Cladius, en azından, Ophelia'ya kur yapmıyordu.

Melankolik genç Alman ihtihariye göz kırpan felsefi bir ruh hali içindeydi. Elsie'si ile Kaluga'ya dönmek zorundaydı, Doktor Ecksreher'e göre kız onu 'üç haftaya kalmadan üçüz babası edecek'ti. Kendisinin ve karısının memleketi olan Kaluga'dan nefret ediyordu; orada 'karşılıklı bir yoldan çıkma' anında sersem Elsie bir park sırası üzerinde ona kendini veriverınişti. Muzakovski Orgcusundaki nefis bir ofis partisinden geri dönüyorlardı, bizim abazan, acınası salağın orada iyi bir işi vardı.

"Ne zaman ayrılıyorsunuz?" diye sordu Ada.

"Perşem'in be'sinde- yarından sonra."

"Güzel. Evet, güzel. Adiyö, Mösyö Rack."

Zavallı Philip boynunu büktü, kocaman başını salladı, ıslak taşın üzerine parmaklarıyla hüzünlü hiçlikler nakşetti, bariz biçimde yutkundu.

"Bana öyle geliyor ki... öyle geliyor ki," dedi, "insan sadece bir rol oynuyor ve bir sonraki konuşmada ne diyeceğini bilemiyor."

"Çoğu insan bunları hissettiğini söyledi bana," dedi Ada; "*furchtbar* bir his olmalı."

"Çaresi yok mu? Hiçbir ümit yok mu artık? Ölüyorum, öyle mi?"

"Ölüsünüz, Mösyö Rack," dedi Ada.

O korkunç konuşma sırasında, kaçamak bakışlar fırlatıp durduğu, deli-duru Van'in epeyce uzakta lale ağacının altında ayakta durduğunu gördü. Bir elini kalçasının üzerine koymuş, başını geriye atmış, şişeden bira içiyordu. Ada cesedi orada bırakarak havuzun kenarından kalktı; şezlonga uzanmış kestiren yazar kadın ile (parmakları şezlongun tahta kol dayayacak yerlerinden pembe mantarlar gibi boy atıyordu; romanına neler yapmakta olduklarının hâlâ farkında değildi) güzel şato sahibesinin 'ışıltılı güzelliği'nden bahsedilen bir aşk sahnesi üzerinde kafa patlatmakta olan başkadın oyuncunun arasından stratejik bir dolambaç çizerek lale ağacına doğru yol aldı.

"Fakat," dedi Marina, "insan 'ışıltılı'yı nasıl oynayabilir, 'ışıltılı güzellik' ne demektir?"

"Solgun güzellik," dedi Pedro yardımcı olmak için. Başını kaldırıp yanından geçen Ada'ya baktı. "Birçok erkeğin, uğrunda azasını kesip atacağı güzellik."

"Hadi, tamam," dedi Vronsky. "Şu Allahın cezası senaryoda yol alalım. Oğlan havuzun kenarındaki taşlığı terk ediyor, filmi renkli çekmek istediğimize göre de-"

Van havuzun kenarından ayrıldı, yürüyüp gitti. Bahçenin koruluk tarafına inen bir yan yola saptı, oradan belli belirsiz bir yokuşla asıl büyük bahçeye iniliyordu. Çok geçmeden Ada'nın da aceleyle arkasından gelmekte olduğunu gördü. Bir dirseğini kaldırıp koltukaltının kara yıldızını gözler önüne serdikten sonra, bonesini çekip çıkardı ve bir baş sallayışıyla bir saç seli-

ni açığa çıkardı. Lucette, renkli olarak, tıpış tıpış peşinden geliyordu. Van kızkardeşlerin çıplak ayaklarına merhametinden yolunu değiştirip çakıllı patikadan kadife çayıra geçti (İngiliz edebiyatının en büyük romanlarından birindeki Görünmez Albino'nun Dr. Ero'yu takip sahnesinde yaptığının tersini yapıyordu). İkinci çalılık öbeğinde ona yetiştiler. Lucette, yanından geçerken durup kızkardeşinin bonesiyle güneş gözlüklerini yerden aldı- güzel gözlülerin güzelim gözlükleri, yazık değil mi onları fırlatıp atmak! Derli toplu küçük Lucette'im (seni hiç unutmayacağım...) her iki eşyayı da bir ağaç kütüğünün üzerine, boş bir bira şişesinin yakınına yerleştirdi, tıpış tıpış yoluna devam etti, sonra kütüğün dibine yapışmış bir öbek pembe mantarı incelemek üzere geri döndü, soluyarak. Üst üste iki çekim, iki resim.

"Şey için mi öfkelendin-" diye söze başladı Ada, Van'e yetişir yetişmez (ne de olsa, bir hizmetkârdan hallice olan bir piyano akortçusuna nazik davranması gerektiğine dair bir cümle hazırlamıştı kafasında, adamın bilinmeyen bir kalp hastalığı vardı ve bir de bayağı, acıklı karısı- fakat Van onun sözünü kesti).

"İki itirazım var," dedi Van, roket gibi patlayarak, "esmer bir kız, derbeder bir esmer bile olsa, apışarasını gösterecekse önce orasını tıraş etmelidir, iyi terbiye görmüş bir kız ise, kendisine çok kısa gelen güve yeniği, kötü kokulu bir bez parçası giymek zorundaysa bile, şehvetli bir hayvanın orasına burasına parmağıyla dokunmasına izin vermemelidir." "*Ach!*" diye de ekledi, "niye döndüm ki bu Allahın belası Ardis'e!"

"Söz veriyorum, söz veriyorum bundan sonra daha dikkatli olacağım, o bitli Pedro'yu yanıma yaklaştırmayacağım," dedi kız mutlu, gayretli baş sallayışlarıyla- müthiş bir ferahlamayla da iç geçirdi, ki bu davranışının sebebi Van'i ancak çok sonraları ıstıraplara gark edecekti

"Ay, beni bekleyin!" diye viyakladı Lucette.

(İşkence, zavallı sevgilim benim! İşkence! Evet! Ama hepsi battı gitti öldü. Ada'nın sonradan yazdığı not.)

Dallarını sermiş büyük sedir ağacının altındaki otlara ken-

dilerini bıraktıklarında şirin bir Arkadya üçlüsü oluşturdular. Ağacın aradan çıkıverrniş dalları iki adet kara, bir de altın rengi-kızıl kafanın üzerinde tam Doğu işi bir sayvan oluşturuyordu (şurasında burasında kendi etinden yapılma koltuk değneklerinden destek alıyordu ağaç, tıpkı bu kitap gibi)- tıpkı tasasız, mutlu çocuklar olduğumuz günlerde karanlık ılık gecelerde ikimizin üzerine yayıldığı gibi.

Sırtüstü yere uzanmış, anılardan hasta düşmüş Van, ellerini ensesine kenetledi ve gözlerini birer çizgi haline getirerek yaprakların birbirleriyle kesiştikleri yerlerden görünen gökyüzünün Lübnan mavisine dikti. Lucette bir yandan Van'in uzun kirpiklerine tatlı tatlı hayran oluyor, bir yandan da tıraşın en çok sorun çıkardığı yerler olan boyunla çene arasında cerahatlenmiş sivilceler ve kıl dipleriyle kaplı nazik cildin haline üzülüyordu. Kartpostal kızı profilini öne doğru eğmiş, yaslı Marie Magdalen saçları (ağacın ağlar gibi döktüğü gölgelerle uyum halinde) çıplak koluna dökülen Ada, oturmuş yerden kopardığı mum beyazı bir çöpleme otunun sarı boğazını inceliyordu. Van'den nefret ediyordu, Van'e tapıyordu. Oğlan acımasızdı, o savunmasızdı.

Her zaman olduğu gibi, insanın üzerine ardılan, sevecenlikle mızıldanan melek rolündeki Lucette, avuçlarını Van'in kıllı göğsüne yapıştırdı ve onun neden kızgın olduğunu öğrenmek istedi.

"*Sana* kızgın değilim," diye cevap verdi Van nihayet.

Lucette elinden öptü onu, sonra da üzerine saldırdı.

"Kes şunu!" dedi Van, kız çıplak göğüs kafesinin üzerinde kımıl kımıl kımıldanırken. "Nahoş biçimde soğuksun, çocuk."

"Doğru değil bu, fırın gibiyim," diye cevabı yapıştırdı kız.

"Bir konserve şeftalinin iki yarısı kadar soğuksun. Şimdi, düş üstümden lütfen."

"Neden iki yarısı? Neden?"

"Evet, neden?" diye homurdandı Ada hazdan titreyerek ve uzanıp Van'i ağzından öptü. Van kalkmaya çabaladı. Şimdi iki kız sırayla onu öpüyorlar, sonra birbirlerini öpüyorlar, sonra gene onun üzerinde çalışmaya girişiyorlardı- Ada tehlikeli bir

sessizlik içinde, Lucette küçük zevk çığlıklarıyla. Monparnasse'nin novellasındaki *Les Enfants Maudit*'nin neler yaptıklarını ya da söylediklerini hatırlamıyorum -galiba Bryant'ın şatosunda yaşıyorlardı ve romanın başında şatonun bir kulesinin *oeil-de-boeuf*'ünden birer birer gruba doğru uçan yarasalar vardı, fakat *bu* çocukların (ki novellacı hanım gerçek anlamda tanımıyordu- lezzetli bir husus) çok da eğlenceli bir filmleri çekilebilirdi, eğer mutfaktaki fotoğraf faresi, her yere burnunu sokan Kim'in yanında gerekli alet edevat bulunsaydı. İnsan bu gibi şeyleri yazmaktan nefret ediyor, bunlar yazılı olarak o kadar yakışıksız görünüyorlar ki, estetik açıdan- fakat insan bu nihai alacakaranlıkta kimi şeyleri hatırlamadan edemiyor (kitapta anlatılan grubun börtü böceksiz turuncu ormanında uçuşan yarasalardan daha zararsız oluyor buradaki küçük sanatsal gaflar). Mesela Lucette'in küçük, çiy damlası katkıları, tek ve esas kızın, gerçek ya da hayal, en küçük teması karşısında Van'in verdiği değişmez tepkileri yumuşatacak yerde coşturuyordu. İpeksi yelesi oğlanın meme uçlarıyla göbekdeliğini süpüren Ada, hazır bekleyen kurşunkalemimi hazırola getirmek elinden geleni yapıyor ve bu gülünç denecek kadar uzak geçmişte masum küçük kızkardeşinin de Van'in denetleyemediği her şeyi fark edip kaydetmesi için elinden geleni ardına koymuyordu. Ezilip büzülmüş bir çiçek şu anda yirmi adet gıdıklayan parmak tarafından neşeyle Van'in siyah donunun lastik kayışının altına tıkıştırmaktaydı. Çiçeğin pek bir süs değeri yoktu; oyun olarak acemice ve tehlikeliydi. Van güzel işkencecilerden silkinip kurtuldu ve elleri üzerinde yürüyüp gitti, karnaval maskesi burnunun üzerinde kara bir maske. Tam o sırada mürebbiye, nefes nefese seslene seslene olay yerine vardı. Lucette, kızkardeşinin de bir zamanlar döktüğü tamamen nedensiz gözyaşlarını dökerek mürebbiyesinin mor kanatlı kollarının arasına kendini atarken kadın ısrarla "*Mais qu'est-ce qu'il t'a fait, ton cousin?*" diye sorup duruyordu.

33

Ertesi gün bir ahmakıslatanla başladı; ama öğle yemeğinden sonra hava açtı. Lucette surat beş karış Herr Rack'la son piyano dersine çalıştı. Durmadan yinelenen 'plink!-plonk!-plink!'ler ikinci kattaki bir geçitte keşfe çıkmış olan Van ile Ada'ya ulaşıyordu. Matmazel Lariviere bahçedeydi, Marina uçuşa uçuşa Ladore'ye gitmişti, Van Lucette'in 'duyulur biçimde namevcut' olmasından yararlanarak yukarıdaki soyunma odasına sığınmalarını teklif etti.

Lucette'in ilk üç tekerlekli bisikleti bir köşede duruyordu; kreton kaplı bir divanın üzerindeki bir rafın üzerinde bir çocuğun eski 'dokunulmaz' hazineleri vardı. Bunların arasında Van'in dört yıl önce hediye ettiği okunmaktan eskimiş antoloji vardı. Kapının kilidi bozuktu fakat Van sabırsızlanıyordu, müzik mutlaka devam edecekti, bir duvar kadar geçit vermez bir biçimde ve daha en az yirmi dakika. Ağzını Ada'nın boynuna gömmüştü ki, kız yay gibi gerilip, bir uyarı jestiyle parmağını kaldırdı. Ağır hantal adımlar büyük merdivenin basamaklarını tırmanıyorlardı. "Defet onu," diye mırıldandı kız. "*Çort* (lanet olsun)," diye küfretti Van, üstünü başını düzeltip sahanlığa çıktı. Ağır aksak yukarı çıkan Philip Rack'di, âdemelması inip çıkıyordu, kötü tıraşlı, suratı mosmordu, dişetleri görünüyordu, bir eli göğsünün üzerindeydi ötekisiyle de pembe bir kâğıt ruloyu tutmaktaydı, müzik sanki bir kurmalı alet marifetiyle çalınıyormuş gibi kendi kendine çalıp durmaktaydı.

"Aşağıda aradığınız yer," dedi Van, adamcağızın midesine kramplar girdiğini ya da bulandığını sanmış ya da sanmış gibi yapmıştı. Oysa Mr. Rack sadece 'veda dileklerini bildirme-ye' gelmişti- Ivan Demonoviç'e (pek feci bir şekilde ikinci 'o'yu vurgulayarak telaffuz ediyordu), Frâulein Ada'ya, Matmazel Ida'ya ve tabii ki Madam'a. Heyhat, Van'in kuziniyle halası şehir dışındaydılar, fakat Phil'in ahbabı Ida'yı gül bahçesinde yazı yazarken bulacağına kuşku yoktu. Van emin miydi? Fena halde emindi hem de. Mr. Rack derin derin iç geçirerek Van'in elini sıktı, başını kaldırdı, başını indirdi, merdiven tırabzanına

elindeki esrarengiz pembe kâğıt boruyla tıp tıp vurdu ve müzik odasına döndü, çünkü Mozart teklemeye başlamıştı. Van, kulak kesilmiş, gayriihtiyari yüzünü buruşturınuş halde bir an bekledi, sonra Ada'nın yanına döndü. Ada kucağında bir kitapla oturmaktaydı.

"Sana dokunmadan filan önce sağ elimi yıkamalıyım," dedi Van.

Ada aslında okumuyor, eski antolojinin sayfalarını sinirli sinirli, kızgınlıkla, dalgınca karıştırıyordu- o ki eline bir kitap aldı mı, önündeki metin ne olursa olsun onun içine gömülüverirdi, 'kitabın kıyısından' suya bırakılmış bir su yaratığı gibi doğallıkla, kolayca.

"Hayatımda bundan daha ıslak, daha gevşek, daha fena bir önkol tutmamıştım," dedi Van. Küfrederek (aşağıda müzik susmuştu) çocuk odasının W.C.'sine gitti, orada bir musluk vardı. W.C. penceresinden Rack'in bisikletinin ön sepetine şekilsiz siyah evrak çantasını koyduğunu, bir bahçıvana şapkasını çıkarıp karşılık alamadan zikzaklar çize çize uzaklaştığını gördü. Beceriksiz bisikletçinin dengesi bu nafile selamdan zararlı çıktı: sertçe yolun öbür tarafındaki çalılara sürtünüp devrildi. Rack bir an lüküstrünlerle sarmaş dolaş oldu. Van onun yardımına koşsun mu koşmasın mı karar veremedi. Bahçıvan, hasta ya da sarhoş müzisyene sırtını dönmüş vaziyetteydi, adam Tanrıya şükür ki, çalılıklardan doğrulmuş çantasını sepete geri koymaktaydı. Bisikleti ağır ağır sürüyordu ve Van'in içinde gizlice kabaran bir tiksinti dalgası onu tuvalete tükürmeye sevk etti.

Odaya döndüğünde Ada odadan çıkmıştı. Van onu balkonda buldu, Lucette için elma soymaktaydı. Müşfik piyanist ona hep bir elma ya da bazen ham bir armut ya da iki küçük erik getirmek âdetindeydi. Her neyse, bu sonuncu arınağanıydı.

"Matmazel seni çağırıyor," dedi Van, Lucette'e.

"Napalım, biraz beklesin," dedi Ada tembel tembel 'ideal soyuş'unu sürdürerek; Lucette'in bir tören karşısındaymışçasına büyülenmiş gibi seyrettiği sarı-kırmızı bir helezon.

"Yapacak bazı işlerim var," dedi Van tükürür gibi. "Aklınm alamayacağı kadar sıkıldım. Kütüplıanede olacağım."

"Tamam," diye gevşekçe yanıtladı Lucette, arkasına dönmeden- sonuçta ortaya çıkan süsü yakalarken de bir haz çığlığı attı.

Van geri koyarken yanlış yerleştirdiği bir kitabı bulmak için bir saatini harcadı. Sonunda bulduğunda, onu notlamayı bitirdiğini ve artık ihtiyacı olmadığını gördü. Biraz siyah divanın üzerine uzandı ama bu sadece tutku dolu saplantısını daha da artırmaya yarıyor gibiydi. Yuvarlak merdivenle üst kata çıkmaya karar verdi. Orada akıl almaz ölçüde baştan çıkarıcı ve umarsızca geçmişe gömülmüş bir şeyi hatırlarcasına, ıstırapla Ada'nın Samanlık Yangını gecesi elinde şamdan hızlı hızlı yürüyüşünü hatırladı, belleğinde ebediyen büyük yazılmış bir şey olarak- Van'in elinde kendi hoplayıp zıplayan ışığı, önünde Ada'nın kalçaları, baldırları, kıpır kıpır omuzları ve bir sel gibi omuzlarına dökülen saçları ve sarı duvar boyunca döne döne yukarı çıkarlarken kara bir geometrinin dev hamleleriyle onlara yetişip geçen gölgeleri. Üçüncü kat kapısını arka taraftan kilitli buldu, kütüphaneye dönüp (sıradan bir öfke anıları silip götürmüştü) büyük merdiveni kullanmak zorunda kaldı.

Balkon kapısının parlak güneşine doğru yaklaşırken Ada'nın Lucette'e birtakım açıklamalarda bulunduğunu duydu. Komik bir şeydi, şeyle ilgiliydi- hatırlamıyorum, uyduramayacağım da. Ada'nın bir cümleyi şen kahkahalara yenik düşmeye çeyrek kala bitirişi vardı; fakat bazen, şimdi olduğu gibi, bir neşe patlamasıyla birlikte kelimeler infilâk ediverir, Ada koşup onlara yetişir, neşesini uzakta tutarak, cümlesini eskisinden de büyük bir aceleyle bitirir, en son kelimesine üç çıngıraklı bir kahkaha eşlik ederdi, yankılı, genizden gelme, erotik ve oldukça hoş bir kahkaha.

"Şimdi de, tatlım," diye ekledi, Lucette'i gamzeli yanağından öperek, "hadi bana bir iyilik yap: koş aşağı, Belle'e süt ve *petit-beurre* vaktinin geldiğini söyle. *Jivo* (Çabuk)! O arada, Van'le ben banyoya çekileceğiz -ya da iyi bir ayna olan bir yere- ben onun saçını keseceğim; fena halde tıraşı gelmiş. Öyle değil mi Van? A, buldum nereye gideceğimizi... Koş, koş hadi Lucette."

Sealyham Sediri altındaki o oynaşmanın hata olduğu anlaşıldı. Şizofrenik mürebbiyesi tarafından gözetim altında tutulmadığı, kitap okunmadığı ya da gezintiye çıkarılmadığı ya da yatağına yatırılmadığı zamanlarda Lucette bir başbelasıydı artık. Gece olduğunda -Marina ortalarda değilse, diyelim ki konuklarıyla aniden başgösteren yeşilliğin şurasında burasında parlayan ve gazyağı kokusunu sümbül ve yasemin kokusuna katıştıran yeni bahçe lambalarının altında içmekteyse- âşıklar gizlice kaçıp karanlığın derinliklerine karışabiliyorlar ve orada *nocturna* -sert geceyarısı rüzgârı- çıkıp da, kabasaba neşeli gece bekçisi Sore'nin tabiriyle yaprakları '*troussant la raimee*' ederek, önüne katarak olay yerine gelinceye kadar kalıyorlardı. Adam bir keresinde, zümrüdî feneriyle dolaşırken onlara takılıp tökezlemiş, hayalet Blanche birçok kere süzülerek yanlarından geçmiş, pes perdeden bir kahkahayla, daha mazbut bir köşecikte o gürbüz ve sağlam bir rüşvetle susturulmuş ihtiyar ateşböceğiyle çiftleşmeye gitmişti. Gün boyu uygun bir gece kollamak sabırsız âşıkların canına yetiyordu. Çoğunlukla akşam yemeğinden önce yorgun düşmüş oluyorlardı, tıpkı eskiden de olduğu gibi; Lucette ise sanki her paravananın arkasına sinmiş bekliyor, her aynadan atlayıp çıkacak gibi oluyordu.

Tavan arasını denediler, fakat tam zamanında zeminde bir yarık olduğunu fark ettiler. Buradan çamaşırhanenin bir köşesi ve üzerinde korsesi ve içetekliğiyle ikinci orta hizmetçisi French'in bir aşağı bir yukarı yürüdüğü görülebiliyordu. Etraflarına baktılar- ve burada bir zamanlar nasıl olup da kıymıklı sandıklar ve fırlayıp çıkmış çiviler arasında tatlı tatlı sevişebilmiş olduklarına ya da çatı penceresinden kıvrıla büküle çatıya çıkmış olmalarına hayret ettiler. Dev karağacın çatalına kurulmuş bakır tenli bir küçük yeşil cin burayı kolayca gözetim altında tutabilirdi.

Tabii hâlâ eğimli çatısı altında Doğu işi perdelerle süslü girintisi olan atış galerisi vardı. Ama şu anda orası tahtakurusu kaynıyor, ekşi bira kokuyordu, o kadar pis ve yağlıydı ki insan ora-

da soyunmayı ya da küçük divanı kullanmayı aklından bile geçirmezdi. Van'in orada yeni Ada'sından görüp görebildiği kızın fildişi kalçaları ve bacakları oldu. Van onları ilk sarmalayışında, Ada onun güçlü arzusunu yarıda keserek, kendi arzusunun yoğunluğundan sıkı sıkıya kavradığı pencere pervazından dışarıya bir bakmasını söyledi. Lucette yaklaşmıyor muydu- ip atlaya atlaya, fundalıkların arasında bir patikadan.

Bu araya girmeler izleyen iki ya da üç olayda daha yaşandı. Lucette daha da yakına gelecek, yerden bir horoz mantarı alıp onu çiğ çiğ yiyormuş gibi yapacak, sonra bir çekirge yakalamak üzere çömelecek ya da en azından gelişigüzel oynuyormuş ya da tasasızca birşeylerin peşindeymiş gibi birtakım hareketler yapacaktı. Girilmesi yasak pavyonun önündeki üzerini otlar bürümüş oyun alanının ortasına doğru yaklaşacak ve orada, hülyalı bir masumiyet havası içinde Keloğlan'ın uzun ve kadim dalından sarkan eski bir salıncağın oturacak yerini tembel tembel sağa sola sallayacaktı. (Keloğlan, kısmen yapraksız fakat hâlâ sağlıklı ihtiyar bir meşeydi ki, Peter de Rast'ın eseri yüzyıllık bir Ardis litografisinde onu -ah, hatırlıyorum, Van!- yaprakları altında dört ineği ve paçavralar içinde, bir omuzu çıplak bir oğlanı esirgeyen genç bir sütun olarak görmek mümkündü.) Bizim âşıklar (yazarca iyelik zamiri pek hoşuna gidiyor, değil mi Van?) bir ara yeniden dışarıya baktıklarında, Lucette'in somurtkan dachshund'u salıncakta salladığını ya da başını kaldırmış hayalî bir ağaçkakana bakmakta olduğunu ya da çeşitli şirin kıvrılıp bükülmelerle külrengi ipli salıncağın tahtasına kurulduğunu, sanki hayatta ilk kez salıncakta sallanıyormuş gibi yavaş yavaş, tatlı tatlı sallandığını görüyorlardı, bu arada idyot Dack da pavyonun kapısına doğru havlıyordu. O kadar tekinsiz bir biçimde artırıyordu ki süratini, Ada ile kavalyesi, giderek yükselen zevkin hoşgörülebilir körlüğü içinde, bütün çilleri pırıl pırıl parlayan yuvarlak pembe yüzün havaya uçup da iki yeşil gözün onlarla aynı hizaya geldiği ana bir kere bile tanık olamıyorlardı. Gölge-Lucette çayırlıktan samanlığa, girişteki kapıcı evinden ahıra, havuzun yakınındaki modern bir duş kabi-

ninden yukarıdaki eski banyoya kadar peşlerinden geliyordu. Zıpçıktı-Lucette bir sandığın içinden çıkıveriyordu. Lucette onu gezmeye götürmelerini istiyordu. Lucette onunla 'birdir-bir' oynamalarını istiyordu- Ada ile Van birbirlerine karanlık bakışlar yolluyorlardı.

Ada basit olmayan, akıllıca olmayan ve dahası yanlış sonuç veren bir plan geliştirdi. Belki de mahsustan. (Sil bunu, sil, *lūt-ſen*, Van.) Fikir Van'in, Lucette'i Ada'nın önünde, aynı anda Ada'yı da öperken okşayıp öperek şaşırtmaca vermesiydi ya da Ada ormanlarda ('botanikçiliğe çıkmışken') gezmeye gitmişken. Ada'nın dediğine göre bu iki işe yarayacaktı- ergenliğe varmak üzere olan çocuğun kıskançlığını yatıştıracaktı ve onları daha anlaşılmaz bir hengâmenin ortalık yerinde yakalayacak olursa suçsuzluklarının kanıtı yerine geçecekti.

Üçü o kadar sık ve o kadar uzun uzadıya oynaşıp kucaklaşıyorlardı ki, sonunda çilekeş kara divanın üzerinde geçirdikleri uzun bir öğle sonrası Van'le Ada aşklarının taşmasına mani olamayarak, saklambaç oynuyoruz diye saçma bir bahaneyle Lucette'i *The Kaluga Waters* ile *The Lugano Sun*'ın ciltlenmiş sayılarını saklamak için kullanılan bir dolaba kilitlediler ve deliler gibi seviştiler, bu arada çocuk dolabın kapağını yumrukluyor, tekmeliyordu sonunda anahtar deliğinden yere düştü ve anahtar deliği kızgın bir yeşile döndü.

Bu korkunç sinir krizlerinden daha çekilmez olansa, Ada'ya göre, Van'in koluna, dizlerine ve ön kuyruğuna sıkı sıkı yapıştığında Lucette'in yüzüne yayılan kendinden geçmiş haz ifadesiydi; sanki Van bir ağaç gövdesiydi, hatta yürüyen bir ağaç gövdesi ve Lucette, ablası ona tokadı basmadıkça bu gövdeden koparılıp alınamıyordu.

"İtiraf etmeliyim ki," dedi Ada Van'e, kırmızı bir sandalın içinde, ırmaktan aşağı, küçük bir Ladore adacığının üzerinde salkımsöğütlerin meydana getirdiği perdeye doğru yol alırlarken, "Utanç ve üzüntü içinde itiraf etmem gerekiyor ki Van, bizim şahane plan tam bir fiyasko oldu. Veledin aklı çok pis galiba. Uğruna cinayet işleyebilecek kadar âşık sana. Galiba ona karındaş olduğunuzu ve aynı karnı paylaşmış kimselerle kırış-

tırmanın yasaya aykırı ve tamamen iğrenç olduğunu söyleyeceğim. Karanlık pis laflar ürkütür onu, biliyorum; beni ürkütürdü dört yaşındayken; ama o temelde geri zekâlı bir çocuk ve kâbuslardan ve aygırlardan korunması gerekir. Gene de vazgeçmezse, Marina'ya gidip bizi tefekkürlerimizde ve oyunlarımızda rahatsız ettiğini söyleyerek onu şikâyet edebilirim. Ama belki de senin umurunda değildir? Belki de seni tahrik ediyordur? Evet mi? Seni tahrik ediyor değil mi, itiraf et?"

"Bu yaz öncekinden çok daha hüzünlü," dedi Van usulca.

35

Şu anda mavi Ladore'nin en sessiz kolunun ortalık yerinde salkımsöğütlerle kaplı bir adacıktayız, bir yanımızda sulak tarlalar, öteki yanımızda Bryant Şatosu manzarası, uzakta ve meşelerle kaplı tepesi romantik bir siyahlık içinde. O gözlerden uzak beyzi yerde, Van Ada'sını bir karşılaştırınalı incelemeye tâbi tuttu; görüntüleri üst üste bindirmek kolaydı, çünkü dört yıl önce en ince ayrıntısına kadar tanıdığı kız, zihninde aynen akıp giden mavi fonun önünde capcanlı bir resim olarak durup duruyordu.

Alnı biraz daralmış gibiydi, sadece boy attığı için değil, saçlarını değişik biçimde taradığı için, önden fiyakalı bir biçimde kıvırıvererek; artık her türlü cilt kusurundan arınmış beyazlığı özel bir matlık kazanmıştı ve üzerinden ince kırışıklıklar geçiyordu, sanki bütün bu yıllar boyunca çok fazla alnını kırıştırmış gibi, zavallı Ada.

Kaşlar her zamanki kadar mütehakkim ve kalındı.

Gözler. Gözlerde o çok şehevi kat kat gözkapakları aynen yerli yerindeydi; kirpikler hâlâ kurum karası serpilmiş gibi; hafifçe yukarıda duran gözbebeği gene hipnozda Hindu pozisyonunda; gözkapaklarının en küçük kucaklaşmada bile kendini bırakma, açık kalamama hali; ama o gözlerdeki ifade -kız bir elma yerken ya da bulduğu bir şeyi incelerken ya da yalnızca bir hayvanı ya da insanı dinlerken- değişmişti, sanki yeni çekinceler ve hüzün-

ler kat kat yerleşmiş, bebeği hafifçe gölgelemiş gibi; parlak, ışıklı gözlerin kendileri, güzelim uzun beyazlarının ortasında eskiden olduğundan çok daha huzursuzca kıpırdanıp duruyorlardı: Matmazel Hipnokuş, 'gözleri karşısındakinin üzerinde hiç eyleşmeyen fakat karşısındakini delip geçen.'

Burnu Van'in burnu, çoğu İrlandalı burnu gibi yana doğru genişleyip yayılmamıştı; ama kemiği çok daha belirgindi ve sanki ucu çok daha güçlü biçimde havaya kalkıyordu ve Van'in on iki yaşındaki öbür küçük İrlandalı kızda tesadüf etmediği dikey, çukur bir çizgi edinmişti. Kuvvetli ışıkta. burnuyla üst dudağı arasında esmer ipeksi ayva tüyleri (kollarının ön tarafındakilerle akraba) seçilebiliyordu fakat bunlar, Ada'nın dediğine göre, sonbahar mevsiminin ilk kozmetik oturumunda gidiciydiler. Hafif bir rujun gölgesi ağza inatçı, somurtkan bir ifade vermişti, fakat kız neşeyle ya da iştahla ağzını açıp iri dişlerinin ıslak pırıltısını ve dilin ve damağın koyu kırmızısını gözler önüne serdiğinde bu güzelliğinin sersemleticiliğini artırıyordu.

Boynu her zaman güzelliğinin en nazlı, en içe işleyen yanı olmuştu ve hâlâ da öyleydi, özellikle de saçlarını saldığında parlak kara saç tellerinin gerisinden, aralarından ılık, beyaz, tapılası teni göründüğünde. Çıbanlar ve sivrisinek ısırıkları çoktandır başına bela olmuyordu, fakat Van onun tam belinin altına gelen yerde omurgasına paralel, bir inç uzunluğunda solgun bir yara izi olduğunu keşfetti, geçen ağustos yolunu şaşırmış bir şapka iğnesi yapmıştı bunu- ya da daha doğrusu davetkâr samanlığın samanları arasına karışmış dikenli bir dal.

(Acımasızsın Van.)

O gizli adacıktaki (pazar gezintisine çıkmış çiftlere yasaktı-Veen arazisiydi ve bir tabelada sakin bir ifadeyle 'izinsiz girenlerin Ardis Konağı'ndan gelen avcılar tarafından vurulabileceği' bildiriliyordu, Dan'in ifadesi) bitki örtüsü üç Babilon söğüdünden, bir sıra kızılağaçtan, türlü çeşitli ottan, büyük su kamışlarından, azakyeri otlarından, bir miktar da mor çenekli küçük orkideden müteşekkildi ki, Ada bunlarla kedi ya da köpek yavrularıyla konuşur gibi mırıl mırıl konuşuyordu.

O nevrotik sõğütlerin koruyuculuğu altında Van incelemelerini sürdürdü.

Omuzları katlanılmaz õlçüde zarifti; böyle omuzları olsa karıma dünyada askısız gece elbiseleri giydirmezdim, ama o nasıl karım olabilir ki? Renny, Nell'e, Monparnasse'ın oldukça komik öyküsünün İngilizce versiyonunda der ki: "Doğaya aykırı bu gönül maceramızın lanetli gölgesi bizi Cennetteki Babamızın mükemmel parmağıyla işaret ettiği Cehennemin derinliklerine sürükleyecektir."

Nedendir bilinmez en kötü çeviriler Çince'den değil bildiğimiz Fransızca'dan yapılır.

Şu anda sertleşmiş ve kırmızı memeuçları çok hafif siyah tüylerle çeviriliydi fakat yakında onlar da gidecekti, çünkü Ada'nın tabiriyle *unschicklich*'diler. Van merak etti, bu çirkin sõzcüğü nereden duymuştu acaba? Memeleri güzel, solgun ve dolgundular, fakat nedense Van o eski kızın henüz biçimlenmemiş donuk renkli goncaları olan küçük yumuşak kabartılarını daha çok sevmişti.

Düz genç karnının aşina, kendine õzgü, güzel çukurunu, onun harikulade 'oyun'unu tanıdı Van, yanal kaslarının içten ve istekli ifadesini, gõbek deliğinin 'tebessüm'ünü- gõbek dansõzlerinin sõzcük dağarcığına sığınmak gerekirse.

Bir gün tıraş takımını getirdi Van ve vücudundaki üç parça kıldan da kurtulmasına yardımcı oldu:

"Bak şimdi ben Şehr'im," dedi, "sense onun Ada'sısın, şu da senin yeşil seccaden."

O adacığa yaptıkları ziyaretler o yazın belleğinde artık çõzülemeyecek arapsaçları halinde kazınıp kaldı. Ayakta duruyorlardı, kucak kucağa, tek giysileri yapraklı gõlgelerdi, ta ilerde içinin dõşemesi sadece dalgacıkların yansıması olan kırmızı sandalın kendilerini alıp gõtürüşünü seyrediyorlardı, mendillerini sallıyor, sallıyorlardı; bu birbirine karışan zaman dilimlerinin sırrı başka şeylerle de zenginleşiyordu, mesela sandalın uzaklaşırken aynı zamanda da süzülerek onlara doğru gelmesi, kürekler ışığın kırılmasıyla kõtürüm, güneş lekelerini şimdi tersinden serpiyorlar, hani merasim alayı ilerlerken teker-

lekler tersine gidermiş gibi olur ya. Zaman oyun etti onlara, birinden birine hatırlanan bir soruyu sordurdu, ötekine unutulmuş bir cevabı verdirdi, sonra mavi ırınağa kara yansısı düşmüş küçük bir kızılçalı öbeğinde bir jartiyer buldular, muhakkak ki Ada'nın, inkâr edemezdi, fakat Van büyülü adacığa birlikte yaptıkları çorapsız yaz yolculuklarında onun hiçbir zaman jartiyer takmadığına yüzde yüz emindi.

Güzel güçlü bacakları, belki uzamışlardı ama hâlâ supericiği yıllarının kaygan solgunluğunu ve esnekliğini koruyorlardı. Hâlâ ayağının başparmağını emebiliyordu. Sağ tabanının kavisi ve sol elinin üzerinde hâlâ aynı küçük çok belirgin olmayan fakat silinmez ve kutsal doğum lekesini taşıyordu, doğa sağ eliyle ayağına damgasını vurmuştu. El tırnaklarını Şehrazat Tırnak Cilasıyla örtmeye yeltenmişti (seksenli yılların çok grotesk bir modası) ama bakım konularında derbeder ve unutkandı, cila pul pul dökülüyor, sevimsiz açıklıklar meydana çıkıyordu, Van ondan 'cilasız' haline dönmesini rica etti. Karşılığında, ona Ladore kasabasından (o oldukça şık küçük tatil beldesinden) ayak bileği için altın bir zincir aldı fakat Ada bunu zahmetli kaçamakları sırasında kaybetti ve Van 'dert etme başka bir âşığın zinciri bir gün nasılsa bulur verir,' deyince beklenmedik gözyaşlarına boğuldu.

Ada'nın zekâsının parlaklığı, Ada'nın dehası. Tabii, dört yıl içinde değişmişti ama Van de değişmişti, birbirlerine denk aşamalarda, bu yüzden de beyinleri ve duyuları birbiriyle uyumlu kalmayı sürdürmüştü ve hep öyle kalacaklardı, bütün ayrılıkları boyunca. İkisi de 1884'ün arsız *Wunderkind*'i değillerdi, fakat kitabi bilgi yönünden yaşıtlarını çocukluklarında olduğundan daha bile akıl almaz bir biçimde aşmışlardı; Ada (21 Temmuz 1872 doğumluydu) formel eğitimini çoktan tamamlamıştı, onun iki buçuk yaş büyüğü olan Van ise master derecesini 1889'un sonunda edinmeyi umuyordu. Kızın sohbeti atılgan pırıltısını kısmen yitirmiş olabilirdi ve daha sonraları 'benim kısır kaderim' (*pustotvetnoşt*) olarak niteleyeceği şeyin ilk gölgeleri belli belirsiz seçilmeye başlamıştı belki de- en azından geriye bakıldığında; ama doğuştan sahip olduğu nükte duygu-

su derinleşmiş, içten içe garip 'metampirik' alt akıntılar iki katına çıkmış, böylece en sade düşüncelerinin en sade ifadeleri müthiş zenginleşmeye başlamıştı. O da Van kadar oburca ve seçmeden okuyordu fakat ikisi de az çok 'bayıldıkları' bir konu *bulmuşlardı- Van için bu psikiyatrinin terraloji kısmıydı, Ada* içinse tiyatro (özellikle Rus tiyatrosu). Van onun bu 'bayıldığı' konuyu biraz 'bayıcı' buluyordu ama geçici bir heves olduğunu ümit ediyordu. Çiçek manyaklığı sürdü, heyhat; fakat Dr. Krolik bahçesinde geçirdiği bir kalp krizi sonucunda öldüğünde (1886'da), Ada bütün canlı larvalarını onun tabutuna yerleştirmişti, kendi ifadesine göre sanki *in vivo* pembe ve semiz bir halde uzanmış yattığı o tabuta.

Aşki bakımdan, şimdi, başka bakımlardan ıstıraplı ve kararsız ergenliğinde, Ada anormal derecede tutkulu olan çocukluğunda olduğundan daha bile saldırgandı, daha istekle karşılık veriyordu. Çalışkan bir örnek vaka inceleyicisi olan Dr. Van Veen kayıtlarında, on iki yaşındaki coşkun Ada'yı andıracak, ne suçlu, ne de nemfoman olan, zihnen çok gelişmiş, ruhen mutlu ve normal bir İngiliz çocuğuyla karşılaştığını hatırlamıyordu, oysa abartılı romanslara ve bunakların yazdıkları anılara bakılacak olursa Fransa'nın ve Estotiland'm eski şatolarında birçok benzer küçük kız çiçek açmış -ve tohuma kaçmış- bulunuyordu. Van ona duyduğu arzunun daha da çetin bir inceleme ve çözümleme konusu olduğunu düşünüyordu. Villa Venüs sefalarının her bir okşayışını ya da daha önceleri Ranta ve Livida'daki ırmak evlerine yaptığı ziyaretleri düşündüğünde, Ada'ya verdiği tepkilerin hepsinin ötesine geçtiğini görerek tatmin oluyordu çünkü kızın parmağının en küçük bir teması ya da ağzının kan hücum etmiş bir damarın üzerinde boylu boyunca gezinmesi en görmüş geçirmiş genç orospunun en aheste 'aheste aheste okşaması'ndan sadece daha güçlü değil ayrıca temelde farklı bir *delicia*'ya yol açıyordu. Neydi, o halde, bu hayvani edimi, saf bilimin en çılgın uçuşlarının ya da en kılı kırk yaran marifetlerin bile bir kat yukarısına yükselten? Ada'yla sevişmelerinde Van'in o sızıyı, *ogon*'u, yüce bir 'gerçekliğin' ıstırabını keşfettiğini söylemek yetmezdi. Gerçeklik, böy-

le diyelim, birer pençe gibi iki yanında havada duran tırmak işaretlerini kaybetti- bağımsız ve başına buyruk zihinlerin delilikten ya da ölümden (ki en büyük delilik odur) kurtulmak için ya nesnelere sıkı sıkıya yapışmak ya da onları parçalayıp içini açmak zorunda oldukları bir dünyada. Bir ya da iki ispazmoz boyu güvencedeydi. Bu yeni çıplak gerçeklik vantuz ya da çıpa gereksinmiyordu; bir an sürüyordu, ama o ve Ada fiziksel olarak sevişmeyi sürdürebildikleri sürece tekrarlanabilirdi. O bir anlık gerçekliğin rengi ve ateşi sadece ve sadece Ada kimliğinin Van tarafından algılanma biçimine bağlıydı. Erdemle ya da daha geniş anlamda erdemin kendini beğenmişliğiyle ilgisi yoktu. Hatta, o yaz mevsiminin ateşleri sırasında Van'e öyle gelmişti ki, bütün o olaylar boyunca kız ona delicesine sadakatsizlik etmiş, hâlâ da etmektedir. Tıpkı Van'in ona itiraf etmesinden çok önce Ada'nın da şunu bilmesi gibi; ayrılıkları süresince Van de ara sıra bütün gergin bedenli erkeklerin birkaç dakikalığına kiralayabildikleri canh mekanizmalardan yararlanmıştı, bunlar Ada'nın on ya da on bir yaşında, *Hamlet*'le Kaptan Grant'ın *Mikrogalaksi*'leri arasında okuduğu üç ciltlik, bol ağaç oyma gravür ve fotoğraflarla süslü üç ciltlik *Fuhuş Tarihi*'nde ince ince tasvir ediliyordu.

Bu memnu anıları kütüphanelerin gizli hücrelerinde (mezarlarında çürümekte olan pornografi yazarlarının götlerinin, gevezeliklerinin ve düzüşlerinin sofuca saklandığı yerler buralardır) içi gizlice bir hoş olarak okuyacak (onlar da insan) ilim adamlarının hatırı için, yazarımız okuduğu prova baskılarının kenarına birkaç kelime eklemek durumunda (çünkü yazarımız yatalak bir ihtiyar ve kahramanca yapıyor bu düzeltmeleri, o yılankavî, kaygan notlar bir yazarın azaplarına konmuş bir son noktadır) olup... (Gerisi okunmuyor fakat Allahtan bir sonraki paragraf ayrı bir bloknot kâğıdına karalanmış. Yayına hazırlayanın notu.)

...gelelim Ada'nın Adalığmın verdiği o müthiş başdönmesine. *Benim*, Van Veen'in, *onunla*, Ada Veen'le on dokuzuncu yüzyılda Kuzey Amerika'da bir yerlerde tekvücut oluşumuzun ebediyetin yıldız ışığında toplu iğne başı büyüklüğünde bir gezege-

nin anlam ve önemini trilyonda trilyon kadar bile etkilediğini gerçekten düşünecek birtakım eşekler varsa bırakınız *ailleurs*, *ailleurs*, *ailleurs* anırıp dursunlar (ancak kelimenin Fransızcası onomatopoetik unsuru hakkınca verebiliyor; ihtiyar Veen merhametlidir); çünkü Ada'nın Adahğınm verdiği başdönmesi, gerçekliğin mikroskobunun (ki tek gerçeklik budur) altına konulduğunda bunun çok hassas köprülerden oluşan kompleks bir sistem olduğu ortaya çıkar ki, duyuların beyinle beyin zarı arasında aşıp geçtiği -kahkahalarla, kucaklanarak, havaya fırlatılan çiçeklerle- budur ve bu her zaman belleğin bir türü olmuştur, olacaktır. Hâlim yok. Kötü yazıyorum. Belki de bu gece ölürüm. Büyülü halım çoktandır külahlı sayvanların, gagalarını açmış yavru kuşların ve onun en nadide orkidelerinin üzerinden uçup geçmiyor. (Araya girecek.)

36

Çokbilmiş Ada bir keresinde sözlükte kendini ifade etmenin dışında bir amaçla -ister eğitim ister sanat- sözcük aramanın çiçek süsleme sanatıyla değişik kelebek kanatlarından kolaj-resimler yapmak arası bir şey olduğunu söylemişti; birincisi genç kızların başlarını yana yatırarak seyredecekleri cinsten romantik bir şey olabilirdi, ikincisi ise çoğu örnekte vülger ve suç teşkil eden bir şeydi. *Per contra*, Van'e sözel sirklerin, 'gösteriye çıkmış sözcüklerin', 'fino-mino numaraları'nın ancak büyük bir logograph'ın ya da yaratıcı bir sözcük oyununun yaratılmasına yarayan beyin emeğinin kalitesi dolayısıyla bağışlanabileceğini ve bu durumda somurtkan ya da yardımsever bir sözlüge başvurulabileceğini söylemişti.

'Flavita'ya ses çıkarmamasının nedeni buydu. Sözcük, alfabenin harflerini dizip bozmaya dayalı eski bir Rus şans ve hüner oyunu olan '*alfavit*'ten geliyordu. 1790 sıraları Estotya ve Kanadya'da çok popüler olmuş, on dokuzuncu yüzyıl başlarında 'Madhatters' (New Amsterdam sakinlerine bir zamanlar verilen ad) tarafından yeniden popülerleştirilmiş, 1860'larda kı-

sa bir gerileme dōneminden sonra, yeniden gösterişli bir dönüş yapmıştı ve duyduğuma göre, şu aralar, bir yüzyıl sonra yeniden çok gözdeymiş. 'Dilmece' deniyormuş adına ve oyunun eski biçiminden ya da biçimlerinden bağımsız olarak dâhi biri tarafından yeniden icat edilmiş.

Ada'nın çocukluğundaki belli başlı Rus versiyon büyük taşra konaklarında üzerinde harfler olan 125 küple oynanırdı. Oyunun hedefi 225 kareden oluşan bir levhanın üzerinde kelime dizileri ya da sıraları oluşturmaktı. Bunlardan 24'ü kahverengi, 12'si siyah, 16'sı turuncu, 8'i kırmızı geri kalanı da altın sarısıydı (yani 'flavid', sarı renkli, oyunun özgün ismine atfen) Kiril alfabesinin her harfi belli bir puan değerindeydi (az bulunan Rus F'si 10'a kadar çıkabiliyor, çok bulunan A ise 1 puana kadar inebiliyordu). Kahverengi, bir harfin değerini ikiye, siyah üçe katlıyordu. Turuncu, tüm kelimenin puan değerini ikiye, kırmızı ise üçe katlıyordu. Lucette sonraları kızkardeşinin kelimelerin sayısal değerlerini ikiye, üçe hatta dokuza (iki kırmızı kutuyu birden geçerek) katlama konusundaki zaferlerinin, 1888 Eylül'ünde Kaliforniya'da geçirdiği ağır bir streptokokma enfeksiyonu sırasında nasıl canavarca boyutlara eriştiğini hatırlayacaktı.

Her el için her oyuncu harf yazılı yüzleri kutunun zeminine dönük küplerden yedi tane seçiyor ve sonra oyun alanında kendi sözcüğünü diziyordu. Eğer oyunu boş zeminin üzerinde açmak fırsatına ermişse, en az iki en çok yedi küpü öyle dizmeliydi ki, alev alev bir yedigenle belirlenmiş ortadaki kare de işe dahil olsun. Müteakiben, bir sonraki sözcüğün yazılması gerektiğinde oyun tahtasında bulunan harflerden biri bağlayıcı görev görmeliydi, dikey ya da yatay. Harf harf ya da kelime kelime en çok sayı yapan oyuncu kazanıyordu.

Bizim üç çocuğun 1884 yılında eski aile dostu (Marina'nın sabık aşıklarına böyle denirdi) Baron Klim Avidov'dan edindikleri oyun takımı sahtiyandan geniş, katlanır bir oyun tahtası ile üzerlerine platin harfler kakılmış bir kutu dolusu ağır abanoz küpten oluşmaktaydı. Bu harflerin sadece bir tanesi Latin alfabesinin harfiydi, yani iki Joker küpünün üzerine kakılmış olan

J harfi (bunu bulmak Jupiter'den ya da Jurojin'den açık çek almak gibi bir şeydi) Sırası gelmişken, bir keresinde bahtsız bir İngiliz turisti bir aparkütle bir otel kapıcısının kolları arasına şutlayan da bu cömert fakat alıngan Avidov'dan başkası değildi (olay dönemin bütün sansasyonel anı kitaplarında geçer), İngiliz turist insanın böyle kullanışlı biçimde bölünebilen (a widow, bir dul) bir soyadı olmasının ne yarayışlı bir şey olduğu yolunda nükte yapmaya kalkışınıştı da- olay, Venezia Rossa'da Gritz'de oluyordu.

Temmuz sıraları on adet A dokuza, dört adet D üçe inmişti. Kayıp A sonunda Kaplanmış Koltuk'un altından çıkmıştı, ama D ortalarda yoktu- tıpkı elinde henüz pullanmamış iki kartpostal, çokdilli lakin dili tutulmuş, üniforması pirinç düğmeli kapıcının kollarına şutlanan Walter C. Keyway, Esq.'m dul espri-sindeki 'de'nin dahi dişlerini dökmeye yetmesi gibi. Aman ne de vecizsinizdir siz Veen'ler (diyor Ada sayfa kenarına düştüğü bir notta).

Birinci sınıf bir satranç oyuncusu olan Van -1887'de Chose'de Minsk doğumlu Pat Rishin'i (Underhill ve Wilson, N.C. şampiyonu) yenerek bir zafer kazanacaktı- Ada'nın deyim yerindeyse ormanda-yolunu-kaybetmiş-genç kız tarzı oyun standardını eski romanlardaki hanım kız satrancı seviyesinin üstüne çıkaramayışı karşısında şaşkınlığa düşmüştü; ya da eskinin o renkli, kepeğe karşı etkili çözüm reklamlarındaki kızlar gibiydi Ada, güzel bir model kızdır da (satrançtan başka oyunlara yarar bu kızlar) karşı kaldırımda duran, kepek dışında iki dirhem bir çekirdek 'partner'inin omuzlarına gözlerini dikmiş bakmaktadır. Bu durumda, ikisinin arasında kızıllı siyahlı, alengirli biçimlerde oyulmuş, tanınmayacak biçimlere sokulmuş Lalla Rookh satranç taşlarından bir deniz uzanmaktadır, geri zekâlıların bile el sürmeyeceği taşlar- en kaşınan kafa derisinin altından bile bu fikrin gölgesi dahi geçse dahi, bunun için dünyanın parasını alacak olsalar dahi.

Ada ara sıra taşları kurban etmeye dayalı bir kombinasyonu beceriyordu becermiyor değildi, mesela vezirini elden çıkarıyor, sonra taş eğer karşı tarafça alınmışsa, iki ya üç el sonra çak-

tırmadan kazanıyordu; ama sorunun yalnızca bir cephesini görüyor, tıkanmış düşüncesiyle aklı bir karış havalarda, büyük elden çıkarışı kabul *edilmeyecek* olursa kendisini kaçınılmaz olarak yenilgiye götürecek olan karşı kombinasyonu görınezden gelmeyi yeğliyordu. Dilmece tahtasının başında ise aynı savruk ve zayıf Ada bir çeşit zarif hesap makinesine dönüşüyordu; ayrıca müthiş de şansı açılıyor, en işe yaramaz bölük pörçük parçalardan iştah açıcı uzun uzun kelimeler oluştururken ağzı bir karış açık Van'i zekâ, öngörü ve şanstan yararlanma konusunda fersah fersah aşıyor.

Van oyunu oldukça yorucu buluyor, sonuna doğru acele acele ve özensizce oynuyor, 'sık kullanılmayan' ve 'tedavülden kalkınış' kelimeler için sözlüğe bakmaya lütfetmezken, sadık bir sözlüğün sunduğu oldukça makul olasılıklar için sözlük karıştırıyordu. İddiacı, beceriksiz ve tepesi attı mı atan Lucette'e gelince, ona, on iki yaşında bile, Van'in çaktırmadan yardım etmesi gerekiyordu. Van bunu belli başlı şu nedenden yapıyordu; böylece bir an önce kızı yatağına postalamak, tatlı bir yaz günü Ada'dan ikinci ya da üçüncü kez kâm almak mümkün oluyordu. Kızın şu ya da bu kelime gerçekten var mı diye mızıklanmaları özellikle can sıkıcıydı; özel isimler ve yer isimleri sayılmıyordu ama ara sıra çok tartışmalı örnekler oluyor, kalpler kırılıyordu, Lucette'in elinde kalan son beş harfe (kutuda başka harf kalmayınca) yapışıp o güzel ARDIS kelimesini yazması acıklı bir manzara oluşturuyordu, mürebbiyesi ona bu kelimenin anlamının 'ok ucu' olduğunu söylemişti- ama ne yazık ki sadece Yunanca'da.

Kızların yanı başında yerde yatan, dikine duran ya da sayfaları açık vaziyette oraya buraya, Lucette'in üzerine tünediği sandalyenin altına, divanın üzerine, oyun tahtasının ve küplerin durduğu büyük masanın, masaya bitişik şifonyerin üzerine tünemiş belli sözlüklerde öfkeyle ya da horgörüyle anlamından emin olunmayan kimi sözcüklere bakmak, özellikle başbelası bir durumdu. Geri zekâlı Ojegov'la (büyük, mavi, kötü ciltlenmiş bir sözlük, içinde 52.872 kelime vardı) Dr. Gerşizevski'nin saygıyla hazırladığı küçük fakat şık bir Edmund-

son arasındaki rekabet, 'daraltılmış' alçakların ketumluğu ile dört ciltlik Dahl'in ('sevgili Dalya'm benim' diye zevkle inilderdi Ada, uzun sakallı yumuşak başlı etnoğraftan artık kullanılmaz olmuş argo bir kelime seçerken) alışılmamış yücegönüllülüğü; bütün bunlar Van'e müthiş sıkıcı gelebilirdi, ne ki bilim adamı zihni, Dilmece'nin belli özellikleriyle ispiritizmanm kimi özellikleri arasındaki garip benzerliğe takılmış vaziyetteydi. Bunun farkına varışı 1884 yılının bir ağustos gecesi çocuk odasının balkonunda oldu; günbatımına bulanmış göğün son ateşleri yılan gibi kıvrılıp su haznesinin köşesini dolanmış, son kırlangıçları da havalandırmış, Lucette'in bakır rengi lülelerinin rengini iyice parlatmıştı. Maroken levha, bolca mürekkep lekeli, monogramlı ve çentikli masanın üzerine açılmıştı. Onun da kulak memesi ve başparmağının tırnağı akşamın pembesine boyanmış -aynı zamanda buram buram hizmetçilerin Ernnin Miski dedikleri bir parfümden kokan- güzel Blanche hâlâ gerek duyulmayan bir lamba getirmişti. Kura çekilmiş, Ada başlama hakkını kazanmış, mihaniki bir hareketle, hiç düşünmeden, küplerin yüzleri yere dönük olarak yatmakta oldukları kutudan yedi 'uğurlu'sunu seçmeye girişmişti bile. Küplerin altın sarısı kadife yuvalarına gömülmüş birbirinin eşi kara sırtlarından başka bir şey görünmüyordu. Küplerini seçerken bir yandan da konuşuyor, lafola birşeyler söylüyordu: "Şu Benten lambasını getirsek çok daha iyi olurdu aslında ama *kerosin*'i bitti. Kuzucuğum (Lucette'e diyor,) cici kız ol da, çağır şu kızı- aman Tanrım!"

Seçtiği ve küçük *spektrik*'inde (her bir oyuncunun önünde duran lakeli tahtadan küçük yalak) dizmeye koyulduğu yedi harf S, R, E, N, O, K, I hızla ve sanki kendiliklerinden canlanıvererek demin söylediği cümledeki anahtar kelimeyi meydana getirivermişlerdi.

Başka bir keresinde, kütüphanenin cumbalı penceresinde, gökgürültülü şimşekli bir akşam vakti (samanlığın yanmasından birkaç saat önce), Lucette'in art arda dizili küpleri o matrak VANIADA kelimesini oluşturmuşlardı da kız bundan o anda mızmız, ürkek bir sesle kurmakta olduğu cümlede geçen mo-

bilyayı çekip çıkarmıştı: "Evet, ya belki ben de 'divanaa' oturmak istiyorum."

Bir süre sonra, ebediyen eğlence dolu bir gelecek vaat ettiği sanılan oyunlar, oyuncaklar ve tatil arkadaşlıklarına hep olduğu gibi, Flavita da tunç rengi ve kan kırmızı ağaçlarla birlikte sonbahar sislerini boyladı; sonra kara kutu kaybedildi, unutuldu- dört yıl sonra kazara yeniden keşfedildi (gümüş çatal bıçak kutuları arasında), 1888'de Lucette'in babasıyla bir iki gün geçirmek üzere temmuz ortaları kenti ziyaretinden kısa süre önce. Bu küçük Veenlerin birlikte oynayıp oynayacakları son Flavita olacaktı. Bilinmiyor, ya Ada için unutulmaz bir rekorla sona ereceğinden ya da Van 'zamanın astarının gözüne görünüvermesi' (daha sonraları bunun hakkında, 'öngörülerin ve kehanetlerin hakkında en iyi gayri resmi tanım' diye yazacaktı) umuduyla -çok da boşuna çıkmamıştı bu umut- bazı notlar aldığı için; bu oyunun son raundu zihninde olanca capacanlı duruyordu.

"*Je ne peux rien faire*," diye mızıldanmıştı Lucette, "*mais rien*- bu aptal *Buchstaben*, REMNILK, LINKREM..."

"Bak," diye fısıldadı Van, "*c'est tout simple*, şu iki heceyi kaydırırsan eski Muskovi'de bir kalenin adını bulursun."

"Yoo, hayır," dedi Ada, parmağını her zamanki gibi şakağının hizasında sallayarak. "Yoo, hayır. O cici kelime Rusça değil. Bir Fransız icat etti onu. İkinci hece yok."

"Küçük bir çocuğa merhamet?" diye araya girdi Van.

"Yok merhamet!" diye bağırdı Ada.

"Pekâlâ," dedi Van, "o zaman her zaman biraz krema yapma şansın var, KREM ya da KREME -ya da daha da iyisi- KREMLİ var, Yukon hapishanelerinin adı. Ada'nın ORHİDEYA'sınm içinden geçir."

"Onun aptal orkideyasının içinden mi," dedi Lucette.

"Şimdi bakın," dedi Ada, "Adoçka daha da aptalca bir numara yapacak size." En tepedeki verimli dizinin yedinci kutusuna bir müddet önce dikkatsizce ekilmiş ucuz bir harften yararlanan Ada derin bir memnuniyet nefesi salarak, TORFYaNUYu sıfatını meydana getirdi, kahverengi bir kutudaki F'yi kesiyor

ve iki kırmızı kareden geçerek (37 x 9 = 333 puan) 50 fazladan puan alıyor (yedi kutuyu da bir defasında art arda sıraladığı için) toplam 383 puanla Rusça Dilmece'deki en yüksek puanı toplamış oluyordu. "İşte, buyrun!" dedi, "Uff! *Pas facile.*" Yumruk yaptığı beyaz elinin pembe eklem yerleriyle kara-tunç rengi saçlarım şakağından geri doğru iterken, fuzuli bir âşığı kupasına zehir koyarak nasıl öldürdüğünü anlatan bir prenses gibi kendinden memnun, ahenkli bir sesle müthiş puanlarını bir bir saydı, döktü. Bu arada, Van'e sessizce, burnundan soluyarak bakan Lucette hayatın acımasızlıklarına karşı yardım dilenir gibiydi- sonra dönüp oyun tahtasına bakınca bir umut inil-tisi salıverdi:

"Bu yer ismi! Sayılmaz! Ladore Köprüsünden sonraki ilk küçük istasyonun ismi!"

"Haklısın, küçüğüm," diye şakıdı Ada. "Ah küçüğüm, o kadar haklısın ki! Eves, Torfyanaya ya da Blanche'ın deyişiyle *La Tourbiere*, gerçekten de bizim *külkedisinin* ailesinin oturduğu yerdir. Ama, *mon petit*, annemizin dilinde *-que dis-je*, hepimizin ortak anneannesinin dilinde- küçüğümün bir Kanada Fransızcası uğruna ihmal etmemesi gereken zengin güzel bir dildir o- bu oldukça sıradan sıfat 'turbalı' demektir, kömür yani, dişi son ek, ismin i hali. Evet, bu küçük müdahale bana neredeyse 400 puan kazandırdı. Çok yazık- *ne dotyanula* (beceremedin işte)"

"*Ne dotyanula*!" dedi Lucette şikâyet dolu bir sesle Van'e, burun delikleri iri iri açılmış, omuzları uğradığı hakaretin öfkesinden sarsılıyordu.

Van kayıp inebilsin diye iskemlesini kaykıltı Lucette'in. Çocukcağızın son on beş küsur oyundur topladığı puan kızlardeşinin son dahiyane darbesiyle topladığının yarısından azdı, kaldı ki Van de ondan biraz daha halliceydi, ama kimin umurunda! Ada'nın kolunu kaplayan ayva tüyleri, çukurundaki solgun mavi damarlar, lambanın parşömen külalının (üzeri Japon ejderhası desenli yarı geçirgen bir göl manzarası) yanı başında kumral kumral parlayan saçlarının yanık tahta kokusu, bütün bunlar, iyice ufalmış kurşun kalemin üstünde toplaşmış bu gergin

parmakların geçmişte, şimdide ya da gelecekte toplayabileceğinden çok daha fazla puan ederdi, ebediyen.

"Kaybeden *hemmen* yatağa gidiyor," dedi Van şen bir sesle, "ve de orada *kalıyor*, biz aşağı gidip ona -tam on dakika sonra- koca bir fincan (lacivert fincan!) kakao (tatlı, koyu, kaymaksız Cadbury kakaosu!) getiriyoruz!"

"Hiçbir yere gitmiyorum," dedi Lucette, kollarını göğsünün üzerinde kavuşturarak. "Birincisi saat daha sekiz buçuk, ikincisi de beni *neden* başınızdan atmak istediğinizi çok iyi biliyorum da ondan."

"Van," dedi Ada, kısa bir duraklamadan sonra, "lütfen Matmazel'i çağırır mısın; annemle bir senaryo üzerinde çalışıyor ki bu veletten daha sersemce olamaz."

"Bilmek istiyorum," dedi Van, "o ilginç gözleminin sebebi neymiş. Sor ona, Ada canım."

"Onsuz Dilmece oynayacağımızı sanıyor," dedi Ada, "ya da Oryantal jimnastik egzersizleri yapacağımızı, hani hatırlıyorsun ya Van, sen bana öğretmeye başlamıştın."

"Ya, hatırladım! Jimnastik hocamın, adını hatırlıyorsun hani, King Wing'in bana öğrettiklerini sana göstermiştim, hatırlarsın ya."

"Çok şey hatırlıyorsunuz, hah-hay" dedi Lucette, üzerinde yeşil pijamasıyla önlerinde ayakta duruyordu, güneşten kararmış göğsü bağrı açık, bacakları iki yana ayrılmış, kollar bele dayalı.

"Belki de bunun en basit-" diye söze başladı Ada.

"Bunun en basit cevabı," dedi Lucette, "şu ki, bana neden beni başınızdan atmak istediğinizi açıkça *söyleyemiyorsunuz*."

"Belki de bunun en basit cevabı," diye sözünü sürdürdü Ada, "senin onu şöyle güzelce bir pataklamandır Van, ses çıksın."

"Sıkıysa!" diye bağırdı Lucette ve çanak tutarcasına yerinde döndü.

Van onun tepesindeki ipeksi saçları hafif hafif okşadı ve kulağının arkasından öptü; Lucette çirkin hıçkırıklarla sarsıla sarsıla, odadan rüzgâr gibi çıkıp gitti. Ada arkasından kapıyı kilitledi.

"Zırdeli ve ahlaksız bir supericiği, tabii ki," dedi Ada, "ama her zamankinden de dikkatli olmalıyız... ah müthiş, müthiş, müthiş... dikkatli olmalıyız, sevgilim."

37

Yağmur yağıyordu. Kütüphanenin cumbasından görülen kasvetli manzarada çayırlar daha yeşil, suni göl daha gri görünüyordu. Van, üzerinde siyah bir eşofman, başının altına iki sarı yastık sıkıştırınış, Rattner'in Terra hakkındaki kitabını okuyordu, zor ve iç karartıcı bir eser. Ara sıra eski büyük bir kürede ten rengiyle gösterilmiş Tataristan'ın çıplak tepesi üzerinde sonbahar tıkırtıları çıkararak işleyen büyük saate bakıyordu; akşamüzerinin solmakta olan ışığı temmuzdan çok ekimin ilk günlerine yakışırdı. Ada, üzerinde Van'in sevmediği kemerli bir yağmurluk, omuzuna asılı çantası, günübirlik Kaluga'ya gitmişti- hesapça birkaç elbise denemek, ama aslında Dr. Krolik'in kuzeni jinekolog Seitz'a danışmak için (ya da Ada'nın aklında tercüme ettiği yazdığı adıyla 'Zayats', çünkü bu isim, yani Dr. 'Tavşan', Rusça telaffuz olarak da tavşangillere dahildi) Van ay boyu bir kez bile aksatmadan tüm gerekli önlemleri aldığından emindi, bazıları çok garip olmakla birlikte su götürmez biçimde güvenilir önlemlerdi bunlar; son zamanlarda da Ladore ilinde garip fakat çok eskiden kalma bir sebepten yalnızca berber dükkânlarında satılmasına izin verilen kılıfa benzer bir korunma zamazingosu edinmişti. Gene de huzursuzdu -huzursuzluğundan da memnunsuzdu- ve metninde yarım ağızla somut olarak herhangi biçimde bir ikiz gezegenin varlığını reddeden Rattner, ücra birtakım notlarda (kullanışsız biçimde bölümler arasına yerleştirilmişti bunlar) istemeye istemeye bunu kabul ediyordu; kurşunkalemle çizilmiş eğik paralel çizgiler gibi geri plandaki daha koyu kuzey çamı korulukların üzerine düşen yağmur kadar sıkıcı geliyordu Rattner, bu koruluk da, Ada da itiraf ediyordu ki, Mansfield Park'tan ödünç alınmıştı.

Saat beşe on kala, Bout elinde yanmakta olan bir kerosen lambasıyla sessizce içeri girdi ve Marina'nın Van'i odasında sohbet etmeye davet ettiğini bildirdi. Bout kürenin yanından geçerken küreye dokundu ve parmağına bulaşan toza hoşnutsuzlukla baktı. "Dünya tozlu," dedi. "Blanche'ı köyüne geri göndermek lazım. *Elle est folie et mauvaise, cette fille.*"

"Peki, peki" diye mırıldandı Van, kitabına geri dönerek. Bout tıraşlı sersem başını sallamayı sürdürerek odadan çıktı, Van esneycrek Rattner'i elinden bıraktı, kitap kara divandan kara halının üzerine kayıp düştü.

Yeniden saate baktığında, saat bütün gücünü toplamış çalmak üzereydi. Aceleyle divandan doğrulurken Blanche'ın biraz önce içeri girip ondan Marina'ya Matmazel Ada'nın kendisini Tour Bier'ye, Bira Kulesine kadar arabayla bırakmayı gene reddettiğini söyleyip şikâyet etmesini isteyişi aklına geldi. (Yörenin şakacılarının kızın köyceğizine taktıkları isimdi bu.) Birkaç saniyeliğine hayal meyal rüya gerçek olaya karışıp buluştu; Van, Bout'un parmağını Müttefiklerin pek kısa bir süre önce indirme yaptıkları (olay kütüphane masasının üzerinde iki yana açılmış Ladore gazetesinde yazılıydı) eşkenar dörtgen biçimli yarımadaya bastırışını hatırlarken, aynı anda Blanche'ın Ada'nın ortadan kaybolmuş mendillerinden biriyle Kırım'ı silip temizlediğini açıkça görebiliyordu. Çocuk odasının tuvaletine giden merdiveni hızlıca tırmandı; uzaktan mürebbiyeyle berbat öğrencisinin korkunç 'Berenice'den tiradlar okuyan (tamamıyla ifadesiz bir çocuk sesiyle atbaşı giden çatlak bir kontralto) sesleri geliyordu; ve Blanche'ın ya da daha doğrusu Marina'nın, geçen gün en erken gönüllü yaşı olan on dokuzunda orduya yazılacağını söylerken ciddi olup olmadığını bilmek istediklerini düşündü. Ayrıca bir dakika kadar da (araştırmalarından çok iyi bildiği) şu üzücü olguyu düşündü, biri tek diğeri çift tırnaklı iki gerçekliği birbirine karıştırmak deliliğin yaklaştığına delalet ederdi.

Boyasız suratlı, kıtık saçlı, en eski kimonosuna sarınmış (Pedro'su aniden Rio'ya gitmişti) altın sarısı yorganının altına, inaun yatağına uzanmış, kımızla çay içiyordu, benimsediği hoşluklardan biri.

"Otur, bir yudum *çayku* iç," dedi. "İnek daha küçük olan sütlükte, *sanıyorum*. Evet, orada." Van onun benekli elini öpüp kendini *ivanilyiç*'e bıraktığında (üzeri deri kaplı, eski, iniltili bir çeşit puf): "Van, canikom sana bir şey söylemek istiyorum, biliyorum ki sana söylersem bir daha kimseye söylemem gerekmeyecek. Belle, o her zamanki en doğru ifadeyi bulma becerisiyle *cousinage-dangereux-voisinage adage*'dan -'adage', vurgu ilk hecede değil, biliyorum, hep şaşırıyorum bu kelimede- söz etti ve *qu'on s'embrassait dans tous les coins* diyerek şikâyette bulundu. Doğru mu bu?"

Van'in aklı söylenenlerden hızlı çalıştı. Marina, bu dediğin müthiş bir abartı. Çatlak mürebbiye bir keresinde Van'in, Ada'yı kucağında çaydan geçirirken öptüğünü görmüştü, Ada ayak parmağını incitmişti de. Hikâyelerin o en acıklısındaki o meşhur dilenciyim ben.

"*Erunda* (saçma)," dedi Van. "Beni bir keresinde Ada'yı kucağımda çaydan geçirirken gördü, tökezleyip birbirimize sarılmamızı (*spotikauyşçizya sliyanye*) yanlış anlamış olacak."

"Ada'yı demiyorum, aptalcım," dedi Marina, hafifçe burnundan nefes alarak, bir yandan da çaydanlıkla meşguldü. "Rus mizah yazarı Azov, *erunda*'yı Almanca'daki *hier und da*'dan türetiyor, yani hem burada hem şurada olan şey, yani olamayacak şey. Ada büyük bir kız artık ve büyük kızların da, heyhat, kendi dertleri kendilerine yeter. Matmazel Lariviere Lucette'i kastetti tabii ki. Van, bu yumuşak oyunlara bir son verilmeli. Lucette on ikisinde ve saf, biliyorum bütün her şey masum bir eğlenceden ibaret, gene de (*odnako*) çiçek açan bir küçük kadın söz konusu olduğunda ne kadar *delikatno* olunsa yeridir. *A propos de coins*: Griboyedov'un *Gore et uma*'sında, 'Bu Kadar Akıllı Olmak Ne Aptallık'ında, manzum bir oyun, sanıyorum Puşkin'in zamanında yazılmış, kahramanımız, Sophie'ye çocukluk oyunlarını hatırlatır ve der ki:

> Ne çok oturduk birlikte şu köşecikte
> Ne günah var bunda söylesene?

ama Rusçası biraz çifte anlamlı, biraz daha çay, Van?" (Van başını iki yana salladı, aynı anda da elini kaldırdı, babası gibi) "çünkü, şöyle -hayır, zaten çay da kalmamış- ikinci dize, *i kajetsya şto v etom*, 'Nesi varmış *o* köşeciğin?' gibi de anlaşılabilir." Havaya kaldırdığı parmağıyla odanın bir köşesine işaret etti. Düşün -ben Yukonsk'daki Martı Tiyatrosunda Kaçalov'la bu sahnenin provasını yaparken, Stanislavski, Konstantin Sergeyeviç, gerçekten onun bu küçük cici el işaretini (*uyutnen'kiy jest*) yapmasını istemişti."

"Ne kadar da eğlenceli," dedi Van.

Köpek içeri girdi, bir kocaman kahverengi gözünü devirdi Van'den yana, hoplaya zıplaya pencerenin yanına gitti, küçük bir insan gibi yağmuru seyretti, sonra yan odadaki pis yastığına geri döndü.

"Bu cinse hiç tahammül edemem," dedi Van. "Dachshundofobiya."

"Fakat kızlar- kızlardan hoşlanıyor musun Van, gezdiğin çok kız var mı? Zavallı amcacığın gibi sen de pederast değilsin değil mi? Soyumuzda pek fena birtakım sapkınlar yok değildi, fakat - neye gülüyorsun Van?"

"Hiç," dedi Van. "Sadece kızlara bayıldığımın kayda geçirilmesini istiyorum. İlk kızla on dört yaşında yattım. *Mais qui me rendra mon Helene?* Kuzgun karası saçları ve kaymağı alınmış süt gibi bir teni vardı. Ondan sonra çok daha sütbeyazları geldi geçti. *I kajetsya şto v etom*?"

"Ne garip, ne hazin! Hazin, çünkü hayatın hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmiyorum, canımın içi (*muy duşka*). Zemski'ler müthiş birer çapkındı (*razvranatniki*), bir tanesi küçük kızlara düşkündü, bir diğeri *raffolait d'une de ses juments*, onu özel bir biçimde bağlatırmış, ahırında ziyaret ettiğinde- sorma bana nasıl olduğunu" (dehşete düşmüş bir 'ben bilmem' taklidi ile iki elini birden havaya kaldırıyor) "*Kstati* (a propos), hiçbir zaman anlamamışımdır kalıtımın bekârlar tarafından nasıl kuşaktan kuşağa aktarıldığını, eğer genler satrançtaki at gibi çapraz hareket etmiyorsa. Az kaldı yenmiştim seni geçen oyunumuzda, yeniden oynamalıyız, ama bugün değil- bugün çok

hüzünlüyüm. Senin hakkında her şeyi, ama *her şeyi* bilmek isterdim, ama artık çok geç. Babamn hep dediği gibi hatırlananlar hep biraz 'stilize'dir (*stilizovani*), karşı konulmaz ve nefretlik bir adamdı, şimdi kalkıp da bana eski güncelerini bile göstersen hiçbir gerçek duygu uyandıramam içimden onlara karşı, tabii bütün aktrisler gözyaşı dökebilirler, benim şimdi yaptığım gibi. Biliyor musun (yastığının altında mendil arıyor) çocuklar daha pek küçükken (*takye malyutki*) iki gün dahi onlarsız edemeyeceğimizi sanırız, sonra pekâlâ da edebiliriz, önce iki hafta olur bu sonra iki ay, gri yıllar, kara onyıllar, derken Hıristiyanlığın ebediyeti denen o *opera bouffe* boyunca. Bence en kısa ayrılık bile Cennet Bahçesinde oynanacak oyunlar için bir çeşit idman gibidir- kim söylemiş bunu? Ben. Senin kostümün de, son derece yakışmakla birlikte, bir bakıma *traurnly* (cenazevî). Zırvalar saçıyorum. Bu budalaca gözyaşlarımın kusuruna bakma... Söyle bana, senin için yapabileceğim *herhangi* bir şey var mı? Düşün birşeyler. Güzel, neredeyse yepyeni Peru işi bir fular ister misin, almadan gitmiş, bizim deli çocuk. Hayır mı? Senin tarzın değil? Artık git hadi. Ama unutma- Matmazel Lariviere'e bundan tek bir kelime etmeyeceksin, amacı kötülük etmek değildi!"

Ada tam yemek üzeri geldi. Kaygılı? Oldukça bezgin bir halde girişteki merdivenden yukarı çıkarken rastgeldi Van ona, makyaj çantasını sapından tutmuş arkasından sürüklüyordu. Üzerine tütün kokusu sinmişti, ya (kendi ifadesiyle) on saat sigara içenlere mahsus kompartımanda yolculuk ettiği için ya da (sonra da eklemişti) doktorun bekleme odasında bir iki sigara da kendisi içtiği için ya da belki (işte bunu söylemedi) meçhul sevgilisi esaslı bir tiryaki olduğu için, kırmızı dudaklarından salkım salkım mavi dumanlar salıverdiği için.

"Ee? *Tout est bien*?" diye sordu Van üstünkörü bir öpücük kondurduktan sonra. "Kaygılı mıyız?"

Gözleriyle ateşler saçtı ona Ada ya da saçıyorınuş gibi yaptı.

"Van, Seitz'ı aramamalıydın! O benim adımı bile bilmiyor! Söz vermiştin!"

Sükut.

"Aramadım," diye cevap verdi Van sakin bir sesle.

"*Tant mieux*," dedi Ada aynı sahte ses tonuyla, Van koridorda onun paltosunu üzerinden çıkarmasına yardım ederken. "*Oui, tout est bien*. Beni koklayıp durmayı bırakır mısın, sevgili Van? Tam da eve dönüş yolunda başladı, hayırlı iş. Bırak geçeyim, lütfen."

Bilmediği bir derdi mi var? Anasının kızı mı acaba? Yoksa o rastgele banal laflardan biri mi? 'Hepimizin kendince dertlerimiz var'?

"Ada!" diye haykırdı.

Kapısının kilidini açmadan önce (hep kilitlerdi) geri dönüp bakar Ada: "Ne?"

"Tuzenbah, (ne diyeceğini bilemez): 'Daha kahve içmedim bugün. Söyle de bana biraz kahve yapsınlar.' Hızla uzaklaşır gider."

"Çok komik!" dedi Ada, odasına girip kapıyı arkasından kilitledi.

38

Temmuz ortası Dan Enişte Lucette'i alıp Kaluga'ya götürdü, annesi, Belle ve French'le beş gün kalacaktı orada. Lyaska Balesi ve bir Alman sirki gelmişti kente ve hiçbir çocuk, kendisi de kalben çocuk olan Dan'in yılın bu vakti dini bir görev gibi hiç kaçırmamaya gayret ettiği kızlar hokeyi maçlarını ve yüzme yarışmalarını kaçırmak istemezdi; hem Lucette'in Tarus Hastanesi'nde bir dizi 'test'e tâbi tutulması gerekiyordu, iştahının onca yerinde olmasına ve kendisini o kadar iyi hissetmesine rağmen kilosuyla ateşinin neden böyle anormal dalgalanmalar gösterdiğinin saptanması gerekiyordu.

Lucette'i geri getireceği cuma öğleden sonrası, Dan'ın Ardis'e Kaluga'lı bir avukat da getirmesi bekleniyordu, Demon da gelecekti, kırk yılda bir olan bir olaydı bu. Tartışılacak olan konu bir 'mavi' (turfa çamurlu) arazinin satılmasıydı, burası iki kuzenin ortak malıydı ve farklı nedenlerle ikisi de bu araziden kur-

tulmak istiyorlardı. Dan'in bütün inceden inceye düşünülmüş planlarında olduğu gibi, birşeyler geri tepti, avukat ancak akşama geç saatte gelebiliyordu. Demon gelmeden biraz önce kuzeni, Marina'dan Dan'le Miller'ı beklemeden 'Demon'u yedirip içirmesini' rica eden bir telgraf yolladı.

Bu *kontretan* (Marina ille de aksi olmayan tesadüfler için böyle eğlenceli bir tabir kullanırdı) Van'in oldukça hoşuna gitti. Babasını o yıl pek az görebilmişti. Onu öyle ağdalı olmayan bir bağlılıkla severdi, küçüklüğünde bir zamanlar tapmıştı, şimdi, hoşgörülü fakat körü körüne cahil olmayan delikanlılık yıllarında ise ona inadına saygı duyuyordu. Daha da sonraları bu sevgi ve saygıya pek hafif bir tiksinti (kendi gayri ahlakiliği için de hissettiği cinsten) karışmamış değildi; öte yandan, kendisi yaş aldıkça babası için, istediği an, akla gelebilecek her türlü koşulda, gururla ve seve seve, canını verebilecek olma hissi de pekişmişti. Marina, bin sekiz yüz doksanların sonunda, sefil bunaklık yıllarında, yüz kızartıcı ve iğrenç ayrıntılar vererek, ölmüş Demon'ın 'suçlar'ı hakkında konuşup durduğunda bile, Van ikisine karşı da bir acıma hissetmiş, ama Marina'ya olan kayıtsızlığı ve babasını taparca sevmesi değişmemişti. Şu anda, şu kronolojik olarak akla sığmaz bin dokuz yüz altmışlarda bile, hiçbir lanet olası genelleştirmeci, bezelye kadar aklı ve kuru incir gibi bir yüreği de olsa bireyin bu ve bunun gibi konulardaki keyfîliklerini açıklamaya yeltenemez (ömrümü adadığım eserin karşılaştığı tüm itirazlardan alacağım en tatlı intikam da budur işte). Böylesi keyfîlikler olmasa ne sanat olurdu ne de deha, bütün soytarılarla sallapatilere son sözüm de budur işte, lanet olsun hepsine.

Demon, Ardis'i son yıllarda ne zaman ziyaret etmişti? 23 Nisan 1884 (Van'in ilk yaz ziyaretinin gündeme getirildiği, planlandığı, vaat edildiği gün). 1885 yazında iki kez (Van, Batı eyaletlerinde dağa tırmanırken ve Veen hemşireler Avrupa'dayken). 1886'da bir akşam yemeği, haziranda ya da temmuzda (neredeydi Van?), 1887'de Mayıs'ta bir iki gün (Ada Estotya ya da Kaliforniya'da bir Alman kadınla botanikçilikdeydi. Van, Chose'da orospu peşinde koşuyordu).

Lariviere'le Lucette'in yokluğunu fırsat bilen, Van epeydir o çok rahat çocuk odasında Ada'yı öpüp koklamaktaydı. Gelgelelim, babasının otomobilinin dolgun motor sesini duyduğu şu an yanlış pencereden sarkmaktaydı, bu pencereden evin giriş yolu görünmüyordu. Alelacele aşağı indi- inişin hızı yüzünden tırabzanla eli arasında bir ısı meydana gelip avucunu tatlı tatlı yaktı, ona küçüklüğündeki benzer durumları hatırlattı. Holde kimsecikler yoktu. Demon eve yan galerilerden birinden girmişti, şu anda güneşin tozları görülür hale getirdiği müzik odasına kurulmuş, monoklünü özel bir *zamşinka* (kadife parçası) ile silmekle meşguldü, bir yandan da 'kantutuşturan' kanyak'ını (eski bir şaka) bekliyordu. Saçları kuzgun karasına boyanmıştı, dişleri tazı dişi beyazıydı. Güzelce kırpılmış kara bıyığıyla ıslak koyu renk gözleri oğluna gülümseyerek bakıyordu, bu gülümsemede Van'in aynen iade ettiği ışıl ışıl bir sevgi vardı ve ikisi de bunu her zamanki nüktedanhklarıyla gizlemeye çalıştılarsa da, boşuna.

"Mer'aba, Baba."

"Oo, mer'aba, Van."

Tres Americain. Okulun avlusu. İşte arabanın kapısını çarparak kapıyor, işte karların içinden ona doğru geliyor. Hep eldivenli, hiç palto giymez. 'Lavabo'ya gitmek ister miydin, Baba?' *This is America, my land, sweet land.*

"Lavabo'ya gitmek ister misin?" diye sordu Van, gözleri hınzırlıkla parıldayarak.

"Hayır, teşekkür ederim, ellerimi yeni yıkadım." (Zamanın geçişini belirten çarçabuk bir iç geçirme: o da bütün detaylarıyla hatırlıyordu Riverlane'deki o baba-oğul yemeklerini, yemekten önce hemen, âdet yerini bulsun diye yaptığı W.C. teklifini, neşeli hocaları, tahammül edilmez yemekleri, kremalı yahniyi, God save America'yı, mahcup oğulları, kabasaba babaları, unvanlı İngiliz ve Yunanlı beyzadelerinin ikiz yatlarını, Bahamuda'larda o yaşları-yarışları. Bu pembe kremalı çok lezzetli sentezi çakurmadan kendi tabağımdan seninkine aktarabilir miyim, evlat? "Sevmedin *demek ki* baba!" (Müthiş gücenmiş gibi yapar) Tanrı esirgesin zavallı küçük Amerikan tat guddelerini.

"Yeni arabanın sesi şahane," dedi Van.

"Değil mi? Yaa." (Van'e o *gomişon*'u bir sormalı -şirin *kame-ristoçka*'ların en pespayesine böyle denirdi) "Nasıl gidiyor, evlat? Seni Chose'dan döndüğün gün gördümdü. Hayatı ayrılışlarla ziyan ediyoruz! Kaderin şamaroğlanlarıyız! Ah, hadi gel Aziz Michael yortusu tatilinden önce Paris'te ya da Londra'da bir ay geçirelim birlikte!"

Demon monoklünü çıkardı ve ceketinin cebinde yuvalanmış son moda kenarları dantelli mendiliyle gözlerini sildi. Gerçekten kederlenip kendini tuttuğu zamanlar haricinde gözyaşı torbaları kolaycacık harekete geçiverirdi.

"Şeytanî biçimde sağlıklı görünüyorsun, Baba. Hele şu ceketine iliştirdiğin taze karanfille. Son zamanlarda çok fazla karanlıkta mı kaldın nedir- iyice kararmışsın bakıyorum?"

Veenlerin vena esprilerinden viri.

"Kendime *en effet* bir Akapulkovo yolculuğu armağan ettim," diye cevapladı Demon, aynı anda, durup dururken ve elinde olmaksızın bir çanaktaki mor ve siyah çizgili balık, benzer biçimde çizgileri olan bir divan, taş zemindeki oniks bir küllüğün damarlarını ortaya çıkaran subtropikal güneş, bir deste portakal suyu lekeli Povesa (playboy) dergisi, yanında getirdiği değerli taşlar, hülyalı bir kız sesiyle '*petit negre, au champ qui fleu-ronne*' şarkısını söyleyen gramafon ve çok pahalı, çok sadakatsiz ve cem'an çok tapılası genç bir Kreol'ün göbeği aklına geldi (bir sürü şeyi aynı anda incecik detaylar halinde görebilmesi çocuklarına da illet olan bir özellikti).

"Adı-her-ne-ise, o hanım seninle birlikte miydi?"

"Bak, evlat, isim meseleleri yıldan yıla daha da daha da karmaşık bir hal alıyor. Daha basit şeylerden söz edelim. İçkiler nerede? Demin geçen bir melek içki vaat etmişti bana."

(Geçen melek mi?)

Van yeşil bir kordonu çekerek kilere doğru melodili bir mesaj yolladı ve içinde tek bir tutsak balığı olan eski moda, bronz çerçeveli küçük akvaryumun müzik odasının bir köşesinde zile karşı ses oluşturacak biçimde kabarcıklar yollamasına sebep oldu. (Bu tekinsiz, belki de kendi kendini havalandırmaya ya-

rayan reaksiyonu bir tek mutfaktaki yamak Kim Beauharnais anlıyordu.) Acaba "yemekten sonra mı arasaydı onu" Demon. Orada saat kaç olurdu acaba? Faydası yok, kalbe ziyan.

"Biliyor musun bilmiyorum," dedi Van babasının koltuğunun tombul kolu üzerine tünemeyi sürdürerek. "Dan Eniş-te'nin avukat ve Lucette'le buraya varışı yemekten sonrayı bulacak."

"Mükemmel," dedi Demon.

"Marina ile Ada bir dakika içinde aşağı inmiş olurlar- *ce sera un diner a quatre*."

"Mükemmel," diye tekrarladı. "Fevkalade görünüyorsun, sevgili, sevgili dostum- üstelik bazılarının saçı ayakkabı boyasıyla boyalı yaşlanmakta olan bir adama iltifat ederken abartmaları gibi abartmam da gerekmiyor iltifatları. Ceketin çok güzel- daha doğrusu, insanın eski terzisini oğlunun giysilerinde yeniden görmesi çok hoş bir şey- kendini soydan gelme bazı davranış biçimlerini tekrarlarken yakalaması gibi- mesela, şu (sol işaret parmağını üç kere şakağı hizasında salladı), annem rastgele, barışçı bir inkâr işareti olarak yapardı bunu; o gen seni atlamış, ama berberimin kelime Cremlin sürmesine itiraz ederken aynada gördüm ben öyle yapıyormuşum; sonra biliyorsun kimde de vardı aynısı- şu pek fena, iç kanırtan yazar Lyovka Tolstoy'u boşadıktan sonra Banker Bolenski'yle evlenen Kitty halamda."

Demon, Walter Scott'u Dickens'a yeğler ve Rus romancılarını da pek matah bulmazdı. Her zamanki gibi, Van düzeltme amaçlı bir yorumda bulunmayı uygun gördü:

"Müthiş artistik bir yazardı, baba."

"Sen müthiş hoş bir çocuksun," dedi Demon, tathsu gözyaşlarmdan birini daha dökerek. Van'in güçlü biçimli elini alıp yanağına bastırdı. Van babasının daha şimdiden, henüz göze görünmeyen bir içki kadehi tutmakta olan kıllı yumruğunu öptü. İrlandalıhklarından ileri gelen erkeklenmelerine rağmen, Rus kanı taşıyan bütün Veenler ritüel sevgi gösterileriyle taşar coşar, büyük sevecenlik gösterirlerdi- ne ki aynı şeyi dile getirmekte biraz beceriksizdiler.

"Garip şey," diye bağırdı Demon, "ne olmuş- bileğin maran-goz bileği gibi. Öteki elini göster bakayım. Aman Tanrım' (kendi kendine mırıldanıyor) 'Venüs Tepesinin biçimi bozulmuş, hayat çizgisi kesik kesik fakat korkunç uzun..." (bir Çingene teranesi tutturarak:) "Terra'ya varacak kadar yaş yaşayacaksın ve oradan daha bilge ve mutlu biri olarak döneceksin' (normal sesine dönerek:) "Bir el falı okuyucusu olarak beni en çok şaşırtan 'Hayatının Kızkardeşi'ni buluyor olman durumu. Ne bu elin sertliği!"

"Mascodagama," diye fısıldadı Dan, kaşlarını havaya kaldırarak.

"Ah, elbette, ne patavatsızlık (aptallık) benimki de. Söylesene- Ardis Konağı'nı seviyor musun?"

"Bayılıyorum," dedi Van. "O benim için *chateau que baignait la Dore*. Bütün kesik kesik ve tuhaf hayatını seve seve burada geçiririm. Ama bu boşuna bir hayal."

"Boşuna mı? Çok emin değilim. Dan'in burayı Lucile'e bırakmak istediğini biliyorum ama Dan açgözlüdür, ama benim işler de büyük açgözlüleri doyuracak kadar iyi gidiyor. Senin yaşındayken dildeki en tatlı kelimenin 'milyar' olduğunu düşünürdüm, şimdi bakıyorum da haklıymışım. Eğer bu mülkü gerçekten çok istiyorsan Oğul, satın almaya çalışabilirim. Marina'ya belli bir baskı uygulayabilirim. Üstüne çöktün mü bir puf gibi inilder, tabir caizse. Allah kahretsin, buranın hizmetkârları da birer Hızır sayılmaz. O kordonu tekrar çek. Evet, Dan burayı satmaya ikna edilebilir."

"Tam adın gibi 'black'sin, Baba," dedi Van; nazlı genç dadısı Ruby'den öğrendiği bir argo kelimeydi bu, genç kadının memleketi olan Mississippi yöresinde idari memurlar, hayır sahipleri, çeşitli -tabir caizse- 'sekt'lere mensup yüksek din adamları ve diğer saygın ve cömert kişilerin derileri, Meksika Körfezi'ne varan ilk denizciler olan Batı Afrikalı ataları gibi koyu ya da koyuca renkteydi.

"Düşünüyorum da," dedi Van, hayallere dalarak, "Kuzen Dan'in bana olan borcunu da düştükten sonra ancak birkaç milyona patlar burası, tabii Ladore çayırlıklarını da düşmek la-

zım bundan, hepsi de çamur balçık ve aşamalı olarak onlardan da kurtulmak lazım, eğer tabii yörenin toprak ağaları bu beldenin *stid i sram* (yüz karası) olan şu kerosen rafinerisini havaya uçurmazlarsa daha önce. Ardis'ten *özellikle* hoşlanmıyorum ama bir itirazım da yok, oysa çevresinden nefret ediyorum. Ladore Kenti hayli ucuzlaştı, kumarhanelerinin de eski tadı kalmadı. Türlü türlü garip komşular peydah oldu. Zavallı Lord Erminin neredeyse kaçığın teki. Geçenlerde at yarışlarında, yıllar önce tavladığım bir kadınla konuşuyordum, ne zaman dersen o-hoo, Moses de Vere'nin *gıyabımda* onun kocasına boynuz taktırıp sonra *huzurumda* vurmasından çok önce -bu nükteyi daha önce duymuşsundur mutlaka, gene bizzat benim ağzımdan-"

(Arkasından 'ebeyevnin kendini tekrarlaması' gelecek.)

"-fakat iyi bir oğul ebeveyninin birazcık kendini tekrarlamasına alışmalıdır- neyse, kadın bana oğluyla Ada'nın birbirleriyle sık sık görüştüklerini söyledi, falan filan. Doğru mu bu?"

"Pek sayılmaz," dedi Van. "Ara sıra buluşuyorlar- her zamanki partilerde. İkisi de atlardan, yarıştan hoşlanıyorlar, fakat hepsi bu. Falanı filanı yok, söz konusu bile değil."

"Güzel! Ah, o uğursuz adımları duyar gibi oluyorum. Prascovie de Prey bir züppenin en kötü kusuruna sahiptir: abartma. *Bonsoir*, Bouteillan. Sizin memleketin şarapları kadar kanlı canlı görünüyorsun- ama hiçbirimiz gençleşmiyoruz, Amerlock'ların dediği gibi, benim güzel haberci daha genç daha talihli bir talip tarafından yolundan alıkonmuş olmalı."

"*Proşu, papoçka* (lütfen, Baba)," dedi Van alçak sesle, babasının imalı şakalarının çalışanlardan birini gücendireceğinden korkardı hep- kendisi de bazen çok sert davranarak günah işlerdi onlara karşı.

Gelgelelim -pek muhterem bir girizgâhtır bu, kullanalım- ihtiyar Fransız, eski patronunu onun centilmence esprilerinden rahatsız olmayacak kadar iyi tanırdı. Mr. Veen'in basit ricasını yüzüne gözüne bulaştırıp bir de vazo kırmış bulunan Blanche'ın taze kıçına indirdiği şaplaktan dolayı eli tatlı tatlı kaşınmaktaydı hâlâ. Tepsisini alçak bir sehpaya koyduk-

tan sonra biriki adım geri çekildi, parmakları halen tepsi taşıma pozisyonunda kıvrılmış duruyordu, ancak ondan sonradır ki Demon'un 'hoşgeldin'ine içten bir reveransla karşılık verdi. Mōsyō'nün sağlığı hâlâ yerinde miydi? Yerindeydi, hem de nasıl.

"Yemekte senin Chateau Latour d'Estoc'undan bir şişe isteyeceğim," dedi Demon; kâhya, *en passant*, piyanonun kapağının üzerinden buruşturulmuş küçük bir mendili çekip alarak, bir reverans daha yapıp odadan çıktıktan sonra sordu: "Senin Ada'yla aran nasıl? Nasıl biri- neredeyse on altısına bastı değil mi? Çok müzikal ve romantik mi?"

"Yakın arkadaşız," dedi Van (şöyle ya da böyle geleceğini bildiği bir soruya cevabını hazırlamış bulunuyordu) "Sıradan âşıklardan ya da kuzenlerden ya da kardeşlerden çok daha fazla ortak yanımız var. Demek istediğim, gerçekten ayrılmaz iki arkadaşız. Çok okuyoruz, Ada müthiş kendini eğitmiş, büyükbabasının kütüphanesi sayesinde. Çevredeki bütün çiçeklerle ispinozları tanıyor. Hasılı çok eğlenceli bir kız."

"Van..." diye söze başladı Demon, fakat sustu- son yıllarda birçok kere sözüne başlayıp sustuğu gibi. Günün birinde söylenmesi gerekecekti, fakat şimdi zamanı değildi. Monoklünü gözüne takıp şişeleri inceledi: "Sırası gelmişken evlat, bu aperatiflerin herhangi birine önüne geçilmez bir istek duyuyor musun? Babam benim Lilletovka'yı ve şu İllinois Brat'ini içmeme izin verirdi- korkunç, safra tadında bir şey, *antranyu svadi*, Marina olsa öyle söylerdi. Amcanın çalışma odasındaki kitap raflarının arkasındaki zulada bir kasa bunlardan bulundurduğundan kuşkulanıyorum, ayrıca orada bu *usque ad Russum*'dan daha iyi bir viskisi de var. Eh, o halde şu konyaktan içelim, niyet ettiğimiz gibi, yoksa sen de *filius aquae*'misin?"

(Yok imalı sözcük oyunu değil, fakat insan kendini alamıyor, çam deviriyor işte.)

"A, ben kırmızı şarabı yeğlerim. Latour'a daha sonra yumulacağım (*nalyagu*). Yoo kesinlikle yeşilaycı değilim, kaldı ki Ardis'in suyu da tavsiyeye şayan değil!"

"Marina'yı uyarmalıyım," dedi Demon içkiyi ağzında gezdi-

rip ağır ağır yudumladıktan sonra, "kocası şu berbat şeyleri içmeyi bıraksın da, Fransız ve Kaliforansız şarapları içsin - geçirdiği o küçük kalp krizinden sonra. Kentte rastladım ona geçende, Mad. Avenue'nün yakınlarında, bana doğru gayet normal bir biçimde geliyordu, fakat sonra bir sokak öteden beni gördü, kurması yavaşlamaya başladı ve durdu -el ayak birbirine dolaştı!- daha ben yanıma varamadan. Bu pek normal değil. Tamam. Yavuklularımızı birbiriyle hiç tanıştırmayalım, Chose'da dediğimiz gibi. Sadece Yukonlular konyağın karaciğere kötü geldiğini düşünürler, votkadan başka içecekleri yok çünkü. Eh, Ada'yla bu kadar iyi anlaşmanıza sevindim. İyi, iyi. Biraz önce, şu galeride, dikkat çekecek kadar güzel bir subrete rasgeldim. Kirpiklerini hiç kaldırmadan bana Fransızca dedi ki, şeyi sorduğumda- lütfen oğlum, şu güneşliği biraz indirir misin, hah, tamam öyle, gün ışığı bıçak gibi battı mı, hele de bir fırtına bulutunun altından, zavallı gözlerim buna hiç dayanamıyor. Hele zavallı beynim hiç. O tipten hoşlanır mısın, Van- eğik küçük baş, çıplak ense, uzun topuklar, tıkır tıkır yürüyüş, kıç sallayış, hoşlanırsın, değil mi?"

"Şey, efendim-"

(Venüs Kulübünün en genç üyesi olduğumu söylesem mi ona? O da üye midir? İşareti göstersem mi? Gösterme, daha iyi. Uydur.)

"-şey, Londra'daki o fırtınalı gönül maceramdan sonra dinleniyorum, hani son gösterimi izlemek için buraya uçtuğunda beni dans ederken gördüğün tango partnerim vardı ya, onunla- hatırladın mı?"

"Tabii, hatırlıyorum. Garip, 'fırtınalı gönül macerası' demek, ha."

"Bence, efendim, yeterince brendi içtiniz."

"Tabii, tabii," dedi Demon, zihninde çok ince bir meseleyi evirip çevirmekteydi. Aynı soru, Marina'nın zihninden sadece benzer bir sonuca varacak yeteneğinin yokluğu dolayısıyla sürülüp atılmıştı, ama belki de evet bir arka kapı bulup girmiş olabilirdi; çünkü yokluk her zaman çoklukla eşanlamlıdır ve boş bir zihinden daha kalabalık bir şey yoktur.

"Tabii," diye sözünü sürdürdü Demon, "taşrada huzurlu bir yaz geçirmek güzel şey..."

"Açık hava falan," dedi Van.

"Bir delikanlının babasının içki tüketimini denetlemesi inanılacak gibi değil," dedi Demon, bardağını dördüncü kere doldururken. "Öte yandan," dedi, ince ayakh, ağzı altın yaldızlı bardağına sahip çıkarak, "açık hava, bir yaz aşkı olmaksızın oldukça iç karartıcı olabilir, tamam kabul, etrafta çok eline yüzüne bakılır kızlar cirit atmıyor. Erminlerin şu güzel kızı vardı, *une petite juive tres aristocratique*, ama duyduğum kadarıyla nişanlanmış. Aklıma gelmişken, de Prey Ana oğlunun orduya yazıldığını söyledi bana, çok yakında ülkemizin görmezden gelmiş olması gereken şu iğrenç denizaşırı meseleye bulaşacakmış. Acaba arkasında rakip bırakıyor mu?"

"Kesinlikle hayır," diye cevapladı dürüst Van. "Ada ciddi bir hanım kız. Flörtleri yok- ben hariç, *ça va seins durs*. Yahu kim, kim, kimdi baba, '*sans dire*' yerine böyle diyen?"

"Ah! King Wing! Fransız karısından hoşnut olup olmadığını sorduğumda söylemişti. Eh, bunlar Ada hakkında güzel haberler. Atları seviyor diyorsun, öyle mi?"

"O," dedi Van, "bizim kızların sevdiği her şeyi seviyor - balları, orkideleri, *Vişne Bahçesi*'ni."

Lafın burasında Ada kendisi koşarak odaya girdi. Evet- evet- evet işte geliyorum. Yüzümde güller açarak!

İhtiyar Demon, yanardöner kanatları açılmaya hazır, hafifçe yerinde doğruldu ama yeniden yerine gömüldü, Ada'yı bir koluyla sardı, öteki elinde kadehini tutuyordu, ensesinden, saçlarından öpüyor, kızın tatlılığına bir amca muhabbetini aşacak biçimde yumuluyordu. "Ayy," diye bağırdı kız (çocuklar arasında söylenen bir 'ayy'dı ki bu, Van'i *umilenie, attendiressement* hazdan iyice eritiyor, ama anlaşılan babasını o kadar etkilemiyordu). "Ne güzel seni görmek! Pençelerinle bulutları yarıp gelişini! Bir hışım indin Tamara'nın şatosuna!"

(Lermontov'dan, Lowden'in serbest çevirisiyle.)

"Senin keyfini son çıkarışım," dedi Demon, "Nisan ayıy-

dı, üstünde trençkot, boynunda siyahlı beyazlı bir eşarp vardı, dişçini görmekten geliyordun, üstün başın arsenikli bir ilaç kokuyordu. Dr. Perlman hemşiresiyle evlendi, gözün aydın. Şimdi gelelim konuya, canımın içi. Elbiseni onaylıyorum" (kolsuz üste yapışan siyah bir model) "romantik saç modeline göz yumuyorum, *na bogu rosu* (çıplak ayaklarına) topuklu ayakkabı giymene, Beau Masque parfümüne pek bayılmadım,- *passe encore*, fakat, kıymetlim, morumsu dudak boyandan apaçık nefret ediyor ve karşı çıkıyorum. Allah selamet versin, Ladore'da moda olabilir. Ama Man'da ya da Londra'da kullanılmıyor bu."

"*Ladno* (peki)," dedi Ada ve kocaman dişlerini ortaya çıkararak, göğsünden çıkardığı minnacık bir mendille bastıra bastıra dudaklarını sildi.

"Bu da taşralı işi. Yanında siyah ipekliden bir kese taşımalısın. Şimdi de sana ispat edeceğim nasıl falcı olduğumu; sen bir konser piyanisti olmayı düşlüyorsun!"

"Hayır, değil," dedi Van öfkelenerek. "Tam saçmaladınız. Tek bir nota bile çalamaz!"

"E, fark etmez," dedi Demon. "Gözlem her zaman tümevarımın anası değildir. Mamafih, bir Bechstein'ın üzerine atılıvermiş bir mendilde de sakınca görünüyorum. Yüzünü öyle sıcak sıcak al basması gerekmiyor, güzelim. Size bir şiir okuyayım da gülelim

'Lorsque son fi-ance fut parti pour la guerre
Irene de Grandfief, la pauvre et noble enfant
Ferma son pi,ano...vendit son elephant'

"*An-fan* hakikaten var, fakat *ele-fan* benim katkım."

"Deme," diye güldü Ada.

"Büyük şairimiz Coppée," dedi Van, "korkunçtur elbette, gene de pek güzel küçük bir parçası vardır ki onu Ada de Grandfief'imiz çeşitli kereler İngilizce'ye çevirmiştir, az çok başarılı biçimde."

"Amaan, Van," diye onun sözünü kesti Ada alışılmadık cilveli bir sesle ve tuzlu bademden bir avuç aldı.

"Hadi oku bize, hadi oku bize!" diye bağırdı Demon kızın çukur avucundan bir badem seçerken.

Uyumlu hareketlerin güzel birlikteliği, aile buluşmalarının içten neşesi, kuklaların iplerinin hiç birbirine dolanmaması- bunları tasvir etmesi kolay da hayal etmesi zor.

"Eski hikâyeleme teknikleri," dedi Van, "sadece çok büyük ve insaniyetten nasibini almamış sanatçılar tarafından ti'ye alınabilir, fakat şan şöhret sahibi şiirleri kendince söylemek sadece yakın akrabalarda bağışlanabilir. Bir kuzenin denemesinin -herhangi birinin kuzeni- başına bir Puşkin kırıntısı koyarak örneklememe izin veriniz, kafiye aşkına-"

"Kafiye *aşkeder* ama insanın suratına!" diye bağırdı Ada. "Kendince söylemek, bu benim kendince söylemem bile olsa, misal 'snakeroot'a 'snagrel' demek gibi bir şeydir- farkına olmadan kanına karışır yuttuğun lokma."

"Bu da bol bol yeter," dedi Demon, "benim ve küçük hanım arkadaşlarımın mütevazı gereksinimlerini karşılamaya."

"Şiir şöyle," diye sözünü sürdürdü Van (kızın adaba mugayir anıştırmasını duymazlıktan gelmişti, çünkü bahsettiği, adına 'kurtluca' ya da 'lohusaotu' da denen bitkinin Ladore'nin eski yerlilerince sürüngen sokmasına ilaç olduğu kadar, genç kadınlara kolay doğurmakta da yardımcı olduğuna inanılırdı; neyse geçelim.) "Tesadüfen ezberimizde şiir. Hatta, benim ezberimde. Şöyle: *Leur chute est lente* ve... şurdan tanınır onlar..."

"Aa, *ben* tanıdım bu şiiri," diye sözünü kesti onun Demon:

'Leur chute est lente. On peut les suivre
Du regard en reconnaissant
Le chene a sa feuille de cuivre
L'erable a sa feuille de sang.'

"Nefis şiir!"

"Evet o Coppée'nin şiiri o, şimdi kuzininki geliyor," dedi Van ve ezberden okudu:

'Their fall is gentle. The leavesdropper
Can follow each of them and know
The oak tree by its leaf of copper
The maple by its blood-red glow.'

(Usuldur düşüşleri. Yaprağakulakmisafiri
İzleyebilir tek tek her ağacı
Bakır yaprağından tanır meşeyi
Kankızıl ışıltısından akçaağacı).

"Hıh!" dedi bu versiyonun sahibi.

"Hiç de değil!" diye bağırdı Demon. "O 'yaprağakulakmisafiri' müthiş bir buluş, kızım." Kızı kendine doğru çekti, Van'in *Klubsessel*'inin koluna düştü çocuk ve kalın ıslak dudaklarını gür kara saçların arasından geçirip onun sıcak kırmızı kulağına yapıştırdı. Van'in içinden bir haz titremesi geçti.

Antre sırası şimdi Marina'daydı, mükemmel *chiaroscuro* koşullarında yaptı bunu, üzerinde boncuklu bir elbise vardı, yüzü en olgun yıldızların arayıp da bulamadığı yumuşak bir ışık içindeydi. Kollarını ileriye doğru uzatınıştı arkasından iki elinde iki şamdan tutan Jones geliyordu. Jones, görgü kuralları dahilinde kalmaya çalışarak, arkada gölgeler içindeki kahverengi bir karaltıya doğru tuhaf, küçük küçük hadi-git-buradan tekmeleri atmaktaydı.

"Marina!" diye coşkuyla bağırdı Demon âdet yerini bulsun kabilinden ve bir divanın üzerine yerleşen Marina'ya iltihak ederek onun ellerini okşadı.

Ritmik oflama poflamalarla, Jones üzerlerine ejderler dolanan güzel şamdanlardan birini üzerinde içkilerin pırıltılar saçtığı zigon sehpanın üzerine koydu; onun ikizini de Demon'la Marina'nın hoşlukları artırdıkları yere getirmekteydi ki Marina seri bir hareketle ona çizgili balıkların yakınındaki ayaklı kaideyi işaret etti. Poflaya poflaya, perdeleri kapadı Jones, çünkü günden geriye tablomsu harabelerden başka bir şey kalmamıştı. Jones yeniydi, becerikli, ciddi ve ağırdı, onun huylarına ve hırıldamalarına yavaş yavaş alışmak gerekiyordu. Yıllar sonra bana hiç unutmayacağım bir hizmette bulundu.

"O bir *jeune fille fatale*, solgun, yürek burkan bir güzel," demekteydi Demon eski metresine; dönüp de övgü konusu ettiği kişinin onu duyup duymadığına (duyuyordu) bakmak umurunda bile değildi. Şaire, odanın öteki ucunda Van'e köpeği köşeye sıkıştırmakta yardım ediyordu- ederken de epeyce bir bacak gösteriyordu. Yeniden bir araya gelen ailenin öteki üyeleri kadar coşkun olan eski dostumuz, ağzında kenarı ermin kürkle çevrili eski bir terlik, Marina'nın arkasından paldır küldür içeriye dalmıştı. Terlik, Dack'ı odasına kapatması söylenen fakat her zamanki gibi hayvanı gerektiğince hapsedememiş olan Blanche'a aitti. İki çocuğun da üzerinden bir *deja-vu* ürpertisi geçti (çifte bir *deja-vu*, sanatsal bir geriye dönüşle gözden geçirilecek olursa).

Son derece gururu okşanmış olan Marina "*pojalsta bes glupostey* (lütfen, saçmalığı kes) hele *devant le gens*," dedi (ninelerinin yaptığı gibi sondaki 's'i de söylüyordu); ağırkanlı, balık dudaklı kâhya yüzüstü çevrilmiş, göğsü havada Dack'ı zavallı oyuncağını koltuğunun altına sıkıştırıp çekip gittiğinde sözüne devam etti: "Gerçekten, yörenin kızlarına, Grace Erminin'e oranla mesela ya da Cordula de Prey'e, Ada Turgenyev'den çıkma bir kızdır ya da hatta Jane Austenlik bir küçükhanım."

"Ben Fanny Price'ım aslında," diye yorumda bulundu Ada.

"Merdiven sahnesinde," diye ekledi Van.

"Onların özel şakalarına kulak asma," dedi Marina, Demon'a. "Oyunlarını ve küçük sırlarını hiçbir zaman anlayamıyorum. Mamafih, Matmazel Lariviere eski parklarda garip işler karıştıran esrarengiz çocuklar hakkında harikulade bir senaryo yazdı- fakat onun edebi başarılarından söz açma sakın bu gece, bu sonumuz olur."

"Umarım kocan çok geç kalmaz," dedi Demon. "Yaz saatiyle saat sekizden sonra formdan düşmeye başlar biliyorsun. Aklıma gelmişken, Lucette nasıl?"

Tam o anda, Bouteillan kapının iki kanadını gösterişli bir biçimde açtı, Demon kolunu *kalaçikom* (Rus ayçöreği biçiminde) Marina'ya sundu. Babasının yanındayken işi oldukça acıklı

bir şakacılığa vurma eğiliminde olan Van de Ada'yı yemek salonuna götürmeyi teklif etti, fakat kız onun koluna kardeşçe bir *sans-gene*'la bir şaplak indirdi, Fanny Price olsa bunu hiç onaylamazdı.

Bir diğer Price, Marina'nın (ve kısa romansları sırasında G.A.Vronsky'nin) bilinmeyen nedenlerle 'Grib' adını taktıkları tipik, çok tipik, ihtiyar bir emektar, yemekler arasında sigara içmeyi seven -Rus atalarından bir nefes- Demon için masanın ucuna oniks bir kültablası yerleştirdi. Bir servis masasının üzerinde, gene Rus usulünce, kırmızı, siyah, gri, bej bir sıra ordövr dizili duruyordu. Peçete havyarı (*salfetoçnaya ikra*) ile bozsakal (*ikra svejaya*) kavanozu arasında sulu sulu mantar turşuları duruyordu, 'beyaz' ve 'enağaçaltı' olanlar, öte yandan tütsülenmiş somonun pembesi Vesfalya jambonunun et rengiyle yarışıyordu. Değişik lezzetlerde *vodoçki* ayrı bir tepsinin üzerinde pırıltılar saçıyorlardı. Fransız mutfağı bu masaya *chaudfroid*'ları ve *foie gras*'sı ile katılmıştı. Bir pencere açıktı ve cırcırböcekleri kara, kımıltısız yaprak kalabalığının içinde uğursuz bir hızla coşup taşmaktaydılar.

Bu -roman yapısına sadık kalmayı sürdürelim- uzun, neşeli, lezzetli bir akşam yemeğiydi ve sohbet genellikle aile şakalarından, parlak banalliklerden ileri gitmese de, birlikte yenen bu yemek bellekte garip bir anlam ve öneme sahip, pek de hoş olmayan bir deneyim olarak kalakalacaktı. Bunu belleklerinin hazinesinde bir müzede görülüp âşık olunan bir resim gibi ya da bir düş üslübunu, düş ayrıntısını, kendi başına önemsiz bir hayalin anlamlı renk ve kontur zenginliğini hatırlar gibi saklayacaklardı. Şunu belirtmeli ki ne erkek ne de dişi hiç kimse, hatta okur bile, Bouteillan bile (heyhat, bir şişenin değerli mantarını parçaladı) bu partide çok formunda değildi. Hafif bir fars ve sahtelik havası daveti bozmuş ve bir meleğin -eğer Ardis'e melekler uğruyorduysa- kendini olabildiğince rahat hissetmesine engel olmuştu; ama gene de hiçbir sanatçının kaçırmak istemeyeceği harikulade bir şovdu.

Masa örtüsü ve mum ışığı titrek ve aceleci pervaneleri cezbetmişti; Ada bunların arasında, kendisine onları işaret eden

bir hayaletin de yardımıyla, birçok eski 'pırpırdost'unu tanımazlık edemedi. Nazlı kanatlarını sadece bir ışıklı zemine yaymaya meraklı olan solgun davetsiz misafirler; loncalarını belirten kürkleri içinde tavana-bindirenler; tüylü antenleri olan sefihler; ve dangul dungul ortama dalan siyah kemerli kırmızı gözbekli pervaneler; hepsi süzülerek ya da yıldırım gibi, sessizce ya da mırıldanarak kara, sıcak, rutubetli gecenin içinden çıkagelip yemek odasına daldılar.

1888 yılının temmuz ortasında, Ladore ilinde, Ardis'te kara, sıcak, rutubetli bir geceydi, unutmayalım ki, hiç unutmayalım, dört kişilik bir aile çiçekler ve kristallerle ışıl ışıl oval bir yemek masasının etrafına oturmuşlardı -bir piyes sahnesi değildi, öyle görünse de- hatta, (elinde bir fotoğraf makinesi ya da program dergisiyle) bahçenin kadife karanlığında seyirci çukuruna oturmuş bir seyirciye öyle *görünmüş* olsa da. Marina'nın Demon'la yaşadığı üç yıllık gönül macerasının üzerinden on altı yıl geçmişti. Değişik uzunlukta aralıklar -1870 baharındaki iki aylık bir kesinti, 1871'in ortasında, handiyse dört aylık bir tane daha- zamanında sevecenlikle azabı artırmaya yaramıştı sadece. Marina'nın adamakıllı kalınlaşmış hatları, giyinişi, üzerine boncuklar işlenmiş elbise, pembemsi sarışın saçlarının üzerine geçirilmiş pırıltılı file, kırmızı, güneşte yanmış sinesi ve içinde haddinden fazla toprak rengi ve kahverengi olan melodramatik makyajı, onu çeşitli gönül eğlendirmeleri sırasında karşısına çıkan bütün kadınlardan daha çok sevmiş olan erkek için, Marina Durmanov'un cakasını, göz kamaştırıcılığını, lirizmini hatırlatmaktan çok uzaktı. Onu kederlendiriyordu bu- geçmişin bu tümden çöküşü, gezgin saray erkânıyla çalgıcılarının dağılıp gidişi, şimdinin kuşkulu gerçekliğini, hatırlayışın tartışılmaz gerçekliğine bağlamanın mantıken imkânsız oluşu. Ardis Konağı'nın *zakusoçniy' stol*'uyla onun nakışlı yemek odasındaki ordövrler bile kendi *petit soupers*'leri ile bir alakası yoktu, gerçi Tanrı biliyor ya, yemeğe başlarken yenen üç kap her zaman aşağı yukarı aynısı oluyordu; başlarında parlak, ceylan derisi kumralı sıkı şapkacıkları olan mantar turşuları, gri taze hav-

yar boncukları, kaz ciğeri ezmesi, Perigord trüflüyle çeşnilendirilmiş.

Demon ağzına üzerinde diri bir somon dilimi olan son bir kara ekmek lokması daha attı, son bir kadehcik votkayı daha mideye indirdi ve uzun dikdörtgen masanın karşı ucuna, Marina'nm karşısında, içinde bir heykeltıraşın elinden çıkmış gibi görünen Calville elmalarıyla uzun uzun Persty üzümlerinin durduğu büyük tunç kâsenin gerisine oturdu. Gürbüz bünyesine dahil etmiş bulunduğu alkol, her zaman olduğu gibi, sevdiği frenkçe tabirle 'lanetli kapıları'nın açılmasına yol açmıştı ve şu anda, peçetesini kucağına yayarken, bütün erkeklerin yaptığı gibi, elinde olmadan ağzı bir karış açık Marina'nın *ciel-etoile* kuaförüne bakıyor, hakikati duyularının merkezine doğru zorla iterek, Marina'nın gerçekliğini *ele geçirmeye*, onu (kelimenin gerçek anlamıyla) gerçekleştirmeye çalışıyordu. Karşısında, katlanılmaz bir aşkla sevmiş olduğu, onu histerikçe, fettanca sevmiş olan bir kadın duruyordu; yerlerde, kilimlerin yastıkların üzerinde sevişmeleri için ısrar eden ('Dicle-Fırat vadisindeki saygın kişilerin yaptıkları gibi'), doğumdan on beş gün sonra kızağa atlayıp köpük köpük karlı tepelerin üzerinden vıjt diye çekip giden ya da Orient Express'e atladığı gibi yanında beş koca bavul, Dack'in büyük-büyükbabası ve hizmetçisiyle birlikte Demon'ın düelloda aldığı bir kılıç yarasının nekahet devresini geçirdiği Dr. Stella Ospenko'nun *ospedale*'sine koşan kadın (aradan neredeyse on yedi yıl geçmesine rağmen sekizinci kaburgasının altına gelen yerde yaranın beyaz izi duruyordu) bu kadındı. Ne garip, insan uzun bir ayrılıktan sonra bir can dostuyla ya da çocukken çok sevdiği tombul bir teyzeyle karşılaştığında hiç ziyan görmemiş olan dostluk hissi hemen geri geliveriyordu da, eski bir metresle bu hiç olmuyordu- anlaşılan insandaki sevecenliğin insani kısmı tutkunun insanlıkdışı tozu toprağıyla birlikte sürülüp atılıyordu, toptan bir yıkım ameliyesi sırasında. Demon, Marina'ya bakarak çorbanın mükemmel olduğunu ifade etti, fakat bu hayli tıknazca, kuşkusuz iyi kalpli fakat muazzep ve ekşi suratlı, burnuna, alnına, her yerine pudradan daha 'gençleştirici' olduğunu düşündüğü kahverengim-

si bir yağ sürmüş olan kadın onun için Bouteillan'dan daha yabancıydı- o Bouteillan ki, kadının evliliğin arifesinde yaşadıkları son ama hakikaten son bir kavgada Marina bayılma numarası yaptığında onu kollarında taşıyarak Ladore'deki bir villadan çıkarıp faytona yerleştirmişti.

Esas itibariyle insan kılığında bir kukla olan Marina'nın hiç böyle endişeleri yoktu, çünkü onda *üçüncü görü* denen şey (bireysel, sihirli biçimde ayrıntılı hayalgücü) yoktu; bu, başka bakımlardan sıradan ve uyumcu insanlarda da görülen bir özelliktir ki, bu olmadı mı bellek (derin 'düşünür'ünki de deha sahibi teknik adamınki de), itiraf edelim, bir stereotipten ya da sayfaları birer birer koparılan not defterinden öteye gitmez. Marina'ya çok da yüklenmek istemiyoruz; ne olsa, bileklerimizde ve şakakalarımızda onun kanı dolaşıyor ve migrenlerimizin çoğu ondan miras, Demon'dan değil. Ama ruhundaki kabasabalığı da görmezden gelemeyiz. Masanın başında oturan ve ona şu şen iki yeniyetme, Marina'nın solundaki 'genç adam' ve solundaki 'jön kız' (film tabirleri) dolayısıyla bağlı olan adam, geçen Noel, Praslin'lerde üzerinde aynı siyah ceketle Marina'nın yanında, oturmuş olan Demon'dan hiçbir bakımdan farklı değildi. (Belki bir farkla; ceketin yakasında Blanche'a galeriden getirmesi söylenmiş bir vazodan aşırdığı karanfil yoktu.) Demon'ın Marina'yla her karşılaşmasında düştüğü başdöndürücü uçurum, bir dolu akla hayale sığmaz jeolojik fay hattıyla dolu şu 'hayatın oyunu', Marina'nın *kendisinin* alelade karşılaşmalardan meydana geldiğini sandığı nokta nokta bir çizgiyle kavuşabilecek gibi değildi: 'zavallı Demoncuğum' (Marina'nın bütün eski sevgilileri hep bu unvanla emekli edilirlerdi) tiyatro fuayelerinde 'aynayla yelpaze arasında' ya da ortak dostların oturma odalarında, hatta bir keresinde Lincoln Park'ta, Marina'ya selam vermeyip onun yerine bastonuyla pembe kıçlı bir şebeği işaret ettiğinde bile (mondenlik gereği, çünkü yanında bir kurtizan vardı). Marina'nın gözüne zararsız bir hayalet gibi görünürdü. Bir yerlerde, çok gerilerde, çok çok gerilerde, Demon'la yaşadığı üç yıl süren koşuşturmalı aşk buluşmaları vardı ve bunlar Marina'nın be-

yazperdenin yozlaştırdığı zihni tarafından bayat bir melodrama dönüştürülmüştü; *Fırtınalı Gönüller* (başarı kazanan tek filminin adı); palaslarda tutku ve aşk, palmiyeler-çamlar, Adamın Ona Tapması, tepesi attı mı atması, ayrılmalar, barışmalar, Mavi Trenler, gözyaşları, ihanet, dehşet, bir deli kızkardeşin tehditleri, elinden bir şey gelmezdi gelmesine ama gene de, bütün bunların kaplan pençesi gibi izleri rüyaların kumaşında işliyordu, özellikle de rutubet ve karanlık insanı hummalara sürüklediğinde. Geride, fonda da kefaretin gölgesi (gülünç birtakım yasal imalar eşliğinde). Bütün bunlar sadece dekordu, kolaylıkla paketlenebilir, 'Cehennem' etiketi yapıştırılıp çekip götürülebilirdi; çok seyrek olarak birşeyler hatırlardı Marina -sanki farklı cinslere ait iki sol elin montaj masasında birleştirilmiş yakın çekim görüntüsü gibi- ne yapardı onlar? Marina artık hatırlamıyordu (halbuki sadece *dört* yıl geçmişti üzerinden!)- *a quatre mains* mi oynarlardı?- yoo, piyano dersi de almıyorlardı- duvara tavşan gölgeleri mi düşürüyorlardı? yaklaştın, sıcak- sıcak, ama hâlâ bulamadın; bir şey mi ölçüyorlardı? Peki ne? Bir ağaca mı tırmanıyorlardı? Gövdesi cilalı gibi bir ağaca? Ama nerede, ne zaman? Günün birinde, insan geçmişine şöyle bir çekidüzen vermeli. Rötuşlamalı, bazı kareleri yeniden çekmeli. Belli 'kesintiler' yapılacak, araya 'parçalar' girecek; peliküldeki çeşitli manidar kopukluklar düzeltilecek; sahneleri art arda birbirine bağlayan 'kararmayla geçiş'ler, 'montajlanmamış film'den kesilip çıkarılacak olan istenmeyen, insanı zor durumda bırakacak sahnelerle dikkatlice bağdaştırılacak; evet, bir gün yapmalı- ölüm, klaketini şaklatarak salıneyi kesmeden önce.

Bu gece ise menüyü hazırlarken, az çok doğru olarak Demon'ın en sevdiği yiyecekler olduğunu hatırladığı yemekleri otomatik olarak art arda dizme seremonisiyle yetinmişti- *zelyoniya şçi*, kadife yeşili bir kuzukulağı - ıspanak çorbası, içinde kayıp duran haşlanmış katı yumurtalar, yanında eli yakan, karşı konulamayacak kadar yumuşak, et ya da havuç ya da lahana ile dolu *piroşki*- pii- roş- KİY, böyle okunur, böylece burada onu da hayırla anmış olduk, ölümsüzleştirdik. Ondan sonra,

pane yapılmış sudak (aynen) yanında haşlanmış patatesler, çil keklik (*riyabçik*) ve yemek kitaplarının dediği gibi Proust Yan-Etki'si yaratmayan o özel kuşkonmaz (*bejuhanka*).

"Marina," diye mırıldandı Demon ilk tabağın sonuna doğru. "Marina," diye tekrarladı yüksek sesle. "Aklımın köşesinden geçmez (sevdiği bir ifadeydi bu) Dan'in beyaz şarap ya da *des vos domestique*' in terbiyesi konusundaki zevkini eleştirmek. Beni bilirsin. Ben bütün o sersemliklerin üstüne çıkmış bir adamımdır, ben..." (bir jest yapıyor); "fakat canımın içi," diye devam etti, Rusça devam ederek, "bana *piroşki* getiren *çelovek* - yeni uşak, tombulca olan, hani gözleri (*s glazami*) -"

"Göz hepimizde var," yorumunda bulundu Marina sertçe.

"Valla, *onunkiler*, servis ettiği yemeği ahtapotlayıp götürecekmiş gibiler. Fakat konu bu değil. Kesik kesik soluyor Marina! Bir çeşit *odişka* (tıknefeslik) var onda. Dr. Krolik'i görıneli. İçimi karartıyor. Bir el tulumbası ritmi. Çorbamın üzeri ürperdi nefesinden."

"Bak baba," dedi Van, "Dr. Krolik'in elinden bir şey gelmez, çünkü çok iyi bildiğin gibi ölü, Marina da hizmetçilerine nefes almamalarını söyleyemez, çünkü gene bildiğin gibi, onlar canlı."

"Veen'lerin nüktedanlığı, Veen'lerin nüktedanhğı," diye mırıldandı Demon.

"Tamamen," dedi Marina. "Bu konuda bir şey yapmayı reddediyorum. Ayrıca zavallı Jones astımlı değil, sadece memnun etmek arzusu yüzünden gergin. Bir boğa kadar sağlıklı, bu yaz beni birçok defa sandalla Ardisville'den Ladore'ye götürdü, getirdi, gayet de hoşlandı kürek çekmekten. Zalimsin, Demon. Ona '*ne piktiti*' diyemem, tıpkı mutfaktaki yamak Kim'e gizli gizli fotoğraf çekmemesini söyleyemeyeceğim gibi- tam bir şipşak delisi bu Kim, gerçi diğer yönlerden çok tatlı, sevecen, dürüst bir çocuk; ne de küçük Fransız hizmetçime Ladore'nin en seçkin *bal masque*'lerine davet almamasını söyleyebilirim, nasıl yapıp ediyorsa bunu başarıyor."

"Bu ilginç," yorumunda bulundu Demon.

"O pis bir ihtiyar!" diye bağırdı Van neşeli bir sesle.

"Ben pis bir ihtiyar *delikanlıyım*," dedi Demon iç geçirerek.

"Söyler misin Bouteillan," diye sordu Marina, "iyi beyaz şarap olarak başka neyimiz var- ne önerebilirsin?" Kâhya gülümsedi ve şahane bir isim fısıldadı.

"Ah, evet, evet," dedi Demon. "Ah, canımın içi, yemekleri sadece kendi başına planlamamalısın. Kürek çekmeye gelince- kürek çekmek dedin de... Biliyor musun ki ben *moi*, *qui vous parle*, 1858'de üniversitenin birinci kürek takımındaydım. Van futbolu tercih ediyor, fakat lise takımında ancak, öyle değil mi? Ben ayrıca teniste de ondan iyiyim- öyle çayırda çimende oynananından değil, o köy rahiplerine göre bir oyundur, 'kortta oynananından', Manhattan'da dedikleri gibi. Başka, Van?"

"Beni eskrimde hâlâ yenersin, ama ben daha keskin nişancıyım. Bu gerçek *sudak* değil *papa*, ama gene de süper."

(Yemek için gerçek Avrupa sudağı bulamayan Marina en yakın olanı seçmişti, turna balığı ya da 'dory' Tartar sosuyla ve yanında haşlanmış taze patatesle.)

"Ah!" dedi Demon, Lord Byron'ın ren şarabından bir yudum alarak, "İşte Meryem Anamızın gözyaşlarının kefareti."

"Van'e demin kocandan bahsediyordum," diye sözünü sürdürdü sesini yükselterek (nedense Marina'nın küp gibi sağır olduğu yanılsaması içindeydi) "Ardıç votkasını fazlaca kaçırıyor, hatta birazcık aklı bulanmış, garipleşmiş. Geçen gün Dördüncü Cadde tarafında Pat Lane'den geçiyorum yürüyerek, baktım karşıdan geliyor, o pek çirkin arabasında, hani Nuh Nebi'den kalma iki kişilik arabası var ya! İşte ta uzaktan beni gördü ve el salladı, döküntü baştan aşağı titremeye başladı ve yarım sokak ötede durdu, seninki oturduğu yerde önce kıçıyla öne doğru ite ite kıpırdatmaya çalıştı onu, hani üç tekerlekli bisikleti taşa takılmış da kıpırdayamayan çocuklar gibi. Ona doğru hamle ettim, bir yandan da şunu düşünüyordum ki, iflas eden kesinkes *onun* mekanizmasıydı, düldülünki değil." Ama Demon'ın kötü kalbinin iyiliğinden Marina'ya söylemeyi unuttuğu bir şey vardı, geri zekâh Dan, sanat danışmanı Mr.Aix'den gizli, Demon'ın kumarbaz bir arkadaşından ve Demon'ın da esenlemesiyle, bir iki tane sah-

te Correggio almıştı- sonra da, bağışlanmaz bir şans eseri, gidip onları aynı derecede geri zekâlı bir koleksiyoncuya yarım milyona satınıştı ki Demon bu parayı kuzeninin günün birinde kendisine geri ödeyeceği bir borç olarak telakki ediyordu, eğer bu ikiz gezegende akıl, mantık diye bir şey varsa. Öte yandan Marina da Dan'in son hastalığı sırasında tanıştığı genç bir hemşireyle o gün bugündür oynaştığını Demon'a söylemekten kaçınınıştı (bu arada, bu cimcime hemşire Bess de, Dan'in önemli bir vesile için 'biyolojiye meraklı yarı Rus bir çocuğa hoş birşeyler alıvermekle görevlendirdiği' kızdan başkası değildi.)

"*Vous me comblez*," dedi Demon burgonya şarabıyla ilgili olarak, "'gerçi' işin *pravda*'sı, anne tarafından büyükbabam benim *gelinotte*'lu şampanya yerine kırmızı şarap içtiğimi görmekten ise masayı terk ederdi. Kusursuz, canımın içi (ateş ve gümüşle bezeli koridorun karşı yakasına doğru bir öpücük yolladı)."

Izgara çil kekliğin (ya da daha ziyade yörede 'dağ kekliği' adıyla anılan Yeni Dünyalı temsilcisinin) yanında kavanoza basılmış kırmızı yaban mersini (yörede 'dağ kızılcığı' denen) vardı. Bu küçük kahverengi av kuşlarından birinin özellikle lezzetli bir parçası içinden Demon'ın kırmızı diliyle sağlam köpek dişi arasına tesadüf eden bir saçma parçası çıktı. '*La feve de Diane*,' yorumunda bulundu Demon, saçmayı dikkatle tabağının kenarına bırakarak. "Araba durumu nasıl, Van?"

"Belirsiz. Seninki gibi bir Roseley siparişi verdim ama Noel'den önce teslim edilemiyor. Yan koltuğu olan bir Silentium bulmaya çalıştım ama bulamadım, savaştan ötürü, gerçi savaşlarla motosikletler arasında nasıl bir ilişki bulunduğu bir sır. Ama idare ediyoruz, Ada'yla ben, arabaya biniyoruz, bisiklete biniyoruz, hatta jikker'a biniyoruz."

"Nedense," dedi sinsi Demon, "birdenbire büyük Kanadalı şairimizin yüzü kızaran Irene hakkındaki şiirini hatırladım:

> '*Le feu si delicat de la virginite*
> *Qui* birşey *sur son front*...'

"Tamam peki. Benimkini İngiltere'ye yollatabilirsin, yeter ki-"

"Aklıma gelmişken, Demon," diye onun sözünü kesti Marina, "mesela, Praskovia'nın yıllarca faydalandığı cinsten eski, ferah bir limuzini şoförüyle birlikte nereden ve nasıl edinebilirim?"

"İmkânsız, canımın içi, onların hepsi ya cennette ya da Terra'dalar. Peki ama Ada, benim sessiz sevgilim ne ister doğum günü için? Önümüzdeki cumartesi, *po razşyotu po moyemu* (benim hesaplarıma göre) yanılmıyorsam, öyle değil mi? *Une riviere de diamants*?"

"*Protcştuyu*!" diye bağırdı Marina. "Evet, *seriojno* konuşuyorum. Ona *kvaka sesva (quoi que ce soit)* hediyeler vermene karşıyım. Dan'le biz icabına bakarız bu işlerin."

"Ayrıca unutacaksın da," dedi Ada gülerek ve 'elmaslar' denince koşullanmış gibi tepki vermesini bekleyen Van'e de hızla dilini çıkarıverdi.

Van sordu: "Yeter ki ne?"

"Yeter ki seni aynısından bir tane Ranta Road'da George'un Garajı'nda zaten bekliyor olmasın."

"Ada, çok yakında jikker'e yalnız bineceksin," diye de devam etti, "Mascodagama'ya tatilini Paris'te bitirteceğim. *Qui* bir şey *sur son ſront, en accuse la beaute*!"

Boş gevezelikler böylece sürdü gitti. Aklının en karanlık köşfezlerinde böyle parlak anılar biriktirmeyen var mıdır? Göz kamaştırıcı geçmiş suratına sırıttığında kıvranıp da elleriyle yüzünü örtmeyen var mıdır? Kim, uzun bir gecenin dehşeti ve yalnızlığı içinde-

"Neydi bu?" diye haykırdı Marina, elektriks yüklü bulutlar onu Ladore Eyaletinin Amber aleyhtarlarını korkuttuğundan çok daha fazla korkuturdu.

"Şiş-mek çaktı," diye önerdi Van.

"Bana sorarsanız," dedi Demon, şişip kabaran perdelere bakmak üzere iskemlesinde yan dönerken. "Sanıyorum bu bir fotoğrafçının flaşıydı. Ne de olsa aramızda ünlü bir aktris ve olaylar yaratmış bir akrobat var."

Ada pencereye koştu. Titrek manolyaların altında, fotoğraf makinesini kendi halinde, neşeli aile grubuna dikmiş, iki ya-

nında ağzı açık iki hizmetçi kız olan beyaz suratlı bir oğlan göründü. Ama bu sadece geceye mahsus bir seraptı, temmuz ayında sık olan bir şey. Kimsenin fotoğraf çektiği yoktu, adı ağza alınmaz gökgürültüsü tanrısı Perun dışında. Gümbürtünün gelmesini bekleyen Marina nefesini tutarak içinden sayı saymaya başladı, sanki dua edermiş ya da çok hasta birinin nabzım tutarmış gibi. Bir yürek atışı, çarpan yürek ile bir yerlerde -oh, çok uzaklarda- bir dağın tepesinde yıldırımın yerle yeksan ettiği balıtıkara çoban arasında bir mil kara geceyi aşıp, ona yetişirmiş güya. Gök gümbürdedi- ama oldukça pesten. İkinci bir şimşek yere kadar inen balkon pencerelerini gözler önüne serdi.

Ada yerine döndü. Van, Ada'nın iskemlesinin altından kızın peçetesini aldı ve bu kısa dalış ve kalkış süresince şakağıyla onun dizinin kenarına sürtündü.

"Bir tabak daha alabilir miyim Peterson usulü keklikten, *tetrastes bonasia windriverensis*?" diye sordu Ada, havalı havalı.

Marina minik bronz bir inek çıngırağını çaldı. Demon avucunu Ada'nın elinin üzerine yerleştirerek, onda garip biçimde hatıralar çağrıştıran nesneyi ona geçirmesini istedi. Ada *staccato* bir kavis çizerek yaptı denileni. Demon monoklünü gözüne yerleştirdi ve hatıraların dilini susturarak, çıngırağı inceledi; ama bu bir zamanlar Dr. Lapiner'in şalesinde loş odada yatağın yanındaki tepside duran çıngırak değildi; İsviçre işi bile değildi; sadece tatlı tatlı çınlayan o çevirilerden biriydi, aslına baktığınız zaman anlarsınız ki 'mealen' çevirmiş çeviren.

Ne yazık ki, 'kendisine gösterilen iltifat neticesinde' av kuşunun lokması kalmamıştı ve Bouteilan'la kısa bir müzakereden sonra demin yenenlerle biraz alakasız fakat son derece ağızlara layık bir Arles sosisonu, şu anda herkesin mideye indirmekte olduğu *asperges en branche*'ın yanında yerini aldı küçük hanımın tabağında. Ada'yla Demon'ın yağdan parıl parıl dudaklarını tıpatıp aynı biçimde açıp büzmeleri insanın içini daraltıyordu dense yeri; ikisi de, hanım hanımcık çançiçeğinin bu şehvetli akrabasını neredeyse yedi kat göklere kaldırdıktan sonra parmaklarını neredeyse birbirinin aynı bir hareketle bitiştire-

rek tuttukları sapı ağızlarına sokuyorlardı, bu parmak bitiştirme de ayrılıkçı bir mezhebin 'istavroz çıkarma hareketini' hatırlatıyordu (başparmakla işaret parmağı arasında bir milim falan fark eden saçma küçük bir mezhep ayrılığı) ki sırf bu hareket yüzünden iki yüzyıl önce Büyük Köleler Gölü sahillerinde bir sürü Rus başka Ruslarca yakılmıştı. Van, özel hocasının büyük dostu, o sıralar genç bir yardımcı profesör fakat çoktan ünlü bir Puşkinci olan, büyük bilgin, tutucu karakterli Semyon Afanasiyeviç Vengerov'un (1855-1954), Puşkin'in eserindeki tek bayağılık içeren sahnenin, *Evgeni Onyegin*'in bitmemiş bir *canto*'sunda 'tombul ve canlı canlı' istiridyeleri 'hücrelerinden' koparıp yiyen genç gurmelerin yamyamca iştahı olduğunu söylediğini hatırladı. Fakat ne yapalım, İngiliz yazarı Richard Leonard Churchill'in bir zamanlar röportajcılarla ve politikacıların gözbebeği olan Kırımlı Hanlardan birinin hayatını anlatan romanı 'Büyük Ve Değerli Bir Adam'da, -tam iki kez- yanlış biçimde tercüme ettiği bayat Fransızca deyişle (*chacun a son gout*) söylersek, 'herkesin kendi zevki vardır". Çevirinin yanlış olduğu fikri, tabii ki, nefret ve önyargı dolu Guillame Monparnasse'a aitti, Ada tersine çevirdiği bitkinin çiçek çanağını bir kâseye daldırırken Demon'a bu bilgiyi vermekteydi, Demon da aynı töreni aynı zarif biçimde yerine getirmekteydi.

Marina içinde uçları kırmızı gül yaprağından Türk sigaraları bulunan kristal kutudan kendine bir Albany seçip kutuyu Demon'a geçirdi. Ada da, biraz rahatsızca da olsa, bir sigara tellendirdi.

"Çok iyi biliyorsun ki," dedi Marina, "baban sofrada sigara içmeni onaylamıyor."

"Canım, ziyanı yok," diye mırıldandı Demon.

"Ben Dan'i düşünerek söylemiştim," diye izahatta bulundu Marina, kafası ağırca işlerdi. "O bu konuda çok vıdıvıdıcı."

"Eh, ben değilim," diye cevap verdi Demon.

Ada ve Van buna ellerinde olmadan güldüler. Şakalaşıyorlardı- düzeyli bir şakalaşma değil ama gene de şakalaşma.

Fakat bunun üzerine Van şöyle dedi: "Galiba ben de bir Albeni -pardon Albany- alacağım."

"Sürçü lisan!" dedi Ada, "isteyerek. Ben mantar toplamaya gittiğimde sigara içmeyi seviyorum, ama geri döndüğümde, bu korkunç, alaycı çocuk üzerimde ormanda karşıma çıkan romantik bir Türk'ün ya da Arnavut'un kokusu var diye tutturuyor."

"Ee," dedi Demon, "Van senin ahlakını gözetmekte son derece haklı."

Gavana'da 1700'den önce Rus ahçılar tarafından pişirilen gerçek Rus *profitrol*'ü ('l' belli belirsiz söylenecek), üzerleri Avrupa lokantalarında sunulan kara ve cılız 'Profit Erol'un üzerindekinden çok daha yoğun bir çikolatayla kaplı, içleri de bol kremalı puflardan oluşur. Dostlarımız krem şokola sosu selleri altında kalmış o besleyici hamur işini yemişler, biraz meyveye hazırlanıyorlardı ki Bout arkasında babası ve ayaklarını sürüye sürüye yürüyen Jones'la birlikte muhteşem bir antre yaptı.

Evdeki bütün tuvalet ve su boruları birden bağırsak guruldamasına benzer seslerle doldu. Bu her zaman bir şehir dışı telefon konuşmasının işareti ve habercisiydi. Günlerdir Kaliforniya'ya yazdığı fırtınalı bir mektuba cevap bekleyen Marina, şu anda tutkulu sabırsızlığını dizginleyemez haldeydi ve ilk gurultuda holdeki dorofona koşacak gibi olmuştu. Tam o sırada genç Bout uzun yeşil kordonunu sürükleyerek (kordon bir tarla faresini yutmak üzere olan bir yılan gibi gözle görülür biçimde kıvrılıyor, bükülüyordu) süslü, pirinç ve sedef kaplamalı ahizeyi içeri getirdi, Marina da bunu vahşi bir '*A l'eau!*'yla kulağına yapıştırdı. Oysa arayan bizim mızmız Dan'di, Miller'in o gece gelemeyeceğini ve onu ancak yarın sabah erkenden, hem de ayık olarak yanı sıra getireceğini cümle aleme bildirmek üzere arıyordu.

"Erkenden evet de, ayık şüpheli," dedi aile saadetinden gına gelmiş Demon, Ladore'deki kumar gecesinin ilk yarısını kaçırdığı için biraz kızmıştı, hem de iyi niyetli fakat tam da *birinci sınıf* olmayan şu yemekler uğruna.

"Kahveyi sarı odada içeceğiz," dedi Marina, kötü bir sürgün yerini bildirirmiş gibi. "Jones, *lütfen*, o telefon kordonunun üzerinde gezinme. Bilemezsin, Demon, bunca yıl sonra o sevimsiz Norbert von Miller'la karşılaşmak nasıl kâbus gibi ge-

liyor bana. Herhalde daha da burnu büyük ve dalkavuk biri olmuştur, ayrıca eminim benim Dan'in karısı olduğumun farkında bile değildir. Baltık Rusu," (Van'e dōndü) "ama aslında *echt deutsch*, gerçi annesinin kızlık adı Ivanov ya da Romanov ya da öyle bir şey Finlandiya'da ya da Danimarka'da mı ne patiska fabrikası varmış. Baronluğu nasıl edindiğini bilmiyorum; ben onu yirmi yıl önce tanıdığımda sadece Mr. Miller'dı."

"Hâlâ öyle," dedi Demon kuru bir sesle, "çünkü sen iki Miller'i birbirine karıştırdın. Dan için çalışan avukat benim eski arkadaşım Norman Miller, kendisi Fainley, Fehler ve Miller Hukuk Bürosunun ortağı olur ve Wilfried Lauirer'yle arasında çarpıcı bir fiziksel benzerlik vardır. Norbert'in ise, hatırladığım kadarıyla, *Kegelkugel* gibi bir kafası vardır, İsviçre'de oturur, senin kimle evlendiğini gayet iyi bilir ve adı anılmaya değmez bir üçkâğıtçıdır."

Çarçabuk bir fincan kahve ve bir yudum da vişne likörü içtikten sonra Demon ayağa kalktı.

"*Partir c'est mourir un peu, et mourir c'est partir un peu trop.* Dan'le Norman'a yarın sabah onlara istedikleri saatte Bryant'de çay ve kek ikramında bulunabileceğimi söyle. Aklıma gelmişken, Lucette nasıl?"

Maria kaşlarını çattı ve sevecen, kaygılı anne rolünde başını salladı. Aslında kızlarına beslediği sevgi, şirin Dack'e ve zavallı Dan'e sevgisinden daha bile azdı.

"Ah, nasıl korkuttu bizi bilsen," diye cevapladı sonunda, "çok fena korkuttu. Ama artık, görüldüğü kadarıyla-"

"Van," dedi babası, "hadi cici bir çocuk ol. Şapkam yoktu ama eldivenlerim vardı. Bouteillan'a galeriye bakmasını söyler misin, onları orada düşürmüş olabilirim. Hayır. Gitme! Tamam. Onları arabada bıraktım, çünkü yanından geçerken bir vazodan aldığım şu çiçeğin soğuk temasını hatırladım birden..."

Çiçeği fırlatıp attı, çiçekle birlikte her iki elini de yumuşak bir göğüse gömmek için duyduğu kaçamak arzunun gölgesini de fırlatıp atmıştı.

"Kalırsın diye ummuştum," dedi Marina (kalmış, kalmamış aldırdığı yoktu). "Oteldeki odanın numarası kaç- 222 olmasın?"

Marina, romantik tesadüfleri severdi. Demon anahtarlığına baktı: 221- hiç fena değil, kehanetsel ve anekdotsal olarak. Hmzır Ada, tabii hemen Van'e bir göz attı, bizimki burun kanatlarını büzüyor, Pedro'nun dar, güzel burun deliklerini taklit ediyordu.

"İhtiyar bir kadını ti'ye alıyorlar," dedi Marina, koketliği de elden bırakmadan ve beriki öpmek üzere elini havaya doğru kaldırırken misafirini Rus usulünce, eğik alnından öptü. "Beni bağışla," diye de ekledi, "terasa çıkamayacağım. Rutubete ve karanlığa karşı bir alerji geliştirdim; eminim ki ateşim 37.7'ye çıkmıştır bile, en azından."

Demon kapının yanındaki termometreyi parmağıyla tıklattı. Termometre, anlaşılır bir tepki veremeyecek kadar sık tıklatılmıştı ve üçü çeyrekte kalakalmıştı.

Van'le Ada geçirdiler onu. Ilık bir geceydi ve dört bir yanda Ladore'li çiftçilerin yeşil yağmur dedikleri şey çiseliyordu. Demon'm sedanı, verandanın pervanelerle lekeli ışığının altında, cilalı gibi defne yapraklarının arasında zarifçe pırıldıyordu. Çocukları şefkatle öptü, kızı bir yanağından, oğlanı ötekisinden, sonra Ada'yı yeniden- boynuna sarılan beyaz kolun çukur yerinden. Tek görebildiği arabanın kaputu ve farlarının ışığında eğik olarak yağan yağmur olduğu halde, narenciye rengi bir cumba penceresinden üzeri boncuklarla işli bir şal sallayan Marina'ya kimse aldırış etmedi.

Demon eline eldivenlerini geçirdi ve ıslak çakılları gürültüyle çakıldatarak çekip gitti.

"Şu son öpücük biraz uzun sürdü," dedi Van, gülerek.

"Eh, evet- dudakları kaydı gibi oldu," diye güldü Ada ve gülüşerek, evin yan kapısına doğru dönerlerken kucaklaştılar.

Bir an, nice puro tiryakisi konuğun yemekten sonra altında mola verdiği hoşgörülü bir ağacın koruyuculuğu altına girdiler. Uykuda gibi, masumane, yan yana, ikisi de kendine düşen pozisyonda, gecenin yağmurunun daha işbilir seslerine bir şap ve şup eklediler, sonra el ele, kameriyeli galerinin bir köşeciğinde pencerelerdeki ışıkların sönmesini beklediler.

"Gecede hafifçe ahenksiz olan bir şey vardı, *ne tak*, neydi?" diye sordu Van yumuşak bir sesle. "Fark ettin mi?"

"Tabii, ettim. Ama gene de Demon'a bayılıyorum. Bence iyice çılgın, hayatta bir işi ya da işlevi yok, mutlu olmaktan çok uzak ve felsefi anlamda sorumsuz- ve tamamen nevi şahsına münhasır."

"Fakat bu gece yolunda gitmeyen neydi? Senin ağzın dilin tutulmuş gibiydi ve söylediğimiz her şey *fal'şivo*'ydu. Acaba ondaki bir iç burun, sendeki benin, bendeki senin kokusunu aldı mı. Bana sormaya çalıştı... Yoo hoş bir aile yemeği değildi. Tam olarak neydi bu yemekte yolunda gitmeyen?"

"Aşkım, aşkım, sanki bilmiyorsun! Maskelerimizi hep, her zaman yüzümüzde taşımayı becereceğiz belki, yüce T bizi ayırıncaya kadar, fakat evlenmeyi hiçbir zaman beceremeyeceğiz- ikisi de hayattalarken. Düpedüz kıvıramayacağız, çünkü Demon kendi tarzınca, yasalardan da sosyal haşarattan da daha tutucu biri. İnsan anababasına rüşvet yediremez ve kırk yıl, elli yıl onların ölmelerini beklemek de akıl almayacak kadar korkunç bir şey- yani böyle bir şeyi beklemek düşüncesi bile bizim tabiatımıza aykırı, zalimce ve canavarca."

Oğlan, kızın yarı kapalı dudaklarını öptü usulca ve 'ahlaklıca'; derinlik anlarını umarsız tutku anlarından ayırt etmek için böyle derlerdi.

"Gene de," dedi Van, "Yabancı bir ülkede iki gizli ajan olmak eğlenceli. Marina yukarı çıktı. Saçların ıslak."

"Terra'lı casuslar ha? İnanıyorsun, inanıyorsun öyleyse Terra'nın varlığına? Ah, evet. inanıyorsun! Kabul ediyorsun. Seni tanırım!"

"Onu zihnî bir durum olarak kabul ediyorum. Tam aynı şey değil."

"Evet ama aynı şey *olduğunu* kanıtlamak istiyorsun."

Oğlan kızın dudaklarına bir dinsel öpücük daha dokundurdu. Öpücüğün kenarları tutuşmaya başlıyordu mamafih.

"Bu günlerden bir gün," dedi, "senden küçük bir tekrar gösterisi isteyeceğim. Dört yıl önce olduğu gibi, aynı masanın başında, aynı ışık altında oturacak, aynı çiçek resmini yapacaksın ve ben aynı sahneyi öyle sevinç, öyle gurur, öyle -bilmiyorum- şükranla yeniden izleyeceğim ki! Bak, bütün pencereler karan-

lık artık. Ayaküstü çeviri yapmak gerekiyorsa ben de yaparım bunu. Dinle bak:

Odaların ışıkları sönüyordu bir bir
Güzel kokularla soluk alıp verdi rozi.
Gölgesinde oturduk beraberce
Üstümüze dallarını germiş bir beryozi'

"Evet, şu 'kayın' çevirmen için oluyor bir 'mayın', değil mi? Bu Konstantin Romanov'un pek fena küçük şiirlerinden biri, öyle değil mi? Daha geçenlerde Lyaska Edebiyat Akademisi'nin başkanlığına seçildi, di mi? Berbat şair, mutlu koca. Mutlu koca!"

"Biliyor musun," dedi Van, "bana kalırsa, resmi okazyonlarda elbisenin altına gerçekten birşeyler giymelisin."

"Ellerin buz gibi. Neden resmi? Sen kendin söyledin aile toplantısı diye."

"Olsun, gene de. Eğildiğinde ya da bacaklarını açıp oturduğunda hep tehlikedeydin."

"Hiçbir zaman *bacaklarımı açıp oturmam*!"

"Eminim ki hijyene mugayir ya da belki de benim kıskançlığım. 'Mesut Bir İskemlenin Hatıraları'. Ah, sevgilim benim."

"En azından," diye fısıldadı Ada, "şu anda işe yarıyor, değil mi? Kroket odası, ha? *Ou comme ça*?"

"*Comme ça*, bu seferlik."

Oldukça eklektik olmakla birlikte, 1888'de Ladore modası Ardis'tekilerin sandıkları kadar da serbest değildi.

Ada, on altıncı doğum günü için verilen şahane piknik için sade bir keten bluz, mısır püskülü sarısı pantalon ve eskimiş mokasenlerini giymişti. Van ondan saçlarını açmasını istedi; kız mızıldandı, kırda bayırda o kadar uzun saçla rahat edemeyeceğini söyledi ama sonunda saçlarını arkadan ortadan buru-

şuk siyah ipekli bir kurdeleyle bağlamak suretiyle bir tavizde bulundu. Van'in yaz zarafeti konusundaki iddiası ise mavi bir polo gömlek, dizboyu gri flanel pantalon ve jimnastik ayakkabılarmdan ibaretti.

Kır eğlencesi geleneksel çam vadisinin ağaçları arasından sızan güneş huzmeleri arasına hazırlanır, serpiştirilirken, vahşi kızla sevgilisi bir arzu açlığı içinde kısa bir müddet ortadan kaybolarak soluğu küçük bir dereciğin şırıldayarak çeşitli yükseltilerden aktığı eğrelti otlarıyla dolu bir çukurlukta aldılar. Çok sıcak, nefes aldırmayan bir gündü. En ufak çam ağacının bile bir cırcırböceği vardı.

Kız dedi ki: "Eski bir roman kişisi gibi söyleyecek olursam, çook çok gerilerde kaldı, *davnim davno*, burada Grace ve başka iki güzel kızla kelime oyunları oynadığım günler. 'En, ense, ensiz, ensest.'"

Ada, bir botanikçi ve divane sıfatıyla, İngiliz dilindeki en şaşırtıcı kelimenin '*husked*' olduğunu, çünkü zıt anlamları barındırdığını söyledi, kabuklu ve soyulmuş, sıkı sıkıya kabuklu ve kabuğu kolayca soyulabilen, yani kolayca sıyrılıp çıkarılabilen- bel lastiğimi kopartman gerekmiyor, hayvan. "Kabuğu sıyrıldı sıyrılacak 'hay-van'ın," dedi Van, sevecen. Zamanın ilerleyişi kollarında tuttuğu bir mahlûka, bu taptığı mahlûka duyduğu sevecenliği sadece artırabilirdi. Kızın hareketleri daha da esnekti şimdi, kalçaları daha da çok bir liri andırır olmuşlardı, onun saç kurdelesini kendi elleriyle çözmüştü.

Dereciğin billur raflarından birinin kıyısında çömelmiş duruyorlardı, su tam dökülmeden önce resmi çekilsin diye duruyor ve kendi de resim çekiyordu, Van suyun son hamlesinde, Ada'nın gözlerinin sudaki yansısının bir uyarı işareti çaktığını gördü. Buna benzer bir şey eskiden de olmuştu; ne olduğunu hatırlamaya yetecek zaman yoktu, fakat gene de arkasında tökezleyen adımın sesini o an tamdı.

Kayaların çatlakları arasında buldular zavallı Lucetteciği ve avuttular, bir granit parçasının üzerindeki çalılara takılıp ayağı kaymıştı. Yüzü al al, şaşalamış çocuk abartılı bir acı içinde kalçasını ovuşturdu. Van'le Ada birer küçük ele yapışarak Lu-

cette'i koşa koşa pikniğin yapıldığı açıklığa götürdüler, Lucette oraya vardığında bir kahkaha attı, orada aklı fırttı, dosdoğru kanatları açılmış masalardan birinin üzerinde onu bekleyen güzel meyveli pastalara koştu. Orada terli gömleğinden sıyrılıp çıktı, yeşil şortunu belinden yukarıya çekti ve pas kırmızısı toprağın üzerine çömelerek, topladığı yiyeceklere girişti.

Ada pikniğine Erminin ikizlerinden başka herhangi bir kimseyi davet etmeyi reddetmişti; fakat erkek kardeşi kız olmadan davet etmeye de niyetli değildi. Anlaşıldı ki, kız davete icabet edemeyecekti, New Cranton'a ilk erkek arkadaşı olan genç bir trampetçiyi, oğlan alayına iltihak edip günbatımına karışıp giderken uğurlamaya gitmişti. Fakat şimdi Greg'e gelme denilemezdi tabii: bir önceki gün Ada'nın ziyaretine gelmiş, ona çok hasta olan babasından bir 'muska' getirmişti. Adam, Ada'nın beş yüzyıl önce, Timur'la Nabok zamanında, Kiev'de, sarı fildişinden oyulmuş, büyükannesinin hiç yanından ayırmadığı küçük deveye aynı ilgiyi göstersin istiyordu.

Van, Ada'nın Greg'in aşkından etkilenmediğini tahmin ederken yanılmıyordu. Greg'i yeniden görmek ona haz verdi- katışıksızlığında ahlaksızca bir yan vardı bu hazzın, başarılı bir rakibin 'efendi bir arkadaş'a duyduğu dostane duygulara buz gibi bir çeşni katan bir katışıksızlık.

Görkemli yeni kara Silentium marka motosikletini orman yoluna bırakmış olan Greg, "misafirimiz var," dedi.

"Hakikaten de öyle," dedi Van. "*Kto siyi* (Kimler?)- bir fikrin var mı?"

Kimsenin bir fikri yoktu. Yağmurluklu, boyasız, keyfi kaçmış Marina kalkıp geldi ve ağaçların arasından Van'in işaret ettiği yöne baktı.

Üzerlerinde koyu, eskimiş, kabasaba elbiseler olan bir düzine yaşlıca kasabalı Silentium'u hürmetle inceledikten sonra orman yolundan geçip ormanın içine girdiler ve peynir, çörek, salam, sardalye ve Chianti'den oluşan mütevazı bir *colazione*'nin başına oturdular. Bizim piknikçilerden, onları herhangi bir biçimde rahatsız etmemeye yetecek kadar uzaktılar. Yanlarında kurmalı müzik kutuları yoktu. Alçak sesle konuşuyor-

lardı, hareketleri bundan daha dikkatli olamazdı. Grupta egemen jest, bazılarının kasap kâğıdı ya da kaba gazete kâğıdı ya da fırıncıların ekmek sardığı cinsten bir kâğıdı (çok hafif ve işe yaramaz olanlardan) yumruklarıyla tortop edip buruşturulmuş kâğıdı sessiz, dalgın bir hareketle bir kenara fırlatması idi, onlar bunu yaparken başka, hüzünlü, evliya cinsinden eller de bir tören gibi yiyeceklerin kâğıtlarını açıyor ya da her nedense yeniden kâğıtlara sarıyorlardı, bunlar çamların soylu, yalancı akasyaların mazbut gölgesi altında oluyordu.

"Ne garip," dedi Marina, başındaki güneş ışığı vurmuş kel noktayı kaşıyarak.

Van durumu araştırsın ve bu Çingene politikacılara ya da Kalabriyalı amelelere, Ağa'nın ormanlarında birilerinin izinsiz kamp yaptığını öğrendiği takdirde *köpüreceğini* bildirsin diye bir uşak yolladı.

Uşak başını iki yana sallayarak geri döndü. Adamlar İngilizce bilmiyorlardı. Van kalkıp yanlarına gitti:

"Lütfen burayı terk edin, özel arazi," dedi Van, konuşma Latincesi, Fransızca, Kanada Fransızcası, Rusça, Yukon Rusçası ve gene çok kaba Latinceye başvurarak: *proprieta privata*.

Durmuş onlara bakıyordu, onlarsa onu görmüyorlardı, üzerine yaprakların gölgesi düşmüyordu sanki. Eskimiş pazarlıklarını giymiş, kötü tıraşlı, mavi çeneli adamlardı. Bir ya da ikisinin gömleğinin yakası da yoktu, fakat gömleklerin yaka düğmesi duruyordu. Biri sakallıydı, gözlerini ıslak ıslak bir kısışı vardı. Çatlaklarına tozlar birikmiş rugan botlar ya da ya çok küt veya çok sivri uçlu turuncumsu kahverengi kunduralar ayaklardan çıkarılmış, dulavratotu çalılarının altına itilmiş ya da pek kelermiş açıklıkta eskiden beri varolan ağaç kütüklerinin üzerine konmuştu. Gerçekten de, ne garip! Van ricasını yineledi, izinsiz misafirler kendi aralarında tamamen anlaşılmaz bir jargonla söylenmeye başladılar, küçük kışkışlama hareketleri yaptılar, gönülsüzce kene kovalar gibi.

Marina'ya danıştı Van -kaba kuvvete başvursun muydu, ama tatlı, can Marina, bir eli kalçasında, öteki eliyle saçını yoklayarak, hayır, görmezden gelelim, dedi- hele de artık iyice orma-

nın içlerine doğru uzaklaştıkları göz önünde tutulursa- bakın, bakın- bazıları yemeklerinden geri kalan çeşitli ufak tefeği eski çarşafa benzeyen bir şeyin üzerinde *a reculons* sürükleyip götürüyorlardı, çarşaf çakıllı bir sahilin üzerinden sürüklenen bir balıkçı sandalı gibi uzaklaştı. Bu arada diğerleri de buruşturulup top yapılmış paket kâğıtlarını bu genel yer değiştirmeye uyarak daha uzak köşe bucağa sokuşturuyorlardı: son derece melankolik ve anlamlı bir resim- ama ne anlama geliyordu, ne?

Yavaş yavaş varlıkları Van'in zihninden silinip gitti. Şu anda herkes harikulade bir zaman geçiriyordu. Marina piknik için üzerine geçirdiği açık renkli yağmurluğu ya da 'önlüğü' üzerinden çıkarıp attı (aslında, ne de olsa üzerindeki gri ev elbisesi boynundaki pembe eşarpla beraber yaşlı bir hanım için oldukça neşeliydi, kendi ifadesine göre), boş bir bardağı havaya kaldırarak, havalı havalı ve çok da müzikal bir biçimde, Yeşil Çayırlar aryasını söylemeye başladı: "Tazeleyin, tazeleyin kadehlerdeki şarabı! Aşka kadeh kaldıralım! Aşkın ateşine!" Van dehşet ve merhametle ve sevgi duymaksızın Traverdiata'nın zavallı ihtiyar başından, saç boyasının ölü saçlarından çok daha parlak korkunç bir paslı kozalak rengine boyadığı kafa derisinden gözlerini alamıyordu. Bundan önce de defalarca yaptığı gibi, ondan biraz olsun hoşlanmaya çalıştı fakat her zamanki gibi başaramadı ve kendi kendine Ada'nın da annesini sevmediğini söyledi, ne idüğü belirsiz ve korkakça bir avuntu.

Gregg, dokunaklı bir safiyetle, Ada'nın görüp de beğeneceğini umarak, Matmazel Lariviere'i binlerce küçük nezaket bombardımanına tuttu- eflatun ceketini çıkarmasına yardım etti, onun yerine bir termostan Lucette'in kupasına süt doldurdu, sandviçleri gezdirdi, Matmazel Lariviere'in şarap kadehini yeniden yeniden tazeledi, İngilizlere atıp tutmalarını dudaklarında kendinden geçmiş bir sırıtışla dinledi, Lariviere İngilizleri Tatarlardan ve hatta, ne bileyim, Asurlulardan bile daha nahoş buluyordu.

"İngiltere!" diye haykırdı, "İngiltere! Her şaire, kiminin soyu sopu şüpheli doksan dokuz *sales petits bourgeois* düşen memleket! İngiltere Fransa'ya öykünmeye cüret ediyor! Şurda se-

petimde pek ünlü bir İngiliz romanı var, bu romanda bir hanıma bir parfüm hediye ediliyor -pahalı bir parfüm!- adı *Ombre Chevalier*, bu aslında bir bahk adı, o kadar, çok lezzeth bir balık evet, ama insanın mendihni hoş kokutmak için kullanacağı bir balık değil, hiç değil. Hemen ondan sonraki sayfada, 'güya' filozof biri 'une *acte gratuite*'den bahsediyor, sanki bütün edimler dişil sonekle bitermiş gibi, hikâyedeki 'güya' Parisli bir otelci de '*je regrette*' diyeceği yerde '*je me regrette*' diyor!"

"*D'accord*," diye söze girdi Van, "peki ya İngilizce'den Fransızca'ya çevirilerdeki vahşet örneği çuvallamalara ne demeli, mesela-"

Ne yazık ki ya da belki de ne iyi ki, tam o sırada Ada büyük kızgınlık bildiren Rusça bir çığlık attı, çünkü üstü açılıp kapanır çelik grisi bir otomobil sinsice açıklığa doğru sızmaktaydı. Araba durur durmaz çevresini mahut kasabalılar grubu sardı, ceketlerini ve yeleklerini üzerlerinden çıkarmalarının garip bir sonucu olarak sayıca kalabalıklaşmış gibiydiler. Genç Percy de Prey, türlü öfke ve horgörü belirtileriyle, kalabalığı yara yara, üzerinde fırfırlı gömlek ve beyaz bir pantalonla, dosdoğru Marina'nm şezlonguna geldi. Ada'nın, sersem annesini menetmeye yönelik bakışına ve başını hafifçe sallamasına rağmen, partiye o da davet edildi.

"Ah, ne büyük şeref... Ah, büyük bir zevkle kabul ediyorum," diye cevap verdi Percy, akabinde -hemen akabinde- güya unutkan tatsız haydut marş, marş arabasına geri döndü (arabanın yanında hâlâ gözleri kamaşmış son bir hayran dolanıyordu) ve bagajdan uzun saplı güllerden bir buket çıkarıp getirdi.

"Ne fena, güllerden de pek tiksinirim," dedi Ada, gülleri abartılı bir temkinlilikle kabul ederek.

Muskat şarabı açıldı. Ada'nın ve Ida'nın şereflerine içildi. 'Sohbet genel konulara kaydı,' Monparnasse'ın ifadesiyle söylersek.

Kont Percy de Prey dönüp Ivan Demiyanoviç Veen'e sordu: "Duyduğuma göre anormal pozisyonlardan hoşlanıyormuşsunuz?"

Bu soru müsveddesi alaylı biçimde sorulmuştu. Van, havaya tuttuğu gözlüğünün gerisinden ballanmış güneşe baktı.

"Yani ne anlamda?" diye sordu.

"Şu ellerinin-üzerinde-yürüme-numarası. Teyzenizin hizmetçilerinden biri bizim hizmetçilerden birinin kızkardeşi olur ve iki güzel dedikoducu tehlikeli bir takım oluşturur" (güle-rek). "Efsaneye göre siz bunu gün boyu, her köşede yapıyormuşsunuz, tebrikler!"(reverans yaparak.)

Van cevap verdi: "Efsane, bu özelliğimi pek abartmış. Aslında, o dediğinizi iki gecede bir birkaç dakikalığına yapıyorum, değil mi Ada?" (etrafa bakınıp onu arayarak.) "Kont hazretleri, size biraz daha muz-kırat şarabı verebilir miyim, kötü bir kelime oyunu ama benim kendime ait."

Delikanlıların canlı ve tasasız çene yarıştırmalarını zevkle dinleyen Marina, "Van, caanım," dedi, "Ona Londra'da yaptığın sükseyi anlatsana. *Zö tampri* (lütfen)"

"Evet," dedi Van, "aslında bütün olay bir haşarılık olarak başlamıştı, anlarsınız ya, bizim Chose'da, ama sonra-"

"Van!" diye bağırdı Ada tiz bir sesle. "Sana bir şey söylemek istiyorum, buraya gel."

Dorn (bir edebiyat dergisini karıştırarak, Trigorin'e): "Burada, birkaç ay önce bir makale yayımlanmıştı...bir Amerika Mektubu, senden bir şey isteyecektim, sırası gelmişken" (elini Trigorin'in beline dolayarak sahnenin önüne getirir), "şu soru beni oldukça ilgilendiriyor da..."

Ada sırtını bir ağaca dayamış ayakta duruyordu, biraz evvel idam mangası karşısında gözlerinin bağlanmasını reddetmiş güzel bir casuse gibi.

"Senden bir şey isteyecektim, sırası gelmişken, Van" (fısıltıyla konuşarak, bileğini öfkeyle dışarı doğru kırarak) "süzme salak ev sahibi rolünü oynamaktan vazgeç; küp gibi sarhoş zaten, görmüyor musun?"

İnfaz, Dan Enişstenin gelişiyle yarıda kaldı. Dan Enişstenin dikkat çekecek kadar fütursuz bir araba sürüşü vardı, nedense, ekşi, gam kasavet tipler çoğunlukla böyle araba sürer. Çamların arasından hızla kavisler çizerek gelip küçük kırmızı spor

arabayı Ada'nın önünde durdurdu ve ona kusursuz bir armağan verdi, koca bir kutu naneli şeker, beyaz, pembe ve oh, oh, yeşil! Sana bir de telgrafım var, dedi, göz kırparak.

Ada telgrafı yırtarak açtı- ve bunun, korktuğu gibi, kendisine Kalugano'dan gelen bir telgraf değil, annesi için çok daha şen bir yerden Los Angeles'dan gelen bir telgraf olduğunu gördü. Telgrafa göz atarken Marina'nın yüzüne yavaş yavaş bayağı münasebetsiz bir genç kız ifadesi, bir nur indi. Zafer kazanmış gibi telgrafı Lariviere-Monparnasse'a gösterdi, o da iki kere okuduktan sonra başını hoşgörülü bir onaylamama ifadesiyle yana eğdi. Sevinçten neredeyse tepinerek: "Pedro gene geliyor," diye bağırdı (boğazı tıkandı, yırtıldı) Marina sessiz kalan kızına.

"Ve, herhalde, yazın sonuna kadar da kalacak," dedi Ada -ve Greg ve Lucette'le Snap oynamak üzere, küçük karıncalarm ve kuru çam iğnelerinin üzerine serilmiş bir dizörtüsünün üzerine oturdu.

"Yoo, hayır, *da ne je*, sadece on beş gün kalacak," (genç kızlar gibi kikirdeyerek), "Daha sonra Houssaie, *Gollivud-toj*'a gideceğiz." (Marina gerçekten de formundaydı) -"evet, hepimiz birlikte gideceğiz, yazar, çocuklar ve Van- eğer arzu ederse."

"Ah, ister de gelemez fakir," dedi Percy, (espri *anlayışına* örnek)

Bu arada, üzerinde kiraz kırmızısı çizgili blazer'i ve varyete-komedyeni şapkasıyla pek fiyakalı görünen Dan Enişte, yakındaki piknikçilerle çok ilgilenerek, bir elinde bir kadeh Hero şarabı ötekinde bir kanape, onların yanına gitti.

"'Lanetli Çocuklar'", dedi Marina, Percy'nin öğrenmek istediği bir şeye cevaben.

Percy, çok yakında ölecektin- Kırım'da bir yarın üzerinde biten otların üzerinde, tombul bacağındaki o kurşundan değil üstelik de, birkaç dakika sonra, gözlerini açıp kendini rahatlamış ve makiler altında güvencede hissettiğinde; pek yakında ölecektin Percy; fakat Ladore ilinde o temmuz günü, biraz evvel sona eren bir cümbüşten gelmiş, krallar gibi, sarhoş çamlar altında eyleşiyordun, kalbinde şehvet, sarı kıllı güçlü elin-

de yapış yapış bir kadeh, can sıkıcı bir edebiyatçı kadına kulak veriyor, yaşlanan bir aktrisle çene yarıştırıyor, onun somurtuk kızını gözlerinle yiyor, bu ballı duruma da bayılıyordun, aziz dostum, çin-çin, eh şaşmamalı buna. Genç irisi, yakışıkh, tembel ve acımasızdın, Rugby'nin as oyuncusu, köylü kız bozmakta bir numaraydın, sende hem mesleğe ara vermiş bir atletin çekiciliği hem el üstünde tutulan bir eşşeğin ağzını yaya yaya konuşması vardı. Yakışıklı aydede suratında en çok nefret ettiğim şey o bebek cildiydi, kolayca tıraş olanların şeftali tenli çenen. *Bense* her defasında oramı buramı kesip kanatmaya başlamıştım ve daha yetmiş yıl kanatıp duracaktım.

"Şu çam ağacına asılı bir kuşevinde," dedi Marina genç hayranına, "bir zamanlar bir 'telefon' vardı. Onun orada durmasını ne kadar isterdim şu anda! Ah, işte geldi, *enfin*!"

Kocası, kadehsiz ve kanapesiz olarak, sallana sallana geri döndü, harikulade haberleri vardı. Adamlar 'gayet de kibar bir topluluk'tu. Hiç yoksa bir düzine İtalyanca kelime çalınmıştı kulağına. Anlayabildiği kadarıyla, bir çobanlar toplantısı söz konusuydu. Kendisinin de çoban olduğu vehmine kapılmışlardı. O kopyanın altında Kardinal Carlo de Medici'nin koleksiyonundan bir tuval gizlenmiş olabilirdi. Heyecanlanarak, aşırı heyecanlanarak, küçük adam hizmetkârların bu mükemmel yeni dostlarına et ve şarap götürmeleri konusunda ısrar etti; boş bir şarap şişesi, içinde dikiş edevatı olan bir sepet, İngilizce bir roman, Quigley'nin bir romanı ve bir top tuvalet kâğıdı derleyip toparlayarak kendisi de işe girişti. Fakat Marina, profesyonel zorunluluklar dolayısıyla hiç gecikmeden Kaliforniya'yı araması gerektiğini izah etti; Dan de projesini oracıkta unutarak onu hemen arabayla eve bırakmayı teklif etti.

Bundan sonra olanların bağları ve bağcıkları çoktan sisler ardında kaldı, fakat -yaklaşık, tam berikilerin oradan ayrıldıkları sıra ya da biraz sonra- Van kendini dere kıyısına (öğle üzerinin erken saatlerinde sularına düşen bir çift gözü yansıtmıştı) çömelmiş, Percy ve Gregg'le karşı kıyıdaki eski, paslı, yazıları okunmayan bir levhaya çakıltaşlarıyla nişan alırken buldu.

"*Oh, nado passati!* (...meliyim!)" diye bağırdı Percy, kendine

yakıştırdığı o Slav aksanıyla, yanaklarını şişirip, aceleyle düğmelerini çözmeye çabaladı. Bütün hayatım boyunca, dedi Van'e umursamaz Greg, bu kadar çirkin bir alet görmedim, cerrahi müdahaleye uğramış, korkunç büyük ve koyu renkli, böyle kocaman *coeur de boeuf*lü; büyülenmiş gibi bakakalan, kolay beğenmez oğlanlar şunun kadar kesintisiz, bu kadar geniş bir kavis çizen, hemen hemen sonsuz bir sidik görmediklerini de ifade ettiler. "Oohş!" dedi delikanlı, ferahlamıştı, aletini yeniden yerine yerleştirdi.

İtişme nasıl başladı? Kaygan taşlara basarak üçü de dereden mi geçiyorlardı? Percy, Greg'i itti mi? Van, Percy'ye dirsek mi attı? Ellerinde bir şey mi vardı- bir sopa? Birinin yumruğundan zorla çekilip alınan? Biri ötekinin bileğine yapıştı, öteki bileğini zorla çekip kurtardı mı?

"Yuho-ho," dedi Percy, "canın oyun istiyor ha, arkadaşım!"

Dize kadar pantalonunun bir cebi sırılsıklam olan Greg, çaresizce -ikisini de severdi- onların çayın kıyısında kapışmalarını seyrediyordu.

Percy, Van'den üç yaş büyük ve epey bir kilogram daha ağırdı, ama bizimki ondan çok daha iriyarı kabadayıları kolayca alt etmişti. Demeye kalmadı, Kont'un kanı tepesine sıçramış başı, Van'in kafakoluna girmişti bile. Homurdanan Kont, iki bükülüm tökezleye tökezleye şöyle bir çayır çimen gezindi. Kıpkırmızı bir kulağı kurtardı, kulak yeniden yakalandı, bir çelme, Van altına alıverdi onu ve anında 'kündeye getirdi', King Wing'in minder jargonuyla, *na lopatki*. Percy son nefesini vermekte olan bir gladyatör gibi, iki kürek kemiği de işkencecisi tarafından yere yapıştırılmış bir halde yatıyordu, işkencecinin başparmakları şu anda o inip kalkmakta olan soluk borusuna korkunç bir masaj yapmaya başlamıştı. Percy ani bir acı böğürmesiyle artık yetti demeye getirdi. Van daha anlaşılır bir teslim ifadesi ricasında bulundu, bu da yerine getirildi. Van'in, kesik kesik merhamet dilenmesini duymamış olabileceğinden korkan Greg, bu ricayı üçüncü tekil şahısta yorumlayarak dile getirdi. Van, bahtsız Kontu serbest bıraktı, Kont yerinde doğrulup oturdu, tükürdü, gırtlağını ovuşturmaya başladı, iriya-

rı gövdesine dolanan gömleğine yeniden çekidüzen verdi ve Greg'den hırıltılı bir sesle kaybolan bir kol düğmesini bulmasını istedi.

Van derenin rafımsı çıkıntılarının alttakilerinden birinde ellerini yıkadı ve şaşırarak, bir deniz hıyarına benzemediği söylenemeyecek şeffaf, silindirik bir zamazingonun, derenin aşağı akıntısının biryerlerinde takılıp kalmış olduğunu görmek matrağına gitti, etrafının da bir öbek unutmabeniyle sarılı olduğunu gördü, eh, iyi isim doğrusu.

Piknik yerine doğru yürümekteydi ki, arkadan bir dağ devrildi üzerine. Tek, şiddetli bir hamleyle hasmını başının üzerinden öne savurdu. Percy gümbürtüyle yeri boyladı ve bir iki saniye sırtüstü yattığı yerde kalakaldı. Yengeç kıskaçlarını hazır etmiş bekleyen Van ona bakıp, henüz gerçek bir kavgada kullanma fırsatı bulamadığı egzotik bir işkence numarasını Percy'nin üzerinde deneyip deneyemeyeceğini aklından geçirdi.

"Omuzumu kırdın," diye homurdandı Percy, yarı yarıya doğrulup kalın kolunu ovuşturarak. "Kendine biraz hakim ol, tamam mı, haşin çocuk."

"Ayağa kalk!" dedi Van. "Haydi, kalk ayağa! Aynından biraz daha ister misin, yoksa hanımlara iltihak edelim mi? İltihak? Tamam. Ama, lütfen, önümden yürü bakalım."

Van tutsağıyla piknik yerine yaklaşırken bu beklenmedik ekstra raund dolayısıyla soğukkanlılığını kaybettiği için kendi kendine küfretti; farkında olmadan soluk soluğa kalmıştı, her bir siniri oynuyordu, kendini topallarken ve topallayışını düzeltmeye çalışırken yakaladı- Percy de Prey ise, üzerinde mucize kabilinden tek leke olmayan beyaz pantalonu ve hafifçe buruşmuş gömleği ile, kol ve omuzlarını canlı hareketlerle kıpırdatarak uygun adım yürüyor ve oldukça dingin, hatta aslında oldukça neşeli görünüyordu.

O sırada Greg koşa koşa yanlarına geldi ve kol düğmesini yetiştirdi- titiz bir araştırmanın sonucu küçük bir zaferdi bu, Percy lakayt bir 'Afferin evlat!'la ipekli kol yenini bitiştirdi, böylece küstahça tazelenme işini nihayete erdirdi.

Çalışkan yol arkadaşları, koşmayı bırakmadan, sona ermiş

şölen yerine ikisinden önce vardılar; bir elinde iki, öbür elinde üç tane kırmızı şapkalı iki mantarla ayakta duran Ada'yla burun buruna geldi; bizimkinin dörtnala gelişi karşısında kızın yüzünde beliren şaşkınlık ifadesini kaygı ifadesiyle karıştıran bizim Greg efendi ta uzaklardan bir acele bağırdı: 'Hayır, bir yeri incinmedi! Bir yeri incinmedi Mis Veen'- o merhamet körlüğü içinde genç şövalyemiz, çapkınla çarpanbalığı arasındaki çarpışmadan kızın haberdar olmasının imkânsız olduğunu akıl edememişti.

Çapkın, 'İncinmedi, tabii ki incinmedi!' diyerek kızın elinden, onun en leziz bulduğu yiyecek olan mantarlardan ikisini aldı, pürüzsüz şapkalarını okşayarak, "Neden incineyim ki? Kuzeniniz, Greg'le sadık hizmetkârınıza Oryantal Skromotoff mudur nedir, çok güzel bir gösteri sundu," dedi.

Şarap istedi- fakat kalan şişeler yakındaki açıklıktaki işgalleri sona ermiş bulunan esrarengiz çobanlara yollanmıştı; yoldaşlarından birinin işini görmüş, cesedi de gömmüş bile olabilirlerdi bunlar, akasya ağacının dalından sarkan sert yakalıkla sürüngenimsi kravat eğer ona aitse. Ada'nın gerisin geriye Kont'un otomobilinin bagajına konulmasını söylediği gül buketi de ortada yoktu- gülleri bana vererek ziyan edeceğine, onları Blanche'ın güzel kızkardeşine versin buyurmuştu Ada.

Matmazel Lariviere yaylının sürücüsü Kim'le çocukların sarışın sakallı arabacısı Trofim'i siesta'larından kaldırmak üzere ellerini şaklatmaktaydı. Ada mantarlarını geri aldı ve bir *Handkuss* uman Percy bula bula yumruk yapılmış soğuk parmaklar buldu.

"Yeniden görüştüğümüze sevindim, ahbap," dedi Percy, Van'in omuzuna hafifçe vurarak, bu onların çevresinde yasak bir jest. "Seninle yakında gene oynaşırız, umarım. Bakalım," diye ekledi daha alçak bir sesle, "atıcılıkta da güreşteki kadar iyi misin?"

Van arabasına giden Percy'i izledi.

"Van, Van buraya gel, Greg vedalaşmak istiyor," diye bağırdı Ada, ama Van dönüp bakmadı.

"Bu bir meydan okuma mı, *me faites-vous un duel*?" diye sordu Van.

Direksiyon başındaki Percy sırıttı, gözleri birer çizgi halini aldı, gösterge paneline doğru eğdi başını, yeniden sırıttı ama bir şey demedi. Motor hır-hır etti, sonra bir gökgürültüsüne boğuldu ve Percy eline eldivenlerini geçirdi.

"*Quand tu voudras, mon gars*," dedi Van eski Fransa'da düellocuların kullandıkları o korkunç ikinci tekil şahıs hitap şeklini kullanmıştı, sonra da arabanın çamurluğuna bir şaplak indirdi.

Araba sıçrayıp öne atıldı ve gözden kayboldu.

Van piknik yerine geri döndü, kalbi sersem gibi güm güm atıyordu; geçerken yolun biraz berisinde Ada'yla konuşmakta olan Greg'e el salladı.

"Gerçekten, seni temin ederim," demekteydi Greg ona, "kuzeninin bir suçu yok. Percy başlattı- ve Teristan ve Sorokat'da kullanılan Korotom güreş tekniğiyle- eminim babam sana bu konuda daha iyi bilgi verebilir- iki seksen yere serildi."

"Çok tatlı çocuksun," diye cevap verdi Ada, "ama korkarım beynin pek iyi çalışmıyor."

"Senin yanındayken hiç çalışmıyor," dedi Greg, kara küheylanına bindi, ondan da, kendinden de, iki kabadayıdan da nefret ediyordu.

Sürücü gözlüklerini taktı, kayarcasma çekip gitti. Matmazel Lariviere'e gelince, o da yaylısına bindi ve orman yolunun benek benek manzarasında yitip gitti.

Lucette, koşup Van'in yanına geldi ve handiyse diz çökerek büyük kuzenini kalçalarından kavradı, bir an ona yapışıp kaldı. "Haydi gel," dedi Van, onu yerden kaldırarak, "hırkanı unutma, böyle çıplak gezinemezsin," dedi.

Ada ağır adımlarla yanlarına geldi, "Kahramanım benim," dedi, pek ona bakmadan. Üzerinde o anlaşılmaz hava vardı, alay mı ediyordu zevkten eriyor muydu, yoksa birinden birinin taklidini mi yapıyor belli değil.

Lucette, mantar sepetini sallayarak, şarkı söylüyordu:

Memesinin ucunu kopardı,
Bizimki artık topaldı...

"Lucy Veen, kes şunu!" diye bağırdı Ada yumurcağa; Van de çok kızmış gibi elinde tuttuğu küçük bileği sarstı, bir yandan da hınzır hınzır Ada'ya göz kırptı.

Böylece, tasasız görünüşlü bir üçlü halinde, beklemekte olan faytona yollandılar. Ahlar vahlar ederek kalçalarına şaplaklar indiren arabacı ayakta durmuş, bir çalılığın arkasından çıkıp gelmiş üstü başı dağınık küçük bir uşağa verip veriştiriyordu. Oğlan içinde muazzam büyük, gövdeleri şahane uzunlukta yarış atı resimleri olan *Tattersalia* dergisinin tarazlı, tırtıklı bir nüshasının resimlerine doyasıya bakmak için oraya gizlenmiş, bu yüzden de kullanılmış kapkacakla uyuklayan hizmetçileri alıp götüren üstü açık at arabasını kaçırmıştı.

Oğlan arabacı yerine, Trofim'in yanına tırmandı, Trofim geri geri giden aygırları bir 'brrrh' sesi çıkararak hizaya getirdi, bu arada Lucette de karanlıklaşan yeşil gözleriyle her zaman çıkıp tünediği yerin işgal edilişini izlemekteydi.

"Onu ağabey-yarısı dizlerine oturtmak zorundasın," dedi Ada, ilgisiz bir sesle.

"Peki ama *La maudite riviere* itiraz etmez mi," dedi Van dalgınca, o sırada talihin kendisine ettiği oyunu kuyruğundan yakalamaya çalışıyordu.

"Larivere gitsin kendini——" (Ada'nın tatlı yumuşacık dudakları Gavronski'nin kaba şakasını tekrarladı) "Bu dediğim Lucette için de geçerli," diye de ekledi.

"*Vos 'vyragences' sont assez lestes*," dedi Van. "Bana çok mu kızdın?"

"Oo, Van, hayır! Hatta senin kazanmana memnun oldum. Ama bugün on altı yaşıma bastım. On altı! İlk boşanması sırasında babaannem benden küçüktü. Bu benim son pikniğim, sanıyorum. Çocukluğun defteri dürüldü. Seni seviyorum. Sen beni seviyorsun. Greg beni seviyor. Herkes beni seviyor. Sevgiden şurama kadar geldi. Hey dikkat et, horozu koparacak- Lucette onu hemen rahat bırak bakayım!"

Sonunda araba tıngır mıngır eve doğru yola koyuldu.

"Ahh!"diye homurdandı Van yuvarlak yükünü kucakladığında- alaylı bir sesle sağ dizini kayaya vurduğunu bildirdi.

"Tabii, insan beygir gibi şakalaşırsa..." diye mırıldandı Ada- ve pikniğe giderken de okumakta olduğu, küçük, kahverengi ciltli, üzerinde yaldızla basılmış harfler olan kitabı (geçip giden güneş lekeleri pek yakışıyordu bu kitaba) zümrüt yeşili kitap arası kurdelesinin olduğu yerden açtı.

"Biraz beygir şakası istiyor canım doğrusu," dedi Van. "Tadı sızım sızım damağımda, birden fazla nedenle."

"Beygir şakası yapıyordunuz- gördüm," dedi Lucette, başını çevirerek.

"Şişşt," dedi Van.

"Gördüm- senle Ada yapıyordunuz."

"Senin izlenimlerinle ilgilenmiyoruz, kızcağızım. Hem arkaya bakıp durına. Biliyorsun araba tutuyor seni, yol -"

"Tesadüfe bak: "*Jean qui tachait de lui tourner la tete...*", diyerek yüzeye çıktı Ada kısa bir süreliğine.

"-yol 'içinden çıkıp gidiyor', ablan bir zamanlar, senin yaşındayken öyle derdi."

"Doğru," dedi hayallere dalan Lucette ezgili bir sesle.

Lucette bal esmeri bedenini örtmeye ikna edilmişti. Beyaz hırkasının üzerine demin terk ettikleri mekânın çeri çöpü yapışmıştı - çam iğneleri, biraz yosun, bir parça kek kırıntısı, bir tırtıl yavrusu. Dikkat çekecek kadar dolu yeşil şortunun üzerinde mor böğürtlen lekeleri vardı. Parlak kehribar renginde saçları Van'in yüzüne doğru uçuşuyor ve geçmiş bir yazın kokusunu taşıyorlardı. Ailenin kokusu; evet, tesadüf; hafifçe yer değiştirmiş bir dizi tesadüf; asimetri sanatları. Kucağında oturuyordu işte, ağır, hülyâlı, midesi *foie gras* ve *şeftali punç*'ıyla dolu, kumral, ışıl ışıl kollarının arkaları Van'in yüzüne sürtündü sürtünecek- sürtündü de, Van yüzünü indirince, sağlı sollu bakmak için, mantarlar alındı mı diye. Ahnmıştı. Küçük uşak hem okuyor hem burnunu karıştırıyordu- dirseğinin kımıltılarına bakılacak olursa. Lucette'in yuvarlacık kıçıyla serin kalçaları rüya gibi, rüyaların elden geçirdiği, efsanelerin çarpıttığı geçmişin insanı yutan kumlarında, giderek daha da derinlere gömülüyordu sanki. Van'in yanında oturan, daha küçük olan kitabının sayfalarını arabacı yanındaki oğlandan daha hızlı çeviren Ada elbette

büyüleyici, saplantılı, ebedi ve daha güzeldi, dört yaz öncesi olduğundan çok daha ağırbaşlı biçimde arzuluydu- ama Van'in şu an yeniden yaşamakta olduğu o öbür piknikti, kucağındakiler Ada'nın yumuşak kalçalarıydı, sanki aynısının ikiziydiler, değişik renklerle basılmış iki fotoğraf gibi.

Bakır rengi ipek saçların arasından yan yan Ada'ya baktı. Ada öpücük taklidi yaparak dudaklarını büzdü (sonunda o kavgada oynadığı rolü bağışlamıştı!) ve incecik tirşe ciltli küçük kitabı *Ombres et couleurs*'a geri döndü; Chauteubriand'ın kısa öykülerinin 1820 baskısı, içinde elle renklendirilmiş vinyetler ve kitap arasında kurutulmuş bir anemonun yassı mumyası vardı. Ada'nın kitabının, yüzünün ve Lucette'in sağ kolunun üzerinden orman yolunun pırıltıları ve gölgeleri geçti, o kolun üzerindeki bir sivrisinek ısırığını öpmeden edemedi Van, sırf bu katışıksız ikizliğin hatırına. Zavallı Lucette ona mahmur bir bakış fırlattı ve yeniden öte yana çevirdi başını -arabacının kırmızı ensesine doğru- aylarca kâbuslarına girmiş olan o öteki arabacının.

Kitabına gösterdiği ilgi sanılabileceğinden çok daha yüzeysel olan Ada'nın düşüncelerini izleme zahmetine katlanmayacağız; hayır, onları layıkıyla takip edemeyiz, çünkü düşünceler gölgelerden, renklerden ya da genç arzunun sızım sızım sızlamalarından ya da karanlık bir cennetteki yeşil yılandan çok daha belli belirsiz hatırlanır. Bu yüzden daha kolayı kendimizi Van'in içinde oturur bulmak, o arada Ada'sı Lucette'in içinde ve her ikisi de Van'in içinde oturuyor olacaklar (ve her üçü benim içimde, diye ekliyor Ada.)

Hazdan titreyerek, geçen piknikte Ada'nın giymekte olduğu müsamahakâr eteği hatırladı, Chose'lu çıtırların dediği gibi nasıl baygın-balon bir şeydi o etek, Van bugün Lucette'in üzerinde şu mazbut şort (gülümsedi), Ada'nınsa kabuğu soyulmuş-sıyrılmış (güldü) mısır püskülü sarısı pantalon olmasına hayıflandı. En acılı hastalıkların sonu ölümle biten seyri sırasında, bazen (ağırbaşlı başını sallar) son derece huzurlu tatlı sabahlar yaşanır- bu, bir hapın ya da şurubun (başucundaki komodinin üzerinde kalabalık eder bunlar) Allah rızası için verdiği şi-

fa değil, çaresizliğin sevecen eliyle biz farkında olmadan veriverdiği ilaçtır.

Va kabarınakta olan sevincin altın sellerine daha iyi yoğunlaşabilmek için gözlerini yumdu. Çok, ah, çok çok yıllar sonra hayretle (nasıl dayanabilmişti öyle alıp götüren bir zevke?) o mutlak mutluluk anını hatırladı, yırtan, yakan sızının tümden dinişini, esrimenin mantığını, en egzantrik kızın bile, eğer sevildiği kadar seviyorsa, sadık olmaktan başka türlüsünü yapamayacağını hatırladı, döngüsel bir mantıktı bu. Ada'nın bileziğinin faytonun sallanmasıyla tempo tutarak çakıp sönmesini seyretti; profilden hafifçe aralık duran dolgun dudaklarının çapraz çizgilerden oluşan tırnak derisine benzeyen dokusu üzerinde kuruyan boya artığının kırmızı polenini de. Gözlerini açtı; bilezik gerçekten de parlayıp sönüyordu fakat dudaklarındaki bütün ruj izi silinmişti ve biraz sonra onların sıcak, solgun etine dokunacağından az çok emin oluşuyla, kucağındaki öteki çocuğun azımsanmayacak ağırlığı altında bir kriz durumunun ortaya çıkması tehdidi başgösterdi. Ama küçük naibenin terden parlayan ensesi acıma duyguları uyandırıyordu, hiç kıpırnadan kendini bırakmış oturuşu insanın aklını başına getiriyordu ve ne de olsa hiçbir kaçamak kurgu Ada'nın bahçesinde Van'i beklemekte olan zevklerle boy ölçüşemezdi. Dizkapağındaki bir sızlama da imdadına yetişti ve dürüst Van masaldaki prenses yerine bir küçük dilenci kullanmaya yeltendiği için kendi kendini azarladı- o prenses ki 'onun kıymettar tenini tekdir eden bir elin iziyle kızartmamalıdır,' der Pierrot, Peterson'un versiyonunda.

Kaçamak alevin sönüşüyle birlikte Van'in ruh hali de değişti. Birşeyler söylenmeli, bir emir verilmeliydi, durum ciddiydi ya da ciddileşebilirdi. Şu anda küçük Rus köyü Gamlet'e girmekteydiler, buradan iki yanı kayınh bir yol insanı çarçabuk Ardis'e çıkarıyordu. Başörtülü köylü supericiklerinden oluşan küçük bir kafile ağaçlık yolda yürüyorlardı, yıkanmamışlardı ona kuşku yok, ama çıplak parlak omuzları ve korselerinin laleleştirip havaya kaldırdığı, iki yana ayırdığı tombul memeleri ile tapılacak kadar güzeldiler ve dokunaklı İngilizceleriyle eski bir türkücük söylüyorlardı.

Thorns and nettles
For silly girls:
Ah, torn the petals,
Ah, spilled the pearls!

"Arka cebinde küçük bir kurşunkalem var," dedi Van, Lucette'e. "Ödünç alabilir miyim, şu şarkıyı yazmak istiyorum da."

"Oramı gıdıklamazsan veririm," dedi çocuk.

Van, Ada'nın kitabına uzandı ve kız onu tuhaf, dikkat dolu gözlerle izlerken başlık sayfasına şunları yazdı:

Onu bir daha görmek istemiyorum.
Durum ciddi.
M.'ya onu davet etmemesini söyle, yoksa giderim.
Cevap vermeye mecbur değilsin.

Kız yazıyı okudu ve ağır ağır, sessizce kalemin tepesindeki silgiyle sildi, kalemi Van'e verdi, o da onu yerine koydu.

"Hep kıpırdanıp duruyorsun," dedi Lucette, arkasına dönmeden. "Bir dahaki sefere arabacının yanındaki yerimi ona bırakmayacağım."

Derken hızla evin kapısının önüne girdiler ve Trofim minik mavi üniformalı okuyucuya bir şaplak indirmek zorunda kaldı kitabını bir kenara bıraksın da arabadan inen Ada'ya elini uzatsın diye.

40

Van, lale ağaçlarının altındaki ağdan yuvaya uzanmış, Rattner'in Antiterrenus üzerine yazdıklarını okuyordu. Dizi bütün gece rahatsız etmişti onu; şu anda, öğle yemeği sonrası, biraz daha iyi gibiydi. Ada at sırtında Ladore'ye gitmişti, oradan Marina'nın dizi için ısmarladığı bulaşık terebentin yağını getirmeyi unuturdu inşallah.

Uşağı çayırın öte yanından kendisine doğru geliyordu, arkasında bir haberciyle, boynundan ayak bileklerine kadar si-

yalı deriler giymiş ince bir oğlan, siperlikli şapkasının altından kestane rengi lüleler fırlıyor. Bu garip oğlan amatör bir tiyatro oyuncusunun abartılı dikkatiyle gözlerini etrafta gezdirdi ve üzerinde 'kişiye özel' yazılı bir zarfı Van'e uzattı.

Sevgili Veen,

Birkaç gün sonra askerlik hizmetimin bir bölümünü yerine getirmek üzere yurtdışına gideceğim. Eğer gitmeden önce beni görmeyi arzu ediyorsan, seni (ve yanınsıra getirmek isteyeceğin herhangi başka bir centilmeni) yarın şafak vakti Maidenhair Yolu'nun Tourbiere Bulvarıyla kesiştiği noktada ağırlamaktan memnunluk duyacağım. Eğer hal böyle değilse, lütfen küçük bir notla bana kin gütmediğini bildirmeni rica ediyorum, tıpkı bendenizin de kin gütmediğim gibi, sadık hizmetkârın

Percy de Prey

Hayır, Van, Kont'u görmeyi arzu etmiyordu. Bir eli kalçasında, bir ayağı dışarıya doğru dönük ayakta durmuş, Calabro'nun aryasını müteakiben dizlerini havaya sıçrata sıçrata köy dansına katılmak üzere işaret bekleyen bir figürana benzeyen güzel haberciye aynen böyle söyledi.

"*Un moment*," diye ekledi Van. "İlgimi çekiyor, bilmek isterim -şu ağacın arkasında şıpın işi anlayabiliriz bunu- nesin sen, at yamağı oğlan mı yoksa kaz çobanı kız mı?"

Haberci buna karşılık vermedi ve kıkır kıkır gülen Bout tarafından çekilip götürüldü. Çıkışı gözlerden gizleyen defnelerin ardında yakışıksız bir çimdiği akla getiren bir küçük ciyaklama duyuldu.

Bu beceriksiz ve hamasî mesajın, yurdu için savaşmaya gitmenin daha özel görevlerden kaçmak olarak yorumlanabileceği korkusuyla mı kaleme alındığını, yoksa barış elini uzatmasını Percy'den başka birinin mi istediğini kestirmek zordu- belki de bir kadın (mesela annesi, kızlık adı Praskovya Lanskoy); her neyse Van'in onuruna halel gelmemişti. Topallaya topallaya en yakın çöp bidonuna gitti ve mektubu üzeri arınalı mavi zarfıyla birlikte yaktıktan sonra meseleyi zihninden silip attı, sadece

en azından, artık bundan böyle herifin Ada'ya sulanmayacağını aklından geçirdi.

Ada akşamüzerinin geç saatlerinde geri döndü- merhemi almamış olarak, Allahtan. Van alçak hamakta oldukça efkârlı ve somurtuk bir suratla tembel tembel yatıyordu hâlâ, fakat Ada etrafı (kumral lüleli haberciden daha doğal bir zarafetle) kolladıktan sonra tülünü kaldırdı, Van'in yanına çöktü ve onu yatıştırdı.

İki gün sonra şimşek çaktığında (geri dönüşlü olarak eski bir samanlığı akla getirmesi amaçlanan eski bir görüntü) Van bu çakımın morumsu-mavi bir ışıkta iki tanığı bir araya getirdiğinin bilincine vardı; olaylara gebe Ardis dönüşünün ilk gününden beri aklının gerisinde dolanıp duruyorlardı bunlar: Biri yüzünü öte yana çevirmiş, Percy de Prey'in bir dans partneri, saçmasapan bir hayran olduğunu ve hep öyle kalacağını mırıldanıp durmuştu; öteki, hortlaksı bir ısrarla, Van'in solgun, sadakatsiz metresinin akıl sağlığını tehdit eden meçhul bir derdi olduğunu ima edip durmuştu.

Hayatının en berbat gününden bir önceki gün, Van dizini yüzünü buruşturmadan bükebildiğini keşfetti, ama Lucette ve Ada'yla uzun zamandır bakımsız kalmış kroket çayırlığında alamünit bir pikniğe çıkma hatasında bulundu ve eve güçlükle yürüyerek döndü. Mamafih, havuzda bir yüzmek ve güneş altında bir duş almak işe yaradı ve uzun öğle sonrasının tatlı sıcağında sızı hemen hemen tamamen diner gibi oldu. O sırada Ada uzun botanik gezintilerine verdiği isimle 'bitkileme'lerinin birinden geri döndü, sessiz ve bir parça mahzundu, çünkü malum birkaç gözdesinin ötesinde pek bir ota çiçeğe rastlamamıştı. Marina üzerinde gösterişli bir bornoz, önünde ileri geri oynayan oval bir ayna, bahçeye çıkarılmış beyaz bir tuvalet masasının başına oturmuş, bunak fakat hâlâ mucizeler yaratan Lyon ve Ladore'li Mösyö Violette'e saçlarını yaptırmaktaydı. Pek alışılmamış bir açık hava etkinliğiydi bu, Marina'nın açıklamasına ve gerekçesine bakılırsa büyükannesi de *qu'on la coiffe au grand air*'i severdi, böylece saçlar ince ince esen rüzgârlara karşı şerbetli oluyorlardı (düello yapacak birinin bile-

gini kuvvetlendirmek maksadıyle elinde bir demir çubukla gezinmesi gibi bir şey).

Marina, "İşte en usta gösteri sanatçımız," diyerek Van'i eliyle Violette'e işaret etti, beriki Van'i Pedro'yla karıştırarak bir *un air entendu*'yle reverans yaptı.

Van, akşam yemeği için giyinmeden önce Ada'yla iyileşmesinin şerefine küçük bir gezinti yapmak istiyordu ama kız kendini bir bahçe iskemlesinin üzerine atarken, yorgun olduğunu, pis olduğunu, elini ayağını yıkaması gerektiğini söyledi, bir de annesine akşamın geç saatlerinde gelmeleri beklenen sinemacıları eğlendirmekte yardım etme derdi vardı başında.

"Kendisini *Sexico*'da seyretmiştim," diye mırıldandı Mösyö Viollete Marina'ya, bir yandan da kadının kafasının aynadaki izdüşümünü bir o yana bir bu yana çevirmek üzere elleriyle onun kulaklarını kapamıştı.

"Hayır, vakit geç oldu," diye söylendi Ada, "hem ayrıca Lucette'e sözüm var-"

Van hararetle fısıldayarak ısrar etti- çok iyi biliyordu oysa onu kararından döndürmeye çalışmanın ne yararsız olduğunu, özellikle de aşk konularında; ama anlaşılmaz ve mucivezi bir biçimde, Ada'nın yüzündeki kararsız bakış eriyip nazlı bir neşe ifadesine döndü, sanki aklına o an keşfettiği bir çözüm inivermişti. Bir çocuk da tıpkı böyle boşluğa dikip bakar gözlerini, yüzüne ağır ağır yayılan bir gülümsemeyle, kötü rüyadan uyandığını, bir kapıyı kilitlemeyi unuttuklarını, ağarmakta olan gökyüzünde çifte kürek azar işitmeden gezinebileceğini fark ettiğinde. Ada, omuzunu bitki heybesinden azat etti ve Marina'nın aynadaki başının üzerinden onları izleyen Violette'in hoşgörülü bakışları altında yürüyerek uzaklaştılar, Ada'nın Van'e bir zamanlar güneş-gölge oyunlarını gösterdiği ağaçlıklı küçük meydanın nispeten kuytusuna sığındılar. Oğlan uzun ve tehlikeli bir yolculuktan geri dönmüş gibi kızı kucakladı, öptü, tekrar öptü. Kızın tebessümündeki tatlılık çok beklenmedik ve özel bir şeydi. Yadedilen ya da vaat edilen arzunun sinsi şeytani gülümsemesi değil, mutlulukla çaresizliğin dörtbaşı mamur insani ışıltısıydı. Samanlık Seyranı'ndan Çay

Seyranı'na kadar giriştikleri bütün o tutkulu, şenlikli pompalama işleri bu *zayçik*'in, güneş gibi parlayan bu mütebessim tinselliğin yanında bir hiçti. Marina'nın 'yitmiş-bir-çiçeğin-yasmı tutuyor' benzetmesini yakıştırdığı Ada'nın kara kazağı ve cepli kara eteği ('*nemedlenno pereodet'sya*, hemen çıkar üstünü!' diye havlamıştı su yeşili ışıltılı aynasına doğru) anlamlarını yitirmişlerdi; onun yerine eski moda, Lyaska'lı bir okullu kız önlüğünün çekiciliğine kavuşmuşlardı. Alın ahna, kumral-beyaz duruyorlardı ayakta, oğlan kızın dirseklerini tutuyor, beriki gevşek hafif parmaklarıyla onun köprücük kemiğini okşuyordu, 'tapı-tapı-yor'du oğlan, ezilmiş leylâk saplarının, Türk sigaralarının kokusuyla karışık koyu kokusuna saçlarının, onun uykulu uyluklarına. "Yok, yok, yapma," dedi kız, yıkanmalıyım, çabuk-çabuk, Ada banyo almalı," fakat bir ölümsüz an boyunca daha öyle kucak kucağa durdular, meydancıkta bütün sesler kesilmişti, hiç hiç sonu gelmeyecek masalların sonundaki o 'onlar ermiş muradına' duygusunun tadını çıkarıyorlardı, o ana kadar hiç çıkarmadıkları kadar.

Bu güzel bir pasaj, Van. Bütün gece ağlayacağım (daha sonradan yapılmış bir çıkma).

Ada'nın yüzüne son bir güneş ışığı vururken, ağzıyla çenesi Van'in zavallı, nafile öpücüklerinden sıyılsıklamdı. Başını iki yana salladı artık gerçekten ayrılmaları gerektiğini söyleyerek kız ve ancak sevecenlik anlarının doruğunda yaptığı gibi ellerini öptü oğlanın, sonra hızla öte yana döndü ve gerçekten ayrıldılar.

Ada'nın bahçe masasının üzerine bıraktığı, şimdiyse sürüye sürüye yukarıya odasına çıkardığı heybesinde solup da boynunu büken tek bir adi orkide, bir Hanım Terliği idi. Marina ile ayna çekip gitmişlerdi. Eşofmanlarını sıyırdı Van üzerinden, son bir kere daldı havuza. Havuzun başında kâhya ayakta durmuş, elleri arkasında düşünceli düşünceli yalancı mavi suya bakıyordu.

"Demin bir kurbağa yavrusu görmüş olmayayım?" dedi Van.

Romanlardaki küçük pusulalar yazma izleği artık almış başını gidiyor. Van odasına çıktığında, zalim bir önsezinin şokuy-

la, smokinin üst cebinden ucu çıkan bir kâğıt parçası gördü. Her birinin konturları mahsustan kırık kırık üzerinden geçilip kalınlaştırılmış kocaman kocaman harflerle, kurşun kalemle yazılmış imzasız mesaj şunu diyordu: "Sizi *berne* etmek olmaz." Sadece Fransız asıllı bir kişi kullanabilirdi 'aldatmak' anlamına gelen bu 'berne' fiilini. Hizmetçilerin en azından on beşi Fransız asıllıydı- 1815'te İngiltere güzel ve bahtsız yurtlarını kendi topraklarına kattıktan sonra Amerika'ya yerleşen göçmenlerin soyundan geliyorlardı. Onların hepsini sorguya çekmek -erkeklere işkence, kadınlara tecavüz etmek- elbette anlamsız ve aşağılayıcı bir iş olurdu. Umarsızlık devranının en üst noktasında, çocukça bir hırsla, en iyi kara ipek papyonunu çekip kopardı. Yılanın ısırığının sızısı şimdi kalbine ulaşmaktaydı. Başka bir boyunbağı buldu, giyinmeyi bitirdi ve Ada'yı aramaya çıktı.

Kızlarla mürebbiyelerini 'çocuk salon'larından birinde buldu, burası çok hoş bir oturma odasıydı, balkonunda Mlle Lariviere zarif süslerle bezeli bir Pembroke masasının başucuna oturmuş, karışık duygular ve öfkeli dipnotlarla *Les Enfants Maudits*'nin üçüncü çekim senaryosunu okumaktaydı. İç odadaki daha büyük bir yuvarlak masada, Lucette Ada'nın direktifi altında çiçek resimleri çizmeyi öğrenmeye çalışıyordu; ortalığa küçüklü büyüklü bir sürü botanik atlası yayılmıştı. Her şey her zamanki gibi görünüyordu, tavan süslerindeki küçük superileriyle keçiler, olgunlaşıp geceye karışmakta olan yumuşak gün ışığı, Blanche'ın 'çarşaf katlama' sesiyle uzaktan uzağa hülyalı hülyalı mırıldandığı 'Marlbrough' şarkısı (*...ne sait quand reviendra, ne sait quand reviendra*) ve masaya doğru eğilmiş biri tunç karası biri bakır kızılı iki güzel baş. Van, Ada'ya danışmadan önce biraz yatışması gerektiğini fark etti- hatta ona bir konuyu danışmak istediğini söylemeden önce bile. Ada'nın neşeli ve zarif bir görünüşü vardı; ilk kez elmaslarını takmıştı; simsiyah parıltılarla süslü yeni bir gece elbisesi giymişti ve -gene ilk kez- şeffaf ipek çoraplar.

Van küçük bir divanın üzerine oturdu, açık duran ciltlerden birini rastgele seçti ve midesi bulanarak göz alıcı biçimde

resmedilmiş bir öbek müstehcen orkideye gözünü dikip baktı, metinde denildiğine göre bunların arılar nezdindeki popülerliği 'ölü işçi arılardan kedi sığmesine kadar uzanan çeşitli cazip kokular' salmalarından kaynaklanıyordu. Belki ölü asker kokusu daha bile iyidir.

Bu arada inatçı Lucette çiçek çizmenin en kolay yolunun resmin üzerine (halihazırda bütün müstehcen yapısal özellikleri ortada olan kızıl sakallı bir pogonya, sadece Ladoga bataklıklarına özgü bir çiçek) şeffaf kâğıt koyup çiçeğin dış çizgilerinin üzerinden renkli mürekkeplerle geçmek olduğunda ısrar ediyordu. Sabırlı Ada onun yalnızca kopya etmekle kalmamasını, onun yerine 'gözden ele, elden göze' çizmesini, model olarak da kahverengi buruşuk kesesi ve mor çanak yaprakları olan bir başka orkideden yararlanmasını istiyordu; fakat bir müddet sonra neşeyle pes etti ve hanımpabucunu yerleştirdiği küçük kristal vazoyu bir yana koydu. Fazla üzerine basmadan, usulca orkidelerin organlarının işlevlerini açıklamaya girişti- fakat Lucette'in tek öğrenmek istediği, kendi şımarık üslubunca, şuydu: bir oğlan arı, bir kız çiçeği bir şeyin *üzerinden de* hamile bırakabilir miydi, mesela tozluklarının ya da yünlülerinin ya da üzerindeki herhangi bir şeyin?

"Biliyor musun," dedi Ada komik, genizden gelen bir sesle, Van'e dönerek, "biliyor musun, bu çocukta dünyanın en pis aklı var şimdi de böyle dedim diye bana öfkelenecek gidip Lariviere'in göğsüne kapanıp ağlayacak ve senin dizinde oturdu diye çiçek tozundan nem kapmış olacak."

"Ama Belle'le pis konulardan konuşamam ki," dedi Lucette usulca, gayet mantıklı bir sesle.

"Senin neyin var Van?" diye sordu keskin gözlü Ada.

"Neden soruyorsun?" diye sordu Van de.

"Kulakların oynuyor, boğazını temizliyorsun."

"Şu korkunç çiçeklerle işin bitti mi?"

"Evet, ellerimi yıkayacağım. Aşağıda görüşürüz. Kravatın çarpık."

"Tamam, tamam," dedi Van.

'Mon page, mon beau page,
–Mironton-mironton-mirontaine–
Mon page, mon beau page....'

Aşağıda, Jones yemek gongunu koridordaki kancasından aşağı indirmekteydi bile.

"Evet, neyin var?" diye sordu kız, bir dakika sonra oturma odasının dışarıya açılan terasında buluştuklarında.

"Bunu ceketimde buldum," dedi Van.

Kocaman ön dişlerini sinirli sinirli işaret parmağıyla ovuşturarak, Ada notu okudu, yeniden okudu.

"Sana yazıldığını ne biliyorsun?" diye sordu, defter kâğıdı parçasını ona geri vererek.

"Sana dedim ya-" diye haykırdı oğlan.

"*Tişe* (Bağırma!)!" dedi Ada.

"Sana *şuramda* buldum diyorum," (kalbini göstererek)

"İmha et ve unut," dedi Ada.

"Başüstüne," diye cevap verdi Van.

Pedro daha Kaliforniya'dan dönmemişti. G. A. Vronsky, saman nezlesi ve kara gözlüklerle şahken şahbaz olmuştu. *Nefret*'in başoyuncusu Adorno yanında yeni karısını da getirmişti, gelgelelim bu kadın bir başka konuğun da eski (ve en sevgili) karılarından biriydi; bu konuk oldukça önemli bir oyuncuydu, yemekten sonra Bouteillan'a rüşvet verip hemen oradan ayrılmasını gerektiren bir mesaj getirmiş gibi yapmasını sağlamıştı. Grigoriy Akimoviç de onunla gitmiş (onunla aynı kiralık limuzinde gelmiş olduğu için), Marina, Ada, Adorno ve Adorno'nun alaylı alaylı burnunu havaya dikmiş Marianne'sini iskambil masasında bırakmıştı. Ladore'dan taksi bulununcaya kadar -ki bu saat birden sonrasını bulabilirdi- bir tür whist olan *biryuç* oyununu oynamaktaydılar.

Bu arada Van üstünü değiştirip şortunu giymiş, üzerine ekose

battaniyeyi dolayarak bahçede her zamanki köşesine çekilmişti; gece Marina'nın beklediği kadar şenlikli gelişmediği için oranın bergamotumsu renkli fenerlerini yakmamışlardı. Hamağına tırmandı ve uykulu uykulu o uğursuz fakat Ada'ya bakılırsa anlamsız notu sokuşturmuş olabilecek Fransızca konuşan hizmetçileri bir bir aklından geçirmeye başladı. İlk ve apaçık ortada olan aday histerik ve aklı havalarda Blanche'dı- onun o ürkekliği, 'kovulma' korkusu yok muydu (Lariviere'in ayaklarına kapanmış yalvarıp merhamet dilendiği bir sahneyi hatırlıyordu Van, kadın onu incik boncuk 'çalmakla' suçlamış, derken söz konusu incik boncuk Lariviere'in kendi pabuçlarının birinin içinden çıkmıştı). Van'in hayalinde ikinci olarak Bouteillan'ın pancar suratıyla oğlunun sırıtışı belirdi; fakat çok geçmeden uyuyakaldı ve rüyasında kendini karlara boğulmuş bir dağın üzerinde gördü, insanlar, ağaçlar ve bir inek çığla birlikte aşağı sürüklenmekteydi.

Bir şey onu bu fena uyuşukluk durumundan çekip çıkardı. Önce sabaha ermekte olan gecenin serinliği sandı bunu, ama sonra o hafif gıcırtıyı tanıdı (karmakarışık rüyasında bir çığlık olmuştu bu) ve başını kaldırınca çalılıkların arasında cılız bir ışık gördü, bahçe aletlerinin durduğu kulübenin kapısı içerden hafiçe itilerek aralanmaktaydı. Ada, yaptıkları düzensiz gece kaçamaklarının her bir adımını dikkatle planlamadan bir kere bile gelmemişti buraya. Çarçabuk hamağından inerek parmak ucunda ışıklı kapı aralığına doğru yollandı. Önünde Blanche'm solgun, müterediddit karaltısı duruyordu. Garip bir manzara arz ediyordu kız: kollar çıplak, üzerinde iç etekliği, bir çorabının jartiyeri yerinde, ötekisi ayak bileğine inmiş; ayaklarda terlik yok; terden parlayan koltukaltları; saçını zavalhca bir baştan çıkarma taklidiyle çözmekteydi.

"*C'est ma demiere nuit au chateau*," dedi usulca ve sonra aynı cümleyi cicili bicili İngilizcesiyle yeniden ifade etti, mahzun ve hafifçe yapay, ancak günü dolmuş romanlarda geçtiği şekilde. "This is my last night with thee" (sizinle son gecem bu).

"Son gecen? Benimle? Ne demek istiyorsun?" İnsanın sabuklama ya da sarhoşluk sırasında edilen lafları dinlerken hissettiği garip bir huzursuzlukla baktı Blanche'a.

Fakat cinnet geçirir görünüşüne rağmen, Blanche'm aklı tamamen başındaydı. Birkaç gün önce Ardis Konağı'nı terk etmeye karar vermişti. İşten ayrıldığını bildiren mektubu, küçük hanımın davranışlarıyla ilgili bir dipnotla birlikte, Madam'ın kapısının altından atmıştı. Bir iki saat içinde gidecekti. Van'i seviyordu, o onun 'hasreti ve harareti'ydi, onunla baş başa gizlice birkaç dakika geçirmek istiyordu.

Van alet kulübesine girip kapıyı yavaşça kapadı. Yavaş davranmasının rahatsız edici bir nedeni vardı. Kız elindeki feneri bir merdivenin basamağı üzerine yerleştirmiş, üzerinde etek namına ne varsa toplayıp yukarı doğru sıyırmaya başlamıştı bile.

Merhamet, nezaket ve kızdan gelecek bir miktar yardımla, kızın varolduğunu sandığı ve Van'in kesinlikle varolmadığı gerçeğini ekose battaniye altında gizlemeye çalıştığı dürtü yaratılabilirdi belki de; fakat hastalık kapma korkusu bir yana (Bout zavallı kızın başındaki dertlerden bir kısmını ima etmişti), Van'i meşgul eden daha ciddi bir konu vardı. Kızın pervasız elini yolundan çevirdi ve tahta sıraya onun yanma oturdu.

Ceketine notu koyan o muydu?

Oydu. Van'in aldatılmasına, gözünün boyanmasına, ihanete uğramasına seyirci kalarak çekip gitmeye gönlü razı değildi. Naif bir parantez açarak, onun kendisini arzu ettiğinden her zaman emin olduğunu ekledi, daha sonra konuşabilirlerdi. *Je suis a toi, c'est bientot l'aube*, rüyanız gerçek oldu.

"*Parlez pour vous*," diye cevap verdi Van. "Ben sevişme havasında değilim. Ve de, eğer bütün liikâyeyi bana hemen en ince ayrıntısına kadar anlatmayacak olursan, seni boğazlarım emin ol."

Gölgeli gözlerinde korku ve hayranlıkla, başını sallayarak kabul etti kız. Evet, ne zaman ve nasıl başlamıştı? Geçen ağustos, dedi kız. *Votre demoiselle* çiçekler topluyordu, adam da elinde bir flüt, yüksek otların arasından yürürlerken ona eşlik ediyordu. Adam kim? Ne flütü? *Mais le musicien allemand, Monsieur Rack*. Hevesli muhbire, o sırada çitin öte yanında üzerinde kendi sevgilisiyle yatmaktaymış. Bir keresinde yeleğini saman yığı-

nında unutan *l'immonde Monsieur Rack* gibi biriyle nasıl yapabilirmiş insan, aklı almıyormuş. Belki de onun için şarkılar bestelediği içindirmiş, Ladore Gazinosundaki büyük bir halka açık baloda çalınan çok da güzel bir şarkı, şarkı şöyleymiş... Şarkıyı boşver, anlat sen. Mösyö Rack, yıldızlı bir gecede, nehirde bir sandalda, muhbire ve onun peşinden koşan iki erkek söğütlerin dibindeki çalılıklardan kulak misafiri olmuşlarmış buna, çocukluğunun hüzünlü hikâyesini, açlık, müzik ve yalnızlık dolu yıllarını anlatmışmış, bunun üzerine yavuklusu ağlamış, başını geriye atmış, o da onu çıplak boynuna yapıştırmış dudaklarını, *il la mangeait de baisers degoutants*. Bir düzine kereden daha çok sahip olmuş olamazmış ona, öteki beyfendi kadar güçlü değilmiş -öf, kes dedi Van- sonra kışın küçük hanım onun evli olduğunu öğrenmiş ve zalim karısından nefret etmiş ve nisanda adam Lucette'e piyano dersleri vermeye başlayınca ilişki yeniden başlamış, fakat sonra-

"Bu kadarı yeter!" diye bağırdı Van ve yumruğunu şakağına vura vura gün ışığına attı kendini.

Hamağın ağından sarkan kol saati altıya çeyrek kalayı gösteriyordu. Ayakları buz gibiydi. El yordamıyla lofırlarını buldu ve bir zaman amaçsızca küçük koruluğun ağaçları arasında dolandı. Ardıç kuşları ağaçlarda öyle dört başı mamur, öyle bir gırtlak gücüyle, seslerini öylesine flüt gibi titreterek ötüyorlardı ki, katlanmak imkânsızdı bilincin azabına, hayatın rezilliğine, yitirişe, yitirişe, yitirişe. Mamafih, yavaş yavaş, Ada imgesinin kendine ilişkin bilincinin yaklaştırmamaya dayalı büyülü bir yöntemle özdenetimi andırır bir ruh haline girdi yeniden. Bu bir boşluk yarattı, bu boşluğa hızla binlerce ıvırzıvır düşünce doldu. Bir rasyonel düşünme pandomiması.

Havuzun kenarındaki kulübede ılık bir duş aldı, her şeyi komik bir titizlikle yapıyordu, çok ağır ağır ve dikkatle, biraz önce doğmuş olan yeni, bilmediği, gevrek Van'i yanlışlıkla tuzla buz ediverirdi yoksa. Düşüncelerinin fırdönüşlerini, dans edişlerini, şişine şişine gezinişlerini, biraz soytarılık edişlerini seyretti. Mesela şu sabun kalıbımn, üzerinde kaynaşan karıncalar için tanrılara layık bir şölen olması gerektiğini ve bu or-

jinin tam ortasında boğulmanın nasıl bir şok olacağını hayal ederek zevk aldı. Racon, diye düşündü, doğuştan centilmen olmayanları düelloya davet etmeye izin vermiyor fakat sanatçılar, piyanistler, flütistler için istisnalar yapılabilir ve eğer korkağın teki reddecek olursa da, onu dişetleri kanayıncaya kadar defaetle tokatlayabilirsin ya da daha iyisi sert bir bastonla pataklayabilirsin- buradan ebediyen, ebediyen çıkıp gitmeden önce holdeki dolaptan bir baston seçmeyi unutmamalı. Büyük eğlence! Çıplak birinin şortuna girmek için yaptığı tek ayak üzerinde dans da pek keyifliymiş canım diye düşündü. Yan kapılardan birinden yel yepelek içeri girdi. Büyük merdivenden yukarı çıktı. Ev boştu, serindi ve karanfil kokuyordu. Günaydın ve elveda, küçük yatak odası. Van tıraş oldu, Van tırnaklarını kesti, Van büyük bir özenle giyindi: gri çorap, ipek gömlek, gri kravat, yeni ütülenmiş koyu gri takım- ayakkabılar, ah, evet, ayakkabılar, ayakkabıları unutmamalı ve eşyalarının geri kalanını derleyip toplama zahmetine katlanmadan, yirmi dolarlık altın paralardan on tanesini güderi bir keseye doldurdu, mendilini, çek defterini, pasaportunu yerleştirdi, başka ne? başka bir şey yok, eşyalarını toplayıp babasının adresine yollamalarını isteyen bir not iliştirdi yastığa. Oğul çığ altında kalmış, şapkası bulunamamış, prezervatifleri Yaşlı Rehberler Yurdu'na hibe edilmiş. Seksen yıl sonra bütün bunlar insana çok komik ve çocukça geliyor- ama o sırada hayalinde rüya gören bir adamın otomatik hareketlerini tekrarlayan ölmüş birinden başka bir şey değildi. Homurdanarak öne doğru eğildi, dizine lanetler okuyarak, kayaklarını sıkıştırmak için, lapa lapa kar yağıyordu ve yamacın kıyısındaydı ama kayaklar sırra kadem basmıştı, kayakların bağları ayakkabılarının bağcıklarıydı, yamaç da merdiven.

Ahırların oraya yürüdü ve en az kendisi kadar uykulu olan genç bir seyise, bir iki dakika içinde tren istasyonuna gitmek istediğini söyledi. Seyisin yüzüne şaşkın bir ifade geldi, Van de ona küfretti.

Kol saati! Onu ağına bağladığı hamağa geri döndü. Evin yanından dolanıp ahırlara geri giderken, başını kaldıracak oldu ve on

altı filan yaşlarında üzerinde sarı pantalon ve siyah bolero olan siyah saçlı bir kızın üçüncü kat balkonunda ayakta durmuş kendisine işaret ettiğini gördü. Telegraf üslubunda, geniş jestlerle, bulutsuz göğü (ne bulutsuz bir gökyüzü!), çiçek açmış jakaranda ağacını (mavi! çiçek!) göstererek işaretler yapıyordu, çıplak ayaklarını da kaldırmış, balkon korkuluğunun üzerine dayamıştı (bir tek sandaletlerimi giyeceğim, o kadar)! Van, dehşet ve utançla Van'in durup kızın aşağı inmesini beklediğini gördü.

Kız hızlı hızlı yürüyerek ebemkuşağı pırıltıları saçan çayırlığı aşıp geldi. "Van," dedi, "Unutmadan önce sana rüyamı anlatmalıyım. Senle ben Alpler'in tepesinde bir yerdeymisiz- neden şehirlik elbiselerini giymişsin sen Allahaşkına?"

"Peki, söyleyeyim neden," dedi Van ağır ağır. "Neden olduğunu söyleyeyim sana. Daha demin, mütevazı fakat güvenilir bir kaynar kişiden, pardon kaynak kişiden demek istiyorum, sürçmemi affediniz, her çalılığın ardında *qu'on vous culbute* ettiğinizi öğrendim. Size atlayanı nerede bulabilirim?"

"Hiçbir yerde," diye cevap verdi kız oldukça sakin bir sesle, oğlanın kabalığını duymazdan gelerek hatta belki algılamayarak, çünkü bu felaketin ergeç başına geleceğini biliyordu, her şey bir zaman ya da zamanlama meselesiydi kader açısından.

"Ama var öyle biri, var," diye hırsla mırıldandı Van, gözlerini indirip otları saran ebemkuşağı ağına bakarak.

"Herhalde vardır," dedi mağrur kız, "mamafih, dün bir Yunan ya da Türk limanına doğru yola çıktı. Ayrıca öldürülmek için elinden geleni yapmaya karar vermişti, eğer bu bilginin sana bir yararı dokunacaksa. Dinle beni, dinle! O korulardaki gezinmelerin hiçbir anlamı yoktu. Dur, Van! Onu o kadar çirkin biçimde incittiğin sırada yalnızca iki kere zaafıma yenilmiştim ya da belki topu topu üç kere. Lütfen! Bir kerede sayıp dökemem anlatacaklarımı ama sonunda anlayacaksın. Herkes bizim kadar mutlu değil. O zavallı, ne yapacağını bilemeyen, sakar bir oğlan çocuğu. Hepimiz lanetliyiz ama bazılarımız ötekilerden daha lanetli. Benim için hiçbir şey ifade etmiyor. Onu bir daha hiç görmeyeceğim. O bir hiç, yemin ediyorum. Bana delilik derecesinde tapıyor."

"Bence," dedi Van, "yanlış âşığa çatmış bulunuyoruz. Ben o pek güzel dişetleri olan Herr Rack'den söz ediyordum, o da sana delilik derecesinde tapıyor."

Ne derler, topuklarının üzerinde döndü ve eve doğru yürümeye başladı Van.

Yemin edebilirdi geriye dönüp bakmadığına, dönüp giderken kızı fiziksel varlığıyla görmüş olamazdı- ne bir optik açı yardımcı olabilirdi ona bu konuda ne de herhangi bir prizma; fakat gene de, geride korkunç bir açık seçiklikle, bıraktığı yerde duran kızın her şeyi yerli yerinde bir görüntüsü kaldı. Bu resim -ensesindeki bir gözden girmiş, cam kırılganlığındaki omuriliğinin içinden geçip içine nüfuz etmişti, onu hiçbir zaman atamazdı artık, hiçbir zaman- kıza ilişkin rastgele imge ve ifadelerden meydana gelen bir seçme ve karışımdı, bunlar geçmişin çeşitli anlarında katlanılmaz bir pişmanlık duygusuyla içini cız ettirmişti. Aralarındaki sürtüşmeler çok ender, çok kısaydı fakat süregiden bir mozayiği oluşturmaya yetecek kadardı. Kızın sırtını bir ağacın gövdesine dayamış, bir hain gibi kaderine katlanması; oğlanın bir keresinde kıza Chose'da çektiği aptal birtakım kürekçi kız resimlerini göstermeyi reddedip onları öfkeyle yırtması, kızın da kaşlarını çatıp gözlerini kısarak pencereden göze görünmez bir manzaraya dikişi. Ya da şu, Van ondan sertçe 'patio' kelimesine kafiye bulmasını istemişti de kız oğlanın aklındaki kelimenin tahmin ettiği pis bir laf mı olduğunu bilememiş ve eğer öyleyse onun doğru telaffuzundan da emin olamamıştı; kızın o bir anki tereddüdü, gözlerini kırpıştırarak dudaklarıyla sessiz bir kelimeyi biçimlendirişi, oğlanın kendi konuşmasındaki o tuhaf yakası iliklenmişliğe aniden isyan ettiğini sanışı. Ve belki de hepsinin en kötüsü, kızın bir keresinde elinde bir demet kır çiçeğiyle oynayarak, gözlerinin gerisinde oldukça çıkarsız bir gülümseme hayaleti, dudaklarını büzmüş, sanki kendi kendisiyle, Van'le yaptığı bir kontratın ilerleyen sayfalarında Avuntu Bulmaz, Yararsız, Adaletsiz adını vereceği sessiz maddelerin altını çizermiş gibi başıyla küçük küçük işaretler yapışı. Oğlan, kızın -üstelik de son derece tatlı bir sesle, masumca- (hani belli bir orkideyi görmek için bataklığın kıyısın-

da bir boy yürüyelim der gibi) yanından geçtikleri mezarlıktaki Dr. Krolik'in mezarını ziyaret etme önerisine vahşice esip savurmaktaydı, hatta bağırmaya başlamıştı ('biliyorsun mezarlıklardan nefret ettiğimi, ölümü hor gördüğümü, inkâr ettiğimi, ölü bedenler birer maskaralıktır, altında pofuduk bir Polonyalının çürümekte olduğu bir mezar taşına gözümü dikip bakmayı reddediyorum, bırak adamı huzur içinde beslesin kurtçuklarını, ölüm entomolojileri beni şuncacık ilgilendirmiyor, bu aşşağılık, iğrenç-') - bu minval üzere esip köpürmüştü de sonra birkaç dakika boyunca tam anlamıyla kızın ayaklarına kapanmıştı, ayaklarını öpmüştü, affetmesini dileyerek, kız ise ona bir süre daha düşünceli gözlerle bakmayı sürdürmüştü.

Bunlardı mozayiğin taşları, başkaları da vardı, daha bile önemsiz olanlar; ama yan yana geldiklerinde bu zararsız parçalar ölümcül bir bütün oluşturuyorlar ve ellerini arkasında kenetlemiş, omuzlarını hafifçe oynatarak, sırtını ağacın gövdesine bir yaklaşıp bir uzaklaştıran ve saçlarını savuran sarı pantalonlu siyah üstlü kız -gerçeklikte hiç görmediğini bildiği eksiksiz bir resim- Van'de herhangi bir sahici anıdan çok daha gerçek biçimde yaşıyordu.

Marina, üzerinde kimono, başında bigudiler, etrafı uşaklarla çevrili, verandanın önünde durmuş, sorular soruyor, göründüğü kadarıyla da hiç kimse bunlara cevap vermiyordu.

Van dedi ki:

"Hayır, hizmetçinle kaçmıyorum Marina. Seninki göz yanılsaması. Onun seni bırakıp gitmesinin nedenleri beni ilgilendirmez. Budala gibi erteleyip durduğum bir iş vardı, fakat artık Paris'e gitmeden önce icabına bakmalıyım."

"Ada çok başımı ağrıtıyor," dedi Marina yüzünü yere indirip kaşlarını çatarak ve yanaklarını Ruslara özgü bir hareketle titreterek. "Lütfen gelebildiğince erken geri gel. Onun üzerinde o kadar iyi bir etkin var ki. *Au revoir*. Herkese çok dargınım."

Esvabının eteğinden tutarak, verandanın önündeki basamaklardan indi. Sırtındaki ehlî-gümüşî ejderhanın dili bir karıncayiyen diliydi, bir bilim kadını olan kızının dediğine bakılırsa. Bilir mi zavallı anne karıncayiyeni yemeyeni? Ne gezer.

Van, üzgün yaşlı kâhyayla tokalaştı, gümüş topuzlu bastonunu ve eldivenlerini getiren Bout'a teşekkür etti, öteki uşakların başıyla selamladı ve çifte at koşulmuş arabaya doğru yürüdü. Yanı başında, üzerinde uzun gri etek, başında hasır şapka ayakta durmuş, yanında maun kırmızısına boyanmış ve zikzak bir iple tutturulmuş ucuz valiziyle Blanche, tıpkı Vahşi Batı filmlerinde öğretmenlik yapmaya giden genç bir hanım gibiydi. Kız, Rus arabacının yanındaki yere oturmayı önerdi ama Van onu arabanın içine soktu.

Üzerlerine konfeti gibi gelincikler ve mavi çiçekler serpilmiş, rüzgârda dalganan başak tarlalarının yanından geçtiler. Kız bütün yol boyunca alçak sesle, şarkı söyler gibi genç hanımından ve onun son iki âşığından bahsetti, sanki ölmüş bir saz şairinin ruhuyla irtibat halindeymiş gibi. Daha geçen gün, şu kalın köknarların gerisinde, bakın bakın şurada, sağınızda (ama Van bakmadı- iki eli bastonunun topuzu üzerinde, hiç sesini çıkarmadan oturuyordu) Blanche ve kızkardeşi Madelon, bir şişe şarabı birbirlerine geçirerek, Mösyö le Kont'un şu yosunlu yerde küçük hanımla eyleşmesini seyretmişlerdi, onu böğüren bir ayı gibi altına almış eziyordu aynı -hem de kaç kereler!- Madelon'u da ezdiği gibi, Madelon biraz kıskanmış ve Blanche'a, onu, yani Van'i uyarmalısın demiş fakat öte yandan -çünkü kalbi temizmiş- bırak 'Marlbrook'a kadar bekle demiş, *s'en va t'en guerre* yoksa kapışırlar, kavga ederler; Kont bütün sabah elinde silah bir korkuluğa nişan alıp durmuşmuş, Blanche'm bu kadar uzun süre beklemesinin sebebi buymuş, ayrıca mektuptaki el yazısı Madelon'unmuş, onun değilmiş. Tourbiere'ye varıncaya kadar durmadan konuştu da konuştu; iki sıra köy evi ve renkli pencereleri olan kara bir kilise. Van kapıyı açıp çıkmasını bekledi. Üç kızkardeşin en küçüğü, kumral lüleleri, aşifte bakışları ve hoplayan memeleri olan küçük bir kız (onu daha önce nerede görmüştü?- çok yakınlarda, ama nerede?) Blanche'ın valiziyle kuş kafesini alıp baştan aşağıya sarmaşık gülleriyle bezenmiş, fakat onun dışında sözle anlatılamayacak kadar sefil görünüşlü fakir bir kulübeye götürdü. Van, Külkedisinin ürkek elini öptü ve yeniden arabadaki yerine geçti, boğazını temizledi,

bacak bacak üstüne atmadan önce pantalonunu dizlerinden tutup çekti. Tavus Van Veen.

"Ekspres treni Torfiyanka da durmuyor değil mi Trofim, duruyor mu?"

"Kırların içinden bata çıka beş verst gideceğiz," dedi Trofim, "en yakın istasyon Volosiyanka."

'Kızsaçı' istasyonunun Rusça'daki kaba adı; ihtiyari durak; tren muhtemelen kalabalık.

Kızsaçı, ha. Budala. Percy oğlan şimdiye ölmüş gömülmüş olabilirdi! Kızsaçı. Adını platformun bitimindeki dallarını dört bir yana sarkıtmış büyük Çin menşeli ağaçtan alıyordu. Bir zamanlar Venüs saçı denen eğreltiotuyla karıştırmışlardı. Tolstoy'un romanında kadın platformun sonuna kadar gider. İç monoloğu ilk kullanan odur, daha sonraları Fransızlar ve İrlandalılar tarafından cıcığı çıkana kadar kullanılmıştır. *N'est vert, n'est vert, n'est vert. L'arbre aux quarante ecus d'or*, en azından sonbaharda. Onun 'botanik' sesinin *biloba*'da tereddüdünü hiç, hiç duymayacağım bir daha, 'kusura bakma, Latincem kendini belli ediyor.' Gingko, gingko, ink, inkog. Salisbury aidantofolia'sı diye de bilinir. Ada-nın- Infolio'su, zavallı *Salisburia*; batık; zavallı Bilinç Akışı, *maree noire* artık. Kimin umurunda Ardis Konağı!

"*Barin, a barin*," dedi Trofim, sarışın sakallı yüzünü yolcuya dönerek.

"*Da*?"

"*Daje skvoz' kojanyi fartuk ne slalbi ya trogat' etu frantsuzskuyu devku.*"

Barin: bey, beyefendi. *Daje skvoz' kojhanyi fartuk*: deri önlüğün üstünden bile. *Ne stalbi ya trogat*: elimi sürmezdim katiyen. Etu: bu (şu). Frantsuzskuyu: Fransız (sıfat., 'ı-i' hali). *Devku*: yosma. *Ujhas, oçayanye*: dehşet, umarsızlık. *Zalost*: Acıma, merhamet. *Konçeno, zagajeno, rasterzano*: bitmiş, kirletilmiş, yırtılmış, paralanmış.

Aqua, yalnızca çok acımasız ya da çok aptal bir kişinin ya da masum bebelerin göz kamaştırıcı gezegenimiz Demonia'da mutlu olabileceğini söylerdi. Van bu korkunç Antiterra'da, içine doğduğu bu çok renkli ve kötü dünyada hayatta kalabilmek için, iki adamı ortadan kaldırması ya da hayat boyu sakatlaması gerektiği duygusu içindeydi. Onları bir an önce bulmalıydı; gecikmek bile hayatta kalma gücünü sakatlayabilirdi. Onları mahvetmenin vereceği esrime kalbini onarmayacaktı, ama hiç kuşku yok ki beynini temizleyecekti. İki adam da değişik yerlerdeydiler ve bu iki yerin de nerede oldukları tam belli değildi, ortada kesin bir sokak numarası, hemen bulunabilecek bir mahalle yoktu. Onları onurlu bir biçimde cezalandırmayı umut ediyordu, Kader yardım ederse. Kaderin onu hedefine doğru güdüp sonra da bir zorba gibi işbirliğine yeltenme konusunda göstereceği komik ve abartılı gayretkeşliğe hazır değildi.

Önce, Herr Rack'la hesaplaşmak üzere Kaluga'ya gitmeye karar verdi. Sırf perişanlıktan, saatte yüz mil hızla kopup kuzeye doğru giden bir ekspresin, yabancı sesler ve bacaklarla dolu bir kompartımanının köşesinde uykuya daldı. Öğleye kadar uyukladıktan sonra Ladoga'da indi ve burada tahmin edilemeyecek kadar uzun bir bekleyişten sonra daha bile hoplaya zıplaya giden, daha bile kalabalık bir trene bindi. Geçmesi için kıçlarını çekmeyen pencere müşterilerine içinden lanetler yağdırarak ve dört kişilik birinci sınıf kompartımanlarında umutsuzca rahat bir köşecik ararken dengesini bulmaya çalışıp koridordan koridora geçerken, karşılıklı pencere kenarına oturmuş Cordula'yla annesini gördü. Öteki iki yerde ortadan ayrılmış eski moda kahverengi peruk takmış tıknaz, yaşlıca bir beyle, Cordula'nın yanına oturmuş denizci elbiseli gözlüklü bir oğlan vardı, Cordula oğlana çikolatasının yarısını vermekteydi. Aniden aklına çok parlak bir fikir gelen Van içeri girdi fakat Cordula'nın annesi onu hemen tanıyamadı ve trenin sağa sola sarsılmasıyla birlikte yeniden tanıştırma hayhuyu sırasında Van yaşlıca yol-

cunun kumaş botlarının üzerine bastı, beriki keskin bir çığlık atarak ve alçak sesle fakat pek de kabalaşmadan, "Gutuma dikkat ediniz (ya da 'ihtimam gösteriniz' veya 'görmezden gelmeyiniz') genç adam!" dedi.

"Bana 'genç adam' diye hitap edilmesinden hoşlanmam," dedi Van, malüle hiç gereği yokken vahşice haykırarak.

"İncitti mi bir yerini, dede?" diye sordu küçük çocuk.

"İncitti," dedi Dede, "ama acıdan bağırdımsa bu kimseyi gücendirmek için değildi."

"Acı bile uygar olmalı," diye sürdürdü Van (bu sırada içindeki daha iyi Van onu kolundan çekiyordu, ağzı bir karış açık, utanmış olarak).

"Cordula," dedi yaşlı aktris (bir zamanlar *Gerçek Renkler* piyesinde, en iyi tiradının tam ortasında sahneye dalan bir itfaiyecinin kedisini de aynı hazırcevaplıkla yerden alıp okşamıştı).

"Neden bu genç ve öfkeli cin-vanı alıp çay vagonuna gitmiyorsun? Ben biraz kestirmek istiyorum."

"Ne oldu?" diye sordu Cordula çok geniş ve rokoko 'börekçi vagonu'na yerleşirlerken; Kalugalı üniversite öğrencileri 1880'lerle 90'larda bu vagona bu ismi takmışlardı.

"Her şey," dedi Van. "Peki ama neden sordun?"

"E, Dr. Platonov'la belli bir tanışıklığımız var, zavallı ihtiyarcığa bu kadar çirkin davranman için bir sebep yoktu."

"Özür dilerim," dedi Van. "Herkesin içtiği çaydan ısmarlayalım."

"Garip olan bir şey daha," dedi Cordula, "bugün beni ilk kez fark edişin. İki ay önce beni görmezden gelmiştin."

"Değişmişsin. Güzelleşmişsin, havalı olmuşsun. Şimdi eskisinden daha bile güzelsin. Cordula artık bakire değil! Söylesene -Percy de Prey'in adresi var mı sende tesadüfen? Demek istediğim hakkında tek bildiğimiz Tataristan'ı fethetmekle meşgul olduğu- fakat bir mektup adresi var mı? Burnunu her işe sokan teyzen vasıtasıyla ona mektup yollamak istemiyorum."

"Herhalde Fraser'larda vardı, öğrenirim. Peki *Van* nereye gidiyor? Van'i nerede bulacağım?"

"Evinde- Park Lane, 5 numarada, bir iki gün içinde. Şu anda Kalugano'ya gitmekteyim."

"Orası feci bir yerdir. Kız meselesi mi?"

"Erkek. Kalugano'yu bilir misin? Dişçi? En iyi otel? Konser salonu? Kuzinimin müzik hocası?"

Kız kısa lülelerini salladı. Hayır- oraya pek nadiren giderdi. İki kere bir konsere gitmişti, bir çamlıkta. Ada'nın müzik dersleri aldığını bilmiyordu. Ada nasıldı?

"Lucette," dedi Van, "Lucette piyano dersleri aldı ya da alıyor. Okey. Kalugano'yu boşver. Bu tatlılar Chose'dakilerin pek yoksul akrabaları. Haklısın, *j'ai des ennuis*. Ama bana onları unutturabilirsin. Aklımı çelmek için birşeyler söyle bana, gerçi şu anda da aklımı çeliyorsun çelmesine, *un petit topinambour* hikâyedeki Töton'un dediği gibi. Bana gönül meselelerini anlat."

Çok zeki bir küçük kız değildi. Ama çok konuşkan ve aslında oldukça iç gıcıklayıcı bir küçük kızdı. Van onu masanın altından okşamaya başladı, ama kız sakin bir hareketle onun elini uzaklaştırdı, 'muayyen günüm' diye fısıldayarak, olanca kaprisiyle, başka bir kızın başka bir düşte yaptığı gibi. Van gürültüyle boğazını temizleyerek yarın şişe konyak ısmarladı ve Demon'un tavsiyesine uyarak garsona şişeyi gözünün önünde açtırdı. Kız konuştu da konuştu, Van bir süre sonra kızın söylediklerinin ucunu kaybetti ya da daha doğrusu kızın dedikleri, Van'in bakışlarıyla kızın omuzunun üzerinden izlediği, hızla geçip giden manzaranın içine sıkışıp kaldı, ansızın çıkıveren bir uçurum, karısı telefon edince Jack ne demiş onu kaydetti, bir yonca tarlasındaki tek bir ağaç terk edilmiş John'un taklidini yaptı, kayalıklardan aşağı dökülen romantik bir dere Cordula'nın Marki Quizz Quisana ile yaşadığı küçük, renkli macerayı yansıttı.

Bir çam ormanı seyreldi yitti gitti, yerini fabrika bacaları aldı. Tren takırtılarla bir tren hangarının yanından geçti ve inildeyerek yavaşladı. Çirkin bir istasyon günü kararttı.

"Aman Tanrım," diye bağırdı Van, "burada ineceğim."

Masanın üstüne para koydu, Cordula'yı istekli dudakların-

dan öptü ve çıkışa seyirtti. Sahanlığa varınca elinde tuttuğu eldiveni sallayarak dönüp ona baktı - ve yerden bir valizi almak üzere eğilmiş birine bindirdi: "*On n'est pas goujat a ce point*," dedi beriki: kızılımsı bıyıklı ve üzerinde bir kurmay yüzbaşının ıvırzıvırını taşıyan iri yarı bir asker.

Van ona sürtünüp geçti, platforma ayak bastıklarında, eldivenini afili bir biçimde yüzbaşının suratına şaklattı.

Yüzbaşı şapkasını yerden aldı ve beyaz tenli kara saçlı genç züppeye girişti. Aynı anda Van birinin kendisini arkadan iyi niyetli fakat haksızca kavradığını hissetti. Başını çevirme zahmetine bile katlanmadan görünmez işgüzarı sol dirseğinin hafif bir 'piston hamlesi'yle bertaraf ederken, yüzbaşıyı da sağ elinin bir darbesiyle sendeletip valizinin üstüne oturttu. O arada bir sürü bedava seyir meraklısı toplanmıştı etraflarına; bu yüzden, Van adamının koluna yapışarak onu marş marş bekleme salonuna götürdü. Burnundan şarıl şarıl kanlar akan komik denecek kadar asık suratlı bir hamal, biri koltuğunun altında olmak üzere, yüzbaşının üç bavulunu taşıyarak arkalarından geliyordu. Bavullardan yeni olanının üzerini uzak ve şahane yerleri gösteren kübik etiketler süslüyordu rengarenk. Karşılıklı kartvizitler alındı verildi. "Demon'ın oğlu, ha?" diye homurdandı Yabani Menekşe Locası'ndan Yüzbaşı Tapper. "Aynen," dedi Van. "Sanıyorum Majestic'te üsleneceğim; aksi takdirde, oraya tanığınız ya da tanıklarınız için bir not bırakılacak. Bana da bir tane bulmalısınız, otelin kapıcısından isteyecek halim yok herhalde."

Bunları söylerken, Van avucundaki altınların içinden bir yirmi dolar seçti, sırıtarak hasar görmüş ihtiyar hamala uzattı. "Sarı pamuk," diye de ekledi: "Her iki burun deliğine sokacaksın. Kusura bakma, ahbap."

Ellerini pantalonunun ceplerinde otelin önündeki meydanı geçerken, bir otomobile ıslak asfaltın üzerinde inildeyerek fren yaptırttı. Arabayı baştaki hedefinin çaprazına durur vaziyette bırakarak, pençelerini otelin döner kapısına geçirdi içeri girdi, kendini son on iki satta içinde olduğundan daha mutlu değilse de, en azından daha neşeli hissediyordu.

Majestik Oteli, dışı isle kararmış, içerisi derilere boğulmuş eski bir berhane, onu yuttu. Banyolu bir oda istedi, hepsinin bir müteahhitler toplantısı tarafından kapatıldığı söylendi kendisine, otel kâtibine o dize getirilmez Veen tafrasıyla bahşiş verince, maun kaplama banyosu, asırlık bir sallanan koltuğu, mekanik bir piyanosu ve çift kişilik yatağının üzerine mor bir sayvanı olan idare eder bir süit bulundu. Ellerini yıkadıktan sonra, hemen Rack'in nerelerde olduğunu soruşturmaya girişti. Rack'lerin telefonu yoktu; büyük olasılıkla şehir dışında kirada oturuyorlardı; kapıcı başını kaldırıp saate baktı ve adres sorma bürosu ya da kayıp kişiler bürosu gibi bir yeri aradı. Aradığı yerin yarın sabaha kadar kapalı olduğu ortaya çıktı. Van'e ana caddedeki bir müzik dükkânına sormasını önerdi.

Van yolu üzerinde ikinci bastonunu edindi: Ardis Konağı'ndan edindiği gümüş topuzlu bastonu Kızsaçı istasyonunun kafesinde ekmişti. Bu, tutacak yeri işe yarar, kabasaba, güdük bir aletti ve dışarı uğramış çakır gözleri oymaya yarayacak dağcı bastonumsu sivri bir ucu vardı. Bitişikteki dükkândan bir bavul, onun yanındakinden gömlek, şort, çorap, pantolon, pijama, mendil, bir ropdöşambr, bir kazak ve cenin gibi deri kılıflarına sarılmış ince deriden bir çift de terlik aldı. Satın aldıkları bavulun içine konulup hemen otele yollandı. Müzik dükkânına girmek üzereyken, irkilerek Tapper'in düello tanıklarına mesaj bırakmadığı aklına geldi, bunun üzerine gerisin geriye döndü.

Onları lobide oturur buldu ve meseleyi çarçabuk çözümlemelerini rica etti- daha önemli işleri vardı. "*Ne gurbit sekundantam*" (düello tanıklarına hiçbir zaman kaba davranma) dedi Demon'ın zihninde fırdönen sesi. Muhafız alayında teğmen olan Arwin Birdfoot, sarışın ve pörsük deriliydi, ıslak pembe dudakları ve upuzun bir sigaralığı vardı. Johnny Raffin, Esq. ufak tefek, esmer, çevikti üzerinde feci bir bej takım elbise, ayağında mavi süet iskarpinler vardı. Birdfoot çok geçmeden sırra kadem bastı, Van'e yardımcı olmaya can-ı gönülden hazır fakat yüreğinin hasmına ait olduğunu gizleyemeyen Johnny ile Van ayrıntıları konuşmak üzere baş başa kaldılar.

Yüzbaşı birinci sınıf bir silahşördür, dedi Johnny, aynı zamanda da yöredeki Do-Re-La kulübünün üyesidir. Kana susamış kabasabalığının Britanyalığıyla alakası yoktu, askeri ve akademik ünü onurunu korumasını icap ettiriyordu. Haritalar, atlar ve bahçecilik konusunda uzmandı. Servet sahibi bir toprak ağasıydı. Baron Veen cenahından gelecek en ufak bir özrün iması dahi olayı en zarif bir biçimde tatlıya bağlamaya yetecekti.

"Eğer," dedi Van, "sayın Yüzbaşı'nın beklentisi *buysa*, silahını alıp en zarif bir biçimde soksun bir yerine."

"Hoş bir konuşma biçimi değil bu," dedi Johnny, suratı seğirerek. "Dostum hoşlanmayacaktır bundan. Onun çok kibar biri olduğunu unutmayınız."

Johnny Van'in düello tanığı mıydı, yoksa Yüzbaşı'nın mı?

"Sizinim," dedi Johnny baygın baygın bakarak.

Kendisi ya da kibar Yüzbaşısı Alman asıllı bir piyanisti tanıyorlar mıydı, Philip Rack adında, evli, üç bebesi olan (muhtemelen)?

"Korkarım," dedi Johnny, hafifçe küçük gören bir edayla, "Kalugano'da pek fazla bebekli tanıdığım yok."

Yakınlarda iyi bir kerhane var mıydı?

Johnny giderek artan bir horgörüyle, kendisinin müzmin bekâr olduğunu bildirdi.

"İyi, peki," dedi Van, "dükkânlar kapanmadan yeniden çıkmalıyım. Kendime bir çift düello tabancası edineyim yoksa Yüzbaşı bana bir ordu Bruger'i ödünç verebilir mi?"

"Silahları biz temin edebiliriz," dedi Johnny.

Van müzik dükkânının önüne vardığında, dükkânın kapalı olduğunu gördü. Bir an vitrinlerin alacakaranlığında uzaklaşıp giden arplere, gitarlara, konsolların üzerindeki gümüş vazolar içindeki çiçeklere gözünü dikip baktı ve altı yıl önce öylesine istek duyduğu okullu kızı hatırladı- Rose? Roza? Adı öyle miydi? Onunla, ölümcül solgun tenli hemşiresiyle olduğundan daha mı mutlu olurdu?

Bir süre Ana Cadde'de yürüdü -milyonlarca Ana Cadde'den biri- sonra içinden yükselen sağlıklı bir iştahla, idare eder gö-

rünüşlü bir lokantaya girdi. Kızarmış patates-biftek, elmalı pasta ve kırmızı şarap ısmarladı. Salonun en uzak ucunda, göz alıcı parlaklıkta barın kırmızı taburelerinden birinin üzerinde, karalar giyinmiş -bele sıkıca sarılı kuşak, geniş eteklik, uzun siyah eldivenler, geniş kenarlı, siyah kadife şapka- zarif bir fahişe kamışla altın rengi bir içkiyi yudumlamaktaydı. Barın arkasındaki aynada, renkli pırıltılar arasında, onun kızıl-sarışın güzelliğinin bulanık bir izdüşümünü yakaladı; onun daha sonra tadına bakacağını aklından geçirdi fakat yeniden dönüp baktığında kız gitmişti.

Yedi, içti, planlar kurdu.

Düelloyu dört gözle bekliyordu, içi içine sığmayarak. İnsanı bundan daha çok tazeleyecek bir şey düşünülemezdi. Talihin önüne çıkardığı şu maskarayla vuruşmak umulmadık bir ferahlama olacaktı, hele de Rack'in kuşkusuz, düello yerine bir temiz sopayı kabul edeceği düşünülürse. Şu küçük düelloya ilişkin çeşitli ihtimalleri tasarlamak ve bozup yeniden tasarlamak, çocuk felci hastalarına, delilere ve mahkümlara gani gönüllü sağlık kurumlarında, münevver idarecilerce, dahi psikiyatrlarca öğretilen şu küçük, işe yarayışlı hobilere benzetilebilirdi- ciltçilik ya da mücrimler, kötürümler ve deliler tarafından yapılmış bebeklerin gözbebeklerine mavi boncuklar yerleştirmek gibi.

Önce hasmını öldürmek fikriyle oynadı: niceliksel olarak, bu ona oldukça büyük bir iç ferahlığı sağlayacaktı; niteliksel açıdan ise, yedeğinde bir sürü ahlaki ve yasal komplikasyonlar getirecekti. Hasmını yaralamak yetersiz bir ara çözüm gibi geliyordu. Artistik ve gıllıgışlı bir şey yapmaya karar verdi, herifin elindeki tabancaya ateş ederek düşürmek gibi ya da onun yerine gümrah, fırçamsı saçlarını ortadan ayırmak gibi.

Kasvetli Majestik oteline dönüş yolunda çeşitli ıvırzıvır satın aldı; uzunca bir kutuda üç yuvarlak kalıp sabun, soğuk, elastiki tüpü içinde tıraş kremi, on tane jilet, büyük bir sünger, sabunlanmak için daha ufak, kauçuk bir sünger, saç losyonu, tarak, Skinner saç kremi, plastik kabı içinde bir diş fırçası, makas, bir dolmakalem, bir cep not defteri -başka?- evet, küçük

bir çalar saat, mamafih, saatin içini rahatlatan varlığı otel kâtibine kendisini sabah saat beşte uyandırmalarını söylemesine mani olmadı.

Yaz sonuna doğru, saat dokuzdu sadece; ekim ayında geceyarısı vakti olduğunu söyleseler şaşmazdı. İnanılmayacak kadar uzun bir gün geçirmişti. Daha bu sabah, şafak vakti, hizmetçi kızlar için yazılmış Dormilona romanlarının birinden çıkma, aklı fırtmış bir karakterin, yarı çıplak, tir tir titreyerek Ardis Konağı'nın bahçesindeki alet kulübesinde onunla konuşmuş olması akıl alacak şey miydi. Acaba taptığı ve nefret ettiği, kalpsiz ve kalbi kırık öteki kız, yaprakları mırıl mırıl mırıldanan bir ağacın gövdesine dayanmış mızrak gibi dimdik ayakta duruyor muydu hâlâ. Acaba yarınki *partie de plaisir*'i göz önünde bulundurarak onun için küstah, zalim, bir buz sarkıtı kadar keskin bir sen-bu-notu-aldığında notu karalasa mıydı. Hayır. Onun yerine Demon'a yazmalı.

Babacığım,
bu sabah bir tren koridorunda tesadüfen üstüne bastığım Yabani Menekşe Locası'ndan Yüzbaşı Tapper diye biriyle aramızda geçen önemsiz bir itiş kakış neticesinde Kalugano ormanları yakınlarında tabancalı bir düello yaptım ve şu anda artık aranızda değilim. Hayatımın son sayfası bir çeşit kolay intihar olarak da görülebilirse de, bu düello ve o akıllara ziyan Yüzbaşı'nın Genç Veen'in Acıları ile en ufak bir ilgisi bulunmamaktadır. 1884'te, Ardis'te geçirdiğim ilk yazda, o sırada on iki yaşında olan kızınızı baştan çıkardım. Fırtınalı ilişkimiz benim Riverlane'e dönüşüme dek sürdü; dört yıl sonra, haziran ayında yeniden alevlendi. Bu mutluluk hayatımdaki en büyük olaydır ve pişman değilim. Fakat dün onun bana ihanet ettiğini öğrendim ve ayrıldık. Tapper ise tahminimce, bir tuvaletçiyle, birinci Kırım Savaşı dökümtüsü dişsiz ihtiyar bir kötürümle oral münasebet kurmaya yeltendiği için senin şu kumar kulüplerinin birinden atılan herif. Deste deste çiçek isterim, lütfen!

Seni seven oğlun Van.

Mektubunu yeniden dikkatle okudu- ve dikkatle yırttı attı. Sonuçta ceket cebine yerleştirdiği not çok daha kısaydı.

Baba,

Tanımadığım birinin suratına şamarı indirdim, aramızda önemsiz bir kavga geçti ve adam beni Kalugano yakınlarında bir düelloda öldürdü. Pardon!

Van

Van, yatağın yanındaki sehpanın üzerine bir fincan kahveyle yörenin 'yumurtalı çörek'lerinden birini koyan ve verilmesini beklediği *çervonetz*'i ustaca cebine indiren otel kâtibi tarafından uyandırıldı. Adam biraz Bouteillan'ın bir rüyada karşısına çıkan on yıl önceki haline benziyordu, rüya Van'in şu an yeniden kurabildiği kadarıyla şöyleydi: rüyada Demon'ın sabık uşağı Van'e Van'in taparcasına sevdiği bir nehrin adındaki 'dor'un 'dorofon'daki bozulmuş 'hidro'ya tekabül ettiğini söylüyordu. Van sık sık sözcük rüyaları görürdü.

Tıraş oldu, kanlı iki jileti dökme bronzdan bir küllüğe attı, kusursuz biçimli bir bok sıçtı, çabucak bir banyo aldı, hızlıca giyindi, valizini lobi görevlisine bıraktı, hesabını kapattı ve saat tam altıda mavi tıraş gölgeli ve kötü kokulu Johnny'nin ucuz 'yarı yarış arabası' mavi Paradox'a bindi, şoförün yanma sıkıştı. İki ya da üç mil boyu kasvetli bir göl kıyısından yol aldılar- kömür yığınları, derme çatma kulübeler, kayıkhaneler, uzunca çakıllı bir sahil şeridi ve ta uzakta üzerine sonbahar sisi inmiş kavisli sahil şeridi üzerinde yükselen, dev fabrikaların sarımtrak esmer dumanları.

"Neredeyiz şu anda, Johnny canım?" diye sordu Van. Gölün yörüngesinden sapmış, iki yanı, üzerlerine çamaşırlar asılı çam ağaçları arasındaki derme çatma kulübelerle dolu bir yoldan hızla yol alıyorlardı.

"Dorofey Yolu," diye bağırdı sürücü motorun gürültüsünü bastırmaya çalışarak. "Ormanla kavuşuyor."

Kavuştu da. Van, geçen hafta, bir başka ormanda kendisine arkadan saldırıldığında taşa çarpan dizinde hafif bir sızı hisset-

ti. Aynı anda ayağı orman yolunun çam iğneleri serpilmiş toprağına değdi, saydam beyaz bir kelebek süzülerek geçti ve Van hayatının son birkaç dakikasını yaşamakta olduğunu büyük bir kesinlikle bildi.

Şahidine döndü ve dedi ki:

"Şu şık Otel Majestik zarfının içine yerleştirdiğim pullu mektup, gördüğün gibi babama yazılmıştır. Onu pantalonumun arka cebine aktarıyorum. Gördüğüm kadarıyla, şu basbayağı cenaze arabası görünüşlü şu limuzinle düello yerine varmış bulunan Yüzbaşı kazaen beni öldürecek olursa bunu hemen postaya ver."

Uygun bir açıklık buldular ve silah elde iki hasım, otuz ayak kadar bir mesafeden, çoğu Rus romancının ve hemen hemen bütün aristokrat kökenli Rus romancıların tarif ettiği üzere düello pozisyonu aldılar. Arwin, istenildiği zaman ateş edilebileceğini bildirmek amacıyla, resmiyeti bir kenara bırakarak ellerini çırparken, Van gözünün ucuyla sağında hareket eden birtakım lekeler fark etti: iki küçük seyirci- aralarında bir sepet mantar tutan şişko bir kızla, gözlüklü, bahriyeli elbiseli bir oğlan. Oğlan, Cordula'nın kompartımanındaki çikolata canavarı olmamakla birlikte ona çok benziyordu ve bu düşünce şimşek hızıyla zihninden geçip giderken Van aynı anda gövdesinin tüm sol tarafını yırtıp geçen ya da ona yırtıp geçiyormuş gibi gelen kurşunun darbesini hissetti. Sallandı, fakat yeniden dengesini buldu ve hoş bir vekarla silahını sıcağın sisiyle perdelenmiş havaya boşalttı.

Kalbi hızlı hızlı çarpıyordu, tükürüğü temizdi, ciğerleri yerli yerindeydi fakat sol koltukaltının bir yerlerinde bir acı alev alev yanmaktaydı. Kan elbiselerinden sızıp pantalon paçasından aşağıya doğru damlamaya başladı. Yavaşça, dikkatle yere oturdu ve sağ koluna yaslandı. Bilincini kaybetmeyi hiç mi hiç istemiyordu fakat belki, kısacık bir süre kendinden geçti çünkü o an Johnny'nin mektubu cebinden almış kendi cebine aktarmakta olduğunu gördü.

"Yırt onu, budala," dedi Van elinde olmadan homurdanarak.

Yüzbaşı yürüyüp yanına geldi ve oldukça ciddi bir sesle:

"Herhalde devam edecek durumda değilsiniz, öyle değil mi?" dedi.

"Eminim can atıyorsundur-" diye söze başladı Van; demek istiyordu ki "can atıyorsundur suratına bir tokat daha aşkedeyim diye," ama "can atıyorsun"da gülmesi tuttu ve gülme kaslarını germek o kadar canını yaktı ki cümlesinin yarısında durup ter içindeki başını öne eğdi.

Bu arada, Arwin limuzini bir ambülansa dönüştürmekteydi. Döşemeyi korumak amacıyla gazeteler paramparça edildi ve titiz yüzbaşı bunlara bir de bir yerlerde kilit altında çürümekte olan patates çuvalına benzer bir şeyi de ekledi; arabanın bagajında birşeyler arandıktan ve 'cânım araba battı' (gerçekten böyle dedi) diye homurdandıktan sonra, bir zamanlar üzerinde veterinere götürülmekte olan bir köpeğin can verdiği eski, leş gibi bir yağmurluğu da gözden çıkarmaya karar verdi.

Yarım dakika kadar hâlâ arabada yatmakta olduğundan emindi Van, oysa gerçekte Güzelgöl (Güzelgöl!) Hastanesi'nin dahiliye koğuşunda yatmaktaydı; iki yanında iki sıra halinde sargılar içinde, acıdan bağıran, inleyen çeşitli erkek hastalar vardı. Durumun farkına vardığında ilk tepkisi, öfke içinde bulunduğu yerin en iyi *palata*'sına yatırılmasını talep etmek oldu, bavuluyla bastonunu da Majestik Oteli'nden alıp getirsinlerdi. Ardından yarasının ne kadar ciddi olduğunun kendisine söylenmesini rica etti ve daha ne kadar süre hiç kıpırdamadan yatması bekleniyordu. Üçüncü işi ise Kalugano'yu ziyaret ediş (Kalugano'yu ziyaret etmek!) yegâne nedeninin üzerine gitmek olsundu. Yeni ortamı, kalbi yaralı kralların yoldan geçerken kendilerini buldukları bu yer, oteldeki odasının beyaz bir ikizi idi- beyaz mobilyalar, beyaz halı, beyaz yataklar. Deyim yerindeyse, bu çerçevenin içine yerleştirilmiş olarak bir de Tatiana vardı; siyah saçlı ve saydam tenli, dikkat çekecek kadar güzel ve mağrur bir genç hemşire (kızın tavırlarıyla jestlerinin kimileri ve boynuyla gözleri arasındaki o ahenk, dişi zarafetinin o özel fakat şimdiye değin pek az incelenmiş bilinmezliği) Van'e akıl almaz ve iç burkutucu bir biçimde Ada'yı hatırlattı. Van, kendi çapında işkenceci bir melek olan Tatiana'nın çeki-

ciliğine doludizgin kaptırarak Ada'nın görüntüsünden kaçmaya çalıştı. Hiç kıpırdamadan yatmak zorunluluğu karikatürlerdeki kaçıp kovalamaca sahnelerini imkânsız kılıyordu. Tatiana'dan bacaklarına masaj yapmasını istedi fakat kız ciddi, koyu renk gözlerinin tek bakışıyla onu sınadı- ve bu işle onu kapıp yataktan kaldıracak kadar güçlü, biftek gibi elleri olan bir erkek bakıcı olan Dorofey'i görevlendirdi, hasta çocukcağız onun kallavi ensesine yapışmaktan başka bir şey yapamıyordu. Van bir ya da iki kere memelerini mıncıklamayı başardığında kız kendinin tahmin bile edemeyeceği kadar yerinde bir ifadeyle bu 'yumuşak yanaşma'yı bir kere daha deneyecek olursa onu şikâyet edeceğini söyledi. Dimdik boynunu büküp halini onun gözler önüne sererek sağaltıcı bir okşama dilendiğinde, kız hissiz bir sesle halka açık parklarda böyle şeylere kalkışan seçkin beylerin oldukça uzun hapis cezalarına çarptırıldıkları yorumunda bulundu. (Mamafih, çok sonraları, Van'e pembe kâğıt üzerine kırmızı mürekkeple hoş ve hüzünlü bir mektup yazdı; fakat başka duygular ve olaylar araya girmişti ve Van onu bir daha hiç görmedi.) Van'in bavulu otelden hemen geldi; bastona gelince, o bulunamadı (şu anda Wellington Dağı'na tırmanıyor olabilir ya da belki Oregon'da bir hanıma gezinmekte yardımcı oluyordur 'botanikçilik'te); böylece hastane ona üçüncü bir baston tedarik etti, oldukça güzel, budaklı, koyu kiraz kırmızısı bir alet, sapı kıvrıktı ve sağlam kauçuk bir ucu vardı. Dr. Fitzbishop önemsiz bir kas yarasıyla sıyırttığını söyleyerek onu tebrik etti, kurşun büyük *serratus*'a hafifçe değmiş ya da tabir caizse, okşamış geçmişti. Doktor Fitz, Van'in mucizevi iyileşme kabiliyetinden bahsetti ve on gün içinde onu dezenfektanlarla sargılardan azat etmeye söz verdi, eğer bu on günün ilk üçünde kesilmiş bir ağaç gövdesi gibi kıpırtısız yatarsa. Van müzik seviyor muydu? Sporcular genellikle severlerdi de, öyle değil mi? Yatağının başucuna bir Sonorola getirsinler miydi? Hayır, müzikten hoşlanmam, fakat konser meraklısı olduğuna göre, doktor acaba Rack adında bir müzisyeni nerede bulabileceğini biliyor muydu? 'Beşinci Koğuş' deyiverdi doktor. Van bunu bir müzik parçasının adı filan sandı

ve sorusunu tekrarladı. Rack'ın adresini Harper's müzik dükkânında bulabilir miydi? Valla, Dorofey yolunun sonlarında, ormanın yakınlarında bir yerde kirada oturuyorlardı bir aralar, ama şimdi eve yeni kiracılar taşınmıştı. Beşinci Koğuş iyileşmelerinden ümit kesilen hastaların yattığı yerdi. Zavallının karaciğeri hep zayıftı, kalbi de pek yardımcı olmuyordu fakat, bunlara ilaveten bir de vücuduna bir zehir sızmıştı; yöre 'labratuvarı' bunun ne olduğunu anlayamamıştı ve Luga'dakilerden garip biçimde kurbağa yeşili dışkısı hakkında rapor bekliyorlardı. Eğer Rack zehri kendi eliyle zerk etmişse, bu konuda 'çıt' çıkarınıyordu; bu daha çok Hindu-And Dağları vudu ıvır zıvırıyla iştigal eden ve kısa süre önce doğumhanede zor anlar geçirerek çocuklarını düşüren karısının işi olacaktı. Evet, üçüz- nereden bilmişti? Her neyse, Van eğer eski dostunu bir an önce görmek istiyorsa Dorofey onu tekerlekli iskemleyle Beşinci Koğuşa götürürdü, bunun için Van de kendi eti kemiği üzerinde biraz vudu çalışmaları yapsmdı, he-he-he.

O gün çok geçmeden geldi. Güzel genç şeylerin termometreler silkeleyerek seke seke yanından geçtikleri koridorlardan uzun bir yolculuk yaptılar, bir asansörle inip bir asansörle çıktılar. İkincisinin içi çok genişti, duvarına dayanmış metal kapı tokınaklı kara bir kapak ve sabun kokan zeminin üzerinde şurada burada defne ve ökseotu parçaları vardı. Dorofey, Onyegin'deki arabacı gibi *priehali* ('geldik') dedi ve Van'i hafifçe iterek paravanalarla çevrelenmiş iki yatağın yanından geçirerek, pencere yanındaki üçüncü bir yatağa götürdü. Orada Van'i bıraktı, kapının köşesindeki küçük bir masaya oturdu ve aheste aheste Rusça Golos (Logos) gazetesinin katlarını açtı.

"Ben Van Veen- sadece iki kere gördüğün birini tanıyamayacak kadar aklını yitirmiş olabilirsin, onun için söylüyorum. Hastane kayıtları yaşının otuz olduğunu söylüyor; ben daha genç olduğunu sanıyordum, ama öyle bile olsa bu ölmek için çok genç bir yaş -nasıl bir *tvoyu mat'* olursan ol- yarım akıllı dâhi ya da dört başı mamur üçkâğıtçı ya da her ikisi birden. Bu odanın sade, fakat insanı düşündüren aksesuarlarına bakarak tahmin edebileceğin gibi, bir uzmanlık dilinde iyileşmez va-

ka, bir diğerinde çürümekte olan bir sıçansın. Hiçbir oksijen aleti seni 'azab-ı muazzam'dan çekip çıkaramaz- Profesör Lamort'un buluşu bu güzel ifade. Çekmekte olduğun fiziksel işkenceler müthiş olmalı fakat olası bir ahrettekilerle karşılaştırıldığında bunlar hiç. İnsan zihni, doğası itibariyle tekçidir ve aynı anda *iki* şeyi birden kabullenemez; *bir* hiçliğin olmuş olduğunu bilir, sonsuz geçmişteki biyolojik 'varolmayışı', zihni tamamen bomboştur çünkü ve *o* hiçlik, adı üstünde geçmiş olduğu için, katlanılması çok zor değildir. Fakat ikinci bir hiçliği -ki belki buna da katlanması o kadar zor değildir- mantıken kabul edemez. Uzamdan bahsederken uzamın sonsuz tekliğinde kıpırdanan bir lekeyi getirebiliriz gözümüzün önüne; ama zaman içindeki kısa yaşamamızı anlatacak böyle bir analojiden yoksunuz, çünkü her ne kadar kısa da olsa (otuz yıllık bir yaşam dilimi gerçekten de müstehcen denecek kadar kısa!) varoluşumuzun bilinci sonsuzlukta bir nokta değil, bir yarık, bir kesik, metafizik zamanı boydan boya kesen bir yarıktır, onu ikiye böler ve -ne kadar dar bir çizgi de olsa- önüyle arkası arasında bir ışıltı saçar. Bu yüzden, Mr. Rack, geçmiş zamandan söz edebiliriz, daha belli belirsiz ama tanıdık biçimde gelecek zamandan da söz edebiliriz fakat kesinlikle *ikinci* bir hiçliği, ikinci bir boşluğu, ikinci bir boş sayfayı almaz havsalamız. Hiçlik bir gecelik bir müsameredir; bir kere katılmışızdır ona, bir daha tekrar edilmeyecektir. Bu yüzden süregelmekte olan dağınık bir bilincin varlığı ihtimaliyle de yüzleşmeliyiz ki bu da beni asıl demek istediğime getiriyor, Mr. Rack. Ebedi Rack, sonsuz 'Rack'lik' pek matah bir şey olmayabilir fakat kesin olan bir şey var: öteki tarafta süregiden tek bilinç acının bilincidir. Bugünün Rackceğizi ola ki yarının sonsuz işkenceler içindeki Rekliği-pekliğidir- *ich bin ein unverbesserlicher Witzbold*. Gözümüzün önüne getirebileceğimiz -hatta getirinemiz gereken- sahne şu, Rack'in kişiliğini ihtiva etmeyi sürdüren parçacıklardan oluşmuş küçücük salkımlar, bu tarafta ya da o tarafta toplaşmış, birbirlerine yapışmışlar, her nasılsa, bir yerde, ötede Rack'in diş ağrılarından bir ağ, beride Rack'in kâbuslarından bir tomar; haritadan silinmiş bir ülkeden gelme, bir

araya toplaşmış küçük adsız sansız mülteci grupları gibiler, bir parça kötü kokulu ılıklık, perperişan iki sadaka ya da Tatar kamplarında gördükleri ağza alınmaz işkencelerin ortak anıları için bir araya gelmişler. İhtiyar bir adam için ta uzaktaki bir işeme yerinin önündeki uzun, uzun kuyrukta beklemek özel, küçük bir işkence olmalı. Evet, Herr Rack, iddia ediyorum ki yaşlanan Rekliğin hayatta kalan hücreleri böyle azap kuyrukları oluşturacaklar, o sonsuz gecenin paniği ve azabı içinde hiçbir zaman, hiçbir zaman varmak istedikleri o bok çukuruna varamayacaklar. Buna cevaben, çağdaş roman konusunda diliniz dönüyorsa ve eğer İngiliz yazarlarının jargonunu da beğeniyorsanız, siz de kalkar diyebilirsiniz ki 'üst sınıftan' fettan bir kıza âşık olan ve böylece kendi ailesini mahveden 'alt orta sınıftan' bir piyano akortçusu, lalettayin bir zıpçıktının müdahalesini gerektiren bir suç işlememiş demektir -"

Pek de alışılmadık bir jestle, Van hazırlanmış konuşmasını yırtıp attı ve dedi ki:

"Mr. Rack, gözlerinizi açınız. Ben Van Veen. Bir ziyaretçi."

Avurtları çukura kaçmış, alt tarafı uzun, mum donukluğunda, şişimsi burunlu ve küçük yuvarlak çeneli surat, bir an ifadesiz kaldı; ama insanın içine dokunacak kadar uzun kirpikli kehribar rengi, ıslak, çok şeyler söyleyen güzel gözler açılmışlardı. Sonra ağız çevresinde hafif bir gülümseme ışıldadı ve hasta başını muşamba kaplı yastıktan (neden muşamba?) kaldırmadan bir elini uzattı.

Van, iskemlesinden bastonunun ucunu uzattı, mecalsiz el, bunun dayanması için iyi niyetle uzatılmış olduğunu düşünerek tuttu ve kibarca salladı. "Hayır, henüz birkaç adım atacak halde değilim," dedi Rack tane tane. Alman aksanı, herhalde hortlaksı hücrelerinin en dayanıklı kısmını oluşturacaktı.

Van yararsız silahını geri çekti. Kendini tutarak bastonun ucunu tekerlekli iskemlesinin ayak kısmına vurdu. Dorofey başını gazetesinden kaldırdı, sonra ilgiyle okuduğu makaleye geri döndü- 'Akıllı bir Domuzcuk' (bir hayvan terbiyecisinin anılarından) ya da 'Kırım Savaşı: Tatar Gerillaları Çin Taburlarının Yardımına Koşuyor.' Aynı anda mini mini hemşi-

re uzaktaki bir paravananın arkasından çıkıp yeniden gözden kayboldu.

Benden bir mesaj iletmemi isteyecek mi? Red mi etmeli? Kabul mü etmeli- sonra da iletmemeli?

"Hepsi birden Hollywood'a gittiler mi çoktan? Lütfen, söyleyin bana Baron von Wien."

"Bilmiyorum," diye cevap verdi Van. "Muhtemelen gittiler. Ben gerçekten-"

"Çünkü flüt için son melodimi ve *bütün* aileye bir mektup yolladım, bir cevap gelmedi. Şimdi kusmam lazım. Zili ben çalarım."

Son derece uzun topuklu ayakkabılar giymiş mini mini hemşire Rack'in yatağının paravanasını öne doğru çekerek onu melankolik, yarası hafif, yarası dikişli, matruş genç dandy'den ayırdı; bizimki becerikli Dorofey tarafından tekerlekli iskemlesi sürülerek çekilip götürüldü.

Yarı aralık penceresinde yağmurla güneşin birbirine karıştığı serin aydınlık odasına geri döndüğünde, Van oldukça tüy gibi ayaklar üzerinde aynanın yanına gitti, kendi kendine bir hoşgeldin gülümsemesi yolladı ve Dorofey'in yardımı olmaksızın yatağına geri döndü. Güzel Tatiana kayarcasına içeri girdi ve biraz çay isteyip istemediğini sordu.

"Canımın içi," dedi Van. "Ben *seni* istiyorum. Bak bir kez şu güç kuvvet abidesine."

"Bir bilseniz," dedi Tatiana, omuzunun üzerinden, "kaç tane kızışmış hastanın bana hakaret ettiğini- tam sizin yaptığınız gibi."

Cordula'ya kısa bir mektup yazarak, başına küçük bir kaza geldiğini, Kalugano'da Güzelgöl Hastanesi'nde düşkün prenslere ayrılmış bir süitte olduğunu ve salı günü ayağa kalkacağını bildirdi. Marina'ya daha da kısa bir mektup yazarak, Fransızca olarak bu güzel yaz tatili için teşekkür etti. Bunu daha sonra Manhattan'dan Los Angeles'taki Pisang Palace Oteli'ne postalamaya karar verdi. Üçüncü bir mektubu da Chose'daki en yakın arkadaşı, büyük Rattner'ın yeğeni Bernard Rattner'a yazdı. "Amcanın tutturduğu standart çok yük-

sek," diyordu mektubun bir yerinde, "ama onu yakında yerle bir edeceğim."

Pazartesi günü öğle suları, günlerdir penceresinden iştahla seyrettiği çimenlerin üzerinde bir şezlonga oturmasına izin verildi. Dr. Fitzbishop, ellerini oğuşturarak, Luga laboratuvarının her zaman öldürücü olmayan bir '*arethusoides*' vakası söz konusu olduğunu söylediğini ama artık bunun pratik bir önemi olmadığını, çünkü talihsiz müzik öğretmeni ve bestecinin Demonia'da bir gece daha geçirmesinin beklenmediğini ve akşam ayini sırasında Terra'da olacağını söyledi, he-he. Doktor Fitz, Rusların *poşliyak* ('gösteriş düşkünü kabasaba herif') dediği biriydi ve kahır yüzünden lütûf kabilinden Van zavallı Rack'in çektiği azapları seyretme fırsatı bulamayacağı için derin bir nefes aldı.

Büyük bir çam ağacının gölgesi Van'in ve kitabının üzerine düşüyordu. Türlü çeşitli tıbbî el kitaplarının, yırtık pırtık polisiye romanların, Monparnasse hikâyelerinden oluşan *Riviere de Diamants* koleksiyonunun ve içinde Ripley'nin 'Uzamın Yapısı' adlı zor bir denemesi bulunan *Journal of Modern Science* dergisinin şu rastgele cildini ihtiva eden bir raftan ödünç almıştı elindekini. Günlerdir bundaki züppece formüller ve diyagramlarla boğuşup duruyordu ve anlıyordu ki, yarın Güzelgöl Hastanesi'nden taburcu edilmeden önce tamamen hazmedemeyekti.

Sıcak bir güneş lekesi erişti üzerine ve kırmızı cildi bir kenara atarak, şezlongundan kalktı. Sağlığının yerine gelmesiyle birlikte, Ada'nın görüntüsü, onu yutmaya çalışan acı, çok parlak bir dalga gibi yükseliyordu içinde. Sargılarını çıkarmışlardı; gövdesini saran fanila kumaşından yelek gibi bir şeyden başkası yoktu üzerinde, bu da kalın ve sıkı olmakla birlikte onu Ardis'in zehirli okundan koruyamıyordu. Okbaşı Malikânesi. *Le Chateau de Fleche*, Ten Şatosu.

Gölgelerle çizgi çizgi olmuş çimenlikte gezindi, siyah pijamalarıyla koyu kırmızı ropdöşambrı içinde sıcaklamıştı. Bahçe sokaktan tuğla bir duvarla ayrılıyordu ve açık bahçe kapısından çıkan bir yol kıvrılarak uzun hastane binasının önündeki asfalt

giriş yoluyla kavuşuyordu. Şezlonguna geri dönmek üzereyken şık, açık gri dört kapılı bir sedan kayarak gelip önünde durdu. Kapı hızla açıldı, tünikli ve golf pantalonlu orta yaşlı şoför Cordula'ya kapı açma fırsatı bulamamıştı, Cordula Van'e doğru bir balerin gibi koşarak geldi. Van onu çılgınca kucaklayarak karşıladı, pembe al basmış yüzünü öpücüklere boğuyor, siyah ipekliden elbisesinin üstünden yumuşak, kedi kıvraklığında bedenini yoğuruyordu: ne tatlı bir sürpriz!

Saatte yüz kilometre yaparak, ta Manhattan'dan kalkıp gelmişti, Van hastaneden yarın taburcu edileceğini söylemişti ama o gene de Van'in hastaneden ayrılmış olabileceğinden korkmuştu.

"Buldum!" diye bağırdı Van. "Beni yanında götür, hemen şimdi. Evet, böyle olduğum gibi!"

"Olur," dedi kız, "gel benim evimde kalırsın, senin için güzel bir misafir odam var."

Kafa dengi kızdı- küçük Cordula de Prey. Van kendini birden arabada onun yanında oturur buldu, araba geri geri kapıya doğru manevra yapıyordu. İki hemşire koşa koşa geldiler, elleriyle onlara işaretler yapıyorlardı, şoför Kontes'e Fransızca olarak durmasını isteyip istemediğini sordu.

"*Non, non, non*!" diye bağırdı Van büyük bir neşe içinde ve hızla oradan ayrıldılar.

Cordula nefes nefese dedi ki: "Annem beni Malorukino'dan telefonla aradı (Malbrook, Mayne'deki yazlık malikâneleri), yerel gazeteler düello yaptığını yazıyor. Sen bir sağlık abidesi gibi görünüyorsun, çok sevindim. Kötü birşeyler olduğunu anladım çünkü küçük Russel, Dr. Platonov'un yeğeni -hatırlıyor musun?- trenin penceresinden senin bir yüzbaşıyı dövdüğünü görmüş. Fakat önce, Van *net, pojaluysta, on nas vidit* (hayır, lütfen, bizi görüyor) sana bazı çok kötü haberlerim var. Kısa süre önce Yalta'dan uçakla eve geri gönderilen Genç Fraser, Percy'nin işgalin ikinci günü öldürüldüğünü görmüş, Goodson havaalanını terk etmelerinin üzerinden bir haftadan az süre geçtikten sonra. Hikâyenin tümünü sana kendisi anlatır, her anlatışta daha da daha da beter ayrıntılarla süsleniyor bu hikâ-

ye, Fraser'in kendisi bu olaylar sırasında çok da parlak bir rol oynamamış göründüğü kadarıyla, sanıyorum bu yüzden bazı konulara açıklık getirmek derdinde.

(Wellingtonlu Yargıç Fraser'in oğlu Bill Fraser, Teğmen de Percy'nin sonuna, kızılcık ve muşmula çalılıklarıyla dolu elverişli bir noktadan tanık olmuş, fakat tabii tabur komutanına yardım edecek durumda değilmiş, bunun da birçok nedeni var, kendisi bir vicdan muhasebesine dayanarak bunları raporunda bir bir saymış ama bunları burada tek tek sayıp dökmek sıkıcı ve mahcubiyet verici olacaktır. Percy, Amerikalı birliklerin 'Chew-Foot-Calais' şeklinde telaffuz ettikleri muhkim bir hisar olan 'Çufutkale' yakınlarındaki bir çukurlukta Hazar gerillalarıya çıkan bir arbede sonunda kalçasından vurulmuştu. Defteri dürülmüşlerin o garip iç ferahlamasıyla hemen kendi kendine bir sıyrıkla kurtulduğunu söyleyip ferahlar. Sürüne sürüne, daha doğrusu kıvrana kıvrana birtakım diğer zayiatın da uzanmış kalıbı dinlendirmekte olduğu bir meşe fundalığına ve birtakım dikenli çalılıkların oraya gitmek üzereyken o an kan kaybından bayılmış, tıpkı bizim de bayıldığımız gibi. Percy -hâlâ Kont Percy de Prey- birkaç dakika sonra kendine geldiğinde, çakıl taşlarından ve otlardan müteşekkil sert yatağında artık yalnız değildir. *Beşmet*'ine ilaveten biraz alakasız fakat insanı teskin eden Amerikan blucini giymiş, sırıtan ihtiyar bir Tatar yanı başında çömelmekteydi. '*Bedniy, bedniy*' (seni zavallıcık, zavallıcık) diye mırıldandı iyi yürekli adamcık, saçları kazınmış başını sallıyor, bir yandan da dilini şaklatıyordu: *Bol'no* (acıyor mu)? Percy cevaben aynı derecede ilkel Rusçasıyla yarasının çok ağır olduğunu sanmadığını söylüyor: "*Karaşo, karaşo ne bol'no* (iyi, iyi)" dedi ihtiyarcık, Percy'nin yere düşürdüğü otomatik silahı alıp onu naif bir hazla inceledi, sonra onu şakağından vurdu. (İnsan merak ediyor, hep merak ediyor, infaz edilen kişinin kısa kısa, hızlı hızlı son izlenimleri nelerdir acaba, bunların bir yerlerde, bir biçimde, mikrofilme alınmış ölümden önceki son düşünceler kütüphanesine kaydedilmiş olmaları gerekir, ne olmuştur o iki ara bir derede, şu vakada arkadaşımızın Ladore'ninkinden pek de

farklı olmayan dingin, mavi bir gökyüzünün önünde ona gülümseyen kızılderilimsi kırışıklıkların farkına varışıyla silahın çelik ağzının yırtarcasına, şiddetle yumuşak teni geçip kemikleri darmaduman edişi arasında. Bunun bir çeşit flüt için süit olmuş olabileceği tahmin edilir, bir dizi 'muvman', diyelim ki şunun gibi: yaşıyorum- bu da kim?- sivil- sempati- susadım -elinde sürahisiyle kızı -bu benim lanet silahım - yapma...*vesaire* ya da daha doğrusu *na-saire*... bu arada Kolu Kırık Bill, korkudan cinnet geçirerek Romalı bir tanrıya dualar ediyordur Tatar bir an önce işini bitirsin de gitsin diye. Ama, tabii, bu düşünce bandında sonsuz kıymette bir detay -sürahili perinin yanı sıra belki- Ardis'ten bir çakım, bir gölge, kalbe inen bir darbe olabilirdi.)

Cordula, Van'in daha sonraları Bill Fraser'dan aldığı raporun çok daha az ayrıntılı anlatımını bitirdiğinde "Ne tuhaf, ne tuhaf" diye mırıldandı Van.

Ne garip bir rastlantı! Ya Ada'nın öldüren okları işbaşındaydı burada ya da kendisi, Van, bir kuklayla yaptığı düello aracılığıyla nasıl olmuşsa Ada'nın sefil âşıklarının ikisini de temize havale etmeyi becermişti.

Küçük Cordula'yı dinlerken hiç özel bir şey hissetmemesi, sadece belki tarafsız bir hayretten başka, o da garip. Tatlı, yumuşak bir tutku söz konusu oldu mu aklı tek şeye çalışan garip Van, garip Demon'ın oğlu, mümkün olduğunca insanca ve insaniyetle, olabildiğince şeytanca ve de şu yolun izin verdiğince, Cordula'dan tat almayı kafasına takınıştı pek de tanımadığı bir oğlanın yasını tutmaktansa; ayrıca Cordula'nın mavi gözlerinde bir ya da iki kez gözyaşları parlayıp sönmüşse de, ikinci kuzeniyle pek bir görüşmüşlüğü yoktu ve aslını isterseniz, ondan hiç de hazzetmezdi.

Cordula dedi ki Edmond'a: "*Arretez pres de* adı neydi oranın, evet, Albion, *le* dükkân *pour messieurs*, hani Luga'daki"; alınan Van itiraz etmeye yeltenince de: "Uygarlığa pijamalar içinde dönemezsin," dedi kararlı bir sesle. "Sana bir iki parça elbise alacağım, bu arada Edmond da bir fincan kahve içer."

Kız ona bir pantalon ve bir yağmurluk satın aldı. Van, park

etmiş arabada sabırsızlık içinde beklemiş durmuştu, şimdi de yeni elbiselerini üzerine geçirmek bahanesiyle Cordula'dan direksiyona geçip kendini gözlerden uzak bir köşeciğe götürmesini istedi. Bu arada Edmond, şu anda her neredeyse, bir fincan kahve daha içmişti.

Uygun bir yere vardıklarında Cordula'yı kucağına transfer etti ve ona gayet rahat, öylesi haz ulumaları salarak sahip oldu ki kızın içi altüst oldu, gönlü okşandı.

"İhtiyatsız Cordula," dedi ihtiyatsız Cordula; "bu belki de bir kürtaj daha demek olacak- *encore un petit enfantome*, zavallı teyzem böyle diyerek sızlanırdı her başına geldiğinde. Yanlış bir şey mi söyledim?"

"Yanlış yok," dedi Van, onu şefkatle öperek; ve arabayla yemek yenen yere döndüler.

43

Van, Cordula'nın Manhattan'da Alexis Caddesi üzerindeki dairesinde tıbbi bir ay geçirdi. Kız haftada iki ya da üç kere uslu, uslu Malbrook'daki şatolarında oturan annesini ziyaret ediyordu, Van ne oraya ne de kentteki sayısız sosyal 'fingirti'lere giderken ona refakat etmiyordu, deli dolu, şen şakrak, küçük şey seni; fakat kimi partileri de iptal ettiği oldu ve son sevgilisini (gözde psikoteknisyen Dr. F.S. Fraser, müteveffa P. de P.'nin şansı yaver giden silah arkadaşının kuzenlerinden biriydi) görmeyi inatla reddetti. Van sık sık dorofon marifetiyle babasıyla konuştu (kendisi Meksika kaplıcaları ve baharatları üzerine geniş çaplı bir araştırma sürdürmekteydi) ve kentte onun istediği birtakım ufak tefek işleri yerine getirdi. Cordula'yı sık sık Fransız lokantalarına, İngiliz filmlerine ve Varenj trajedilerine götürüyordu, bütün bunlar çok da memnunluk vericiydi çünkü kız her kırıntınm, her yudumun, her jestin, her hıçkırığın doya doya tadını çıkarıyordu; yanaklarının kadife pembeliği, çarpıcı biçimde boyanmış gözlerinin deniz mavisi duruluğundaki bebekleri, gözkapaklarının iyice ilerisine kadar uza-

nıp yukarı doğru kıvrılarak bu gözlere zamanın modasıyla bir 'arlöken bakışı' veren çividi-kara sık kirpikleri Van'in aklını başından alıyordu.

Bir pazar günü, Cordula hâlâ güzel kokulu banyosunda eyleşmeyi sürdürürken (güzel, garip biçimde aşina olmadığı bir görüntüydü bu, Van'in günde iki posta tadını çıkardığı) 'üryan' Van (yeni yavuklusunun matrak kafiyesiyle) bir aylık perhiz döneminin ardından ilk kez elleri üzerinde yürümeyi denedi. Kendini güçlü ve zinde hissediyordu ve güneşi içmiş terasın üzerinde hiç zorlanmadan 'ilk pozisyona' geçiverdi. Demeye kalmadı sırtüstü uzanıverdi. Bir kere daha denedi ve anında dengesini kaybetti. Sol kolunun artık sağ kolundan kısa olduğu yolunda dehşet verici, Allahtan ki hayal ürünü bir his kapladı içini. Van çarpık bir gülümsemeyle bir daha hayat boyu elleri üzerinde dans edip dans edemeyeceğini aklından geçirdi. King Wing onu uyarınış, iki ya da üç ay egzersiz yapmadığı takdirde bu ender rastlanan sanatı tamamen kaybedebileceğini söylemişti. Aynı gün (iki küçük sevimsiz olay zihninde böylece ebediyen birbirine bağlanmıştı) Van tesadüfen dorofon'a cevap verdi- erkek sesi olduğunu sandığı kalın, boğuk bir ses Cordula'yı istedi, arayanın kızın eski bir okul arkadaşı olduğu ortaya çıktı, Cordula ise zevke garkolmuş numarası yapıp, ahizenin üzerinden Van'e doğru gözlerini devirmiş, art arda inandırıcı olmayan önceden verilmiş birtakım sözler uydurmuştu.

"Korkunç bir kız!" diye bağırdı karşılıklı şakır gibi vedalaşmalarından sonra. "Adı Vanda Broom, okulda hiç şüphelenmediğim şeyi -tam bir *tribadka* imiş- ancak çok yakınlarda öğrendim, zavallı Grace Erminin bana Vanda'nın elle sarkıntılık ettiğini söyledi, ona ve- başka bir kıza. İşte şurada bir resmi var," diye sözünü sürdürdü Cordula, çarçabuk sesinin tonunu değiştirerek, bir yerlerden gayet cici ciltli, güzel baskılı bir Bahar 1887 albümü çıkardı. Van albümü Ardis'te görmüştü fakat sözü edilen kızın ciddi kara kaşlı mutsuz yüzü dikkatini çekmemişti, artık zaten fark etmezdi de ve Cordula albümü çarçabuk gerisin geriye bir çekmeceye tı-

kıştırdı; fakat Van, albümde, az çok yapmacık yazıların yanı sıra Ada Veen'in Tolstoy'un paragraflarının ritmini ve bölüm sonlarını taklit eden zekice bir pastiş bulunduğunu biliyordu; hanım hanımcık fotoğraf ve fotoğrafın altında yer alan kızın karakteristik manilerinden biri hemen o an zihninde belirdi:

Yaptım parodisini eski malikânenin
her bir verandasıyla odasının
Arrowhead'deki jakarandaların
O tabiat-ötesi çiçeklerin

Fark etmezdi, fark etmezdi. İmha et ve unut! Ama Park'taki bir kelebek, bir vitrindeki orkide, gözleri kör eden bir umutsuzluk şokuyla her şeyi yeniden canlandırabilirdi.

Esas mesaisini, Cordula'nın kuş yuvası gibi apartman dairesinden birkaç sokak ötedeki o hayranlık uyandırıcı ve şahane sarayda, koca granit sütunlu Halk Kütüphanesi'ndeki araştırınaları oluşturdu. İnsan, genç bir yazarın ilk kitabını yazışı sırasında yaşadığı karmaşık hazlara eşlik eden garip özlemlerle bulantılı azapları çocuk doğurmaya eş tutmak için dayanılmaz bir arzu duyuyor. Van henüz ancak gelin olma aşamasına gelmişti; ardından, metaforu ilerletmek gerekirse, yataklı vagonda ağza yüze bulaştırılan bir kızlığı yitirme işi; sonra balayı kahvatılarının edildiği ilk balkon, ilk eşekarısıyla birlikte. Cordula hiçbir anlamda bir yazarın ilham perisini andırmıyordu, ama geceleyin yürüyerek onun evine dönmekte, nihayetine erdirilmiş bir işin ve evde bekleyen okşayışların tatlı sıcaklığı ve düşüncesin verdiği hoş bir doygunluk vardı; Van, özellikle de Cordula'nın en tepedeki dairesiyle geniş terasının taçlandırdığı gökdelenin ara katındaki iyi bir lokanta olan 'Monaco'dan alengirli yemekler getirttikleri geceleri iple çekiyordu. Küçük birlikteliklerinin tatlı banalliği, kentteki seyrek buluşmaları sırasında sürekli huzursuz ve ateşîn olan babasının ahbaplığından çok daha güvenceli geliyordu, Chose'da onu bekleyen sömestrden önce babasıyla on beş gün gitikleri Paris'te de durum aynen devam edecekti. Dedikodu -deli dolu dediko-

du- dışında Cordula'nın sohbet yeteneği yoktu ve bu da Van'e iyi geliyordu. Kız çok geçmeden içgüdüleriyle Ada'dan ya da Ardis'ten hiç bahsetmemesi gerektiğini anlamıştı. Van ise kendi hesabına, kızın onu gerçekten sevmediği gerçeğini apaçık kabullenmişti. Küçük, pürüzsüz, yumuşak, gerektiğince dolgun ve yuvarlak bedenini okşamak bir zevkti. Kızın Van'in sevişme işine getirdiği çeşitlilik ve sağlıklılık karışısındaki hayreti ise zavallı Van'in kabasaba erkeklik gururundan geri kalana merhem etkisi yapıyordu. Cordula iki öpücük arasında uyuyuverirdi. Van uyuyamıyordu, artık sık sık uyku tutmaz olmuştu, o zaman oturma odasına çekiliyor ya okuduğu yazarları notlayarak oturuyor ya da açık terasta, sisler ardında yüzen yıldızların altında bir aşağı bir yukarı yürüyor, kentin şafakla aydınlanan uçurumunda ilk tramvay çangırdayana ya da gıcırdayana kadar aklını sadece belli bir konuya vererek meditasyon yapıyordu.

Eylülün ilk günlerinde Van Veen Manhattan'dan Lute'a doğru yola çıktığında, Van hamileydi.

İKINCI BÖLÜM

1

Van, Goodson Havaalanı'nda, havaalanının yaldızlı çerçeveli aynalarından birinin içinde, oyma mermer taklidi bir koltuğa oturmuş, başlığı tersinden yazılı harflerle 'Kırım Pes Ediyor' diyen bir gazetenin gerisine çekilmiş kendisini bekleyen babasının ipek şapkasının kenarını gördü. Aynı anda da sevimlice, biraz domuzumsu, pembe suratlı, yağmurluklu bir adam Van'e yanaştı. Çok Özel Mektupların kuryeliğini yapan, ÇÖM adıyla maruf uluslararası bir ajansı temsil ediyordu. İlk şaşkınlığını üzerinden attıktan sonra, Van, son metreslerinden Ada Veen'in kendisine mesaj yollamanın bundan daha şık (kelimenin her türlü anlamıyla) bir yolunu bulamayacağını teslim etti. ÇÖM'ün müthiş pahalı ve paha biçilmez mesaj iletme yöntemi, 1859'un uğursuz günlerinde ne işkencenin ne de ipnotizmanın kırdığı mutlak bir gizliliğin garantisi olmuştu. Gamaliel'in bile (heyhat artık çok sık olmayan) Paris yolculuklarında ya da Kral Victor'un Küba ya da Heküba'ya hâlâ oldukça düzenli aralarla yaptığı ziyaretlerde ve tabii Fransa Genel Valisi dinç-gürbüz Lord Goal'ın, Canady'deki bütün gezip tozmalarında, akıllara durgunluk verecek derecede gizli, hatta aslını ararsanız oldukça tüyler ürpertici ÇÖM'ü tercih

ettikleri rivayet ediliyordu. ÇÖM, bu neviden sekse susamış taçlı başların karılarını aldatmak için ellerinin altında olan resmi imkânlardan çok daha yanılmazdı. Halihazırdaki habercinin adı James Jones'du ki, bu bileşimin her türlü çağrışımdan yoksun oluşu ideal bir takma isim olmasına yol açıyordu, isim adamın gerçek ismi olmasına rağmen. Aynada bir telaş, kıpırtı başlamıştı ama Van acele etmeyi reddetti. Zaman kazanmak üzere (çünkü ayrı bir kartta kendisine Ada'nın arması gösterildiğinde, mektubu kabul edip etmemeye karar vermesi gerektiği duygusuna kapılmıştı), J.J.'un bağışlanabilir bir gururla sergilediği, karo asına benzeyen dedektif rozetini uzun uzadıya inceledi. Adam, Van'in mektubu açmasını, otantikliği konusunda tatmin olmasını istedi sonra bir kart imzalattı, sonra bu kart gerisin geriye genç dedektif giysisinin ya da anatomisinin içindeki gizli bir delik ya da cebi boyladı. Van'in babasından hoşgeldin çığlıkları ve sabırsızlık nidaları (Fransa uçuşu için kızıl ipek astarlı siyah bir pelerin giymişti) bizimkinin sonunda James'le sohbetini yarıda kesmek ve mektubu cebe indirmek zorunda kalmasına yol açtı (birkaç dakika sonra hava gemisine binmeden önce tuvalette okuyacaktı mektubu).

"Hisseler," dedi Demon, "fırladı. Bizim bölgesel zaferlerimiz, vesaire. Amerikalı bir vali, dostum Bessborodko, Besarabya'ya yerleştirilecek, bir İngiliz de, Armborough, Ermenistan'ı yönetecek. Seni küçük kontesinle sarmaş dolaş gördüm otoparkta. Onunla evlenirsen seni mirasımdan yoksun bırakırım. Bizim çevrenin epey bir altındalar."

"Bir iki yıl içinde," dedi Van, "kendi küçük milyonlarıma yumuşak geçiş yapacağım." (Aqua'nın kendisine bıraktığı serveten söz ediyordu.) "Ama kaygılanmayınız efendim, maceramızı şimdilik yarıda bıraktık- onun kız garsoniyerine (Canady argosu) geri dönüşüme kadar."

Demon, serdengeçtiliğini sergileyerek, Van'in ya da 'pilic'inin başlarının polisle derde girip girmediğini bilmek istedi (yapacak başka bir teslimatı olduğu için oturmuş Besarmenistan'da Suç Oranı Artıyor yazılı gazeteyi karıştıran Jim mi John mu ne, dönüp başıyla onu işaret etti).

'Piliç mi?' diye cevap verdi Van, Barrabas'a göğsünü siper eden bir Romalı hahamın vurdumduymaz ketumluğuyla.

"Neden gri?" diye sordu Demon, Van'in paltosunu kastederek. "Neden bu asker kesimi? Orduya katılmak için çok geç."

"Katılamazdım- çıktığım heyet beni zaten geri çevirir."

"Yaran nasıl?"

"*Komsi-komsa*. Anladığım kadarıyla Kalugano'lu cerrah işi bok etmiş. Yaranın ağzı kızardı ve cerahat topladı, durup dururken, koltukaltımda da bir yumru var. Bir ameliyat daha geçirmem gerekecek- bu kez Londra'da, oradaki kasaplar çok daha iyi kesip biçiyor. *Mesteçko* nerede burda? A, evet gördüm. Şirin (bir kapının üzerine Ballıbaba resmi koymuşlardı, ötekinin üzerine Hanımeli; gidelim bakayım şu çişçekhaneye.)"

Ada'nın mektubuna cevap vermedi ve on beş gün sonra bu kez Alman turist kılığına girmiş, üstünde yalancı tüvit takımlarla filan John James, Van'e ikinci bir mesaj ulaştırdı, Louvre'da, tam Bosch'un *Bateau Ivre*'inin önünde, hani hokkabazın biri yelken iplerine tırmanmış içer ya (zavallı ihtiyar Dan bu resmin Brant'ın satirik şiiriyle bir alakası olduğunu sanıyordu!) Cevap vermeyecekti- gerçi, namuslu habercinin dikkatini çektiği üzere hesap pusulasında cevap, fiyata dahildi.

Kar yağıyordu fakat James, Van'in Chose yakınında, Ranta Nehri üzerindeki *cotage orne*'sinin kapısı önünde soyut bir bıçkınlık gösterisi içinde, üçüncü bir mektupla yelpazelenerek beklemekteydi; Van ona mesaj getirmekten vazgeçmesini söyledi.

Bunu izleyen iki yıl içinde ona başka bir ÇÖM ajanı tarafından iki mektup daha iletildi, her ikisi de Londra'da ve her ikisi de Albania Palace Hotel'inin lobisinde. Bu melon şapkalı, ciddi ve cenaze levazımatçımsı suratlı yaşlıca bey Mr. Van Veen'i romanesk bir özel dedektiften çok daha az rahatsız edecektir diye düşünmüştü, alçakgönüllü ve duyarlı Jim. Altıncısı doğal yollardan Park Lane'e geldi. Bunların hepsi (bir tek Ada'nın Sahne & Perde girişimlerini konu edinen sonuncusu hariç) aşağıya alınmıştır. Ada tarih atmayı umursamamıştı fakat tarihler yaklaşık olarak saptanabilir.

(Los Angeles, Eylül başları, 1888)
Sana böyle çapkm-sapkın yollarla mektup iletttiğim için beni bağışla, ama daha güvenli bir yolunu bulmaktan acizim.

Konuşamayacağımı, mektup yazacağını söylediğimde, gerekli sözleri hemen bulamayacağımı kastetmiştim. Yalvarıyorum. O kelimeleri ağzımdan çıkarıp onları söz olarak gerekli sıraya sokamayacağımı hissettim. Yalvarıyorum. Yanlış ya da yanlış sarf edilmiş tek bir sözcüğün ölümcül olacağını düşündüm, arkanı dönerdin, tıpkı yaptığın gibi ve yürüyüp giderdin bir kere daha, bir kere daha, bir kere daha. Yalvarıyorum sana bir nefes anlayış için (sic! Yay. Haz.) Fakat şimdi düşünüyorum da konuşma, kekeleme riskini göze almalıymışım çünkü görüyorum ki kalbimi ve onurumu kâğıda geçirmek de aynı derecede korkunç- daha bile zor, çünkü insan konuşurken bir kekelemeyi bir ketlenme niyetine kullanabilir, tesadüfen dili dolanarak yalvarabilir, ağzının yarısı uçmuş kanlar içinde bir tavşan gibi ya da kıvırabilir ve biraz önce yaptığından daha iyisini yapabilir; ama karlar üzerinde, bu mektup kâğıdının mavi karları üzerinde dahi, tökezlemeler kıpkırmızı ve geri dönüşsüzdür. Yalvarıyorum.

Bir şeyi hemen kesinkes söyleyelim burada, geri dönüşsüz biçimde. Yalnızca seni sevdim, seviyorum, seveceğim. Sana yalvarıyorum ve seni sonsuz bir acı ve tutkuyla seviyorum, sevgilim. *Ti tut stoyal* (burada kaldın), kalmadın mı, bu 'karavansaray'da her şeyin ortasında sen olmadın mı, her zaman, daha ben yedi ya da sekiz yaşlarındayken?

(Los Angeles, Eylül ortaları, 1888)
Bu ikinci bir uluma, *iz ada* (Hades'in içinden). Garip şey, aynı gün öğrendim, üç değişik kaynaktan, K.'daki düellonu; P.'nin ölümünü; kuzininin evinde geçirdiğin o nekahet dönemini (oh-ne-ala derdik biz buna onunla). Telefon ettim, fakat senin Paris'e gittiğini, ayrıca R.'nin de öldüğünü söyledi- senin elinle değil, bir an öyle olduğunu sanmıştım, karısının eliyle ölmüş. Ne o ne de P., teknik olarak âşığım olmadılar fakat ikisi de Terra'dalar artık, fark etmez.

(Los Angeles, 1889)

Bir zamanlar senin de babanla birlikte kaldığın o şeker pembesi ve pisang yeşili 'albergo'dayız hâlâ. Baban müthiş iyi davranıyor bana, bu arada. Onunla gezip tozmaktan büyük zevk alıyorum. Onunla Nevada'da kumar oynadık, ismimle kafiyeli olan şehirde, ama sen de varsın onun içinde, Old Rus'un efsane nehri gibi. *Da*. Ah, yaz bana, bir minnacık not, seni hoşnut etmek için öyle çaba harcıyorum ki! Birkaç (nafile) konucuk daha ister misin? Marina'nın yeni sanatsal vicdan meraklısı yönetmeni Ebediyet'i hâlâ münasip bir ortalamaya odaklanmış kameradan en uzaktaki nokta olarak tarif ediyor. Bizimki sağır rahibe Varvara rolünü üstlendi (birçok bakımdan Çehov'un Dört Kızkardeş'indeki en ilginç oyun kişisi). Stan'in rol ile folklorun gündelik hayatı ele geçirmesi prensibine uyarak, otelin restoranında da rolünü sürdürmekte ısrarlı, çayı *v prikusku* (kıtlama) içiyor ve Varvara'nın nazlı nazlı aptallık taslaması gibi bizimki de sorulan soruları anlamamış gibi yapıyor- bir çifte dolambaç ki yabancıları kızdırıyor fakat benim de onun kızı olduğuma kanaat getirmeme yol açıyor, Ardis döneminde olduğundan çok daha fazla. Hasılı burada süksesi yerinde. Universal City'de, ona üzerinde Marina Durmanova yazılı özel bir bungalov verdiler (besbedava değil, korkarım). Bana gelince, ben dördüncü sınıf bir westernde olsa da olur olmasa da bir garson kızım, elleriyle masaya vuran sarhoşların arasından kalçalarımı sallayarak geçiyorum, ama *Houssaie* atmosferini, bu görev duygusu yerinde sanatı, kıvrılarak yükselen dağ yollarını, sokak setlerini, olmasa olmaz meydanı ve süslü tahta cephenin üzerindeki menekşe rengi dükkân levhasını ve öğle sıraları tarihi kostümleri içinde cam telefon kulübesi önünde kuyruk olan figüranları seviyorum, benim telefon edip seslenecek kimsem yok.

Seslenmek dedim de, gerçekten harikulade bir ornitolojik film gördüm geçen gece Demon'la birlikte. Paleotropik nektar emenlerin (ne olduklarına bak!) Yeni Dünya'nın kolibrilerinin 'mimotip'leri oldukları gerçeğini idrak etmemiştim, benim bütün düşüncelerim de, ah sevgilim benim, seninkilerin 'mimo-

tip'leri. Biliyorum, biliyorum! 'İdrak etmek'de okumayı bıraktın, onu bile biliyorum- eski günlerdeki gibi.

(California? 1890)

Bir tek seni seviyorum, sadece seni gördüğüm rüyalarda mutluyum, sen benim sevincim, benim dünyamsın, bu insanın yaşadığını fark etmesi kadar kesin ve gerçek, fakat...ah, seni suçlamıyorum!- fakat Van, sen sorumlusun (ya da senin aracılığınla Kader sorumlu, *ce qui revient au meme*) daha biz henüz birer çocukken benim içimdeki deli bir şeyi açığa çıkardığın için, fiziksel bir doymazlık, doymak bilmez bir kaşınma. Senin sürte sürte yaktığın ateş, bedenimin en incinir, en yırtıcı ve en yumuşak noktasında iz bıraktı. Şimdi senin kırmızı kaşıntımı çok sertçe, çok erken kaşımanın bedelini ben ödemek zorundayım, yanmış odunun yanmasının bedelini ödemek zorunda kalması gibi. Senin okşayışlarından yoksun kaldım mı, sinirlerimin denetimini tamamen kaybediyorum, sürtünmenin hazzından başka bir şeyi görmüyor gözüm, senin iğnenin, lezzetli zehrinin dinmeyen etkisinden. Seni suçlamıyorum, ama deli gibi yabancı tenin temasını istememin, onlara karşı koyamamamın nedeni bu; ortak geçmişimizin ilanihaye ihanetle titreşmesinin, yanmasının nedeni bu. Bütün bunlara ilerlemiş bir erotomani vakası tanısını koymakta serbestsin, ama bu kadarla kalmıyor, bütün ahlarım ohlarımın basit bir ilacı var, kan kızılı bir zar özütü, porsuk ağacı yaprağı, senin ya(p)rağın. Senin o tath Turbalı Köyün Külkedisi'nin dediği gibi (artık o Madame Trofim Fartukov oldu), *je realise* cinaslı, açık saçık konuşuyorum. Ama bütün bunlar önemli, çok önemli bir şeye işaret etmek için! Van, *je suis sur la verge* (gene Blanche) iğrenç bir aşk hikâyesinin. Beni ancak hem de hemen sen kurtarabilirsin. Kiralayabildiğin en çabuk uçağı kirala hemen El Paso'ya gel, Ada'n orada seni bekliyor olacak deli gibi el sallayarak ve de Yeni Dünya Ekspresi'nde kiralayacağım bir süitte Patagonya'nın ateş gibi yanan en uç noktasına kadar gideceğiz, Kaptan Grant Boynuzu'na, Verna'da bir Villa'ya, mücevherim, ıstırabım. İçin-

de tek bir Rusça kelime olan bir aerogram yolla bana- adımın sonu, ben bittim.

(Arizona, yaz, 1890)

Merhametti yalnızca, bir Rus kızın *zaloşt*'uydu, beni R.'a çeken (müzik eleştirmenleri yenilerde 'keşfettiler' onu) Genç öleceğini biliyordu ve aslında, çoğunlukla bir cesetti o, bir kere bile, yemin ediyorum sana, fırsatı değerlendiremedi, ona duyduğum merhamet yüzünden yaklaşımlarını geri çevirmediğim zamanlarda bile, geri çevirmedim çünkü; Van-sız, amansız bir dirimle dolup taşmaktaydım ve hatta para karşılığı kabasaba, ne kadar kabasaba olursa o kadar daha iyi, genç bir mujik'in hizmetlerinden yararlanmayı bile aklımdan geçirmiştim. P.'ye gelince, onun öpüşlerine (önce sevecen ve özelliksiz, giderek daha ateşli ve uzmanca ve sonunda dönüp ağzıma geldiğinde dilinde benim kendi tadım- 1888'de Thargelion'un erken zamanlarında fırıl fırıl dönmeye başlayan bir kısır döngü) boyun eğmemin sebebi, eğer onunla görüşmeyi reddedersem kuzenimle olan maceramı anneme açıklamakla tehdit etmesi. Gidip şahitler bulacağını söyledi, mesela senin Blanche'ın kızkardeşi ya da ahırdaki seyislerden birinin yamağı ki Turbah köyün üç matmazelinden en küçüğünün kılık değiştirmiş haliydi, şüphem yok, ne cadıydı onlar- ama bu kadar yeter, Van, sana olan davranışımı açıklamak için bu tehditlerden uzun uzadıya yararlanabilirdim. Tabii bunların bir şantajcıya yakışmayacak bir pazarlık tonunda yapıldıklarından da bahsetmezdim sana. Meçhul haberciler ve muhbirler bulmayı başarsa bile, olayın kendi şöhretini mahvetmekle sonuçlanabileceğini de gizlemezdim öyle ya niyetleri ve eylemleri ortaya çıkar çıkmaz ki uzun vadelide ('vadede' demek istiyor, bilmiş kız. Yay. Haz.) çıkacaktı, bu onun mahvı olurdu. Tek kelimeyle, bu kaba pazarlığın sadece senin zavallı, dokunsan kırılacak Ada'nı delme-oyma amaçlı olduğunu bildiğimi gizlerdim- çünkü, kabasabalığına rağmen, onur duygusu çok güçlüydü, sana ya da bana garip gelse de. Hayır, sırrın ortaya çıkması ihtimaliyle yüzleşmektense bu tehdidin her tür-

lü rezilliğe boyun eğmeye hazır birinin üzerinde yaratacağı etki üzerinde yoğunlaşmaya karar verdim, çünkü (bunu tabii ne o ne de muhbirleri bilemezdi) yasalara ve kurallara saygılı bir aile için birinci dereceden kuzenler arasındaki bir ilişki ne kadar şoke edici olsa da, Marina ile Demon'ın bizim olayımızda ne gibi bir tepki vereceklerini hayal bile etmeyi reddediyorum (seninle ben hep böyle yaptık). Cümlemin sıçrayıp zıplamalarından da anlayabileceğin gibi davranışımı mantıklı biçimde açıklayacak halde değilim. Ona verdiğim tehlikeli randevular sırasında garip bir zaafa kapıldığımı inkâr edecek değilim, sanki onun vahşi arzusu sadece merakla duyularımı değil aynı zamanda tembel zekâmı da harekete geçirmiş gibi. Fakat yemin ederim, ciddi Ada'n sana yemin eder ki, 'ormanlarda kırlarda yaptığımız kaçamaklar' sırasında, senin Ardis'e dönüşünden önce ve sonra, -sadece bana zorla yarın yamalak sahip olduğu berbat bir olay dışında- sözünü ettiğimiz abazan ölü tarafından kirletilmekten değilse de elde edilmekten başarıyla kaçınabildim.

Marina Çiftliği'nden yazıyorum - burası Aqua'nın öldüğü küçük dereyatağından çok uzakta değil, bana öyle geliyor ki bir gün ben de sürüne sürüne oraya gireceğim. Şu sırada, bir süre daha kalmak üzere Pisang Oteli'ne dönüyorum.

Selam, sabırlı dinleyici.

Van 1940'da, İsviçre'deki bankasının kasasından, tam yarım yüzyıldır orada durmuş olan, her biri hâlâ pembe ipek kâğıdından ÇÖM mahfazası içindeki beş mektupluk bu ince tomarı aldığında, mektup sayısının azlığı karşısında afalladı. Geçmiş genişleşmesi, anıların cömertçe dal budak salmaları bu sayıyı en az elli yapmıştı. Park Lane'deki stüdyo evindeki bir yazıhaneyi de gizleme yeri olarak kullandığı aklına geldi, fakat oraya sadece 1891 tarihli masum altıncı mektubu (Drama Düşleri) sakladığını da biliyordu, ki bu mektup yeri doldurulmaz küçük palazzo 1919'da yanıp kül olduğunda şifreli notlarla (1884-88 arası tarihli) birlikte yokolmuştu. Söylentilere göre bu alevli iş şehrin ihtiyar heyetinin (iki sakallı ihti-

yarla ön dişleri gayet kalabalık olan mavi gözlü genç bir Vali) marifetiydi. Bunlar, ayakları yere sağlam basan bu cücenin iki alabastr lenduha arasında kapladığı arsaya olan iştahlarını artık gizleyemez hale gelmişlerdi; fakat beklendiği gibi yangından kararmış yeri onlara satmak yerine, Van müthiş eğlenerek buraya ünlü Villa Lucinda'sını dikti. Sadece iki katlı minyatür bir müze, bir katında dünyanın bütün özel ve halka açık koleksiyonlarındaki (Tataristan'i da dışta bırakmadan) tabloların mikrofilmlerinden oluşan ve durmadan büyümekte olan bir koleksiyon, ötekinde ise bir arı peteği düzeneğinde projeksiyon hücreleri; Parus mermerinden pek iştah açıcı bir anıttı burası, içinde çok sayıda görevli çalışıyor, üç tane ağır silahlı yarma tarafından korunuyordu ve sadece pazartesi günleri yaş ve koşul gözetilmeksizin herkese 1 altın dolar giriş ücreti karşılığında halka açılıyordu.

Hiç kuşkusuz, geri dönüp bakıldığında, bu mektupların dikkat çekecek biçimde üremelerinin sebebi her birinin acı verici birer gölge salmasıyla açıklanabilir, ay yüzeyindeki volkanlara benzer biçimde ve Van'in hayatının birkaç ayını ele geçirecek şekilde; bu gölgeler uzayıp uzayıp bir zirve oluşturuyorlar, bir öncekinden daha az beter olmayan bir sonraki mesajın geleceği hissiyle son buluyorlardı. Fakat çok yıllar sonra, Zamanın Dokusu'na çalışırken, Van bunda gerçek zaman'ın olayların 'geçişi', birbirlerine karışıp erimesi ile değil, olaylar arasındaki aralıklarla bağlantılı oluşuna dair ek bir kanıt buldu, olaylar sadece zamanın akışı denilen arı- duru, sırrına erilmez dokunun yitip gittiği boşluğa gölgelerini salmakla kalmıyorlardı.

Kendi kendine kararlı davranacağını ve sesizce acı çekeceğini söyledi. Özsaygısı tatmin olmuştu; düelloda ölen adam canlı hasmından çok daha mutlu biri olarak ölür. Gene de Van'i kararında direnmekte acz göstermekle suçlamamalıyız çünkü (ona Ada ve üvey kızkardeşi tarafından 1892'de Kingston'da iletilen) yedinci mektubun onu neden dize getirdiğini anlayabiliyoruz. Bu mektubun sonuncusu olduğunu bildiği için. Bunun Ardis'in kan kırmızısı ormanlarından geldiğini bildiği için.

Bu dört yıllık kutsal perhizin ilk ayrılışlarının süresine denk düştüğünü bildiği için. Çünkü bu arada Lucette'in, akla, havsalaya sığmayacak biçimde sulara karışıp giden bir peri olması mukadder olduğu için.

2

Ada'nın mektupları soluk alıp veriyor, kıvranıyor, yaşıyorlardı; Van'in 'felsefi roman'ı, *Terra'dan Mektuplar*'da ise hiçbir hayat belirtisi görünmüyordu.

(Katılmıyorum, çok tatlı, çok çok tatlı bir küçük kitaptır! Ada'nın notu.)

Van, deyim yerindeyse, arzusu hilafına yazmıştı onu, edebi şöhret vız geliyordu. Tersinden, yarı tanınırlık da içini gıcıklıyor filan değildi- hani o elleri üzerinde yürüdüğü zaman olduğu gibi. Yelpaze sallayan hanımların oturma odası gevezeliklerinde 'Van Veen'in kendini beğenmişliği' sık sık gündeme geliyorsa da, bu sefer gururunun uzun mavi kanatlarını açmış değildi. O halde, onu, türlü türlü 'Uzay Fareler'iyle 'Astro As'ler tarafından didik didik edilip tüketilmiş bir konu etrafında bir aşk hikâyesi yazmaya götüren ne olmuş olabilirdi? Biz -her kimse bu 'biz'- Van'i bunu yapmaya yönelten itkiyi şöyle açıklayabiliriz; bu onun için Chose'daki ilk yılından bu yana, ara ara akıl hastalarında gözlemlediği, birbiriyle anlaşılmaz biçimde bağlantılı kimi hayallerin oluşturduğu hülasaları hoş biçimde ifade etme arzusuydu. Bazıları örümceklere ya da orkidelere tutkundur, Van de akıl hastalarına tutkundu.

Güzel Terra ile bizim korkunç Antiterra'mız arasındaki iletişim bağlantısını ince ince anlatmak için gerekli teknolojik ayrıntıları görmezden gelmek için yeterli sebep vardı. Van'in fizik, mekanikalizm ve o gibi şeyler hakkındaki bilgisi bir hazırlık sınıfının karatahtası üzerindeki tebeşir gıcırtısıyla sınırlıydı. 'Manyetik' ıvır zıvıra kenarından köşesinden değinse dahi, bunun Amerika'da ya da Büyük Britanya'da hiçbir sansürün gözünden kaçmayacağını düşünerek avundu. Sessiz seda-

sız, kendi fikrinin öncülüğünü yapanların (Counterstone, mesela) içinde mürettebat bulunan bir kapsülün uzaya fırlatılışı hakkındaki tahayyüllerini ödünç aldı. Münhasıran da şu zekice fikri; saatte birkaç bin millik bir ilk hız, kardeş galaksiler arasında varolan Counterstone tipi bir ileti ortamının etkisi altında saniyede milyarlarca ışık yılına ulaşabilir, sonra hızı zararsızca azalıp bir paraşütün tembel tembel yere iniş hızına kavuşabilirdi. Bütün o Cyrano anıştırmaları ve 'fizik edebiyatı'nı, irrasyonel birtakım uydurmalar halinde, yeniden uzun uzadıya işlemek, sadece can sıkıcı değil, saçma da olurdu, çünkü Terra'nın ya da üzerlerinde kulübeler ve inekler olan sayısız diğer gezegenin, dıştaki ya da içteki uzayın içinde ne kadar uzaklıkta olduğunu bilen yoktu: 'içteki', çünkü mikrokozmik biçimde neden Moet'le dolu şu flüt kadehte hızlı-hızlı yükselen altın küreciklerin içinde olmasınlar ya da benim, Van Veen'in alyuvarlarımda, -

(ya da benim, Ada Veen'in)

kan dolaşımımın içinde ya da Nektor'da ya da Neckton'daki bir Bay Nekto'nun daha demin bir neşter marifetiyle yarılıp açılan, iyice baş vermiş çıbanının içindeki cerahatte. Dahası, kütüphane raflarında bol bol, hatta gereksiz bollukta başvuru kitabı bulunmasına rağmen, üç önemli kozmologun, Xertigny, Yates ve Zotov'un (isimler takma) yasaklanmış ya da yakılmış kitaplarına doğrudan ulaşmanın yolu yoktu. Bunlar bu işleri yarım yüzyıl önce bütün pervasızlıklarıyla başlatmışlar ve paniğe, cinnete ve iğrenç *romançik*'ler yaratılmasına ön ayak olmuş, cevaz vermişlerdi. Üç bilim adamı da ortada yoktu artık; X intihar etmişti; Y bir çamaşırcı tarafından kaçırılıp Tataristan'a götürülmüştü; kırmızı yüzlü, beyaz favorili tonton biri olan Z ise anlaşılmaz çıtırtılarla, durmadan icat ettiği görünmez mürekkeplerle, bukalemunizasyonlarla, sinir sinyalleri, helezon halinde şerarelerle ve silah ve siren sesi taklidi yapan vantrilok numaralarıyla kendisini Yakima hapishanesinde tutanları çileden çıkarmaktaydı.

Zavallı Van! Terra'dan mektuplar yazan kızı, Ada imgesinden kesinkes uzak tutayım derken, Theresa'sını bir banallik

abidesi haline gelinceye kadar allayıp pullamıştı. Bu Theresa, mesajlarıyla bizim kolay dellenir gezegenimizdeki bir bilim adamını deli ediyordu; Sig Leymanski, adamın anagrama benzeyen ismi, Van tarafından kısmen Aqua'nın son doktorunun isminden türetilmişti. Leymanski'nin saplantısı aşka döndüğünde ve okurun sempatisi onun büyüleyici, melankolik, ihanete uğramış karısına (kızlık adı Antillia Glems) odaklandığında, yazarımız bu sefer de aslında esmer güzeli olan Antilla'daki bütün Ada izlerini silip atmak gibi tatsız bir işle kalakalmış, böylece bir roman kişisini daha saçı oksijenle açılmış bir kuklaya indirgemişti.

Sig'e gezegeninden bir düzine mesaj yolladıktan sonra, Theresa uçup onun yanına gelir, Sig ise, miniminnacık sevgilisinin her şeyi yerli yerinde fakat minik vücudunu seçebilmek için laboratuarında kızı güçlü bir mikroskobun altına cam bir lamın üstüne koymak zorunda kalır, kız onun kocaman nemli gözlerine saydam kollar yollayan zarif bir mikroorganizmadır. Fakat heyhat, içinde Theresa'nın bir mikro-denizkızı gibi yüzmekte olduğu testibulus (test tüpü- hiçbir zaman testiculus, orkide ile karıştırılmamalı), 'yanlışlıkla' Profesör Leyman'ın asistanı (bu arada ismi kırpmış bulunuyordu) Flora tarafından çöpe atılır; bu Flora da romanın başında fildişi tenli, kara saçlı, tekinsiz bir dilberdi ki, yazar tam zamanında müdahale edip onu da donuk topuzlu üçüncü bir kukla haline getiriverınişti.

(Antilia ileride kocasına kavuşuyor, Flora'nın da köküne kibrit suyu ekiliyor. Ada'nın notu.)

Theresa, Terra'da bir Amerikan dergisinin Seyyar Yazarı olarak görev yapıyor, bu da Van'e kardeş gezegenin politik veçhesini betimleme fırsatı veriyordu. Bu, işin onu en az uğraştıran kısmıydı, çünkü hastalarının 'transandantal cinnet'leri hakkında tuttuğu notların titizce yan yana getirildiği bir mozaiği sunma olanağı sağlıyordu. Romanın akustiği kötüydü, özel isimler çoğu zaman karmakarışık çıkıyor, kaotik bir takvim olay sırasını bulamaç haline sokuyordu fakat bütününde renkli nokta-noktalar ortaya geo-mantikimsi bir resim seriyordu. Bu işleri ilk araştıranların da tahmin ettiği üzere, dünyamızın

olayları zamanın köprülerinde Terra'nınkilerin yarım yüzyıl kadar gerisinden geliyorlar fakat onun alt akıntılarınm kimilerinden daha hızlı seyrediyorlardı. Bu acıklı satırların yazıldığı zaman noktasında Terra'nın İngiltere'sinin kralı, gene bir George (ondan önce, anlaşıldığı kadarıyla, en az yarım düzine aynı adı taşıyan kral olmuştu) bizim Antiterra'mızdaki iyice derlenip toplanmış olanına oranla biraz yamalı bohçamsı bir imparatorluğu (Britanya Adaları ve Güney Afrika arasındaki yabancı boşluklar ve lekelerle dolu olan) yönetmekteydi ya da yönetmeyi henüz bitirmişti. Özellikle Batı Avrupa uçurum gibi açılmış bir ağızdı; Capetlerin hemen hemen kansız bir devrimle tahtlarından indirildiği ve bütün istilacıların püskürtüldüğü on sekizinci yüzyıldan beri, Terra'nın Fransa'sı birkaç imparatorla bir dizi burjuva cumhurbaşkanı yönetiminde refaha ermişti ki bunlardan halihazırdaki, Doumercy, Lute Valisi Milord Goal'dan çok daha sevimli gibiydi! Doğuya doğru, Han Filanfalan'la onun acımasız Sovyetnamur Hanlığının yerine, Volga bölgesini ve benzeri kritik bölgeleri kapsayan bir süper Rusya, Hayırhalı Cumhuriyetler Bağımsız Topluluğu (ya da öyle bir şey) tarafından yönetiliyordu, Tataristan Ve Trst fatihi Çarların yerini bu almıştı. Son olarak da, süslü püslü üniforması içinde sarışın bir dev olan Ati'nin Athaulf'u vardı ki, o da az buz değildi; birçok İngiliz soylusunun gönlünde yatan aslan, Fransız polisinin onursal şefi, Rus ile Roma'nın da hayırhalı müttefikiydi. Onun da trışka Almanya'yı içinde otoyollar, zımba gibi askerler, bando mızıka, uyumsuzlar ve onların yavruları için modernize kışlalarla dolu büyük bir memleket haline getirmeye çalıştığı söylentisi vardı.

Kuşkusuz, bizim terrapistler (Van'in meslektaşlarına böyle deniyordu) tarafından oradan buradan derlenmiş bu bilgilerin büyük kısmı, bölük pörçüktü: fakat, denebilir ki melodinin geneline hakim olan her zaman tatlı bir ezgiydi. Romanın amacı Terra'nın numara yaptığı, orada her şeyin cennet olmadığı, belki bu kardeş gezegendeki insan zihinlerinin ve insan bedenlerinin bizim adı pek kötüye çıkmış Demonia'mızdakinden çok daha kötü işkencelere maruz kaldığını göstermekti. Terra'yı

terk etmeden önceki ilk mektuplarında, Theresa, Terralı hükümdarları övüyor, göklere çıkarıyordu- özellikle de Rusları ve Almanları. Uzaydan daha sonra yolladığı mesajlarda ise bu güllük gülistanlık hali abarttığını itiraf ediyordu; açıkçası, 'kozmik propaganda'nın maşası olmuştu- cesur bir itiraf, çünkü Terra'lı ajanlar, şifresi çözülmeyen dalgalarını havada yakalamayagörsünler, onu çektikleri gibi öte tarafa alabilirler ya da uçuşu sırasında yokedebilirlerdi, gerçi bu mesajlar çoğunlukla tek yönlü akıyordu nicedir, bize doğru yani, ne gibi bir yöntem ya da ilke uyarınca, Van'e orasını sormayınız. Ne yazık ki, sadece mekanikalizmin değil, moralizmin de Van'in ustaca at koşturduğu alanlar olduğu söylenemezdi, bu yüzden burada bir iki rahvan satırla anlatmaya çalıştığımız şeyi geliştirip süslemesi iki yüz sayfa almıştı. Sadece yirmi yaşındaydı, bunu unutmayalım; genç, gururlu ruhu acıklı bir perperişanlık içindeydi; çok fazla kitap okumuş, çok az hikâye uydurmuştu. Cordula'nın terasında kitabın doğum sancılarını ilk kez hissettiğinde gözünün önünde yükselen pırıltılı seraplar, şu anda derli toplu davranmak adına soluklaşmaktaydılar, tıpkı Ortaçağ kâşiflerinin Cathay'dan dönerken beraberlerinde getirdikleri fakat Venedikli rahibe ya da Flamanlı bağnaza açıklamaya korktukları Şark mucizeleri gibi.

Chose'da bir iki ayını kargacık burgacık müsveddesini temiz bir elyazısıyla yeniden yazmaya, sonra ortaya çıkan şeyin üzerinde uzun uzun düzeltmeler yapmaya ayırdı, öyle ki yazdığı şeyin son halini üç kopya halinde daktiloya çektirmek üzere gizlice Bedford'daki köşe bucak bir ajansa götürdüğünde, sonuç bir ilk taslak görünümündeydi. Sonra Queen Guinevere gemisiyle Amerika'ya geri dönerken yeniden tanınmaz hale getirdi metni. Manhattan'da ise prova metnin iki kez baştan dizilmesi gerekti, sadece yaptığı yeni değişiklikler yüzünden değil, Van'in prova metnin üzerindeki düzeltilerinin egzantrikliği yüzünden.

Terra'dan Mektuplar, yazarı Voltemand, 1891'de Van'in yirmi birinci doğum gününde yayımlandı, kitabın üzerinde iki gölge yayınevinin ismi vardı, Manhattan'daki 'Abencerage' ve Londra'da 'Zegris'.

(Kitabın bir nüshasına rastlasaydım Chateaubriand'ın *lapoçka*'sını, dolayısıyla senin küçük pençeni tanırdım, *hemen*.)

Gerçekten güzel çiçeksi ismi bir biçimde masum bakışlı gözlerine ve sarışın sakalına uyan Mr. Gromwell, Büyük Grombçevski'nin kuzenlerinden biriydi ve son otuz küsur yıldır, Demon'ın hukuk işlerini titizce ve işbilirlikle yürütmekteydi. Gromwell, Van'in kişisel servetine de bundan aşağı kalmayan bir şefkat gösterdi; ama yayıncılık mesleğinin girdisi çıktısı hakkında pek bilgisi yoktu, Van de bu konuda tam bir körcahildi, mesela çeşitli dergilerin editörlerine 'tanıtım kopyaları' yollanması gerektiğini ya da kitap ilanlarının parayla yayımlatıldığını, onların Miss Love'ın *Ecinniler*'iyle Mr. Dukes'in Paf-Puf'unu öven paragraflar arasında kendiliklerinden boy atıvermediklerini bilmiyordu.

Küçük, semiz bir ücret karşılığında, Mr. Gromwell'in bürosunda çalışanlarından biri olan Gwen'e, sadece Van'i hoş tutma değil, aynı zamanda basılı nüshaların yarısını Manhattan kitapçılarına dağıtma görevi verildi, o arada kızın İngiltere'deki bir eski sevgilisi de geri kalan kitapları Londra'daki kitapçılara plase etmesi için tutuldu. Van, kitabını satma nezaketini gösteren herkesin kitabın imalat fiyatı olan on küsür doları neden alıkoyamayacağını anlamıyor, bu ona adaletsiz ve mantıksız geliyordu. Bu yüzden o cüzi ücretli, yorgun, çıplak kollu, soluk kumral tezgâhtar kızcağızların birtakım suratsız homoseksüelleri kitabını satın almaya teşvik etmek için giriştikleri su götürmeyecek zahmetleri ('Çok keyifli bir kitap çıktı, Terra adlı bir kızla ilgili') duyunca onlara acıyası oldu, çünkü adamlarının ona yolladığı 1892 Şubat tarihli satış raporunda, on iki ayda sadece altı nüshanın satıldığını öğrendi- İngiltere'de iki, Amerika'da dört. İstatistiki olarak kitap tanıtma yazısı çıkması beklenemezdi, zavallı Terra'cığm mektuplaşmasının nasıl garip, alışılmadık kılıklara sokulduğu düşünülürse. Gariptir, iki tane çıktı. Bir tanesi, seçkin, haftalık bir Londra dergisi olan *Elsinore*'daki Baş Soytarı'nın yazısı; İngiliz gazetecinin böyle züppece kelime oyunlarına olan merakı sonucu, '*Terre a terre*, 1891' başlığını taşıyordu ve yılın 'Uzay Romansları'nı konu ediniyordu,

bu romanlar o sıralar kapış kapış okunmaya başlanmıştı. Koku alan burnu Voltemand'ın katkısının bunların arasında en seçmecesi olduğunu bulmuş, (heyhat, yanılmaz bir zekâ keskinliğiyle) "gösterişli biçimde allanıp pullanmış, yavan, sıkıcı ve ne idüğü belirsiz bir mesel, içindeki bir iki müthiş nefis metafor hikâyenin diğer bakımdan kesinkes yetersiz oluşuna gölge düşürüyor," demişti.

Voltemandcığa edilen diğer biricik iltifat ise Manhattan'da çıkan küçük bir dergide (*The Village Entel*) yer almıştı ve Goluba Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı'ndan şair Max Mispel'e (botanik kökenli bir isim daha- İngilizce'de 'medlar', muşmula) aitti. Yazarlarını havalandırmayı seven Herr Mispel, *Terra'dan Mektuplar*'da Osberg etkileri (rüküş masallarla mistiko-allegorik anekdotlar yazarı idi, tez için az zamanı olanlar bayılırdı) görmüştü, bir de anagramlı düşler yazarı, eskinin açık saçık yazarlarından rüya tabircisi Ben Sirine diye bir Arab'ın etkilerini. (Nefzavi'nin aşırı şişman ya da kambur kadınlarla çiftleşmenin en iyi yolu üzerine risalesini -Kokulu Bahçe, Panther basısı. s. 87- adapte eden Burton, sözü geçen eserde, bu ismi bu şekilde Latin harflerine tercüme edenin Kaptan de Roux olduğunu ifade eder. Kokulu Bahçe'nin doksan üç yaşındaki Baron Van Veen'e açık saçık zevklere tanış hekimi Profesör Lagosse tarafından verildiğini de söyleyelim.) Yazdığı kritik şu şekilde sona eriyordu: "Mr Voltemand (ya da Voltimand ya da Mandalatov), tahmin ettiğim üzere bir psikiyatristse, bu durumda yeteneğine hayranlığını bildirirken, hastalarına da acil şifalar diliyorum."

Köşeye sıkıştırılınca, Gwen, o küçük tombul *fille de joie* (meslekten değil ama can-ı gönülden), son hayranlarından biri hakkında ötmüş, Van'in güzel ciltli ve kutulu kitabının kimse tarafından umursanmaması karşısında takındığı 'çarpık küçük tebessüm'e dayanamadığı için, Max'den o makaleyi yazmasını kendisinin rica ettiğini itiraf etmişti. Max'ın, Voltemand'ın gerçek kimliğini bilmediğine ve Van'in romanını okumadığına da yeminler etmişti. Van, Mr. Medlar'ı şafak vakti Park'ın gözlerden uzak bir köşesinde düelloya davet

edip etmemeyi aklından geçirmişti (silah olarak kılıcı seçeceğini umut ediyordu) Cordula'nın tepe dairesinin terasından Park'ın ortasındaki yeşilliği görebiliyordu, haftada iki kez bir Fransız hocayla burada eskrim çalışmaktaydı, ata binmek dışında hâlâ sürdürdüğü tek idman; fakat işe bakın ki, Van'in yarımağız meydan okuyuşuna Max Mushmula (Rusça'da 'medlar') sıcak bir cevap vermiş, ona bir sonraki makalesi, 'Ayrık Otu Çiçeğin Yerini Alıyor'u (Melville & Marvell) gönderme vaadinde bulunmuştu. (İçi rahat etmişti Van'in, çünkü 'romancığı'nı savunmak zorunda kalmaktan bir parça utanç duyuyordu. Tıpkı başka bir Veen'in -akraba değillerdi- ömrü vefa etse, kusursuz kerhaneler kurma yolundaki ergenlik öncesi hayalini reddedecek olması gibi.)

Edebiyatla olan bütün bu kontaktlarından Van'in kazancı yalnızca işe yaramaz bir boşluk duygusu olmuştu. Kitabını yazdığı sırada bile, hastalıklı beyinlerden aşırdığı kırık dökük parçalarla yeni bir gezegen kurmaya çalışırken kendi gezegeni hakkında ne kadar az şey bildiğini acı biçimde fark etmişti. Kingston'daki tıbbi çalışmalarını tamamladıktan sonra (bunları güzel eski Chose'dakilerden çok daha kendine uygun bulmuştu) Güney Amerika, Afrika ve Hindistan'da uzun yolculuklara çıkmaya karar verdi. On beşinde bir oğlanken (Eric Veen'in neşv-ü nema bulduğu yaş) bir şair tutkululuğuyla, Amerika'nın üç büyük transkontinental treninin tarifelerini incelemişti, günün birinde bunlara binecekti- yalnız başına değil (artık yalnız başına.) Manhattan'dan, Mephisto, El Paso, Meksikansk ve Panama Çünel'i tarikiyle, koyu kırmızı renkli Yeni Dünya Ekspresi, Brezilya ve Viç'e (ya da bir Rus amiral tarafından kurulan Viyedma). Orada tren ikiye ayrılıyor, Doğu yönünde giden Grant Burnu'na doğru yol alıyor, Batı yönünde giden ise Valparaiso ve Bogota'dan geçerek kuzeye dönüyordu. Bu harikulade yolculuk sair günlerde Yukonsk'da başlayıp Atlantik kıyısına gidiyor, bu arada paralel bir hat da Kaliforniya ve Orta Amerika tarikiyle, Uruguay'a doğru kükrüyordu. Koyu mavi Afrika Ekspresi Londra'dan yola çıkıyor ve üç değişik yoldan Burna varıyordu, Nijero, Rodosya ya da Ephiyopya. Son olarak da, kah-

verengi Doğu Ekspresi, Türkiye'den ve çeşitli tünellerden geçerek Londra'yı Seylan ve Sydney'e bağlıyordu. Uykuya dalarken senden başka bütün kıtaların A'yla başladıklarını düşünüp nedenini merak edersin.

Bu üç şahane trende de, kolay beğenmez bir gezginin banyolu-tuvaletli bir yatak odası ve piyanosu ya da arpi olan bir oturma odası kiralayabileceği en az iki vagon bulunmaktaydı. Yolculuğun süresi Van'in uyku öncesi hayallerine göre değişirdi, o yaşlarda, Eric yaşlarında, Van rahat, fazlaca rahat koltuğunun yanı sıra akıp giden manzaraları hayal ederdi. Yağmur ormanlarından, dağ kanyonlarından ve benzer ilgi çekici yerlerden geçer (ah, söyle, söyle nereler onlar! Söyleyemem- uykuya dalıyo-), oda saatte on beş mil gibi ağır bir hızla ilerler fakat çöllük yerlerle ve can sıkıcı tarımsal arazilerden geçerken yetmiş mili bulur, doksan yedi, doksan sekiz doksandokuz, yüz, zzzzzz.

3

1869 ilkbaharında, Flaman asıllı son derece varlıklı bir mimar olan David van Veen (bizim uzayıp giden hikâyemizdeki Veenlerle hiçbir akrabalığı yok) arabasıyla Cannes'dan Calais'ye giderken buz tutmuş yolda ön lastiklerinden biri patlayıp yol kenarına park etmiş bir mobilya kamyonuna bindirdiğinde en ufak bir yara almadan kurtulur; yanında oturan kızının tepesine bir bavul düşer ve boynu kırılan kızı o anda ölür. Sevimsiz bir tesadüf eseri Normandiya'nın Seytan adlı bir köyünden yollanan telgrafı aldığında kızın dengesiz, başarısız bir ressam (ve onca kıskandığı ve küçümsediği kayınbabasından on yaş da büyük) olan kocası Londra'daki stüdyosunda kendini vurur.

Felaketin ivmesi hızını hiç mi hiç kaybetmemiştir, çünkü on beş yaşındaki Eric de büyükbabasının bütün ihtimamına ve tapınmasına rağmen tuhaf bir kaderden kurtulamamıştı; garip biçimde annesininkine benzeyen bir kaderdi bu.

Çocuk Note'dan alınıp Vaud Kanton'undaki küçük bir özel

okula gönderilmiş, kıyı Alpler'inde müteverrim bir yaz geçirdikten sonra da, o zamanlar kristal berraklığındaki havasının genç ciğerleri güçlendirdiği varsayılan Ex-en-Valais'ye yollanmıştı; güçlendirmek yerine oranın en berbat fırtınası ona çatıdan bir kiremit fırlatmış, kafatasını ölümcül biçimde çatlatmıştı. David van Veen oğlanın eşyaları arasında bir miktar şiir ve 'Villa Venüs: Organize bir Düş' başlıklı bir denemenin taslağını buldu.

Uzun lafın kısası, oğlan geçirdiği ilk cinsel azapları avutmak üzere bir proje kurmuş ve bunu ayrıntılarıyla kaleme almıştı: (çok fazla erotik roman okumuştu, babasının Vance yakınlarında bir Rus ya da Polonyalı olan Kont Tolstoy'dan satın aldığı mobilyalı bir evde bulmuştu bunları). Proje şuydu, kendisine kalan servetle 'dünyamızın iki güzel kalçayı andıran her iki yarınküresinde de' birer saray yavrusunu andıran kerhaneler kuracaktı. Evlatçık bunları çeşitli şubeleri olan bir çeşit son moda kulüp gibi ya da kendi şairane tabiriyle, kentlerle kaplıcaların civarındaki 'Floramor'lar olarak görüyordu. Üyelik soylularla sınırlı tutulacaktı, 'yakışıklı ve sıhhatli' olmalıydılar, yaş sınırı elliydi (zavallı yumurcağı ziyadesiyle geniş görüşlü olduğu için kutlamak gerekir) üyeler yıllık 3650 guinea ödeyeceklerdi, çiçek, mücevher ve diğer zarif hediyeler bu ücretin dışındaydı. Evlerde ikamet eden 'hekim hanımlar' ('Amerikalı sekreter ya da dişçi hastabakıcısı tipinde olacaklardı') 'okşayanlarla okşananların' (çok yerinde bir formül daha) mahrem fiziksel durumlarını, 'gerekirse kendilerininki de' denetlemekle görevliydiler. Kulüp Kuralları arasındaki bir madde Eric'in, gözü dönmüş bir heteroseksüel olmakla birlikte, Note'daki okulda okul arkadaşlarıyla bazı şehvani 'ikameler'in tadını çıkardığı izlenimini veriyordu (Note bu bakımdan adı çıkmış bir hazırlık okuluydu): büyük floramor'lardaki en çok elli sakinin en az iki tanesi güzel oğlanlar olabiliyordu, bunlar alınlarına bantlar takacaklar ve kısa önlükler giyeceklerdi, sarışın iseler on dört yaşından, esmer iseler on iki yaşından gün almamış olacaklardı. Mamafih, 'sürekli bir oğlancı akışı'nı önlemek amacıyla, oğlanlarla aşk, kaşar müşterilerce iki kere arka arkaya üçer kızdan

oluşan diziler arasında tadına bakılabilecek bir şeydi. Kızların hepsine aynı hafta içinde sahip olunmuş olunmalıydı- biraz komik ama pekâlâ da zekice bir koşul.

Her bir floramor'da çalışacak namzetler kulüp üyelerinden oluşan bir komite tarafından seçilecekti. Komite üyeleri konukların özel İstiridye Pembesi Kitap'a not aldıkları yıl boyu biriken izlenim ve arzuları dikkate alacaklardı. 'Güzellik ve sevecenlik, zarafet ve yumuşakbaşlılık'tı kızlardan istenen başlıca özellikler; 'narin Kuzeyli güzeller' on beş ila yirmi beş, 'dolgun Güneyli fettanlar' on ila yirmi yaşlarında olmalıydılar. Kızlar 'boudoir'larda ve kış bahçeleri'nde sıçrayıp oynayacaklar, her zaman çıplak ve aşka hazır olacaklardı; az çok egzotik kökenli güzel giyimli nedimeler olan ve 'Heyetten özel izin olmadıkça üyelerin zevkine amade bulunmayan' hizmetkârları ise tam tersine. Benim en beğendiğim madde ise (çünkü oğlancığın güzel elyazısıyla yazdığı metnin bir fotokopisine sahibim) âdet zamanında her kızın, şifahen verilecek oylarla dahil olduğu floramorun müdiresi olabilmesi idi. (Bu tabii yürümedi ve komite kızların başına güzel bir homoseksüel kadın koyarak ortayola gitti, bir de Eric unuttuğu bir detay, badigardlar.)

Egzantriklik en büyük acılara merhemdir. Oğlanın büyükbabası vakit geçirmeden Eric'in fantezisini tuğlayla taşa, betonla mermere, ete ve eğlenceye dökerek gerçekleştirmeye koyuldu. Son evine tutacağı son hurinin ilk tadıcısı olacak ve sonra da kendini meşguliyetlerine vakfederek perhize girecekti.

Dokunaklı ve görkemli bir manzara olmalıdır bu -kırış kırış sürüngen suratlı ve ak saçlı ihtiyar fakat hâlâ zinde Hollandalının, solcu dekoratörler yardımıyla floramor'larını tasarlayışı; bunlardan dünyanın dört bir yanında kurmaya karar vermişti, hatta belki acımasız Tataristan'da bile- oranın 'Amerikalılaşmış Yahudiler'ce yönetildiğini düşünüyordu, ama ne de olsa 'Sanat, Politika'yı affettirir'di- sevimli ihtiyar bir kaçıkta bağışlamamız gereken son derece özgün konseptlerdi uyguladıkları. İşe İngiltere'nin kırlık bölgeleriyle Amerika'nın kıyılarından başladı ve Newport'daki Rodos Adası yakınlarında Robert Adam-vari kompozisyonlara girişti (yörenin espri düşkünleri bunla-

rı zalimce Madam-ben-Adam evleri olarak adlandırmakta gecikmedi). Biraz bunakça bir üsluptu bu, klasik denizlerden çekilip çıkarılmış, üzerlerine hâlâ Etrüsk midyeleri yapışık mermer sütunlu filan- derken Antık Mısır'dan getirdiği bir kapıyı dikmeye çalırken bir kalp krizi geçirip düştü, öldü. Sadece yüzüncü eviydi!)

Yeğeni ve mirasçısı, geniş bir ailesi ve ufak bir maişeti olan namuslu fakat şaşırtıcı derecede sıkıcı Ruinen'li (Zwolle yakınlarında bir yermiş, öyle diyorlar) bir kumaşçı, beklediği milyonlarca guldenden olmamış oldu, son on yıldır bu paranın apaçık ota boka harcandığını düşünerek deli doktorlarının kapılarını aşındırmaktaydı. Yüz floramorun yüzü de aynı gün, 20 Eylül 1875'te kapılarını açtılar (leziz bir rastlantı sonucu eski Rusça'da 'Eylül' anlamına gelen 'ryuen' kelimesi İngilizce'de yıkım anlamına gelen 'ruin' gibi de telaffuz edilebiliyordu ki kelime aynı zamanda da hazlara aşina Neverlander'in doğduğu kentin adını da yankılıyor.) Yeni yüzyılın başlarında Venüs evleri oluk oluk gelir getirmekteydiler (son gürlüktü bu, doğruya doğru). Geveze bir tabloid, 1890 sıraları, minnettarlık ve merak saikiyle 'Kadifeci' Veen'in bir kez -sadece bir kez- bütün ailesiyle birlikte en yakındaki floramor'u ziyaret ettiğini yazdı. Guillame de Monparnasse'ın bu vakur ve pek eğlenceli gezinti hakkında Hollywood'dan gelen bir senaryo önerisini geri çevirdiği de söylenir. Sadece söylenti, şüphesiz.

Eric'in büyükbabasının alanı genişti- dodo'dan dada'ya, Kötü Gotik'ten Yüksek Modern'e kadar. Cennet-i alâ parodilerinde kendi kendine, sadece bir iki kere, kübizmin düz çizgili karmaşasını (beton-beton soyutlamalar) dışavurma serbestisini de tanımıştı. El Froyd'un Avusturya Lubetkin'deki *maison closes*' ları ya da Dudok'un Friesland'da yaptığı 'büyük hacet evleri' gibi ultra-utiliteryen tuğla kutulara 'öykünmüştü'. (Dr. Lagosse'un -eksik olmasın- ödünç verdiği Vulner'in İngiliz Mimarisi Tarihi'nin cep kitabı basısında izah edilir bunlar.)

Fakat genelde kırsal ve romantik tercih ediyordu. Soylu İngiliz baylar, yuvarlak tavan arası pencerelerine kadar alçı sıva kaplanmış namuslu bir kır evi olan Letchworth Lodge'da ya

da yıkık dökük memeler gibi yükselen şömine bacaları, dolgun kalçalar gibi çatıları olan Itchenor Chat'de pek çok zevklere muttali oldular. David van Veen'in Regency üslubundaki yepyeni evini onarım görmüş bir çiftlik evine benzetmesine ya da kıyının biraz açığındaki bir adanın üzerine mucizevi biçimde 'ev'e dönüştürülmüş bir manastır kondurmasına hayran olmamak elde değildi, öyle ki insan şehveti sanattan, arabeski garabeskten, gülü bülbülden ayırt etmekte zorlanıyordu. Rantchester yakınlarındaki Küçük Lemantry'yi ya da şahane Palermontovia viyadükünün güneyine düşen o güzelim çıkmazdaki Pseudotherm'i hep hatırlayacağız. Yerel banallikleri (kestane ağaçlarıyla çevrelenmiş şu şato'yu, selvilerin bekçilik ettiği şu şato yavrusunu) küçük Eric'in 'erogenetika'sının aynalarla kaplı tavanlarında yansıyan bütün orjilere pezevenklik eden iç süslemelerle karıştırıp buluşturdu. İşlev açısından, en etkileyici olanı, mimarın, evlerin konumlandığı yerlerden oyup çıkarttığı korumaydı. İster ormanan kuytuluklarına sığınmış, ister dönümlerce parkla çevrelenmiş olsun, ister teras teras bahçe ve koruluklara baksın, Venüs'lere özel bir yoldan giriliyor, fundalıklardan ve anahtarları sadece konuklarda ve nöbetçilerde bulunan dikkat çekmeyen kapıları olan duvarlardan meydana gelen bir labirentten devam ediliyordu. Yerleri kurnazca ayarlanmış projektörler ağaçların oluşturduğu labirentlerin içinden yol alan maske ve pelerin takmış zevatı izliyorlardı; çünkü Eric'in hayalgücünün eseri olan koşullardan biri 'müesseselerden her birinin sadece hava kardığında açılıp gün doğduğunda kapanması' idi. Eric'in kimsenin yardımı olmadan icat etmiş olabileceği bir çıngırak sistemi (aslında eski bir sistem) ziyaretçilerin müesseseye ait arazide birbirleriyle burun buruna gelmelerini önlüyordu, öyle ki floramor'un hangi bölümünde kaç tane soylu bey beklerse beklesin ya da çiftleşirse çiftleşsin, her biri kendini kümesin tek horozu sanıyordu, tabii Manhattan'da bir mağazanın güvenlik görevlisine benzeyen sessiz ve kibar bir şahıs olan bodigard sayılmıyordu; onu bazen kredinizle ya da soyunuz sopunuzla ilgili pürüz çıktığında görüyordunuz ama kabasaba

kuvvete başvurmak ya da yardımcısını çağırmak zorunda kaldığı pek ender oluyordu.

Eric'in planına göre, kızların evsafını tespit etmekle Yaşlı Soylular Konseyi görevliydi. Narin el ve ayak parmakları, sağlam dişler, pürüzsüz bir cilt, boyasız saçlar, kusursuz kalça ve göğüsler ve samimi bir şehvet düşkünlüğü Yaşlılar'ın olmazsa olmaz saydıkları ön koşullar arasındaydı, tabii Eric'in de. Bakire olmamak, kız ancak çok gençse kabul edilebilecek bir durumdu. Öte yandan, çocuk doğurmuş (kendi çocukluğunda bile) hiçbir kadın kabul edilmiyordu, memece ne kadar pir-ü pak olsa da.

Kızların toplumsal sınıfları belirtilmemişti fakat komiteler, işin başında ve teorik olarak, mümkün mertebe nesebi soylu kızları yeğlemekteydiler. Genelinde, sanatçıların kızları zanaatkârların kızlarına yeğleniyordu. Sonuçta beklenmedik bir miktarının, soğuk şatolarında pısmış payezedelerin ya da pejmürde otellerde oturan müflis baroneslerin çocukları olduğu ortaya çıktı. 1 Ocak 1890 itibariyle (Villa Venüs tarihindeki en parlak yıl) tüm floramorlarda çalışan iki bin kadar dişiyi havi bir listede, Avrupa kraliyet aileleriyle doğrudan bağlantısı olan yirmi iki kız saydım, fakat tüm kızların en az dörtte biri halk kesiminden geliyordu. Genetik kaleydoskoplarındaki hayırlı bir *vstriyaska* (silkelenme) sayesinde ya da sadece poker şansıyla ya da hiç sebepsiz, köylülerin, gezgin satıcıların ya da musluk tamircilerinin kızları havalı ve hoş olma konusunda ortanın ortası sınıflardan ya da yükseğin yükseği sınıflardan gelme meslektaşlarından hiç de geri kalmıyorlardı ki ilginç bir husustur. Bunun yanı sıra, soylu-olmayan okurlarım, şüphesiz Oryantal Güzellerin 'altındaki' hizmetçi kızların da (müşteri ile onun iştirakçilerine gümüş leğen, nakışlı havlu tutup, 'laf ola' tebessüm yollama gibi çeşitli ritüellerde görevliydiler) ekseri arına sahibi âli prensler soyundan gelmekte olduğunu öğrenmekten hoşnut olacaklardır.

Demon'ın babası (çok geçmeden de Demon'ın kendisi) ve Lord Erminin ve Mr. Ritcov diye biri ve Kont Peter de Prey ve Mire de Mire Esq. ve Baron Azzuroscudo, hepsi ilk Venüs Klubü Konseyinin üyeleri oldular; fakat kızları gerçekten he-

yecanlandıran, mahcup, şişman, koca burunlu Mr. Ritcov'un ziyaretleri idi; o gelince etraf ciddi ciddi fundalık budayan adam, seyis, at, sırık boylu sütçü kız, yeni heykel, ihtiyar sarhoş falan taklidi yapan dedektiflerle doluyor, bu arada Majesteleri de, kilosuna ve kaprislerine uygun olarak yapılmış özel bir iskemlede beyazı, karası, kumrah beldenin tatlı şeyleriyle oynaşıyordu.

Villa Venüs Kulübü üyesi olduğumda (Ada'yla Ardis ormanlarında geçirdiğim ikinci yazın üzerinden çok geçmeden) ilk ziyaret ettiğim floramor bugün bazı müessif olaylar sebebiyle, pek saygı duyduğum Chose'lu bir profesörle cici ailesinin (cici eşi ve on iki yaşlarında cici üçüz kızları, Ala, Lola ve Lalage- özellikle de Lalage) cici yazlığı olduğu için, bu yerin adını veremiyorum- gerçi en sevgili okurum bir yerlerde ondan bahsetmiş bulunduğum konusunda ısrar ediyor.

On altı yaşımdan beri kerhanelere devam etmiştim, aralarında daha iyicelerinden bazıları, özellikle Fransa'da ve İrlanda'dakiler, Nugg Rehberinde üçlü kırmızı işaretle taltif edilmiş olsalar da, hiçbiri ilk Villa Venüs'ümün lüksü ve bereketi liakkında bir ön fikir verebilmiş değildi. Aradaki fark 'alâ' ile 'Cennet-i Alâ' arasındaki farktı.

Eric Veen tarafından, Almanyada basılmış (Künstlerpostkarte nr. 6034, diyor alaycı Dr. Lagosse) bir Tebai freskinin (kuşkusuz M.Ö. 1420 yıllarında bile oldukça banaldi) röprodüksiyonundan sevgiyle apartılmış, uslu uslu profil durmakta olan Üç Mısırlı kız (badem biçimli abanoz gözler, güzelim basık burun, örgülü kara yele, bal rengi firavun elbisesi, zenci bilezikleri, bir tutam saçın ortadan biçtiği halka iriliğinde altın küpe, Kızılderili saç bandı, süslü boyunluk) gene abazanliktan dili damağı kurumuş Eric'in 'bulundukları yer ve güçleri sadece birkaç Antik Çağ seksolojistince malum bazı sinirlerin uzun uzadıya yoğruluşu' olarak adlandırdığı olay hakkında katiyen yeterince ipucu sağlamamışlardı bana. İlaveten, bir de onlardan geri kalır yanı olmayan kimi yağların sürülüşü olayı vardı ki -Eric'in Oryantalia'sının porno folklorunda çok ayrıntılı olarak açıklanmaz- bunlar ürkmüş küçük bir bakireye du-

hule yarıyorlardı, bakire ise İrlandalı bir kralın soyundan geliyordu, bütün bunlar Ex'de gördüğü son rüyada, sevişme değil cenaze merasiminden sorumlu bir Üstat tarafından açıklanmıştı Eric'e.

Girizgâh o kadar uzun tutulmuş, katlanılmaz derecede zevkli bir ritimde sürüyordu ki uykusunda ölmekte olan Eric'le, nabzı rokoko bir divan (Bedford'un üç mil güneyinde) üzerinde iğrenç bir hayatiyle atan Van, giysilerinden birdenbire sıyrılmış (çok bilinen bir oneirotik numara) bu üç genç hanımın, kişiyi bunca uzun süre kararın tam eşiğinde tutan bir ön oyunu nasıl bu kadar ballandırabildiklerini tasavvur edemiyorlardı. Sırtüstü yatıyor ve hiç ulaşamadığım bir ebadın iki katına ulaşmış gibi hissediyorum kendimi (bunaklama sabuklaması diyor bilim!) nihayet altı adet nazlı el Adada diye tir tir titreyen *la gosse*'un titremesini dindirmek üzerine iniyor o korkunç kolböreğinin üzerine. Sersem merhamet -pek kapılmadığım bir duygu- arzumun boynunu bükmesine sebep oluyor, ben de tutup kızla peşmelbalı kremalı bir yalamalara girişiyorum. Mısırelер pek hayalkırıklığına uğramış gibiydiler fakat çok geçmeden pür dikkat kesildiler. Evin yirmi nedimesini topladım bir güzel, (bal dudaklı, parlak çeneli güzel şey de dahil olmak üzere) canlanıp dirilen huzuruma. Epey bir incelemeden, kalçalara, boyunlara epey bir iltifattan sonra sonra, altın rengi bir Gretchen, solgun bir Endülüslü ve New Orleanslı zenci bir dilber seçtim. Nedimeler kızların üzerine leoparlar gibi atlıyor, onları pekâlâ da lezbiyence bir iştahla yedikten sonra, oldukça melankolik üç güzeli bana teslim ediyorlar. Yüzümü kaplayan ve gözlerimi yakan teri silmem için verilen havlu daha temiz olabilirdi. Sesimi yükselttim, arkada açılmaya direnen Allahın belası vasistası zorla ardına kadar açtırdım. Girilmesi yasak ve bitmemiş yollardan birinin çamuruna bir kamyon saplanmıştı ve onun inlemeleri ve çabalamaları etraftaki tuhaf kasveti sildi götürdü. Kızlardan yalnız bir tanesi gerçekten dağladı ruhumu, fakat zalimce ve kararlılıkla üçünü de elden geçirdim, 'nehrin ortasında at değiştirmekten çekinmedim' (Eric'in tavsiyesi) ama her seferinde kendimi sım-

sıkı Ardis'li-Endülüslünün kollarında buluyordum, böyle diyorum çünkü tam ayrılmamızdan önce, son bir zevk spazmını müteakiben söylediğine göre (erotik gevezelikler kurallara aykırıydı gerçi) babası Demon Veen'in kuzininin arazisindeki havuzu inşa etmişti.

Her şey bitmişti artık. Kamyon çekmiş gitmiş yahut balçığa saplanmıştı, Eric, Ex mezarlığının en pahalı köşesinde bir iskeletti ('Ona bakılırsa bütün mezarlıklar 'ex'tir,' yorumunda bulunmuştu neşeli bir 'protestocu' papaz) adı sanı belirsiz bir dağcıyla benim ölü doğmuş ikizim arasında.

Bir sonraki (Amerika'daki) floramor'umuzun tek oğlanı, on bir ya da on iki yaşlarında Shropshire'lı bir delikanlı olan Kiraz'ın bakır rengi lüleleri, hülyalı bakışları ve cinlere özgü elmacık kemikleri ile öyle şirin bir hali vardı ki, Van'in gönlünü edenlerden özellikle oyun düşkünü iki kurtizan, bir gece oğlanı denemesi için üstelediler. Ne var ki ikisinin çabaları, yakın zamanda pek fazla iş aldığı için yorgun düşmüş olan güzel zevk oğlanını tavına getirmeye yetmedi. Zavallının kızsı sağrıları hayvanca tırnaklamalar ve etin zorlanmasından ileri gelen rengarenk izler içindeydi; fakat en kötüsü oğlancık tatsız bazı dizanteri belirtileri gösteren akut bir hazımsızlık durumunu gizleyemiyor, bu da, yatak arkadaşının değneğinin hardal ve kanla sıvanmasına yol açıyordu, kuşkusuz çok fazla yeşil elma yemenin sonucu. Nihayetinde, oğlanın göz önünden uzaklaştırılması ya da elden çıkarılması durumu hasıl oldu.

Genel olarak, oğlanların olaya dahil edilmesine son verilmek zorunda kalınacaktı. Langburn Kontu'nun nazlı yeşil gözlü bir fauna olan kaçırılan oğlunun bir veteriner tarafından muayene edildiğini öğrenmesi ve Kontu'nun veterineri kazayla vurması olayından sonra ünlü bir Fransız floramor'unun eski tadı kalmamıştı.

1905'te Villa Venüs'e başka bir cepheden geçici bir darbe vuruldu. Ritcov ya da Vrotic dediğimiz nüfuzlu şahıs, yaşlı ve alil düşmesi nedeniyle sağladığı korumayı sürdüremez olmuştu. Mamafih bir gece yeniden, hani derler ya, turp gibi sıhhatli halde avdet etti; Bath yakınlarındaki en sevdiği floramor'un bütün

çalışanları, alaycı Hesperus süt renkli sıkıcı gökyüzünde yükselirken ellerinden geleni yapmalarına karşın, yerkürenin yarısının sefil hükümdarı İstiridye Pembesi Defter'i istetti ve bir zamanlar Seneca'nın kaleminden çıkmış bir dizeyi yazdı:

subsidunt montes et juga celsa ruunt

-ve gözyaşları içinde çekti gitti. Aynı sıralar, Missouri'nin güzel ılıcası Souvenir'deki bir Villa Venüs'ü idare eden saygıdeğer bir lezbiyen, en güzel ve değerli sermayelerinden ikisini kendi elleriyle boğdu (bir Rus haltercisiydi eskiden kendisi). Durum oldukça üzücüydü.

Kulüp yozlaşmaya başladığında, yozlaşma birbiriyle bağlantısız birçok yerde birden inanılmaz bir hızla gelişti. Kusursuz şecereli kızların koca çeneli haydutların polis tarafından aranan 'kırık'ları ya da kendilerinin birer mücrim oldukları ortaya çıktı. Rüşvet alan hekimler bir düzine çocuk doğurmuş solgun sarışınlara muayenede onay verdiler, ki bu çocukların bir kısmı kendileri ücra floramor'lara girmeye hazırlanmaktaydılar. Dâhi kozmetik uzmanları, kırklık karıları ilk balolarına giden okullu kızlar gibi görünecek ve kokacak hallere soktular. Soylu beyefendilerin, etraflarına vekar saçan hukuk adamlarının, yumuşakbaşlı alimlerin çiftleşmede birer canavar oldukları ortaya çıktı, öyle ki genç kurbanlarının kimilerinin hastaneye yatırılmaları ya da emekliye ayrılmaları icap etti. Kurtizanların meçhul 'koruyucu'ları tıp adamlarını rüşvetle ele geçirdi, İmparatoriçe Josephine'nin üç göbekten yeğeni (gerçekti) Cachou Racasına (sahtekârdı) zührevi hastalık bulaştırdı. Aynı zamanda (işleri tıkırında olan Van ile Demon'ın mali ve felsefi havsalalarını çok çok aşan fakat onların çevresinden birçoklarını etkileyen) ekonomik felaketler Villa Venüs'ün estetik farklılığını kısıtlamaya başladı. Sarı dişlerindeki eksikleri ortaya koyan yalaka sırıtışlı pezevenkler ellerinde resimli risalelerle güllerin arasından fırlayıp çıktılar, yangınlar ve depremler oldu ve birdenbire, ilk baştaki yüz adet palazzo'dan geriye kala kala sadece bir düzine kaldı, bunlar da çok geçmeden pis koku-

lu bulamaçlar düzeyine indiler ve 1910 sıraları Ex'deki İngiliz mezarlığının bütün ölülerini alelade bir mezarlığa naklet-mek gerekti.

Van, son Villa Venüs'lerden birine yaptığı son ziyarete hiç pişman olmadı. Karnabaharlaşmış bir mum, teneke kupasının içinde bir pencere çıkıntısında bulaşık bir halde yanmakta; onun yanında gitar biçiminde, kâğıda sarılmış uzun güllerden bir demet, kimse onlara ne bir vazo bulmaya zahmet etmiş ne de zaten bulabilir. Biraz ileride, bir yatağın üzerinde hamile bir kadın yatıyor, sigarasını tüttürmekte, gözlerini dikmiş dumanların tavandaki gölgelere karışan kıvrımlarına bakıyor, bir dizini kaldırmış, bir eliyle hülyalı hülyalı kumral apışarasını kaşımakta. Onun ta gerisinde, yarı aralık bir kapı, ay ışığıyla aydınlanmış gibi duran bir galeriye açılıyor ama burası gerçekte terk edilmiş, yıkık dökük, uçsuz bucaksız bir antre, dış duvarı çatlamış, yerde zikzak biçimli çatlaklar ve ağzı ardına kadar açık bir kuyruklu piyanonun kara hayaleti, sanki tamamen kendi kendine, gecenin ortalık yerinde glissando tınlamalar yolluyor gecenin içine. Mermer süsü verilmiş tuğla ve alçıdaki kocaman bir çatlaktan deniz görülmüyor fakat duyuluyor, zamandan ayrı bir şey gibi nefes alıp veren bir mekân olarak, donuk donuk kıyıda patlıyor ve sonra gene donuk donuk çakıltaşı dolu tepsisini geriye çekiyor ve bu ufalanıp kırıklanan şeylerin sesiyle birlikte, ılık rüzgârın tembel esintileri duvarsız odalara erişiyor, kadının üzerinde süzülen gölge kıvrımlarını, gelip kadının solgun karnının üzerine inen kirli bir toz topağını ve hatta mavimsi tepe penceresinin çatlak camına yansıyan mum ışığının alevini titretiyordu. Van onun altında, kıçını kaşındıran kaba bir divanın üzerine uzanmış, dalgın dalgın somurtuyor, dalgın dalgın göğsüne uzanmış güzel başı okşuyordu, darmağınık yatağın üzerindeki bahtsız florinda'nın çok daha genç kuzini ya da kızkardeşi olan kızın kara saçları göğsünü bir sel gibi kaplamıştı. Kızın gözleri kapalıydı ama ne zaman onların ıslak, şiş gözkapaklarını öpecek olsa kızın kör memelerinin ritmik hareketi değişiyor ya da tümden duruyor, sonra yeniden başlıyordu.

Susamıştı, fakat tatlı tatlı hışırdayan güllerle birlikte getirdiği şampanya açılmadan duruyordu ve patlamaya hazır şişenin üzerinde çalışmalara başlamak için ipeksi güzel başı göğsünden oynatmaya kıyamıyordu. Son on gün içinde kızı defalarca okşamış ve kirletmişti ama adının gerçekten Adora olup olmadığından emin değildi, herkesin iddia ettiği üzere- kızın, bir başka kızın ve bir üçüncüsünün (bir hizmetçi kız, Prenses Kaçurin). Bu sonuncusu üzerinden hiç çıkarmadığı rengi solmuş mayo ile doğmuş gibiydi ve onun içinde de ölecekti kuşkusuz, ergenlik yaşına varmadan ya da şu anda üstünde afyon yutmuş gibi sersem sersem uyukladığı deniz yatağının üzerinde, ilk soğuk kışta. Kızın adı gerçekten Adora ise, o zaman nereliydi?- Rumen değil, Dalmaçyalı değil, Sicilyalı değil, kırık dökük fakat çok da yabancı olmayan İngilizcesi hafifçe çalınakla birlikte İrlandalı da değil. On bir yaşında mıydı, on dört mü, belki neredeyse on beşine varmış mıydı? Bugün gerçekten doğum günü müydü- Temmuz'un bu yirmi biri, bin dokuz yüzdört ya da sekiz senesi hatta daha birkaç yıl sonrası, Akdeniz'in kayalık bir yarımadasının üzerinde?

Gece haricinde duyulmayan çok uzak bir kilise saati, iki kez tangırdadı ve buna bir de çeyrek ekledi.

'*Smorchiama la secandela*,' diye mırıldandı yatağın üzerindeki aşüfte, Van'in İtalyanca'dan daha iyi anladığı yerel lehçeyle. Van'in kollarındaki kız kıpırdandı, Van opera pelerinini onun üzerine örttü. Yağ kokulu karanlıkta taş zemin üzerinde, Van'in ebediyen çıkarıp attığı yarım maskesiyle rugan ayakkabılı ayaklarının yakınında hafif bir ay ışığı deseni belirdi. Ardis değildi, kütüphane değildi, insanca bir oda bile değildi, sadece badigard'ın İngiltere'de bir yerlerde bir özel okuldaki Rugby antrenörlüğüne dönmeden önce uyumakta olduğu sefil aralıktı burası. İçinde bir kuyruklu piyanodan başka bir şey bulunmayan çıplak holde piyano sanki kendiliğinden çalıyor gibiydi ama aslında kanserli rahmi tan vaktine doğru gene bıçak gibi sızlayıp da onu uyandırdığında biraz müzik çalmak isteyen hizmetçi kızın piyanonun üzerine koyduğu lezzetli artıkların peşinde olan sıçanların aleti paralamasından çıkan sesti. Yıkıntı-

lar içindeki Villa çoktandır Eric'in 'örgütlü düşü'yle bir benzerlik taşımıyordu, ama Van'in umarsızca kucakladığı yumuşak küçük mahlûk Ada'ydı.

4

Nedir rüyalar? Art arda dizilmiş gelişigüzel sahneler, trışkadan ya da trajik, gezgin ya da durağan, grotesk ayrıntılarla yamanmış, ölmüş insanları yeni dekorlara oturtan üç aşağı beş yukarı olabilir olaylar.

Son doksan yıldır gördüğüm kayda değer rüyaları gözden geçirirken, onları konularına göre çeşitli kategorilere ayırabiliyorum ki bunların arasında ikisi, türsel farklılıkları açısından bütün ötekileri aşıyor. Mesleki rüyalar ve erotik rüyalar. Yirmili yaşlarımda ilk çeşit rüyaları ikinciler kadar sıklıkla görürdüm ve ikisinin de kendilerine göre birer girizgâh bölümleri olurdu, ya on saatlik gönüllü çalışmanın ya da gün içinde bir dikenin bende delicesine canlandırdığı Ardis anılarının koşullandırdığı uykusuzluk durumları. İşten sonra beyin denen aygıtın gücüne karşı savaşırdım; kompozisyonun akışı, biçime kavuşturulmayı bekleyen cümlenin gücü karanlık ve huzursuzluk dolu saatler boyunca durdurulamaz, bir sonuca ulaşıldığında da, duvarın ardında cereyan hâlâ vınlar da vınlardı; kendi kendimi ipnotize ederek beynimi başka bir imgeye ya da tefekküre kitlesem bile (saf irade veya ilaç, artık ikisinden de hayır gelmezdi)- ama bu imge Ardis değildi, Ada değildi, çünkü bu çok daha kötü bir uyanıklık sağanağında boğulmak anlamına gelirdi, öfke ve pişmanlık, arzu ile umarsızlık beni öyle diplere sürüklerdi ki, orada artık sırf fiziksel yorgunluktan baygın uyuyakalırdım.

Yazarlığımın en erken günlerinde, pek nazlı bir ilham perisine yalvar yakar olduğum sıralar beni özellikle pençesine alan mesleki rüyalarda ('diz çöküp ellerimi oğuşturarak' tozlu pantalonlu Marmlad'in, Marmlady'sinin önünde yaptığı gibi) mesela kendimi kitap provalarını düzeltirken görürdüm fakat her

nasılsa (rüyaların o büyük 'her nasılsa'sı!) kitap çıkmış, kelimenin gerçek anlamıyla 'çıkmış' olurdu, bir insan eli onu bir çöp sepetinden çıkarıp bana uzatırdı, kusursuz ve korkunç derecede kusurlu bir kitap olurdu bu -her sayfasında bir dizgi hatası, 'kelebek' yerine acınası 'kekelemek', 'belirsiz' yerine anlamsız 'belirsez'. Ya da haldır haldır bir okuma gününe koşmam gerekirdi- trafik görüntüsü ve yolumu kesen insanların manzarası içimi çaresizlikle doldurur, sonra birden tek yapmam gereken şeyin 'kalabalık sokak' lafının üstünü çizmek olduğunu içim rahatlayarak fark ederdim. 'Gökseven' ('gökdelen' değil, sınıfın üçte ikisi şimdi bunu öyle not alacak) olarak adlandırabileceğim rüyalar ise mesleki vizyonlarımın ara bir kategorisine aittir ya da belki de onlara bir mukaddime teşkil eder, çünkü ilk ergenliğimin ilk yıllarında tek gece geçmezdi ki eski ya da yeni bir uyanıklık izlenimi halen dilsiz dehamla iç içe geçip yumuşak, derin bir bağ oluşturmasın. O çeşit rüyalarda sanatın varlığı ya da vaadi kat kat bulutlarla çizgi çizgi olmuş patladı patlayacak bir gökyüzü görüntüsü olarak karşıma çıkardı, kıpırtısız fakat umut veren bir beyaz, umut vermeyen fakat kaymakta olan bir gri sanatsal aydınlanma belirtileri gösterir, derken daha incemsi bir grinin ardından solgun bir güneşin ışıltısı yayılırsa da bir bulut kümesi anında gelip onun önünü kapatırdı, çünkü henüz hazır değildim.

Gerçek ya da ülküsel çalışma rüyalarına bağlı bir de 'loş-lanetlik' vizyonlarım vardı; tekinsiz işaretlerle dolu karabasanlar, göz sinirinin seyirmesi sonucu olan rüyalar, tehditkâr bilmeceler. Hiç de seyrek olmayarak, bunlardaki tehdit ustaca gizlenmiş olur ve en masum olayda, bir kenara not edilip de daha sonradan gözden geçirildiğinde, Dunne'ın 'geri dönüşlü bellek'in eylemiyle açıkladığı önsezisel bir tat olurdu; fakat şu anda rüyalara mahsus tekinsizlik üzerinde uzun uzadıya duracak değilim- yalnız şu gözlemde bulunmadan geçemeyeceğim, herhangi bir alanda varolabilecek rastlantıların sayısı bir mantık yasasınca belirlenmeli ve bu rastlantıların bu noktadan sonra rastlantı olmaktan çıkıp, yeni bir gerçekliğin canlı bir organizmasını oluşturdukları saptanmalıdır. ('Söyleseni-

ze,' diyor Osberg'in küçük Çingene kızı, El Mutalla ve Ramera nam Habeşilere, 'bir vücuda 'kıllı' dememize izin verecek azami kıl sayısı nedir?')

Loş-lanetlik ve iç burkan duyumsal rüyaların arasına, erotik sevecenlik 'erimeleri'ni ve yürek paralayan büyülenmeleri koymak isterdim, sisler ardındaki partilerde adı sanı belirsiz kızlarla rastgele *frolement*'lar, ilgi çekme ya da boyun eğme belirten hafif tebessümler- sıra sıra uzaklaşan Ada'ların sessiz bir sitemle soluk gittikleri azap dolu rüyaların öncülleri ya da yankıları; ve gözyaşları, uyanık hayatta dökeceğimden çok daha kızgın olan, günlerce ve haftalarca en garip anlarda hatırlanacak gözyaşları diye silkindi ve gözyaşlarından yanarak uyandı Van.

Van'in cinsel rüyaları çok yaşlı bir adamın ölümünden sonra belki çok gençler tarafından okunacak bir aile kroniğinde betimlenmeyecek kadar yüzkızartıcı şeyler. Az çok güzel ifadelendirilmeye çalışılmış iki örnek yetsin burada. Tematik hatıralarla otomatik fantazmlardan meydana gelen karmaşık bir düzenlemede, Marina kılığına girmiş Aqua ya da Aqua makyajı yapılmış Marina, Van'e gelip sevinç içinde Ada'nın bir kız çocuk doğurduğunu, Van'in biraz sonra onunla bahçedeki sert bir tahta sıra üzerinde birleşeceğini bildirir, o esnada yakınlardaki bir çam ağacının altında, babası ya da frak giymiş annesi, Vence'dan bir an evvel bir ambülans yollasınlar diye transatlantik bir telefon görüşmesi yapmaktadır. Çok temel, ağza alınmaz biçimiyle 1888'den ta bu yüzyıl içlerine kadar durmadan tekrar edegelen bir başka rüya ise özü itibariyle üçlü ve güçlü bir fikir ihtiva etmekteydi. Yaramaz Ada ve şehvet düşkünü Lucette olgun, çok olgun bir mısır koçanı bulmuşlardır. Ada koçanı bir ağız armonikasıymış gibi iki eliyle kavramıştır ve birden mısır bir organ haline dönüşüverir, Ada aralık dudaklarını boylu boyunca onun üzerinde gezdirerek gövdesini tükürüğüyle cilalar, o koçanın üzerinde çalıp söylerken, Lucette'in ağzı koçanı tümüyle yutar. İki kızkardeşin gayretkeş, güzel yüzleri artık iyice birbirine yaklaşmıştır, acelesiz neredeyse rehavet içinde sürdürdükleri bu oyunda acı ve özlem iç içedir, dilleri birbirlerine

çarpıp ateşler çaktırır, yeniden kıvrım kıvrım geri döner, tarumar saçları, kızıl kestane, kara kumral, hoş bir biçimde birbirine karışır, narin kıçları da iyice havaya kalkar sanki, Van'in kanından oluşan bir gölden kana kana içerek susuzluklarını dindirmek istemektedirler.

Burada, elimin altında, rüyaların genel karakteri hakkında bazı notlar var. Bir şaşırtıcı husus, yüz hatları son derece belirgin hiç tanımadığım kişilerin bolluğudur, bunlar bir görünür sonra tamamen ortadan kaybolurlar, rüyada bana eşlik eder, benimle buluşur, başka yabancılar hakkında uzun, sıkıcı hikâyelerle kafamı şişirirler- bütün bunlar tanıdık mekânlarda ve çok iyi tanıdığım ölmüş ya da yaşamakta olan insanlar ortasında cereyan eder; ya da Kronos'un bir ajanının garip numaraları- son derece kesin bir saat zamanı bilinci sızım sızım (muhtemelen bağırsak hareketlerinin kılık değiştirmiş hali) sızıldar, bir yere zamanında yetişememe durumu, gözümün önünde o akreple yelkovan, nümerik olarak anlamlı, mekanik olarak olabilir bir şey olarak durur, ama -garip olan bu- son derece belli belirsiz, varlığıyla yokluğu ayırt edilemeyecek bir zamanın-geçip-gidişi hissiyle iç içe geçmiş olarak (bu temayı ilerki bir bölümde de ele alacağım). Bütün rüyalar, çocukluk anılarından olduğu kadar şimdiki zamanın deneyim ve izlenimlerinden de etkilenirler; hepsi, imgeler ya da duyumlar biçiminde, bir esintiyi, bir ışığı, ağır bir yemeği ya da ciddi bir bağırsak rahatsızlığını yansıtırlar. Bu, belki de, ister önemsiz ister tekinsiz, hemen tüm rüyaların en tipik özelliğidir- belli süreler ya da yamalar halinde ortaya çıkan, oldukça mantıklı (belli sınırlar içinde) tanıma ve bilme (çoğunlukla saçma) öğeleri barındıran rüya-geçmişi olaylarının varlığına rağmen- ve öğrencilerim bunu uzun süre önce ölmüş bir dostuyla karşılaştığında hiç de şoke olmayan düş görenin entelektüel melekelerinin zayıflaması şeklinde anlamalıdırlar. En iyi durumda, düşçü yarı saydam at gözlükleri takmış gibidir; en kötü durumda gerzeğin tekidir. Sınıf (1891, 1892, 1893, 1894 yılı ve diğerleri) şunu da dikkatle not alın, (not tutulan defterlerin yaprakları hışırdar), tam da bu özellikleri yüzünden, bu zihin-

sel vasatlık ya da kekemelik nedeniyle, rüyalardan ahlak dersine, alegoriye ya da Eski Yunan mitolojisine benzer bir şey çıkamaz, düşçü Yunanlı ya da mitoloji düşkünü olmadığı sürece. Rüyalardaki nıetamorfozlar şiirlerdeki metaforlar kadar sıradandır. Diyelim ki, hayalgücünün bellekten daha yavaş zayıflayışını bir kurşunkalemin ucunun silgisinden daha yavaş tükenmesine benzeten bir yazar iki gerçek, somut, varolan şeyi birbirine benzetmektedir. Bunu tekrarlamamı istiyor musunuz? ('evet! evet!' çığlıkları) Evet, elimdeki kurşun kalem bana uzun zaman hizmet etmiş bulunmasına rağmen gereğince uzun, fakat lastik şapkası sık sık yerine getirdiği görevi dolayısıyla eridi gitti gibi bir şey. Benim de hayalgücüm hâlâ güçlü ve işe yarar vaziyette, ama belleğim kısaldıkça kısalıyor. O gerçek yaşantıyı bu gerçek, sıradan nesnenin içinde bulunduğu duruma benzetiyorum. İkisi de birbirinin sembolü değil. Benzer biçimde, bir kafe nüktedanı, tepesine komik bir kiraz oturtulmuş konik bir yiyeceği tutup da malum şeye benzetecek olursa (sınıfta kıkırdamalar) pembe bir pastayı pembe bir memeye benzettiğiyle kalır (kahkaha tufanı) böğürtlenimsi bir cafcaf ya da cafcaflı bir laf ortaya atmıştır (sessizlik). İki nesne de gerçektir, birbirinin yerini tutmaz, başka bir şeyin yerini tutmazlar, diyelim ki, aklında hâlâ sütannesinin imgesi duran Walter Raleigh'in kellesi uçurulmuş gövdesinin (tek bir kıkırdama) şimdi, hata- Signy-Mondieu analistlerinin şehvani, gülünç ve banal hatası, son derece gerçek bir nesneyi, diyelim bir tabağı ya da bir kabağı (bu hasta tarafından rüyada gerçekten görülmüştür) gerçek nesnenin çok anlamlı bir soyutlaması olarak ele almalarındadır, tabakta dilimli kabak gibi ya da ille de kabak da kabak gibi (şuradan buradan gülüşmeler). Köyün budalasının sanrılarında ya da şu anfideki herhangi birimizin dün gece gördüğü rüyada ne bir mana ne de bir mesel bulunabilir. Bu rastgele vizyonlarda hiçbir şey -'hiçbir şey'in altını çizin (ufki çizgiler çeken kalemlerin cızırtısı)- bir büyücü doktor tarafından deşifre edilmesine izin verilecek biçimde bir araya getirilmemiştir. Sonra bu doktor kalkar bir deli ya da bir katili avutur, suçu ona aşırı sevgi göstermiş, hiç gösterme-

miş ya da hiç umursamamış anababasına yükleyerek- bunlar gizli gizli cerahat yapmış birer yara imiştir ki bizim müşfik kafa düzletici arızayı pahalı itiraf merasimleriyle giderdiğini iddia edecektir (kahkahalar, alkışlar).

5

Van 1892 yılı güz sömestrini Mayne'de Kingston Üniversitesi'nde geçirdi, üniversitenin birinci sınıf bir delilerevi bulunduğu gibi, meşhur bir Terapi Bölümü de vardı ve Van orada eski projelerinden birini yeniden ele aldı, Dimensiyon & Delilik Düşüncesi üzerine bir proje. ("Van, dilinizde ses uyumu ile 'ölücüksünüz' siz," diye latife yaptı üniversitenin dâhi kötümseri ihtiyar Rattner, onun için hayat rattnerterolojik bir nesneler dizgesi içinde sadece bir 'can sıkmtısı'ydı- 'nertoros'dan, 'terra'dan değil.)

Van Veen (ayrıca, karınca kararınca, *Ada*'nın da editörüdür,) bölüm ya da sahne ya da hatta paragraf sonunda bile yer değiştirmeyi severdi ve zaman ve zamanın içerikleri (zamanın maddeye, uzama etkisi ve uzamın doğası gibi) konulu çetin bir bölümü yeni bitirmişti ve Manhattan'a taşınmayı düşünüyordu ki (bu çeşit bir makas değiştirme sadece zihinde bir konunun altını çizmekten ibarettir, yoksa popüler 'tarihsel' oyunlar yazan *baba* Marx'ın ortaya attığı 'çevre etkisi' maskaralığı cinsinden şeylerle alakası yoktur) bir an için tüm kan dolaşımını şiddetle etkileyen beklenmedik bir dorofon mesajı aldı.

Hiç kimse, babası bile, Van'in kısa bir süre önce Cordula'nın Manhattan Kütüphanesi ile Park arasındaki asma kat dairesini satın aldığını bilmiyordu. Göksel bir boşlukta asılı duran terasın, çekilip yazısını yazacağı bir yer, ideal bir çalışma ortamı oluşu ve ayakları altındaki şehrin insan zihninin sarsılmaz kayasını yalayıp durmasının yanı sıra, burası, Van'in istediği kız ya da kızları gizlice ağırlayabileceği bir -moda terimle söylersek- bekâr kaçamağıydı. (Kızlardan biri 'burası senin uçuş pistin' demişti.) Fakat Van o güneşli kasım öğleden sonrası Lu-

cette'in kendisini ziyaret etmesine izin verdiğinde hâlâ Kingston'daki oldukça dökün tü Chose'umsu öğrenci evinde oturmaktaydı.

Onu 1888'den beri görmemişti. 1891 sonbaharında kız ona Kaliforniya'dan sayfalarca, açık saçık, neredeyse vahşice on sayfalık bir ilan-ı aşk mektubu yollamıştı ki, bunun bu anılarda sözünü etmeyeceğiz. (Mamafih, gene de biraz ileriye göz atın. Yay. Haz.) Kız o sıralar, Van'in yakınlardaki Alımlı ve *glupovatih* ('Alıkça') kızların gittiği Queenston Üniversitesi'nde Sanat Tarihi (kendi tabiriyle 'ortalama zihinlerin son sığınağı') okuyordu. Van'e telefon açıp onunla görüşmek için yalvardığında (azap verecek kadar Ada'nınkine benzeyen yeni, koyu bir sesle) Van'e yeni bir mesaj getirdiğini ima etti. Van, Lucette'in ziyaretinin karşılık görmeyen aşkının tefrikasından bir bölüm olacağını tahmin ediyor, ama aynı zamanda onun ziyaretinin içinde cehennemi ateşleri yakacağını da hissediyordu.

Van kahverengi halı döşeli süitinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu; koridorun sonundaki kuzey doğuya bakan pencereden mevsime meydan okuyan görkemle donanmış ağaçları seyrediyor, sonra güneşin bir kenar çizgisi çektiği Greencloth Court'a bakan oturma odasına dönüyor, o arada Ardis'le, Ardis'in meyve bahçeleri ve orkideleriyle savaşıyor, kendini mücadeleye hazırlıyordu, acaba kızın ziyaretini iptal ettirtse, adamına beyefendinin ertelenemeyecek bir işi çıktı gitmek zorunda kaldı dedirtse mi, ama bütün bunlar olup biterken biliyordu ki kızın ziyaretini göğüsleyecekti. Van'in Lucette'le ilgisi yalnızca dolaylıydı; Lucette şu ya da bu gün ışığı lekesinde ikamet etmekteydi ve güneş lekeli Ardis'in geri kalanıyla birlikte bir kalemde silinip atılamazdı. Geçerken, kucağındaki tatlılığı hatırladı, onun yuvarlak küçük kıçını, Van'e ve uzaklaşıp gitmekte olan yola doğru çevrilen pırasa yeşili gözleri aklına geldi. Acaba şişko ve çilli bir kız mı olmuştu yoksa o Zemski'li zarif su perileri grubuna mı intikal etmişti, öylesine merak etti. Evin sahanlığına açılan kapıyı azıcık aralık bırakmış olmakla birlikte, ne olduysa oldu 'azapla arzu arasında' yirminci ayak sürüyüşünün tam ortasında kızın basamaklardaki yüksek

topuklarınnm tıkırtısını duyamadı (ya da onları kendi kalp atışlarınndan ayırt edemedi) "Arzu ile Ardis'in bahçeleri arasındaydı! Eros *qui prend son essor! 'C'est l'Art, ou s'abrirent nos marbres: C'est Eros, la rose et le sore.*" Mermer dizelerde ölümsüzleştirilmiş sanatlar; eros, gül, diken. Bu numaralardan pek çakmam ama sade suya kafiye bile 'geçmişe dilsiz düzyazıyla karşı çıkmak'tan evladır." Kimdi bu satırları yazan? Voltimand mı, Voltemand mı? Yoksa Sinir Swinburne mü? Lanet olsun lalesine! "Bütün eski aşklarımız cesettir ya da eş." Bütün kederlerimiz ise bakire ya da orospu.

Parlak kızıl bukleli bir dişi kara ayı (güneş oturma odasının ilk penceresine ulaşmıştı) ayakta onu bekliyordu. Evet- Z geni kazanmıştı. Sırım gibi ve garipti. Yeşil gözleri irileşmişti. On altısında kızkardeşinin o yaşta göründüğünden çok daha gemlenmemiş bir görünüşü vardı. Uzerinde kara kürkler vardı, şapkasızdı.

"Sevincim (*moya radost*)," dedi Lucette- o kadar; Van daha bir resmiyet beklemişti: aslına bakılacak olursa onun eski halini pek az biliyordu- kızıl korlar içinde bir cenin olarak hatırlıyordu sadece.

Gözleri hülyalı, mercan burun delikleri iri iri açık, kırmızı ağzı diliyle dişleri çarpık bir gülümseme ile bükülmüş yarı açık dudaklarının arasından tehlikeli bir biçimde görünüyordu, (çarpık ağzıyla hafifçe ısıracağını haber vermekte olan evcil bir hayvan), sürmekte olan bir transın, kat kat açılmakta olan bir okşayışın sisi içinde yaklaştı- kim bilir (*kız* biliyor), ikisi için de yeni bir hayatın halesi.

"Elmacık kemiği," diye uyardı Van genç hanımı.

"Sen *skeletiki* (küçük iskelet) yeğlersin," diye mırıldandı kız, Van dudaklarını (şu anda ansızın eskisinden de daha çok kurumuşlardı) üvey kızkardeşinin sıcak, sert elmacığına hafifçe değdirirken. Bir an için kızın Degrasse'sini, o şık fakat kesinlikle 'ısırgan' parfümünü de içine çekmeden edemedi, parfümün ardında da Küçük 'Larousse'unun kokusu, Van ve öteki kız küçüğü banyosuna hapsetmeye karar verdiklerinde ona bu ismi bulmuşlardı. Evet, çok tedirgin, rayihalı. Pastırına yazı bu

kürk için fazla bunaltıcı değil mi. İhtimamla taranmış kızıl saçların (*rousse*) tepe ayrımı (*krest*). Alev alev yanan dört uç noktacığı. İnsan yukarıdaki bakır kızılını okşarken (şimdi öyle yapıyordu) aynı zamanda aşağıdaki kızıl tilkiciği ve oradaki harlı ateşi de gözünün önüne getirmeden edemez.

"Demek yaşadığı yer burası," dedi kız, çevresine bakarak, dönerek, o sırada Van de hayret ve kederle onun yumuşak, derin, koyu mantosunu çıkarmasına yardım etmekteydi, kendi kendine düşünüyordu (kürk severdi): fok mu (*kotik*)? Hayır, misk faresi (*viçuçoli*). Çömez Van kızın zarif endamını, gri tayyörünü, duman rengi şifon eşarbını ve bir esinti gibi geçip giden beyaz boynunu hayranlıkla inceledi. Ceketini çıkar dedi ya da dediğini sandı (ellerini iki yana açmış, üzerinde kömür karası bir takım elbise, eşzamanlı ateşlenme, Kingston Üniversitesi yurdunun İngiliz özentisi Voltemond Hall isimli kasvetli kanadındaki kasvetli öğrenci odası, 1892 güz dönemi, saat öğleden sonra dört suları).

"Galiba ceketimi çıkaracağım," dedi kız alnında dişilerin 'düşünce'lerine denk düşen deri kırışmalarıyla, her zamanki gibi. "Merkezi ısıtman varmış; biz kızların minicik şömineleri-miz var."

Çıkarıp attı, altından kolsuz dantelalı beyaz bir bluz çıktı. Kollarını kaldırıp parmaklarını parlak lülelerinden geçirdi ve Van beklediği parlak çukurlukları gördü.

Van dedi ki, "Üç pencere *pourtant* açık ve daha da açılabilir; fakat sadece batı yönünde açılabiliyorlar ve ta aşağıdaki yeşil çayırlık akşam güneşinin seccadesidir, bu da bu odayı daha sıcak yapıyor. Olduğu yere çakılmış kalmış bir pencerenin dönüp evin öteki tarafında olup bitenleri görememesi korkunç."

Veen, Veen'liğinden vazgeçer mi.

Kız kara ipekliden çantasını çıt diye açtı, bir mendil çıkardı ve ağzı ardına kadar açılmış çantayı sehpanın kıyısında bırakıvererek en uzaktaki pencereye gidip ayakta durdu, narin omuzları öyle sarsılıyordu ki, yürek dayanmaz.

Van çantanın içinden uzun, mavi, menekşe moru mühürlü bir zarfın ucunun çıktığını gördü.

"Lucette, ağlama. Kolaycılık bu."

Kız geri geldi, mendiliyle hafif hafif burnuna dokunuyor, çocuklarınki gibi ıslak ıslak burun çekmelerine mani olmaya çalışıyor, hâlâ olayı bağlayacak o kucaklamayı bekliyordu.

"Al biras brendi iç," dedi Van. "Otur. Ailenin geri kalanı nerede?"

Kız nice romanstan artakalma tortop mendilini çantasına tıktı gerisin geriye, fakat çanta açık kaldı gene de. Çov - çovların dili de mavi mavidir böyle.

"Annem özel Samsara'sında ikamette. Babam bir kalp krizi daha geçirdi. Hemşiranım gene Ardis'te."

"Hemşiranım, ha! *Cesse*, Lucette! Etrafta bebecik yılanlar istemiyorum!"

"Bu bebecik yılan Dr. V. V. Sektör'le nasıl konuşması gerektiğini bilemiyor ki. Hiç değişmemişsin solgun yüzlü sevgilim benim, yaz yanıklığın olmadan tıraşı gelmiş bir hortlak gibi görünmen dışında."

Ve yaz kızlarım. Uzun mavi zarf içindeki mektubun, şu anda maun sehpanın üzerinde durmakta olduğunu gördü. Odanın ortasında durmuş, alnını ovuşturuyor, elini sürmeye cesaret edemiyor, edemiyordu, çünkü kâğıt Ada'nın kullandığı kâğıttı.

"Çay ister misin?"

Başını sallayarak reddetti kız. "Uzun kalamayacağım. Ayrıca, telefonda günüm dolu falan gibi birşeyler söyledin. Bomboş geçen dört yıldan sonra elinden fena halde 'dolu olmak'tan başka bir şey gelmiyor" (hıçkırıklara boğulacaktı, eğer hemen susmayacak olursa).

"Öyle. Bilmem. Saat altı sıraları bir randevum var."

İki düşünce bir çeşit ağır dansta, mekanik bir menüette birleşmişlerdi, reveranslar, selamlarla karışık; biri 'konuşacak-o-kadar-çok-şeyimiz-var ki' idi; öteki 'konuşacakhiçbirşeyimiz-yok,' idi. Ama böyle şeyler bir anda değişebilir.

"Evet, saat altı buçukta Rattner ile görüşmem var," diye mırıldandı Van, olmayan bir takvime göz atarak.

"Rattner'in Terra hakkında yazdıkları!" diye patladı Lucette.

"Van, Rattner'in Terra hakkında yazdıklarını okuyor. 'Yavrucağım, ablan ve ben Rattner okurken bizi hiçbir zaman meşgul etmemelisin!'"

"Rica ediyorum canım, kes takliti. Hoş bir yeniden görüşmeyi karşılıklı bir işkenceye çevirmeyelim."

Ne işi vardı Queenston'da? Söylemişti ya. Tabii. Okul zor mu? Hayır. Ya. Ara sıra ikisi de yan gözle mektuba bakıyorlardı uslu uslu yerinde oturuyor mu diye- bacaklarını sallıyor mu, burnunu karıştırıyor mu.

Hiç açmadan geri yollasa mı?

"Rattner'e söyle," dedi kız, üçüncü brendisini de teknikolor bir suymuş gibi fondiplerken. "Ona de ki" (içki güzel yılan dilini çözüyordu)-

(Yılan mı? Lucette mi? Canımın için cennetlik güzelim?)

-"De ki ona, o eski günlerde sen ve Ada-"

Bu isim kara bir kapı ağzı gibi açıldı, sonra kapı güm diye kapandı.

"-beni onun için terk edip, sonra geri geldiğinizde sizin *viso sdelali* (arzunuzu doyurduğunuzu, ateşinizi söndürdüğünüzü) bilirdim."

"İnsan bu gibi küçük şeyleri fazlasıyla açık seçik hatırlar, Lucette. Lütfen kes artık."

"İnsan bu gibi küçük şeyleri büyük ölümcül şeylerden çok daha açık seçik hatırlar Van. Mesela senin giydiğin, Tanrının bana bahşettiği herhangi bir anda üzerinde olan elbiseler, iskemlelerin üzerinde, yerde gün ışığı. Hemen hemen çıplaktım, tabii, cinsiyetsiz tertemiz küçük bir çocuk olduğum için. Ama Ada'nın üzerinde bir gömlek ve kısa bir eteklik vardı, senin üstündeyse bir tek şu buruşuk, kirli şort, buruşuk olduğu için daha da kısa ve Ada'yla Terra'ya her gidişinizden sonra hep koktuğu gibi kokuyordu, Rattner'le Ada'nın üstünde, Ada ile Ardis ormanında Antiterra'da- ah nasıl leş gibi kokardı şortun, lavantalı Ada, onun kedi maması, kokusu ve de senin keçiboynuzu tohumlarının lekelerinin kokusundan kokarlardı!"

Brendinin yanı başındaki şu mektup bütün bunları dinlemeli miydi? Ada'dan mıydı ki zaten (adres de yoktu ki)? Çünkü

şu anda sözü almış olan Lucette'in deli, şoke edici aşk mektubuydu.

"Van, bunu hatırlayınca gülümseyeceksin," (Müsveddede böyle deniyor.)

"Van," dedi Lucette, "şimdi gülümsetecek bu seni" (gülümsetmedi; bu kehanet pek nadiren gerçekleşir), "ama ünlü Van Sorusu'nu sorsan, cevabım olumlu olurdu."

Küçük Cordula'ya sorduğu soru. O kitapevinde dönen cep kitabı stand'ının arkasında, *Gitanilla*, *Zımba Gibi Delikanlı*, *Clichy Klişeleri*, *Altı Malafat*, *İncil: Kısaltılmamış Metin*, *Ebediyen Mertvago*, *Gitanilla*.... Sosyetede, Van genç bir hanımla ilk tanıştığında hemen o soruyu sormasıyla tanınırdı.

"A evet, hiç kolay olmadı! Park etmiş otomobillerde, kabasaba partilerde, itiş kakışa engel olmak, yanaşanları püskürtmek gerekti! Daha geçen kış, İtalyan Riviyerasında, on üç on dört yaşlarında tıfıl bir çocuk, korkunç bilmiş fakat son derece mahcup ve nevrotik bir genç kemancı, Marina'ya erkek kardeşini hatırlatan... Valla, neredeyse üç ay, her Allahın akşamüzeri bana el sürmesine ses çıkarmadım, ben de karşılık verdim, ondan sonra nihayet hap almadan uyuyabildim fakat onun dışında erkek teni öpmüşlüğüm yok hayatım, yani hayatımda demek istiyorum. Bak, hiç etmedim, ama William Shakespeare üzerine yemin ederim-" (bir elini dramatik bir jestle kalın, bir takım kırmızı ciltli kitabın durduğu rafa doğru uzatıyor).

"Dur!" diye bağırdı Van. "Onlar odanın benden önceki sakininden başıma kalan *Falknermann'ın Toplu Eserleri I*."

"Pöh!" dedi Lucette.

"Ve de lütfen o ünlemi kullanma."

"Bağışla- ah. Biliyorum, ah kullanmayacağım!"

"Bildiğini biliyorum. Gene de pek şekersin. Gelmen beni mutlu etti."

"Beni de mutlu etti," dedi kız. "Ama Van! sana delicesine ve umutsuzca âşık olduğumu tekrarlamak için 'çengeli takmaya' geldiğimi ve beni avucunda oynatabileceğini aklından bile geçirme. Zile basıp şu mektubu şu yanan yarıktan içeri attığım gibi fırlayıp gitmedimse, seni görmem gerektiği içindi, çünkü bil-

men gereken bir şey daha var, beni ve Ada'yı gözünde küçük düşürecek olsa bile. Açıklaması son derece iğrenç, hele bir bakire için- eh, teknik olarak bakire, kokot bir bakire, yarı *poule*, yarı *puella*. Konunun mahremiyetini takdir ediyorum, esrarlı konular insanın aynı vajinayı paylaştığı erkek kardeşiyle bile konuşmaması gereken- esrarlı, sadece ahlaki ve mistik açıdan değil-"

'Aynı rahmi'- yaklaştı sayılır. Evet mektup kesinlikle Lucette'in kızkardeşinden geliyordu. O rengi ve o zarf biçimini tanırdı. 'Mavilim biçim biçim...' (Sonorola'da ucuz bir şarkı). Suratı maviden mosmora dönmüş zarfın rezervasyon yaptıramamaktan.

"-fakat aynı zamanda doğrudan fiziksel bir anlamda da. Çünkü sevgili Vanciğim, o doğrudan fiziksel anlamda Ada'yı ben de senin tanıdığın kadar yakından tanıyorum."

"Öt bakalım," dedi Van, bezgince.

"Sana mektuplarında hiç bahsetmedi mi?"

Olumsuzlayıcı Gırtlak Nağmesi.

"Zembereği Attırmak dediğimiz şeyi?"

"-Miz?"

"Ada ve ben."

O.G.N.

"Büyükannenin küreyle geridonun arasındaki *scrutoir*'ını hatırlıyor musun? Kütüphanede?"

"Scrutoir'ın ne olduğunu bile bilmiyorum; geridon da gözümün önüne gelmiyor."

"Fakat küreyi hatırlıyorsun?"

Tozlu Tataristan; Külkedisi parmağıyla istilacının yenilgiye uğrayacağı yeri oğuşturmuştu.

"Evet, hatırlıyorum; üzerine altın ejderhalar resmedilmiş bir çeşit de ayak vardı."

"'Geridon' dediğim o. Aslında kırmızı lakeyle japonlanmış Çin işi bir ayaktı, *scrutoir* da ikisinin arasında duruyordu."

"Çin mi Japon mu? Karar ver. Senin şu 'sukrutuğar'ının da neye benzediğini hâlâ anlayamadım. Yani, benzemiş olduğunu, 1884 ya da 1888'de."

Scrutoir. En az dilinden Blemolapias, Molospermas kelimeleri düşmeyen ablası kadar fena.

"Van, Vaniçka, asıl konudan uzaklaşıyorıız. Konu şu ki yazı masası ya da istersen, sökreter-"

"İkisinden de nefret ederim, fakat evet siyah divanın karşı ucunda dururdu."

İşte ilk kez ağza alınıyordu adı- gerçi ikisi de onu adını koymadan bir yön göstergesi ya da saydam bir tabelanın üzerine resmedilmiş bir sağ el olarak kullanıp duruyorlardı deminden beri, -bir filozofun lop gözü, çevrede fır dönen ama hangi ucunun hayali bir burnun dibine düştüğünü sezgiyle bilen gözü gibi- o divanı sonsuz uzamda asılı görmüşlerdi; bunun üzerine serbest göz, Almansı bir zarafetle cam tabelanın çevresinden dolanır ve içinden ışık yansıtan bir sol el görür- işte çözüm! Van'in zihinsel yanı her zaman duyumsal olanın kenarından dolanırdı: unutulmaz, pürtüklümsü, püsküllümsü Villaviciosa velurü.

"Van konuyu mahsustan saptırıyorsun."

"... sapılmaz, bu konudan sapıttırılır."

"- çünkü öteki ucunda, Vaniada divanının ayak ucunda -hatırladın mı?- ikinizin beni en az on kere içine kilitlediğiniz bir dolap vardı."

"Abartıyorsun. Sadece bir kere - başka hiç. Kant'ın gözü kadar büyük anahtarsız bir deliği vardı. Kant'ın salatalık yeşili gözü meşhurdur."

"İşte o sökreter," diye devam etti Lucette, güzelim bacaklarını üst üste atarken gözü bir an sol ayakkabısına, çok şık rugan Glass iskarpinine daldı, "o sökreterin içinde katlanabilir bir iskambil masası ve çok gizli bir çekmece vardı. Sen de onun büyükannemizin on iki ya da on üç yaşında yazdığı aşk mektuplarıyla tıkabasa dolu olduğunu sanıyordun, sanıyorum. Ve Ada'mız, ah evet o da biliyordu çekmecenin orada olduğunu fakat iskambil masalarındaki ya da çalışma masalarındaki o şeyi nasıl harekete geçireceğini unutmuştu, adı orgazm mıdır nedir."

Neyse ne.

"Onunla ben sana meydan okumuştuk, mekanizmayı hare-

kete geçiren gizli noktayı bulman için. Belle'in sırtını incittiği yazdı, kendi başımıza kalmıştık, senle Ada başınızı almış gitmiştiniz çoktan, benim başımsa iç paralayacak kadar dertliydi. Oraları yokladın ettin, küçük uzvu elinle bulmaya çalıştın, meğer elinin altında gelen yerde keçenin altında gülağacında bir yuvarlakcıkmış- elinle okşadığın keçenin altında demek istiyorum: üzeri keçe kaplı, başparmakla harekete geçirilen bir yaymış, çekmece fırlayıp çıktığında bir kahkaha salmıştı Ada."

"Ve de boştu."

"Tam değil. Minnacık bir kırmızı piyon vardı şu boyda," (piyonun arpa başağı boyunu parmağıyla gösterdi- neyin üzerinde? Van'in bileğinin üzerinde.) "Onu uğur getirsin diye sakladım; hâlâ bir yerlerde olmalı. Her neyse, bu olay bir bütün olarak zavallı Lucette'inin on dört yaşında Arizona'da kirletilmesinin 'ön motifi'ydi, Dekoratif Sanatlar hocamın deyimini kullanmak gerekirse, Belle, Canady'ye geri dönmüştü, çünkü *Bahtsız Yavrular* romanı Vronsky tarafından tanınmaz hale getirilmişti; onun yerine gelen mürebbiye Demon'la kaçmıştı; *papa* Doğu'daydı, *maman* eve pek ender olarak gün ağarmadan önce dönüyordu, hizmetçiler gökte yıldızlar belirir belirmez sevgilileriyle buluşuyorlardı, bense bana verilen köşe odasında yalnız uyumaktan nefret ediyordum fakat gene de üzerinde yolunu kaybetmiş kuzu resmi olan fanuslu pembe porselen gece lambasını yanık tutuyordum çünkü pumalarla yılanlardan korkuyordum" (büyük olasılıkla, bu hatırlanan bir konuşma değil kızın mektubundan ya da mektuplarınndan alıntı. Yay. Haz.) "Ada onların çığhklarını ve çıngırtılarını ilk kat penceresinin altındaki çöl karanlığında harikulade taklit ediyordu ve sanıyorum bunu da mahsus yapıyordu. E işte (bu noktada teybe kaydedilmiş sese geri sarıldığı- dönüldüğü anlaşılıyor), kısa lafın uzuncası-"

İhtiyar Kontes de Prey'in 1884'te ahırında sakat bir kısrağı övmek için sarf ettiği, oradan oğluna aktarılan, onun yavuklusuna onun da kızkardeşine aktardığı bir deyiş biçimi. Van kırmızı pelüş koltukta çadır yaptığı elleriyle oturmuşken anında her şeyi bu sırayla yeniden kuruveriyor.

"- yastığımı alıp Ada'nın yatak odasına gittim, orada da benimkine benzer fanuslu bir gece lambası vardı, bunun da üzerinde kuzuyu bulup koltuğunun altına sıkıştırınış bornozlu, sarı sakallı bir zevk-ü sefa düşkünü vardı. Gece fırın gibi sıcaktı ve bir doktorun kolumu okşayıp çizdiği yerin üzerindeki yapışkanlı flaster parçası hariç ikimiz de anadan doğma çıplaktık, o beyaz tenli kara saçlı bir rüya idi, *pour cogner un fraise*, dört yerine dört çilek konmuştu, simetrik bir karo kızıydı."

Demeye kalmadı giriştiler ve öyle tadını çıkardılar, öyle hoşlarına gitti ki, aynısını bundan sonra sık sık yapmaya karar verdiler hemen oracıkta, hijyen maksadıyla, oğlansız kalıp, fokur fokur fıkırdadıklarında.

"Hayalimden bile geçiremeyeceğim numaralar öğretti bana," itirafında bulundu Lucette geçmiş zamanlı bir hayret içinde. "Yılanlar gibi birbirimize dolandık, pumalar gibi mırıl mırıl hırladık. Moğolistanlı akrobatlar olduk, monogram olduk, anagram olduk, adalucindalar olduk. O benim *krestik*'imi öptü ben onunkini öperken, başlarımız öyle garip şekillerde birbirlerine yapıştılar ki elinde mumla içeri dalıveren küçük oda hizmetçisi Brigitte, kendi de oldukça yaramaz bir kız olmakla birlikte, bir an ikimizin de aynı anda kız bebekler doğurduğunu sandı, senin Ada'nın kızıl saçlı, hiç kimsenin olmayan Lucette'in ise bir kara saçlı bir bebek. Düşünebiliyor musun."

"Kasık çatlatan cinsten," dedi Van.

"Ah, hemen her gece sürdü bu iş Marina Çiftliği'nde, çoğunlukla da *siesta* sırasında; iki *vanouissement* (onun buluşu bu ifade) arasında ya da onunla benim ikimizin de akıntımız olduğu sıralarda, ki bu, ister inan isten inanma-"

"Her şeye inanırım," dedi Van.

"-birbiriyle aynı zamanda oluyordu, bizler sadece sıradan kızkardeşlerdik, rutin biçimde bir hiçi paylaşıyorduk, o kaktüsler topluyor ya da Sterva'da çıkacağı deneme sahnesinin repliklerini çalışıyordu. Bense deli gibi okuyor ya da bir Yasak Şaheserler albümünden güzel erotik resimler kopyalıyordum. Sırası gelmişken, bunu *korsetov I kreştomatiy* (korseler ve ders kitapları) ile dolu bir kutuda bulmuştuk, Belle bırakınıştı bu-

nu giderken; ve seni temin ederim ki bunlar köşe bucak saklanışlarım sırasında tesadüfen bulduğum Ada'nın bana bunun Şark jimnastiği olduğunu söylediği tarihten bir milenyum önce, 888'de halen aktif bir ressam olan Mong Mong'un levhalarındakilerden çok daha gerçekçiydiler. Gün devrildi işte böyle, sonra sabah yıldızı yükseldi, koca koca pervaneler altı bacakları üzerinde camların üzerinde yürüdüler, yorgun düşüp uyuyana kadar debelendik yatağın üzerinde. İşte o zaman öğrendim şunu-" diye sözü bağladı Lucette, gözlerini kapadı ve Ada'nın o son zevk anı sırasında çıkardığı uysal küçük iniltiyi şeytani bir ustalıkla taklit ederek Van'i yerinde sıçrattı.

Bu noktada, araya giren komik sahnelerle bezeli iyi kurulmuş bir piyesteki gibi, sadece pirinç kampofon çalmaya, radyatörler guruldamaya başlamadı, kapağı açılan soda da onlara katılarak fısırdamaya koyuldu.

Van (küskünce): "İlk kelimeyi anlayamadım... Nedir o? *L'adoree*? bekle bir saniye" (Lucette'e). "Lütfen olduğun yerde kal." (Lucette iki 'p'li bir Fransızca çocuk sözcüğü fısıldar.) "Pardon Polly. Evet, *l'adoree* mi? Hayır mı? bana nerede geçtiğini söyle. Aa- *la duree*. *La duree* ne değildi... ne ışını? Ha, sürem, dureyşın, 'duration'. Anladım. Yeniden iznini isteyeceğim. Şu kendinden geçmiş maden suyunun kapağını kapamalıyım. Hattan ayrılma." (Ardis'teki uzun ikinci kat geçeneğine verdikleri isimle 'kor-i-dur'a doğru haykırıyor.) "Lucette, bırak taşsın, kimin umurunda!"

Kendine bir bardak brendi daha doldurdu ve gülünç bir an boyu hatırlamayadı, neydi- ha, polifoni.

Hat kesildi, fakat ahizeyi çengeline takar takmaz yeniden çalmaya başladı ve aynı anda Lucette de hafifçe kapıyı tıklattı.

"*La duree*... Tanrı aşkına, kapıyı çalmadan gir içeri... Hayır, Polly, kapı çalmanın seninle ilgisi yok- küçük kuzinim. Tamam. La duree, süre ile eş anlamlı değil, o dediğin filozofun düşüncesiyle doygunlaşmış -dolgun değil, doygun- süre. Gene ne var? *Doree* mi *duree* mi bilmiyor musun? D, U, R. Fransızca bildiğini sanıyordum. Haa, anlıyorum. Hoşçakal."

"Benim daktilo kız, önemsiz fakat daima elimin altında olan

bir sarışın, benim gayet okunaklı elyazımla yazmış olduğum *duree* sözcüğünü okuyamamış, çünkü diyor ki, Fransızca biliyormuş sadece, bilimsel Fransızca değil."

"Aslında," diye yorumda bulundu Lucette, bir damla sodayla lekelenen uzun zarfı silerek, "Bergson yalnızca çok genç insanlara ya da çok mutsuz insanlara göredir, tıpkı şu anda elinin altında bulunan kızıl saçlı gibi."

"Bergson'u lekelediğin için," dedi asistan popofesör, "bir eksi B yazılacak karnene *dans ton petit cas*. Ya da *krestik*'ine bir öpücükle mi ödüllendireyim seni- her neyse o?"

Ters yönde bacak bacak üstüne atarak yüzünü buruşturdu genç Vandemonian'ımız, kızışmış bir dişi tilkinin kor gibi yanan dört noktasının o koşullarda oluşturduğu manzara bir iyice oturmuş bulunuyordu içine. 'Koşul'un eşanlamlarından biri de durumdur ve 'insani' sıfatı Batı dillerinde 'erkekçe' ile karıştırılır bazen ('L' Humanite'!) ve işte bu sebeptendir ki canımlarım, Lowden denen herif pek yakınlarda *malheureux* İtfaiyecinin ucuz romanı *La Condition Humaine*'i Erkeklik Durumu diye çevirmiştir, bu arada romanda, 'Vandemonian' lafına da gülünç bir biçimde '*Koulak tasmanien d'origine hollandaise*' gibi süslü bir açıklama getirilmiştir. Yolla gitsin kızı çok geç olmadan.

"Ciddiysen eğer," dedi Lucette, dilini dudaklarının üzerinden geçirip koyulaşan gözlerini kısarak, "o zaman hayatım, şimdi yapabilirsin o dediğini. Ama eğer benimle dalga geçiyorsan, o zaman iğrenç biçimde zalim bir Vandemonian'sın sen."

"Boşversene Lucette, *krestik* Rusça'da 'küçük haç' demektir, başka ne ki? Bir çeşit muska mı? Demin küçük bir kırmızı at ya da piyondan söz etmiştin. Üzerinde taşıdığın ya da taşımış olduğun bir şey mi bu, boynunda zincirin ucunda? Mercandan küçük palamut, eski Roma'daki Vesta bakirelerinin *glandudella*'ları türünden bir şey mi? Neyin var, canımın içi?"

Onu hâlâ kısık gözlerle seyretmekte olan Lucette, "Şansımı deneyeceğim," dedi, "açıklayacağım ne olduğunu, gerçi hemşirenizin 'tatlı-kule' kelimelerinden biri bu ve ben de senin onun sözcük dağarcığına aşina olduğunu sanırdım."

"Haa, bildim," diye bağırdı Van (kötü bir alaycılıkla tir tir

titreyerek, gizemli bir öfkeyle köpürerek, hıncını kızılsaçlı günah keçiciği masum Lucette'ten çıkararak, zavallıcığın tek suçu baştan aşağı ötekinin sayısız dudak izinin hayaletine bulanmış olmasıydı) "Tabii, hatırladım şimdi. Kelimenin tekilindeki çirkin bir leke çoğulunda bir kutsal işaret olabilir. Tabii ki rahiplerin bakir, hastalıklıca genç rahibelerin iki kaşı arasına, oraya ve başka yerlere, mersin dalı bir çubukla abartılıca çizdikleri kutsal işaretten bahsediyorsun."

"Hayır, çok daha basit," dedi sabırlı Lucette. "Kütüphaneye geri gidelim, çekmecede o şeyi havaya dikili küçük nesneyi bulduğun yere-"

"Hay bin Zemski! Kütüphanede, 'sukurutuar'ın hemen üzerine gelen yerdeki asılı olduğunu umduğum, portresinde hâlâ o güzel pantaloncuğu içinde, elinde bir felemenk karanfili tutan Dolly'ye gerçekten de benziyorsun."

"Hayır, hayır," dedi Lucette, "o kötüce yağlıboya senin çalışmalarınızla eğleşmelerinizi öbür uçtan izliyordu, dolabın yanındaki camlı bir kitaplığın üzerinden."

Ne zaman bitecek bu işkence? Mektubu onun yanında açıp halk da faydalansın diye okuyamam ki. İniltilerimi bastırmak maharetine sahip değilim.

"Bir gün, kütüphanede aslan pençesi ayaklı oval bir masanın önünde duran Chippendale bir iskemlenin üzerine konulmuş sarı bir yastığa diz çökmüşken-"

(Ağzı kalabalık ifade bu cümlenin kaynağının bir mektup olduğunu kuvvetle düşündürüyor. Yay. Haz.)

"- bir Flavita oyununun son raundunda elimde altı *Buchstabe* ile kalakaldım. Unutma ki sekiz yaşındaydım ve anatomi nedir bilmiyordum ama iki *Wunderkind*'le yarışmak için elimden geleni yapıyordum. Kutumu inceledin ve parmaklarını soktun ve LIKROT ya da ROTIKL yazan gelişigüzel harf dizisini çarçabuk yeni bir düzene sokuverdin. Ada da bizim ikimizin üzerinden bakarken kuzgunkarası ipek saçlarını üzerimize boşalttı ve sen harflerin yerini değiştirmeyi bitirdiğinde sen ve o aynı anda geldiniz, *si je suis le mettre comme ça* (Canady-Fransızcası), anlaşılmaz bir neşeyle boğulur gibi sırtüstü kara halının üzerine

yuvarlandınız; bu yüzden sonunda sessiz sedasız ROTIK ('küçük ağız') yazdım ve kendi ismimin ucuz başharfiyle kalakaldım. Umarım seni şaşkınlıktan şaşkınlığa sürüklemişimdir, Van çünkü *la plus laide fille au monde peut donner beaucoup plus q'uelle n'a*, hadi artık vedalaşalım, ebediyen seninim."

"*Whilst the machine is to him*," diye mırıldandı Van.

"Hamlet," dedi asistan profesörün en parlak öğrencisi.

"Tamam, tamam," cevabını verdi onun da ötekinin de işkencecisi, "ama biliyor musun, aklı tıbba eren bir İngiliz scrabble oyuncusu, elinde iki harf daha bulunsa, mesela STIRCOIL yazabilirdi, iyi bilinen bir terbezi coşturucusu ya da CITROILS, seyislerin dişi tayları ovmakta kullandıkları şey."

"Lütfen yeter, Vandemonian," diye inledi kız. "Ada'nın mektubunu oku, bana da mantomu getir."

Fakat beriki devam etti, kaşı gözü oynayarak:

"Hayretler! İskandinav krallarının, Rus prenslerinin ve İrlandalı baronların soyundan gelme el bebek gül bebek yetiştirilmiş bir kızın demin kullandığın çamur lisanı kullanacağı aklıma bile gelmezdi. Evet, haklısın, bir kokot gibi davranıyorsun Lucette."

Hüzünlü düşüncelere dalmış gitmiş olan Lucette, "Reddedilmiş bir kokot, Van" dedi.

"*O moya duşenka* (sevgili canımın içi)," diye bağırdı Van, kendi kabalığı ve acımasızlığı kafasına dank etmişti. "Lütfen bağışla beni! Ben hasta bir adamım. Son dört yıldır consanguineo-canceroformia'dan mustaribim, Coniglietto'nun adını koyduğu esrarengiz bir hastalık. Küçük soğuk elini pençeme koyma- bu seninle benim sonumuzu çabuklaştırır ancak. Devam et hikâyene."

"...İşte böyle, bana kendi başıma geliştirebileceğim tek el için bazı alıştırmalar gösterdikten sonra, zalim Ada beni terk etti. Doğru, ara sıra birlikte yapmaktan hiçbir zaman tam olarak vazgeçmedik- bir tanıdıklarımızın küçük çiftliğinde bir parti sonrasında, bana direksiyon kullanmasını öğrettiği beyaz bir limuzinde, çölleri yarıp geçen bir yataklı vagonda, Queenston'a gelmeden önce onunla beraber bir gece geçirdiğimiz hü-

zünlü, çok hüzünlü Ardis'te. Ah, onun ellerini seviyorum, Van, çünkü üzerlerinde aynı *rodinka*'dan (doğum lekesi) var, çünkü parmakları öyle uzun, hatta onlar her şeyi küçülten bir aynada Van'inkinin aynıları, nazlı küçükleri Van'inkilerin, *v laskatel'noy forme* (Estotiland'ın en soylu ailesi, Antiterra üzerindeki en görkemli aile olan bu garip ailenin Veen-Zemski dalında, duygulu anlarda konuşmaya hep Rusça sözcükler karıştırırdı, bu bölümde çok üstüne varmadık bunun- dinleyici huzursuz bu akşam.)

"Terk etti beni," diye devam etti Lucette, dilini ağzının bir kenarında şaklattı ve soyut bir el ayasını aşağıdan yukarıya ten-rengi çorabında gezdirdi. "Evet, Fuerteventura'nın genç yıldızlarından biri olan Johnny'yle oldukça hazin küçük bir serüven yaşadı, *c'est dans la famille*, tam tamına *odnoletok* 'u (yaşıtı) olan, görünüm bakımından hemen hemen tıpatıp onun ikizi, doğumları aynı yıl, aynı gün, aynı an-"

Aptal Lucette burada yaş tahtaya basmıştı.

"Yoo, bu olamaz," diye araya girdi suratı beş karış Van, bir o yana bir bu yana sallanarak yumruk olmuş elleri ve çatılmış kaşlarıyla (sağ şakağının üzerinde baş vermiş o sivilceye insan kaynar suda ıslatılmış bir *Wattebausch* bastırmayı nasıl da isterdi), "kesinlikle olamaz. Hiçbir Allahın cezası ikiz yapamaz bu dediğini, elindeki mumun ışığı çıplak meme uçları arasında oynaşan şirin küçük bir parça olduğunu tahmin ettiğim Brigitte'nin gördüğü ikizler bile. İkizler arasındaki doğal yaş farkı" -öyle denetlenmiş bir deli sesiyle konuşuyordu ki, sesi haddinden fazla bilmiş çıkıyordu- "nadiren on beş dakikadan az olur, bu zaman zarfında mesai yapmakta olan rahim eline bir kadın dergisi alıp dinlenir gevşer, sonra pek tatsız kasılmalarına kaldığı yerden devam eder. Çok ender görülen vakalarda matrisin mihaniki bir biçimde açılıp kapanmayı sürdürdüğü durumlarda, hekim bu durumdan yararlanıp ikinci veledi çekip çıkarabilir o zaman da ona üç dakika daha küçük doğmuş gözüyle bakılabilir ki, bu hanedanları ilgilendiren mutlu olaylarda- çifte mutluluklardır- bütün bir Mısır gözler faltaşı gibi bakmaktadır- maratonda ipi kimin göğüslediğinden daha bile önemli

olabilir, olmuştur. Ama sayıca ne kadar kalabalık olursa olsun, mahlûkat hiçbir zaman *a la queue-leu-leu* fırlayıp çıkmazlar. Eş zamanlı ikizler kavram çelişkisidir."

"*Nu uj ne znayu* (valla, bilmem)," diye mırıldandı Lucette (bu vurgulamada annesinin sıkıcı tonlamasına sadık kalmaktaydı, bu görünürde hatalı ve cahilce bir tonlama olmakla birlikte sorgucunun tashih ve azarını etkisizleştiren ve sulandıran bir yanı da vardı, çünkü onaylamadan çok, lütfen kabul etmeyi andıran belli belirsiz küçük bir baş işareti gizliydi içinde.)

"Sadece şunu demek istiyorum," diye sürdürdü Lucette, "oğlan yakışıklı bir Hispanik-İrlandalı kırmasıydı, koyu saçlı ve solgun tenli, insanlar onları ikiz sanırlardı. Gerçekten ikizdiler demedim. Ya da 'üçüzüz'."

Üçüzüz? 'Üçüzüz' mü? Hay Allah, kimin buluşuydu bu? Kimin? Kimin? Bir düşte damla damla damlayan davetsiz bir düş misafirinin mi? Fakat şimdi Lucette'e kulak vermeliyiz.

"Bir yıl kadar filan sonra oğlanın ihtiyar bir kulamparanın kapatması olduğunu öğrenip kapı dışarı etti, oğlan da suların yükselme zamanı bir plajda kendini vurdu, fakat sörfçülerle cerrahlar kurtardılar onu, şu anda beyni hasar görmüş durumda; bir daha hiç konuşamayacak."

"Dilsizler her zaman işe yarar," dedi Van karanlıkça. "Stambul'um, Bülbül'ümde dilsiz haremağası rolüne çıkabilir ya da köpeklere bakan, kız kılığına girmiş bir seyis yamağı kılığında mektup getirir."

"Van, seni sıkıyor muyum?"

"Yo, saçmalama, heyecanlı, canlı küçük bir vaka özeti yapmaktasın."

Çünkü gerçekten de fena değildi hani- üç yılda üç kuş - ayrıca bir dördüncüsünü de kanadından vurup aşağı indirmiş. Çook iyi atış- Adiana! Bakalım şimdi kimi kafalayacak.

"O zavalh çocukla bir sonrakinden önce, hatta ikisinin arasındaki fırtınalı, tatlı, azaplı gecelerimizin detaylarını öğrenmek için üsteleme bana. Tenim bir tuvalin bezi, onun dudakları da bir fırça olsa, her milimetre karem boyanmış olurdu, onunki de. Dehşete mi düştün Van? Bizden tiksiniyor musun?"

"Tam tersi," dedi Van, az çok işe yarar şehvani bir neşe taklidi kotararak. "Heteroseksüel bir erkek olmasam, lezbiyen olurdum."

Virtüozite gösterisine, can havliyle kalkıştığı kurnazlığa Van'den gelen heyecansız tepki, Lucette'in pes etmesine, kuruyup kalmasına yol açtı. Sanki altında karanlık bir orkestra çukuru vardı da görünmez ve ebedi seyirciler şurada burada sıkıntıyla öksürüyorlardı. Van yüzüncü keredir, yakınındaki uzun kenarı parlak mauna az çok paralel duran, sol üst köşesinde brendi ve soda bulunan tepsinin altına yarı yarıya gizlenmiş, sağ alt köşesi masanın üzerindeki favori romanı *Jaluzi*'yi işaret eden mavi zarfa baktı.

"Seni yakınlarda yeniden görmek istiyorum," dedi, başparmağını ısırarak düşünceli düşünceli, mavi zarfın içindekileri görmek için yanıp tutuşuyordu. "Gelip benimle Alex Avenue'deki yeni apartman dairemde kalmalısın. Misafir odasını berjerler ve *torcheres* ve sallanan iskemlelerle doldurdum; annenin *boudoir*'ına benzedi."

Lucette hüzünlü ağzının kenarlarını hafifçe yukarı kıvırarak teşekkür etti, *a l'Americaine*. "Bir iki günlüğüne gelir misin? Uslu duracağıma söz veriyorum. Tamam mı?"

"Benim usluluk anlayışım seninkiyle aynı olmayabilir. Hem Cordula de Prey'den ne haber? Bozulmayacak mı?"

"Daire benim," dedi Van, "hem ayrıca, Cordula artık Mr. Ivan G. Tobak. Floransa'da fingirdiyorlar. İşte ondan gelen son kartpostal burada. Danimarka prensi Vladimir Christian'ın portresi, iddiasına göre bizimkinin Ivan Civnoviç'inin tıpkısının aynısı imiş, ama ölü. Bak hele."

"Kimin umurunda Sustermann'lar," yorumunda bulundu Lucette, 'rahim-aynı' kızkardeşinin satrançta başvurduğu at hamlesine ya da Latin bir futbolcunun 'rövaşata'sına benzer bir edayla.

Hayır, bir karaağaç. Yarım binyıl önce.

"Atası olan," diye lafa devam etti paldır küldür, "ünlü ya da *fameux* Rus amirali, yarım binyıl önce Jean Nicot'yla kılıç düellosu yapmıştı, hani Tobago Adaları ya da Tobakoff Adaları'na

adını veren adam- unuttum hangisi, çok zaman geçti aradan, yarım bin yıl önce."

"Cordula'dan söz edişimin sebebi, eski yavuklular bir çitten atlamaya çalışıp da beceremeyen kediler gibidirler, kapıldıkları yanlış izlenimlerden dolayı pek alınır, sonra da yeniden denemeyi gururlarına yediremeyip durup karşıdan seyrederler."

"Kim söz etti sana o ateşli kordalyeden- pardon Cordula'dan?"

"Baban, *monşer*- onunla çok sık görüştük Batı'dayken. Ada önceleri Tapper'in uydurma bir isim olduğunu düşündü -senin başka biriyle düello ettiğini sandı- ama bu ötekinin Kaluga-no'da öldüğü haberinin herkes tarafından duyulmasından önceydi. Demon keşke onu bir temiz pataklasaydın, dedi."

"Yapamadım," dedi Van, "hayvan bir hastane yatağında çürüyüp gitmekteydi."

"Gerçek Tapper'i diyorum," diye bağırdı Lucette (ziyaretini tam manasıyla ağzına yüzüne bulaştırmaktaydı,) "benim zavallı, ihanete uğramış, zehirlenmiş, masum müzik öğretmenimi değil; eğer yalan atmıyorsa, onun iktidarsızlığını Ada bile iyi edememiş."

"'Üçüzüz'ler ne oluyor peki?" dedi Van.

"Ondan oldukları ne malum," dedi Lucette. "Karısının âşığı üç telli keman çalıyormuş. Baksana, senden bir kitap ödünç alıp" (en yakın kitap rafında *Gitanilla*, *Clichy Klişeleri*, *Herdaim Mertvago*, *Çirkin New Englandlı* kitaplarına göz gezdirdi, "yan odada, *komondi*, birkaç dakikalığına kıvrılıp okuyacağım, bu arada sen de- ah, *Jaluzi*, en sevdiğim kitap."

"Acelesi yok," dedi Van.

Ara (perde sonuna daha on beş dakika kadar var.)

"On yaşındayken," dedi Ada bir şey demiş olmak için, "ben Vieux-Rose Stopçin aşamasındaydım, fakat bizim (Van'e Ada'dan bahsederken o gün, o yıl, beklenmedik, tahtsal, otoriter, şakasal, teknik olarak içine ne koyarsan alan, yasak, üçüncü tekil iyelik zamirini kullanıyordu) hemşire o yaşta, üç dilde benim on iki yaşımda okuduğumdan çok daha fazla kitap okumuştu. Olsun! Kaliforniya'dayken geçirdiğim korkunç bir

hastalıktan sonra toparlandım: Öncü yazarlar Cerahatleri Yendi! Gösteriş yapıyor değilim ama çok sevdiğim bir yazar vardır, onu bilir misin: Herodas?"

"A, evet," dedi Van önemsemeyerek. "Romalı bilgin Justinus'un çağdaşı. Evet, şahanedir. İncelikle parlak kabalığın göz kamaştırıcı bir karışımı. Sen onu aslına fazlaca sadık kalınarak yapılmış Fransızca çevirisinden Yunancasına da gözatarak okudun -değil mi?- ama burada bir arkadaşım bana yeni bulunmuş metinden bir parça gösterdi, iki çocuk hakkında, kızkardeşle erkek kardeş, o kadar çok yapıyorlar ki sonunda kolları bacakları birbirlerine dolanarak ölüyorlar ve kimse onları ayıramıyor,- çektikçe uzuyorlar, uzuyorlar ve afallamış anne baba bırakınca her seferinde şak diye gidip gene birbirlerine yapışıyorlar. Son derece müstehcen, çok trajik ve müthiş komik."

"Hayır, o pasajı bilmiyorum," dedi Lucette. "Fakat Van, sen neden-"

Van "Saman nezlesi, saman nezlesi!" diye bağırdı, beş cebinde birden mendil arandı. Kızın acıyan bakışı ve sonuç vermeyen arayış öyle bir keder dalgası kabarttı ki içinde, mektubu kaptığı gibi ayaklarını yere vura vura odadan çıkmayı tercih etti, mektubu düşürdü, eğilip yerden aldı ve en uzak odaya çekildi (buram buram Degrasse kokarak) mektubu bir dikişte okudu.

"Ah, sevgili Van, bu harcadığım son çaba. Buna bir cinnet belgesi ya da pişmanlığın meyvesi diyebilirsin, ama yanına gelip seninle yaşamak istiyorum, nerede olursan ol, ebediyen, ebediyen. Pencerenin dibindeki bu kızı hor görecek olursan, zavallı Ada'na bir ay önce Valentine Eyaletinde yapılan evlenme teklifini kabul ettiğimi hemen bildireceğim. Adam Arizonalı bir Rus, efendi, kibar, çok parlak zekâlı değil, rağbet gören biri değil. Tek ortak noktamız çoğu Amerika'daki en seçkin hayvanlardan bazılarının, mesela Giant Skipper'ların kurtçuklarına (gördüğün gibi Krolik buraya da burnunu soktu) ev sahipliği eden pek askeri görünüşlü kaktüs bitkileri, özellikle de agave'lerin çeşitli türleri. Atları, Kübist resimleri ve 'kuyuları' var (her neyse bunlar- cehennemlik Babamız'ın da

var bunlardan birkaç tane, ne olduklarını söylemiyor, sorunca sadece âdeti olduğu üzere birtakım açık saçık anıştırmalar yapmakla yetiniyor). Sabırlı Valentine'ıma ve seveceğim tek erkeğe danıştıktan sonra cevabımı bildireceğimi söyledim. Bu gece bana telefon etmeye çalış. Ladore hattında müthiş bir arıza var, ama sular kabardığı sırada arızayla uğraşılıp bertaraf edileceğinden emin olabilirsin. Tvoya, tvoya, tvoya (*seninim.*) *A.*"

Van çekmecedeki yığından temiz bir mendil çekip aldı, bu bir keresinde bir yazısında bloknottan sayfa koparınakla benzeştirdiği bir hareketti. İnsanın böyle altüst olduğu anlarda rasgele (beyaz, dörtgen) nesnelerin tekrara dayalı ritimlerinin yardıma koşması harikuladedir. Kısa bir aerogram yazdı ve odaya döndü. Orada Lucette'i kürk mantosunu üzerine geçirirken buldu, gerzek uşağının içeri buyur ettiği beş âlim ise zarifçe, fütursuzca gelecek kış modasını tanıtan güzelin çevresinde ayakta sessiz bir daire oluşturmuşlardı. Şişe dibi gözlüklü, kara saçlı, kırınızı yanaklı tıknaz bir delikanlı olan Bernard Rattner, Van'i kibar bir kederle karşıladı.

"Aman tanrılar!" diye diye haykırdı Van, "senin amcanın yerinde buluşacağız sanıyordum ben!"

Hızlı bir el hareketinin merkezkaç kuvvetiyle onları bekleme odasının iskemlelerine fırlattı ve güzel kuzeninin itirazlarına aldırmadan ('buradan yirmi dakikalık yer; bana eşlik etmen gerekmez") kampofonu açıp arabasını istetti. Sonra Lucette'in peşi sıra, dar bir merdivenin şelalesinden *katrakatra* (*quatre a quatre)* indi. Lütfen çocuklar *katrakatra* inmeyin (Marina).

"*Onun* da," dedi Lucette deminki konuşmalarına devam edermiş gibi, "kim olduğunu biliyorum."

Şu an çıkmakta oldukları binanın alınlığındaki 'Voltemand Hall' yazısını işaret etti.

Van ona çarçabuk bir bakış fırlattı- ama kız sadece *Hamlet*'teki saraylıyı kastetmişti.

Karanlık bir geçitten geçip nazlı bir gurup vaktinin rengarenk havasına çıkarlarken, Van kızı durdurdu ve yazdığı notu verdi. Notta Ada'ya bir uçak kiralaması ve yarın sabah istedi-

ği saatte Van'in Manhattan'daki dairesinde olması söyleniyordu. Kendisi Kingston'dan geceyarısı suları arabayla ayrılacaktı. Ladore'daki dorofonun yola çıkışından önce çalışır durumda olacağını umuyordu. *Le chateau que baignait le Dorophone.* Gene de, aerogramın ona bir iki saat içinde ulaşacağını varsayıyordu. Lucette 'ı-ıh' demişti, önce Mont-Dore'ye uçacaktı -kusura bakma Ladore- ve eğer üzerinde 'acil' yazılıysa tan ağarırken posta müdürünün pireli beygiriyle dörtnala Doğu'ya giden uykulu bir haberci marifetiyle yerine varacaktı, Pazarları motosiklet kullanamıyordunuz çünkü, eski bir yerel yasaydı, *l'ivresse dc la vitesse, conceptions dominicales*; fakat hal böyle bile olsa, Ada'nın eşyalarını toplamak için bol bol vakti olacaktı, Lucette'in getirmesini istediği bir kutu Hollanda tebeşirini de bulur getirirdi *eğer* gelirse ve tam kahvaltı vakti kısa süre önce Cordula'ya ait olmuş olan yatak odasında olurdu. Üvey kardeşlerin ikisinin de o gün pek keyfi yerinde değildi.

"Sırası gelmişken," dedi Van, "ziyaretinin vaktini saptayalım. Onun mektubu planlarımı değiştirdi. Gelecek hafta sonu Ursus'da yemek yiyelim. Seni ararım."

"Biliyordum bir işe yaramayacağını," dedi kız, başını öte yana çevirerek. "Elimden geleni yaptım. Onun bütün *stuçki*'lerini (küçük numaralarını) taklit ettim. Ondan daha iyi oyuncuyum ama yetmiyor, biliyorum. Dön artık, senin konyağınla pek fena kafayı bulmaktalar."

Van ellerini onun köstebek kürkü yumuşaklığındaki kol yenlerinin ılık vulvalarına soktu ve bir an içeriden onun ince çıplak dirseklerini kavradı, dalgın bir arzuyla boyalı dudaklarına baktı.

"*Un baiser, un seul*," diye yalvardı kız.

"Ağzını açmayacağına söz veriyor musun? Mayışmayacağına? Kıpraşıp oynaşmayacağına?"

"Yapmayacağım, yemin ediyorum!"

Van duraladı. "Hayır," dedi, "çılgın bir günaha davet bu ama boyun eğmeyeceğim. Bir felaket, bir kızkardeş, hatta bir üvey kızkardeş daha atlatamam."

"*Takoe oçayaniy* (ne bedbahtlık)!" diye inledi Lucette, onu

içine almak için içgüdüsel olarak açmış bulunduğu mantoya sıkıca sarınarak.

"Onun geri gelişinin benim için işkenceden başka bir şey olmayacağını bilmek seni avutur mu? Senin benim için bir cennet kuşu olduğunu söylesem?"

Lucette başını iki yana salladı.

"Sana olan hayranlığımın bana acı verecek kadar güçlü olduğunu?"

"Van'i istiyorum ben," diye bağırdı kız, "elle tutulmaz bir hayranlığı değil."

"Elle tutulmaz, ha? Kazkafalı. Hadi iskandille onu, bir kere hafifçe sürtebilirsin, eldivenli elinin tersiyle, kemiklerinin sivrisiyle. Tersiyle dedim. Bir kere dedim. Tamam yeter. Öpemem seni. O ateş gibi yanmakta olan yüzünden bile. Elveda, yavrucuğum. Edmond'a söyle, döndükten sonra bir parça kestirsin. Ona sabah ikide ihtiyacım olacak."

6

O günkü önemli tartışma konusu, Van'in uzun yıllar sonra başka bir yoldan çözüme kavuşturacağı bir problemle ilgili notların karşılaştırılması idi. Birçok akrofobi vakası, zaman-dehşetinin izleriyle ya da veçheleriyle bağlantılı olup olmadıkları saptanmak üzere Kingston Kliniği'nde yakından incelenmişti. Testler tamamen negatif sonuç vermişti, fakat özellikle merak uyandırıcı görünen, eldeki tek akut akrofobi vakasının doğası itibariyle -metafizik tadı, psikolojik rengi vesaire- uzam-korkusundan ayrılıyor olmasıydı. Doğru, zamanın dokusunun temasıyla delirmiş olan tek bir hasta, koca bir çenesi düşük akrofobikler grubuyla boy ölçüşemeyecek kadar küçük bir örnekti ve Van'i acelecilikle ve aklına estiği gibi davranmakla (genç Rattner'in kibar ifadesi) suçlayıp duran okuyucular, genç araştırmacımızın Bay. T.T.'nin (kronofobik hasta) ender görülen ve önemli hastalığından çok çabuk iyileşmemesi için elinden geleni yaptığını öğrenince hakkında daha olumlu düşünecek-

lerdir. Van'in aklı vakanın saatle ya da takvimle veya herhangi bir zaman ölçümü ya da içeriği ile ilgili olmadığına yatmıştı. Fakat şunu da tahmin ediyor ve umuyordu ki (ancak bir araştırmacının, katışıksız, tutkun ve insanlıkdışı bir araştırmacının umabileceği gibi) meslektaşları, yükseklik korkusunun yalnızca mesafeleri yanlış hesaplama işiyle ilgili olduğunu bulup çıkaracaklar ve tünediği tabureden indirilemeyen Bay Arşin, ellerindeki en iyi akrofobik, eğer optik bir numara sayesinde elli yarda aşağıdaki itfaiyeci çarşafının bir inç altında bir paspas olduğuna ikna edilebilirse bir kulenin tepesinden boşluğa atlatılabilecekti.

Van, onlara soğuk et ve bir galon da Gallows Gazozu getirti- ama aklı başka yerdeydi ve tartışmada çok varlık göstereremedi, tartışma aklında ebediyen bir sonuca varmayan süslü bir gevezelik olarak kalacaktı.

Geceyarısı sıraları ayrıldılar; merdivenlerden hâlâ onların ayak sesleri ve konuşmaları gelmekteydi ki, Van, Ardis Konağı'nı aramaya koyuldu- boşuna, boşuna. Gün ağarıncaya kadar ısrarla aramaya devam etti, vazgeçti, biçimsel olarak kusursuz bir bok sıçtı (haç formu ona düellosundan önceki sabahı hatırlatmıştı) ve kravat takma zahmetine katlanmadan (bütün sevdiği kravatları Manhattan'daki dairesindeydi) arabayla Manhattan'a gitti, Edmond'm yolun dörtte birini yarım saat yerine kırk beş dakikada aldığını görünce direksiyona kendisi geçti.

O aptal dorofondan Ada'ya tek söylemek istediği Rusça'da iki, İtalyanca'da birbuçuk kelimeye indirilebilen İngilizce'deki o üç kelimeydi; fakat Ada ileride, Van'in kendisini Ardis'ten arama çabalarının sadece şiddetli bir 'bahar selleri' rapsodisine yol açtığını, ki sonunda bodrumdaki kazanın pes ettiğini ve yataktan kalktığında bir damla sıcak su kalmadığını -hatta bir damla su kalmadığını- söylecekti, yatağından kalkıp üzerine en kalın paltosunu geçirmiş ve ihtiyar Bouteillan'dan (gizli gizli sevinçten ağzı kulaklarına varan Bouteillan!) kendisini otomobille havaalanına götürmesini istemişti.

Bu arada Van, Alexis Caddesi'ne varmış, bir saat kadar uzanıp yatmış, sonra tıraş olup duş almış ve göksel bir araba moto-

ru sesi duyarak terasa çıkan camlı kapının koluna yapışmasıyla o şiddetle neredeyse kapının kolunu koparası olmuştu.

Atletik irade gücüne, aşırı duygulara alayla bakmasına, gözüyaşlı zayıf kimseleri küçük görmesine rağmen, Van kendisinin de dizginlenemez salya sümük ağlama krizlerine kapılma eğiliminde olduğunun (bazen bunlar sara nöbeti gibi, ani ulumalarla bedenini sarsarak gelir, bitmez tükenmez sıvılar burnunu tıkardı) farkındaydı, hele de Ada'yla yaşadığı kopuş onu, hazcı geçmişinde öz gururunun ve kendine yoğunlaşmasının hiçbir zaman öngörmediği azaplara saldığından beri. Küçük bir tek motorlu uçak (sedefsi kanatlarına ve Central Park'ın ortasındaki değirmi yeşilliğe konma yolundaki yasadışı fakat sonuçsuz çabalarına, başka bir tünek aramak üzere sabahın sisine karışıp gidişine bakılırsa) çatı dairesinin terasında (şu anda görünmez çiçekler açmış mavi arnıç sakalı çalılıklarıyla süslenmişti) üzerinde kısa 'rob'uyla ayakta duran Van'in içinden o an bir hıçkırık kopup gelmesine yol açmıştı. Kısa 'rob'unun altındaki teni bir arınadillo'nun pelvis bölgesindeki kırışıklara dönünceye kadar ürpertici güneşin altında ayakta durdu. Küfrederek ve yumruklarını havada sallayarak, dairesinin sıcaklığına geri döndü, bir şişe şampanya içti, sonra zile basarak kafadar zenci hizmetçi Rose'u çağırdı, bu kızı aşağı katta oturan ünlü, yenilerde nişanlarla taltif edilmiş bir şifre çözücü, kusursuz bir centilmen olan Mr. Dean'le paylaşmaktaydı, her anlamda. Karmakarışık duygularla, bağışlanmaz bir şehvetle, yatağı yapan kızın güzel kıçının sallanıp yuvarlanıp dantelalı kurdelesinin altında gerilişini seyretti. Bu arada kızın aşağıdaki âşığının kendi kendine mutlulukla mırıldanışı duyuluyordu radyatör borularından (Çinlilere gelecek sefere nereye inmeyi planladığımızı bildiren bir Tatar dorogramını dekode etmişti gene!) Rose çok geçmeden odayı düzeltmeyi bitirdi, kırıta-kırıştıra çıktı, aşağıdan gelen mırıltılar, demeye kalmadan, bir çocuğun bile deşifre edebileceği uluslararası bir gıcırtı-gacurtu kreşendosuna dönüşüverdiler (Dean'in mesleğinden biri için oldukça amatörce). Apartman kapısının zili çaldı ve hemen biraz sonra daha beyaz yüzlü ve işte daha kırmızı dudaklı,

dört yaş daha büyük bir Ada takallüsler içinde, çoktan hıçkırıklara boğulmuş, ebediyen ergen bir Van'in önündeydi, upuzun saçları kızkardeşininkinden bile daha gösterişli olan koyu renk kürklere karışmış gitmiş.

Rüyalarda kulağa iyi gelen ama hayatın açık seçikliği içinde aksak adım yol alan o cümlelerden birine girişti: "Seni başımın üzerinde daireler çizerken gördüm yusufçuk kanatların-la"- "çuk"da sesi çatladı ve kızın ayaklarına kapandı- parlak kara Glass terlikler içindeki beyaz oyuklarına ayaklarının- kızın kürek kemiklerini o son ağacın gövdesine uydururken takındığı o imkânsız yarı gülümsemeyi her hatırlayışında beyninin en ücra köşesinde aynı umarsız sevecenlik, kendini yoksayış, fena hayatından feragat ediş halinde nasıl bir yığın olmuşsa yıllardır, öyle bir yığın halinde yere kapaklandı. Görünmez bir sahne görevlisi o an kızın altına bir yastık sürdü, kız gözyaşları içinde kara buklelerini okşadı Van'in, Van azap, minnet ve pişmanlık buhranları içindeyken. Bu çok daha uzun sürebilirdi, eğer geçen günden beri kanını kaynatıp duran başka, fiziksel bir cinnet aklını çelmeseydi Van'in.

Kız yanmakta olan bir saraydan ve batmakta olan bir krallıktan yeni kaçmış gibi, buruşuk geceliğinin üzerine koyu kahverengi, külrengi ışıltılı bir su samuru kürkü geçirmişti, çok eskilerin Estotyah tacirlerinin meşhur *kamçatski bobr*'larından, Lyaska kıyısında 'lutromarina' da derler bunlara; "benim doğal kürküm" derdi Marina tatlı tatlı, Zemski tarafından ninelerinden birinden miras kalmış kürk pelerinini kastederek. Bir kış balosunun nihayetinde, vizon ya da *koypu* ya da adice bir *manteau de castor* (kunduz, *nemetski bobr*) giymiş bir hanım kendinden geçmeler içinde *bobrovaya şuba*'ya methiyeler düzdüğünde, "*staren'kaya*" (eski püskü bir şey) diye eklemişti Marina sevgi dolu bir küçümsemeyle (banal vizonuna ya da lütr kürküne kibarlık olsun diye iltifat edildiğinde bir Boston'lu hanımın cilveli cilveli, vantrilok gibi 'teş'kür edrim' deyişinin tam tersi- tabii beriki sonra herkesin içinde o 'burnu havada' aktrisin 'şişinme'sine ilenmekten geri durmazdı, oysa Marinacık gerçekte burnu büyüklüğün kenarından bile geçmiş değil-

di.) Ada'nın *bobri*'si (*bobr*'un asalet anlatan çoğulu) Demon'dan armağandı, bizlerin de bildiği gibi, son zamanlarda Batı'daki eyaletlerde Ada'yla, çocukluğunda Doğu Estotitland'da görüştüğünden çok daha sık görüşmüştü. Bu garip coşkun-taşkın adam, Van'e her zaman beslemiş olduğu *tendresse*'i Ada'ya da besler olmuştu. Bu duygunun son zamanlarda Ada'ya ilişkin dışavurumu, röntgenci budalaları ihtiyar Demon'ın 'yeğeniyle yattığı'ndan kuşkulanmaya sevk edecek hararetteydi. (Aslında yıl be yıl yaşları daha da ufalan İspanyol kızlarıyla haşır neşirdi, öyle ki, yüzyıl sonunda altmış yaşında, saçları geceyarısı mavisine boyalıyken, en son gözdesi on yaşında pek çetin ceviz bir su perisi olmuş çıkmıştı.) İşlerin gerçek gidişatından öylesine habersizdi ki millet, Cordula Tobak, (kızlık adı de Prey) ile Grace Wellington, (kızlık adı Erminin) bile, o sıralar moda olan keçi sakalı ve önü fırfırlı gömleği ile Demon Veen'i 'Van'in selefi' olarak görmekteydiler.

Her iki karındaş da bir türlü yeniden canlandıramıyorlar (ayrıca, bütün bunlar, su samuru falan, anlatıcının savsaklaması olarak görülmemeli- zamanında, çok daha zor şeyler başarmışlığımız var) birbirlerine neler dediklerini, nasıl öpüştüklerini, gözyaşlarına nasıl hakim olduklarını, oğlanın kızı nasıl divana doğru sürüklediğini, o büyülü pencerenin önünden elinde mumla geçtiğinde olduğu gibi, kızın yarı çıplak haline (ısıtan kürkün altında) anında verdiği şıpın işi tepkiyi gözler önüne serişiyle gururlanışını.

Ateşli buselerle kızın boynunun ve meme uçlarının doya doya tadına baktıktan sonra Van cinnetli sabırsızlığının bir sonraki aşamasına geçmek üzereydi ki, kız her şeyden önce sabah banyosunu alması gerektiğini söyleyerek onu durdurdu (bu, gerçekten de, yeni bir Ada'ydı) hem ayrıca bagajı her an 'Monaco' girişinin it kopuğu tarafından yukarıya çıkarılabilirdi (yanlış kapıdan girmişti- ne var ki Van, Cordula'nın sadık kapıcısına rüşvet vermişti Ada'yı neredeyse kucaklasın getirsin diye.) "Hemen, hemen," dedi Ada, "*da, da*, Ada iki saniyede köpüklerinden sıyrılıp çıkacak!" Lakin deli, inatçı Van üstündeki bornozu sıyırıp attığı gibi onun arkasından banyoya

gitmişti. Ada her iki musluğu açmak için alçak küvetin üzerinden gerilerek uzanmış, sonra da küvetin ucu zincirli bronz tıpasını yerine tıkamak için eğilmişti; ne ki tıpa şlap diye kendiliğinden yerine oturdu ve oğlan kızın güzelim ut yerini doğrulturken o aşina, eşşiz, içerleri koyu kırmızı astarlı dudaklar süet gibi yumuşacık kökü sımsıkı kavradılar. Kız İkiz muslukların çatalına yapıştı, böylece onlarla işbirliği halindeki suyun sesini istemeden yükseltti, Van elden ayaktan kesildiğini belirten uzun bir inilti salıverdi, şu anda toplam dört adet göz yeniden gök mavisi Pinedale dereciğine bakıyorlardı ki Lucette kapıyı laf olsun kabilinden tıklatarak açtı ve Van'in kıllı kıçıyla sol tarafındaki korkunç yara izinin manzarası karşısında büyülenmiş gibi kalakaldı.

Ada'nın elleri suyu kesti. Dairenin dört bir yanında paldır küldür taşınan bavul sesi.

"Bakmıyorum," dedi Lucette, budala gibi, "Sadece kutum için gelmiştim."

"Lütfen bahşişle onları, kuzucuğum," dedi Van, iflah olmaz bir bahşişçiydi kendisi- "Ve bana da şu havluyu ver," diye ekledi Ada, fakat 'hizmetçi' aceleden yerlere saçtığı bozuk paraları toplamakla meşguldu, o sırada Van'in basamak basamak inen kızıl dikiş izlerini görme sırası bu sefer Ada'ya geldi- "Ah, zavallı sevgilim benim," diye bir çığlık kopardı ve sırf merhametinden Lucette'in içeriye girmesiyle yarıda kalma tehlikesine düşen ikinci postayı tamamlamasına izin verdi.

"Şunun lanet olası Cranach boyalarını getirip getirmediğimi bilmiyorum," dedi Ada birazdan, korkmuş kurbağa suratı yaptı. Bir Pensilvestris losyonu tüpünü sıkıp mücevher parçaları gibi bir sıvıyı banyo suyuna fışkırtırken Van onu kusursuz, çam kokulu bir mutluluk hissiyle izledi.

Lucette (Genç Hanımların Kaldığı Winster Otel'deki oda numarasını havi aksi bir not bırakarak) gitmişti, bizim âşıklar, dizleri kesilmiş ve edepli biçimde örtünmüş olarak güzel bir kahvaltının başına oturdular (Ardis'in çıtır çıtır beykını! Ardis'in ışıl ışıl saydam balı!) Kahvaltıyı asansörle yukarı taşıyan Valerio idi, kızılşın sarı saçlı ihtiyar bir Romalı, hep kötü

tıraşlı hep asık suratlıydı fakat pek harbi, pek candan bir arkadaştı (geçen haziran mis gibi Rose'u bulup buluşturan oydu, onu sadece Veen ile Dean'e saklasın diye ikisi de onu 'görüyorlar'dı.)

Ne kahkahalar, ne gözyaşları, ne yapış yapış öpüşler, türlü türlü planlardan nasıl da bir hercümerç! Ve ne güvenlik, nasıl bir aşk özgürlüğü! Birbiriyle alakasız iki Çingene fahişe, Grasse ile Nice arasında bir kafeden bulup arabasına aldığı üzerine alacalı bir lolita giymiş, gelincik kırmızısı ağızlı ve kara ayva tüylü delişmen bir kız ile, Norfolk Broads Floramor'unun müdavimleri tarafından hakkıyla 'kelebek' takma adıyla taltif edilmiş ara sıra modellik de yapan bir kız (onu Fellata reklamlarında gayet erkeksi bir ruju okşarken görmüşünüzdür) bizim delikanlıya, bir aile tarihçesinde ağzı alınmayacak nedenlerle, gayet aktif olmasına rağmen tamamen kısır olduğunu gösterecek gerekçeler sunmuşlardı. Bu Hekate teşhisini eğlenceli bulan Van bazı testler geçirmiş, semptomu tesadüfi bularak ciddiye almamalarına rağmen bütün doktorlar Van Veen'in sıkı ve dayanıklı bir âşık olmakla beraber, hiçbir zaman çocuk sahibi olamayacağında fikirbirliğine varmışlardı. Nasıl da mutlulukla ellerini çırpmıştı küçük Ada!

Bu apartman dairesinde kalmak ister miydi ilkbahar sömestrine kadar (artık sömestr terminolojisiyle düşünür olmuştu) sonra da onunla birlikte Kingston'a gelirdi, yoksa bir iki aylığına yurtdışına mı gitselerdi- neresi olursa, Patagonya, Angola, Yeni Zelanda dağlarındaki Gululu? Burada kalmak öyle mi? Demek ki beğendi? Tabii Cordula'nın eşyalarından bazılarını çıkarmak şartıyla- mesela zavallı Vanda'nın portresinin olduğu sayfada açık kalmış kız mezunlarla dolu şu pek ortalık yerde duran Brown Hill yıllığı. Bir kız arkadaşının kız arkadaşı tarafından yıldızlı bir gecede tabancayla vurularak öldürülmüştü, hem de nerede, Ragusa'da. Hazin, dedi Van. Küçük Lucette ona kuşkusuz daha sonraki bir kaçamaktan söz etmişti? Ofelyamsı bir cinnet halinde dişi bezler hakkında sözcük oyunları yaparak? Klitorizmin lezzetlerini öve öve bitiremeyerek? '*N'exagerons pa, tu sais*' dedi Ada, her iki elinin ayası ile aşağıya doğ-

ru havayı okşayarak. "Lucette," dedi Van, "yaban kedisi taklidini yaptığından (senin) bahsetti", sesli, sesli. Daha doğrusu, çok ensestli.

"Doğru bu," dedi ōbür mükemmel-bellekli.

Ha, aklıma gelmişken, Grace -evet, Grace- idi Vanda'nın gerçek gōzdesi, *pas petite moi*, ne de benim küçük hotozum. Onun (Ada'nm) hep geçmişin kırışıklarını ütülemek gibi bir becerisi vardı, öyle değil mi,- flütçüyü hemen hemen iktidarsız etmişti (karısıylayken hariç), çiftlik ağasına da yalnız bir kucaklaşmalık vermişti, erken *eyakulyatsiya* etmemiş miydi, Rusça'ya ithal edilen şu iğrenç kelimeyle? Evet, ne iğrenç değil mi, ama bütün bütüne yerleşikleştiklerinde Dilmece oynamak isterdi, hem de nasıl. Fakat nerede, nasıl? Mr. ve Mrs. Van Veen nereye gitseler hoş bir çift olmazlar mıydı? İkisinin de pasaportlarındaki 'bekâr' ne olacak? En yakın konsolosluğa giderlerdi ve itiraz kükremeleri ve/veya muhteşem bir rüşvetle onu 'evli'ye çevirirlerdi, ebediyen ve ebediyen.

"Uslu, çok uslu bir kızım. İşte Lucette'in ōzel boya kalemleri. Gelecek hafta sonu davet etmen gayet düşünceli ve cici bir hareketti. Sana çok daha delice âşık, bana olduğundan daha fazla, zavallı kuzucuk. Demon Strassburg'dan almış kalemleri. E, ne de olsa artık yarı-bakire" ('Duydum ki, sen ve babam-" diye sōze başladı Van, ama bu yeni konuşma konusu gargaraya geldi) "ve onun bizim *ebat*'larımıza tanık olmasından korkmayacağız" (muzaffer bir dil holiganlığı ile ki, benim düzyazım da bu yüzden ōvülür- ilk sesliyi Rusça telaffuz etmişti.)

"Sen 'puma'da iyisindir," dedi Van, "o ise -kusursuz biçimde!- *viola sardina* taklidi yapabiliyor. Çok iyi bir taklitçi Lucette, bu arada ve eğer sen şeyde daha iyiysen de-"

"Benim yeteneklerimle numaralarımı başka bir kez konuşuruz," dedi Ada. "Bu üzücü bir konu. Şimdi gel de şu poz poz fotoğraflara bakalım."

Ada'nın Ardis'teki sıkıcı günleri sırasında, oldukça değişmiş ve irileşmiş bir Kim Beauharnais ziyaretine geldi. Kolunun altında Ada'nın bütün hayatı boyunca nefret ettiği kirli bir renkte, turuncu-kahverengi ciltli bir albüm vardı. Onu görmediği son iki ya da üç yıl içinde, kara-sarı suratlı, ayağına tez, zayıf delikanlı, iyice esmer bir yarına olmuş çıkmıştı, belli belirsiz egzotik bir opera yeniçerisine benziyordu, sanki bir istilayı ya da infazı bildirmek için paldır küldür sahneye dalmıştı. Tam o sırada güzel ve mağrur bakıcısı tarafından tekerlekli sandalyesinde bakır ve kan kırmızısı yaprakların dökülmekte olduğu bahçeye çıkarılmakta olan Dan Enişte, o büyük kitabın kendisine verilmesi için yaygara kopardıysa da, Kim "Belki başka bir sefer," diyerek koridorun konuk kabul köşesindeki Ada'nın yanına gitti.

Ona bir armağan getirmişti, eski güzel günlerde çektiği fotoğraflardan yapılmış bir koleksiyon. Eski güzel günlerin berdevam olacağını umuyordu, fakat anlayabildiği kadarıyla *mossio votre cossin*'in (ciddi durumlarda gündeye kullandığı Ladore İngilizcesinden daha uygun düşeceğini sandığı ağır bir Kreolce konuşuyordu) kısa vadede şatoya dönmesi -ve böylece albümü güncellemesi- beklenmiyordu bu yüzden de *pour tous les cernes* ('ilgililer' yerine 'gölgeliler' ya da 'etrafı çevrililer') için en iyi hareket tarzı, Ada'nın şu anda 'güzellerinde' (güzel ellerinde) tuttuğu resimli belgeyi alıkoyması (ya da hiç kimseyi incitmemek için imha edip unutması) olacaktı. Güzelleri lafında suratı buruşan Ada manidar bir biçimde şuraya buraya tutturulmuş kahverengi kitap aralarından birini tutup albümü açtı, bir baktı, sonra çat diye kapattı kilidini, sırıtan şantajcıya çantasında bulunan bin dolarlık bir banknotu uzattı, Bouteillan'ı çağırdı ve Kim'i kapı dışarı etmesini söyledi. Çamur rengi albüm bir iskemlenin üzerinde, Ada'nın İspanyol şalının altında kaldı. Ailenin emektarı zahmetlice bir tekmeyle rüzgârın içeri sürüklediği bir bataklık lalesi yaprağını defetti ve ön kapıyı yeniden kapadı.

"*Mademoiselle n'aurait jamais du recevoir ce gredin*," diye homurdandı, Kim koridordan gerisin geriye yollanırken.

"Ben de tam aynı şeyi söylemek üzereydim," dedi Van, Ada bu sevimsiz olayı nakletmeyi bitirdiğinde. "Fotoğraflar pek mi pisti?"

"Ah!" diyerek bir soluklandı Ada.

"O para daha hayırlı bir işe harcanabilirdi- Kör Taylar ya da Geçkince Külkedileri'ni barındıracak bir huzurevine."

"Garip bunu söylemen."

"Neden?"

"Boşver. Her neyse o fena şey emniyette artık. Parasını verip alınam *gerekiyordu*, zavallı Marina Van'in küçük kuzini Ada'yı baştan çıkarırken fotoğraflarını görse miydi yani- yeterince kötü olmaz mıydı; aslında, şahin bakışlarından hiçbir şey kaçmadığı için gerçeği bütün çıplaklığıyla tahmin etmiş de olabilir."

"Yani bu albümü sefil bir binliğe satın aldın diye her türlü kanıtın ortadan kaldırıldığını ve her şeyin yolunda olduğunu mu sanıyorsn?"

"Evet, öyle. Çok mu cimrice davrandım sence? Daha fazlasını da yollayabilirim. Ona nasıl ulaşabileceğimi biliyorum. Kalugano'daki Fotoğraf Okulu'nda Hayatı Fotoğraflama Dersleri veriyor, inanabiliyor musun."

"Hayat-memat meseleri için ideal yer," dedi Van. "O 'fena şey'in senin mülkiyetinde olduğuna yüzde yüz eminsin, öyle mi?"

"Elbette eminim. Yanımda, şu bavulun dibinde; sana biraz sonra göstereceğim onu."

"Söylesene aşkım, ilk tanıştığımız sıra, kaçtı senin şu I.Q.'un?"

"İki yüz küsur bir şey. Akıllara durgunluk verecek bir rakam."

"Eh, bu aralar epey azalmış demek ki. Dikizci Kim bütün negatifleri ve daha sonradan sayfalara yapıştıracağı ya da sana postalayacağı fotoğrafları alıkoymuştur."

"Cordula'nm I.Q.'sunun seviyesine düşmüş müyüm sence?"

"Daha da aşağı. Şimdi şu şipşaklara bir bakalım- adamın aylık maaşına karar vermeden önce."

Şer dizilerindeki ilk örnek, Van'in Ardis Konağı hakkındaki ilk izlenimlerden birini onun hatırladığından daha farklı bir açıdan yansıtmıştı. Fotoğrafın alanı, çakıl döşeli yolu koyultan bir faytonun gölgesiyle güneşte parlayan iki yanı sütunlu bir girişin beyaz basamaklarını kapsıyordu. Bir kolu halen bir uşağın (Price) çıkarmasına yardım ettiği hafif mantonun yeninin içinde olan Marina, serbest kalan kolunu teatral bir hoşgeldiniz jestiyle (yüzünü çarpıtan kendinden geçmiş haz ifadesiyle tamamen karşıtlık içinde) sallamakta iken, kara hokeyci bleyzırı -aslında Vanda'nındı- içindeki Ada da dizlerini bükmüş, uzun saçlarını çıplak dizlerinin üzerine dökmüş, sinirli havlamalarını önlemek için Dack'ı elindeki çiçeklerle dövmekteydi.

Ardından hemen bunu izleyen mekânların deneme mahiyetindeki fotoğrafları geliyordu; *colutea* çemberi, bir cadde, mağaranın kara 'O'su, ender bulunan meşe (*Quercus ruslan* Chat.), onun gövdesinin çevresindeki kalın zincir ve resimli derlemenin sahibi tarafından manzaralarının güzelliği ortaya çıkarılmaya çalışılmış, fakat acemi fotoğrafçılık yüzünden biraz döküntü görünen birtakım başka yerler.

Kalite giderek iyileşiyordu.

Van'in yerde açık duran valizinin üzerine aynen Ada gibi eğilmiş, çömelmiş başka bir kız (Blanche! hatta onunla bir benzerlik de yok değil aralarında), bir parfüm reklamındaki Ivory Revery parfümünü 'gözleriyle yiyor.' Sonra Marina'nın sevgili kâhyası Anna Pimenovna Nepraslinov'un (1797-1883) mezarı uzerindeki haç ve dalların gölgeleri.

Doğa fotoğraflarını atlayalım- kokarca gibi sincaplar, kabarcıklı akvaryumunda çizgili bir balık, cicili bicili kafesinde bir kanarya.

Beyzi bir tablonun fotoğrafı, boyutları epeyce küçülmüş, Prenses Sophia Zemski 1775'te yirmi yaşındayken, yanında iki çocuğuyla (1772'de doğan Marina'nın büyükbabası, 1773'de doğan Demon'un büyükannesi)

"Hatırlamıyorum bunu," dedi Van. "Nerede asılıydı?"

"Marina'nın boudoir'ında. Bu fraklı serserinin kim olduğunu biliyor musun peki?"

"Bana bir dergiden kesilmiş kötü bir resim gibi geldi. Kimdir o?"

"Sumereçnikof! Yıllar önce Vanya Dayının sümerografların çekerdi."

"Lumiere Biraderler öncesinin Alacakaranlığı. Heey, bu da Alonsa, yüzme havuzu eksperi. Tatlı, hüzünlü kızına çığırından çıkmış bir partide rast geldim- teni, kokusu, eriyip gitmesiyle tıpkı sana benziyordu. Tesadüfün Tatlı Çekiciliği."

"İlgilenmiyorum. Şimdi sırada küçük bir oğlan var."

"*Zdraste*, Ivan Dementiyeviç," diye selamladı Van on dört yaşındaki suretini, gömleksiz, şortluydu; bir merminin kenarını koparıp götürdüğü testisinden ölmekte olan bir denizciye ebediyen akacak bir yudum su vermeye lanetlenmiş mermer bir Kırım kızı heykeline kozalaktan bir füze atmaktaydı.

İp atlayan Lucette'i atla.

Ah, şu meşhur ilk ispinoz.

"Hayır, bu bir *kitayskaya punoçka* (Çin emberizası) Bodrum kapısının eşiğine konmuştu. Kapı aralık. İçeride bahçe aletleri ve kroket sopaları var. Bizim oralarda Alpler'e ya da kutuplara özgü bir sürü egzotik hayvanla sıradan hayvan iç içe yaşardı bilirsin."

Öğle yemeği. Ada doğru dürüst soyulmamış suları akan şeftalisini mideye indirmek üzere iyice eğilmiş (camlı kapılardan bahçeye bakış).

Dram ve komedi. Blanche'ın baguenaudier korusunda İki maşuk çiganla mücadele edişi. Ladore yolunun kara çamuruna saplanmış, yerinden oynamayan küçük kırmızı arabasında sükünetle gazetesini okumakta olan Dan Amca.

İki kocaman Tavus pervanesi, hâlâ birbirine kenetlenmiş halde. Seyisler ve bahçıvanlar Ada'ya her yıl bu türü getirirdi; ki bu bir bakıma bize seni hatırlatıyor, tatlı Marco d'Andrea ya da seni kızıl saçlı Domenico Benci ya da seni esmer ve efkârlı Giovanni del Brina (sonuncusu bunları yarasa sanırdı) ya da sen adını anmaya cesaret edemediğim, (çünkü bu Lucette'in bilgince katkısı- bilgin kişi öldüğünden ismi yüzümüze gözümüze bulaştırma tehlikesi var) 1542'nin bir mayıs sa-

bahı Floransa yakınlarında, üzerini 'henüz ithal edilmeyen' (üvey kızkardeşin katkısı) mor salkımlar bürümemiş bir bahçe duvarının dibinden çiftleşme halindeki iki Armut Tavusu (Pear Peacock) bulup almış -erkek tüylü antenli, dişi düz- ve onları Palazzo Vecchio'nun 'Elementler Odası' denilen yerinin pencere girintisinin bir köşesinde en ince ayrıntısına varıncaya kadar (zavallı, görülmeye değmeyecek böcekler arasında) betimlemiştin.

Ardis'te şafak. Tebrikl.: anadan doğma Van henüz lidderon'lar altındaki hamağının kozasına gömülmüş halde -Ladore'de liddendron'lara böyle derlerdi, tam *lit d'edredon* demezlerdi aslında, ama gene de tanyeri ağartısı gibi bir kelime oyunundan kendimizi alamıyoruz, hem ağın çıplaklığını örtemediği toy bir düşçünün beden diline de uyar.

"Tebrikler," diye tekrarladı Van erkek diliyle. "İlk uygunsuz kartpostal. Bewhorny kuşkusuz bundan özel koleksiyonu için bir tane büyüttürtmüştür."

Ada, hamağın oluşturduğu deseni (Van'in akıl hastalarının yaptığı çizimlerin kimi ayrıntılarını deşifre etmek için kullandığı) bir büyüteçle inceledi.

"Korkarım gerisi gelecek," dedi Ada imalı imalı; sonra yatakta albüme bakmalarından faydalanarak (şimdi bunun zevksizlik olduğunu düşünüyoruz) 'tuhaf Ada' büyüteci 'canlıVan'in üzerinde kullandı, o armağan edilmiş yıl boyunca burada da betimlendiği gibi, bilimde meraklı ve sanatta sapkın bir çocuk olarak aynı şeyi birçok kere yapmıştı.

"Bunu örtmek için bir *mouche* (yama) bulacağım," dedi resimdeki aldırışsız ağdan yukarı doğru ağan arsız kabartıya dönerek. "Bu arada, dolabında kalabalık bir kara maske koleksiyonu var," dedi Van'e.

"Maskeli balolar (*bals-masques*) için," diye mırıldandı Van.

Karşılaştırma maksadıyla: Cennet Ağacının kara bir dalına binmiş Ada'nın iki yana açılmış bacaklarının ayan beyan ortalıkta olan beyaz kalçaları (doğum gününde hediye edilen etek dallarla yapraklara dolanmıştı) Saniyen: 1884 yılı pikniğinden çeşitli fotoğraflar. Ada ile Grace Lyaska polkası yapmaktalar,

amuda kalkmış yıldız yıldız çam iğnelerini dişlemekte olan Van (yaklaşık tahmin).

"O iş bitti," dedi Van, "sol tarafımdaki kıymetli bir kiriş iflas etti. Hâlâ eskrim yapabiliyor yumruk atabiliyorum ama eller üzerinde yürümek bitti. Burnunu çekme, Ada. Ada'nın burnunu çekip zırlaması yasak. King Wing büyük Vekçelo'nun benim şimdi olduğum yaşta sıradan *çelovek*'e rücu ettiğini söylüyor, demek ki olup bitenler gayet normal. Ah, ahırlarda Blanche'm ırzına geçmeye çalışan sarhoş Ben Wright- bu hengâmede onun da epeyce önemli bir rolü var."

"Hiç de öyle bir şey yapmıyor. Sen de görüyorsun ki düpedüz dans ediyorlar. Külkedisinin jartiyerini, Prens'in de camdan yapılmış güzel kasıkbağını kaybettikleri balodaki Güzel ile Hayvan gibiler. Ayrıca Bruegelsi bir *kimbo* (köy raksı) yapan Mr. Ward'la Mrs. French'i de seçebilirsin, koridorun ucundalar. Bizim oraların bütün bu tecavüz sahneleri fena abartılmış geliyor bana. *D'ailleurs*, bu Mr. Ben Wright'ın Ardis'te attığı son fişekti."

Ada balkona oturmuş (bizim akrobat dikizci bunu çatının kenarından çekmiş) en sevdiği çiçeklerden birini resmediyor, bir Ladore-orkidesi, ipeksi tüylü, etli, dik. Van bu akşamı hatırladığını sanıyor, heyecanı, yumuşaklığı ve de kızın rastgele mırıldandığı kimi gelişigüzel lafları (Van'in botanikle ilgili aptalca bir yorumu üzerine): "*benim* çiçeğim ancak alacakaranlıkta açar." Kız ıslak ıslak mor-pembe boyamakta olduğu çiçeği kastediyor.

Ayrı bir sayfada resmî bir fotoğraf: entarisi içinde güzel ve lekeli Adoçka ile gri flanel takım elbisesi içinde Vaniçka, verevine çizgili okul kravatı, yan yana durmuş *kimera*'ya (kaymera, kamera) bakıyorlar, hazıroldalar, oğlanın yüzünde zoraki bir sırıtışın gölgesi, kız ifadesiz. İkisi de ne zamanı (ilk minnacık haçla koca bir öpücükler mezarlığı arasında) ne de zemini hatırladılar: fotoğraf Marina tarafından ısmarlanmıştı, çerçeveletip yatak odasına, erkek kardeşini on iki ya da on üç yaşındaki üzerinde bir *bayronka* (yakasız mintan), çukur yaptığı ellerinde bir kobay tutarken gösteren bir fotoğrafın yanına asmıştı

sonra; üçü kardeş gibi görünüyorlardı, ölü oğlan 'kobay'ca bir suçortağı görevi görüyordu.

Benzer koşullarda çekilmiş, fakat kaprisli Marina'nın nedense beğenmediği bir fotoğraf daha vardı; üç ayaklı bir masanın başucunda Ada oturmuş kitap okuyor, parmakları hafifçe kıvrılmış eli sayfanın alt tarafını gizliyordu. Handiyse Habeşli dudaklarının üzerinde çok ender, ışıl ışıl, anlaşılan durumun gerektirmediği bir gülümseme dolaşıyordu. Saçının bir kısmı köprücük kemiğinin üzerinden, bir kısmı sırtından aşağı doğru akmakta. Van hafifçe başım eğmiş tepesinde durmakta ve görünmeyen gözlerle açık sayfaya bakmakta. Eksiksiz, tam bilinçli bir halde, makinenin kukuletanın altından çıt ettiği an, demin geçmiş geçmişi, hemen gelecek gelecekle dertop etmiş ve kendi kendine bu resmin gerçek 'an'ın objektif bir algılanması olarak kalacağını, an'ın tadını, ışığını, etini hatırlaması gerektiğini düşünmüş olmalı. (Gerçekten de altı yıl sonra aynen öyle hatırlıyordu- şimdi, bir sonraki yüzyılın ikinci yarısında da.)

Peki ya o tapılası dudakların üzerindeki kendine mahsus pırıltı? Apaçık alay, kötücül neşenin basamaklarından tırmanarak, haz dolu bir bakışa evrilebilir: "Masanın üzerindekinin *hangi* kitap olduğunu biliyor musun Van- Marina'nın el aynasıyla cımbızının arasında duran? Söyleyeceğim. *Manhattan Timmes* Kitap Ekinin kapağına 'çıkan' romanların en pespaye ve *rejoussiants*'larından biri. Beni ektikten siz sonra ikiniz yanak yanağa otururken Cordulacığın eminim bir köşecikte bu romanı okuyordu."

"'Kedi,'" dedi Van.

"Ah, çok daha kötüsü. İhtiyar Beckstein'in *Tekir*'i bununla karşılaştırıldığında bir başyapıttır. Bu Eelmann diye birinin *Ihlamurlar Altında Aşk*'ı, İngilizce'ye çeviren Thomas Gladstone, Hamallar ve Bavulcular sendikası üyesi olsa gerek, çünkü Adoçka'nın, *adova doçka*'nın (Cehennem Kız) bu resimde tadını çıkarmakta olduğu sayfada, 'otomobil', 'vagon' olarak çevrilmiş. Düşün hele, düşün hele, küçücük Lucette'çik Lob'daki Edebiyat Sınıfında Eelmann ve diğer korkunç 'erkek kediler'i okumak zorundaydı!"

"Sen o süprüntüyü hatırlıyorsun, bense bu resmin çekilişinin hemen ardından o yayvan çamlar altında hiç aralıksız üç saat öpüşmemizi."

"Bakınız bir sonraki resim," dedi Ada zalimce.

"Namussuz!" diye bağırdı Van; "Elinde koskoca aleti bizim arkamızdan gõbeküstü sürünmüş demek ki. Mahvetmeliyim onu."

"Artık yakıp yıkmak yok, Van. Sadece aşk."

"Fakat kızım baksana, şurada senin diline yapışmışım, şurada boğazma ve-"

"Antrakt," diye yalvardı Ada, "çabuk-çabuk."

"Doksanına kadar her an hazırım," dedi Van (dikiz şovunun bayağılığı bulaşıcıydı), "ayda doksan posta, kabaca."

"Kabacayı daha kabartalım, çok daha, mesela yüz elli, bu da demektir ki, demektir ki-"

Fakat, ani bir fırtına çıktı, savruldu gitti sayılar.

"Eee," dedi Van, sağduyu yeniden galebe çaldığında, "kirlenmiş çocukluğumuza geri dõnelim. Bu işten-" (yatağın kenarındaki kilimin üzerinden albümü aldı) "bir an õnce kurtulmak istiyorum. Ah, yeni bir karakter, altyazıda ne deniyor: Dr. Krolik."

"Dur bi dakka. Bu Krem Van cilde çok faydalı olabilir, ama her bir yana bulaşıyor. Tamam, oldu. Evet, zavallı tabiat õğretmenim."

Dize kadar pantalonlu, panama şapkalı, şehvetle *baboçka*'sını (Rusça'da 'kelebek') arzulayan. Bir tutku, bir hastalık. Ne bilsin Diana *bu* çeşit avı?

"Çok garip- Kim'in onu burada 'mıhladığı' haliyle çok daha az tüylü ve şişman duruyor. Hatta şekerim, kocaman, güçlü, yakışıklı bir Paskalya tavşanı tam! Açıkla!"

"Açıklanacak bir şey yok. Kim'den bir gün oraya bazı kutular getirip gõtürmeme yardımcı olmasını istemiştim, bu da onun gõrsel kanıtı. Ayrıca bu Krolik değil, onun ağabeyi, Karol ya da Karapars Krolik. Felsefe doktoru, Türkiye doğumlu."

"Yalan sõylerken gõzlerini kısışına bayılıyorum. Coğrafî yalanlarda birincisin!"

"Yalan sōylemiyorum!"- (güzel bir vakarla): "*Gerçekten* felsefe doktoru."

"Van de ōyle, *Van auch*," diye mırıldandı Van, son kelimeyi 'wann' gibi sōyleyerek.

"En birinci hayalimiz," diye devam etti, "Krolik'le benim en birinci hayalimiz, 'ova'dan pupa'ya bütün benekli kelebekleri tanımlamak ve tasvir etmekti, büyükleri ve küçüklerini, Yeni Dünya'nınkilerle başlayarak. Ben bir argynninarium inşa etmekle sorumlu olacaktım (hastalık barındırmayan bir üreme evi -ısı devridaimleri ve benzer şıklıklara sahip- mesela fonda gece kokuları ve gece hayvanlarının çığlıkları olacaktı, belli zor vakalarda doğal bir atmosfer yaratılsın diye)- tırtılların bakımı ince iştir! Her iki yarımküredе de yüzlerce tür ve alt tür vardır fakat, tekrarlıyorum, Amerika'yla başlayacaktık. Canlı, yumurtlayan dişiler ve gerçek besin bitkileri, çeşit çeşit menekşeler mesela, her yerden uçaklarla yollanacaklardı, fiyakamız olsun diye kutup bōlgelerinden başlayarak- Lyaska, L Bras d'Or, Victor adası. Yemlik de aynı zamanda bir menekşelik olacak, çiçek açan çeşitli bitkilerle dolu olacaktı, Kuzey Bataklık Menekşesinin *endiconensis* türünden Goodson Kōrfezi'nden Profesōr Hall'ün yakınlarda betimini yaptığı minicik fakat şahane *Viola kroliki*'ye kadar. Ben bütün evrelerin renkli çizimlerini yapacaktım, kusursuz kelebeklerin üreme organlarını ve diğer strüktürlerini çizecektim. Harikulade bir eser olacaktı."

"Aşkla yapılan işlerden," dedi Van ve sayfayı çevirdi.

"Ne yazık ki, sevgili ortağım vasiyetname bırakmadan ōldü ve bütün koleksiyonları, benim kendi küçük koleksiyonum da dahil olmak üzere, tavşan sürüsü Krolik sülalesi tarafından Almanya'daki aracılara ve Tataristan'daki satıcılara yollandı. Utanç verici, haksızca ve çok üzücü!"

"Sana başka bir bilim yōnetmeni buluruz! Bakalım bu neymiş?"

Grotesk birer itfaiyeci kılığına girmiş üç uşak, Price, Norris ve Ward. Bir merdiven korkuluğunun üzerine konmuş güzel çıplak bir ayağın damarlı kavsini tapınırcasına ōpen genç Bout. Burunlarını içeriden kütüphanenin penceresine bastırmış iki

küçük beyaz hayaletin gece fotoğrafı.

Bir sayfanın üzerine artistik biçimde 'yelpaze edilmiş' yedi tane *fotoçki* vardı, hepsi de hemen art arda çekilmiş -oldukça uzak bir pusudan- dekor uzun otlar, yabani çiçekler ve onların üzerlerine dökülen dal, yaprak kalabalığı. Onların gölgesi ve çiçek saplarının deli dansı, temel ayrıntıları dikkatle gizliyorlar, yarı soyunuk iki çocuk arasındaki bir itişmeden daha fazlasının görünmesine izin vermiyorlardı.

Ortadaki minyatürde, Ada'nın tek görünen uzvu, donmuş kalmış bir çekip alma hareketi içinde, bir bayrak gibi, üzerinden çıkardığı entarisini papatyalarla yıldız yıldız olmuş havaya kaldırmış ince koluydu. Büyüteç (yatak çarşafının altından bulunup çıkarılmıştı) yukarki resimde ise, açıkça, İskoç yasasında (büyücülük yasaklandıktan beri) 'Ereksiyon Prensi' adıyla bilinen gepgergin başlı bir zehirli mantarı belgeliyordu. Üçüncü bir fotoğrafın ufkunda ise, altındaki işle meşgul bir oğlanın kıçına öykünen diğer ilginç bir bitki, Marvel Karpuzu seçilebiliyordu. Bunu izleyen üç resimde *la force de choses* ('birleşme ateşi') bol yaprakları yeterince tarumar ettiğinden, kişi karmakarışık bir kompozisyonun ayrıntılarını seçebiliyordu. Nihayet, yelpazemsi dizinin en altındaki son resimde, Ada saçlarını düzelten kendi elleri tarafından temsil edilirken, Ademi onun tepesinde ayakta durmuştu; bir eğrelti otu ya da çiçeklenmiş bir şey, bir Rönesans ressamının Cennetini erden kılmaya yarayan bir trük gibi mahsustan, bile bile uyluklarını gölgelemekteydi.

Van de aynen umursamaz bir ses tonuyla dedi ki: "Darling, çok sigara içiyorsun, karnının üzeri küllerinle doldu. Sanıyorum Bouteillan Profesör Beauharnais'nin Grafik Sanatlar Mabedindeki adresini tam olarak biliyordur."

"Onu paralamayacaksın," dedi Ada. "O geri zekâlının biri, belki biraz şantajcımsı, ama tüm mikropluğuna karşın onda kötürüm kalmış bir sanatçılığın *istoşniy ston* ('içten gelen iniltisi') var. Ayrıca gerçekten edepsiz olan bir tek bu sayfa. Ayrıca, pusudakilerden birinin de sekiz yaşında kızıl saçlı bir velet olduğunu unutma!"

"Sanatmış, güleyim bari. Bu san'atin cenazesi, Carte du

Tendre'lardan bir top tuvalet kâğıdı! Bana bunu gösterdiğin için üzgünüm. Bu şebek bizim kendi zihinsel resimlerimizi ayağa düşürmüş. Ya kırbaçlaya kırbaçlaya gözlerini oyacağım ya da çocukluğumuzu onun hakkında bir kitap yazarak temize çıkaracağım: *Ardis*, bir Aile Tarihçesi."

"Ah, yaz!" dedi Ada (bir diğer iğrenç görüntüyü atlayarak-görüldüğü kadarıyla tavan arasının tahtalarındaki bir delikten çekilmişti) "Bak, bizim küçük Halife Adası!"

"Daha fazla bakmak istemiyorum. Bu pisliği iç gıcıklayıcı buluyorsun galiba. Kimi kafadan kontaklar motorsikletli- bikinili çizgi romanlardan tahrik olurlar."

"Lütfen Van, bak nolursun! bunlar söğütlerimiz, hatırladın mı?"

"Bu Adour'un sularının yaladığı şatodur,
Rehber kitaplarında önerilir bu tur.."

"Tek renkli fotoğraf bu tesadüfen. Söğütler yeşilimsi görünüyor çünkü dallar yeşilimsi ama aslında burada yapraklarını dökmüşler, ilkbaharın ilk günleri, sazlıkların arasından kırmızı kayığımız *Souvenance* görünüyor. Kim'in Ardis şahikası."

Bütün hizmetkâr taifesi, Banka Müdürü Baroness Veen ile Müdür Yardımcısı Ida Lariviere'in arkasında, sütunlu sundurmanın basamakları üzerinde saf saf duruyorlardı. Bu ikisinin iki yanında daktiloların en güzellerinden ikisi, Blanche de la Tourberie (uçucu, gözyaşı lekeli, tamamen tapılası) ve Van'in gidişinden bir iki gün önce French'in yardımcısı olarak tutulan bir zenci kız duruyordu. French oldukça somurtuk bir suratla ikinci sırada onun arkasında dikiliyordu, bu sıranın odak noktası ise üzerinde hâlâ Van'i istasyona götürürken (*o* resim ya bir kazaya uğramış ya da albüme konulmamıştı) giydiği *costume sport*'u olan Bouteillan'dı. Kâhyanın sağında üç uşak duruyordu; solunda Bout (Van'in valesi olmuştu), şişman, un beyazı ahçı (Blanche'ın babası), French'in yanında da turist avadanlıklarını çaprazlamasına bir omuzuna asmış korkunç tüvitli bir centilmen; bu (Ada'ya bakılırsa) ta İngilterelerden Bryant Şatosunu görmeye gelmiş fakat bi-

sikletiyle yanlış yola girdiği için, kazaen eşit derecede görülesi başka bir eski malikâneyi ziyarete gelen bir turist grubunun arasına katıldığı zehabına kapılmış bir turistti. Arka sıralar daha az seçkin erkek uşaklardan ve mutfak yamaklarından meydana geliyordu, ayrıca bahçıvanlar, seyis yamakları, arabacılar, sütun gölgeleri, hizmetçilerin hizmetçileri, ortalıkçılar, çamaşırcılar, elbiseler, girintiler- o banka reklamlarında olduğu gibi sınırlı küçük memurlar daha bahtı açık omuzlar tarafından karartılıp ortadan kesiliyor fakat gene de kendilerini ortaya koyuyorlar, mütevazı silinip gidişleri sırasında gene de gülümsüyorlardı.

"Şu ikinci sıradaki hırıltılı Jones değil mi? Moruğu hep sevmişimdir."

"Hayır," cevabını verdi Ada, "o Price. Jones dört yıl sonra geldi. şu anda Aşağı Ladore'de itibarlı bir polis memuru. Evet, işte bu kadar."

Van, umursamazmış havalarında söğütlere geri döndü ve şöyle dedi:

"Kitaptaki her fotoğraf 1884'te çekilmiş, bir tek bu hariç. Seninle baharın ilk günlerinde Ladore Nehri boyunca hiçbir zaman kayıkla nehir aşağı gitmedik. O harikulade, mahcubiyetten kızarına yeteneğini kaybetmediğini görmek güzel."

"*Onun* hatası. Daha sonra çekilmiş bir *fotoçka*'yı da eklemiş ötekilerin yanına. İstersen yırtıp atabiliriz."

"Canımın içi," dedi Van, "1888'in tümü yırtılıp atılmış zaten. Varolan sayfaların en az bir o kadarının yırtıldığını fark etmek için bir polisiye hikâyedeki dedektif olmaya gerek yok. *Bana* uyar- demek istiyorum ki o *Knabenkräuter*'lerle başka arkadaşlarının sarkıtlarının seninle botanik teatisinde bulunuşlarını görmeye hevesli değilim; fakat 1888 rehin alınmış ve ilk bin papel tükenince seninki gene ortaya çıkacak."

"1888'i ben kendim ortadan kaldırdım," diye itiraf etti gururlu Ada; "fakat yemin ediyorum, elimi kalbimin üzerine koyarak yemin ediyorum ki *perron* resminde Blanche'm arkasında duran adam kesinkes yabancım ve her zaman da yabancım olarak kaldı."

"Onun adına sevindim," dedi Van. "Gerçekten önemli değil. Burada maskara edilen, lanetlenen ikimizin paylaştığı tüm bir geçmiş. Düşündüm de o Aile Tarihçesini yazmayacağım. Aklıma gelmişken, nerede benim zavallı küçük Blanche'ım şimdi?"

"A, çok iyi. Hâlâ ortalarda. Bilmiyorsun tabii- geri geldi- sen onu arabayla kaçırdıktan sonra. Rus arabacımızla evlendi, bizim uşakların verdiği isimle Bengalli Ben'in yerine gelenle."

"Öyle demek? Pekâlâ. Madam Trofim Fartukov, dünyada aklıma gelmezdi."

"Kör bir çocukları var," dedi Ada.

"Aşkın gözü kördür," dedi Van.

"Bana dediğine göre Ardis'e gelişinin ilk günü ona kur yapmışsın."

"Kim tarafından belgelenmemiş," dedi Van. "Çocukları kör *kalacak mı*? Demek istediğim onlara gerçekten iyi bir doktor buldun mu?"

"Ah evet, iyileşme imkânı olmayan bir körlük. Fakat aşktan ve onun mitoslarından söz ederken, farkında mısın -çünkü ben de bir iki yıl önce Blanche'la konuşmadan evvel hiç farkına varmamıştım- aşkımızın çevresindeki insanların çok keskin gözleri varmış gerçekten de? Kim'i unut, o sadece gerekli bir soytarı- fakat biz oynar ve sevişirken çevremizde tam bir efsane örülmekte olduğunun farkında mısın?"

Ada hiç farkına varmamışmış, tekrar tekrar söyledi (sanki geçmişi albümün varlığına karşı çıkılmayacak ıvır zıvırlığından kurtarmak ister gibiydi), ama Ardis'in meyve bahçeleriyle orkide fideliklerinde yaşadıkları aşk kutsal bir sır ve din olmuşmuş, bütün taşra boyunca. Okudukları kitaplar *Gwen de Vere* ve *Klara Mertvago*'dan ileri gitmeyen, romantizme meyilli nedime kızlar, Van'e hayranmışlar, Ada'ya hayranmışlar, Ardis'in ormanlarda yaşanan Arzu'ya tapıyorlarmış. Racemosa kirazlarınm altında ya da eski gül bahçelerinde yedi telli Rus lirleri üzerinde onlara balladlar döktüren (bu arada şatonun ışıkları birer birer sönerken) yavukluları çobanlar halk türküsü dizilerine yeni bestelenmiş dizeler -naif, baştan savma ama iç-

ten- ekliyorlarmış. Egzantrik polis memurları ensestin göz kamaştırıcılığına gönül vermişler. Bahçıvanlar bahçe sulama ve Aşkın Dört Oku hakkında parlak Acem şiirlerini bu konuya uyarlamışlar. Gece bekçileri uykusuzluk ve belsoğukluğu ateşiyle *Vaniada'nın Maceraları*'nı silah edinerek mücadele etmişler. Uzak tepelerde, düşen yıldırımların esirgediği sürü güden çobanlar, kocaman 'boynuz kavalları'nı Ladore'nin nağmelerini dinlemek için kullanmışlar. Merıner zeminli malikânelerde oturan bakire toprak sahibeleri Van'in romansıyla körüklenen kimsesiz ateşlerini okşamışlar. Aradan bir yüzyıl daha geçecek ve nakşedilmiş sözcüğün üzerine zamanın daha da zengin fırçası sürülecekti.

"Bütün bunlar da," dedi Van, "şu anlama geliyor ki, durumumuz umutsuz."

8

Kızkardeşlerin Rus yemeklerinden ve Rus pavyon gösterilerinden ne kadar hoşlandığını bilen Van onları cumartesi gecesi, Manhattan'ın en iyi Fransız-Estonya lokantası Ursus'a götürdü. Genç hanımların ikisi de Vass'ın o sezon için 'serab' ettiği -o sezonun lafı buydu- çok kısa ve açık gece elbiseleri giymişlerdi: Ada, tülsü kara renkte, Lucy, pırıl pırıl bir kantarid yeşili. Dudakları 'ton' olarak (renk olarak değil) birbirinin dudak boyasını yansıtıyordu; göz makyajları Los'ta da Lute'ta da moda olan 'şaşalamış cennet kuşu' modeliydi. Karışık metaforlar ve laf yarıştırmaca Veen'lerin üçüne de yakışırdı, Venüs'ün çocuklarıydılar.

Uha, *şaşlik*, *Ay* kolay ve beklenebilecek başarılardı; fakat eski şarkıların, Rus 'romans'larının tanınmış yorumcuları Lyaskalı bir kontralto ile Banff'lı bir basın katkısı dolayısıyla özellikle içe dokunan yanları vardı, Grigoryev'de ya da Glinka'da bir parça da kalbi buran *çigançinya* sızlıyordu sızım sızım. Bir de Flora vardı, saz gibi, memeleri yeni çıkmış, yarı çıplak, menşei belli olmayan (Rumen? Roman? Ramseyan?) Van onun insa-

nı darmaduman eden servisinden aynı yılın sonbaharında birçok kere yararlanmış bulunuyordu. 'Monden' bir erkek olduğu için kızın yetenekli güzelliğine biraz donuk (belki gereğinden fazla donuk) bir kayıtsızlıkla bakıyordu. Fakat kuşkusuz ki bu güzellik, yanındaki iki dilber kürklerini çıkarıp bu parıltı şenliğin ortalık yerine kondukları andan itibaren içinde kıpırdanmaya başlayan erotik heyecana gizliden katkıda bulunuyordu; ayrıca bu, Ada *ve* Lucette'in, Van'in önünden geçen, sonra tekrar geçen, *blyaduşka*'nm (güzel orospucuk; bizim kızların Flora'ya kötü bir aldırışsızlık taklidiyle verdikleri isim; *çok* pahalı ve pek nefisti üstelik) alttan alta yolladığı mesleki ilgi bakışına yüz ifadesiyle verdiği tepkileri, hiç gülümsemeden, kaçamak, kıskanç ve sezgisel bir şüpheyle izlemeleriyle de bir bakıma artıyordu. Derken, kemanların uzun uzun iç çekişleri nihayet Van'le Ada'yı etkilemeye ve neredeyse boğazlarına birşeyler tıkamaya başladı; bir an geldi ki, romantik çekimin bu çocukça şartlaması gözleri yaşlar içindeki Ada'yı kalkıp 'burnunu pudralamaya' gitmek zorunda bıraktı Van ise lanetler yağdırdığı fakat önüne de geçemediği birer spazmı andıran hıçkırıklar içinde ayağa kalktı. Yemekte olduğu şeye döndü ve Lucette'in şeftali tüylü kolunu zalimce okşadı, kız, Rusça, "bak sarhoşum falan, ama tapıyorum (*oboşayu*), tapıyorum, tapıyorum, hayatta en çok sana tapıyorum, sana, sana (*tebya, tebya*), senin için katlanılmaz biçimde sızım sızım sızlıyorum (*ya toskuyu po tebe nevinoşimo*) lütfen artık daha fazla şampanya yuvarlamama izin verme; sadece sen bana yar olmayacak olursan Goodson Nehri'ne atlayacağımdan korktuğumdan değil, sadece o fiziksel, o kırmızı şeyden ötürü de değil- kalbin neredeyse yerinden sökülüp çıkacaktı, zavallı *duşenka*'m benim ('sevgili' demek, sevgiliden öte bir şey), bana en az yirmi santim gibi göründü-"

"On sekiz buçuk," diye mırıldandı mütevazı Van, müzik duymasını engelliyordu.

"- fakat aynı zamanda Van olduğun için, baştan aşağı Van, Van de Van, teninle yara izinle, hayatımızın tek gerçeği olduğun için, benim *lanetlenmiş* hayatının tek Van'i olduğun için, Van, Van, Van."

Burada Van yeniden ayağa kalktı, Ada kara yelpazesini şık bir hareketle sallaya sallaya, binlerce göz tarafından izlenerek geri gelmişti, o sırada bir aşk şarkısının ('Fet'in o şahane şarkısı, *Siyala noç*) açılış notaları tuşların üzerinde gezinmeye başlamıştı (ve bas, şarkıya başlamadan önce *a la russe*, yumruğuna doğru öksürdü)

Pırıl pırıl bir gece, mehtapla dolu bir bahçe. Ay ışığı.
Ayaklarımızın dibinde; oturma odası, karanlık;
Koca piyano ardına kadar açık; yüreklerimiz
Titriyor senin nağmelerinle, tıpkı piyanonun telleri gibi...

Derken Banofsky, Glinka'nın güzel amfibrahlarından birine girişti (amcaları hâlâ hayattayken Mikail İvanoviç bir yaz Ardis'e konuk olmuştu- bestecinin yalancı akasyaların altında özellikle sıkça oturup geniş alnının terini sildiği yeşil bir bahçe sırası vardı).

Din artık, ihtirasın çalkalanmaları!

Derken öteki şarkıcılar daha da, daha da hüzünlü baladlarla sürdürdüler- 'Nazlı Buseler Unutuldu,' sonra 'Mevsim Erken Bahardı, Henüz Yeşermiş Otlar Vardı,' sonra 'Yurdumda Nice Şarkılar Duydum; Kimi Kederli, Kimi Neşeli,' ve de güya halkın beğenisini okşayan

Kayanın çatlağını deli yosun almış,
Dört bir yandan, hem alttan, hem de yandan...

sonra bir de daha mütevazı, 'feilün'lü yol şarkıları

Bitcviye çalar sürünün çanı,
Tozduman olmuş köyümün yolu...

bir de o deha eseri, hafifçe çarpıtılmış asker türküsü

Nadejda, döneceğim sana
Bizim çocuklar bastırınca eşkıyayı...

sonra Turgenyev'in şu dizelerle başlayan tek hatırlanmaya değer lirik şiiri

Sisli sabah, külrengi çöken sabah
Biçti geçti kardan örtüsü altında kederli başakları

ve tabii Apollon Grigoriyev'in (Van Amca'nın dostlarından biri) meşhur, çigan taklidi gitar parçası

Ah, hiç olmazsa sen lütfet konuş benimle
Yedi telli yoldaşım benim,
Nasıl bir sızı kaplar ruhumu,
Nasıl bir mehtap doldurur yarları!

"Eh yani mehtaptan ve çilek sufleden gma geldi- hele ikincisi birincisinin ruhlarımızı kabarttığı kadar da 'kabarınamış'tı," dedi Ada en bilmiş, en Austen-kızkurusu haliyle. "Haydi artık hepimiz yatalım. Kocaman yatağımızı gördün mü, kuzucuğum? Baksana, kavalyemiz öyle bir esniyor ki 'çeneleri çat diye ayrılacak handiysen'" (kabasaba Ladore ağzı).

"Ne kadar (esneme dağının dorukları) doğru," dedi Van, Kupidon şeftalisinin kadife yanağını okşayarak (ellemiş ama tatmamıştı).

Kaptan, *vinoçerpi*, şaşlikçi ve koca bir garson ordusu, üflesen devrilecek gibi duran Veen'lerin tükettiği iri taneli taze havyar ve sek *ay* miktarı karşısında tamamen kendilerinden geçmişlerdi ve topluca, üzeri tepeleme altın bozukluk ve banknotla dolu halde uçarcasına Van'e geri yollanan tepsiye göz dikmişlerdi.

Kızların ikisi de ayaklandıklarında, (arkalarında kürklerini ararken yüzer gibi hareketler yapıyorlardı, alıp bir yere götürmüşlerdi kürkleri) Lucette, "Neden acaba," diye sordu, "ilk şarkı, '*Uj gaşli vi komnatah ogni*' ve 'Kokulu Güller' neden seni pek sevdiğin Fet'den ve ötekinden, borazancının sivri dirseği hakkında olandan daha çok etkiledi acaba?"

"Van de altüst oldu," dedi Ada, esrarengiz bir havayla ve yeni rujunu tazelediği dudaklarını çakırkeyif Lucette'in en cici çiline sürttü.

Sanki bu ağır ağır hareket eden, kalça sallayan güzellerle daha o gece tanışmış gibi onları kapıdan dışarı çıkarırken (çinçilla mantillaları onlara doğru yeni, hevesli, adaletsizce, anlaşıl-

mazca paraya aç bir insan güruhu tarafından koşuşturulurken) Van kayıtsızca, pek belli belirsiz bir dokunuşla bir elinin ayasını, soldakini Ada'nın uzun çıplak sırtına, ötekini de Lucette'in ablasmınki kadar çıplak ve uzun omurgasına yerleştirdi. Gevşekçe, önce bu duyumu sonra ötekini eleyip inceledi, sonra ve tadına baktı. Kendi yavrusunun *ensellure*'ü sıcak fildişiydi; Lucette'in tüylü ve nemliydi. Van şampanyayı 'bardağı taşıran son damlası'na kadar içtiğini düşünüyordu, yani yarın düzine şişeden dördünü, sonuncudan da bir damla yolluk bırakmıştı (bizim Chose'da denildiği gibi) ve şu anda, kızların mavimsi kürklerini izlerken, sağ elini eldivenin kılıfına sokmadan önce burnuna götürüp kokladı.

"Baksana, Veen," diye kişnedi yanı başında bir ses (etrafta ağızlarının suyu akan bir sürü herif vardı) "hakkaten igi danesine de ihtiyacın yoh değil mi?"

Van, kabasaba konuşmacıyı tokatlamak için şimşek hızıyla arkasına döndü- ama konuşan müthiş bir iğneleme ustası ve hayranlık verici bir mükallit olan Flora'ydı. Van ona bir banknot vermeye davrandı ama kız tatlı bir veda hareketiyle bilezikleri ve meme uçlarındaki yıldızları çaktırarak kaçtı.

Edmund (Edmond değil, Edmond güvenlik nedeniyle- Ada'yı tanıyordu- Kingston'a geri yollanmıştı) onları eve getirir getirmez Ada pofladı, gözlerini kocaman kocaman açarak Van'in banyosuna yollandı. Kendi banyosunu iki yana sallanan konuğa ikram etmişti. Coğrafi bir noktadan kızlardan büyük olanına daha yakın olan Van, ayağa kalktı ve kesintisiz bir şırıltı salarak giyinme odasına bitişik olan küçük *vessie*'yi kullandı (W.C.'nin Canady dilindeki karşılığı). Smokin ceketiyle boyunbağını çıkardı, ipek gömleğinin yakasını çözdü ve erkekçe bir tereddütle durakaldı: müşterek yatak odalarıyla oturma odalarının ötesinde, Ada küveti doldurmaktaydı; demin dinlenen gitarın ritmi, kendini su sesine benzeterek sese eşlik ediyordu, 'Akuatik' olarak (Van'in Aqua'yı ve onun son sanatoryumu Agavia'daki oldukça aklıbaşında konuşmasını hatırladığı ender anlar.)

Dudaklarını yaladı, gırtlağını temizledi ve bir kozalakla

iki ispinoz vurmaya karar vererek, bir *boudery*'den ve *manger hall*'den geçerek (kafamız iyiyken hep Canady dili konuşmaya meyilliyizdir) dairenin öteki ucuna, güney cephesine yollandı. Konuk yatak odasında, Lucette ona sırtını dönmüş, uçuk yeşil geceliğini başından geçirerek çıkarınakla meşguldü. Dar kalçaları çıplaktı ve bizim rezil çapkın, sadece çok kusursuz genç bedenlerin o kutsanmış güzellik kuşağında, kalçalarının üzerinde bulunan dörtbaşı mamur ikiz çukurların ideal simetrisine hayran olmaktan kendini alamadı. Ah, bunlar Ada'nınkilerden de kusursuzdu! Bereket, kız döndü, eteği diz seviyesine düşerken, eliyle dağılmış kızıl kıvırcık saçlarını düzeltti.

"Canım," dedi Van, "bana yardımın gerekli. Bizimki bana Arizonalı *estancerio*'sundan bahsettiydi ama adamın adı aklımdan çıkmış, onu rahatsız etmekten de nefret ediyorum."

"Sana onun adını falan söylemiş değil tabii," dedi sadık Lucette, "onun için aklından çıkan bir şey yok. Yemezler. Senin ve benim yavuklumuza bunu yapamam çünkü biliyorum ki adamın kapısının kilidine kurşunlar açarsın sen."

"Lütfen küçük afet! Seni çok özel bir öpücükle ödüllendireceğim."

"Oh, Van," dedi Lucette derin derin iç geçirerek. "Sana söylediğimi ona söylemeyeceğine söz verir misin?"

"Söz veriyorum. *Nyet, nyet, nyet*," diye devam etti Rusça, çünkü kız aklı başından gitmiş bir aşk hali içinde, karnını onunkine bastırmak üzereydi. "*Nikak-s net*: dudak değil, aşk badesi değil, burnun ucu, kaymış göz değil. Küçük afetin koltukaltı, sadece o kadar- meğer ki -(emin değilmiş taklidi yaparak geri çekildi)- "oranı *tıraş* ediyor musun?"

"Tıraş edince daha kötü kokuyorum," diye itiraf etti gıllıgışsız Lucette ve söz dinleyerek bir omuzunu sıyırdı.

"Kol havaya! Cennete İşaret Et! Terra! Venüs!" diye emretti Van ve birkaç yürek atışı boyu, ağzını sıcak, nemli, tehlikeli çukurluğa yapıştırarak işe koştu.

Kız pat diye kendini bir iskemlenin üzerine attı, bir elini şakağına bastırdı.

"Ramp ışıklarını söndür," dedi Van. "Herifin adını istiyorum."

"Vinelander," diye cevap verdi Lucette.

Ada Vinelander'in Glass kreasyonu yatak odası terliklerini getirmesi için seslendiğini duydu Van (Cordulenka'nın hükümranlığı zamanında da bunları dans ayakkabısından ayırt etmeyi bir türlü beceremezdi) ve aradan bir dakika geçmeden, ortaya çıkan gerilimde en ufak bir kesinti olmadan Van kendini, sarhoş bir rüyanın içinde Rose'la sevişir buldu- hayır, Ada'yla, ama Rose'la yaptığı gibi, bir çeşit alçak pufun üzerinde. Kız bir 'Türk Kaplanı' gibi canını yaktığından yakındı. Van kafayı çevirmiş uyuyacaktı ki, kız yanından kalkıp gitti. Nereye gidiyordu? Kuzucuk albümü görmek istemişti.

"Hemen gidiş-geliş," dedi (okullu kız argosu) "onun için uyuma. Bu arada, bundan sonra *chere-amie-fait-morata*' (meşhur sineğin türsel ve yaygın bilinen adı üzerine bir sözcük oyunu)- "ben tersini söyleyinceye kadar."

"Ama ablacı peşrevler yok," diye mırıldandı Van yastığına.

"Aa, Van," dedi kız, dönüp başını sallayarak, bir eli uçsuz bucaksız bir odanın sonundaki opal kapı tokmağındaydı. "Bunu kaç kere konuştuk. Sen kendin de söylüyorsun ki, ben ölümsüz bir baladdaki Çingene saçlı soluk tenli vahşi kızım, bir sıfır evrende, Rattner'in 'rengarenk benekli' dünyasında ki orada rastgele değişim tek geçerli ilkedir. "Bunu istemeye hakkın yok," diye sözünü sürdürdü -Van'in yastığının yanakları arasında bir yerlerde (çünkü Ada elinde kan-kahverengisi kitabıyla çoktan ortadan kaybolmuştu)- "küçük bir yunus kızın yüzünün kızarmasını istemeye hakkın yok! Biliyorsun ki sadece erkekleri seviyorum ve heyhat sadece bir tek erkeği."

Ada'nın tensel maceralarına yaptığı anıştırmalarda her zaman renkli bir izlenimci yan vardı, insana şaşı bak-şaşı gör resimlerini ya da içlerindeki iki bezelye tanesi olan küçük sırça labirentleri hatırlatırdı ya da Ardis'teki fırlatma makinesini -hatırladın mı?- havaya kilden güvercinler ve çam kozalakları fırlatırdı nişan alan vursun diye ya da *cockamaroo*'lar; üzerinde delikler ve halkalar, çıngıraklar ve iğneler olan yeşil çuha kaplı dörtgen bir

tablanın üzerinde minik bir isteka ile oynanan bir oyun, pinpon topu büyüklüğünda küçük fildişi bir top zing- ping sesleri çıkararak bunlara çarpa çarpa yol alırdı.

Mecazlar konuşmanın düşleridir. Van, Ardis'in şimşirden labirentleriyle kroketvari kavislerinden geçerek uykuya daldı. Gözlerini açtığında saat sabahın dokuzuydu. Ada, ondan uzağa kaçmış, bacaklarını karnına çekmiş uyuyordu, açılmış parantezin ötesinde onu dolduran hiçbir şey yoktu, parantezin içindeki ise henüz kapsanmaya hazır değildi, sevgili, güzel, yalancı, kara-mavi- tunç rengi saçlar, Ardis kokuyorlardı, ama aynı zamanda Lucette'in '*Oh-de-grace*'ının da kokusu vardı üzerlerinde.

Adama telgraf mı çekmişti? İptal mi etmişti, ertelemiş miydi? Mrs. Viner- yok Vingolfer, yok, Vinelander- labruska üzümünün tadına bakacak olan ilk Ruski.

"*Mine snitsa saPERnik ŞASTLEEEVOY!*" (Mihail Ivanoviç, krem rengi öbek öbek çiçeklerin altındaki sıraya kamburunu çıkararak oturmuş, elindeki sopayla kuma çizgiler çiziyor)

"Şanslı bir rakibi düşlüyorum!"

O arada Doktor Akschamdankalma paklar beni ve onun en kuvvetli Kaffeina hapı.

Ada, yirmisinde sabahları uzun uzun uyuyan biri olduğu için, yeni ortak yaşamları başladığından beri Van'in genellikle yaptığı şey, Ada kalkmadan önce duş almak ve tıraş olurken, banyodan zili çalıp Valerio'ya kahvaltılarını getirmesini söylemekti, Valerio hazır edilmiş kahvaltı sofrasını asansörle yukarı çıkarıp tekerlekli servis arabasında yatak odalarına bitişik oturma odasına getirirdi. Ama bu pazar, Lucette'in ne sevdiğini bilmediğinden (onun eskiden kakaoya deli olduğunu hatırladı) ve kahvaltıdan önce Ada'yla, onun sıcak uykusunu bölmek pahasına da olsa, bir kez daha birleşmeye can attığı için, Van su dökünmeyi hızlandırdı, sertçe kurulandı, apışarasını pudraladı ve üzerine bir şey geçirme zahmetine katlanmadan, başı dimdik, yatak odasına döndü ki bir de ne görsün, saç baş darmadağınık, somurtuk bir Lucette üzerinde hâlâ söğüt yeşili geceliğiyle zifaf yatağının uzak kenarında oturmakta, bu arada kocaman

meme uçlu Ada da üzerinde törensel ve kehanetsel nedenlerle *riviere du diamants*'ını takınmış, günün ilk sigarasını içine çekmekte ve küçük kızkardeşi Potomac şuruplu Monaca gözlemesi mi ya da belki, benzersiz amber-ile-yakut domuz pastırmasından mı yesin karar vermesine yardıma çalışıyor. Kallavi aleti hiç ını hiç fütur getirmeyen Van'in dizini uçsuz bucaksız yatağın (Mississipi Rose bir keresinde ilerlemeci- görsel amaçlarla karaınela rengi iki küçük kızkardeşini ve neredeyse onların ebadında ama beyaz bir taşbebeği bu yatağa getirmişti) kendine yakın kenarına dayayıp ben buradayım dediğini gören Lucette oınuzlarını silkti ve kalkacakmış gibi yaptı fakat Ada hemen eliyle yatıştırdı onu.

"Osur, ay pardon otur kuzum (her şey, küçüğün bir keresinde masada serbestçe yellenmesiyle başlamıştı, 1882 sıralarında). Sen de Bahçe Tanrısı, oda servisini çağır- üç kahve, yarım düzine rafadan yumurta, bol bol tereyağlı kızarmış ekmek, tonla-"

"Yoo, hayır!" diye araya girdi Van. "İki kahve, dört yumurta, vesaire. Hizmetkârların yatağımda iki kız olduğundan haberdar olmalarını reddediyorum, bir tanesi (Flora, kulağın çınlasın) cüzi gereksinimlerimi bol bol karşılar."

"Cüzi gereksinimlerini mi!" dedi Lucette burnundan soluyarak. "Bırak gideyim Ada. *Benim* bir banyoya ihtiyacım var, *onunsa* sana."

"Kuzucuğum bir yere kımıldamıyor," diye bağırdı cüretkâr Ada ve tek, zarif bir el hareketiyle kızkardeşinin geceliğini sıyırıp çıkarıverdi. Lucette başını ve nazlı sırtını eğmek zorunda kaldı; sonra din uğruna ölen biri gibi edep yerini kapatıp kendinden geçerek Ada'nın yastığının dış tarafına uzandı, bukleleri yatağın kapitone kaplı başının kara kadifesi üzerine turuncu alevlerini yaydılar.

"Çöz ellerini sersem," buyurdu Ada ve altı bacağı kısmen örten çarşafı bir tekmede açtı. Aynı anda, başını çevirmeden, sinsice arkadan yaklaşan Van'e bir şaplak atıp kovaladı, öteki elini küçük fakat terle incilenmiş çok güzel memelerin üzerinden büyü yapar gibi geçirdi ve kumlara uzanmış bir superisinin tir tir titreşen düz karnından aşağılara, Van'in bir keresinde gör-

müş olduğu ateş kuşuna kadar indirdi, kuş tamamen serpilip gelişmişti artık ve kendince Van'in gözdesinin kara-mavi kuzgunu kadar akıl çeliciydi! Büyücü! Dişi Örümcek!

Şimdi bu karşımızdaki Kazanovaca bir durumdan çok (o kızcının kesinlikle monokrom bir kalemi vardır- onun o renksiz döneminin diğer anıları da buna uygundur) daha eski dönemlere ait bir tuval, Venedik (*sensu largo*) okulundan, bir kerhaneye kuşbakışı göz attığınızda dikkati çekecek kadar ustaca kotarılmış bir röprodüksiyon ('Yasak Başyapıtlar'dan alınma). Böyle yukarıdan, Eric'in cümbüşlü düşlerinden çocukça ürettiği, gökkubbe taklidi (aslında gölgeli buralar yukarılar, çünkü jaluziler hâlâ kapalı, külrengi sabahı içeri salıvermiyorlar) aynadaki bir yansıma gibi bakarsak, solumuzdan (Lucette'in sağından) aydınlatılmış kocaman bir adaya benzeyen yatağı görüyoruz, batı yönündeki yatak yanı sehpasının üzerinde mırıl mırıl kıpraşan bir lamba var. Adanın açık olan ayakucunda, güneyde, adaya yeni ayak basmış olan göz kuzeye doğru yolculuğuna başlıyor, küçük Miss Veen'in zorla açılmış bacaklarının arasından yukarı. Paskırınızısı yosun üzerindeki bir çiy damlası üslûpsal karşılığını alev alev yanan elmacık kemiğinin üzerindeki akuamarin damlada buluyor. İç limandan içerilere doğru bir yolculuk, ortadaki kızın uzun beyaz sol kalçasını gözler önüne seriyor; hatıralık eşya satan tezgâhları ziyaret; Ada'nın kırmızı ojeli pençeleri, bir erkeğin anlaşılabilir derecede müteredditi, bağışlanabilir derecede pes etmiş bileğini loşça batı yönünden parlak kırmızı batı yönüne doğru ilerletiyor, bir de elmas gerdanlığının parıltısı ki, bu seferlik olmak üzere, Şekerler Ballar Caddesi'nin öteki (batıdaki) yanındaki akuamarinlerden çok da pahalı değiller. Adanın doğu sahilindeki yaralı bereli erkek çıplak, yarı yarıya gölgeler içinde ve bir bütün olarak bakıldığında daha az ilginç; gerçi kendisinin ya da belli bir turist çeşidi gibi aşırı heyecanlanmış, şahlanmış gördüklerinden. Mırıltısı-birden-yükselen (*et pour cause*) dorosen lambanın hemen batısına düşen yerdeki yeni döşenmiş duvarkâğıdının üzeri ortadaki kızın şerefine, Peru 'hanımelleri'ni ziyaret eden (korkarım sadece nektarı için değil, içindeki türlü hayvancıkları için

de) muhteşem Loddigesia Kolibrisi desenleriyle süslenmiş, bu arada yatağın o tarafındaki sehpanın üzerinde alçakça bir kibrit kutusu, bir sigara *karavançik*'i, bir Monako küllüğü, Voltemand'ın kötü polisiye romanı ve ametist rengi bir vazoda bir Lurid Oncidiunı orkidesi var. Van'in tarafındaki eşinin üzerinde de son derece sağlam fakat yakılmamış bir lamba, bir dorofon, bir kutu Wipex, bir okuma merceği, geri gelen Ardis albümü ve ayrı bir sayfa halinde Dr. Anbury'nin (genç Rattner'in nüktebaz takma adı) 'Beyin Kanserinin Müsebbibi Olarak Hafif Müzik'inin bir özel basımı var. Seslerin renkleri, renklerin kokuları olur. Lucette'in kehribarının ateşi gecenin içinden geçip Ada'nın kokusundan ve arzusundan akıyor ve Van'in lavanta moru tekesinin sınırında duruyor. İki değişik cine ait iştah, şer, muhabbet dolu on adet parmak teslim bayrağını çekmiş evcil yatak hayvanını okşuyorlar. Ada'nın çözülmüş kara saçları kazara yumruk yaptığı sol elinde tuttuğu mahalli hatıralık eşyayı gıdıklıyor, Ada cömertçe sergiliyor ganimetini. İmzasız ve çerçevesiz.

Üç aşağı beş yukarı böyle işte (çünkü ne sihirdir ne keramet Van'in aleti birden sıvılara karıştı ve Lucette, geceliğini kaptığı gibi, odasına kaçtı.) Bir dala konmuş lycaenid'in arka kanatlarını birbirine sürtmesine ya da bir meteliği kaybeden bir sihirbazın başparmağını ovuşturmasına benzer biçimde, kuyumcunun bir mücevheratın kıymetini parmak uçlarıyla tatlı tatlı ağarak koyulttuğu dükkânlardandı burası; tam da böyle dükkânlarda fırdönen bir sanatçı bulur kâh Griello'ya kâh Obieto'ya ait olduğu, kâh şaheser kâh sefil süfela ile öne sürülen ressamı meçhul tabloyu.

"Müthiş sinirli, zavallı kız," dedi Ada Van'in üzerinden Wipex'lere uzanarak. "Şu kahvaltıyı ısmarlayabilirsin artık- eğer tabii... aman ne güzel manzara! Orkideler gibi. Ben bir erkeğin hiç bu kadar hızla toparlandığını görmedim."

"Müstakbel Bayan Vinelander'den daha tecrübeli yüzlerce orospu ve onlarca yavru da aynı şeyi söyledi bana."

"Eskisi kadar zeki olmayabilirim," dedi Ada mahzun bir sesle. "Ama sadece dişi kedi değil, dişi bir vahşi kedi olan biri-

ni tanıyorum ki o da Cordula Tobacco nam-ı diğer Madame Perwitsky. Bugün gazetede Fransa'da kedilerin yüzde doksanının kanserden öldüklerini okudum. Polonya'da durum nedir bilmiyorum."

Van, bir müddet sonra kendini gözleme yemeye ADAdı (*aynen*! yay. haz.) Fakat Lucette ortalıkta görünmedi ve Ada, üzerinde hâlâ elmaslarıyla misafir odasına bakınca, beyaz valizle mavi kürklerin sırra kadem bastığını gördü. Yastığa, yeşil Arlen Göz Farıyla yazılmış bir not iğnelenmişti.

Bir gece daha kalsam aklımı kaçırabilirdim. Vernа'da ski yapmaya gidiyorum yünlüler içindeki diğer zavallı solucanlarla birlikte çok kötü hissediyorum kendimi.

Ada için.

Van, omurgayı dik tutarak omurgası olan düşünceler yazmak için edindiği ayaklı rahlenin yanına giderek şu aşağıdaki satırları yazdı:

Zavallı L.,
Bu kadar çabuk ayrılmana üzüldük. Esmeralda'mızı, denizkızımızı kandırıp hınzır bir şakaya alet ettiğimiz için daha da üzgünüz. Sana bu tarz şakalar bir daha kesinlikle yapılmayacaktır, sevgili ateşkuşum. Özr (Özür diliyoruz). Hatırlananlar, güzelliğin amberleri ve membranları sanatçıların ve budalaların bütün denetimi yitirmelerine yol açıyor. Dev hava gemilerinin pilotlarının hatta kabasaba, pis kokulu arabacıların bile bir çift yeşil göz ve bakır kızılı bir bukle uğruna akıllarından oldukları bilinir. Sana olan hayranlığımızı göstermek ve hatta seni eğlendirmek istedik, CK (Cennet Kuşu). Çok ileri gittik. Ben, Van, çok ileri gittim. Utanç verici fakat aslında masumane sahne için pişmanız. Duygusal stres ve kendini yeniden bulma zamanları. Yenilenme zamanları bunlar. Yoket ve unut.

Şefkatle kucaklarız, A & V.
(alfabetik sırayla)

"Bu bence hamasi, püritence bir saçmalık," dedi Ada Van'in mektubuna şöyle bir göz atınca. "Ona nefis bir *spazmoçka* ya-

şattık diye neden 'Özr'müş? Onu seviyorum ve senin ona zarar vermene hiçbir zaman izin verınem. Garip şey- biliyor musun, notunun tonundaki bir şey beni hayalimde (müsveddede 'hayat' yerine 'hayal' denmiş, Yay. Notu.) ilk kez kıskançlığa sevk ediyor. Van, Van, bir yerde, bir zaman, güneşlendikten ya da bir danstan sonra, onunla yatacaksın sen, Van!"

"Eğer senin aşk iksirlerin biterse. Ona bu satırları yollamama izin veriyor musun?"

"Evet fakat ben de bir iki kelime eklemek istiyorum."

Onun hamişinde şöyle deniyordu:

Yukarıda satırlar Van'e aittir, ben altına isteksizce imza atıyorum. Hamasi ve püritence bence. Sana tapıyorum, mon petit ve onun sana zarar vermesine hiçbir zaman izin vermem, ne kadar sevecenlikle ve gözü dönmüş biçimde de yapsa. Kraliçe'den sıkıldığın zaman uçağa atlayıp Hollanda ya da İtalya'ya gelmeyi düşünmez misin?

A.

"Hadi şimdi çıkıp bir parça taze hava alalım," önerisinde bulundu Van. "Pardus'ü ya da Peg'i eyerlemelerini söyleyeceğim."

"Dün gece iki adam beni tanıdı," dedi kız. "İki ayrı Kaliforniyalı, ama bana reverans yapmaya cesaret edemediler- yanı başımdaki o ipek smokinli kabadayı göz açtırmıyordu ki. Biri Anskar, prodüktör öteki ise Paul Whinnier, babanın Londralı alıbaplarından biri. Yatağa döneceğimizi umut etmiştim, nedense."

"Şimdi parkta atla bir gezintiye çıkacağız," dedi Van kararlı bir sesle ve her şeyden önce, mektubu Lucette'in oteline götürmesi için bir telefonla bir pazar kuryesi istedi- ya da çıkıp gitmişse Verine'daki tatil beldesine götürsündü.

"Herhalde ne yaptığının farkındasındır?" yorumunda bulundu Ada.

"Evet," dedi Van.

"Onun kalbini kırıyorsun," dedi Ada.

"Ada kız, kendimi adadığım kız," diye bağırdı Van, "ben ışıltılar saçan bir boşluğum. Uzun ve berbat bir hastalığın nekahet

devresindeyim. Benim çirkin yara izimi görünce ağladın, fakat artık hayat aşktan, kahkahadan ibaret olacak ve de konserve mısırdan. Kırılmış kalplere üzülüp ağlayamam, benimki henüz yenilerde onarıldı. Sen mavi bir peçe takarsın, bense beni eskrim hocam Pierre Legrand'a benzeten takma bir bıyık."

"*Au fond*," dedi Ada, "birinci dereceden kuzenlerin birlikte ata binmeye kesinkes hakları var. Hatta dans etme ve paten kaymaya da, isterlerse. Ne de olsa birinci dereceden kuzenler hemen hemen hemşire-birader sayılır. Dışarıda mavi, buz gibi, nefes kesen bir gün var."

Çok geçmeden hazırlanmıştı, birkaç dakikalığına birbirlerinden ayrılmadan önce, koridorda, asansörle merdivenlerin arasında yumuşak öpücüklere boğuldular.

"Kule," diye mırıldandı Van'in sorgulayan bakışlarına karşılık, tıpkı geçmişte o bal tadında sabahlarda yaptığı gibi, mutluluk kontrolü yapıyorlardı: "Ya sen?"

"Koskoca bir zigurrat."

9

Biraz araştırdıktan sonra, Elle Boyanmış Westernler (bu sanatla alakası olmayan çöllere verilen ad buydu) gösteren minnacık bir sinemada *Genç ve Bahtsız*'ın (1890) sezondışı bir gösterimine tesadüf ettiler. Matmazel Lariviere'in *Enfants Maudits*'inin suyunun suyu! Onun senaryosuna göre, Fransa'da bir şatoda, iki yeniyetme, ikiz çocuklarından birinin sevgilisi olan genç komşuyu baştan çıkaran annelerini zehirliyorlardı. Yazar zamanın serbestliklerine ve senaryo yazarlarının yoz fantezisine birçok ödün vermişti; fakat hem o hem de başrol oyuncusu aktris sonuçta ortaya çıkan, olay örgüsüne yapılan birden fazla müdahaleyle dolu filmi reddetmişlerdi. Olaylar döne dolaşa Arizona'da işlenmiş bir cinayetin hikâyesi olmuştu, kurban alkolik bir fahişe ile evlenmek üzere olan dul bir erkekti, Marina gayet sağduyulu davranarak, rolü canlandırmayı reddetmişti. Fakat zavallı küçük Ada, bir *traktir*'de (yol kenarı meyhanesi)

geçen iki dakikalık küçücük rolüne dört elle sarılmıştı. Provalar sırasında, masalar arasından kıvrıla kıvrıla yürüyen barınaid rolünde hiç de fena olmadığını düşünmüştü- ta ki yönetmen ona sallapati bir 'çaylak' gibi yürüdüğünü söyleyinceye kadar. Kız ortaya çıkan filmi seyretmeye tenezzül etmemişti, Van'in de şimdi kalkıp filmi seyretmesini istemiyordu. Fakat Van aynı yönetmenin, G.A. Vronsky'nin, Ada'ya her zaman günün birinde Lenore Colline'e dublörlük yapacak kadar güzel olduğunu söylediğini hatırlattı; beriki de yirmisinde Ada gibi cazip biçimde sarsaktı, bir odayı boylu boyunca katederken o da omuzlarını kaldırıp onun gibi öne doğru hamle ederdi. Mecburen fragmanları seyrettikten sonra, sıra *Genç ve Bahtsız*'a geldi, bir de ne görsünler, bar bölümünün barmaid sahnesi kesilmiş- fakat Van'in nezaket gösterip, Ada'nın dirseğinin son derece belirgin bir gölgesinin kaldığını iddia etti.

Ertesi gün, kara divanlı, sarı yastıklı ve yeni penceresi dimdik, kesintisiz, ağır ağır aşağı doğru dökülen kar tanelerini büyütürmüş gibi gösteren cereyan geçirmez cumbalı (tesadüf, aynı sahne *Keyif ve Kelebek* dergisinin pencere kenarında duran son sayısında da stilize biçimde yer alıyordu) küçük oturma odasında, Ada 'dramatik kariyeri' konusunu açtı. Mesele gizliden gizliye Van'in midesini bulandırıyordu (öyle ki, bunun yanında Ada'nın Tabiat Tutkusu nostaljik bir görkeme bürünüyordu) Van için yazılı söz yalnızca soyut arınmışhğı içinde, kendi kadar ideal bir zihne yaptığı tekrarı olmayan davet içinde varolurdu. Yalnızca yaratıcısına aitti ve bir mukallit tarafından söylenemez ya da canlandırılamazdı (Ada bunun olabileceğini iddia ediyordu), edilirse bir başkasının zihninin ölümcül hançeri sanatçıyı daha sanatının beşiğinde yokederdi. Bir tiyatro oyunu yazılı halinde, içsel değer olarak, yazarın kendisi tarafından sahneye konulmuş olarak en iyi performansından bile üstündü. Bunun dışında, Van, sesli sinemanın canlı tiyatro gösterisine yeğ olduğu konusunda Ada'yla hemfikirdi, sebebi de basitti, yönetmen sınırsız sayıda performans aracılığıyla kendi kusursuzluk standartlarını tutturabilir ve sürdürebilirdi.

İkisi de, kızın meslek icabı 'çekim mekânı' denen yerlere gitmesinin gerektireceği ayrılıkları tasavvur edemedikleri gibi birlikte Hollywood, ABD ya da Ivydell, İngiltere ya da Kahiredeki kesme şeker beyazı Cohnritz oteli gibi Argus misali bingözlü yerlere gidip oralarda yaşayabileceklerini tasavvur edemiyorlardı. İşin aslı, ikisi de güzelim kumru mavisi Manhattan semalarında halihazırdaki *tableau vivant*'larının ötesinde herhangi bir hayat tasavvur edemiyorlardı. Ada, on dört yaşında, bir kuyruklu yıldız gibi göklere yükseleceğine ve bir zirvede, müthiş bir gümbürtü koparark, prizmadan geçen ışık gibi gözyaşları dökeceğine ciddi olarak inanmıştı. Başarı kazanamamış fakat yetenekli aktrislerden olduğu gibi Stan Slavski'den de (öbürünün akrabası değil, bir sahne ismi de değil) drama, umarsızlık, umut dersleri almıştı. İlk sahneye çıkışı sessiz sedasız küçük bir felaketti; müteakip sahneye çıkışlarını samimiyetle alkışlayan sadece yakın arkadaş çevresi olmuştu.

"İnsanın ilk aşkı," dedi Van'e, "ilk kez ayakta alkışlanmasıdır ve büyük sanatçıları yaratan da *budur*- Stan'la kız arkadaşı, *Uçan Halkalar*'da Miss Spangle Triangle rolünü oynayan hani, bana bu konuda teminat verdiler. Takdir denilen şey bazen son çelengi bekleyebilirmiş."

"*Bosh*! (Zırva!)" dedi Van.

"Tam öyle- o kendisi de geçmişin Amsterdam'larında eleştirmen bozuntularınca yuhalanmış, şimdi bak aradan üç yüzyıl geçtikten sonra her türlü Metod Grupisi tarafından nasıl da taklit ediliyor! Hâlâ bir yeteneğim olduğunu düşünüyorum, ama belki de doğru *podhod*'u (yaklaşım) yetenekle karıştırıyorumdur, yetenek geçmiş sanattan süzülüp alınmış kurallara zırnık metelik vermez!"

"Eh, en azından bunu biliyorsun," dedi Van; "hem mektuplarından birinde de bu konu üzerinde uzun uzun durmuştun."

"Bana her zaman öyle gelir ki mesela, oyunculuk şu ya da bu 'karakterler'e ya da 'tipler'e, sosyal bir temanın *fokus-pokus*'una fokuslanmış olmamalı, münhasıran yazarın öznel ve benzersiz şiirine odaklanmah, çünkü aralarından en büyüklerinin de kanıtladığı gibi oyun yazarları, şairlere romancılardan daha ya-

kındırlar. 'Gerçek' hayatta hepimiz mutlak bir boşluğun içindeki rastlansal yaratıklarız- eğer sanatçı kendimizsek o başka, tabii; ama iyi bir piyeste bana yazarın avucuna alınmış, sansür heyetini geçmiş gitmiş, güvendeymişim gibi gelir, önümde sadece soluk alıp veren mürekkep gibi bir siyahlık vardır (Dördüncü-Kapı'mız, Zaman yerine), şaşkın Will tarafından kucaklanmış hissederim kendimi (o seni ben zannetmişti) ya da o çok daha normal Anton Pavloviç'in ki uzun kara saçları her zaman tutkuyla sevmiştir."

"Bunu da yazmıştın bana zamanında."

Ada'nın 1891'de başlayan sahne hayatı annesinin yirmi beş yıllık kariyerinin bitişine tesadüf ediyordu. Dahası, ikisi de Çehov'un *Dört Kızkardeş*'inde oynamışlardı. Ada, Yakima Tiyatro Akademisi'nin mütevazı sahnesinde İrina'yı oynamıştı; bu bir parça kısaltılmış versiyondu, mesela yalnızca Varvara Hemşire'ye, o çalçene *originalka*'ya ('tuhaf kadın,' der ona Maşa) göndermeler alıkonmuş, fakat onun göründüğü sahneler çıkarılmıştı, öyle ki oyunun adı pekâlâ *Üç Kızkardeş* de olabilirdi, oyun hakkında çıkan yerel yazıların esprili olanlarında da öyle denilmişti zaten. Marina'nın daha etraflı bir sinema versiyonunda canlandırdığı rol ise (biraz genişletilmiş) rahibe rolüydü; film de o da hiç hak etmedikleri büyük övgülerle karşılanmışlardı.

"Sahneye çıkmaya karar verdiğimden beri," dedi Ada (kendisinin notlarından yararlanıyoruz), "Marina'nın vasatlığı bir hayalet gibi peşimi bırakmadı, *au dire de la critique*, ya onu görmezden gelmişler ya da onu diğer 'vazifesini ifa edenler'le birlikte bir toplu mezara atmışlardı; ya da eğer rol yeterince büyükse, ölçü 'ruhsuz'dan 'duyarlı'ya (oyunculuğuna edilmiş en büyük iltifat) kadar uzanabilirdi. *Benim* kariyerimin en hassas anında ise bizimki kalkmış dosta düşmana çileden çıkarıcı yorumlar yolluyordu, 'Durmanova nevrotik rahibe rolünde kusursuz, temelde durağan ve epizodik bir rolü bir *bilmemne, bilmemne, bilmemneye dönüştürmüş...*"

"Tabii, sinemada dil sorunu yok," diye sözünü sürdürdü Ada (Van bastırmaktan çok yuttu esnemesini) 'Marina ve erkek

oyuncuların üçünün yerel diyalekti bilmeyen diğer oyunculara yapılan fevkalade dublaja gereksinimleri yoktu; fakat bizim sefil Yakima produksiyonu sadece iki Rus'a bel bağlayabiliyordu, Stan'ın 'himaye'sindeki Altshuler, Baron Nikolay Livoviç Tuzenbach-Krone-Altschauer rolünde ve İrina rolünde ben, *la pauvre et noble enfant*, bir perdede santral memuresiyim, bir diğerinde şehir meclisinde çalışıyorum, sonunda da mektep hocasıyım. Geri kalan herkes bir aksan salatası halindeydi- İngilizce, Fransızca, İtalyanca- ha, 'pencere'nin İtalyancası nedir?"

"*Finestra, sestra*," dedi Van, deli süflör taklidi yaparak.

"'İrina (hıçkıra hıçkıra ağlayarak): "Nereye nereye gitti hepsi? Hepsi, hepsii unutuldu, kafamın içi çorba gibi- 'tavan'ın ya da mesela 'pencere'nin İtalyancası aklıma gelmiyor...'"

"Hayır, o tiradda 'pencere' önce gelir," dedi Van, "çünkü etrafına bakınır, sonra yukarı bakar; düşüncenin izlediği doğal sırayla."

"Evet, tabii; 'pencere'yle boğuşmayı sürdürürken, yukarı bakar ve aynı derecede bilmecemsi 'tavan'la göz göze gelir. Hatta, bu sahneyi senin psikolojik yorumunla oynadığıma da eminim, fakat ne fark eder, ne fark etti? - temsil son derece fenaydı, benim baron iki replikten birini unutup duruyordu- fakat Marina, Marina kendi gölgeler aleminde *fevkaladeydi*! 'On-bir yıl geçti bir bir Moskova'dan ayrılalı'" (Şu anda Varvara'yı oynayan Ada, rahibenin 'şarkı söyler-yakarır gibi tonunu' taklit ediyordu, (Çehov'un deyişiyle *peruçiyi ton bogomolki*, ki Marina bunu insanı kızdıracak kadar güzel yapardı) 'Eski Basmannaya Caddesi, hani yılcıklar (*godkov*) önce (İrina'ya dönerek) senin dünyaya geldiğin yer, Busman Yolu olmuş artık, iki tarafına atölyeler ve garajlar dizili (İrina gözyaşlarını tutmaya çalışır). O zaman neden geri dönmek isteyesin ki, Arinuşka? (İrina cevap vermez, hıçkırıklara boğulur)' Tabii, her iyi oyuncunun yaptığı gibi, annem de epeyce bir doğaçlardı, Allah selamet versin. Ayrıca Lenore'nin ucuz İrlanda aksanının yerini de onun sesi alıyor- o taze, ahenkli Rusçası!"

Van filmi görmüş ve beğenmişti. Sonsuz zarifllikte ve melankolik İrlandalı bir kız olan Lenore Colline-

Oh! qui me rendra ma colline
Et le grand chene and my colleen!

- müthiş benziyordu annesiyle birlikte *Belladonna* sinema dergisi için fotoğraf çektirmiş olan Ardis Ada'ya, Gregg Ermian gönderınişti dergiyi Van'e, tam film piyasaya çıkmadan önce, Kaliforniya'da bir *patio*'da teyzesiyle-kuzinini birlikte görmek hoşuna gider diye düşünmüştü. Müteveffa General Prozorov'un en büyük kızı Varvara, Sahne 1'de uzakta, Tsitskar'daki manastırından kalkıp, İrina'nın doğum gününde hep birlikte çay içmek üzere Olga, Maşa ve İrina'nın yanına, Kuzey Kanady'deki, Akimsk Körfezi'nin ücra bir köşesi olan (Perınwail adıyla da bilinen) Perm'e gelir. Rahibeyi hayalkırıklığına uğratan bir biçimde, üç kızkardeşi yalnızca tek şeyin düşünü kurmaktadırlar- serin, nemli, sivrisinek dolu fakat bunun dışında hoş ve huzur dolu bu yeri, Irina'nın taktığı isimle 'Perınanant'ı terk edip, Estotiland'm eski başkenti uzak, günahkâr Moskova, Idaho'daki parıltılı hayata göçmek. Oyunun, bir başyapıtın o hafif iç geçirişini pek tutturamayan ilk versiyonunda, Çeçof (o yıl, Nice'de Gounod Sokağı, dokuz numaradaki o iğrenç Pension Russe'de kalırken adını böyle yazıyordu) iki sayfalık gülünç bir açılış sahnesine başından atıp kurtulmak istediği bütün bilgileri, öbek öbek hatırlananları ve takvim tarihlerini tıkıştırır- üç mutsuz Estotyalı kadının nahif omuzlarının taşıyamayacağı kadar ağır bir yük. Daha sonra bu bilgiyi oldukça uzun bir sahneye sokmuştur, bu sahnede Varvara'nın *monaşka*'sından kalkıp gelişi seyircinin dinmek bilmez merakını tatmin etmek için gereken bütün konuşmalara bahane sağlar. Bu hayırlı bir dramaturjik çözümdü fakat ne yazık ki (oyunla alakası sahici olmayan bütün karakterlerin başına geldiği gibi) rahibe bir türlü gitmez ve yazar üçüncü ve sondan bir önceki sahneye kadar bohçasını eline verip manastırına yollayamaz onu.

"Herhalde," dedi Van (bebeğinin huyunu bildiği için), "İrina'n için Marina'dan bazı tüyolar istememişsindir?"

"Sadece kavga çıkarırdı. Onun önerileri beni hep mutsuz etti çünkü hep alaycı, hakaret eder gibi söylerdi bunları. Anne

kuşların zavallı küçük kuyruksuz yavrulara uçmayı öğrenmekte başarısız olduklarında nevrotik öfke ve alay krizlerine kapıldıklarını söylerler. Canıma tak etti o halleri. Bak, bu da *benim* fiyaskonun program dergisi."

Van oyuncuların ve oyun kişilerinin listesine şöyle bir göz attı ve iki eğlendirici ayrıntıyla karşılaştı; topçu yüzbaşısı Fedotik rolü (komedi değeri sürekli fotoğraf makinesiyle çıt-çıt birşeyler çekmesinden ileri geliyordu) 'Kim (Yakim'in kısaltılmışı) Eskimosof' diye birine verilmişti. 'John Starling' adında biri ise Skvorzov (son perdedeki oldukça amatörce bir düelloda şahit rolü) rolünü oynuyordu ki Skvorzov adı *skvorze*'den türetilmişti, yani 'starling', yani saksağan. Bu sonuncu bilgiyi Ada'ya ilettiğinde, kız Eski Dünyalı kızların âdeti olduğu üzere al al oldu.

"Evet," dedi, "çok da hoş bir oğlandı, onunla biraz flört de ettim fakat üzerindeki baskı ve eski hayatından kopmak ona ağır geldi- ergenlik çağından beri Dangleleaf adında şişko bir bale yönetmeninin oğlanı olmuştu ve sonunda da intihar etti. Görüyorsun ya ("kızarınanın yerini şimdi *matovaya* bir solgunluk alır") Permi'in hayatımda bıraktığı lekelerden bir tekini bile gizlemiyorum."

"Anlıyorum. Peki Yakim-"

"A, o bir hiçti."

"Hayır demek istiyorum ki, Yakim en azından adaşının yaptığı gibi senin erkek kardeşini yavuklusunu kucaklarken gösteren bir fotoğraf çekmemiş. Kızı canlandıran Dawn de Laire."

"Ondan emin değilim.Yönetmenimizin biraz güldürü unsuruna karşı olmadığını hatırlıyor gibiyim."

"Dawn, *en robe rose et verte*, 1. Perde'nin sonunda."

"Sanıyorum kulisten bir deklanşör tıkırtısı geldi ve seyircilerden sıhhatli bir kıkırdama yükseldi. Zavallı Starling'in oyundaki tek görevi sahne dışında Kama Nehri üzerindeki bir sandaldan bağırarak nişanlının düello alanına gelmesi gerektiğini bildirmekti."

Fakat şimdi geliniz, Çehov'un arkadaşı Kont Tolstoy'un didaktik metaforculuğuna bir bakalım.

Eski Dünya'nın Alp dağları altına düşen kuşağındaki eski otellerin o eski dolaplarını hepimiz biliriz. İnsan onları önce büyük bir dikkatle, ağır ağır açar, kapı yarı yolda saldığı içimizi ezen gıcırtıyı, giderek yükselen o iniltiyi salmasın diye boşu boşuna dua ederiz. Ne var ki insan, kapıyı hızla, tek, kararlı bir hareketle açacak olursa mendebur menteşelerin gafil avlanacaklarını ve zafere, sessizliğe ulaşılacağını çok geçmeden keşfeder. Van'le Ada da, onları doldurup yutan bu dörtbaşı mamur ve güçlü mutluluğa rağmen (burada Eros'un ezip buruşturulmuş 'rose'unu kastetmiyoruz) kimi anıların kapılarının kapalı kalması gerektiğini, yoksa onların korkunç iniltileriyle ruhun bütün sinirlerini titreteceklerini biliyorlardı. Fakat işlem hızla yerine getirilirse, hazmedilmez kötülükler çarçabuk, iki nükte arasına sıkıştırılırsa, hayatın kapısını hızla açıverirken hayatın kendi narkozunun unutulmaz azapları azaltması ihtimali vardır.

Arada sırada kız Van'in cinsel kabahatlerini ti'ye alsa da, genel olarak onları görmezden geliyordu, sanki sessiz bir anlaşma uyarınca, kendi zaaflarını da düşünerek ondan da aynı hoşgörüyü bekler gibiydi. Oğlan kızdan daha fazla sorgu sual meraklısıydı fakat kızın ağzından mektuplarınndan edindiğinden daha fazla bilgi alamıyordu. Ada geçmişteki hayranlarını buraya kadar bize anlatılan hatlar ve hatalar çerçevesinde çiziyordu; performans yetersizlikleri, ruhsuz oluşları, birer hiç oluşları, kendisine gelince kadın olarak herkese kolayca merhamet duyması, hijyen ve sağlık konusundaki bazı kusurları. Bunlarsa Van'i tutkuyla yapılmış, dikbaşlı bir ihanet itirafından çok daha fazla yaralıyorlardı. Ada kendisinin ve Van'in duyusal günahlarının üstüne çıkmaya kararlıydı; 'duyusal' sıfatını 'duygusuz' ve 'ruhsuz'la eş tutuyor gibiydi; bu yüzden de iki genç kahramanımızın da sessizce ve ürkekçe inandıkları 'bu dünya'da yerleri yoktu sanki.Van da aynı mantık çizgisini izlemeye çalışıyordu, ama geçmişte en karanlık anın öncesinde yaşadığı en aydınlık anlarında bile tatmadığı doruklara ulaşırken dahi azap ve utanç duygularından kurtulamıyordu.

10

Birçok önlem aldılar- hepsi de tamamıyla yararsızdı, çünkü okuyacağınız bölümün sonunu (yazılmış ve dosyalanmış kaldırılmıştır) hiçbir şey değiştiremez. Sadece Lucette ve ona ve Ada'ya postalarını ulaştıran ajans biliyordu Van'in adresini. Van Demon'ın bankasındaki dost bir yardımcı hanımdan, basının Mart'ın 30'una kadar Manhattan'da boy göstermeyeceğini kesinkes öğrendi. Hiçbir zaman eve birlikte girmediler ya da birlikte çıkmadılar, günlük gezintilerine başlamak için Kütüphane'de ya da bir bonmarşede randevulaşıyorlardı- gelgelelim kuralı bozdukları tek keresinde (Ada panik dolu birkaç saniye boyunca asansörde kalmış, Van ise mutlu mutlu merdivenlerden sekerek ortak zirvelerinden aşağıya inmişti) dosdoğru sütlü kahve-gri uzun tüylü minik Yorkshire terrier'siyle apartman kapısının önünden geçmekte olan ihtiyar Mrs. Arfour'un görüş alanına daldılar. Kadın anında kesin bağlantı kurdu kafasında; iki aileyi de yıllardır tanıyordu ve çene takırdatan (çene çalmaktan ziyade) Ada'dan, tam kendisi yani Ada, Batı'dan döndüğü sıra Van'in de tesadüfen kentte bulunduğunu öğrenmek ilgisini çekti; Marina iyiydi; Demon, Meksika'da ya da Sesmika'daydı; Lenore Colline'nin böyle çok şirin bir süs köpeği vardı, onun da tüyleri böyle şirin şirin sırtından ikiye ayrılıyordu. O gün (3 Şubat 1893) Van gırtlağına kadar rüşvete boğulmuş kapıcıya yeniden rüşvet verdi ve herhangi bir ziyaretçinin, özellikle de tırtıl kılıklı köpeği olan, bir dişçinin dul karısının herhangi bir Veen hakkında sorabileceği her türlü soruya kısaca en ufak bir bilgisi olmadığını söyleyerek cevap vermesini bildirdi. Tek hesaba katmadıkları şahsiyet, genellikle bir iskelet ya da melek olarak resmedilen ihtiyar şarlatandı.

Van'in babası bir Santiago'daki deprem sonuçlarına göz atmak üzere öbür Santiago'dan daha yeni ayrılmıştı ki, Ladore Hastanesi'nden Dan'in ölmekte olduğunu bildiren bir telgraf geldi. Demon anında Manhattan'a yollandı, gözleri alev alev yanarak, kanatları hışırdayarak. Onu yolundan alıkoyacak pek bir işi yoktu.

Kuzey Florida'daki bizim Tent adını verdiğimiz, orayı inşa eden Tobakov'un denizcilerinin ise Palatka dedikleri mehtaplı beyaz kentin havaalanında motor bozulunca uçak değiştirmek zorunda kalan Demon, şehirlererarası bir telefon konuşması yaptı ve her şeyi beklenmedik derecede teferruatlı anlatan Dr. Nikulin'den (büyük kemirgen uzmanı Kunikulinov'un torunu- maruldan kurtuluş yok) Dan'in nasıl öldüğünü eksiksiz olarak dinledi. Daniel Veen'in hayatı klişe ile groteskin bir karışımı olmuştu; ama ölümünde artistik bir yan vardı, çünkü adamın hayatının son dönemlerinde Hieronymus Bosch adı ile bağlantılı tablolara ve sahtelerine karşı geliştirdiği tutkuyu yansıtıyordu (kuzeni, doktoru değil, hemen anlamıştı bunu).

Ertesi gün, 5 Şubat, Manhattan (kış) saatiyle akşama doğru saat dokuz sıralarında, Dan'in avukatına giden Demon, tam Alexis Caddesi'nden karşıya geçmek üzereyken, bulunduğu kaldırımdan peşinde minyatür terrier'siyle ona doğru gelen çok eski ve önemsiz bir tanıdığı, Mrs. Arfour'u gördü. Hiç tereddütsüz, kaldırımın kıyısında durdu ve havaya kaldıracak şapkası olmadığından (yağmurlukla şapka takılmıyordu ve ayrıca uykusuz bir yolculuğun üzerine önündeki güne katlanabilmek için son derece egzotik ve güçlü bir hap almıştı) ince şemsiyesini havada sallamakla -gayet uygundu- yetindi; kadının dişçi kocasının hastaya ağzını çalkalatan kızlarından birini hatırladı, içi bir hoş oldu; ve beygiri ağır ağır yol alan bir sebze arabasının önünden karşıya geçip Mrs.R4'ün yoluna hiç çıkmadı. Ama tam da böyle bir durumu göz önünde bulunduran kader ona bir alternatif hazırlamıştı. Demon sık sık öğle yemeği yediği Monaco'nun yanından geçip giderken (ya da, hap göz önünde bulundurulursa, sersem sersem ilerlerken) oğlunun (kendisine 'ulaşmayı' başaramamıştı) hâlâ o güzel binanm çatı katı dairesinde o sıkıcı, küçük Cordula de Prey'le yaşamakta olabileceği aklına geldi. Hiç o kata çıkmamıştı- yoksa çıkmış mıydı? Van'le bir iş konusunu konuşmak için? Güneşin buğusuyla titreşen bir terasta? Buğulu bir içki? (İçmişti, doğru, ama Cordula sıkıcı değildi ve zaten o sırada orda yoktu.)

Basit ve fikr-i takip açısından şık bir düşünceyle, gökyüzünün her yerde tek ve aynı olduğunu (beyazdır, içinde minimin-nacık çok renkli optik kıvılcımlar vardır) aklından geçirerek, Demon lobiye daldı ve kızıla çalan sarışın bir garsonun girmiş olduğu asansöre yetişti, garson dingildek, tekerlekli bir servis masasının üzerinde parlak, pek hafifçe çizilmiş gümüş kapaklı tepsilerde iki kişilik kahvaltı, tepsilerin arasında da *Manhattan Times* gazetesi götürüyordu yukarıya. Oğlu hâlâ orada yukarıda oturuyor mu diye sordu Demon otomatikman, kubbelerin arasına daha asil bir metalden bir parça yerleştirerek. *Si*, diye onayladı sırıtkan sersem, bütün kışı hanım arkadaşıyla birlikte yukarıda geçirmişlerdi.

"O halde yolumuz aynı," dedi Demon, oburca bir hevesle Monaco'nun kahvesinin kokusunu burnuna çekerek, beyninin esintisinde salınan tropik otların gölgeleri kokuyu daha da abartıyordu.

O unutulması imkânsız sabahta, Van, kahvaltı ısmarladıktan sonra, küvetten yeni çıkmış üzerine çilek kırmızısı havlu bornozunu geçirmişti ki yan odadan Valerio'nun sesini duyduğunu sandı. Terliklerini sürüye sürüye, akordu bozuk bir şarkı mırıldanarak o yana doğru gitti, gittikçe artan bir mutlulukla dolu yeni bir güne başlamaya can atmaktaydı (sivri, küçük bir köşe daha törpülenip yuvarlatılmış, geçmişin sert bir çıkıntısına daha bu yeni ışıltılı düzene uysun diye yeniden biçim verilmişti.)

Baştan aşağı karalar giyinmiş, kara tozluklu, kara şallı Demon, monoklü her zamankinden de enli, kara bir kurdelenin ucunda sallanarak kahvaltı masasının başında oturuyordu, bir elinde bir fincan kahve, ötekinde *Times'ın* elverişli bir biçimde kıvrılmış ekonomi sayfası.

Hafifçe irkildi ve sıçrayarak fincanını yerine koydu, anlık zihninin oldukça bol resimli kataloğuna nakşedilmiş belli bir resmin ışıklı sol alt köşesindeki ısrarcı detayla karşısındaki arasında bir renk tesadüfü olduğunu fark etmişti.

Van'in tek aklına gelen "Yalnız değilim," (*je ne suis pa seul*) demek oldu. Fakat Demon getirdiği kötü haberle o kadar dolup taşmaktaydı ki, sersem oğlanın imâsını anlayacak halde

değildi, ki o sersem oğlanın da tek yapması gereken yan odaya girip sonra gerisin geriye çıkmak olmalıydı (kapıyı arkasından kilitleyerek- yıllar, yıllarca yitirilecek yaşamı dikkatlice kilit altına almalıydı), onun yerine babasının iskemlesinin yanında dikilip durdu.

Ağız marifetiyle zavallı bedeninden birkaç damla 'zevyk' (ihtiyar orospu 'zevk' kelimesini böyle telaffuz ediyordu) çıkarabildiği için Dan'in ötekilere yeğleyip alıp Ardis'e götürdüğü, koca memeli fakat bunun dışında iğrenç bakıcı Bess'in (Rusça'da 'iblis' demektir) ifadesine göre, Dan epeydir, hatta Ada'nın ayrılışından önce bile, kurbağayla kemirgen arası bir şeytanın sırtına binerek kendisini ebediyetin işkencehanelerine çekip götürmek istediğinden yakınıp durmuştu. Dan, Dr. Nikulin'e üstüne binenin kara, solgun karınlı, sırtı bok böceğinin sırtı gibi parlayan bağa kabuklu olduğunu ve ön uzvunda havaya kaldırılmış bir bıçak tuttuğunu anlatmıştı. Ocak sonlarında çok soğuk bir gün, Dan mahzendeki bir labirentten ve alet edavatın durduğu odadan geçerek kaçmış, Ardis'in kahverengi çalılıklarına gizlenmişti; gövdesinden koşum gibi sarkan kırmızı bir banyo havlusu dışında çıplaktı ve son derece zahmetli kaçışına rağmen, görünmez bir süvarinin altındaki sakat bir at gibi dört ayak üzerinde ağaçlıkların derinliklerine karışmıştı. Öte yandan, bizimki Ada'yı uyarmaya kalkışsa, koca Ada'sı, kalın örtücü kapıyı açtığı anda esneyip geri dönüşü olmayan sevecen sözler mırıldanabilirdi.

"Rica ederim, efendim," dedi Van, "aşağıya ininiz, giyinir giyinmez yanınıza geleceğim. Nazik bir durum söz konusu."

"Hadi, hadi," diye cevap verdi Demon, monoklünü düşürüp sonra tekrar yerine takarak. "Cordula kusura bakmaz."

"Cordula değil, çok daha fena etkilenebilecek bir kız" - (giderek batıyordu!). "Allah cezasını versin Cordula'nın! Cordula artık Mrs. Tobak oldu."

"Tabii ya!" diye bağırdı Demon. "Ne aptalım! Ada'nın nişanlısı söylemişti hatırladım- o ve oğul Tobak bir süre Phoenix'de aynı bankada çalışmışlar. Taa-*bii*. Şahane, geniş omuzlu, mavi gözlü, sarışın bir çocuktu. Eski Bostonlu Tobakoviç!"

"Umurumda değil," dedi dişlerini kenetlemiş Van, "topal, çarmıha gerilmiş, albino bir tosbağa da olsa bana yazmaz. Lütfen, baba, bakm gerçekten-"

"Komik bunu söylemen. Sadece zavallı kuzen Dan'in garip Boschvari bir ölümle öldüğünü söylemek için uğradım. Görülmemiş bir kemirgen sırtına binip evden dışarı mı uğratmış onu, ne. Çok geç buldular, Nikulin'in kliniğinde can verdi, resmin o detayını sayıklayıp durarak. Aileyi toplayacağım diye göbeğim çatlıyor. Tablo şu anda Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nde duruyor."

"Baba, kusura bakma- ama sana bir şey anlatmaya çalışıyorum-"

"Yazmayı becerebilseydim," dedi Demon hülyalı hülyalı, "hiç kuşkusuz gereğinden fazla kelime kullanarak, nasıl tutkuyla, nasıl kor gibi yana yana, nasıl ensest -evet, *c'est le mot*- bir ilişki içinde buluştuklarını anlatırdım sana sanatla bilimin, bir böcekte, bir ardıç kuşunda, hatta o dükalık armalarındaki ısırganların tek bir devedikeninde. Ada açık hava seven bir adamla evleniyor, fakat kendi zihni kapalı bir müze, o ve sevgili Lucette bir keresinde dikkatimi, hafif ürpertici bir rastlantıyla, aynı ressamın şu öteki, üç kanatlı eserine çekmişlerdi, yaklaşık 1500'lerde yapılmış, hani o muazzam müstehzi hazlar bahçesi, daha doğrusu o resimdeki kelebeklere - sağdaki levhanın ortasında bir Meadow Brown, dişisi ve bir de ortada levhada bir Tortoiseshell, bir çiçeğin üzerine konmuş gibi resmedilmiş- buradaki 'gibi'ye dikkat et, çünkü önümüzde bu hayran olunası iki küçük kızın bilgilerinin kesinliğinin bir delili var, çünkü dediklerine göre kelebeğin *yanlış* bölümü imiş resmedilen, eğer böyle profilden bakacaksak, gördüğümüz alt kanat olmalıymış, fakat anlaşılan Bosch penceresinin girintisinde üç beş kanat bulmuş ve kanatları yanlış biçimde katlanmış kelebeği resmederken daha cicili bicili olan üst kanatı resmetmiş. Diyeceğim, ezoterik anlamı, kelebeğin ardındaki mitosu, Bosch'un kendi yaşadığı zamanın abuksubuk birşeylerini dile getirdiğini sanan başyapıt avcısını falan ipliediğim yok, alegoriye alerjim vardır, çok eminim ki ressam

sırf kontur ve renk keyfine göre rastgele fanteziler çiftleştirmekteydi orada, kuzinlerine de dediğim gibi, görnemiz gereken gözün hazzıdır orada, ressamla *birlikte* kucakladığın kadın büyüklüğünde çileğin dokusu ve kokusu ya da alışılmadık bir vücut deliğinin verdiği o şahane şaşkınlık - fakat sen beni dinlemiyorsun, gitmemi istiyorsun ki kızın güzellik uykusunu bölesin, şanslı kerata! *A propos*, Lucette'i haberdar edemedim, İtalya'da bir yerlerde ama Marina'nın izini buldum Tsitsikar'da -orada Belokonsk Piskoposuyla flörtte- akşama doğru gelecek, şüphesiz *pleureuses*'ini kuşanmış olarak, yakışır da haspaya, sonra kalkar *a trois* Ladore'ye yollanırız, çünkü sanmıyorum ki-"

Acaba parlak renkli bir Şili maddesinin etkisi altında mıydı? Bu sel durdurulur gibi değildi, çılgın bir tayf, konuşan bir palet-

"- yoo gerçekten, Ada'yı Agavia'sında rahatsız etmemeliyiz diyorum. O -Vinelander yani- şu muhteşem Varenjler'in ahfadı, a,h,f,a,d,ı hani Tunç Tatarları ya da Kızıl Mongolları -ya da her kimse- dize getirenler, ki berikiler de daha eskiden Tunç Süvarileri dize getirmişlerdi -*bizim* Batı uygarlığının eseri gazinoların tarihinin şanslı bir noktasında Rus ruletimizi ve İrlanda kenefimizi işin içine sokmalarından çok önce."

"Çok ama çok, çirkin biçimde affınızı rica edeceğim," dedi Van, "Dan Amcanın ölümü, sizin büyük üzüntünüz, bütün bunları anlıyorum fakat kız arkadaşının kahvesi soğuyor ve sayıp döktüğünüz bu cehennemî ıvır zıvırı yatak odamıza alamayacağım."

"Gidiyorum. Gidiyorum. Ne de olsa uzun zamandır görüşmedik- ne zamandır, ağustos? Her neyse, kızın eskiden yatağını paylaşan Cordula'dan daha güzel olduğunu umarım, hafifmeşrep çocuk!"

Hafif çakırkeyif mi, yoksa? Ya da dragonara mı, ejder tohumu? Kesinlikle alkol kokuyordu. Lütfen, lütfen, lütfen git.

"Eldivenlerim! Pelerin! Teşekkür ederim. W.C.'ni kullanabilir miyim? Hayır mı? Peki. Başka yerde giderim. Gelebildiğince çabuk gel, Marina'yla havalaanında saat dört sularında buluşacağız, sonra vızlayıp cenazenin başına gideceğiz, sonra-"

İşte o anda Ada içeri girdi. Çıplak değildi- yo, hayır; Valerio'yu şoke etmemek için pembe bir sabahlık giymişti - rahat rahat saçlarını tarıyordu, tatlı ve mahmur. Hatası '*Boje moy*!' diye haykırıp, şimşek hızıyla gerisin geriye yatak odasının alacakaranlığına kaçmak oldu. O bir saniyenin yırtığında her şey yitirilmişti.

"Ya da daha doğrusu- hemen gelin, ikiniz birden, randevumu iptal edip şimdi eve dönüyorum." Dedi ya da dediğini sandı, söylev çekenlerin kendine hakimiyeti ve o tane tane konuşmasıyla; çam devirenleri, martaval atanları, ağzı kalabalık simsarları, suçlu mektep çocuklarını öyle bir korkutur, muma çevirirdi ki bununla. Hele şu anda- her şeyin cehennemin alevlerini boyladığı şu anda; Dan'in Dr. Nikulin'e ve hemşire Bellabestia'ya ('Bess') son nefesini verirken söylediği gibi, Jeroen Anthiszoon van Aeken'in ve onun *enigmatica arte*'sinin *molti aspetti affascinati* dolu cehenneminin. Hemşireye bir bavul dolusu müze kataloguyla en iyi ikinci sondasını vasiyet etmişti.

11

Ejder tohumunun etkisi geçmişti; ilacın ard etkileri hoş değildir, sanki zihnin bütün rengi çekilip gitmiş gibi, fiziksel yorgunluk sonucu düşüncelerde bir kaskatılığa yol açarlar. Demon şu anda üstünde gri bir ropdöşambr, üçüncü kattaki çalışma odasında gri bir divana uzanmıştı. Oğlu pencerenin yanı başında sırtı sessizliğe dönük ayakta duruyordu. Birkaç dakika önce Van'le birlikte gelmiş olan Ada, ikinci katta, hemen çalışma odasının altına düşen yerde, duvarları atlas kaplı bir odada bekliyordu. Caddenin karşı kaldırımdaki gökdelende, tam çalışma odasının karşısına düşen yerde, bir pencere açıktı ve üzerinde ressam önlüğü olan bir adam ayakta şövalesini kurmakta, bir yandan da doğru açıyı yakalamak için boyun kırmaktaydı.

Demon'un ilk sözü şu oldu:

"Seninle konuşurken yüzünü bana dönmeni istiyorum."

Van kaçınılmaz bir kader olan konuşmanın babasının beyninde çoktan başlamış olduğunu anladı, çünkü bu ikazda bir kendi düşüncelerini bölmüşlük havası vardı, hafifçe reverans yaparak bir yere oturdu.

"Mamafih, sana bazı konularda nasihat etmeden önce, şunu bilmek istiyorum... ne kadar zamandır... bu şey... ('sürmekte' diye bitirecekti herhalde ya da aynı derecede banal bir şeyle, fakat tabii bütün bitişler banaldir- darağaçları, Nüremberg Demir Bakire'sinin demirden iğnesi, kendini vurmak, yepyeni Ladore Hastanesi'ndeki son sözler, uçağın tuvaleti diye yanlışlıkla otuz bin fitten boşluğa düşmek, karısı tarafından zehirlenmek, Kırım'da bir parça misafirperverlik ummak, Mr. ve Mrs. Vinelander'i tebrik etmek-)

"Yakında dokuz sene olacak," diye cevapladı Van. "Onu bin sekiz yüz seksen dördün yazında baştan çıkardım. Bir tek defa dışında, bin sekiz yüz seksen sekiz yazına kadar sevişmedik. Uzun bir ayrılıktan sonra birlikte bir kış geçirdik. Toplam, bin defa sahip oldum ona sanıyorum. O benim hayatım."

İki oyuncudan birinin nutkunun tutulmasına benzer uzunca bir sessizlikten sonra, bu iyice ezberlenmiş konuşmaya karşılık geldi.

Neden sonra, Demon: "İkinci söyleyeceğim seni birincisinden çok daha dehşete düşürebilir. Beni çok daha derinden endişelendirmişti, biliyorum- ahlaki yönden tabii, mali değil- Ada'nın durumundan daha çok- ki annesi durumdan Kuzen Dan'i sonuçta haberdar etti, onun için bir bakıma-"

Susuş, çok altlardan bir şırıltı.

"Başka bir zaman bahsederim sana Kara Miller'dan; şimdi değil; ziyadesiyle önemsiz."

(Dr. Lapiner'in karısı, kızlık adı Kontes Alp, 1871'de amatör şair, Cenevre İtalyan Konsolosluğu Rusça tercümanı ve profesyonel neonegrin kaçakçısı -sadece Valais'de bulunan - Norbert von Miller'la birlikte olmak için kocasını terk etmekle kalmamış, aşığına yufka yürekli hekimin bir kadın için merhamet dileri içinse hayır sayılabileceğini düşündüğü bir üçkâğıdın melodramatik ayrıntılarını da aktarmıştı. Yanardöner Norbert İn-

gilizce'yi fıttırık bir aksanla konuşuyor, servet sahibi insanlara hayranlık duyuyordu ve bunlardan birinin ismini geçirirken hayranlık, saygı, aşk dolu bir sesle 'a-daam çoook zengin' diyerek kendini iskemlesinde geriye atıyor, görünmez bir serveti kucaklamak ister gibi iki yana açtığı kollarını bir halka yapıyordu. Bir diz kadar çıplak yuvarlak bir kafası, cesetlerinki gibi bir düğme burnu ve kırmızımsı parıltılar saçan kıymetli taşlarla süslü çok yumuşak, çok nemli elleri vardı. Dr. Lapiner 1872'de öldü. Aynı tarihlerde, Baron bir hancının saftirik kızıyla evlendi ve Demon Veen'e şantaj yapmaya koyuldu; yaşlanmakta olan Miller sanki her geçen sene daha dikleşen ve çamur balçık halini alan, az bilinen bir sınır patikasında vuruluncaya kadar neredeyse yirmii yıl böyle sürdü. Sırf kalbinin iyiliğinden ya da alışkanlıktan, Demon avukatına, dört ayda bir yolladığı ve gürbüz İsviçreli kadının her gebeliğinde kabardıkça kabaran meblağı Miller'in karısına yollamaya devam etmesini -kadın saf saf bu paranın sigortadan geldiğini sanıyordu- söyledi. Demon Kara Miller'in mektuplarını süsleyen takvim arkası manîlerinden esintiler taşıyan dörtlükleri günün birinde yayımlayacağını söylerdi:

Hanım şişti, ben şaştım.
Gene yolda bir bebe.
Ben yaptım bir hayır sen de yap.
Şişmiş fırını hanımın, odun ister.

Bu faideli parantezi kapatmak için, 1893 Şubat'ının ilk günlerinde, şairin ölümünün üzerinden çok geçmeden, daha az becerikli iki şantajcının da sahneye çıkmak üzere beklediklerini eklemeliyiz; oturduğu kulübeden, bir gözbebeği kırmızı bir sinirin ucunda sallanarak, öbürü ise kan çanağı halinde çekilip çıkarılmasaydı Ada'yı yeniden taciz edecek olan Kim; ve bir de ünlü gizli mesaj ajansının eski çalışanlarından birinin oğlu, ne var ki bu 1928'de ABD hükümeti ajansı kapattıktan sonra oluyordu ve ikinci kuşak üçkâğıtçıların iyimserliğinin ödülü bir hapishane hücresinin tabanını kaplayan hasırdan öteye gidemezdi.)

Çeşitli susuşların en uzamışlarından biri karanlık seyrini tamamladığında, Demon'ın sesi, demin sahip olmadığı bir enerjiyle yükseldi ve şunları söyledi:

"Van sana verdiğim haberleri akıl almaz bir sükünetle karşılıyorsun. Hayatta ya da edebiyatta, bir babanın oğluna benzer şartlar altında benzer şeyler söylemek durumunda kaldığı tek bir örnek hatırlamıyorum. Sense elindeki kurşunkalemle oynuyorsun, kumar borçlarını ya da bir çukurlukta düzüp hamile bıraktığın bir kızdan bahsedermişiz gibi pervasız davranıyorsun."

Tavan arasındaki seradan bahsetmeli miyim ona? Hizmetçilerin (hangileri olduğu belli değil) boşboğazhklarından? Sahte bir düğün tarihinden? Son derece akıllı iki çocuğun göz attığı bütün her şeyden? Edeceğim. Etti.

"Ada on iki yaşındaydı," diye ekledi Van, "bense on dört buçuk yaşında erkek bir primattım ve hiçbir şey umurumuzda değildi. Şimdiyse artık umursamak için çok geç."

"Çok mu geç?" diye haykırdı babası, divanda doğrularak.

"Lütfen baba, sinirlerine hakim ol," dedi Van. "Tabiat, sana başka bir vesileyle de söylediğim gibi bana merhametli davrandı. Kehmenin her anlamında dikkatsız olabiliriz."

"Umurumda değil semantik- ya da spermatik. Bir şey, sadece bir tek şey önemli olan. Bu rezil ilişkiyi bitirmek için çok geç kalınmadı-"

"Bağırıp çağırına ve bağnazca etiketler kullanma," diye sözünü kesti Van.

"Peki," dedi Demon. "Sıfatı geri alıyorum ve onun yerine sana şunu soruyorum: kızkardeşinin hayatını mahvetmemek için onunla olan ilişkini bitirmek için çok mu geç?"

Van bunun geleceğini biliyordu. Bunun geleceğini, dedi, biliyordum. 'Rezil'in icabına bakılmıştı; suçlayan kişi 'mahvetmek'i tanımlayabilir miydi?

Derken sohbet, genç âşıklarımızın ebeveynlerinde zaten çoktan bağışladıkları kabahatlerin itiraf edilmesinden çok daha korkunç olan yansız bir seyir aldı. Van kızkardeşinin sahne kariyerini sürdürebileceğini nasıl tahayyül edebiliyordu? İlişki-

lerinde ısrar edecek olursa o kariyerin mahvolacağını itiraf etmeye hazır mıydı? Lüks bir sürgünde gizlene saklana geçirilecek bir hayatı gözünün önüne getirebiliyor muydu? Onu normal ilgilerinden ve normal bir evlilikten yoksun bırakmaya hazır mıydı? Çocuk sahibi olmaktan? Normal keyiflerden?

"'Normal zina'yı da unutma," dedi Van.

"Ne kadar çok daha iyi olurdu öylesi," dedi zalim Demon, her iki dirseğini dizlerinin üzerine dayamış olarak divanın kenarında oturuyordu: "Durumun korkunçluğu düşündükçe derinleşen bir uçurum gibi. 'Aile' 'namus', 'çevre', 'yasa' gibi en bayat terimleri ortaya atmaya zorluyorsun beni... tamam, delifişek hayatımda bir sürü memura rüşvet vermişliğim var ama ne sen ne de ben bütün bir kültürü, bütün bir ülkeyi rüşvetle susturamayız. Neredeyse on yıldır senin ve o tatlı kızın ebeveynini aldattıklarını bilmenin duygusal etkisi de-"

Van lafın burasında babasının 'annen-duyarsa-ölür' hattına girmesini bekledi ama Demon bundan kaçınacak kadar aklıbaşındaydı. Marina'yı hiçbir şey 'öldüremez'di. Ensest dedikoduları kulağına gelecek olsa, 'iç huzuru'na olan düşkünlüğü duymazdan gelmesine yardımcı olurdu- ya da en azından onları romantize edip gerçekliğin elinin erişemeyeceği bir yere koyardı. Marina'nın görüntüsü belirdiyse de, kolayca silinip gitti.

Demon sözüne devam etti: "Seni mirasımdan mahrum edemem. Aqua, geleneksel cezayı imkânsız kılacak kadar çok 'arpa' ve gayri menkul bıraktı sana. Seni yetkililere şikâyet de edemem kızımı işin içine katmadan, ne pahasına olursa olsun onu korumak niyetindeyim. Fakat bunlara en yakın münasip şeyi yapabilirim, seni lanetleyebilirim, bu konuşmayı son, en son ko-"

Parmağını maun çalışma masasının dilsiz, fakat insanı yatıştıracak denli pürüzsüz kenarına sürtmekte olan Van, bir anda dehşetle Demon'un bütün cüssesini sarsan hıçkırığı duydu ve o çöküş, güneş yanığı yanaklardan yuvarlanan sel gibi yaşları gördü. On beş yıl önce, Van'in doğum günü partisinde, babası amatör bir taklit yapmak amacıyla Boris Godunov makya-

jı yapmış, tuhaf, ürkütücü, isli kara gözyaşları döktükten sonra, ölümün nihayetinde yerçekimine pes edişini canlandırarak müsamere tahtının basamaklarından yuvarlanmıştı. Halihazırdaki gösteride, bu kara kara gözyaşı izleri, gözlerinin etrafına. kirpiklerine, gözkapaklarına, kaşlarına sürdüğü kara boyalardan mı ileri geliyordu?

Tekinsiz maskara... solgun tenli ölümcül kız, o da başka çok bilinen bir melodramdan. Bu melodramdan. Van, babasının elindeki pis paçavranın yerine temiz bir mendil verdi ona. Kendi mermer sükûnetine şaşmadı Van. Baba'yla baş başa hönküre hönküre ağlamanın zirzopluğu, bilinen duygu kanallarını tıkamıştı.

Demon yeniden kendine geldi (genç görünümüne kavuşamadıysa da) ve dedi ki:

"Sana ve sağduyuna inanıyorum. İhtiyar bir zamparayı tek oğlunu reddetmek zorunda bırakmamalısın. Ada'yı seviyorsan, onun mutlu olmasını istiyorsun demektir, sen ondan vazgeçtiğinde, istediğince mutlu olabilir. Gidebilirsin. Aşağı inerken söyle ona gelsin."

Aşşağı. İlk aklıma gelen tekerleğinin telleri arasına ölü papatyalar ördüğüm bir bisiklet; ikincisi 'para' anlamına gelen Eski Manhattan argosundan bir sözcük; böyle gider.

İkinci kat sahanlığına doğru dönerken, iki odanın kemerlerinin gerisinde, kara elbisesi içinde, sırtı ona dönük Ada'nın boudoir'm oval penceresinin önünde durduğunu gördü. Bir uşağa babasının mesajını ona iletmesini söyledi ve neredeyse koşarcasına yerleri taş döşeli apartman girişinin tanıdık yankıları arasından geçip gitti.

Sonra iki dik yokuşun kavuşma noktası. Hemen hemen hiç kullanılmamış yeni yazıhanemin sağ alt köşe çekmecesi- hemen hemen babamınki kadar büyük, Sig'in hediyesi.

Günün bu saatinde taksi bulmanın, her zamanki hızlı hızlı yürüyüşüyle Alex Caddesi'ne kadar on sokak yürümek kadar vaktini alacağına hükmetti. Paltosuz, kravatsız, şapkasızdı; sert, buz gibi bir rüzgâr tuzlu bir kırağı halinde görüşünü engelledi ve kara buklelerini bir Medusanınkiler gibi allak bullak

etti. Son kez kapıyı açıp budalaca alacalı bulacalı apartman dairesine girer girmez, o gerçekten muhteşem yazı masasının başına oturdu ve şu notu yazdı:

> *Sana dediğini yap. İleri sürdüğü mantık saçma, Terra'da 'Viktoryen' diye bir dönem varmış 'benim deli..' (?) göre, o dönemden kalma gibi, ama bir (okunmuyor) buhranı içinde doğru olduğunu birdenbire anladım. Evet, doğru, burada da orada da doğru, iki arada bir derede değil yani, birçok şey gibi. İşte böyle, kızım, durum böyle, böyle de olmalı. Birlikte baktığımız son pencerede ikimiz de (bizi?) resmeden bir adamı gördük ama sen ikinci kattan belki de onun kasap önlüğü gibi bir önlük giydiğini görememişsindir, fena halde lekeliydi. Hoşçakal, yavrum.*

Van mektubu mühürledi, gözünün önüne gelen yerdeki Thunderbolt tabancayı buldu, bir kartuş yerleştirdi ve kurşunu namluya sürdü. Sonra, bir dolap aynasının önünde ayakta durarak, otomatiği kafasına, tam şakağına dayadı ve tam parmağa göre oyulmuş tetiği çekti. Hiçbir şey olmadı- ya da belki her şey oldu ve kaderi o anda çatallaştı sadece, hani bazen geceleri oluyordur belki, özellikle de yabancı bir yatakta, büyük mutluluk ya da büyük umutsuzluk anlarında; ola ki uykumuzda ölürüz de gene de normal varoluşumuzu sürdürürüz, o yalan dizi filmde gözle görülür bir kopma olmaz, ertesi, özenle hazırlanmış sabah, yalan bir geçmiş kuyruğumuza gizlice fakat sıkı sıkıya bağlanmış olarak uyanırız. Her neyse, sağ elinde tuttuğu artık bir silah değil, şakak hizasından saçlarından geçirdiği bir cep tarağıydı. Kırlaşacaktı bu saçlar ihtiyarî ayrılıklarından bahsettikleri sırada, o zamanlar otuzlarında olan Ada şöyle demişti:

"Ben de öldürürdüm kendimi, senin cesedine kapanmış bögüren bir Rose'la karşı karşıya gelseydim. '*Secondes pensees sont les bonnes*' fakat, senin öteki, beyaz *bonne*'unun o cici aksanıyla dediği gibi. Önlüğe gelince, tamamen haklısın. *Senin* seçemediğin şey ise ressamın senin iki dev muhafızı arasındaki uysal küçük palazzo'nun büyük bir resmine son fırça darbelerini vurmak üzere olduğuydu. Belki resmi reddeden bir derginin kapa-

ğı için. Fakat biliyor musun, pişman olduğum bir şey var," diye ekledi; "o vahşi öfkeni çıkarmak için -olamaz, benim Van'imin olamaz- bir baston kullanman. Sana o Ladore'li polisten hiç bahsetmemeliydim. Ona hiçbir zaman konuyu açmamalıydm, hiçbir zaman o dosyaları yakmak için dalavereler çevirmemeliydin- onlarla birlikte Kalugano'nun çam ormanlarının büyük bir kısmını da yaktın. *Eto unizitel'no* (çok utanç verici)"

"Zararlar tazmin edildi," diye cevap verdi şişman Van bir şişman adam kıkırdamasıyla. "Kim'i sağ salim sakat meslek erbabı için bir huzurevine yerleştirdim, renkli fotoğrafçılıktaki son gelişmeler üzerine Braille alfabesiyle yazılmış tepe tepe kitap yolluyorum ona."

Düş- zihnine düşebilecek başka olası çatallanmalar ve devamlar da vardır, ama bunlar işimizi görür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1

Yolculuk etti, kendini çalışmalarına verdi, öğretmenlik yaptı.

Sivri uçlu siyah gölgeler kakılmış kumları gümüşleyen mehtap altında Ladorah (büyük ölçüde ismi yüzünden ziyaret etmişti) piramitleri önünde düşüncelere daldı. Ermenistan'ın İngiliz valisi ve yeğeniyle Van gölünde ava çıktı. Sidra'da bir otelin balkonunda otel müdürü, ona lavanta rengi denizin yüzeyini ürperten küçük küçük dalgaları akvaryum bahğı pullarına dönüştüren ve genç sekreteri Lady Scramble'le paylaştığı dar, çizgili duvarkâğıtlı odaların cicibiciliğini katlanılır hale getiren turuncu günbatımının yansımalarını gösterdi. Başka ünlü bir körfeze bakan bir başka terasta, Ebertliella Brown, yerel Şah'ın gözdesi dansöz, ('arzu ile vaftiz edilme' tabirini seksle ilgili bir şey sanan saf küçük bir şeydi), on iki santim boyunda bir tırtıl gördüğünde sabah kahvesini döktü. Bölük bölük tilki kürkü kaplı tırtıl, *qui rampait*, sürünüyordu balkon korkuluğu boyunca, Van onu eline alınca kendinden geçerek tortop oldu- Van, güzel hayvanı tutup bir çalılığa yerleştirdikten sonra, saatlerce, surat beş karış, kızın cımbızıyla parmak uçlarından kaşındıran parlak dikenler ayıkladı durdu.

Garip kentlerde karanlık arka sokakları aşındırmanın kendine özgü iç gıcıklayıcılığının tadına varmayı öğrendi, bu sokaklarda pislik, can sıkıntısı ve kullanılıp atılmış 'Billy' marka 'lastik'ler ve frengili kafelerden gelen ithal malı cazın cengel cıngılından başka bir şey bulamayacağını bile bile. Nam salmış kentlerin, müzelerin, asırdîde işkencehanenin ve asma bahçenin kendi cinnetinin haritası üzerindeki yerlerden başka bir şey olmadığı hissine kapılıyordu çoğu kez.

Eserlerini (*Okunmaz İmzalar*, 1895; *Clairvoyeurism*, 1903; *Döşeli Mekân*, 1903; *Zamanın Dokusu*, 1922'de yazmaya başladı) dağ kulübelerinde, büyük ekspres trenlerinin oturma odalarında, beyaz gemilerin güneşlenme güvertelerinde, Latin ülkelerinin kamuya açık parklarında yazmaktan hoşlanıyordu. Süresi belirsiz uzunca bir transtan uyanıp çıkar ve hayretle geminin ters yönde gittiğini ya da sol el parmaklarının sırasının tersine döndüğünü, saat yönünde, sağ elindeki gibi başparmakla başladığını ya da omuzunun üzerinden dönüp baktığı mermer Merkür heykelinin pürdikkat kendisini izleyen canlı bir ağaca dönüştüğünü fark ederdi. Birdenbire fark ederdi ki, bir ayrılık döngüsünde üç, yedi, on üç, bir başkasında ise dört, sekiz, on altı yıl geçmiştir Ada'yı son kez kucaklayışından, sarışından, gözyaşlarıyla ıslatışından bu yana.

Sayılar ve diziler ve seriler - pür düşünceyle pür zamanı işkencelere boğan kâbus ve ilenç- zihnini bir makine haline getirmeye kesin kararlı gibiydiler. Üç unsur, ateş, su ve hava, bu sırayla, Marina'yı, Lucette'i ve Demon'ı yoketmişlerdi. Sırada *Terra* vardı.

Başarıyla tamamına erdirilmiş bir ceset olan kocasıyla geçirdiği hayatı hiç olmamış gibi silip attıktan ve hâlâ göz kamaştırıcı, hâlâ büyülü biçimde iyi hizmetkârlarla çevirdiği Cote d'Azur'daki villasına (Demon'un ona hediye ettiği) çekildikten sonra, Van'in annesi, yedi yıl, herkesin uydurduğunu ya da olanca yeteneğiyle taklit ettiğini sandığı, kendisininse irade gücü ile iyileşeceğini iddia ettiği, kısmen de iyileşen çeşitli 'belirsiz' hastalıklardan çekmişti. Van, annesini yanında birkaç kez uzaktan gördüğü hayırlı yeğen Lucette'ten daha seyrek zi-

yaret etmişti; bir keresinde de, 1899'da Villa Armina'nın koca-yemiş-defne ağaçlı bahçesine girerken, sade siyahlar giyinmiş, Yunanî itikattan sakallı bir papazı tenis kortlarının yakınındaki Nice bölgesi cemaatine gitmek üzere motosikletine binerken görmüştü. Marina Van'le dinden, Terra'dan, tiyatrodan konuştu fakat Ada'dan hiçbir zaman bahsetmedi; tıpkı Van, onun Ardis'teki dehşet ve arzudan haberdar olduğundan hiç kuşkulanmadığı gibi, hiç kimse de Marina'nın ilahilerle, 'kendini yoğunlaştırma' ya da onun karşıtı 'salıverme' gibi metotlarla, kanayan bağırsaklarının ağrısını dindirmeye çalıştığından kuşkulanmadı. Esrarlı ve oldukça kendinden hoşnut bir gülümsemeyle, tütsünün mavi dumanının salınımlarını, *diyakon*'un alçak kürsüde kalın sesle söylediği ilahileri ve inanç sahibinin öpücüğüne kavuşsun diye koruyucu filigran içine konulmuş yağlı kahverengi ikonu ne kadar severse sevsin, ruhunun geri dönüşsüz biçimde, Daşa Vinelander'e *naperekor* (rağmen), Hinduizmin yüce bilgeliğiyle vaftiz edildiğini söylerdi.

1900 başlarında, Marina'yı ziyaretinden birkaç gün önce, Nice'teki klinikte (orada onun hastalığının ismini *ilk* kez öğrenmişti), Van belki de Miramas (Bouches Rouges-de-Rhone) Villa Venüs'ünün ağır kokusunun etkisiyle 'sözel' bir kâbus gördü. Biçimi olmayan iki şişko, saydam yaratık bir tartışmaya dalmışlardı, birisi 'Yapamam!' deyip duruyordu ('ölemem!' demek istiyordu, bir kama, kurşun ve kâse olmaksızın iradî olarak gerçekleştirilmesi zor bir iş), ötekiyse 'Yapabilirsiniz, beyefendi!' diye üstüne gidiyordu. Marina on beş gün sonra öldü ve talimatlarına uygun olarak yakıldı.

Kendini bilen Van, ahlaki cesaretinin fiziksel cesaretinden daha az olduğunu düşünüyordu. Lucette'in Nice'ten çektiği telgrafa ('Annem bu sabah öldü/ yakılma töreni/ yarın değil ertesi gün günbatımında') verdiği cevabı hayatı boyunca (yani taa bin dokuz yüz altmışlara kadar) Kingston'dan yolladığı cevabın adice, korkakça ve aptalca olduğu aklından çıkmadı; bir konuda açıklama istiyordu ('lütfen şuna cevap ver') başka kimler olacaktı cenazede, Lucette vakit geçirmeden cevap verip, Demon'ın Andrey ve Ada'yla birlikte geldiklerini bildirince de, ce-

vaben yolladığı telgraf: "*Desole de ne pouvoir etre avec vous*" oldu. (Çünkü, kim bilir, daha sonra kondurulacak olan boynuzlar daha o sıradan kondurulabilir, Vinelander'ların kaldığı otelin önündeki yeşil lambalar uç verınekte olan boynuzların yeşilini daha da yeşertebilirdi.)

Kingston'daki Cascadilla Parkı'nda telgrafların hayhuyundan çok daha tatlı olan tozanlarla kaynaşan ilkbahar havasında gezinmiş durmuştu. Bir mumya kadar küçülmüş Marina'yı görüp de ona Amerika'ya dönmesi gerektiğini söylediğinde (gerçi acelesi yoktu- tek sebep Marina'nın hastane odasındaki hiçbir esintinin sürüp götüremediği hasta kokusuydu), Marina yeni, sevecen, miyop -çünkü kendine dönük- ifadesiyle sormuştu, "Ben gidene kadar bekleyemez misin?"; Van'in cevabı, "Yirmi beşinde orada olacağım. İntihar Psikolojisi hakkında bir konuşma yapmam gerekiyor," olmuştu; bunun üzerine, artık hemen hemen tamamen derlenip toparlanmış olan Marina, akrabalığın gerçek niteliğini vurgularcasma, "onlara o sersem Aqua teyzenden bahset," demişti; bunun üzerine Van, "Peki, anne," diyecek yerde, sırıtarak başıyla evetlemişti. Çok kısa süre önce, gözdesi olan, söğüt boylu, şaşkın, siyahî bir kız öğrencisini kucaklayıp kirlettiği şu park sırası üzerinde, alçalmakta olan güneşin son ışıkları altında, Van oğulluk duygularının yetersizliğine hayıflanıp kendine işkenceler etmişti- ilgisizlik, eğlentili bir küçümseme, fiziksel iğrenti ve âdeti olduğu üzere yoksayma ile dolu uzun bir hikâyeydi bu. Çevresine bakındı, delice vaatlerde bulunarak, anasının ruhunun ona yanılmaya mahal bırakmayacak, her şeye noktayı koyan bir işaret vermesini dileyerek; zamanın peçesi ardında, etin uzamının ötesinde bir hayat sürdürdüğünü göstersin. Ama hiç cevap gelmedi, oturduğu sıranın üzerine bir taçyaprağı düşmedi, bir sivrisinek elini ısırmadı. Korkunç Antiterra'da hayatta kalmasını sağlayanın gerçekten ne olduğunu sordu kendi kendine, Terra bir mitos, sanatın her türlüsü bir oyunken, Valerio'nun sıcak, kıllı yanağına tokadı indirdiği o günden beri artık hiçbir şeyin önemi kalmamışken; peki nereden, hangi derin umut kuyusundan hâlâ bir avuç titrek yıldız toplayıp alıyordu, her şeyde bir ıstı-

rap ve umarsızlık tadı varken ve Ada her yatak odasında başka bir adamla birlikteyken.

2

1901 yılının ilkbaharı ile yazı arasında kasvetli bir sabah vakti, Paris'te, başında kara şapkası, bir eliyle cebindeki sıcak bozuk paralarla oynayan, bej ceylan derisi eldivenli eliyle bir İngiliz şemsiyesini aşağı yukarı doğru sallayan Van, Avenue Guillame Pitt'in kenarına sıra sıra dizilmiş kafelerden özellikle çirkin bir tanesinin yanından geçerken, buruşuk kahverengi takım elbiseli, saat zincirli, yelekli tombul kel bir adam ayağa kalkıp onu selamladı.

Van bir an o kırmızı yuvarlak yanakları, o kara keçi sakalı tanımaya çalıştı.

"*Ne ujnayoş*' (tanımadın mı beni)?"

"Greg! Grigori Akimoviç!" diye bağırdı Van, eldivenini hızla sıyırıp çıkararak.

"Geçen yaz bir *Vollbart* bırakmıştım. O zaman görsen dünyada tanımazdın. Bira? Bu kadar genç görünmek için ne yapıyorsun merak ediyorum, Van."

"Şampanya diyeti, bira değil," dedi Profesör Van, gözlüklerini takarak ve garsona 'şems'inin ucuyla işaret ederek. "İnsanın kilo almasını pek önlemiyor ama büzüğü zinde tutuyor."

"Ben demek ki çok şişmanım, öyle mi?"

"Grace'den ne haber, *onu* şişman olarak gözümün önüne getiremiyorum."

"İkiz her zaman ikizdir. Karım da epeyce tombul"

"*Tak ti jenat* (demek ki evlisin?) Bilmiyordum. Ne zamandır?"

"İki yıl kadar oluyor."

"Kiminle?"

"Maude Sween."

"Şairin kızı mı?"

"Hayır, hayır, annesi Brougham'lardan"

'Ada Veen', diye de cevap verebilirdi herif, Mr. Vinelander

elini daha çabuk tutmuş olmasaydı. Galiba bir yerlerde bir Broom'la tanışmıştım. Konuyu değiştir. Muhtemelen feci bir birliktelik: iriyarı, cadaloz bir kadın, adam eskisinden de daha can sıkıcı.

"Seni son on üç yıl önce görmüştüm- kara bir midilliye binmiştin- hayır, kara bir Silentium'a. *Boje moy*!"

"Evet ya *boje moy*, doğru söze ne denir. O güzel Ardis'in güzelim azapları! Ben *absolyutno bezumno* (delicesine) âşıktım kuzinine!"

"Miss Veen'e mi yani? Bilmiyordum. Ne kadar-"

"O da bilmiyor. Ben müthiş-"

"Ne kadar kalıyorsun?"

"- müthiş çekingendim, çünkü tabii onun sayısız erkek arkadaşıyla aşık atamayacağımı biliyordum."

Sayısız? İki? Üç? Esas oğlanı hiç bilmiyor olabilir mi? Bütün gül çalılıkları biliyordu, bütün hizmetçiler biliyordu, her üç konakta da. Yataklarımızı yapanların soylu ağzı sıkılığı.

"Lute'ta ne kadar kalacaksın? Hayır Greg, *ben* ısmarladım. Bundan sonraki şişeyi sen ödersin. Söylesene-"

"Ne garip hatırlaması! Cinnetti, fanteziydi, gerçekliğin gölgesiydi. Yemin ediyorum, Tatarlar kafamı kessin razıydım, karşılığında bir kerecik ayağının kavisini öpebilseydim. Sen onun kuzeniydin, neredeyse kardeşi, bu saplantıyı anlayamazsın. Ah, o piknikler! Ya Percy de Prey'in bana onunla gösteriş yapması, kıskançlıktan ve kendime acımadan çılgına çevirmesi! Sonra Dr. Krolik, o da onu sevdi derlerdi, sonra o Philip Rack, o dahi besteci- öldü, öldü, hepsi öldü!"

"Müzikten pek az anlarım ama dostunu inletmesi büyük zevkti. Birkaç dakika içinde bir randevum var ne yazık ki. *Za tiyovo jdoriviye*, Grigoriy Akimoviç."

"Arkadiyeviç," dedi Greg, ilk keresinde duymazdan gelmişti ama bu kez elinde olmadan düzeltti Van'i.

"*Ach yes*! Sarsak dilin sersem sürçmesi. Arkadiy Grigoriyeviç nasıl?"

"Öldü. Teyzenden hemen önce öldü. Gazeteler onun yeteneğinin hakkını veren gayet güzel yazılar yazdılar bence. Peki

Adelayda Danilovna nerede? Christopher Vinelander'le mi evlendi yoksa kardeşiyle mi?"

"Kaliforniya ya da Arizona'da. Andrey adamın ismi, bildiğim kadarıyla. Belki de yanılıyorumdur. İşin gerçeği, kuzinimi pek iyi tanımazdım; Ardis'i yalnızca iki kere ziyaret ettim, aslına bakarsan, her seferinde birkaç hafta kaldım, yıllar önce."

"Biri bana onun sinema oyuncusu olduğunu söyledi."

"Hiçbir fikrim yok. Onu hiçbir zaman perdede görmedim."

"Hakkaten korkunç bir şey olurdu, yeminle- dorovizyonu açıp da birden onunla karşılaşmak. Boğulan bir adamın bütün geçmişini görmesi gibi ve de çiçekleri ve de ağaçları ve o boynuna çiçeklerden bir çelenk geçirilmiş *dachshund*'u. Annesinin korkunç ölümü onu korkunç etkilemiş olmalı."

'Korkunç' lafını seviyor, yanılmıyorsam. Korkunç bir takım elbise, korkunç bir ur. Niye katlanmak zorundayım buna? İğrenç- fakat sapıkça büyüleyici: abuk subuk konuşan gölgem, komedi ikizim.

Van kalkmak üzereydi ki, göz alıcı üniformalı bir şoför gelip 'lord hazretlerine' leydi hazretlerinin Rue Saigon'un köşesine park edilmiş olduğunu ve onu yanma çağırdığını bildirdi.

"Ah-ha," dedi Van. "Görüyorum ki İngiliz unvanını kullanıyorsun. Baban Çehov'vari bir albay olarak tanınmayı tercih ederdi."

"Maude Anglo-İskoç ve ne yapalım ki böylesinden hoşlanıyor. Unvan sahibi oldun mu, yurtdışında daha iyi hizmet gördüğünü düşünüyor. Aklıma gelmişken, biri bana -evet, Tobak'tı!- Lucette'in Alphonse IV'te olduğunu söyledi. Babanı sormadım sana? Sağlığı iyi mi?" (Van reverans yaptı.) "Peki *gumantka belletristka* nasıllar?"

"Son romanının adı *L'ami Luc*. Sayfalar dolduran süprüntü için Lebon Akademisi Ödülü'nü aldı geçenlerde."

Gülüşerek ayrıldılar.

Farslarda ve yabancı kentlerde hep olur ya, hemen bunun üzerine başka bir tanıdığa rastgeldi. Bir sosisçi dükkânının önündeki direğe bağlanmış iki mutsuz kanişçiğe doğru eğilmiş

bebekçe konuşarak onları teselli eden, vücuduna yapışan kızıl renkli bir etek giymiş Cordula'yı görünce içi sevinçle doldu. Van onu parmak uçlarıyla okşadı, kız doğrulup öfkeyle arkasına dönerken (öfke bir anda yerini, bir tanıdıkla karşılaşmanın verdiği neşeye bırakmıştı), mektep arkadaşlarının onu kızdırmak için söyledikleri, okul günlerinden beri bildiği bayat fakat duruma çok uygun düşen tekerlemeyi söyledi:

Veen'ler sadece Tobak'larla konuşur.
Tobaklarsa sadece itlerle konuşur.

Geçen yıllar onu sadece daha da güzelleştirmişti ve 1889'dan bu yana türlü modalar gelip geçmiş olmasına rağmen, Van ona saç kesimlerinin ve etek boylarının kısa süreliğine on iki yıl öncesine dönüş yaptığı, böylece hatıralardaki hoşnutluğu ve zevkin kesintiye uğramışlığını ortadan kaldırdığı bir mevsimde rastlamıştı. Sağanak gibi nezaket soruları yağdırdı kız -fakat Van'in hemen halletmesi gereken daha önemli bir konu vardı- alev hâlâ kıpırdaşırken.

"Yeniden ele geçirilmiş zamanı, sohbet lakırdılarıyla heba etmeyelim," dedi. "Enerji doluyum, bilmek istediğin buysa. Şimdi bak; sersemce ve küstahça gelebilir ama çok acil bir ricam var. Kocanı boynuzlamakta benimle işbirliği eder misin? İlle de olmalı!"

"E pes, Van!" diye bağırdı kızan Cordula. "Biraz ileri gidiyorsun. Ben mutlu bir eşim. Tobaçokum tapıyor bana. Eğer onunla ve başkalarıyla dikkatli olmasam şimdiye on çocuğumuz olurdu."

"Bu 'başkası'nın tamamen kısır olduğunu öğrenmek seni memnun edecek."

"Valla, bende kısırlığın zerresi yok. Bir katıra bile göz ucuyla baksam yavrular. Sonra bugün Quatr'larla yemeğe randevum var."

"*C'est bizarre*, senin gibi insanın içini hoş eden bir kız, kanişlere bu kadar şefkat gösteriyorsun da zavallı göbekli kasıntı ihtiyar Veen'i reddediyorsun."

"Veen'ler itlerden daha ittir."

"Özlü sözler biriktirdiğine göre," diye üstüne gitti Van, "sana bir Arap atasözü söyleyeyim. Cennet bir güzel kızın belindeki kurdelenin güneyine düşen yerdedir. *Eh bien*?"

"İflah olmazsın sen. Nerede ve ne zaman?"

"Nerede mi? Karşı kaldırımdaki şu küçük döküntü otelde. Ne zaman mı? Hemen şimdi. Seni teşrifata düşkün birisi olarak bilmem, *tout confort* dediğin bundan başka ne vaat eder ki- ancak o kadar."

"En geç on bir buçukta evde olmalıyım, saat neredeyse on-bir."

"Beş dakka sürer. No'lur!"

Van'in üstüne bindiğinde, ilk atlıkarıncasıyla cebelleşen bir çocuğa benziyordu. O bayağı azdırma yöntemini uyguladığında ağzını kare biçiminde bir *moue* yaptı. İnsanın içini üzen, asık suratlı sokak orospuları ifadesiz suratlarla yaparlar, dudakları sıkı sıkıya kapalıdır. İki kez bindi Van'inkinin üzerine. Hızlı kenetlenmeleri ve tekrarı hepsi hepsi on beş dakika sürdü, beş değil. Kendinden çok hoşnut olan Van, kahverengi-yeşil Bois de Belleau'nun içinden geçerek *osobnyaçnok*'una (küçük konağına) kadar eşlik etti ona.

"Aklıma gelmişken," dedi Van. "Alexis'te paylaştığımız daireyi kullanmıyorum artık. Son yedi sekiz senedir orada birtakım yoksulları barındırıyorum- Dan Amca'nın kırdaki yerinde kâhyalık eden bir polis memurunun ailesi. Benim polis öldü bu arada, dul karısıyla çocukları da Ladore'ye geri döndüler. O daireyi bırakmak istiyorum. Orayı bir hayranından gecikmiş bir düğün hediyesi olarak kabul eder misin? Güzel. Bunu ilerde bir kere daha yaparız. Yarın Londra'da bulunmam gerekiyor, üçünde de en sevdiğim gemi *Admiral Tobakoff*'a binip Manhattan'a gideceğim. *Au revoir*. Seninkine alçak kapılara dikkat etmesini söyle. Yeni filizlenen boynuzlar çok hassas olabilir. Gregg Erminin, Lucette'in Alphonse IV'te olduğunu söyledi, doğru mu?"

"Öyle. Peki senin öteki nerede?"

"Galiba yollarımız burada ayrılıyor. On ikiye yirmi var. Hadi sen yola revan ol."

"*Au revoir*. Sen çok yaramaz bir oğlansın, ben de çok yaramaz bir kızım. Ama eğlenceliydi- benimle bir hanım arkadaşınla değil, herhalde küçük orospularınla konuştuğun gibi konuşmana rağmen. Dur. Sana çok gizli bir adres, bana her zaman buradan' (el çantasını karıştıyor)- 'ulaşabilirsin'- (üzerinde kocasının arınası olan bir kartvizit buluyor ve üzerine gizli bir posta adresi karalıyor)- "Malbrook, Mayne, her yılın ağustos ayını orada geçiririm."

Etrafına bakındı, bir balerin gibi parmak uçlarınm üzerinde yükseldi ve Van'i dudaklarından öptü. Tatlı Cordula!

3

Bleyzırlı günlerinde Van'in 'Alphonse V' adını taktığı Bourbon çeneli, esmer, saçları kafasına yapışık, yaşı belirsiz resepsiyon görevlisi, Matmazel Veen'i, daha demin Vivian Vale'in yaldız işlemeli tüllerinin sergilendiği Recamier odasında gördüğüne emindi. Alphonse frağının kuyruğunu savurduğu gibi yaylı kapısını çıt diye açarak rüzgâr hızıyla, oturduğu bölmeden çıktı ve bakmaya gitti. Van'in gözleri şemsiyesinin sapının üzerinden etrafta gezindi ve Sapsucker cep kitaplarıyla dolu (hepsinin sırtında hafifçe çizgili ağaçkakan olan) döner bir sergilikte gezindi: *Gitanilla*, *Salzman*, *Salzman*, *Salzman*, *Doruğa Davet*, *Fışkırt*, *Go-Go Çetesi*, *Acının Eşiği*, *Chose'un Çanları*, *Gitanilla*- şurada Demon'un çok 'Wall Street', çok 'aristokrat' bir meslektaşı, şiirler yazan Kithar K.L. Sween ile yaşça ondan da büyük emlak kralı Milton Eliot geçtiler. Sayısız ayna tarafından ele verilmesine rağmen Van'i tanımadılar, o da bu duruma şükretti.

Resepsiyon görevlisi başını iki yana sallayarak döndü. Van kalbinin iyiliğinden ona bir guinea değerinde Goal parası verdi ve saat bir buçukta yeniden uğrayacağını söyledi. Lobiden geçti (lobide *Agonic Lines*'ın yazarı ve Mr. Eliot, omuzlarında epey bir ceket kalabalığıyla *dans le fauiteuils* kurulmuş, *affales*, püro karşılaştırıyorlardı) ve oteli bir yan kapıdan terk ederek Jeunes

Martyres Sokağı'ndan karşıya geçti, bir içki içmek üzere Ovenman's'a girdi.

Girer girmez, paltosunu bırakmak için bir mola verdi; ama kara fedorasını ve sırım gibi şemsiyesini vermedi, babasının namuslu kadınların gelmediği -en azından kavalyesiz olarak- bu gibi şık da olsa kötü şöhretli yerlerde böyle yaptığını görmüştü. Bara yollandı ve tam kara çerçeveli gözlüklerinin camlarını silerken, optik sisin gerisinden (Uzam'ın ondan aldığı en son intikam!) daha yeni erişkin olmaya başladığı yıllardan beri siluetini arada sırada (çok daha belirgin olarak!) gördüğünü hatırladığı, hep yalnız geçip giden, yalnız içen, Blok'un *Incognita*'sı gibi hep yalnız olan kızı seçti. Garip bir duyguydu sanki yanlışlıkla yeniden çalınan bir müzik, prova baskısında yanlış yere konmuş bir cümle, vaktinden önce gelen bir sahne, yinelenen bir leke, zamanda yanlış bir sapak. Çarçabuk gözlüklerinin kalın kara saplarını kulaklarına oturttu ve sessizce onun yanına gitti. Bir an anısındaki resme ve okuyucuya (çünkü kız da okuyucuydu, bize ve bara oranla), bakarak kızın arkasında ayakta durdu, elindeki ipeğe bürünmüş bastonun sapını neredeyse ta ağız hizasına kadar kaldırdı. İşte oradaydı, barın yanındaki Sakarama paravanının altın işlemeli fonunun önünden bara doğru meylediyordu, hâlâ dimdikti ama oturacaktı, beyaz eldivenli ellerinden birin tezgâhın üzerine koymuştu bile. Dik fırfırh yakalı, uzun kollu, bol eteklikli, vücuduna yapışan romantik bir siyah elbise giymişti, uzun boynu elbisenin yumuşak kara çanağından uzun boynu büyük bir zarafetle yükseliyordu. Bir çapkının sefih bakışlarıyla o boğazın, ileriye doğru çıkık çenenin dupduru, mağrur çizgisini izliyoruz. Parlak kırmızı dudaklar aralık, haris ve kendinden geçmiş, iri üst dişlerin parıltısını gösteriyorlar bize yandan. Tanıyoruz, seviyoruz o çıkık elmacık kemiklerini (sıcak pembe tene pudra pomponunun miniminnacık bir tüyü yapışmış), sonra kara kirpiklerin yukarıya doğru kıvrılışı, boyalı kedimsi gözler - bütün bunlar profilden, tekrarlıyoruz usul bir sesle. Üzerine büyük kara bir kurdele kondurulmuş kara hasırdan yumuşak şapkanın dalgalı geniş kenarının altından mah-

sustan dağınık taranmış, ustaca kıvrılmış parlak bakır bir helezon ateş gibi yanan yanaklara doğru iniyor ve barın 'ramp ışıkları' kızın *bouffant* kâkülü üzerinde oynaşıyor, kâkül yandan görünüşte şapkanın cüretkâr kenarının altından bir bombe yaparak ta uzun ince kaşına kadar iniyor. Bir tutam Rus yumuşaklığıyla tatlandırılmış İrlandalı profili, güzelliğine gizemli bir beklenti ve buğulu bir beklenmedik havası katıyor; bu güzellik, umarım ki anılarının sevenleri ve hayranları tarafından doğal bir şaheser olarak hatırlanacak, bir ressam müsveddesinin Overman için yaptığı o berbat afişte aynı duruşu taklit eden Parizyen *gueule de guenon*'lu berbat kaşardan karşılaştırma kabul etmeyecek kadar daha zarif ve daha genç olduğunu hatırlayacak.

"Mer'aba, Ed," dedi Van barmene ve kız o sevgili, pürüzlü sesi duyunca döndü.

"Gözlük takmanı beklemiyordum. Dörtgöz, güya şapkamı 'dikizlermiş' gibi yapan herif için hazırladığım *le paquet*'yi yiyecektin kafana az kalsın. Sevgili Van! *Duşka moy*!"

"Şapkan," Van, "kesinkes lautremontesk- şey, lautrekesk demek istedim- neyse, kuramayacağım sıfatı."

Ed Barton, Lucette'e kızın Chamberyzette dediği içkisini verdi.

"Bana cin ve bitter."

"Öyle mutlu ve hüzünlüyüm ki," diye mırıldandı kız Rusça. "*Moyo grustnoy şasti*! İhtiyar Lutece'de daha ne kadar kalacaksın?"

Van ertesi gün İngiltere'ye gideceğini söyledi, sonra 3 Haziran'da da (o gün 31 Mayıs'tı) *Amiral Tobakoff*'a binip Birleşik Devletler'e dönecekti. Seninle gelirim, diye haykırdı kız, harika bir fikirdi, hayat onu nereye sürüklerse sürüklesin umurunda değildi, gerçekten, Batı'ya, Doğu'ya, Toulouse'a, Les Teques'e. Van kamara bulmak için çok geç kaldığını hatırlattı, (*Queen Guinevere*'den çok daha kısa bir gemiydi) ve konuyu değiştirdi.

"Seni en son," dedi Van, "iki yıl önce, bir tren istasyonunda görmüştüm. Villa Armina'dan yeni çıkmıştın bense yeni

geliyordum. Elin kolun çiçek doluydu, çok hızlı yürüdüğün için üzerindeki çiçekli elbiseye karışıyorlardı- yeşil bir kaleşden fırlayıp indin ve beni Nice'e getiren Avsonya Ekpresi'ne atladındı."

"*Tres expresssioniste*. Seni görmedim yoksa durup sana biraz önce öğrendiğim şeyi anlatırdım. Düşünebiliyor musun, annem her şeyi öğrenmiş- geveze baban Ada'yla senin hakkında her şeyi ona anlatmış!"

"Amma seninle Ada hakkındakileri anlatmamış."

Lucette o mide bulandırıcı, insanı delirten kızdan bahsetmemesini rica etti. Ada'ya ateş püskürüyordu ve vekaleten kıskanıyordu. Ada'nın Andrey'i ya da daha ziyade onun yerine Ada, -çünkü adam bunu bile yapamayacak kadar salaktı- öncü-tutucu sanat eserleri topluyordu, tuval üzerine kundura cilası karası veya dışkı sıvaştırması, geri zekâlıların karalamaları, primitif idoller, aborijin maskeleri, *objets trouves* ya da daha doğrusu *troues*, Henrich Heideland'vari, ortasında cilalı bir delik olan cilalı kütük. Karısı çiftlik avlusunu süsleyen koskoca bir heykelle -tabir caizse- burun buruna gelmişti. İhtiyar Heinrich'ın ta kendisinin ve dört iriyarı yardımcısının marifetiydi bu, dev gibi çirkin bir maun ağacı kütlesi, iki buçuk üç metre uzunluğunda, adı 'Analık', geriye dönüşlü olarak düşünürseniz ondan önceki Vinelanderların Lyaska'daki daçalarının önüne yerleştirdikleri bütün alçı cücelerle dökme demirden zehirli mantarların anası.

Barmen elindeki bardağı sonsuz bir ağır çekimde silerek Lucette'in ithamlarını dinlemekteydi, dudaklarında gevşek, kendinden geçmiş bir sırıtmayla.

"Ama gene de (*odnako*)," dedi Van Rusça olarak, "1896'da orada geçirdiğin günlerin epeyce keyfini çıkarmışsın, Marina söyledi."

"Hiç de çıkarmadım (*niçego podobnago*! Agavia'yı eşyalarımı almadan geceyarısı terk ettim, Brigitte arkamdan ağladı. Böyle bir ev görmedim. Ada tam bir 'aptal esmer' olmuş çıkmıştı. Sofradaki konuşmalar üç K'yla sınırlıydı- kaktüs, kocabaş ve kuzina, Dorothy de kübist mistisizm konusundaki yorumlarını

esirgemiyordu. Adam, tuvalete şap şap (*şlyopayut*) yalınayak giden, üzerinde atlet fanileyle tıraş olan, çorap jartiyeri takan, pantalonunu yukarı çekmeyi terbiyesizlik addeden, fakat cebinden bozuk para çıkarırken sol elleriyle sağ pantalon cepleri-ni -ya da tersi- tutup kaldıranlardan, ki asıl bu sadece terbiyesizce değil aynı zamanda çirkin bir hareket. Demon çocukları olmadığı için üzülüyor belki, fakat kayınbabalığın ilk cicim ayları geçince herifi gerçekten çekemez oldu. Dorothy mürebbiye kılıklı, sofu bir canavar, gelip aylarca kalıyor, günün menüsünü o belirliyor ve hizmetçilerinin odalarının anahtarlarından birer tane kendine yaptırmış -bizim saptal sesmerin bundan haberi olmalı azslında- küçük küçük başka anahtarları da var öteki insanların gönüllerini açmak için - sadece eline geçirdiği her Amerikan zencisini faal ortodoks yapmaya çalışmakla kalmadı, bizim yeterince *pravoslavnaya* annemize de bulaştı- sadece Trimurti hisselerinin yükselmesine yaradı bütün çabaları. Güzel, nostaljik bir akşam-"

"*Po-russki*," dedi Van, bir İngiliz çiftin içki ısmarlayıp sessizce kulak kabartmak üzere yanı başlarına yerleştiğini görmüştü.

"*Kak-to noç'yu* (bir gece), Andrey evde yokken bademciklerini mi aldırmaya gitmişti ne, sevgili şahin bakışlı Doroçka benim hizmetçinin odasından gelen şüpheli bir gürültüyü araştırmaya gitti ve zavallı Brigitte'yi salıncaklı iskemlede uyuyakalmış buldu, Ada ile beni de yatakta, eski günleri yadederken. İşte o zaman Dorothy'ye bu davranışına katlanamayacağımı söyledim ve hemen Monarch Bay yoluna çıktım."

"Bazı insanlar hakikaten garip," dedi Van. "Şu yapışkan şeyi bitirdinse, kalk senin otele gidelim de birşeyler yiyelim."

Lucette balık istedi, Van ise soğuk et ve salatadan vazgeçmedi.

"Bu sabah kime rastladım, biliyor musun? Bizim Gregg Erminin. Senin buralarda olduğunu o söyledi bana. Karısı *est un peu snob*, ha?"

"Herkes *un peu snob*," dedi Lucette. "Senin Cordula, o da buralarda, kemancı Şura Tobak'ın telefon rehberinde kocasıyla komşu olmasını hazmedemiyor. Hemen yemekten son-

ra odama çıkalım, yirmi beş numara, benim aptal yaşım. Nefis Japon işi bir divanım var, hayranlarımdan biri de yenilerde deste deste orkide ikmali yaptı. Ah, *boje moy* -birden aklıma geldi- bunu araştırmalıyım- belki de Brigitte'ye gelmiştir, yarın değil öbür gün, saat üç buçukta, Alphonse III'ün şef garsonlarından biriyle evleniyor, Auteuil'de. Her neyse yeşilimsi orkideler bunlar turuncu ve mor lekeleri var, *Oncidium*'ların nazlı bir türü, 'servi kurbağası'ymış, o aptal ticari isimlerden biri işte. Divanın üzerine uzanacağım acılar içinde bir azize gibi, hatırladın mı?"

"Hâlâ yarı azize misin- yani, şey bakire misin?" diye soruşturdu Van.

"Çeyrek," diye cevapladı Lucette. "Oh, lütfen kendin dene de gör, Van! Divanımın kara üzerinde sarı yastıklar var."

"Bir dakkalığına kucağıma oturabilirsin."

"Hayır- ikimiz de soyunmadıkça ve sen bana geçirmedikçe olmaz."

"Canımın içi, sana sık sık hatırlattığım gibi, prensler soyundan bir aileden geliyorsun fakat pespaye bir prenses gibi konuşuyorsun. Sizin çevrede moda mı bu?"

"Çevrem yok benim, ben yalnız biriyim. Kırk yılda bir, iki diplomatla çıkıyorum, bir Yunanlıyla bir İngiliz, beni elleyip birbirleriyle oynuyorlar. Kötü bir sosyete ressamı portreme çalışıyor, havamda olduğumda o ve karısı beni okşuyorlar. Arkadaşın Dick Cheshire bana hediyeler ve at yarışı tüyoları yollar. Sıkıcı bir hayat, Van.

"Zevk aldığım şeyler - oo, sürüyle," diye devam etti melankolik, dalgın bir sesle, bir yandan da çarpılmış gövdesine ve dışarı uğramış gözlerine bakılacak olursa canlı canlı haşlanmış, korkunç azaplar içinde kıvranmış mavi alabalığını çatalıyla dürtüyordu. "Flaman ve Hollanda resmine, çiçeklere, yemeğe, Flaubert'e, Shakespeare'e, alışveriş etmeye, ski yapmaya, yüzmeye, güzellerle hayvanların öpüşlerine bayılırım -fakat nedense bütün bunlar, bu sos ve Hollanda'nın bütün zenginlikleri, sadece *tonen'kiy tonen-kiy* (çok ince) bir kat oluşturuyor, altında hiçbir şey yok, tabii senin görüntün dışında, o

da boşluğu derinleştiriyor, ona bir alabalığın azaplarını katıyor. Ben Dolores gibiyim- 'sadece havaya çizilmiş bir resimim ben,' der ya."

"O romanı hiçbir zaman bitiremedim- pek rüküştü."

"Rüküş ama gerçek. Tıpkı benim hayatım- bir fragman, bir fırça darbesi. Gel benimle, uzaklara gidelim freskler çeşmeler olan bir yere, neden antik çeşmeler olan bir yere gidemiyoruz? Gemiyle? Yataklıyla?"

"Uçakla daha güvenli ve çabuk," dedi Van. "N'allah naşkına, Rusça konuş."

Matador favorileri ve daha başka güzellikleri olan bir gençle yemek yiyen Mr. Sween, ağırbaşlı bir ifadeyle masalarına doğru reverans yaptı; ardından Golfstrim Muhafızlarının gök mavisi üniformasını kuşanmış bir bahriye subayı, yedeğinde kara saçlı, fildişi beyazı tenli bir hanımla yanlarından geçti ve "Selam Lucette, selam Van," dedi.

"Selam Alf," dedi Van, Lucette ise selama dalgın bir gülümsemeyle karşılık verdi; birbirine kenetlediği ellerinin üzerinden alaylı gözlerle uzaklaşmakta olan hanıma doğru baktı. Van kasvetli bakışlarla üvey kızkardeşini süzerken boğazını temizledi.

"En az otuz beşinde olmalı," diye mırıldandı Lucette, "ama hâlâ onun kraliçesi olmayı umut ediyor."

(Alf'in babası Portekiz kralı I. Alphonse, Amca Victor tarafından idare edilen bir kukla hükümdar, Gamaliel'in cumhuriyetçi bir rejim önerisi üzerine yenilerde tahtı bırakmıştı, ama Lucette güzelliğin geçiciliğinden söz ediyordu, politikanın güvenilmezliğinden değil.)

"Lenore Colline'di o kız. Neyin var, Van?"

"Kediler yıldızlara bakamaz, âdetten değildir. Benzerlik eskiden olduğundan çok daha az- gene de tabii, benzerinin değişimlerini takip edebilmiş değilim. *A propos*, kariyeri nasıl gidiyor?"

"Ada'nınkini diyorsan, umarım o da evliliği gibi fiyaskodur. Demek ki Demon'un bütün kazancı benim seni ele geçirmem olacak. Sinemaya sık gitmem, cenazede karşılaştığımızda da Dora'yla ve onunla konuşmayı reddettim, sahne ya da perdedeki başarıları hakkında en ufak fikrim yok."

"O kadın, kardeşine sizin masum oynaşmalarınızdan bahsetti mi?"

"Tabii ki hayır! Kardeşinin mutluluğunun üzerine titriyor. Ama eminim ki Ada'ya 'bir daha başarılı bir evliliği yıkmaya çahşmamam' yollu mektubu yazdıran oydu- doğuştan şantajcı olan Daruşka'nın bu yaptığını bağışlıyorum, ama Adoçka'yı bağışlamam. İstemiyorum senin cabochon'unu. Yani, senin o güzel kıllı elinde fena durmuyor, fakat Papa'nın iğrenç pembe pençesinde de bundan bir tane vardı. Sessiz araştırmacı tipiydi kendisi. Beni bir keresinde bir kızlar hokey maçına götürmüştü ve araştırmalarını kesmezse imdat diye bağıracağım diye uyarmak zorunda kalmıştım onu."

"*Das auch noch*," diye iç geçirdi Van ve koyu safir taşlı yüzüğü cebine attı. Marina'nın son hediyesi olmasa küllüğe bırakıverirdi.

"Bak, Van," dedi Lucette (dördüncü flütü diplerken) "Neden göze almayalım? Her şey son derece basit. Sen benimle evleniyorsun. Ardis'im senin oluyor. Orada oturuyoruz, sen orada yazıyorsun. Dekora karışır giderim, hiç başını ağrıtmam. Ada'yı davet ederiz -yalnız, tabii- bir süre gelir *kendi* mülkünde kalır, çünkü her zaman annemin Ardis'i ona bırakacağını düşünmüşümdür. O geldiğinde, ben Aspen'e ya da Gstaad'a ya da Schittau'ya giderim, sen de onunla kristal kürende yaşar gidersin sanki ebediyen gibi, bu arada ben de *pendat que je* Aspenis'de skimi kayarım. Sonra şimşek gibi döner gelirim, ama o kalabilir, başımın üzerinde yeri var, ortalarda gezinirim belki beni de istersiniz diye. Sonra o kocasının yanına gider gene birkaç kasvetli ay geçirir, anladın mı?"

"Evet, muhteşem bir plan," dedi Van. "Fakat tek sorun şu: katiyen gelmez. Saat üç oldu, *benim* mirasıma düşen ve haremlerimden birine ev sahipliği edecek Villa Armina'yı yeni baştan tefriş edecek bir adamı görmem lazım. Konuştuğun kişinin bileğine böyle elinle vurup durmak, İrlandalı tarafından gelen en sevimli manerizmin değil. Seni şimdi odana kadar geçireceğim. Açıkça görülüyor ki, dinlenmeye ihtiyacın var."

"Çok, çok önemli bir yere telefon açmam gerekiyor, ama se-

nin dinlemeni istemiyorum," dedi Lucette, küçük kara el çantasmda anahtarını aranarak.

Süitinin antresine girdiler. Van orada, hemen ayrılmaya kesin kararlı olarak, gözlüklerini çıkardı ve dudaklarını kızın dudaklarına bastırdı, kızın dudaklarının tadı aynen Ardis'te Ada'nınkiler gibiydi, öğleden sonranın ilk saatleri, tatlı salya, tuzlu epitel doku, kiraz, kahve. Kısa süre önce iyice nefsini doyurmamış olsa, iğfal edilmeye, bu bağışlanmaz iç gıcıklanmasına karşı duramayabilirdi. Kız kolunun yenini çekiştirdi, Van gerisin geriye antreden çıkmaya koyuldu.

"Yeniden öpüşelim, yeniden öpüşelim!" diye tutturdu Lucette, çocukça, yarım yarım konuşarak, aralık dudaklarını hemen hiç oynatmadan, kendinden geçmiş bir halde çalışkan çalışkan sayıklayarak; Van öpüşmeyi bitmiş saymasın, hayır demesin diye elinden geleni yapıyordu.

Bu kadar yeter dedi Van.

"Ah, neden ama? Oh, lütfen!"

Kızın buz gibi titreyen parmaklarını hafifçe itti.

"Neden Van? Neden, neden, neden?"

"Neden olduğunu pekâlâ biliyorsun. Onu seviyorum, seni değil ve bir ensest ilişkisine daha girerek işleri arapsaçına çevirmeyi reddediyorum."

"Yaa, pek güzel," dedi Lucette, "benimle çeşitli kereler yeterince ileriye gittin, hatta ben çocukken bile; daha fazla ileri gitmek istememen sadece sabuklamak; hem ayrıca, ayrıca onu binlerce kızla aldattın, seni pis sahtekâr!"

"Benimle bu tonda konuşamazsın," dedi Van, kızın biçare sözlerini alçakça yürüyüp gitmek için bir bahane sayarak.

"Affe-, affe-, affet, seni seviyorum," diye fısıldadı kız deli gibi, Van'in arkasından *fısıltı* halinde *bağırmaya* çalışarak çünkü koridor baştan aşağı kulak ve göz kesilmişti, ama Van kollarını havada sallayarak arkasına bakmadan yürüdü gitti, bağışlamıştı da ama.

Kılçıklı bir problem Dr. Veen'in İngiltere'ye gitmesini icap ettiriyordu.

Chose'lu ihtiyar Paar 'Klinik'in ondan benzeri görülmemiş bir kromastezi vakasını incelemesini istiyordu, fakat vakanın kimi veçheleri (hafif bir sahtekârlık olasılığı gibi) göz önüne alındığında, hastayı uçakla Kingston'a götürüp götürmemeye değmeyeceğine Van kendisi karar vermeliydi. Doğuştan gözsüz, kırk yaşında, bekâr, arkadaşsız ve bu kronikteki üçüncü kör kişi olan Spencer Muldoon adında biri, son derece şiddetli paranoya nöbetleri sırasında halüsinasyonlar görüyor, dokunma duyusu aracılığıyla tanımlamayı öğreniyor ya da onlar hakkındaki korkunç hikâyelerden tanıdığını sandığı (devrilen ağaçlar, soyu tükenmiş dinozorlar) biçim ve tözlerin isimlerini haykırıyordu. Giderek bunlar dört bir yandan üstüne üstüne gelmeye başlamışlardı, bunları uyuşukluk dönemleri, onları da normal benine geri dönme dönemleri izliyordu, bir iki haftalığına parmaklarını kör kitaplarının üzerinde gezdiriyor, kırınızı gözkapaklarıyla mutlu bir halde, plak, kuş cıvıltısı ya da İrlanda şiirleri dinliyordu.

Hastanın, uzamı bir duvarkâğıdı desenini andıran biçimde 'güçlü' ve 'zayıf' şeylerden meydana gelen saf ve sıralara bölükleme yeteneği bir sırdı. Ta ki bir akşam, başka bir hastanın metabasisi ile ilgili birtakım diyagramlara göz atmak isteyen bir araştırma öğrencisi (R.S.- kendisi böyle anılmak istedi), Muldoon'ın elinin erişebileceği bir yere yeni, kullanılmamış, boya kalemleriyle dolu şu uzunca kutulardan birini bırakıncaya dek; onların adını anmak bile (Dixon Pink Anadel!) insanın belleğini gökkuşağının dilinde konuşturmaya yeter, çünkü boyalı ve cilalı tahtaları ciddi teneke kutularında renk tayfı sırasına göre dizilmişlerdir. Muldooncuğun çocukluğu ona *böylesi* ebemkuşaksı bir anı sağlayamazdı, fakat parmak yordamıyla kutuyu açıp da kalemleri okşadığında, kâğıt gibi beyaz yüzünde belli bir duyumsal bir haz ifadesi belirdi. Kör adamın kaşlarının kırmızıda hafifçe yukarıya, turuncuda da-

ha da yukarıya, sarının tiz haykırışında iyice yukarıya kalktığını, sonra tayfın geri kalan renkleri boyunca indiğini gören R.S. ona laf olsun diye tahtaların renk renk boyandıklarını söyledi- 'kırmızı', 'turuncu', 'sarı' vesaire,- Muldoon da sakin bir sesle kalemlerin ele gelişinin de birbirinden farklı olduğunu söyledi.

R.S. ve arkadaşlarının yürüttükleri çeşitli testlerde, Muldoon, boya kalemlerini sırayla okşarken çeşitli yoğunluklarda 'ısırduyu'lar algıladığını söyledi; bunlar, bir biçimde, tenin ısırgan otlarıyla temas ettikten uzun süre sonra hissetmeye devam ettiği kaşınma hissiyle akraba algılardı. (Ormagh ile Armagh arasında taşrada büyümüştü ve maceracı gençliğinde, zavallıcık, ayağındaki ağır çizmelerle hendeklere, derin dere yataklarına yuvarlanmıştı) Bu minvalde, bir parça kurutma kâğıdının 'güçlü' yeşil ısırduyusundan ya da hemşire Langford'un terleyen burnunun ıslak zayıf pembe 'batışı'ndan söz ediyor, bir yandan da kendisi bu renkleri araştırmacıların başlangıçta kalemlere atfettikleri renklerle karşılaştırıyordu. Van'e yolladığı ayrıntılı raporda Paar, testler sonucu, adamın parmak uçlarının 'tayfın renklerini dokunmatik bir tercüme okuması halinde beyne iletebildiğini' kabul etmek zorunda kaldıklarını söylüyordu..

Van geldiğinde, Muldoon öncekilerden çok daha uzun sürmüş olan uyuşukluk halinden tam çıkabilmiş değildi. Ertesi sabah onu muayene etmeyi uman Van, bir grup heyecanlı psikologla fikir alışverişinde bulunarak çok hoş bir gün geçirdi ve hemşireler arasında, Elsie Langford'un tanıdık kısık gözlerini görünce ilgilendi. Elsie yüzüne hummalıymış gibi al basan, fırlak dişli kavruk bir kızdı ve başka bir tıp kurumundaki bir 'poltergeist' olayında şaibeli bir rolü olmuştu. Van, ihtiyar Paar'la Chose'daki lojmanında yemek yerken zavallı adamın, seyahat edebilecek duruma gelir gelmez Miss Langford'la *birlikte* Kingston'a nakledilmesini istediğini söyledi. Zavallı adam, o gece uykusunda öldü ve olay tümüyle parlak bir 'olsa da olur-olmasa da' bulutu içinde muallakta kaldı.

Chose'un pembe çiçek açan kestane ağaçları Van'i her zaman aşkı bir ruh haline sokardı ve gemiyle Amerika'ya dönme-

den önce birdenbire eline geçen bu zamanı, Avrupa'daki Villa Venüs'lerin en revaçta ve iyi işletileninde 24 saatlik bir tedaviyle çarçur etmeye karar verdi; fakat İngiltere içindeki yolculuklarında, Londra'ya geldiğinde indiği Albania Oteli'nden tedarik ettiği Nuh Nebi'den kalma, içi kürk kaplı, hafifçe parfümlü (misk? Türk tütünü?) limuzindeki uzunca yolculukta sonurtkan şehvetine başka rahatsız duygular karıştı, berikini ortadan kaldırmadan. Terlikler içindeki ayaklarını bir pufun üzerine dayamış, kolunu pencerenin yanındaki tutamağa geçirmiş. Ardis'e yaptığı ilk tren yolculuğunu düşünerek egzersiz yaptı -bazen hastalarına tavsiye ettiği şeyi, 'bilincin kaslarını' geliştirmek- yani yalnızca insanın kendisini hayatındaki radikal bir değişimi öncesindeki zihinsel duruma değil, fakat bu değişime ilişkin kesin bir yoksayma durumuna geri taşıması. Bunun yapılamayacağını biliyordu, başarmak değil, inatla denemek mümkündü sadece, biliyordu ki hayat bir sonraki sayfayı çevirmemiş olmasa ve ışıl ışıl metniyle zihnin bütün zamanlarını aydınlatıyor olmasa Ada'dan öncesini hatırlayamayacaktı. Halihazırdaki sıradan yolculuğu hatırlayıp hatırlayamayacağını merak etti. Akşamın havasında ebedî çağrışımlar taşıyan bir İngiliz ilkbaharı sonu geziniyordu. Arabanın içine yerleştirilmiş bir 'canoreo' (bir Anglo-Amerikan heyetinin daha yakınlarda kullanımına izin verdiği eski moda bir müzik zımbırtısı) yürek yaralayan bir İtalyan şarkısı ulaştırıyordu. Neydi Van? Kimdi? Nedendi? Cevsekliğini, ağırkanlılığını, ruhunu ihmal edişini düşündü. Yalnızlığını, bu yalnızlığın tutkularını ve tehlikelerini düşündü. Camı bölmenin gerisinde şoförünün ensesinin yağlı, sıhhatli, güvenilir katlarını gördü. Nafile görüntüler gelip geçtiler- Edmund, Edmond, gıllığışsız Cordula, müthiş girift Cordula, sonra giderek mekanik bir çağrışımla, Lisette adında bir kız, Cannes'da, göğüsleri güzel çıbanlar gibi olan, bu memelerin nazlı güzelliği eski bir banyo makinesinin içinde pis kokulu bir ağabey tarafından mıncıklanıyor.

Canoreo'yu kapattı ve kapağı kayan dolabın arkasına yerleştirilmiş brendiye el attı, bardakların üçü de kirli olduğu için şişeden içiyordu. Etrafını devrilen ağaçlar ve üstesinden ge-

lemediği belki de üstesinden gelinemeyecek görevler sarıyordu. Bu görevlerden biri hiçbir zaman vazgeçmeyeceğini bildiği Ada'ydı; kaderin ilk borazanı öttüğünde benliğinden geriye kalan ne varsa onları da ona teslim edecekti. Bir diğeri felsefi çalışmalarıydı, kendine özgülükleri yüzünden engellenen o çalışmalar- bir yazarın yegâne, gerçekten dürüst yanı olan özgün edebi üslup. Yolundan şaşmamalıydı, fakat konyak ürkütücüydü, düşüncenin tarihi bir kirpinin sırtı gibi klişelerle doluydu ve üstesinden gelmesi gereken bu tarihti.

Biliyordu ki, tam anlamıyla ilim adamı değil, ama tamamıyla sanatçıdır. Paradoksal ve gereksiz bir biçimde, 'akademik kariyeri'nde, lakayt ve mağrur konferanslarında, başkanlık ettiği seminerlerde, hasta zihinler hakkında yayınladığı raporlarda, daha yirmi yaşına varmadan, hayata bir tür harika çocuk olarak başlamış, otuz birine geldiğinde, birçok inanılmaz ölçüde çalışkan adamın ellisinde edinemedikleri 'onurlara' ve bir 'pozisyon'a kavuşmuştu. Hüzünlü anlarında, şu anda olduğu gibi, 'başarı'sını hiç değilse kısmen mevkiine, servetine, yaptığı sayısız bağışa bağlıyordu, bunları (odaları temizleyen, asansörleri işleten, otel koridorlarında kendisine gülümseyen avurdu çökük dilencilere bol bol dağıttığı bahşişler gibi) hak eden kurumlara ve öğrencilere dağıtmıştı. Belki de Van Veen, çarpık çıkarsamasında çok da yanılmıyordu; çünkü Antiterra'mızda (ve Terra'da da, onun yazdıklarına bakılırsa) lagar adımlarla ilerleyen bir Yönetim, aniden yükselen bir ek bina inşaatı ya da sağanak gibi boşalan fonlar ruhunu rikkatle doldurmadıkça, akademik vasathğın güvenli pısırıklığını bir V.V.'in şüphe çaktıran pırıltısına yeğliyordu.

Bülbüller şakıyordu, dillere destan ve süfli menziline vardığında. Her zaman olduğu gibi, araba ellerinde silahlar tutan iki sıra fallik heykelin arasından ilerleyen meşeli yola girdiğinde, içinden vahşi bir esrime duygusu yükseldi. On beş yıllık mazisi olan, her zaman hoş karşılanan bir 'gedikli' olarak 'telefon açma' (yeni resmi terim buydu) zahmetine katlanmamıştı. Bir projektör kırbaç gibi indi üzerine; Heyhat, bir 'gala' gecesine rasgelmişti!

Üyeler genellikle şoförlerine arabalarını nöbetçi kulübelerinin yakınında park ettirtiyorlardı, orada hizmetkârlar için alkollü olmayan içkiler ve bir iki pahalı olmayan orospu bulunduran sevimli bir kantin vardı. Fakat o gece bir sürü devasa polis arabası garajları doldurmuş, bitişikteki bahçeye bile taşmıştı. Kingsley'e meşeler altında biraz beklemesini söyleyen Van, Venedik karnaval maskesini kuşandı ve araştırmaya girişti. En sevdiği, iki tarafına duvarlar örülmüş yol onu çok geçmeden konağın girişini kadifeleyen geniş çayırlıklardan birine çıkardı. Arazi vişneçürüğü bir ışıkla aydınlatılmıştı ve Park Avenue kadar kalabalıktı- Van'in hemen aklına gelen bir çağrışım çünkü kurnaz polis dedektifleri, Van'e memleketini hatırlatan bir biçimde kılık değiştirmişlerdi. Hatta bu adamların bazılarıyla göz aşinalığı da vardı- Allah selamet versin, Gamaliel (dördüncü hizmet döneminden sonra bir daha seçilmemişti) ne zaman olanca gayri resmi bunaklığı içinde babasının Manhattan'daki kulübüne yemek yemeye gelse kulübün çevresinde bunlar devriye gezerlerdi. Her zaman ne kılığına girmek âdetindeyseler gene o kılıktaydılar- greyfurt satıcıları, siyahî muz ve banjo satıcıları, inandırıcı olmayan ofislere doğru gidermiş gibi yapıp durmadan daireler çizen artık tedavülden kalkmış ya da en azından zemini ve zamanı yanlış kâtipler, durmadan bir aşağı bir yukarı yürüyen, derken kendinden geçmişçesine bir noktada durup çarşaf gibi açtıkları *Estotskiya Vesti* gazetesinin gerisine saklanarak yürümeye başlayan Rus gazete okuyucuları. Van, Birleşik Amerikaların yeni Cumhurbaşkanı,bir Rus kadar ağzı kalabalık Mr. Alexander Screepatch'in Kral Victor'u ziyaret amacıyla uçakla geldiğini hatırladı; ve şu anda ikisinin de burunlarına kadar karı kıza gömülmüş olduklarını tahmin etti ki, haklıydı. Polis dedektifleri müsameresinin komik yönü (belki Amerikan kaldırımları hakkındaki eskimiş tahayyüllere ters düşmüyordu fakat ürkünç biçimde ışıklandırılmış İngiliz tarhlarından meydana gelen bir labirente de pek uymuyordu) hayalkırıklığını hizaya getirdi. Tarihi şahsiyetlerin eğlencelerini paylaşmak ve kullanmaya başlayıp sonra geri çevirdikleri

her şeye hazır kızcıklarla yetinme düşüncesinin verdiği hoşnutsuzlukla ürperdi.

Bu esnada yatak çarşafına sarınmış bir heykel, üzerinde durduğu kaideden Van'e meydan okumaya kalkıştı ama sırtüstü eğreltiotlarını boyladı. Van, iki seksen yere uzanmış mabudu görmezden gelerek, motoru hâlâ pat-pat atan jolls-joyce'e geri döndü. Mor sarkık çeneli Kingsley, eski sınanmış bir dost, onu doksan mil kuzeydeki başka bir eve götürmeyi önerdi; fakat Van, ilkesel nedenlerle reddetti ve gerisin geriye Arnavutluk'a geri götürüldü.

5

Gemisi, üç Haziran, akşamüzeri saat 5'te, Le Havre-de-Grace'dan yola çıkmıştı; Van aynı günün akşamı, Old Hantsport'da gemiye bindi. Akşamüzerinin büyük bir kısmını, ünlü zenci antrenör Delaurier ile tenis oynayarak geçirmişti; alçalmakta olan güneşin, ateşini, geminin sancak tarafına birkaç deniz yılanı mesafede, pruvanın kavis çizgisinin iyice ilerisinde eriyip yeşilli altun renkli gözbebeği benekleri halinde etrafa saçmasını seyrederken kendini tatsız ve uykulu hissetti. Çok geçmeden gidip yatmayı düşündü, 'A' güvertesinden aşağı yollandı, kamarasının oturma odasında kendisi için hazırlanmış natürmort meyvelerinden birkaçını mideye indirdi ve Profesör Counterstone'un sekseninci yaş günü dolayısıyla çıkarılan bir *Festschrift*'e katkı mahiyetindeki makalesinin provalarını okumaya yeltendi, vazgeçti ve uykuya daldı. Fırtına geceyarısı sıraları kasılmalar haline dönüştü, ama geminin bütün gacırtı gucurtusuna rağmen (*Tobakoff* hınçlı bir ihtiyar takaydı) Van deliksiz uyumayı başardı, uyku haline geçen zihninin verdiği tek tepki rüyasında bir su tavusu görmesi oldu, kuş eski Arrowroot krallığında kendi adını taşıyan gölün kıyısına doğru ağır ağır alçaldı, sonra dalınadan önce bir karabatak gibi takla attı. O parlak rüyayı yeniden gözden geçirdiğinde, rüyanın kaynağını Ermenistan'da Armborough ile çıktığı kuş avı ve o beyefendi-

nin son derece uysal ve mütekâmil yeğenine kadar geri götürebildi. Bunu bir kenara not etmek istiyordu- fakat kurşunkalemlerinin üçünün de yatağınm kenarındaki sehpayı terk ettiklerini ve bitişik odanın zemininde uç uca dizildiklerini gördü, kaçış esnasında mavi yer halısının epey bir bölümünü uzunlamasına katetmişlerdi.

Kamarot ona bir kontinental kahvaltı, geminin gazetesini ve birinci mevki yolcuların listesini getirdi. 'İtalya'da Turizm' başhğı altında, küçük gazete ona Domodossolalı bir çiftçinin Anibal'in fillerinden birinin kemiklerini ve koşum takımlarını topraktan çıkardığını ve iki Amerikalı psikiyatrın (isimleri verilmiyordu) Bocaletto dağlarında garip bir ölümle öldüklerini bildiriyordu; yaşlı olanı kalp yetmezliğinden, genç arkadaşı ise intihar ederek. Amiral'in İtalya'nın dağlarına olan hastalıklı ilgisi üzerine kafa yorduktan sonra Van haberi okumayı kesti ve yolcu listesini eline aldı (hoş bir biçimde bunda da Cordula'nm mektup kâğıdını süsleyen taç vardı) bakalım önümüzdeki günlerde kaçınılması gereken birileri var mı. Listeden Robinson çifti çıktı, Robert ve Rachel Robinson, eski can sıkıcı aile tanıdıkları (Bob uzun yıllar Dan Amcanın fırınalarından birinin müdürlüğünü yaptıktan sonra emekli olmuştu). Satırlar üzerinde gezinmeye devam eden gözü, Dr. Ivan Veen'den sekti ve bir sonraki isimde yüreği ağzına geldi. Kalbini sıkıştıran neydi? Neden dilini etli dudaklarının üzerinden geçiriyordu? Her şeyi açıklayabileceklerini sanan, eskinin pek ağırbaşlı romancılarına uygun düşen boş formüller.

Küvetindeki suyun düzeyi yatak odasındaki lombozdan görünen parlak mavi, beyaz köpüklü denizin ağır ağır iniş çıkışına öykünerek yan yattı, gidip geldi. Süit kamarası, tam kendininkinin üzerinde orta güvertede bulunan Miss Lucinda Veen'i telefonla aradı, ama kamarasında bulamadı. Üzerine beyaz polo yaka bir süveter geçirip, gözüne güneş gözlükleri geçirerek, kızı aramaya çıktı. Oyun Güvertesinde değildi, oradan aşağıya bakınca Güneşlenme Güvertesinde kanvas bir iskemleye uzanmış başka bir kızılsaçlı gördü; kız oturduğu yerde kendini kaptırmış mektup yazmaktaydı. Van, eğer günün birinde ağır olgu-

sallıktan hafif- zarif edebiyata geçecek olursa, durduğu yerden bu memnu ilgi sağanağmı deşifre etsin diye kıskanç bir kocanın eline bir dürbün tutuşturmaya karar verdi. Battaniyelere sarınmış ihtiyarlarm bir numaralı best-seller *Salzmann*'ı okudukları ve karın gurultularının peşrevi içinde saat on bir etsuyunu bekledikleri Yürüyüş Güvertesinde de yoktu. Kendini Grill'e atıp iki kişilik bir masa ayırttı. Bara gitti ve 1889, 1890 ve 1891 yıllarında, Ada hâlâ evlenmemişken ve kendisi homurtulu budalanın teki iken *Queen Guinevere*'de barmenlik yapmış olan kel, şişko Toby'yi sıcak bir biçimde selamladı. O sırada Mr. ve Mrs. Dairs ya da Sardi adı altında Lopadusa'ya kaçabilirlerdi!

Üvey kızkardeşi baş kasarasında gözüne ilişti, dekoltesi derin, parlak çiçekli, rüzgârla derdi olan bir entari içinde tehlikeli biçimde güzeldi, tenleri tunçlaşmış fakat iyice yaşlanmış Robinsonlarla konuşuyordu. Kız, uçuşan saçını eliyle geriye doğru iterek, yüzünde zafer ve mahcubiyet karışımı bir ifadeyle ona döndü ve biraz sonra arkalarından mutlu mutlu gülümseyen, ellerini benzer biçimde havaya kaldırarak sallayan Rachel ve Robert'den ayrıldılar; kıza, Van'e, hayata, ölüme, Demon'un, iki arabanın kafa kafaya bindirdiği kazada ölümünden hemen önce, oğullarının bütün kumar borçlarını ödediği mutlu eski günlere el sallıyorlardı.

Kız *pojarski* usulü pirzolasını mutlulukla mideye indirdi; Van onun transandantal (transatlantik'den öte) bir kaçak yolcu çeşidi olarak aniden ortaya çıkıvermesini kınamıyordu; Van'i görme hevesi içinde yolculuk arefesini yemeksiz geçirmiş, sabah kahvaltısını da berbat etmişti. Su sporları yaparken denizin çukurlarıyla tepelerinden ya da uçaktayken iniş çıkışın 'hop' ediverişinden hoşlanan Lucette, burada, bu ilk gemi yolculuğunda kusmuş, perişan olmuştu; fakat Robinsonlar ona harikulade bir ilaç vermişlerdi, her anını Van'in kollarında geçirerek, on saat uyumuştu, artık umuyordu ki, Van de kendisi de ilacın geride bıraktığı pürtük pürtük tortu dışında yeterince uyanıktırlar.

Son derece iyi niyetli bir sesle kıza yolculuğun nereye olduğunu sordu.

Ardis'e, onunla birlikte -oldu hemen cevap- ebediyen, sonsuza dek. Robinson'un büyükbabası Arabistan'da yüz otuz bir yaşında ölmüştü, demek ki Van'in önünde daha koca bir yüzyıl vardı, Ardis parkında ona birbiri ardınca gelecek haremlerini barındırmak için bir sürü pavyon yaptıracaktı, bunlar zamanla, birbiri ardınca, yaşlı hanımlar için huzurevlerine dönüşeceklerdi, sonra da mozolelere. Onların elinden 'son anda hile ve hurda ile çekip aldığı' süitte, sevgili Cordula ile Tobak'ın yataklarının üzerinde, bir manialı yarış resmi vardı, -'binicisi Tom Cox ile birlikte *Pale Fire*'- ve bu resim acaba Tobakların aşk hayatını deniz yolculukları sırasında nasıl etkiliyordu. Van, Lucette'in sinirden ileri gelen gevezeliğini yarıda kesti ve onun kamarasındaki banyo musluklarının üzerinde de aynı şeylerin yazıp yazmadığını sordu: Sıcak Ev Suyu, Tuzlu Soğuk Su. Evet, diye haykırdı Lucette, Eski Denizci, İhtiyar Salzman, Arzulu Oda Hizmetçisi, Kaptan Komada, falan!

O gün öğleden sonra yeniden karşılaştılar!

Tobakoff'un birinci mevki yolcuları çoğu için, 4 Haziran 1901 gününün akşamüzeri, Atlantik Okyanusu'nda, İzlanda enlemiyle Ardis boylamı arasında, açıkhava eğleşmelerine pek davetiye çıkarır gibi görünmüyordu: kobalt mavisi gökyüzünün harareti buz gibi esintilerle bölünüyor ve demode bir havuzu dolduran su ritmik olarak yeşil karoların üzerinde gidip geliyordu fakat Lucette kızgın güneşe olduğu kadar bıçak gibi rüzgârlara da alışkın, tahammüllü bir kızdı. Fialta'da bahar ve ünlü yapay ada Minotaor'da geçirilen yakıcı bir mayıs, uzuvlarına bir nektarin rengi vermişti, uzuvları ıslakken o renk lakelenmiş gibi görünüyor fakat esinti tenini kuruttuğunda gene doğal çiçek teravetini buluyordu. Parlak elmacık kemikleri ve başına sıkıca oturan kauçuk bonesinin altından görünen bakır pırıltısıyla, sihirli etkisi ile anemik sarışın bakireleri çilli, kızıl saçlı delikanlılara, Güneş Atının çocuklarına çevirdiği rivayet edilen Yukonsk İkonası 'Miğferli Meleği' andırıyordu.

Bir dalıp çıktıktan sonra, Van'in uzanmış güneşlendiği terasa döndü ve:

"Tasavvur edemezsin"- ('Ben her şeyi tasavvur edebilirim,'

diye ısrar etti Van)- "peki, tasavvur *edebilirsin*, nasıl deryalar denizler gibi kremler sürmek zorunda olduğumu -balkonlarımın ve ıssız deniz mağaralarının mahremiyetinde- kendimi dört unsurun kollarına bırakmadan önce. Hep güneş yanığı ile güneşten kararmış ten arasında gidip geliyorum - ya da meyva kıvamıyla eyvah kıvamı arasında, sevgili ressamım Herb'in yazdığı gibi- güncesini okuyorum da, 'son düşesi'nin bastırdığı, üç dil karıştırılarak yazılmış, çok güzel, ödünç veririm sana. Anlarsın ya, canımın içi, herkese gösterinnediğim yedek parçalarım, gözler önüne serdiklerimle aynı renk olmazsa kendimi alacalı bir alçak addederim."

"1892'de teftiş edildiğinde bana baştan aşağı kumrengi gibi görünmüştün," dedi Van.

"Yepyeni bir kızım artık," diye fısıldadı Lucette. "Mutlu, yeni bir kız. Seninle tek başıma terk edilmiş bir gemide, daha en az on gün var bir sonraki âdetime. Sana Kingston'a budalaca bir not gönderdim, olur da boy göstermezsin diye."

Şu anda yüzleri birbirine dönük olarak havuz kenarında bir hasırın üzerine uzanmış yatıyorlardı, duruşları simetrikti, Van başını sağ elinin üzerine yaslamış, kız sol dirseğine dayanmıştı. Yeşil mayosunun üstü ince kollarından aşağıya doğru kaymış, bir meme ucunun dibinde su damlaları ve çizgiler oluşturmuştu. Kızın çıplak göbeğini erkeğin mayosundan, kara yünlüden mayosunu kızın sırılsıklam olmuş yeşil edep yerinin maskesinden ayıran birkaç inçlik bir uçurumdu. Güneş leğen kemiğinin çıkıntısını yaldızlıyordu; gölgeli bir inhina beş yıl öncesinden kalma bir ameliyat yerine doğru iniyordu. Kızın yarı gölgeli bakışı ağır, kendini belli etmekten çekinmeyen bir açlıkla adamın üzerindeydi ve haklıydı da, gerçekten yalnızdılar; öyle ya, Van, Marion Arınborough'a çok daha çetrefil koşullarda kızın amcasının ruhu duymadan sahip olmamış mıydı, ayrıca da motorun uçan balıklar gibi havaya kalkıp indiği, ev sahibinin dümenin yanında bir tüfek bulundurduğu düşünülürse. Keyifsizce, arzunun güdük yılanının ağır ağır halkalarını çözüp gerindiğini hissetti; kara kara, Villa Venüs'te düşmanın hakkından gelmemiş olduğuna esef etti. Kızın kör eli-

nin kalçasından yukarıya doğru yol alışına boyun eğdi ve erkeğin apışarasına rezil bir özsuyuyla dolu dallı budaklı bir ağaç yerleştirdiği için doğaya lanet okudu. Lucette birden elini geri çekti ve alçak sesle, usulca bir '*merde*' çekti. Cennet insanlarla dolmuştu.

İki yarı çıplak çocuk tiz bir neşe içinde havuza doğru koştular. Zenci bir dadı, elindeki miniminnacık sütyenleri sallayarak peşlerinden koşuyordu. Birden sudan kel bir kafa çıktı ve sümkürdü. Yüzme öğretmeni soyunma odasından çıkıp geldi. Aynı anda, ince bilekli ve iğrenç biçimde dolgun, uzun boylu şahane bir yaratık, salına salına Veenlerin yanından geçti, az kaldı Lucette'in zümrüt kakınalı sigara tabakasına basıyordu. Yaldızlı bir kurdele ve güneşten rengi açılmış yele dışında uzun, ürpertili bej sırt ta aşağıya, sırayla inip kalkarak, ince bir lame donun altından alt yuvarlaklarını ortaya koyan, ağır ağır şehvetle yuvarlanan kalçaların başladığı yere kadar çıplaktı. Tam yuvarlatılmış beyaz bir köşenin ardında gözden kaybolmadan evvel Titianvari dişi Titan esmer yüzünü hafifçe döndü ve Van'i yüksek perdeden bir 'merhaba!'yla selamladı.

Lucette hemen bilgi istedi; '*kto siya pava*?' (kimdir bu vardakosta hanım?)

"Ben *sana* selam verdi sandım," cevabını verdi Van. "Yüzünü seçemedim, o kıçı da tanımıyorum."

"Sana koca bir cangıl gülümsemesi yolladı," dedi Lucette, yeşil miğferini düzeltti, havaya kaldırdığı kanatlarını dokunaklı zarif hareketlerle kımıldatarak koltukaltlarının kızıl tüylerini dokunaklı biçimde gözler önüne serdi.

"Benimle gelir misin, hm?" dedi Lucette imalı imalı, hasırın üzerinden doğrularak.

Van başını kaldırdı, ona baktı: "Şafak gibi yükseliyorsun," dedi.

"İlk komplimanı," dedi Lucette, sanki görünmez bir sırdaşla konuşurmuş gibi başını hafifçe yana eğerek.

Van, güneş gözlüklerini takıp onun tramplenin üzerinde duruşunu seyretti, amber rengi suyun içine balıklamak üzereyken kaburgaları içine aldığı soluğun çukurluğuna bir çerçeve

oluşturuyorlardı. Van, günün birinde işine yarayabilecek zihinsel bir dipnot atarak, 'uzam' kavrayışımızı çarpıttığı mutlak olan güneş gözlüğü ya da ona benzer görüş edevatının aynı zamanda konuşma üslubumuzu da etkileyip etkilemediğini merak etti. İki erken gelişmiş genç kız, dadı, ağzının suyu akan deniz kocası-yüzme hocası, onlar da Van'le birlikte manzarayı seyrettiler.

"İkinci kompliman da hazır," dedi Van, kız döndüğünde. "Dillere destan bir dalgıçsın, *ben* şlop diye su sıçratarak atlıyorum."

"Ama sen daha hızlı yüzüyorsun," diye yakındı kız, mayosunun askılarını omuzlarından aşağı kaydırdı ve yüzükoyun döndü; "*Mejdu proçim* (sırası gelmişken), Tobakoff'un zamanında gemi battığında bir sinir enkazı halinde ölmesinler diye tayfalara yüzme öğretmedikleri doğru mu?"

"Sıradan bir tayfaya, belki," dedi Van. "Yarsubay Tobakoff'un kendisi, gemisi Gavaille açıklarında kayalara bindirdiğinde, köpekbalıklarını eski şarkılardan parçalar falan söyleyerek ürkütmüş saatlerce rahat rahat yüzmüştü, sonra da bir balıkçı sandalı tarafından kurtarıldı- tarafların asgari işbirliğini gerektiren o mucizelerden biri kanımca."

Demon bana demişti ki, dedi Lucette, geçen sene cenazede, Gavaille'de bir ada satın alacakmış ('iflah olmaz hayalci,' dedi Van lafı ağzının içinde yuvarlayarak.) Nice'te 'sular seller gibi' gözyaşı dökmüştü ama Valentina'da, daha önce yapılan, zavallı Marina'nın da katılamadığı bir törende kendini daha da bir koyvererek ağlamıştı. Nikâh -Rum Ortodoks merasimi, düşünebiliyor musunuz- eski bir filmden pek kötü canlandırılmış bir sahneyi andırıyordu, papaz bunamıştı, diyakos sarhoştu ve -belki de hayırlı olmuştu- Ada'nın kalın beyaz duvağı bir dulun peçesi kadar ışık geçirmezdi. Van bunları dinlemek istemediğini söyledi.

"O, dinlemelisin," diye karşı çıktı Lucette, "sırf şunun için bile olsa dinlemelisin; *şafer*'lerinden biri (düğün çelengini sırayla gelinin başı üzerinde tutan bekârlar) renk vermeyen profilinden ve küstah tavrından dolayı (ağır madenî tacı çok yuka-

rında, çok atletik bir tavırla yukarıda tutuyordu sanki tacı mahsustan mümkün olduğunca kızın başından uzak tutmak ister gibi) bir an tıpkı sana, senin solgun, kötü tıraşlı bir ikizin gibi göründü, seni temsil etmeye memur edilmişti sanki, her nerede idiysen."

Terra del Fiego'da, üstüne üstlük Agony isimli bir yerde. Orada, düğün davetiyesini alışını hatırlayınca (damadın uğursuz kızkardeşi tarafından uçak postasıyla yollanmıştı) içinden uğursuz bir ürperti geçti, gecelerce art arda rüyalar görmüştü, sonra bu rüyalar gittikçe silikleşmişti, (hayatının daha ileriki bir evresinde o döküntü sinema senin bu döküntü sinema benim dolaşıp izini sürdüğü, Ada'nın oynadığı film gibi) rüyalarında tacı Ada'nın başı üzerinde tutan ondan başkası değildi.

"Baban," diye ekledi Lucette, "*Belladona* dergisinden birine düğünün fotoğraflarını çekmesi için para verdi- ama tabii, gerçek şöhret yalnızca insanın adı sinema dergisinin çapraz bulmacasında çıkınca başlar. Hepimiz biliyoruz ki, hiçbir zaman olmayacak, hiçbir zaman! Benden nefret ediyor musun şimdi?"

"Etmiyorum," dedi elini kızın güneşten ısınmış sırtından geçirerek ve kedicik mırıldansın diye kuyruksokumu kemiğini okşadı. "Heyhat, etmiyorum! Seni bir ağabey gibi seviyorum ve hatta belki biraz daha da şefkatle. İçki ısmarlayayım ister misin?"

"Hiç durmadan devam etsen," diye mırıldandı kız, burnu kaçuk yastığa gömülmüştü.

"Garson geliyor. Ne içelim- Honolululu?"

"Onları sen Miss Akbaba'yla içersin artık," (birinci heceyi genizden söyleyerek) "ben giyinmeye gidince. Şu anda sadece çay istiyorum. Hapla içkiyi karıştırmamalıyım. Meşhur Robinson haplarından birini almalı bu gece. Bu gece bir ara."

"İki çay, lütfen."

"Bir sürü de sandviç lütfen, George! Kaz ciğeri ezmesi, jambon, ne olursa!"

"Çok büyük terbiyesizlik," dedi Van, "sana, 'Başüstüne Matmazel Akbaba' cevabı yapıştıramayacak zavallı bir adamcağıza bir isim uydurmak. İyi bir benzetme bu arada."

"Ama adı *gerçekten* George. Dün çay salonunun ortasında kustuğumda bana çok iyi davrandı."

"Güzele her şey güzel gelir," diye mırıldandı Van.

"İhtiyar Robinsonlar da öyle," diye sayıklamasına devam etti Lucette. "Burada gelmezler değil mi, durup dururken? Trende gelirken tesadüfen aynı masada yemek yediğimizden beri peşimden ayrılmadılar, içime dokundu; en son bin sekiz yüzseksen beş ya da altıda gördükleri küçük, şişko kızı tanımazlar diye düşünüyordum, ama insanı sus pus edecek kadar konuşkanlar- seni önce Fransız sandık, bu somon gerçekten çok leziz, nerelisin?- ben de zayıf iradeli bir budalayım, şuydu buydu derken... Zamanın akışı durmuş oturmuş yaşlıları gençlerden daha çok şaşırtıyor, yaşlılar çok değişmiyorlar ve uzun zamandır görmedikleri genç insanların değişmelerini yadırgıyorlar."

"Çok akıllıca konuştun, canım," dedi Van, "-yalnız şunu unutuyorsun ki, zamanın kendisinde hareket ve değişim yoktur."

"Evet, resim şu: her zaman kucağındaki *ben* ve uzaklaşıp giden yol. Yollar hareket ediyor mu?"

"Yollar hareket eder."

Çaydan sonra Lucette kuaförle randevusu olduğunu hatırladı ve aceleyle çekip gitti. Van üzerindekini çıkardı ve bir müddet daha kaldı orada, düşüncelere daldı, içinde dört Gülyaprak sigarası bulunan yeşil mücevherli tabakaya parmaklarını sürttü, 'film rengi' auralı platin güneşin yaydığı ısının tadını çıkarmaya çalıştı ama, gemi titreyip yükselirken sadece günahın alevi daha da körüklendi.

Geçti geçmedi, sanki yalnız kalmasını kollarmış gibi *pava* (dişi tavus) yeniden belirdi- bu kez özürler dileyerek.

Kibar Van, apatopar ayağa kalkıp gözlüğünü alnına itti, o da özürler dilemeye başladı (onu istemeyerek yanılttığı için falan filan) ama kadının yüzüne bakıp da orada unutulmaz bir yüzün karikatürünü görünce küçük söylevi bir sersem sersem söndü gitti. O melez ten, o gümüşi-sarışın saç, o kalın mor dudaklar, bir fotoğrafın kabasaba arabı gibi *onun* fildişini, *onun* kuzgunkarasını, *onun* solgun somurtkan dudaklarının taklidini yapıyordu.

"Dediklerine göre-" dedi, "can dostum Vivian Vale, meşhur modacı, *kuturiyaar* yani -vuzave *antandū*?- sakalını kesmiş ve bu durumda da size çok benzemiş, doğru mu?"

"Mantıken, hayır, Madam," diye cevapladı Van.

Saniyenin flörtte biri kadar duraladı kadın, dudaklarını yalayarak, Van'inkinin kabalık mı teşnelik mi olduğuna karar veremedi- o esnada Lucette de gülyapraklarını almak için geri döndü.

"Soora görüşürüz," dedi Miss Akbaba.

Lucette, bakışlarıyla o yağlara ve kat kat etlere bir 'anca gidersin' çekti.

"Aldattın beni Van. Senin, senin o korkunç kızlarından biri bu da!"

"Yemin ediyorum," dedi Van, "kimin nesi olduğunu bilmiyorum. Sana yalan söylemem."

"Küçük bir kızken beni defalarca defalarca aldattın. Şimdi gene öyle yapıyorsan *tu sais que j'en vais mourir*."

"Bana bir harem vaat etmiştin," diye tatlı tatlı azarladı onu Van.

"Bugün değil, bugün değil! Bugün kutsal!"

Öpmeye karar verdiği yanağın yerini kızın hızlı çılgın ağzı aldı.

"Gel de kamaramı gör," diye yalvardı kız; sanki Van'in onun dudaklarına ve diline verdiği hayvani tepki, kızda bir yay gibi geri tepmişti. "Sana onların yastıklarını ve piyanolarını göstemeliyim. Bütün çekmecelerde Cordula'nın kokusu var. Yalvarıyorum!"

"Hadi işine!" dedi Van. "Beni böyle azdırmaya hakkın yok. Kendine bir çekidüzen vermezsen, Miss Akbaba'yı kiralayacağım şaperon olarak. Akşam yemeği yedi on beşte."

Van yatak odasında kendisini kaptanın masasında yemeye buyur eden, biraz gecikmeli bir davetiye buldu. Davetiye Dr. ve Mrs. Ivan Veen adınaydı. Bu gemide bir kere daha bulunmuştu, iki *Queen* arasında ve Kaptan Cowley'nin korkunç can sıkıcı birisi olduğunu hatırlıyordu.

Kamarotu çağırdı ve üzerine kurşun kalemle, 'böyle bir çift

yok' cümlesini karaladığı notu geri yollattı. Yirmi dakika kadar banyosunda yattı. Histerik bir bakirenin vücudundan başka birşeylere konsantre olmaya çalıştı. Prova baskısında koskoca bir cümlenin düştüğünü, fakat zarara uğramış paragrafın -otomatik bir okura- çok da mantıklı geldiğini çünkü bir cümlenin kopuk sonuyla, ötekinin aşağıdaki başlangıcının sözdizimsel olarak düzgün bir pasaj oluşturduğunu fark etti. İçinde bulunduğu et gözü dönmüşlüğü içinde bunun katiyen farkına varmayacaktı, eğer hatırladığı kadarıyla (müsvedde de bunu doğruluyordu) tam bu noktada -düşünülecek olursa- duruma oldukça uygun düşen bir alıntı gelmeseydi: *Insisite, anime meus, et adtende fortiter* (cesaret ruhum, durına devam et).

Van, "Yemek salonunu yeğlemediğine emin misin?" diye sordu, kısa gece elbisesi içinde 'bickny'siyle olduğundan daha da çıplak görünen Lucette'le 'grill'in kapısında buluştukların-da. "Kalabalık ve şen bir yer orası, mastürbasyon yapan bir cazbant da var. Hayır mı?"

Lucette uysalca mücevherli başını salladı.

İri, sulu 'grugru karidesleri' (bir palmiye kurdunun sarı larvaları) ve *Tobakoff* usulü kızarmış ayı yavrusu yediler. Sadece altı kadar masa doluydu ve öğle yemeğinde farkına varmadıkları sevimsiz bir titreme dışında, her şey latif, yumuşak ve tatlıydı. Kızın garip, yumuşakbaşlı sükünetinden yararlanıp ona ayrıntılı biçimde müteveffa kurşunkalem kurdu Mr. Muldoon'dan ve başka bir sözlük hastalığı vakasından bahsetti; Yukonsk'lu bir kadın Terra'da belki konuşulan fakat Estotiland'da kuşkusuz konuşulmayan çeşitli Slavımsı dialektleri konuşabiliyordu. Heyhat, Van o sırada *dil düzleminin oldukça altında* başka *bir* vaka ('vak'a' diyerek altım çizdi çapkınca) ile meşguldü.

Yüzünde cici liseli kız ifadesi, hayran bir ceylan gibi sorular sordu, fakat çok hoş mahcubiyetinin ve sesini bir kürk gibi saran pes notaların, akşamüzeri sergilediği havailik kadar zorlama olduğunu sezmek için bir profesör gibi bilimsel eğitim almış olmak gerekmiyordu. Aslında ancak Amerikalı bir aristokratın yiğitçe kendine hakimiyetinin üstesinden gelebileceği duygusal bir perişanlığın kollarında çırpınmaktaydı. Epey

uzun süre önce, anlamsızca fakat çaresizce sevdiği erkeği kendisiyle bir kere, yalnızca bir kere cinsel ilişkide bulunmaya zorlamak suretiyle, bir biçimde, doğanın cömertliğine de sığınarak, küçük tensel bir olayı, ruhani bir bağa dönüştürebileceğine karar vermişti; şunu da biliyordu ki bu iş, yolculuklarının ilk gecesi olmazsa, ilişkileri 'lafa laf' atışmalarının yorucu, umutsuz, umutsuzca tanıdık modeline geri dönecek, gene bir erotik tat olacak, ama gene eskisi gibi ham kalacak. Van kızın durumunu anlıyordu ya da en azından, çaresizlik içinde, *anlamış olduğuna* inanıyordu geriye dönüp baktığında; artık o sırada kapısı çarpıp duran, içinde diş fırçaları devrilen geçmişin ilaç dolabında Dr. Henry James'in atlantik ötesi şuruplu düzyazısından başka çıkar yol kalmamıştı.

Kızın cılız çıplak omuzlarına yaslı gözlerle bakarken (o kadar kıpır kıpır ve esnektiler ki, insan onları stilize melek kanatları gibi önünde kavuşturup kavuşturamayacağını merak ediyordu) haraketlerini güden onur anlayışına göre davranacak ise, daha bunun gibi beş gün kızışmış iç sızısına katlanması gerektiğini aklından geçirdi- sadece kız güzel ve özel olduğu için değil, kendisi de kırk sekiz saatten fazla kadınsız yapamadığı için. Tam da kızın gerçekleşmesi için dua ettiği şeyden korkuyordu; bir kere onun yarasından tadıp pençesine düşecek olursa, kız onu, doymamacasına, haftalarca, belki aylarca, belki daha fazla esir tutacak, sonra kaçınılmaz kötü bir ayrılık yaşanacak, yeni umutla eski umarsızhk arasında hiçbir zaman bir denge tutturulamayacaktı. Fakat en kötüsü de, dengesi yerinde olmayan kızı arzuladığının farkında olduğu ve bundan utanç duyduğu halde, içinde çok eski duyguların belli belirsiz kıvrandığını, şehvetin utançla bilendiğini hissetmesiydi.

Şekerli, koyu Türk kahvesi içtiler ve Van çaktırmadan kolundaki saate baktı- ne için? Nefsini bastırma işkencesine daha ne kadar süre katlanabileceğini görmek için mi? Salon dansı yarışması gibi atraksiyonlara ne kadar vakit kaldığına bakmak için mi? Kızın yaşı için mi? (Insan hayatının 'zaman akışı' geri çevirilecek olursa, Lucinda Veen doğalı ancak beş saat olmuştu.)

O kadar iç burkucuydu ki canımın içi, grill'den çıkmak üze-

relerken, mükemmel çıkıntısını avucunun çukurluğuna yerleştirmek üzere bir an -kızın ömrünün en mutlu anı- kızın parlak genç omuzunu okşamaktan kendini alamadı; duyumsallık, ölümcül hataların cadı kazanı. Derken, kız bakışlarının farkında olarak Van'in önünden yürümeye koyuldu sanki ödüllü bir 'iyi yürüme' yarışmasına girmişti. Van, onun elbisesini ancak devekuşumsu (bakır rengi bukleli devekuşları varsa eğer) olarak tanımlayabilirdi, vücudunun salmımını, ninon çoraplı bacaklarının uzunluğunu vurguluyordu. Nesnel bir bakışla, onun şıklığı 'rahim-bir' kızkardeşininkinden çok daha can alıcıydı. Başkalarıyla karşılaştırılmayacak dillerini konuşan bu güzel çifte sempatiyle bakan Rus tayfaların, kenarlarına alelacele kadife halatlar gerdikleri ufak köprülerden ya da şu ya da bu güverteden geçerlerken, Lucette Van'e çırpıntılı denizlere bağışık akrobatik bir mahlüku hatırlatıyordu. Centilmence bir memnunsuzlukla kızın hafif kalkık çenesiyle kara kanatlarının ve serbest yürüyüşünün, sadece masum bakışları değil, bazı yolcuların yiyecekmişçesine bakışlarını da cezbettiğini gördü. Bir şebek daha gözlerini dikip bakacak olursa onu tokatlayacağını söyledi haykırarak ve gülünç bir şiddet taklidiyle geri kaçıp (o da zamanın filmini geriye doğru sarıyordu, ufaktan ufaktan) katlanmış bir şezlonga bindirdi, kız bunun üzerine kesik kesik güldü. Şimdi kendini çok daha iyi hisseden, kavalyesinin şampanya şapşiliğinin keyfini çıkaran Lucette onu hayranlarının serabından çekip alarak asansöre yöneltti.

İlgisizce vitrinin birindeki haz nesnelerine göz attılar. Lucette, sırma işlemeli bir mayoya dudak büktü. Van, bir kırbaçla bir buz kıracağının varlığına hayret etti. Parlak kılıfları içinde yarının düzine kadar *Salzmann* nüshası, yakışıklı, düşünceli, şimdilerde tamamen unutulmuş yazarın bir fotoğrafıyla herdemtazelerle dolu bir Mingo-Bingo vazosu arasında göz alıcı bir yığın oluşturuyordu.

Van kırmızı bir halata yapıştı ve hole girdiler.

"Kime benziyordu kız?" diye sordu Lucette. "*En laid et en tard*?"

"Bilmiyorum," diye yalan attı Van. "Kime?"

"Boşver," dedi Lucette. "Bu gece benimsin. Benim, benim, benim!"

Kız Kipling alıntılıyordu- Ada'nın Dack'la konuşurken söylediği cümle. Olacakları kesip atarak ertelemenin yolunu bulmak için balta arandı Van.

"Lütfen," dedi Lucette. "Dolanıp durmaktan yoruldum, narinim, ateşler içindeyim, fırtınadan nefret ederim, haydi herkes yatağa!"

"Hey, bak!" diye bağırdı Van, parmağıyla bir afişi göstererek. "*Don Juan'ın Son Fingirdemesi* diye bir film gösteriyorlar. Daha sezona çıkmamış ve sadece yetişkinler içinmış. Tastamam *Tobakoff*!"

"Su katılmamış bir sıkıntı olacak!" dedi Lucy, fakat Van girişteki perdeyi kenara doğru çekmişti bile.

Filmin öncesindeki haber filminin başında içeriye girdiler, perdede bir Grönland gezisi, alacalı bulacalı teknikolorda çalkantılı denizler. Onları ilgilendirmeyen bir yolculuk, *Tobakoff* Godhavn'a uğrayacak değildi ki; dahası, sinema salonu perdedeki kobalt mavisi ve zümrüt çalkantının ters yönünde çalkalanıyordu. Lucette'in deyişiyle salonun *boşu-boş* olmasına şaşmamalıydı, Robinsonların evvelsi akşam ona bir tüp dolusu Quietus hapı vererek hayatını kurtardıklarını da ekledi sözlerine.

"Sen de bir tane ister misin? Günde bir tane her türlü derde veda. Kelime oyunu. Çiğneyebilirsin, tatlıdır."

"Adı pek iyiymiş. Hayır, sağol, tatlım. Hem sende de sadece beş tane kalmış."

"Endişelenme, her şeyi planladım. Beş günden az sürebilir."

"Aslında daha fazla, ama boşver. Zaman ölçümlerimizin bir anlamı yok; en dakik saat bile bir şaka; günün birinde bütün bu dediklerimi okuyacaksın, bekle."

"Belki de okuyamayacağım. Yani, belki de sabredemeyeceğim. Demem o ki, Leonardo'nun ortalık hizmetçisi onun el falını sonuna kadar okuyamamış. Bir sonraki kitabını okurken uyuyup kalabilirim."

"Sanat tarihinin efsane kızı," dedi Van.

"Bu son aysberg, müzikten anladım. Hadi gidelim, Van! Yoksa Hoole'yi 'Huan' rolünde görmeye çok mu meraklısm?"

Kız karanlıkta dudaklarını yanağına sürttü, elini aldı, eklem yerlerini öptü ve Van birden şöyle düşündü: peki, neden olmasın? Bu gece? Bu gece.

Kızın sabırsızlığından hoşlandı, içindeki deli, birşeylerin kıpırdanmasına izin verdi, yarım akıllı fısıldadı, beklentinin özgür, yeni, kayısı rengi ateşini körükledi:

"Uslu bir kız olursan, geceyarısı benim oturma odamda içki içeriz."

Asıl film şimdi başlamıştı. Üç başrolün -kadidi çıkmış Don Juan, eşeğine binmiş göbekli Leporello ve çok da karşı konulmaz olmayan, kırkını geçkin olduğu apaçık Donna Anna- görüntüleri kısa bir jenerikte 'yarı-lobi' ya da bazılarının deyimiyle 'yarı-film' kareler halinde sunuldu. Beklentilerin tersine film bayağı iyi çıktı.

Kendi kılıcıyla dul bıraktığı başeğmez leydinin, ona soğuk ve erden odasında nihayet uzun bir aşk gecesi vaat ettiği uzaklardaki şatoya giderken, yaşı geçmekte olan çapkın dizi dizi gürbüz dilberin sırnaşmasını geri çevirerek belini sağlam tutar. Bir *çingane*, somurtuk şövalyeye şatoya varmadan, leydinin kızkardeşi dansöz Dolores'in cilvelerine yenik düşeceği kehanetinde bulunur (bu karakter daha sonra açılan davada da kanıtlandığı gibi Osberg'in *novella*'sından apartmaydı). Çingane, Van'e de bir kehanette bulunmuştu, çünkü, Dolores daha sirk çadırından çıkmadan önce Van onun kim olduğunu biliyordu.

Kameranın sihirli ışınlarında, bir balerin zerafetinin kontrollü cinneti içinde, Ada'nın hayatından on yıl silinmiş gitmiş ve gene ortaya çıkmıştı o rüya gibi kız *qui n'en porte pas* (mürebbiyesini kızdırmak için bir keresinde varolmayan bir Fransız yazarın yanlış çevirisinin taklidini yapar gibi yapmıştı Van): Van'in halihazırdaki duygularının serinliğine dalış yapan birden hatırlanmış bir ayrıntı; meşgul bir dikizciye sefil sokaklardan meydana gelen bir labirentte yol soran, hiçbir şeyden habersiz bir yabancının sinirlendirici aptallığı gibi.

Lucette, Ada'yı üç ya da dört saniye sonra tanıdı, tanıyınca Van'in bileğine yapıştı:

"Ah, ne korkunç! Bu mutlaka olacaktı. Bu o işte! Kalk gidelim, lütfen, kalk gidelim. Onun kendini *alçaltmasını* seyretmemelisin. Korkunç bir makyaj yapmışlar, her jesti çocukça ve yanlış-"

"Bir dakikacık daha," dedi Van.

Korkunç mu? Yanlış mı? Tamamıyla kusursuzdu ve garipti ve de içburkucu biçimde tanıdık. Sanata özgü bir marifetle, rastlantının garip büyüsüyle, üstlendiği birkaç kısa sahne 1884, 1888 ve 1892'daki güzelliğinin kusursuz bir özetini veriyordu.

Çingane, bir parşömen parçası üzerine şatoya giden yolu kabaca çizmek üzere başını Leporello'nun emre amade sırtına, canlı masaya doğru eğiyor. Omuzu kıpırdadıkça ayrılan uzun kara saçlarının altından beyaz beyaz ensesi görünüyor. Artık başka bir erkeğin Dolores'i değil o, fırçasını Van'in kanı olan bir boyaya batıran, döndüren küçük bir kız, Donna Anna'nın şatosuysa şimdi bir bataklık çiçeği.

'Don', meş'um bir günbatımı önünde kara kara dönüp duran üç yeldeğirmeninin önünden atıyla geçiyor ve kızı bir avuç un çalınakla suçlayıp incecik elbisesini yırtan değirmencinin elinden kurtarıyor. Nefes nefese fakat hâlâ formunda olan Juan kızı bir çaydan geçiriyor (burada akrobatik bir hareket marifetiyle kızın çıplak ayakbaşparmağı yüzünü gıdıklıyor) sonra onu, başı yukarıda olmak üzere, bir zeytinliğin otları üzerine bırakıyor. Şimdi yüz yüze ayaktalar. Kız şehvani hareketlerle onun kılıcının kıymetli taşlarla bezeli sapına parmağını dokunduruyor, gergin genç kız karnını adamın nakışlı taytına sürtüyor ve demeye kalmadan zavallı Don'un abartılı ifadeli suratına erken bir spazmın sırıtışı yayılıyor kıvrım kıvrım. Öfkeyle kurtarıyor kendini ve sendeleyerek beygirine geri gidiyor.

Van, çok sonra anlayacaktı (filmin bütününü yeniden gördüğünde -*mecburen* gördüğünde; sonra mecburen tekrar tekrar gördüğünde- son sahne Donna Anna'nın melankolik ve hüzünlü şatosunda geçiyordu) rastgele bir kucaklaşma gibi olan şey aslında Taştan Boynuzlu'nun intikamıdır. Aslında, sinirle-

ri iyiden iyiye yerinden oynamıştı ve zeytinlik sahnesi perdede sönmeden kalkıp gitmeye karar verdi. Tam o sırada taş suratlı üç ihtiyar hanım Lucette'in yanından ayaklanıp kalkmak suretiyle filmi onaylamadıklarını belirttiler (Lucette ayağa kalkmasına gerek olmayacak kadar inceydi) ve üç sarsak hışırtı halinde Van'e sürtünerek (o ayağa kalktı) çıktılar. Aynı anda Van iki kişiyi fark etti, uzun zamandır kayıplarda olan Robinsonlar, demek ki o üç kadın Lucette'le onların arasına oturmuştu. Robinsonlar hemen Lucette'in yanına geçmeye davrandılar. Ağızları kulaklarına vararak, hayırhah ve alçakgönüllü gülücüklere garkolmuş halde, yanaşıp pat diye oturdular, Lucette de başarısızlıktan ve ölümden daha yeğin olan son, son, en son, bedava, yiğitçe bir nezaketle onlara döndü. Robinsonlar boyunlarını kırarak çoktan Lucette'e aymış, ışıl ışıl kırışıklıklar ve kıpır kıpır parmaklarla Van'e meyletmekteydiler ki, Van bir 'deniz tuttu' bahanesi mırıldanarak araya girmelerine mani oluverdi ve sinema salonunu karanlık sallantısıyla baş başa bırıktı.

Şu anda, ancak ritmi tutturana kadar kelimeleri art arda dizmek suretiyle ezip yokedebildiğim, altmış yılın gerisinde kalmış bir dizi hareket ile, ben, Van, kamaramdaki banyoma kaçtım, kapıyı kapattım (bir kez salınarak açıldı, fakat yeniden kendiliğinden kapandı) ve en son on yedi yıl önce yaptığım gibi kızışmışlığımın korunu kahramanca boşalttım. (Kont Tolstoy'un anekdotunda uzvu kesip atan Peder Sergius'un başvurduğundan daha makul bir çözüm.) Ve ne acıdır, ne anlamlıdır ki, kilitlenmesi imkânsız kapı bir sağırın eliyle kulağını tutuşu gibi yeniden salınarak açılırken, içinde bulunduğum nöbet halinin üzerine düşen, olması gerektiği gibi Lucette'in o son imgesi değil, öne doğru eğilmiş çıplak bir boyunla o boynun üzerinden aşağı dökülen kara saçlar ve ucu mora bulanmış bir boya fırçası oldu.

Sonra, kazığım sağlam ipe bağlamak için, bu iğrenç fakat gerekli edimi tekrarladı.

Olaya serinkanlılıkla bakabiliyordu artık ve yatağa girip 'lektrik' ışığını (uluslararası kullanıma sinsice yeniden sızan bir kullanım) söndürmenin en doğrusu olacağı hissine kapıldı.

Gözleri karanlığa alışırken odanın mavi hayaleti ağır ağır belirip yerleşti yerine. Kendine söz geçirebildiği için kendi kendini tebrik etti. İçinde damla kalmamış sapındaki sağır sızıyı hoşnutlukla karşıladı. Birden zihninde oturma odasının eşiği kadar ağır ağır genişleyen bir fikir sapsahi, yepyeni ve içkarartıcı bir gerçeklikle belirdi; yani şu, yarın (en azından, en iyi ihtimalle yetmiş yıl falan uzaktaydı yarın) bir felsefeci ve başka bir kızın da ağabeyi sıfatıyla, Lucette'e insanın bütün ruhanî servetini tek bir fiziksel hayale yatırmasının ne denli azap verici ve saçma olduğunu, çektiği acının kendisininkine çok benzediğini söyleyecekti, fakat kendisi şöyle ya da böyle çalışıyor, yaşıyordu, Lucette kendini perişan etmemeliydi çünkü Van onun hayatını kısa bir macerayla mahvetmek istemiyordu, çünkü Ada hâlâ bir çocuktu. O noktada mantığın yüzeyi uykunun genişleyen halkalarıyla bozulmaya başladı, ama telefonun sesiyle birden gene sıçrayıp yerine geldi. Alet her çalışında çömelip yerine oturuyordu sanki, önce çalar çalar susar diye düşündü. Derken sinirleri zilin ısrarına pes etti, ahizeyi kaptı aldı.

"*Mojno pridti teper*" (şimdi gelebilir miyim?) diye sordu Lucette.

"*Ya ne odin*" (yalnız değilim) diye cevapladı Van.

Ardından kısa bir suskunluk; kız telefonu kapattı.

Van kaçıp gittikten sonra, samimi Robinsonların (elindeki koca bir çantayı sallayan Rachel, hemen Van'den boşalan yere sıkışıvermiş Bob da onun yanına kaymıştı) arasında tutsak kalmıştı. Bir çeşit *pudeur* gözettiği için, onlara ölümcül Çingene rolünü kapmayı beceren aktrisin (filmin son jeneriklerinde adı 'Theresa Zegris' olarak hızla geçiveriyordu) Ladore'de görmüş olabilecekleri soluk beyaz tenli okullu kız olduğunu söyledi Lucette. Lucette'i kamaralarında bir 'koka-kola'ya davet ettiler- tövbe ettirme meraklısı iki yeşilaycıydılar. Kamaraları küçük ve havasızdı, ses geçiriyordu, deniz tuttuğu için gıkı çıkmayan bir dadının yataklarına yatırdığı iki çocuğun her bir kelimesi ve iniltisi yandan duyuluyordu, çok geç, çok geç- hayır, çocuk değil, büyük ihtimalle pek genç, pek hayalkırıklığına uğramış bir balayı çifti.

"Anlıyoruz tabii," dedi Robert Robinson portatif buzluktan bir şişe daha çıkarmaya giderken, "çok iyi anlıyoruz, Dr. Veen ente-re-san çalışmalarına tamamen gömülmüş vaziyette -şahsen ben kendim bazen emekli olduğuma hayıflanıyorum- fakat acaba Lucy, *şerefe!*, acaba o yarın sen, biz ve tanışmaktan kuşkusuz hoşlanacağı başka bir çiftle yemek yemeyi kabul eder mi, ne dersin? Mrs. Robinson ona resmi bir davetiye yollasın mı? Sen de imzanı koyar mısın?"

"Bilmiyorum, çok yorgunum," dedi kız, "bu sallan yuvarlan da gitgide kötüleşiyor. Galiba kümesime çıkıp Quietus'ünüzden alacağım. Evet, mutlaka yemek yemeliyiz, hepimiz birlikte. Bu güzel soğuk içecek gerçekten çok iyi geldi."

Sedef saplı ahizeyi çengeline astıktan sonra üzerine siyah bir pantalon ve limon rengi bir gömlek geçirdi (aslında yarınki giysileri); boşu boşuna, üzerinde karavel ya da taç olmayan sade bir kâğıt parçası arandı; Herb Almanağının iç kapak sayfasını yırttı ve eğlenceli, zararsız ve pırıltılı birşeyler düşünmeye çalıştı, bir intihar notuna uygun düşecek. Fakat o not dışında her şeyi planlamıştı, bu yüzden bomboş hayatını ortadan yırtıp parçaları WC'ye attı; duvara raptedilmiş bir karaftan kendine bir bardak bayatlamış su doldurdu, dört yeşil hapı birer birer yuttu ve beşincisini ağzında emerek asansöre gitti, asansör onu bir düğme mesafesinde üç odalı süitinden dosdoğru kırmızı halılı gezinti güvertesi barına çıkardı. Orada sümüklü böcek kıvamında iki genç erkek kırmızı taburelerinden kayıp düşmek üzereydiler ve çıkıp giderlerken büyük olanı küçük olanına dönerek şöyle dedi: "Lord Hazretlerini kandırabilirsin, azizim ama beni kandıramazsın, ha, ha."

Klass Votkasıyla hazırlanmış bir Kazak Midilli içti- nefretlik, bayağı ama oldukça sert bir meret; bir tane daha; bir üçüncüyü yuvarlamayı zar zor başarabildi çünkü, başı cehennemî bir hızla dönmeye başlamıştı. Cehennemin köpek balıkları gibi dön dur Tobakoviç!

Para çantası yanında değildi. Parmaklarıyla gömlek cebine sıkışıp kalmış bir banknot var mı diye aranırken az kaldı gülünç, içbükey tabureden yere düşüyordu.

"Uykuyaa," dedi barmen Toby babacan bir gülümsemeyle, kız bunu sırnaşma sandı. "Yatma vakti, küçük hanım," diye tekrarladı barmen ve kızın eldivensiz elini sıvazladı.

Lucette hızla geri kaçtı ve kendini tane tane, mağrur bir sesle şunları söylemeye zorladı:

"Kuzenim, Mr. Veen yarın paranızı verecek ve takma dişlerinizi dökecek."

Altı, yedi- hayır, daha fazla, o basamak kadar yukarıya çıkan. *Dix marches. Kollar, bacaklar. Dimanche. Dejeuner sur l'herbe. Tout le monde pue. Ma-belle mere avale son ratelier. Sa petite chienne*, çok fazla egzersiz yaptığı için, iki kez yutkunuyor ve sessizce kusuyor, bir piknik *nappe*'ı üzerine pembe bir puding. *Apres quoi* iki yana sallana sallana yürüyüp gidiyor. Ne de zormuş basamak tırmanması.

Kendini çekerek yukarıya doğru çıkarken korkuluğa tutunması gerekti. Bir sakat gibi çarpık çurpuk çıkıyordu. Açık havaya, güverteye vardığında, karanhk gecenin güçlü etkisini ve birazdan terk edeceği tesadüfî evin oynaklığını hisetti.

Lucette, bundan önce, etrafında böyle karmakarışık gölgeler ve yılankavî yansımalarla hiç bu kadar yüksekten ölmemişti -hayır Violet *dalmamıştı*- fakat onu karşılamak üzere sırtını kamburlaştıran dalgayı en ufak bir şapırtı çıkarmadan yarıp geçti. Bu kusursuz son, birden bir yay çizip dürtüsel olarak su yüzüne çıkması ile bozuldu- oysa dün gece karada eğer iş bu raddeye gelecek olursa, kendini suyun altında sersemlemiş duyularına bırakmayı planlamıştı. Aptal kız, intihar tekniğinin provasını yapmamıştı, mesela paraşütçülerin başka bir bölümde ele alacağımız 'unsur'da her gün yaptığı gibi. Suyun yükselip kabarması, serpintiden, karanlıktan ve kendi ahtapotlulaşan -p,o,t,l,a,ş,a,n- saçları arasından ne tarafa bakacağına emin olamaması yüzünden yolcu gemisinin ışıklarını seçemiyordu, kalpsiz bir zafer kazanmış gibi uzaklaşan bin gözlü bir dev, kolayca göz önüne getirilebilir. Hay Allah, bir sonraki notu kaybettim.

Hah, buldum.

Gökyüzü de kalpsiz ve karanlıktı ve vücudu, başı ve özellikle de o suyu emen lanet pantalon bütün Oceanus Nox'u -n,o,x-

içmişti sanki. Soğuk vahşi tuzun her şaklayıp şakırdayışında, anasonlu bir bulantıyla kusacak gibi oluyordu, ensesinde ve kollarında ise giderek artan bir uyuşma, peki uyuma hissediyordu. Kendini kaybetmeye başladığı sırada, art arda yitip giden sıra sıra Lucette'lere şunu bildirmeyi uygun buldu -karşıya karşıya aynalarda sonsuz geri giderıniş gibi olan Lucette'lere bunu sonsuza dek birbirlerine aktarmalarını söylüyordu- ölüm sonsuz, ince ince yalnızlık dilimlerinin hepsinin bir araya gelmesinden başka bir şey değildi.

Hepimizin korkulu rüyası gerçekleşmedi, bütün hayatı gözünün önünden film şeridi gibi geçmedi; sevdiği bir bebeğin kırmızı kauçuğu ruhçözüme elverişli olmayan bir derenin unutmabenileri arasında çürümüş gitmiş halde değişmeden kalakaldı; ama kısa bir panik ve ona acıyan bir baygınlık nöbetinin anaforunda beceriksiz bir Tobakoff gibi yüzerken ufak tefek birşeyler de gördü. Kenarına sincap kürkü geçirilmiş bir çift yatak odası terliği gördü, Brigitte'nin bavula koymayı unuttuğu; Van'in cevap vermeden önce ağzını silişini, sonra cevabı geciktirmeyi sürdürerek, ikisi de ayağa kalkarlarken peçeteyi masanın üzerine fırlatışını gördü; uzun kara saçlı bir kızın, geçerken, çabucak yere eğilip boynuna yarısı çözülmüş bir çiçek çelengi geçirilmiş bir *dachshund*'u sarmalayışını gördü.

Çok da uzakta olmayan gemiden, bütün ışıkları yakılmış bir tekne indirildi, içinde kurtarıcı namzedi olarak Van, yüzme hocası ve muşamba kukuletalı Toby vardı; fakat o zamana kadar epey sular akmış gitmişti, Lucette bekleyemeyecek kadar bitkindi. Sonra geceyi eski fakat hâlâ güçlü bir helikopterin pervane gürültüsü doldurdu. Helikopterin çalışkan projektörü sadece aniden kendi gölgesinden ürken tekneden denize fırlayan Van'in kara kafasını aydınlatıyordu, bu kafa siyah, damar damar dalgalı, çalkantılı sularda inip çıkarken boğulmuş kızın ismini haykırıyordu gözyaşları içinde.

6

Baba:

ilişikte her şeyi açıklayan bir mektup bulacaksın, lütfen onu oku ve sence bir sakıncası yoksa, Mrs. Vinelander'a geçir, kendisinin adresini bilmiyorum. Bilgin olsun diye söylüyorum -gerçi artık önemi yok ama- izini bulamadığını müstehcen bir eşşoğlueşşeğin, bu üzücü olayı gazetesine 'çiziktirirken' öne sürdüğü gibi, Lucette hiçbir zaman benim metresim olmadı.

Gelecek ay Doğu'ya döneceğini duydum. Halihazırdaki sekreterine beni Kingston'dan aramasını söyle, eğer beni görmek istiyorsan.

Ada:

Ben daha buraya varmadan gazetelerde onun ölümüyle ilgili çıkan haberleri düzeltmek ve ışık tutmak istiyorum. 'Birlikte yolculuk' etmiyorduk. Değişik limanlardan gemiye bindik, onun gemide olduğunu bilmiyordum. İlişkimiz her zamanki gibi olmayı sürdürdü. Yemekten önceki birkaç saat dışında ertesi gün (4 Haziran) bütün gün birlikteydik. Güneşlendik. Evecen esinti ve havuzun ışıl ışıl turşu suyu hoşuna gitmişti. Tasasız görünmek için elinden geleni yapıyordu fakat ben her şeyin ne kadar kötü gittiğini fark ettim. Geliştirdiği romantik takıntı, kendi kendine gelin güvey oluşu, mantıkla halledilebilir gibi değildi. Üstüne üstlük, rekabet edemeyeceği birisi girdi 'görüntü'ye. Biliyorum ki sana babam aracılığıyla yazmayı planlayan Robinsonlar, Rachel ve Robert, onunla sondan bir önce konuşan insanlar oldular. Sonuncusu bir barmendi. Lucette'in davranışlarından endişelenmiş, onu açık güverteye kadar izlemiş, olaya tanık olmuş fakat atlamasına mani olamamış.

Sanıyorum böyle bir kayıptan sonra insanın onun her bir ayrıntısını bir hazine gibi saklaması kaçınılmaz, kopuveren her teli, eriyip giden her ipliği, en ince detayına kadar. Onunla İspanya'da Şatolar *(ya da onun gibi bir şey) filminin epey bir kısmını seyretmiştik, filmin dur durak bilmeyen kötü adamı şatoların sonuncusuna doğru yollanmaktaydı ki, onu geminin sinema salonunda*

gelip bizi bulman Robinsonlara terk edip gitmeye karar verdim. Yattım- deniz saatiyle sabaha karşı 1 dolaylarında telefon geldi, o gemiden atladıktan birkaç saniye sonra. Onu kurtarmak üzere olabildiğince çalışma yapıldı fakat nihayet, kararsızlık ve umutla geçen bir saatten sonra, Kaptan yolculuğa devam kararı almak zorunda kaldı. Onu rüşvete yatkın bulsa idim, bugün bile o ölüm noktasının çevresinde dört dönüyor olacaktık.

Bir psikolog olarak, Ofelya'nın Voltemond'ıyla evlenmiş olsaydı bile kendini sulara bırakıp bırakmayacağı yolunda fikir yürütmenin sağlıksız olduğunu biliyorum. Şahsi olmayan fikrime göre, eğer V. onu sevmiş olsa idi, inanıyorum ki Ofelya, ağarmış saçlarıyla huzur içinde yatağında ölecekti; fakat V. o zavallı küçük bakireyi gerçekten sevmediği için ve bir kişiye ne kadar cinsel şefkat gösterirseniz gösterin bu gerçek aşkın yerini tutamayacağı için ve her şeyden de önemlisi, tekrarlıyorum, görüntüye giren o Endülüslü sürtük akıldan çıkmaz gibi olduğu için, şu sonuca varmak zorundayım ki sevgili Ada ve sevgili Andrey, o sefil adam ne çare bulmaya çalışırsa çalışsın, kız gene de pokonçila soboy ('hayatına son verecekti'). Bir çamur balçık topağı olan bu dünyamızdan çok daha ahlaklı başka dünyalarda, insanın gerçekten sevmediği birini mutlu etmesi kısıtlamalarla, ilkelerle, aşkmcı bir avuntuyla ve hatta belli bir gururla yerine getirilebilir; fakat bu gezegende Lucette'lerin bahtı karadır.

Bir iki biçare özel eşyası -bir sigara tabakası, tül bir gece elbisesi, Fransa'da piknik sahnesinde sayfası kıvrılmış bir cep kitabı- yok edilmek zorundaydılar, bana gözlerini dikip baktıkları için. Sadık hizmetkârınız.

Evlat:

Mektupla ilgili direktiflerini harfi harfine yerine getirdim. Mektupdaki üslubun o kadar çetrefil ki, gizli bir şifre söz konusu olduğunu sanacaktım, eğer senin Dekadan Yazı Ekolüne mensup olduğunu bilmesem, yaramaz ihtiyar Leo ve müteverrim Anton'la birlikte. Lucette ile yatıp yatmadığın umurumda değil; fakat Dorothy Vinelander'dan biliyorum ki kızcağız sana âşıktı. Gördüğün film kuşkusuz Don Juan'ın Son Fingirdemesi idi, evet Ada o film-

de (çok da başarılı olarak) bir İspanyol kızını canlandırıyor. Kızcağızımızın kariyerine nazar değdi. Howard Hool, film piyasaya çıktıktan sonra, kendisine iki Don'un imkânsız bir karışımının oynatıldığını söyledi; Yuzlik (yönetmen) başlangıçta 'fantezi'si için Cervantes'in kabasaba romansından yola çıkmak istemiş; asıl senaryonun bazı parçaları nihayetteki senaryoya kirli yün parçaları gibi takılıp kalmış; ve eğer konuşmaları yeterince dikkatle takip edersen, taverna sahnesindeki eğlence arkadaşlarından birinin Hool'a iki kez 'Kişo' diye hitap ettiğini duyacaksın. Hool filmin bir miktar kopyasını satın alıp imha etmeyi başardı ise de ötekiler yazar Osberg'in avukatı tarafından alınıp bir yere kilitlendi, Osberg çingane bölümünün kendi zevzekliklerinin birinden çalındığını öne sürüyor. Sonuç olarak taşra ekranlarında sönüp gittikten sonra, hani ne derler, 'sırra kadem basacak' olan filmin bir tek makarasını bile satın almak mümkün değil. On Temmuz'da bana yemeğe gel. Smokin.

Cher ami,
Nous fumes, mon mari et moi, profondement bouleverses par l'effroyable nouvelle. C'est a moi- et je m'en souviendrai toujours!- que presqu'a la veille de sa mort cette pauvre fille s'est adressee pour arranger les choses sur le Tobakoff qui est toujours bonde, et que desormais je ne prendrai plus, par un peu de superstition et beaucoup de sympathie pour la douce, la tendre Lucette. J'etais si heureuse de faire mon possible, car quelqu'un m'avait dit que vous aussi y seriez; d'ailleurs, elle m'en a parle elle-meme: elle semblait tellement joyeuse de passer quelques jours sur le 'pont de gaillards' avec son cher cousin! La psychologie du suicide est un mystere quel nul savant ne peut expliquer.

Je n'ai jamais verse tant les armes, la plume m'en tombe des doigts. Nous revenons a Malbrook vers la mi-aout. Bien a vous,

Cordula de Prey-Tobak

Van:

Andrey ve ben sevgili (ama yeterince pullanmamış!) mektubunda verdiğin ilave bilgilerden son derece duygulandık. Mr. Grombçevski aracılığıyla, Robinsonlardan bir mektup almış bulunuyorduk, zavallı iyi niyetli dostlar, Lucette'e deniz tutmasına karşı o ilacı verdikleri için kendilerini bir türlü affetmiyorlar, içkiyle birlikte, hayatta kalmak için mücadele etme yeteneğini zayıflatmış olmalı o haplar- eğer soğuk, karanlık sularda fikrini değiştirdiyse. Anlatamam, sevgili Van, ne kadar mutsuz olduğumu, kederimi daha da artıran, Ardis'in koruluklarında böylesi bir mutsuzluğun varolduğunu aklımızdan bile geçirmemiş olmamız.

Biricik aşkım:

Bu mektup postaya verilmeyecek. Çelik bir kutuya konulup Villa Armina'nın bahçesinde bir servinin altına gömülecek ve yarım bin yıl sonra tesadüfen ele geçtiğinde, kimse onu kimin yazdığını, kime yazdığını bilmeyecek. Eğer senin son satırın, senin mutsuzluk çığlığın, benim zafer çığlığım olmasa hiçbir zaman yazılmayacaktı da. Bu coşkunun heyecanı büyük ihtimalle... (1928'de kutu topraktan çıkarıldığında, cümlenin sonunun bir pas lekesiyle silindiği görüldü. Mektup şöyle devam ediyor:)... Birleşik Devletlere döndüğümde, benzeri görülmemiş bir arayışa giriştim. Manhattan'da, Kingston'da, Lahore'da, düzinelerle başka kentte, gemide (mürekkep dağılmış) -mediğim filmin peşine düştüm, sinemadan sinemaya, her seferinde yeni bir şahane azap, bir güzellik ispazmozu keşfettim senin oyununda. Bu (okunmuyor) kirli Kim'in çirkin fotoğraflarının tam bir reddiydi. Artistik ve ardistik açıdan, filmin en güzel anlarından biri sonlara doğru- çıplak ayaklı sen, mermer bir galeriden yürüyerek belasını bulmaya giden Don'u takip ediyorsun, o Dona Ana'nın kara perdeli yatağının sehpasına çıkacaktır, belasını bulmaya, sen orada yatağın etrafında çırpınıyorsun hani, Zegris kelebeğim benim, komik biçimde eğilmiş bir mumu düzeltiyor, kaşlarını çatmış hanımın kulağına fısıldayarak pek lezzetli fakat nafile akıllar veriyor, sonra Arap işi görünümlü paravananın üzerinden bakıyor da birden öyle doğal bir biçimde kahkahalara boğuluyorsun ya, kendini alamadan ne güzel gülüyorsun, insan merak edi-

yor herhangi *bir sanat bu mektepli kız neşesinin nefes kesen erotizmi olmadan tam olabilir mi. Hele de düşününce, İspanyol Aurora'sı kanatlım benim, bu büyülü taklaların epi topu on bir dakika sürüyor ve bu süre üçer dörder dakikalık sahnelerin birbirine yapıştırılmasından oluşuyor.*

Heyhat, sonra gecelerden bir gece, atölyelerle kaçak içki satılan meyhanelerle dolu kasvetli bir mahallede, en son kere görebildim o filmi, üstelik sadece yarısını, çünkü baştan çıkarma sahnesinde film kara kanatlarını açtı ve buruştu, büzüldü (mektubun sonu tümüyle imha olmuştur.)

7

Van, mülayim ve bereketli bir yüzyılın (Ada'yla benim yarısından fazlasına tanıklık etmiş bulunduğumuz) şafağını ikinci felsefi fabl'ınm, 'uzamın reddi'nin giriş bölümüyle selamladı. (Hiç tamamlanamayacaktı, fakat geriye dönüp bakıldığında bunun 'Zamanın Dokusu'nun önsözünü oluşturduğunu görüyoruz.) Oldukça burnu havalarda, fakat bet ve oturaklı bir eser olan risalenin bir kısmı şimdilerde ünlü aylık bir Amerikan dergisi olan *The Artisan*'ın ilk sayısında (Ocak 1904) yayımlandı. Bu bölüme getirilen eleştirilerden biri, kızkardeşinin postayla ona yolladığı trajik denecek kadar resmî mektuplardan birinde (aşağıdaki hariç hepsi yokolmuştu) içerilmiştir. Nasıl olmuşsa, Lucette'in ölümü dolayısıyla aralarında geçen yazışmadan sonra, Demon'ın dikkatli müsaadesi altında şöyle yarı gizli yazışıyorlardı:

And o'er the summits of the Tacit
He, banned from Paradise, flew on:
Beneath him. like a brilliant's facet,
Mount Peck with snows eternal shone.

Birbirlerinin varlığını görmezden gelmeyi sürdürmek, aşağıdaki gibi bir mektuptan daha şüphe çekici görünecekti:

Agavia Çiftliği
5 Şubat, 1905

Ivan Veen'in Sidra Üzerine Düşünceleri'*ni yeni bitirdim ve onun büyük bir eser olduğunu düşünüyorum, sevgili Profesör. 'Yazgının yitik mızrakları' ve diğer şiirsel nüanslar yirmi yıl kadar önce bizimle taşradaki evimizde iki ya da üç kez çay ve poğaça yemeye gelişinizi hatırlattı bana. Ben, anımsarsınız (lafola ıspanak!) bir vazoyla parapetin yakınlarında okçuluk talimleri yapan bir* petite fille modele*'dim, siz ise mahcup bir mektepli (annemin tahmin ettiği gibi, size azıcık âşık olmuş olabilirim!) Zavallı Lucette'le mutlu, mutlu Adette'in çocukluklarının yitik şatosunun yitik fundalıklarına düşürüp yitirdiğim okları hiç sesiniz çıkmadan bulur getirirdiniz, o şato şimdilerde bir 'Kör Zenciler Huzurevi'annem de L. de, eminim, Daşa'nın tavsiyesi uyarınca, o şatoyu annemin Mezhebine hibe etmeyi tercih ederlerdi. Daşa, görümcem (vakit geçirmeden tanışmalısınız onunla, evet, evet, evet, hülyalı ve güzel ve benden çok daha fazla akıllıdır) gösterdi bana yazınızı ve tanışıklığınızı 'tazelemeyi' umduğunu eklememi istiyor kendisi- belki İsviçre'de, Mont Roux'daki Bellevue'de, Ekim'de. Güzel Miss 'Kim' Blackrent'le rastlaşmıştınız, işte Daşa tam o tipte. Benim adını bile söyleyemeyeceğim orijinal şeyleri ve türlü çeşitli akademik çalışmaları kavramakta ve kovalamakta çok yeteneklidir kendisi! Chose mezunu (orada Tarih okudu- bizim Lucette 'onun kirli tarihi' derdi, ne hüzünlü ve komik!) Siz Daşa'nın* le beau tenebreaux'sü*sünüz, çünkü evvel zaman içinde, yusufçuk tellal iken, izdivacımdan biraz önce -pardon tam o zamanlar, zaman 'turnikesi'ne takıldım- rüyalar üzerine verdiğiniz halka açık konferanslardan birine katılmış, sonra da tutup size güzelce daktilo edilip ataşlanmış en son minik kâbusunu getirmiş de siz kaşlarınızı çatmış, almayı reddetmişsiniz. İşte Daşa, Dementiy Amca'ya tebelleş oldu, ille de* le beau tenebreux'sünü *tutsun Mont Roux Bellevue Hotel'ine getirsin istiyor, Ekim'in on yedisi sıralarını sanıyorum; o ise gülmekle yetiniyor ve bu işi ayarlamanın Daşenka'yla bana düştüğünü söylüyor.*

Demek ki bir kere daha 'tebroşlar', sevgili Ivan! İkimiz de, senin, harikulade, taklit edilmesi olanaksız bir sanatçı olduğunu

düşünüyoruz; gerzek eleştirmenler, özellikle aşağı-yukarı-orta-sınıftan İngilizler, üslup tırnikene takılıp da seni 'nazenin' ya da 'edalı' bulduklarında 'gülüp geçmeli'sin, bu Amerikalı bir çiftçinin Yunanca biliyor diye papazı 'garip' bulmasına benzer.

Hamiş:

Duşevno klanyayus' (*'önünüzde can-ı gönülden eğilirim' demeye gelen yanlış ve vülger bir söyleyiş biçimi, 'önünüzde bütün gönnümnen eğilirim'*) naşemu zaoçno dorogomu professoru (*sevgili 'ismi var cismi yok' porofesörümüze*), o kotorom mnogo zliçal (*kendisinin o kadar çok methedildiğini duyduğumuz*) ot dobrago Dementiya Dedaloviça I sestiriçi (*aziz Demon'dan ve hemşiremden*).

S'uvazenyem (hürmetlerimle)

Andrey Vaynlender

Tefriş Edilmiş Uzam, *l'espace meuble* (içeriği 'tözün namevcudiyeti' bile olsa biz onu tefriş edilmiş ve dolu olarak algılarız - zihnin alanı da burasıdır) bu küre söz konusu olduğu sürece çoğunlukla su doludur. Lucette'i o biçiminde yoketmiştir. Az çok atmosferik olmakla birlikte, ötekinden daha az yerçekimsel ve tiksinç olmayan bir başka çeşidi ise Demon'ı yoketmişti.

1905 yılının bir mart sabahı, Villa Arnina'nın terasmda bir sultan gibi, çevresinde dört ya da beş tembel çıplakla olanca rehavet içinde bir kilimin üzerine oturmuş olan Van, Nice'te yayımlanan bir Amerikan gazetesinin sayfalarını karıştırmaktadır. Genç yüzyılın dördüncü ya da beşinci en kötü uçak kazasında, dev bir uçak Pasifik'in on beş bin fit üzerinde, Gavaille bölgesinde Lisiansky ile Laysanov Adaları arasında anlaşılmaz bir biçimde berhava olmuştur. Patlamada ölen 'önemli şahsiyetler' listesi bir bonmarşenin reklam müdürü, bir faksilime şirketinin metal levha departmanının atölye şefi, bir plak şirketi yöneticisi, bir hukuk firmasının kıdemli ortağı, geçmişinde yoğun havacılık tecrübesi bulunan bir mimar (ilk basım yanlışı burada, düzeltilmesi imkânsız), bir sigorta şirketinin ikinci başkanı, bir ikinci başkan daha, bu seferki bir 'ayarlama heyetinin', her ne demekse-

"Ajıktım," dedi bir Lübnanlı dilber dudaklarını büzerek, buram buram on beş bahar görnnüştü.

"Çmgırağı kullan," dedi Van, tuhaf bir büyülenme hali içinde bu etiketlenmiş yaşamlar listesini okumaya devam ederken:

- bir toptan likör dağıtım şirketinin başkanı, türbinli ekipmanlar şirketi müdürü, bir kurşunkalem imalatçısı, iki felsefe profesörü, iki gazeteci (gazeteye yollanacak haberleri kalmamış olarak), topatan bir likör dağılım bankası (yanlış yazılmış ve satır karışmış), bir tröstün denetmen yardımcısı, bir başkan, bir basımevinin sekreteri-

Bu kodamanların ve onlarla birlikte havaya karışmış bulunan seksen kadar erkek, kadın ve sessiz çocuğun isimleri, bütün akrabalara ulaşılıncaya kadar gizli tutuluyordu; fakat rastgele soyutlamalardan oluşan bu ön liste o kadar göz dolduruyordu ki, bir an önce ordövr tabağı olarak sunulmaları amaçlanmıştı; ancak ertesi sabah Van, listenin en sonunda, basılırken gargaraya gelmiş bir banka müdürünün babası olduğunu öğrendi.

"Her insanın yazgısının yitik okları o insanın etrafına saçılmış bir halde durur," vs. (*Sidra Düşünceleri*)

Van, babasını son kez 1904 ilkbaharında aile ocağında görmüştü. Başkaları da vardı: emlak komisyoncusu ihtiyar Eliot, iki avukat (Grombçevski ve Gromwell), sanat eksperi Dr. Aix, Demon'ın yeni sekreteri Rosalind Knight ve altmışında avangard bir yazar olan ağırbaşlı bankacı Kithar Sween; mucizeler yarattığı bir yıl içinde Anglo-Amerikan yeme alışkanlıkları üzerine serbest vezinle yazılmış bir hiciv olan *Bel Kalınlığı*'nı ve Katolik imanını göklere çıkaran kör kör gözüm parmağına kurnaz bir serüven anlatısı olan *Kardinal Grişkin*'i kaleme almıştı. Şiir bir baykuşun göz kırpmasından öte değildi; romana gelince, o, ünlü genç eleştirmenler tarafından (Norman Girsh, Lois Deer, başka birçokları) 'aşmış' bir eser olarak nitelendirilmiş ve hayranlık gösterileri arasında öyle tiz seslerle göklere çıkarılmıştı ki, sıradan insan kulağı o tiz laf kalabalığından pek bir anlam çıkaramıyordu; fakat olup bitenler son derece heyecan uyandırmıştı ve 1910'da Müteveffa Sween'i izleyen epey bir yazı patlamasından

sonra ('Kithar Sween: Kişiliği ve Yazarlığı', 'Şair ve İnsan Olarak Sween', 'Kithar Kirman Lavehr Sween: Bir Biyografi Denemesi') hiciv de romans da unutulacaktı. Tıpkı dünyada cereyan edenleri yukarıdakine vekaleten düzenleyenin kontrolü gibi- ya da Demon'ın arada kaynaması gibi.

Masadaki sohbet genellikle iş meseleleri çevresinde dönüyordu. Demon yakınlarda Pasifik'te küçük, yusyuvarlak bir ada satın almıştı, yeşilliğin üzerinde pembe bir ev ve (havadan görünümde) dantela gibi bir kumsalı vardı. Şimdi de Doğu Manhattan'daki Van'in ilgilenmediği nefis küçük palazzoyu elden çıkarmak istiyordu. Tombul parmaklarına göz alıcı yüzükler takıştırmış açgözlü bir açıkgöz olan Sween, pazarlığa evle birlikte tabloların bazıları da dahil olursa evi satın alabileceğini söylemişti. Anlaşma vuku bulmamıştı.

Van çalışmalarını Kingston Üniversitesi'ndeki Rattner Fellowship Kürsüsüne seçilene kadar (otuz beş yaşında!) özel olarak sürdürdü. Kurulun seçimi bir felaket ve umarsızlık sonucu olmuştu; Van'den çok daha yaşlı ve oturaklı iki ilim adamı, sık sık akılları beş karış havada, el ele gezindikleri Tataristan'da bile saygı gören diğer iki aday esrarengiz biçimde 'son dakikada' sırra kadem basmışlardı (belki de mütebessim okyanusun üzerindeki hiçbir zaman açıklığa kavuşmayan o kazada sahte isimler altında ölmüşlerdi). Kürsü, eğer yasal olarak sınırlı bir zamanı aşkın bir süre boş kalırsa, ilga edilir, yerine arka odadan bambaşka, daha az arzulanan fakat gayet iyi bir kürsü konuluverirdi. Van'in bu pozisyona ne ihtiyacı vardı ne de pek bayıldığı söylenebilirdi, ama yumuşakbaşlı bir sapkınlık ya da sapkın bir gönülborcu hissiyle ya da sadece olaya bir biçimde müdahil olmuş babasının anısına kabul etmişti. Görevini fazla ciddiye almadı ve iç yelek cebine, enfeksiyon önleyici Venüs haplarının yanına koyduğu yeni ve ender bulunan bir 'ses kayıt cihazı'nın ürettiği boğuk bir sesle verdiği derslerini kesin bir asgariyle, yılda on kadar dersle sınırladı. Kendisi ise, dudaklarını sessizce kımıldatıyor, çalışma odasında giderek çoğalan lamba ışığının aydınlattığı müsveddenin akıbetini düşünüyordu. Kingston'da on kadar sıkıcı sene geçirdi (arada yurtdışı seya-

hatleri oluyordu), üniversitede ya da kentte hakkında efsaneler anlatılmayan ne idüğü belirsiz bir kimse. Disiplinli meslektaşlarınca sevilmeyen, yörenin pub'ında tanınmayan, erkek öğrencilerce kıskanılmayan Van 1922'de emekli oldu, sonra da Avrupa'ya yerleşti.

8

pazar günü mont roux bellevue'ye varıyorum
yemek zamanı tapınma keder gökkuşakları

Van, bu cüretkâr telgrafı 10 Ekim 1905 cumartesi günü Cenevre'deki Manhattan Palace Oteli'nde kahvaltısında aldı ve aynı gün, gölün karşı kıyısındaki Mont Roux'ya, her zaman kaldığı Les Trois Cygnes'e geçti. Van'in dört yıl önce kaldığı sırada otelin ufacık, dokunsan devrilecek fakat neredeyse bir efsane kadar yaşlı kapıcısı ölmüştü, bu yüzden Julien'in abajurundan ışıklar yayan bir lamba gibi esrarengiz bir hinlikle yansıyan ölçülü tebessümü yerine şişman, yaşlı Van'i frak giydirilmiş bir belboyun yuvarlak, pembe suratı karşıladı.

"Lucien," dedi Dr. Veen, gözlüklerinin üzerinden bir bakış atarak, "Benim -halefinin de biliyor olabileceği gibi- türlü türlü garip konuklarım olabilir, sihirbazlar, maskeli hanımlar, deliler, *-que sais-je*,- bu yüzden otele adını veren üç kuğudan da ağzı sıkılık konusunda mucizeler bekliyorum. Al, avans mahiyetinde bir bahşiş."

"*Merci infinement*," dedi kapıcı ve Van her zamanki gibi, her alanda felsefi düşüncenin kıtlığına kıran girmediğini gösteren bu mübalağalı nezaket deyiminden 'sonsuz' etkilendi.

Iki geniş oda tuttu, 509 ve 510; altunî-yeşil möbleli Eski Dünya üslubunda döşeli bir salon, dört köşe bir banyoya eklenmiş hoş bir yatak odası, açıkça görülüyordu ki sıradan bir odadan bozma (1875 sıralarında, otel yenilenip şahaneleştirilirken) idi. Cici kırmızı ipine asılı duran sekizgen karton levhayı içini gıcıklayan bir beklentiyle okudu: Rahatsız etmeyi-

niz. Do not disturb. Priere de ne pas deranger. Bu levhayı dışarıya, kapının koluna as. Santralı haberdar et. *Avisez en particulier la telephoniste* (vurgu yok, İngilizce versiyonda şıkır şıkır sesli bir kız yok).

Rōdōşoşe bir çiçekçiden bir orkide cümbüşü ısmarladı, oda servisinden de bir salamlı sandviç. On iki yıl öncesinin unutulmaz apartman dairelerindeki devasa yatağın üçte ikisi kadar bile olmayan bir yatakta (bulutsuz bir sabahı muştulayan Alp kargaları eşliğinde) sabahı buldu. Balkonda kahvaltısını etti -keşfe çıkmış bir martıyı görmezden gelerek. Geç yenen bir öğle yemeğinden sonra dört başı mamur bir siesta ikram etti kendi kendine; zamanı boğmak için bir banyo daha aldı; ve yürüyüş yolu üzerinde iki bankta bir mola vererek bir iki saatte, yürüye yürüye, güneybatı yönünde yarım mil uzaklıktaki Belle-vue Palace'a vardı.

Bir kırmızı sandal mavi aynayı bulandırıyordu. (Kazanova'nın zamanında burada yüzlercesi olurdu!) Karabataklar kışı burada geçiriyorlardı, ama yaban ördekleri daha dönmemişlerdi.

Ardis, Manhattan, Mont Roux, 'la rousse', kızılsaçlı kızımız öldü. Vrubel'in yaptığı babamın o harikulade resmi, o çılgın elmaslar gözlerini dikmiş bana bakıyorlar, *içime* nakşedilmişler.

Mont Rousset, kentin gerisine düşen ormanlık yamaç, ılık ılık parlayan kıvır kıvır kestane ağaçları ile adına ve sonbahardaki şöhretine yakışıyordu; ve âşık anlamına gelen Leman Gölü'nün karşı kıyısında da, Sex Noir, Kara Kaya zirvesi yükselmekte.

İpek gömleği ile gri flanelleri içinde sıcaklamış, rahatsızdı- eskice takım elbiselerinden biri, kendisini zayıf gösterdiği için seçmişti; ama takımın darca yeleğini giymemeliydi. İlk randevusuna giden bir delikanlı kadar gergin! Hangisinin daha iyi olacağını düşündü- Ada'nın varlığı başkalarınınkine karışıp erisin mi hemen, yoksa en azından ilk bir iki dakikalığına, yalnız kalmanın bir yolunu bulsun mu? Gözlükleri ve kısa siyah bıyığı onu gerçekten daha genç mi gösteriyor, nazik orospuların söylediği gibi?

Nihayet beyaz boyalı ve mavi panjurlu Bellevue'ye (zengin

Estotiland'ların, Rheinland'ların ve Vineland'ların tercihi olan otel gene de eski, kirli sarı ve yaldızlı, dev, uçsuz bucaksız, sevgili Trois Cygnes'la aynı klasmanda değildi) vardığında, hoşnutsuzlukla saatinin hâlâ yerel otellerdeki en erken akşam yemeği saati olan 7.00'nin gerisinde olduğunu gördü. Bunun üzerine otelin önündeki alanı aşıp, karşıdaki bir pub'da bir kesme şekerli duble kirsch içti. Tuvaletin pencere çıkmasının içinde ölü ve kurumuş bir çatal kuyruk pervanesi yatıyordu. Tanrıya şükür, semboller sadece rüyalarda ya da iki rüya arasındaki yaşamda varolmuyorlardı.

Bellevue'nün döner kapısını itti, alacalı bulacalı bavula takıldı ve gülünç bir hızla antresini yaptı. Otel kâtibi, bavulu ortada bırakan yeşil önlüklü *cameriere*'ye parmaklarını şıklattı. Evet, onu lobide bekliyorlardı. Peşinden bir Alman bir turist yetişti özür dilemek için, uzun uzadıya, biraz da esprili biçimde, evet kazaya yol açan nesne, kendisine aitti.

"Eğer öyleyse," dedi Van, "kaplıcaların sticker'larını özel 'nesne'lerinizin üstüne yapıştırmalarına izin vermeyiniz."

Cevabı yersizdi, olayın tümünde hafif bir bunaklık tadı vardı- demeye kalmadan Van sırtından vuruldu (böyle olaylar olur, bazı turistler çok dengesizdir) ve varoluşunun bir sonraki aşamasına ayak attı.

Ana lobinin eşiğinde durdu, daha lobinin şuraya buraya dağılmış insan parçalarının yayılımına göz atmaya fırsat bulamamıştı ki, uzaktaki bir grupta bir kaynaşma oldu. Teşrifata boşvermiş, ona doğru koşmaktaydı Ada. Onun tek başına heyecan içinde yaklaşması, ayrı kaldıkları yılları hızla gerisin geriye döndürdü, karanlıkta pırıldayan modaya uygun topuzlu bir yabancı kadından, her zaman onun olmuş olan beyaz kollu kara elbiseli kıza dönüştü. Zamanın tam bu dönemecinde, koca salonda dikkati çekecek derecede ortalıkta ve hareket halinde sadece ikisi vardı ve sanki bir sahnenin üzerinde rastlaşmış gibi buluştuklarında başlar döndü, gözler devrildi; fakat Ada'nın koşarak gelişinin, gözlerindeki ve mücevherlerindeki ışıl ışıl hazzın uç noktası olarak ağzından dökülmesi gereken aşk kelimelerinin yerine, durumla bağdaşmayan bir suskunluk var-

dı; Van, onun kuğumsu elini kaldırdı ve eğilmeden dudaklarına götürdü. İkisi de sessizce ayakta durdular, gözlerini dikip birbirlerine baktılar, erkek 'hörgüçleşmiş' ceketinin altında pantalon cebindeki bozuk paralarla, kadın kolyesiyle oynuyor, ikisi de karşılıklı kavuşmalarının sanki felakete uğratıp sönükleştirdiği bu belli belirsiz ışımanın akıbetini düşünüyorlardı. Ada her zamankinden çok Ada'ydı, ama ürkek, yabani hoşluğuna yeni bir zarafet katılmıştı. Hâlâ kapkara saçları geriye doğru taranmış ve parlak bir topuz halinde toplanmıştı, çıplak ensesi, ince ve dimdik, yürek burkan bir sürpriz gibi ortaya çıkmıştı. Van anlamlı bir cümle kurmaya çalışıyordu (randevu ayarlamak için bulduğu bir numaradan bahsedecekti) fakat Ada onun gırtlağından çıkacak lafı mırıltı halinde bir emirle susturdu; şu bıyığı hemen kes! dedi ve başını öte yana çevirdi, Van'i yılların gerisinden çıkıp geldiği o ta uzaktaki köşeye doğru sürükledi.

Onu o koltuklar ve androidler adasında ilk tanıştırdığı kişi, tam ortasında bakır bir küllük duran küçük masanın yanından ayaklanmakta olan, tanıştırılacağı vaat edilmiş bulunan görümce idi; mürebbiye grileri giyinmiş, çok oval yüzlü, kâküllü kestane rengi saçlı, sağlıksız tenli, tıknaz, tombulca bir hanımdı bu, duman mavisi, içleri gülmeyen gözleri vardı, burun kanatlarından birinin üzerinde ise doğanın sonradan akıl edip de burnun hiçbir şeyleri beğenmez kıvrımına konduruverdiği, seri imalat Rus suratlarında görülen cinsinden, olgun bir mısır tanesine benzeyen etli küçük bir ben. Uzatılan ikinci el ise yakışıklı, uzun boylu, oldukça güçlü kuvvetli ve nazik bir aristokrat eliydi, opera komik librettosunun kahramanı Prens Gremin'den başkası olamazdı bu. Adamın güçlü, samimi tokalaşması Van'de, kocanın herhangi başka bir uzvuyla temasa geçmesi halinde acilen gidip elini bir dezenfektanla yıkama arzusu uyandırdı. Fakat Ada, yeniden gülücükler saçarak, elinde görünmez bir değnek, fısıl fısıl birilerini birilerine tanıştırmaya devam etti, Van'in fahiş bir hata yaparak Andrey Vinelander sandığı kimse meğerse Yuzlik'miş, kara bahtlı Don Juan filminin yönetmeni. "Vasco de Gama, yanılmıyorsam," diye mırıl-

dandı Yuzlik. Onun yanı başında, hiç yüz vermediği, Ada'nın ismen tanımadığı, o zamandan bu zamana adı meçhul, feci hastalıklardan cızlamı çekmiş bulunan iki menajer yalaka tavırlarla ayakta duruyorlardı. Bunlar, renkli bir komedyen olan Lemorio'nun (istisnai ve ama artık kimsenin hatırlamadığı bir yeteneğe sahip olan sakallı kabasaba bir ayıydı bu Lemorio) menajerleriydi.

Lemorio onu daha önceden de iki kere atlatmıştı, Roma'da ve San Remo'da, her ikisinde de ona 'ön kontakt' için o iki tohuma kaçmış, beceriksiz, neredeyse kaçık adamı yollamıştı. Yuzlik'in artık onlarla konuşacak hiçbir şeyi kalmamıştı, her şeyi konuşmuş bitirmişlerdi, güncel dedikodular, Lenorio'nun seks yaşamı, Hoole'nin holiganlıkları, ayrıca hobiler, Yuzlik'in üç oğlunun, ayrıca onların, menajerlerin, evlat edindikleri oğul, geçenlerde bir gece kulübünde çıkan arbedede ölen yakışıklı bir Avrasyalı delikanlı- *o* konu tamamen kapanmıştı. Ada, Yuzlik'in otel lobisinde beklenmedik biçimde ortaya çıkışını sadece mahcubiyete ve dalavereye bir karşı ses oluşturduğu için değil, *What Daisy Knew* filminde de rol alıvermeyi umduğu için memnuniyetle karşılamıştı; fakat, ruhunun çalkantılarında mesleki manevralara yer kalmaması bir yana, Lemorio'yla nihayet kontrat imzalanacak olsa bile, aktörün, metreslerinden birini oynamasını isteyeceğini de çok geçmeden anlamıştı.

Nihayet Van, Ada'nın kocasına ulaştı.

Van, Andrey Andreyeviç Vinelander'i, zihninin bütün karanlık kavşaklarında o kadar sık, o kadar kesin bir biçimde öldürmüştü ki, artık zavallı herif, üzerindeki çirkin, cenazemsi, kruvaze takım elbisesi, bir biçimde yüzüne yapıştırılmış hamursu yüz hatları, o altları torbalı üzgün tazı bakışları ve alnında nokta nokta bir çizgi halinde biriken ter damlaları ile gereksiz bir yeniden dirilişin bütün iç karartıcı özelliklerini taşıyordu. Çok da garip sayılmayacak bir ihmal sonucu (ya da daha doğrusu 'ihmal ile') Ada iki erkeği birbirlerine tanıştırmamıştı. Koca, adını, baba adını ve soyadını bir Rusça dil dersi filminin didaktik vurgularıyla söyledi. '*Obnimemsya, dorogoy*' (kucaklaşalım, ahbap) diye de ekledi daha da canlı bir sesle, fakat yaslı yüz ifadesi de-

ğişmedi. (Yüz ifadesi garip biçimde bir kız izcinin çiçek demetini kabul eden ya da bir depremin yarattığı zararı teftiş eden Yukonsk valisi Kosigin'inkine benziyordu.) Van şaşkınlıkla onun nefesinin neokodin bazlı kuvvetli bir sakinleştiricinin kokusunu taşıdığını fark etti, psikopatik yalancı bronşit vakalarında yazılan bir ilaç. Andrey'in buruşuk, yitik suratı yakınlaştıkça, kişi çeşitli siğilcikleri ve et benlerini keşfedebiliyordu, ne var ki bunların hiçbiri kızkardeşinin burnunun yan duvarı gibi usturuplu yerlere yerleştirilmiş değillerdi.

Çamur rengi saçını kendi tıraş makinesinin marifetiyle bir askerinki kadar kısa tutuyordu. Haftada bir banyo alan Estotyalı bir toprak ağasının *korrektnaya*'sı vardı üzerinde.

Hepimiz yemek odasına koşuştuk. Van, kapı açmaya yeltenen bir garsonu engellemek için kolunu hızla ileri uzatırken geçmişe sürtündü ve geçmiş (hâlâ *Van'in* hediyesi olan kolyeyle oynayarak) onu yandan bir 'Dolores' bakışıyla ödüllendirdi.

Sofrada kimin nereye oturacağını talih kararlaştırdı.

Lenorio'nun menajerleri, evli olmayan fakat bir gümüş yıldönümü hak edecek kadar uzun bir süre koca ve koca olarak yaşamış yaşlıca bir çift, masada onlarla bir kere bile konuşmayan Yuzlik ile Dorothy tarafından işkenceye tâbi tutulmakta olan Van'in arasına düştüler hiç ayrılmadan. Andrey'e gelince (peçetesini boynuna kıstırmadan önce düğmesi kapanamayan göbeğinin üzerinden hızlıca bir 'istavroz' çıkarmıştı), o da kendini Andrey'in kızkardeşiyle karısı arasında buldu. Andrey 'carte de vin' pardon 'cart de van'i istedi (gerçek Van bununla hafiften eğlendi) fakat sıkı içkici olduğu için, şarap listesinin 'Yerli Beyaz' sayfasına donuk gözlerle bakmakla yetindikten sonra 'topu Ada'ya attı', o da hemen şampanya ısmarladı. Ertesi sabah erken saatlerde Ada'ya '*kuzen*'inin *udivitel'no simpatiçnoye vpeçatlenye* (gayet sempatik -çekici- anlamında bir izlenim) *proyizvod* (uyandırdığını) söyleyecekti. Adamcağızın söz dağarcığı hemen hemen sırf dikkat çekecek ölçüde sempatik, alelade Rusça laflardan oluşuyordu, fakat -kendinden söz etmeyi sevmediği için- çok az konuşuyordu, özellikle de kızkardeşinin sis düdüğü gibi sesiyle çektiği (Van'in kayalıklarını yalayıp duran)

söylev onu büyüleyip bir çocuk gibi avucuna aldığı için. Dorothy, nicedir anlatmayı planladığı favori kâbusunun girizgâhında mütevazı bir şikâyette bulundu ('tabii, biliyorum sizin meslekte hastalarınız kötü düşler *görmezse olmaz*,'); fakat gönülsüz terapistin bakışları önündeki tabaktan Dorothy'ye her çevrilişinde, kızın diğer bakımlardan hiç de ilginç olmayan göğsünde parıldayan neredeyse kilise haçı büyüklüğündeki istavroza takıldığından, anlatısını yarıda kesip (rüyasında infilak eden bir yanardağı anlatmaktaydı), 'Yazdıklarınızdan anladığım kadarıyla korkunç bir siniksiniz,' demeyi uygun gördü. 'A, evet, bir tutam sinikliğin gerçek bir erkeğin süsü olduğu konusunda Simon Traser'la aynı fikirdeyim; fakat sizi baştan uyarmak isterim, Ortodoksluk aleyhinde bir şaka yapmak üzereyseniz, böyle şakalardan hiç hoşlanmam.'

Van'e delimsirek, fakat ilginç olmayan delimsirek masa komşusundan gına gelmişti. Ada'nın dikkatini çekmek için yaptığı bir jest yüzünden az kaldı devrilecek gibi olan bardağını düzeltti ve sözü daha fazla uzatmadan, Ada'nın sonradan keskin, uğursuz ve genehnde uygunsuz olarak nitelediği bir ses tonuyla şöyle dedi:

"Yarın sabah, *je veux vous accaparer, ma chere*. Avukatımın, avukatının ya da belki her ikisinin de sana bildirmiş olacağı gibi, Lucette'in birçok İsviçre bankasındaki hesapları-" haber özeti veriyormuş gibi tıngır mıngır önceden hazırladığı bir durum raporu geçti. "Önerim şu," diye ekledi, "eğer verilmiş başka sözün yoksa" - (üç sinemacının çevresinde dolanıp gezinerek Vinelanderleri görmezden gelen soru dolu bir bakış yolladı odaya, sinemacılar salak salak başlarını salladılar)- "sen ve ben, danışmanım Maitre Jorat ya da Raton'u, adını hatırlamıyorum, ziyarete gidelim *enfin*, Luzon'da, burada arabayla yarım saatlik yol- bana birtakım belgeler verdi, otelimde bıraktım, onları mizanlaman gerekiyor -pardon yani imzalaman- konu çok can sıkıcı. Tamam mı? Tamam."

"Fakat Ada," diye öttü Dora, "yarın sabah Piron Şatosundaki Çiçeksel Uyum Enstitüsü'nü ziyaret edeceğimizi unutuyorsun!"

"Yarından sonra yaparsınız ya da salı günü ya da başka bir salı," dedi Van. "Hepinizi birden memnuniyetle o cazip *lieu de meditation*'a götürürdüm fakat benim hızlı küçük Unseretti yalnızca tek yolcu alıyor ve bu hesapların akıbetini saptama meselesi de çok acil, sanıyorum."

Yuzlik birşeyler söylemek için can atıyordu. Van bu iyi niyetli robota hoşgörü yaptı.

"Vasco de Gama'yla yemek yemekten sevinç ve onur duyuyorum" dedi Yuzlik, kadehini yakışıklı façasının hizasına doğru kaldırarak.

Aynı gevezelik *Chose'un Çanları*'nda da yer alır (sonradan Lord Chose olan Van'in eski bir alıbabının anıları; Ranton Brooks'daki Villa Venüs'e çeşitli açık saçık fakat çok komik göndermeler yüzünden 'bestseller' asmasının yukarılarına tırmanmış, hâlâ oraya yapışmış durmaktaydı) bu da Van'e Yuzlik'in kaynağı meçhul enformasyonu hakkında bir fikir verdi. *Şarlot* tatlısı ile dolu ağzıyla (çoğu lokantada verilen şarlatan *şarlot russe* değil, otelin Kaliforniya, Rose Bay'li ahçıbaşısı Takomin'in yaptığı içi elma dolu, kabuğu çıtır çıtır otantik şlosstorte) münasip bir cevap gevelemekte olan Van iki güdüyle tam ortadan yarmış bulunmaktaydı; biri, Yuzlik'e iki ya da üç servis öncesi, tereyağını uzatmasını isterken elini Ada'nın elinin üzerine koyduğu için hakaret etmek (bu ıslak gözlü erili Andrey'le karşılaştırılmayacak derecede kıskanıyordu; bir gurur ve nefret ürpertisiyle; 1893 Yeni Yılı arifesinde, bir akrabasını, masalarına uğradığında aynı hareketi yapma cüretini gösteren züppe Van Zemski'yi nasıl zehir zemberek azarladığını hatırladı; sonra da, sudan bir bahaneyle, çenesini kırınıştı onun, genç prensin kendi kulübünde); öteki ise- Yuzlik'e *Don Juan'ın Son Fingirdemesi*'ni ne kadar beğendiğini söyleme isteği. Bir no.lu dürtüyü, bariz nedenlerle, tatmin edemediği için gizli gizli ödlekçe bir nezaket kokusu taşır diye ikincisine de boşverdi ve kehribar rengi bulamacını yuttuktan sonra şu cevabı vermekle kifayet etti:

"Jack Chose'un kitabı kuşkusuz son derece eğlendirici -özellikle de elma ve bağırsak bozukluğu ile ilgili olan bölüm-

le Venüs'ün Pembe İstiridyesi Albümü'nden alıntılar" -(Yuzlik'in bakışları gözle görülür bir tahattürle yana kaydı ve ortak bir anıya saygı gösterisi karşısında cömert bir reverans yaptı)- "fakat alçak üçkâğıtçı ne adımı açık etmeli, ne de sahne adımı katletmeliydi."

O kasvetli yemek sırasında (ortamı canlandıran sadece *şarlot* ve Van'in üçünden fazlasını tükettiği beş şişe Moet'ydi) Ada'nın 'çehre' denilen bölgesine bakmaktan kaçındı Van- kıpır kıpır, tanrısal, anlaşılmaz biçimde şoke edici bir bölgedir ki bu, en temel biçiminde, insanlarda pek ender rastlanır ona (hamursu veya siğilli maskeler sayılmaz). Ada ise sanki her bakışıyla dengesini yeniden buluyormuş gibi, koyu renk gözlerini sık sık ona çevirmekten kendini alamıyordu; fakat grup lobiye dönüp kahvelerini orada bitirdiklerinde, Van odaklama zorlukları çekmeye başladı, üç sinemacı çekip gittikten sonra *points de repere*'lerinde feci bir azalma olmuştu.

ANDREY: *Adoçka, duşka* (canım) *raskaşi je pro ranço, pro skot* (çiftliği anlatsana, büyükbaş hayvanları), *emu je lyubopitno* (onu mutlaka ilgilendirecektir.)

ADA (*bir transtan çıkar gibi*): *O çiyom tiy* (bir şey mi demiştin?)

ANDREY: *Ya govoryu, raskaşi emu pro tivoyo şit'yo bit'yo* (Diyordum ki ona gününün nasıl geçtiğini anlat, alışkanlıklarını) *Avos' zaglyanet k nam* (belki bizi ziyaret eder bir gün).

ADA: *Ostav', şto tam interesnago* (ne ilginç yanı var ki)?

DAŞA: (*Ivan'a döner.*) Ada'ya kulak asmayın siz. *Massa interesnago* (bir dolu ilginç şey var.) *Delo brata ogromnoy, volnuyuşçe delo, terebuyuşçe ne men'şe truda, çem uçyonaya dissertatsiya* (kardeşimin işi epeyce önemli, neredeyse bir ilim adamının ki kadar zor.) *Naşi sel'skohozyaystvenniya maşini i ih teni* (tarım makinelerimiz ve onların gölgeleri) - *eto zelaya kollektsiya predmetov moderno y skul'pturi I şivopisi* (tam bir modern sanatlar koleksiyonu) herhalde siz de benim gibi modern sanata tapıyorsunuz.

IVAN: (*Andrey'e*): Çiftçilik konusunda malûmatım yok fakat gene de teşekkürler.

(Bir sessizlik.)

IVAN: (*sözün gerisini nasıl getireceğini bilemez*): Evet, günün birinde makinelerinizi görmeyi gerçekten isterim. O şeyler bana hep uzun boyunlu tarihöncesi canavarları hatırlatır, şurda burda otlar gibidirler, anladınız mı ya da silinip gidişlerinin verdiği kederlere kafa yorar gibidirler- eskavatör mü denir onlara-

DOROTHY: Andrey'in makineleri kesinlikle tarihöncesi değildir! (*keyifsizce güler.*)

ANDREY: *Slovom, milosti prosom* (her neyse, başımızın üstünde yeriniz var). *Budete şariti verçom s kuzinoj* (kuzininle at sırtında gezinirken pek eğlenirsin.)

(Bir sessizlik.)

IVAN: (*Ada'ya*) Yarın sabah dokuz buçuk senin için fazla erken olmayacak ya? Ben Trois Cygnes'te kalıyorum. Minik arabamla gelir seni alırım- at sırtında değil (*bir ceset gibi Andrey'e sırtır.*)

DAŞA: *Dovol'no skuçno* (ne yazık) Ada'nın bu güzel Leman Gölü gezintisinin avukatlarla ve bankerlerle ziyan olması. Eminim Ada'nın birkaç kere *chez vous* size gelmesiyle hallolur bu iş, Luzon'a Cenevre'ye gitmeye ne gerek var.

Deli saçması konuşmalar gene Lucette'in banka hesaplarına döndü, Ivan Dementiyeviç onun çek defterlerini bir yerlerde unutup durduğunu ve kaç değişik bankaya koca koca meblağlar yatırıverdiğini kimsenin bilmediğini söyledi. Derken, bu arada Catkin Haftası Fuarını açtıktan ya da yeni bir yangın söndürücüyle bir orman yangınını söndürdükten sonra mosmor olmuş Yukonsk valisine benzeyen Andrey, homurdanarak iskemlesinden doğrulup kalktı, bu kadar erken yatmaya gittiği için özür diledi ve ebediyen ayrılıyorlarmış gibi (ki gerçekten de öyle olmaktaydı) Van'in elini sıktı. Van iki hanımla birlikte, nekes bir faraday-dınlığının belli belirsiz parladığı soğuk ve terk edilmiş lobide kaldı.

"Ağabeyimi nasıl buldunuz?" diye sordu Dorothy. "*On red çayşiy çelovek* (çok ender rastlanan biridir). Babanızın kor-

kunç ölümünün onu ne kadar derinden etkilediğini size anlatamam ve tabii Lucette'in garip sonunun da. İnsanların en yufka yüreklisi olan o bile, Lucette'in Parizyen *sans-gene*'ini nahoş bulmaktan kendini alamazdı, fakat güzelliğine son derece hayrandı -sanıyorum siz de öyle- hayır, hayır, karşı çıkmayınız!- çünkü hep söylediğim gibi, onun güzelliği sanki Ada'nınkini tamamlardı, iki yarı bir araya gelip Platoncu anlamda kusursuz güzellik gibi bir şey oluştururlardı' (gene o neşesiz tebessüm) Ada gerçekten 'kusursuz bir güzel', gerçek bir *muyirnioçka* -böyle suratını buruşturduğunda bile- fakat Lucette sadece bizim küçük insanî terimlerimizle güzel, sosyal estetiğimizin tırnak işaretleri arasında -değil mi, Profesör?- bir yemeğe, bir düğüne ya da küçük bir Fransız sürtüğe güzel dediğimiz anlamda."

"Görümcene bir reverans yap," dedi Van, Ada'ya kasvetli bir sesle.

"Ah, Adoçka ona ne kadar sadık olduğumu bilir"- (avucunu açıp uzatır, Ada'nın geriye doğru çekilen eli.) "Bütün dertlerini paylaştım. Kaç tane dar pantalonlu kovboya yol vermek zorunda kaldık, çünkü *delali ey glazki* (ona yiyecek gibi bakmışlardı)! Ve de yeni yüzyıl başlayalı kaç cenaze geçti başımızdan! Onun annesi, benim annem; Ivankover Başpiskoposu ve Lumbago'lu Dr. Swissair (onu 1888'de saygılar sunmak üzere ziyaret etmiştik annemle); üç seçkin amca (Allahtan, hemen hemen hiç tanımadığım); ve her zaman Irlandalı bir barondan çok bir Rus aristokratına benzediğini düşündüğüm babanız. Sırası gelmişken, ölüm döşeğinde cinnet geçirdiği sırada -Ada, ona *ces potins de famille*'leri anlatmama aldırış etmiyorsun değil mi?- şahane Marina'mız iki sanrıyla malüldü, birbirlerini karşılıklı dışlayan şeyler- Ada'yla sizin evli olduğunuz ve sizinle onun kardeş olduğunuz- bu iki düşüncenin çatışması ona müthiş bir zihinsel ıstırap çektirdi. Sizin psikiyatri okulunuz bu çeşit bir çelişkiyi nasıl açıklıyor?"

"Artık okula gitmiyorum," dedi Van, esnemesini bastırmaya çalışarak; "ve ayrıca çalışmalarımda hiçbir şeyi 'açıklamaya' da çalışmıyorum. Yalnızca tanımlıyorum."

"Gene de belli 'içgörü'leri yadsıyamazsınız ve-"

Konuşma bu minval üzre bir saatten fazla sürdü ve Van'in kenetlenmiş çeneleri ağrımaya başladı. Sonunda, Ada ayağa kalktı, Dorothy de onu izledi fakat ayakta konuşmayı sürdürdü:

"Yarın sevgili Beloskunski-Belokonski Hala yemeğe geliyor, çok tatlı ihtiyar bir kızkurusudur, Valvey tepelerindeki bir villada oturur. *Terriblement grande dame et tout ça. Elle aime taquiner Andryuşa en disant q'un simple cultivateur comme lui n'aurait pa du epouser la fille d'une actrice et d'un marchand de tableaux.* Bize katılmak ister miydin - Jean?"

Jean cevap verdi: "Heyhat, hayır, sevgili Daria Andreyevna: *Je dois 'surveiller les kilos'* Ayrıca yarın bir iş yemeğim var."

"En azından" -(gülümseyerek)- "bana Daşa diye hitap edebilirdin."

"Andrey'in hatırı için yapıyorum," diye açıklamada bulundu Ada, "aslında sözü geçen ham'fendi bayağı ihtiyar kokarcanın teki."

"Ada!" dedi Daşa tatlı tatlı azarlayan bir bakışla.

İki hanım asansöre yollanmadan önce, Ada, Van'e baktı -ve o da- aşk işlerinde dünkü çocuk olmadığından- Ada'nın iskemlesinin oturacak yerinde minnacık siyah ipekli el çantasını 'unuttuğunu' söylemekten imtina etti. Onlara asansöre doğru giden koridordan öteye refakat etmedi ve elindeki ganimete yapışarak, kırma üslupta otel lobisi dekorunun parçası olan bir sütunun arkasında, Ada'nın planlanmış dönüşünü bekledi; biliyordu ki, hemen biraz sonra, çevik bir parmağın bastığı asansörün gözü kırmızıya dönerken, (ki şu sıralarda Van'in *'beau tenebrew'*lüğü hakkındaki fikirlerini yeniden gözden geçirmekteydi) lanet olası asansör arkadaşına şöyle diyecektir: "*Ah, sumoçku zabila* (çantaını unuttum)!"- der demez de kanatlarını çırparak geri dönecek, Vere'nin Ninon'u gibi ve kollarının arasında olacak.

Açık ağızları sevecen bir öfkeyle birbirlerine yapıştılar ve Van tüm akşam boyunca tam bir Jupiter Oloroinus gibi kollayıp durduğu, Ada'nın yeni, genç, tanrısal, japone ensesine yapıştı.

"Sen uyanır uyanmaz vınnnlayıp benim yerime gideceğiz, banyo almayı boşver, atla libasının içine-" ve içinde fokurdayan özsuyu taşma raddelerine gelerek yeniden emdi bitirdi onu, sonunda Ada, üç parmağını Van'in ıslak dudakları üzerinde (Dorothy bu sırada göklere çıkmış olmalıydı!) dans ettirdikten sonra kaçtı.

"Enseni sil!" diye bağırdı arkasından hızlı hızlı fısıldayarak (bu hikâyede kim, nerede *fısıltıyla çığlık atmaya* yeltenmişti daha önce?)

O gece, bir Moët sonrası rüyasında, kendini güneşin keyfini çıkaranlarla dolu tropik bir kumsalın talk pudrası kumu üzerinde otururken gördü, bir an kıvranan bir oğlanın kızarmış, tahriş olmuş mızrağını ovalıyor, sonra kara gözlüklerinin ardından ondan biraz ötede bir havlunun üzerinde oturan Lucette ya da Ada olan bir kızın pırıl pırıl omurgasından iki yanındaki kaburga kemiklerinin aralarındaki simetrik gölgelere bakarken buluyordu. Çok geçmeden, kız döndü ve yüzükoyun yattı, onun da gözünde gözlükleri vardı, ne oğlan ne da kız kara kehribarın arkasından birbirlerinin tam olarak nereye baktıklarını kestiremiyorlardı. Fakat Van hafif bir tebessümün yarattığı gamzeden anlıyordu ki, kız kendisinin (meğerse deminden beri kendisininmiş) kıpkırmızı olmuş havucuna bakmaktadır. Biri, bir tekerlekli sandalyeyi iterek getirirken, "O, Vane kızkardeşlerden biri," dedi. Ve Van, adıyla soyadını bağdaştıran bu düşsel kelime oyununa duyduğu profesyonel hayranlığı mırıltıyla belirtirken uyandı, balmumu kulak tıkaçlarını çıkardı, müthiş bir rehabilitasyon ve gerçeğe dönüş mahiyetinde, bitişik odanın koridorunda bir kahvaltı masası tangırdadı ve ağzında hâlâ birşeyler çiğnemekte olan, dudakları ballı-kırmızı Ada yatak odasına girdi. Saat henüz sekize çeyrek vardı!

"Akıllı kız!" dedi Van; "fakat her şeyden *önce petit endroit'ya* (W.C.) gitmeliyim."

Bu ve bunu izleyen dokuz buluşma, art arda yirmi yıllık aşklarının en yüksek sıradağını meydana getirdi; aşklarının çapraşık, tehlikeli, anlatılmaz derecede ışıltılı bulûğ dönemini. Evin biraz İtalyanımsı dekoru, uçuk karamel rengi camdan süsle-

meleri olan gayet süslü aplikleri, hiç ayırt etmeden ışık yaratmaya ya da hizmetçi çağırmaya yarayan beyaz düğmeleri, jaluzilerin kısık gözleriyle gizlenmiş, peçelenmiş, ağır perdeler ardına gizlenmiş, sabahı soymayı, krinolinlere bürünmüş iffetli bir kadını soymak kadar güçleştiren pencereler, süitlerinin koridorundaki kocaman beyaz 'Nürenberg Bakiresi' görünüşlü dolabın kayarak iki yana açılan içbükey kapıları, hatta Marsilya limanının zikzaklı yeşil dalgaları üzerindeki oldukça durağan üç direkli bir gemiyi gösteren, Randon'un elle boyanmış bir gravürü- tek kelimeyle, her şey, bu yeni kaçamakların vuku bulduğu han dekoru, olaya roman-tik bir hava katıyorlardı (Aleksey ve Anna buraya bir asteriks atmış olabilirlerdi!); Ada bunları çerçeve, bir biçim, hayatı destekleyip kalkındıran bir şey olarak benimsiyordu, sanatçının mutlak tanrı olduğu, Desdemonia'da öngörülmeyen lüksler. Üç ya da dört saatlik gözü dönmüş bir sevişmeden sonra Van ve Mrs. Vinelander, mükellef yuvalarından, zinaları boyunca hülyalı ve ılık kalmayı başaran olağanüstü mavi bir ekim sisine çıktıklarında, kendilerini Romalıların bir zamanlar Rufomonticulus'un ağaçlıklarına serpiştirdikleri boyanmış Priapusların koruması altında hissediyorlardı.

"Sana dönüş yolunda refakat ediyorum -Luzon'lu bankerlerle yaptığımız bir konferansdan eve döndük ve benim otelden seninkine kadar sana refakat etmekteyim"- Van'in gözlerini dört açmış onları kollayan talih perilerine malumatlandırmak için kullandığı *phrase consacree* buydu. Ta başından aldıkları bir küçük önlem, yürüyüş yolu üzerinde sarı ya da mor renkli bütün çiçeklerin gözü önünde bulunan göl tarafındaki balkona çıkmamaktı.

Oteli terk etmek için arka kapılardan birini kullanıyorlardı.

İki yanına şimşir ağaçları sıralanmış, onların üzerlerinden bakan bir de nostaljik görünüşlü her daim yeşil sekoya ağacının bulunduğu (Amerikalı ziyaretçiler bunun 'Lübnan sediri' olduğunu sanıyorlardı- olur da farkına varırlarsa) yaya yolundan, saçma biçimde alakasız bir ismi olan rue du Murier'ye çıkılıyordu ki orada prenslere layık bir *paulownia* ('dutmuş!' de-

di Ada horgörüyle), kendine hiç yakışmayan bir yerde, umumi bir helanın üzerindeki terasta gelin gibi donanmış duruyor, bir yandan yürek biçimi koyu yeşil yapraklarını döküyor fakat gövdesinin güney tarafına nakışlı gölgeler salmaya yetecek kadarını da tutuyordu. Bir Amerika meşesi (komşusu, kötü kötü sararmakta olan yerel bir kayından çok daha ışıltılı, yeşilimsi altın rengindeydi) iskeleye giden paket taşı döşeli ağaçhklı bir yolun köşesini belirliyordu. Ünlü Fillietaz yolundan güneye doğru, gölün Isviçre kıyısından, Valvey'den Byron'ın Şatosuna (Chillon Şatosu ya da nam-ı diğer 'She Yawns Şatosu) kadar gidiyorlardı. Sezon sona ermişti ve Nipissing'li ve Nipigon'lu Rus aristokratlarıyla İngiliz ailelerin yerini, kışı burada geçiren kuşlarla ve bazı golf pantalonlu Orta Avrupalı turistler almıştı.

"Üst dudağımın üstü müstehcen biçimde çıplak geliyor bana." (Bıyığını acı ulumaları arasında tıraş etmişti, Ada'nın hu-
zurunda.) "Her dakka da göbeğimi içime çekemiyorum."

"Ah, seni fazlalığınla daha çok seviyorum ben- daha fazla Van. Anne tarafından geliyor sanıyorum, çünkü Demon gittikçe daha fazla zayıfladı. Annemin cenazesinde gördüğümde tam bir Don Kişot'a dönmüştü. Her şey pek tuhaftı. Yas için maviler giymişti. D'Onsky'nin oğlu, tek kollu bir zat, kalan kolunu Demon'un omuzuna attı, ikisi ağladılar *comme des fontaines*. Sonra Vişnu'nun teknikolor reenkarnasyonu müsameresindeki bir figüranı andıran cübbeli bir şahıs içinden çıkılmaz bir vaaz verdi. Sonra annem duman oldu gitti. Demon bana gözyaşları içinde, '*Ben* zavallıcıkların hakkını yemeyeceğim,' dedi hıçkırıklar içinde. Bu vaadi muştulamasının ardından bir iki saat geçmeden, çiftliğe ziyaretçiler damladı- sekiz yaşlarında inanılmaz zarif bir velet, siyah peçeh, gene karalar giyinmiş dadı gibi birisi, yanlarında iki bodigard. Acuze, birtakım akıl almaz meblağlar talep etti -Demon'un 'kızlık zarı'nın karşılığını ödeyecek vakti olmamışmış- bunun üzerine ben de bizim oğlanların en güçlü kuvvetilerinden birini çağırıp bütün takımı dışarı arttırdım."

"İnanılır gibi değil," dedi Van, "gitgide gençleşmeleri- kızları kastediyorum, suskun, güçlü kovboyları değil. Eski Rosa-

lind'inin on yaşında bir kuzini vardı, feleğin çemberinden geçmiş bir civciv. Ömrü yetse folluktan yumurta çalacaktı."

"Babanı hiçbir zaman sevmedin," dedi Ada hüzünlü bir sesle.

"Yoo, sevdim, seviyorum da- şefkatle, saygıyla, anlayışla, tene duyulan bu 'minōr' arzu benim de yabancısı olmadığım bir şey. Fakat bizim için, seninle benim için yani, babam Dan Enişteyle aynı gün toprağa verildi."

"Biliyorum, biliyorum. Ne acıklı! Hem ne yararı vardı? Belki sana sōylememeliydim, ama Agavia'ya yaptığı ziyaretlerin arası açıldı, daha da kısaldılar. Evet,onunla Andrey'in sohbetlerini dinlemek içler acısıydı. Demek istediğim, Andrey *n'a pas la verbe facile*, gerçi çok da hoşlanırdı -tam da anlamadan- Demon'ın deli bir hayalgücü ile akla hayale sığmaz olguları birbirine harınan etmesinden ve Rusça 'tçık, tçık' diye ses çıkarak ve başını sallayarak -kompliman falan gibi- ne '*balagur*'sunuz (nüktedan) derdi! Sonra günün birinde, Demon beni uyardı; zavallı Andrey'in zavallı şakasını duyacak olursam (*Ni balagur-şe viy, Dementiy Labirinitoviç*) ya da Dorothy'nin, *l'impayable* (paha biçilmez; küstahlığı ve saçmalığı yüzünden) Dorothy'nin, beni dağ aslanlarından korusun diye yanıma aldığım Mayo adında bir rençber ile dağlarda kamp yapmam konusunda düşündüklerini duyacak olursam bir daha buraya ayak basmayacağım dedi."

"Bunu biraz daha açabilir miydin?" diye sordu Van.

"Valla, kimseye açmış değilim. Bütün bunlar kocamla ve görümcemle küs olduğum, o yüzden durumun kontrolümden çıktığı sıralar oldu. Her neyse, Demon sadece iki yüz mil uzakta olduğu halde gelmedi ve kumarhanenin birinden senin Lucette ile ilgili o güzel, çok güzel mektubunu ve benim resmimi postaladı."

"Ayrıca tabii fiili evlilik durumu üzerine de ayrıntılar duymak isterdim- cinsi münasabetin sıklığı, gizli siğillere verilen canımlı cicimli takma isimler, sevilen vücut kokuları-"

"*Platok momental'no* (mendil, çabuk!). Sağ burun deliğin ıslak yeşimle dolu," dedi Ada, sonra kenarı kırmızıyla çevrelenmiş çimenlik alanın kenarındaki yuvarlak bir tabelaya işaret et-

ti: *Chiens interdits* deniyordu ve bir de boynuna beyaz bir kurdele bağlanmış akıl almaz, kara bir kırma resmedilmişti: Neden acaba, diye sordu Ada, İsviçreli yetkililer insana İskoç teriyelerini kanişlerle çiftleştirmeyi yasaklıyor ki?

1905'in son kelebekleri, tembel Tavusgözlülerle şahane Kırmızılar, bir İspanya Kraliçesi ile bir de Dumanlı Sarı, alçakgönüllü çiçeklerden alabildiklerince kâm alıyorlardı. Sollarında, yürüyüş yerinin iyice yakınına gelecek biçimde bir tramvay geçti, tekerleklerin iniltisi nihayet geçip gittiğinde bir bankın üzerinde biraz dinlenip dikkatlice öpüştüler. Üzerlerine güneş vuran raylar güzel kobalt mavisi bir pırıltı edindi- öğle vaktinin parlak metalce yansıtılışı.

"Şu pergolanın altında peynir ve beyaz şarap içelim," önerisinde bulundu Van. "Vinelanderler bugün ikibaşlarına yemek yiyecekler."

Bir tür müzikli zamazingo cengel cıngılları çalıyordu; Tirollü bir çiftin açık heybeleri nahoş denecek kadar yakınlarında duruyordu- Van garsona bahşiş verip masalarını dışarıya, kullanılmayan bir iskelenin üzerine çıkarttırdı. Ada, su kuşu ahalisine hayran oldu: kontrast oluşturan beyaz kanatlarıyla alışverişe çıkmış, her bir kolunun altına uzun, yassı, beyaz karton kutular (yeni bir kravat? bir çift eldiven?) sıkıştırmış insanları andıran rieuse kara başlı martılar (bu ve bütün diğer benzetmeler Ada'nın); siyah tepelikleri de Van'e on dört yaşında dereye dalıp sırılsıklam çıkışını hatırlatıyordu. Yaban ördekleri (işte, *dönmüşlerdi* demek ki), boyunlarını tulumba gibi öne arkaya ittirerek yüzüyorlar, atların yürüyüşü gibi. Başlarını dimdik tutan küçüklü büyüklü su kuşlarının ifadelerinde hanedan mensuplarına özgü bir hava vardı. Harikulade zifaf ritüelleri vardır, dedi Ada, birbirleriyle karşılıklı dururlar -böyle (işaret parmaklarını parantez oluşturacak biçimde havaya kaldırdı)- iki kitap dayayacağı gibi ama aralarında kitap olmayan, sırayla başlarını silkelerler, bakır rengi çakımlar olur.-

"Andrey'in ritüellerini sorınuştum ben."

"Ah, Andrey bütün bu Avrupa kuşlarını gördüğü için o kadar sevinçli ki! Çok iyi bir avcıdır ve bizim Batı tarafının av

kuşlarını çok iyi tanır. Bizim Batı'da çok şirin küçük bir karabatağımız var, tombul beyaz gagasının etrafında kara bir kurdelesi vardır. Andrey ona *pestroklyuvaya çomga* der. Şuradaki o kocaman *çomga*'ya bak *hohluşka* olmuş der. Masumca ve genel olarak oldukça eğlenceli bir şey anlattığımda bir daha somurtacak olursan, seni herkesin önünde burnunun ucundan öperim bak."

Azıcık, çok azıcık yapaydı, Veenliğinin doruğunda değil. Ama birden kendine geldi:

"Ah, şu tavuk numarası yapan martılara bak!"

Kimilerinin kara yazlık boneleri hâlâ başlarında olan bir sürü *rieuse*, göl kenarındaki menekşe rengi korkuluğa tünemiş, kuyruklarını yola doğru dönmüş, bir sonraki yayanın geçişi sırasında hangisinin yiğitçe tünedikleri yerde kalmayı sürdürecheklerini sınıyorlardı. Ada ile Van yaklaşırken, kuşların büyük bölümü kanat çırparak göle doğru uçup gittiler; bir tanesi hafifçe kuyruk tüylerini kıpırdattı ve 'diz kırmaya' benzeyen bir hareket yaptı fakat sonuna kadar dayanıp korkuluğun üzerinde kaldı.

"Galiba bu türe Arizona'da yalnızca bir kez rastladık -Saltinsk diye bir yerde- bir tür insan elinden çıkma göl. Bizim sıradan martıların kanat uçları oldukça farklı."

Biraz ötede su üzerinde süzülmekte olan bir Tepelikli Karabatak, ağır ağır, ağır ağır, çok ağır ağır dalmaya başladı, sonra ansızın parlak beyaz alt tarafını göstererek bir uçan balık dalışı yapıp gözden kayboldu.

"Allahaşkına neden," diye sordu Van, "bildirmedin kıza, şu ya da bu biçimde, ona kızgın olmadığını? Sahte mektubun onu çok mutsuz etmişti!"

"Hıh!" dedi Ada. "Beni son derece yüz kızartıcı bir duruma soktu. Anlıyorum Dorothy'ye öfkelenmesini (Dorothy iyi niyetliydi, zavallı aptal- beni 'olası' enfeksiyonlara karşı uyaracak kadar aptal, 'labial lesbianitis' gibi, *labial lesbianitis*!) Fakat Lucette'in gidip Andrey'i bulup onunla evlenmeden önce sevdiğim adamla çok iyi dost olduğunu söylemesinin alemi var mıydı. Andrey beni yeniden ayaklanan merakıyla kızdırmaya ce-

saret edemedi, fakat Dorothy'ye Lucette'in haksız zalimliğinden söz etti."

"Ada, Ada," diye inledi Van, "şu kocanı ve onun kızkardeşini başından atmanı istiyorum, hemen *şimdi*!"

"Bana bir on beş gün ver," dedi Ada. "Çiftliğe geri dönmem gerekiyor. Dorothy'nin ötemi berimi karıştırması fikrine katlanamıyorum."

Önceleri, işler dostane bir dehanın direktiflerine uygun olarak gelişir gibiydi.

Van'i çok eğlendiren bir şey oldu, (eğlendiğini zevksizce sergilemesi sevgilisi tarafından onaylanmadı ama kınanmadı da), Andrey soğuk aldı, haftanın büyük bir bölümünü yatakta geçirdi. Doğuştan hemşire ruhlu Dorothy, hastanın başucunda beklemeye teşnelik konusunda (kendisi hiç hasta olmadığı için, elden ayaktan düşmüş bir yabancının manzarasına tahammül edemeyen) Ada'yı fersah fersah geçti, terleyen, havaleler geçirmekte olan hastaya Arizona'da basılmış Rusça gazetelerin eski sayılarını okuma raddelerine geldi; fakat cuma günü otelin doktoru onu apar topar yakınlardaki Amerikan Hastanesi'ne yolladı, orada kızkardeşinin bile onu ziyaret etmesine izin vermediler 'kesintisiz rutin testler yapılması gerektiği' için- ya da daha doğrusu zavallı adam felaketi erkekçe bir yalnızlık içinde göğüslemek istediği için.

Bunu izleyen bir iki gün içinde, Dorothy boş zamanını Ada'yı bir casus gibi gözetlemekle geçirdi. Kadın üç şeyden emindi: Ada'nın İsviçre'de bir sevgilisi olduğundan; Van'in onun erkek kardeşi olduğundan; ve Van'in, karşı konulmaz kızkardeşinin evlenmeden önce sevdiği kimseyle gizli gizli buluşmasını sağladığından. Her üç varsayımın da doğru olması fakat aynı kapta karıştırılınca sonucun tamamen alakasız olması olgusu, Van'e ayrı bir eğlence kaynağı sağladı.

Üç Kuğular, bizimkileri tek bir gövde halinde kanatları altına aldı. Kapıcı ve yamakları, gelerek ya da telefonla arayan herkese Van'in dışarıda olduğunu, Madam Andre Vinelander'i tanımadıklarını, sadece mesaj alabileceklerini söylüyorlardı. Gözlerden uzak ağaçların altına park ettiği arabası, Van'i

ele vermiyordu. Öğle öncesi, düzenli olarak doğrudan arka avluya inen servis asansörünü kullanıyordu. Bir nevi nükte-dan olan Lucien, Ada'nın kontralto sesini tanımakta gecikmedi: "*La voix cuivree a telephone*", "*La Trompette n'etait pas contente ce matin*," vesaire. Derken dost Talih Perileri bir günlüğüne tatile çıktılar.

Andrey, ağustos ayında bir aralar Phoenix'e yaptığı bir gezi sırasında önemlice bir kanama geçirmişti. İnatçı, başına buyruk, pek zeki olmayan bir iyimser olduğu için, bunu hedefini şaşmış bir burun kanaması sayınıştı ve 'aptalca konuşmalara' sebep olmamak için herkesten saklamıştı. Yıllar yılı, günde iki paket sigara içen biri gibi dolu dolu öksürmüştü, fakat o 'burun kanamamsı sızıntı'dan birkaç gün sonra lavabosuna kızıl bir balgam parçası tükürdüğünde, sigarayı azaltmaya ve tüketimini sigarla sınırlamaya karar verdi. Bir sonraki *contretemps* Ada'nın önünde oldu, Avrupa yolculuğuna çıkmadan önce; Ada görmeden kanlı mendilini ortadan kaldırmayı başardı ama Ada onun endişeli bir sesle '*Vot te na*,' (işte bu garip) dediğini duydu. Bütün Estotiyalılar gibi, en iyi doktorların Orta Avrupa'da bulunduğuna inandığından, şayet yeniden kan tükürürse, adını 'loca'sının (parababası biraderlerin buluşma yeri) bir üyesinden aldığı Zürihli bir uzman hekime görüneceğini kendi kendine telkin etti. Oysa ki Valvey'de büyük amcası Vladimir Chevalier'nin inşa ettirdiği Rus kihsesinin bitişiğindeki Amerikan Hastanesi'nde de, sol akciğerde ilerlemiş tüberküloz teşhisi koyacak kadar bu işlerden anlıyorlardı.

22 Ekim çarşamba günü, akşamüzerinin erken saatlerinde, 'deliler gibi' Ada'nın 'yerini bulmaya' çalışan Dorothy, (Ada, Üç Kuğulara yaptığı mutat ziyaretin ertesinde Paphia'nın 'Kuaför ve Güzellik' Salonunda yararh saatler geçiriyordu) Van'e mesaj bıraktı. Van mesajı, ancak gece geç saatte, yüz mil kadar ötedeki Valais'deki Sorciere'den döndüğünde aldı; orda kendine ve *ma cousine*'e bir villa satın almıştı ve villanın eski sahibi ve bir bankerin dulu nazik Madam Scarlet ve sarışın, sivilceli fakat güzel kızı Eveline ile akşam yemeği yemişti, hanımlarm ikisi de satışın hızından erotik olarak etkilenmiş gibiydiler.

Hâlâ sakin ve kendine güvenliydi; Dorothy'nin isterik raporunu gözden geçirdi, hâlâ kaderlerini tehdit eden bir şey olduğuna inanmıyordu; en iyi ihtimalle Andrey hemen ölecek, Ada'yı boşanma belasından kurtaracaktı; en kötü ihtimalle adamı bir romandaki sanatoryuma postalayacaklar, adam orada, *bizimkilerin* ortak hayatlarının gerçekliğinden uzak, 'epilog' mahiyetinde son birkaç sayfa daha gezinecek, sonra derdest edilecekti. Cuma günü, saat dokuzda -arifesi günü konuştukları gibi- arabayla Bellevue'ye yollandı, aklında hoş bir plan vardı, arabayla Sorciere'e gidecekler, Ada'ya evi gösterecekti.

Geceleyin bir fırtına- sel, mucizevi yazın belini kırmıştı kısmen. Asıl fenası, ondan önceki gün, Ada'nın 'selleri' aniden işin içine girmiş, dünkü okşayışları frenlemişti. Yağmur yağıyordu; arabasının kapısını çarparak kapattı, ince kadife pantalonunu iyice beline çekip su birikintilerinin içinden geçerek, otelin önünde arka arkaya durmuş bekleyen bir ambülansla kocaman siyah bir Yak'ın yanından geçti. Yak'ın bütün kapıları açılmış, iki komi çocuk şoförün gözetimi altında bagajları yerleştirmeye başlamışlardı ve ihtiyar kira arabasının değişik bölümleri, yükleyicilerin homurdanmalarına inceden inceye gıcırdamalarla cevap veriyordu.

Aniden yağmurun sürüngen soğuğunu kelleşınekte olan başının üzerinde hissetti ve camlı döner kapıdan içeri girmeye davrandığı sırada, camlı kapıdan Ada'nın ta kendisi çıktı, birazcık o tahtadan oyulmuş barometrelerde olduğu gibi, hani kapılarından ya erkek bir kukla ya da dişisi çıkar ya. Üzerindeki kılık -dik yakalı bir elbisenin üzerine giyilmiş yağmurluk, üzerlerinden şöyle bir tarak geçirilivermiş saçlarına örttüğü eşarp, omuzuna asılıvermiş krokodil çanta- hepsi oldukça eski moda, hatta taşralı bir görünüm oluşturuyordu. 'Yüzü boşahvermişti'; Ruslar süngüsü düşük bir yüz ifadesini tarif etmek için bu tabiri kullanırlar.

Van'i alıp otelin arkasına çirkin bir rotunda'ya getirdi, orada çisentiden kurtulmuşlardı, ona sarılmaya çalıştı ama Van dudaklarını dudaklarından kaçırdı. Birkaç dakika içinde ayrılıyordu. Kahraman, çaresiz Andrey otele bir ambülansla geri ge-

tirilmişti. Dorothy, Cenevre-Phoenix uçağında üç yer ayırtmayı başarmıştı. İki araba onu, kızkardeşini ve Ada'yı doğruca havalanına götüreceklerdi.

Ada bir mendil istedi, Van rüzgârlığının cebinden mavi bir mendil çekip çıkardı, fakat Ada'nın gözyaşları yuvarlanmaya başlamışlardı bile, gözlerini eliyle perdeledi, Van elini ileriye doğru uzatmış önünde duruyordu.

"Temsilin parçası mı bu da?" diye sordu soğuk bir sesle.

Ada başını iki yana salladı, mendili çocuksu bir 'merci' ile aldı, sümkürdü, nefesi kesilir gibi oldu, yutkundu, konuştu ve demeye kalmadan her şey yitip gitti.

Kocasına bu hasta halinde durumu anlatamazdı. Andrey'in haberi göğüsleyecek kadar iyileşmesini beklemek zorundaydı Van, bu da zaman alabilirdi. Tabii, onu tamamen sağlığına kavuşturmak için elinden geleni yapmak zorundaydı, Arizona'da harikalar yaratan bir doktor vardı-

"Yeni herifi asmadan önce orasını burasını yamamak gibi bir şey," dedi Van.

"Ah, düşündükçe," dedi Ada, sanki bir kapağı ya da tepsiyi elinden atarmış gibi bir hareketle ellerini silkerek, "kimseyi rahatsız etmemek için her şeyi gizlediğini düşündükçe! Yoo, elbette, onu şu anda terk edemem!"

"Evet, malum hikâye- iktidarsızlığı tedavi edilmesi gereken flütçü, uzaktaki bir savaştan hiçbir zaman dönmeyebilecek olan gözükara gönüllü!"

"*Ne ricane pas*!" diye haykırdı Ada. "Zavallı, zavallı adamcağız! Ne hakla sırıtabilirsin?"

Daha gençlik günlerinde bile tabiatı olduğu üzere, Van, öfke ve hayalkırıklığını, iri iri ve süslü laflarla ortaya dökmek, patlamak niyetindeydi, saten kumaşa, cehennemin astarına takılan kırık tırnak gibi can acıtan laflar.

"İyi eş, cici eş," diye bağırdı Van. "Truvalı Helen, Ardis'li Ada! Ağaca da Pervaneye de ihanet!"

"*Perestagne* (yeter, kes, *cesse*)!"

"Ardis varan Bir, Ardis varan İki, Han Mattan, şimdi de Mount Russet-"

"*Perestagne*!" diye tekrarladı Ada (bir saralıyla başa çıkmaya çalışan budalanın teki gibi.)

"*Oh! Qui me rendra mon Helene-*"

"Ach, *perestagne-*"

"*- et le phalene.*"

"*Je t'emplie* ('prie' ve 'supplie') yeter, Van. *Tu sais que j'en vo-is mourir.*"

"Fakat, fakat, fakat" -her seferinde elini alnına vurarak- "hep eşiğinde olmak, mak, mak, o budalayı bir Keats yapıp çıkara-caksın sonunda!"

"*Boje moy*, gitmem lazım. Bir şey söyle bana, sevgilim, tek sevdiğim, bana iyi gelecek bir şey!"

Yalnızca oluklarda tıpırdayan yağmurun sesiyle bölünen dar bir sessizlik uçurumu oldu.

"Benimle kal, kızım," dedi Van, her şeye boşvererek -gurura, öfkeye, sıradan merhamet denen alışkanlığa.

Bir an kararsız kaldı Ada - ya da en azından kararsız kalmayı düşündü; fakat araba yolundan çınıltılı bir ses geldi ve işte Do-rothy karşılarmdaydı, gri pelerinli ve erkeksi şapkalı, açılma-mış şemsiyesini Ada'ya doğru sallıyordu.

"Yapamam, yapamam, sana yazacağım," diye mırıldandı za-vallı aşkım gözyaşları içinde.

Van onun yaprak gibi soğuk elini öptü ve arabasıyla ilgilen-meyi Bellevue'ye, şahsi eşyalarıyla ilgilenme işini bütün Kuğu-lara, Eveline'in cilt problemi için dertlenmeyi Madam Scarlet'e havale ederek, bata çıka on kilometre yol yürüyerek Rennaz'a gitti, oradan Nice'e uçtu, oradan da Biskra'ya, Kap'a, Nairobi'ye, Basset Dağları'na:

Ve Basset'lerin zirvelerinin üzerinden-

Yazacak mıydı? Ah, yazdı, hem de nasıl! Ah, her bir sorun nasıl çözüldü! Sonu gelmez bir rekabet içinde ve kız kıkırda-maları arasında hayaller hakikatlerin önüne geçti. Andrey an-cak birkaç ay daha yaşadı, parınak hesabıyla, bir, iki, üç, dört-hadi beş diyelim. Bin dokuz yüz altı ya da yedi ilkbaharında Andrey'in sağlığı düzelmiş, akciğerinin teki güzelce iflas et-

miş, kuru ot rengi bir de sakal bırakınıştı (surattaki bitki örtüsü kadar hastaları oyalayan bir şey yoktur). Hayatın yolları çatallandı, çatallar da çatallandı. Evet, ona söyledi Ada. *Les Enfants Maudits*'nin son versiyonlarından birinde bir Douglas otelinin siklamene boyalı verandasında Ada'sını bekleyen Van'e hakaretler yağdırdı Andrey. Monsieur de Tobak (sabık bir boynuzlu) ve Lord Erıninin (ikinci kez şahit) birkaç uzun yukka ağacıyla kısa kaktüsün huzurundaki düellonun tanıkları oldular. Vinelander'ın üzerinde bir caketatay vardı (olmaz mı!); Van'inse beyaz bir takım elbise. Her iki adam da işi şansa bırakmak istemediler ve aynı anda ateş ettiler. İkisi de yere yıkıldı. Bay Caketatay'ın kurşunu Van'in ayakkabısının sol tekinin tabanına (beyaz, kara tabanlı) isabet etti, Van'i tökezletti ve ayağında hafif bir *fourmillement*'a (karıncalanma) yol açtı -hepsi bu. Van ise hasmını şak göbeğinin altından zımbaladı, ciddi bir yara, fakat zaman içinde iyileşti, -mi acaba (burada çatallaşmalar sislere karışıyor) Gerçekte her şey çok daha sıkıcı biçimde gelişti.

Evet, söz verdiği gibi yazdı mı Ada? Ah, yazdı, yazdı! On yedi yıl içinde ondan yüz civarında mektup aldı Van, her biri aşağı yukarı yüz kelimelik, laf-ı güzafla dolu otuz kadar kitap sayfası eder- genellikle kocasının sıhhati ve yerel hayvanlar hakkında. Dorothy Vinelander'a gelince; Agavya Çiftliğinde zehir zemberek birkaç yıl boyu Andrey'i sağlığına döndürmek için Ada'ya yardım ettikten sonra (kelebek toplama işlerine harcadığı her bir saatçiğin hesabını sordu!) Ada'nın (kocasının bitip tükenmez tedavi seansları için) Prenses Alaşin'in nezih kliniği yerine ünlü ve dört dörtlük Grotonoviç Kliniği'ni seçmesine bozularak kutup bölgesinin altında bir manastır şehrine (eski Ilemna, şimdi Novostabya) çekildi, gel zaman git zaman Mr. Brod mu Bred mi, öyle biriyle evlendi, adam müşfik ve tutkulu, esmer ve yakışıklıydı ve Severniya bölgesinde kapı kapı dolaşarak Aşani Rabbani eşyaları ve diğer kutsal eşya satıyordu, daha sonra da Goreloe'deki arkeolojik restorasyonların ('Lyaska Herculaneum'u) başına getirildi, yarım yüzyıl sonra hâlâ o işi yapmakta herhalde; evlilik hayatında ne gibi gömütler buldu, o ayrı soru.

İstikrarlı bir biçimde fakat ağır ağır kötüledi durdu Andrey'in sağlığı. Yüzlerce konuma getirilebilen, çeşit çeşit hareketli yataklar üzerinde geçirdiği nafile hayatının son iki ya da üç yılında, konuşma yetisini kaybetti, fakat hâlâ başını aşağı yukarı ya da iki yana sallayabiliyor, somurtabiliyor ya da yemek kokusu aldığında hafifçe gülümsüyordu (insanın ilk mutluluk dışavurumlarından biri). Bir ilkbahar gecesi, bir hastane odasında tek başına öldü ve o yaz (1922) dul eşi kelebek koleksiyonlarını bir Ulusal Park müzesine armağan ederek elli iki yaşındaki Van'le bir 'ağız arama sohbeti'nde bulunmak üzere İsviçre'ye uçtu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Burada, sorularıyla insanı bizar eden biri, beyefendi ehliyetinizi gōrebilir miyim der gibi kibirli bir tavırla, 'Prof.'un geleceği Zaman'dan sayınayı reddetmesiyle, onun, yani geleceğin, varolmadığının sōylenemeyeceğini nasıl bağdaştırdığını sorar, değil mi ki 'geleceğin en azından bir çehresi, pardon, bir veçhesi vardır ki o da mutlak gereklilik gibi ōnemli bir fikri içermesidir.'

Atın onu dışarı. Kim sōylemiş *benim* ōleceğimi?

Gerekircinin cümlesini daha zarifçe reddetmek gerekirse: bilinçdışılık, boynumuza geçen ip ve ayaklarımızın altında açılan kapakla bizi ileride bir yerlerde beklemek şōyle dursun, Zaman'ın kendi ōzelliği değil, Zaman'ın bilincinde olan, olmayan bütün şeylerin doğal olarak paylaştığı organik çürümenin bir ōzelliği olması hasebiyle Geçmiş'i de Hal'i de akla gelebilecek her bir yandan kavrar. Başkalarının ōldüğü bilgisine sahip olmamın, konuyla ilgisi yok. Senin ve büyük olasılıkla benim de doğduğumuzu da biliyorum, fakat bu, bizim Geçmiş denilen zamansal evreden geçtiğimizin kanıtı değildir: içinde bulunduğum Şimdi, şu kısa bilinçlilik sürem, sōylüyor bana doğduğumu; elli iki yıl ve 195 gün ōnceki doğumumun sonsuz bilinçdışılığının sessiz gōkgürültüsü değil. İlk hatıram 1870'in temmuz

ortalarına gider, yani, hayatımın yedinci ayına (çoğu kişide biriktirici bellek biraz daha geç, üç ya da dört yaşında başlar); bir sabah, Riviera'daki villamızda, yeşil renkli bir kartonpiyer süsü, bir deprem sırasında tavandan kopmuş ve küt diye beşiğime düşmüştü. Bu olayı önceleyen 195 gün, sonsuz bilinçdışılıktan farksız olduklarından kavramsal zamana dahil edilmemelidirler, öyle ki zihnim ve zihnimin haysiyeti söz konusu olduğu sürece, ben bugün (1922 yılı temmuz ayı ortası) tam tamına elli iki yaşındayım, *et treve de mon style plafond peint*.

Ayrıı bireysel, kavramsal zaman anlamında, Geçmiş'imi geri vitese takabilir, ilk hatırlama anımı, alçıdan ananası kafamı ıskalayan bereket boynuzu kabartmasını sevdiğim kadar sevebilirim. Ayrıca varsayabilirim ki kozmik ya da bedensel bir afet beni bir anda- belki öldürmeyecek ama, ama sürekli bir baygınlık haline, bilimin yankılar yaratacak yeni bir şey olarak karşıladığı bir felç haline sokacak, böylece doğal yokoluşun her türlü mantıki ya da zamansal anlamını çekip alacak. Dahası, bu uslamlama çok daha az ilginç (fakat önemli, önemli) Evrensel Zaman ('kelleleri koparırken ne eğlenceli bir 'zaman' geçirdik!') meselesinin icabına da bakacak ki buna Nesnel Zaman (aslında, en kabasaba biçimde özel zamanlardan dokunmuştur) da denir- yani kısaca tarihin, insanlığın ve mizacın, o gibi şeylerin de icabına bakılacak. İnsan soyunun bir geleceği olmaması için hiçbir engel yoktur- eğer mesela, türümüz gözle görülmez (savımın rampası da bu) aşamalar halinde, bir *novo-sapiens* ya da bambaşka bir alt-tür'ün evrimini gerçekleştirir, bu tür de insanoğlunun Zaman fikri dışında farklı varoluş ve düşleyiş çeşitlemelerinin tadına varabilirse, o başka. İnsan, bu anlamda, hiçbir zaman ölmeyecektir, çünkü evrimsel sürecinde hiçbir zaman taksonomik bir an olmayacak, onu Neohomo'ya ya da başka korkunç, nabzı atan bir çamur- balçık parçasına dönüştüren süreçte 'insanoğlunun son aşaması' diye bir şey varolmayacaktır. Sanırım dostumuz bizi uğraştırmayacak artık.

Henüz varolmayan okurun yavaş yavaş gözümün önünde beliren masası üzerine yerleştirmek üzere olduğum, zor, lezzetli ve aziz bir eser olan *Zamanın Dokusu*'nu yazmaktaki ama-

cım, kendi Zaman fikrimi berraklaştırmak. Zamanın özünü incelemek istiyorum, geçişini değil, çünkü onun özünün geçişine indirgenemeyeceğini düşünüyorum. 'Zaman'ı okşamak istiyorum.

İnsan Uzam'ın ve onun imkânlarının sevdalısı olabilir: mesela, hız, hızın pürüzsüzlüğü ve kındandan sıyrılan kılıç hışırtısı; çabukluktaki kartal görkemini; virajın sevinç dolu çığlığını; ama insan bir Zaman amatörü de olabilir, bir sürem epiküryeni. Ben, Zaman'dan, onun biçildiği kumaştan, onun yayılımından duyusal bir zevk alıyorum, katlarının dökülüşünden, grimsi tülünün ele gelmezliğinden, kesintisizliğinin serinliğinin ta kendisinden. Bu konuda bir şey yapmak istiyorum; bir ele geçirme taklidinin tadını çıkarmak. Büyülü şatoya ulaşmak isteyen herkesin karanlıklar içinde kaybolduğunun ya da Uzam'a saplanıp kaldığının farkındayım. Ayrıca biliyorum ki, zaman metaforlar üretmeye yarayan akışkan bir iletim aracı.

Neden bunca zor -bu kadar alçakça zor- zaman fikrini zihinde odaklamak, incelemek üzere onu orada tutmak? Ne çaba, ne el yordamı, ne sinirlendirici zahmet! Yol haritasını tek elinle torpido gözünde aranmak gibi -Montenegro'yu, Dolomitleri, kâğıt parayı, bir telgrafı- her şeyi bulursun, Ardez'le Birşeysoprano arasındaki kaotik bir taşra yolu dışında, karanlıkta, yağmurda, kömür karasının içerisindeki bir kırmızı ışığı kerteriz almaya çalışarak yolunu bulmaya çalışırsın, silecekler metronom gibi, kronometre gibi gider gelir; zamanın dokusunu dürtükleyip yırtan uzamın kör parmağı gibi. Aurelius Augustinus da, o da, aynı temayla boğuşurken, 1500 yıl önce, o da aynı biçimde koflaşan zihni kaplayan garip biçimde fiziksel işkenceyi, yaklaşıklığın *şekotikl*'ini (gıdıklamalarını), beynin yorgunluğundan ileri gelen kaçıp gidişleri hissetmişti- fakat o en azından, beynini Tanrı vergisi enerjiyle yeniden doldurabiliyordu. (Buraya bir dipnot koy, onun çalışmalarını şevkle sürdürmesini, kumsalla yıldızlar arasındaki tefekkürlerinin arasına küçük küçük becerikli dua parçaları serpiştirmesini seyretmenin ne kadar haz verici bir şey olduğunu anlat.)

Kaybolduk gene. Nerdeydim? Nerdeyim? Çamurlu yol. Ara-

ba durdu. Zaman ritimdir; sıcak, nemli bir gecenin böcek ritmi, beynin kıpırtıları, soluk alıp vermek, şakağımdaki davulbunlar zamanımızın sadık bekçileridir; ve akıl, hummalı tempoyu düzeltir. Üçer milisaniyelik (0.003!) entervallerle birbirini izleyen ışık çakımlarının ritmini seçebilen bir hastam vardı. Devam.

Birkaç dakika önce, bir düşüncenin durağında ne dürttü beni, ne avuttu beni? Evet. Belki bir tür Zaman hissine işaret eden tek şey ritimdir; ritmin birbirini izleyen vuruşları değil fakat böyle iki vuruş arasındaki aralık, kara vuruşlar arasındaki gri boşluk: Tatlı Enterval. Düzenli nabız atışı demek bile o sefil ölçüm fikrini geri getiriyor, fakat arada bir yerde, gerçek Zaman gibi bir şey pusuya yatmış. Onu yumuşak kuytusundan nasıl çekip çıkarabilirim? Ritim ne çok yavaş ne de çok hızlı olmalı. Dakikada bir vuruş benim ardıllık algılamamın çok ötesinde, saniyede beş salınım ise her şeyi karıştırıp içinden çıkılmaz bir bulanıklık haline getiriyor. Geniş aralıklı ritim Zaman'ın çözülüp dağılmasına yol açar, hızh ritim Zaman'ı sürüp atar. Bana, diyelim ki, üç saniye verin, hem entervali algılayayım, hem de entervale gireyim. Kuytu mu dedim? Karanlık bir çukur olmasın? Ama o Uzam'dan başka bir şey değil ki, komedilerdeki kötü adam, elindeki sarkacı ev ev gezdirip satmaya çalışmış arka kapıdan geri dönüyor, bense Zaman'ın anlamını kavramaya çalışmaktayım. Kavramaya çalıştığım şey tam da Mekân'ın, bana ölçmemde yardımcı olduğu Zaman ve Zaman'ı kavramakta yaya kalmama şaşmamalı, bilgi edinmenin kendisi 'zaman alır' çünkü.

Gözüm bana Uzam hakkında bir şey söylüyorsa, Kulağım da Zaman hakkında söylüyor. Fakat Uzam belki naifçe, ama dolaysızca üzerinde düşünülebilecek bir şey iken, Zaman'a sadece iki vurgu arası, kısa içbükey bir an boyu, tedirgince ve kaygılı bir biçimde kulak verebilirim; giderek ayırdına varırın ki, kulak vermekte olduğum Zaman'ın kendisi değil beynimin içinde çağıldayan, oradan boynun damarları içinden kalbe, Zaman'la ilişkisi olmayan özel dertlerin yerleştiği o yere gidip yerleşen kan dolaşımının gürültüsüdür.

Zamanın istikameti, Zaman'ın bahçeleri, dönüşü olmayan zaman, bunlar bir an bana kullanışlı görünen, ama hemen sonra küçülüp küçülüp, belli belirsiz, büyüme ve yerçekimi denen bilinmezliklerle akraba bir yanılsama düzeyine inen şeylerdir. Zaman'ın geriye döndürülmezliği (ki zaten daha başından bir yere doğru gitmiyordur) son derece sınırlı bir keyfiyettir; organlarımız ve orgitronlarımız asimetrik olmasalardı, Zaman görüşümüz amfiteatral ve oldukça görkemli olabilirdi, küçük, ışıklarıyla göz kırpıp duran, mutlu bir köycüğün etrafını saran parçalı bulutlu gece ve sivri sivri dağ zirveleri gibi. Derler ki, bir malılük dişlerini kaybedip de kuşa dönüşürse, kuşun yapabileceği en iyi şey, ağzı tırtıklı bir gaga geliştirmektir, hiçbir zaman eski dişliliğine kavuşamaz. Sahne tarih öncesi, aktörler fosillerdir. Doğanın bize oynadığı oyunların eğlenceli bir örneği ama bunun, düz ya da döngüsel, esas Zaman'la pek az bir ortak noktası var, elyazımın soldan sağa doğru olması düşüncemin yönünü ne kadar değiştirirse o kadar.

Evrime gelince, Zaman'ın kökenini, üstüne basa basa yükseldiği aşamaları ve ıskartaya çıkarılmış mutasyonlarını tasavvur edebilir miyiz ki? Diyelim ki Geçmiş'in, Hal'den açıkça ayrılmadığı, bu yüzden de geçmiş gölgelerin ve biçimlerin hâlâ yumuşak, uzun, larva biçimindeki 'hal'in ardından hayal meyal seçilebildiği 'ilkel' bir biçimi olmuş mudur Zaman'ın? Yoksa evrim sadece zaman tutmak mı demektir, kum saatinden atomik saate oradan da kolumuzdaki pulsar'a? Eski Zaman'ın Newton'un zamanı olması *ne kadar* zaman almıştır? Yumurta nedir, yumurtlayınız bakalım- Fransız ahçının tavuklara dediği gibi.

Katışıksız Zaman, Kavramsal Zaman, Elle Tutulabilir Zaman, içerikten, bağlamdan ve anlatıcı ses kuşağından arınmış Zaman- benim zamanım ve zeminim *bu işte*. Geri kalan her şey nümerik sembol ve Uzam'ın herhangi bir veçhesi. Uzamın dokusu Zamanın dokusu değildir, izafiyetçilerin suni olarak ürettikleri o alacalı bulacalı dört boyutlu mahlükat, ayaklarından biri gerçekte bir ayak hayaleti olan bir dört ayaklıdır. Benim zamanım aynı zamanda Hareketsiz Zaman'dır (biraz-

dan şu 'akan zaman'ın da icabına bakacağız, su saati zamanının, hela zamanının.)

Beni ilgilendiren Zaman sadece benim durdurduğum ve zihnimin yay gibi gerilmiş iradesiyle yakından baktığım zamandır. Bu yüzden işin içine 'akan zaman'ı karıştırmak nafile ve kötü bir şeydir. Elbette, düşüncem, sözcükleri 'prova ederken' tıraş olmam daha uzun zaman alır; elbette, saatime bakıncaya kadar farkına varmam zamanın ayak sürümesinin farkında değilimdir; elbette, insan ellisindeyken, bir yıl daha çabuk geçer gibi olur çünkü giderek artan varoluş stokumun daha küçük bir kesitidir söz konusu olan, bir de çocuklukta olduğu gibi yavan bir oyunla daha da yavan bir kitap arasında kapıldığım sıkıntı daha seyrektir. Ama bu 'ivme' tam da kişinin Zaman'a çok kulak asmaması yüzünden olur.

Garip bir girişimdir bu- hortlaksı fazlardan meydana gelen bir şeyin doğasını saptamaya çalışmak. Mamafih, şu anda kaşlarını çatmış bu satırları okuyan okuyucunun (fakat en azından kahvaltısını unutmuştur) yalnız gezinen düşünceden daha görkemli bir şey olmadığında benimle hemfikir olacağına eminim; ve de yalnız düşünce, haldır huldur -ya da daha yeni bir benzetme kullanmak gerekirse- vites atarak yol alması gerekir, bir dağ yolunun her virajında tatlı huyunu ve yol tutuş kabiliyetini gözler önüne seren bir Olimpiyat arabasında gidermiş gibi.

Daha fazla yol almadan önce, iki lafazanlık örneğini bertaraf etmeli. Birincisi zamansal unsurlarla uzamsal unsurları karıştırmaktır. Uzam, o sahtekâr, bu notlarda (kaçınılmaz bir yolculukta aldığım yarım günlük bir teneffüs esnasında yazmaktayım bunları) zaten inkâr edilmiş bulunuyor; araştırmamızın daha ileriki bir aşamasında mahkemesi de görülecek. İkinci safdışı edilmesi gereken, hatırlamadığımız kadar eski zamanlardan beri tanış olduğumuz, konuşma denen alışkanlık. Zaman'ı bir çeşit akış olarak görürüz, kara kayalardan bir fonun önünde beyaz beyaz çağlayan gerçek bir çavlan ya da rüzgârlı bir vadide akıp giden çamur renkli büyük bir nehir olarak değil de, kendi zamandizimsel manzaralarımızın içinden değişmeden akıp gi-

den bir şey olarak. Bu mitik manzaraya o denli alışmışızdır, hayatın her aşamasını sıvılaştırmaya o kadar can atarız ki, fiziksel devinimden bahsetmeden Zaman'dan söz edemeyiz. Aslında, tabii, zamanın hareket ettiği duygusu birçok doğal ya da en azından tanıdık kaynaktan çıkarsadığımız bir şeydir. Bedenin içinde akan kanın kendi kendisinin farkında oluşu, gökyüzünde yükselen yıldızların neden olduğu o insanlık kadar eski başdönmesi ve tabii, ölçüm yöntemlerimiz; bir güneş saatinin ağır ağır sürünerek yol alan gölgesi, bir kum saatinin tane tane dökülüşü, yelkovanın tıpış tıpış ilerleyişi- işte gene Uzam'dayız. Çerçevelere, kaplara dikkat ediniz. Zaman'ın, küt diye bir bahçe masasının üzerine düşen bir elma kadar doğallıkla 'aktığı' fikri, üstü örtük olarak onun bir şeyin içinde ya da içinden geçerek aktığını ima eder ve eğer bu 'bir şey'in Uzam olduğunu varsayarsak, o zaman bir mezura boyunca akan bir metafordan başka bir şeyden bahsetmiyoruzdur.

Fakat, *anime meus*, alamod sanatın marcel dalgasına aman dikkat; Proust'un yatağından ve katil cinastan, sözcük oyunundan, ondaki *le pointe assassine*'den kaçınmız (ki başlı başına bir intihardır- Verlaine'le tanış olanlar ne demek istediğimi anlayacaklardır).

Şimdi Uzam'ı didikleyebiliriz. 'Uzam-lekeli', 'uzam-parazitli' zaman denilen o yapay kavramı huzur- u kalple reddediyoruz. İsteyen, Uzam'ın, Zaman'ın dışı ya da hatta Zaman'ın gövdesi olduğunu ya da Uzam'ın Zaman'la dolu olduğunu (ya da tersi) öne sürebilir ya da Uzam'ın tuhaf bir biçimde yalnızca Zaman'ın atık maddesi, hatta cesedi olduğunu ya da uzun, sonsuzluk kadar uzun bir vadede Zaman'ın Uzam'ın ta kendisi olduğunu; bu dedikodular tatlı olabilir, özellikle de gençlikte; fakat hiç kimse beni maddenin, (diyelim ki, bir yelkovan) Uzam'dan oyulup çıkarılmış bir alanda (diyelim ki kadran) izlediği hareketin doğası itibariyle zamanın 'akışı'na özdeş olduğuna inandıramaz. Maddenin hareketi, yalnızca elle tutulur başka bir maddenin genleşmesi boyunca yayılır, ona oranla ölçülür, ama bize elle tutulmaz Zaman'ın doğası hakkında bir şey söylemez. Benzer biçimde, bir mezura, sonsuz uzunlukta bile

olsa, Uzam değildir, en hassas kilometre saati bile, dönmekte olan araba tekerleklerinin altında kara bir ayna olarak gördüğüm, yapış yapış bir hışırtı olarak duyduğum, Alpler'de nemli bir gece olarak kokladığım ve yumuşak bir zemin olarak algıladığım bir yolu temsil edemez. Biz zavallı Uzam Zevatı, üç boyutlu Lacrimaval'ımızda, Sürem'den çok Genleşme'ye ayak uydururuz; bedenimiz genleşmeye ihtiyari anımsamanın becerebileceğinden çok daha fazla müdriktir. Yeni arabamın plakasını ezberleyemem (gerçi daha dün onu belleğe tercüme etmeye karar verdimdi) ama ön tekerleklerimin altındaki asfaltı kendi vücudumun uzantıları imişçesine hissedebilirim. Fakat Uzam'ın kendisi (Zaman gibi) havsalamın alabileceği bir şey değildir: hareketin yer aldığı bir yer. Maddenin -uzamsal plazmanın yoğunlaşmaları- örgütlendiği ve içerildiği bir plazma. Madde küreciklerini ve onların aralarındaki zamanı ölçebiliriz ama Uzam plazmasının kendisi ölçümlenemez.

Zamanı ölçüşümüz (yelkovan tıpış tıpış gider, akrep dakikada bir sıçrayarak ilerler, kadranın üzerine boyanmış bir işaretten diğerine) Uzam ile olur (ikisinin de doğasını tanımadan) fakat Uzam'ın ölçümü her zaman Zaman'ı gerektirmez- ya da en azından aldatıcı Hal'in çukurunda gizlenen 'şimdi' noktasından daha fazla zaman gerektirmez. Bir birim Zamanın kavramsal olarak ele geçirilişi, mesela, usta bir şoförün gözünün bir otoyol işaretini seçmesi kadar anlıktır- kırmızı bir üçgenin içindeki kara ağız ve güzelce çizilmiş kemer ('ilk ağızda' bir renkle biçim bir aradahğı gibi algılanan, doğru dürüst görüldüğünde bir tünel anlamına gelir) ya da o pek hoş Venüs işareti (♀) ki, yanlışlıkla 'orospucuklar otostop çekebilir' anlamına geldiğini sanabiliriz, oysa aslında bir mümine ya da gezgine, yörenin ırmağında bir kilisenin izdüşümünün görülebileceğini anlatır. Araba sürerken okuyanlar için buraya paragraf sonuna bir işaret konulmasını öneriyorum. (ㄱㄴ)

Uzam görme, dokunma ve kas gücü gibi duyularımızla ilintilidir; Zaman belli belirsiz duymayla bağlantılıdır (gene de, sağır bir adam zamanın 'geçiş'ini çok daha iyi algılayacaktır, kör, kolsuz bacaksız bir adamın 'geçiş' fikrini algılamasıyla karşılaş-

tırılamayacak kadar iyi). 'Uzam gözlerde bir kararma, Zaman-sa kulaklarda bir uğultu,' der John Shade, modern bir şair, *The Ambidexterous Universe* (s.165) adlı eserin yazarı, gerçekte olmayan bir felsefeci ('Martin Gardiner') tarafından alıntılanan dizesinde. Uzam kanat çırparak yeri boylar, oysa Zaman düşünen ile başparmağı arasında kalır, Mösyö Bergson makasını kullandığında. Uzam, yumurtalarını Zaman'ın yuvalarına bırakır: burada bir 'önce', şurada bir 'sonra'- Minkowski'nin 'dünyada noktaları'ndan meydana gelen bir avuç benekli yumurta. Uzam'da bir mesafenin ölçülmesi organik olarak Zaman'da bir 'mesafe'nin ölçümünden daha kolaydır. Uzam kavramı Zaman kavramından daha önce oluşturulmuş olmalı (Whitrow'un derlediği kitaptaki Guayu yazısı). Sonsuz uzamın bir başka şeyden ayırt edilemeyen boşluğu (Locke) zihinsel olarak, Zaman'ın yumurta yuvarlaklığında 'boşluğu'ndan ayırt edilebilir (ve hatta başka türlü de tahayyül edilemez). Uzam, ifade edilemeyen çokluklarla beslenir, Zaman karatahtaya çizilen kare köklere indirgenemez. Uzam'dan eşit bir kesit bir sineğe, Profesör S. Alexander'a olduğundan çok daha mufassal görünebilir, fakat onun bir an olarak algıladığı bir sineğe 'saatler gibi' gelmez, çünkü eğer öyle olsaydı sinekler sinekliği görünce durup beklememeyi akıl ederlerdi. Uzam'ı Zaman olmadan tahayyül edemem ama Uzam'sız Zaman'ı pekâlâ gözümün önüne getirebilirim. 'Uzam-Zaman'ı- ortasındaki tire bile sahte duran şu iğrenç melez. İnsan Uzam'dan nefret edebilir, Zaman'a vurgun olabilir.

Yol haritalarını katlamasını becerebilenler vardır. Bu yazar onlardan değil.

Bu noktada, sanıyorum, 'İzafiyet' hakkındaki düşüncelerimi açıklamam gerekiyor. Olumlu değil. Birçok gökbilimcinin nesnel bir gerçek olarak kabul etme eğiliminde olduğu şey, aslında, bir gerçek kılığında gezinen matematiğe içkin bir hatadır. Uzam'da şaşkın gezinen kişinin bedeni hareket yönünde kısalır ve ivme, düzenbaz bir formül marifetiyle, artık onun ötesinde hızın varolamayacağı bir hıza yaklaşırken insan iyice büzüşür. Talihi yokmuş, ama ben o değilim- bu saatin yavaşlaması-

nı işini elimin tersiyle bir kenara itiyorum. Gereğince kavranabilmek için bilincin olanca saflığını gerektiren Zaman, hayatm en rasyonel unsurudur ve aklım bu Teknolojik Kurmaca'nın 'uçuş'ları karşısında kendini hakarete uğramış hissediyor. İzafiyet Teorisinden yola çıkılarak yapılan (sanıyorum Engelwein tarafından) -ve mantıki sonucuna götürülürse teoriyi çürütecek olan- özellikle grotesk bir çıkarsama da, galaktonot ile yanındaki evcil hayvanların, Uzam'da gönüllerince hız yapıp geri döndüklerinde, dünyada kalsalardı erecekleri yaştan daha genç olarak geri dönecekleridir. Düşünün bir kere, bizimkiler Nuh'sal uzay gemilerinden iniyorlar- üzerlerine geçirdikleri tatil elbiseleri yüzünden epeyce bir gençleşmiş şu malum 'Lions'lara benzemezler mi? Hani, korkunç biçimde selektör yaparak, adamın birinin kiralık limuzinin önünde, bir dağ köyünün dar geçidinde, otoyolun iyice daraldığı noktada stop eden o kiralık otobüslerden birinden inerler teker teker?

Algılanan olaylar, aynı dikkat kuşağına ait olduklarında onlara eşzamanlı gözüyle bakılabilir; tıpkı zamanın bir birimine görsel olarak sahip olmamız (sinsi mecaz, ortadan kaldırılamaz mani!) gibi- diyelim ki, beyaz bir halkanın içinde bir oyuncak arabayı önden gösteren menekşe moru bir halka, bir yola girmenin yasak olduğunu bildirir, fakat ben gene de daldım o yola öfkeli bir *coup de volant*'la. 'Işık sinyalleri' ve 'seyahat çalar saatleri'yle elleri kolları bağlanan izafiyetçilerin, eşzamanlılık fikrini kozmik boyutlarda ortadan kaldırmaya çalıştıklarını biliyorum fakat başparmağı bir yıldızda, serçe parmağı bir başka yıldızda olan dev bir eli gözünüzün önüne getirin -aynı anda ikisine de dokunuyor değil midir- yoksa dokunsal rastlantılar görsel rastlantılardan daha bile mi yanıltıcıdır? Galiba, en iyisi ben bu geçitten geri geri çıkayım.

St. Augustinus'un piskoposluğu sırasında yılın en verimli aylarında Hippo'da öyle bir kuraklık olur ki, su saatlerinin yerine kum saatleri koymak zorunda kalırlar. Augustinus, Geçmiş'i artık varolmayan, geleceği ise henüz varolmayan olarak tanımlamıştır (aslında gelecek Geçmiş'ten temel olarak farklı, bambaşka bir düşünce kategorisine aittir- Geçmiş en azından, biraz

evvel buradaydı- nereye koydum onu? Cebime? Fakat arayışın kendisi çoktan 'geçmiş' oldu.)

Geçmiş değişime uğramaz, elle tutulmaz ve 'hiçbir- zaman-geri-dönülmez'- oysa ki Uzam'ın şu ya da bu kesimi için bu ifadeler kullanılamaz; beyaz bir villa ve ondan da beyaz (daha da yeni) garajı olarak görüyorum ben orayı mesela, etrafında uzunlu kısalı serviler, uzun pazar ve kısa pazartesi, bu manzara, oturduğu tepeden meşelik ve fundalıkların etrafından dolaşan özel bir yolla Sorciere'i Mount Roux'ya (hâlâ yüz mil ötede) bağlayan bir karayoluna bakıyor.

Şimdi, Geçmiş'i, geçişi göz önünde canlandırmaya yarayan insanlık kadar eski metaforların ima ettiği gibi Zaman'ın çözülmesi olarak değil de, duyu verilerinin bir birikimi olarak ele alacağım. 'Zamanın geçişi', zihnin, nesnel karşılığı olmayan ama kolay uzamsal analojileri olan bir uydurmasından başka bir şey değildir. Sadece dikiz aynasından görülen bir şeydir, biçimler ve gölgeler, arolla'larla kuzey çamları sesizce devrilip geçer yanınızdan; uzaklaşıp giden zaman denen kesintisiz afet, *eboulement*'lar, toprak kaymaları, her an heyelan olan ve her zaman üzerlerinde çalışan birileri olan dağyolları.

Geçmişin modellerini kurar, sonra bunları Zaman'ı gözümüzün önünde cisimleştirmek ve ölçmek için uzamsal olarak kullanırız. Tanıdık bir örneği ele alalım. Valais'de, Sorciere yakınlarında, Minder Nehri üzerinde şirin eski bir kent olan Zembre, yeni yapılan binaların arasında gitgide kaybolmaktaydı. Bu yüzyıl başında kent kesinlikle modern bir görünüme kavuşmuştu ve korumacılar işe el koymaya karar verdiler. Bugün, yıllar süren bir restorasyon sonucunda, şatosu, kilisesi ve değirmeniyle eski Zembre'nin bir replikası, Minder'in karşı kıyısına konuldu, modernleşmiş kentin karşısında duruyor, ikisini birbirine bağlayan sadece bir köprü. Şimdi, uzamsal resmin (bir helikopterden görünüm) yerine zamansal olanı (bir geriye- bakış aygıtından görünüm), eski Zembre'nin taş taş oluşturulmuş modeli yerine ise onun Geçmiş'teki (diyelim, 1822 sıraları) zihinsel modelini koyacak olursak, modern kent ile eskisinin modelinin aynı yerde ayrı zamanlarda bulunan iki nokta olmak-

tan farklı olduklarını görürüz. Modern kentin içinde pıhtılaştığı uzam acil biçimde gerçektir, oysa geriye dönüşlü olarak oluşturulmuş imgesi (taş taş restore edilmiş olması dışında) düşsel bir uzamda serap gibi titreşmektedir ve bizi birinden ötekine geçirecek hiçbir köprü yoktur. Başka bir deyişle (yazarın da okurun da içinden çıkılmaz bir akıl karışıklığı içerisinde debelendikleri noktada böyle denir), eski kentin modelini zihinde (ve Minder'de) kurarken bütün yaptığımız onu uzamsallaştırmaktır (ya da gerçekte onu kendi bulunduğu yerden sürükleyip çıkararak Uzam'ın kıyısına taşımak). Bu bakımdan, 'bir yüzyıl' terimi hiçbir şekilde modern ve model kentler arasındaki yüz fit çelik köprüye tekabül *etmez*, kanıtlamak istediğimiz ve kanıtlamış bulunduğumuz da *budur*.

Şu halde, Geçmiş, sürekli bir imge birikmesidir. Kolaylıkla üzerinde düşünülebilir, ona kulak verilebilir, orasından burasından tanınabilir, tadılabilir, böylelikle de geniş kuramsal anlamda, birbirine bağlı olayların düzenli biçimde birbirini takip etmesi olmaktan çıkar. Şu anda, 1922 yılının şu yaz sabahı işe koşulan mutlak hatırlama dehasının, içinden istediğini seçip alabileceği cömert bir kaos; 1888'de parkenin üzerine saçılmış elmaslar; 1901'de bir Paris barında siyah şapkalı kızıl saçlı bir dilber; 1883'te yalancı benzerlerinin arasında duran nemli kırmızı bir gül; 1880'de genç bir İngiliz mürebbiyenin bakımındaki ufaklığa bir Allahrahatlık versin hediyesi verdikten sonra pipisinin ön derisini güzelce örterken dalgın, hafifçe gülümsemesi; 1884'te gerilmiş parmaklarının fena halde kemirilmiş tırnaklarındaki kahvaltılık balı yalayan bir küçük kız; aynı kızın, otuz üç yaşında, iş işten geçmişken, vazoda çiçek sevmediğini söyleyişi; tutuşmuş gibi neşeyle parlamakta olan çam ormanında ellerinde içi mantar dolu sepetler tutan iki çocuk onu seyrederken hatırlayanın böğrüne saplanan korkunç acı; ve dün Alpler'de kör bir dağ yolunda yetişip geçtiği Belçika yapımı bir arabanın irkilmiş korna çalışı. Böyle imgeler, içine örüldükleri zamanın dokusu hakkında bize hiçbir şey anlatmazlar- belki, sadece bir husus dışında, ki onun hakkında bir karara varmak da zor. Hatırlanan nesnenin renklendirilişi (ya da ona benzer gör-

sel bir efekt) bir tarihten diğerine değişebilir mi? Rengin tonundan, geçmişimin katmanolojisinde önce mi sonra mı, yukarıda mı aşağıda mı yeraldığını kestirebilir miyim? Bir düş deltası gibi çürüyüp bozuluşu ile bir anımsamanın yaşını ölçmeye yarayacak zihinsel bir uranyum var mıdır? Hemen söyleyeyim ki, asıl müşkülat, deneyi yapanın değişik zamanlarda *aynı* nesneyi (diyelim ki, Ardis Malikânesi'nin çocuk odasında, üzerinde küçük mavi bir yelkenli olan Hollanda işi çini sobayı, 1884'de ve 1888'de) kullanamamasıdır çünkü bir ya da daha fazla izlenim birbirinden bazı ayrıntılar ödünç alır ve zihinde bileşik bir imge oluştururlar; fakat eğer farklı objeler seçilecek olursa (diyelim ki akıldan çıkmaz iki arabacı suratı; Ben Wright 1884 ve Trofim Fartukov, 1888) araştırmalarımda gördüğüm kadarıyla, sadece farklı karakteristiklerin değil, değişik duygusal koşulların da işin içine girmesi kaçınılmaz olmakta, önceden temel itibariyle birbirinin eşi sayılmayan iki obje, Zaman'ın etkisine maruz kaldıklarında bu özelliği kazanmaktadırlar. Bu türden objelerin bulunup çıkarılmasının mümkün olmadığını sanmıyorum. Şahsen ben mesleki çalışmalarımda, psikoloji laboratuvarlarında, çok incelikli testler geliştirdim (bunlardan bir tanesi, dişil bekareti fiziksel muayene olmadan bulup çıkarma yöntemi, bugün benim adımı taşımakta). Bu yüzden, söz konusu deneyin gerçekleştirile*bilirliğini* varsayabiliriz -ah ne tatlı eziyetler çektirecektir giderek azalan doygunluğun ya da derinleşen parlaklığın seviyelerini kesinkes saptamak- o kadar kesinkes ki, hatırladığım fakat yerine oturtamadığım bir kişinin imgesinde belli belirsiz algıladığım ve onu 'nedense' ergenliğime değil de çocukluğuma yerleştiren 'bir şey'e bir etiket değilse de, en azından kesin bir tarih yapıştırılabilir, sözgelimi 1 Ocak 1908 (*eureka*!, 'sözgelimi' işe yaradı- *adam* babamın eski özel hocasıydı, bana sekizinci yaşgünüm için *Alice Karanlık Odada*'yı armağan etmişti).

Geçmiş algımız, art arda dizilen olaylardan çok güçlü bir biçimde etkilenmez; Şimdi'nin ve onun gerçekliğinin zirve noktasından hemen önceki 'an'ların algılanışı daha güçlüdür. Genellikle her sabah tıraş olurum ve jiletimi iki tıraşta bir değiş-

tiririm; arada sırada bir tıraş atladığım olur ve bir sonraki tıraşta korkunç sık, gürültülü bir kıl ormanını temizlemek zorunda kalırım, parmaklarım onun inatçı varlığını iki jilet darbesi arasında yeniden yeniden tanır ve böyle durumlarda bir jileti ancak bir kere kullanırım. Şimdi, yakın geçmişteki bir dizi tıraşı gözümde canlandırdığımda, ardıllık unsurunu görmezden gelirim, tek bilmek istediğim benim gümüş pullukta-ki jiletin bir kez mi iki kez mi iş gördüğüdür; bir kez ise, zihnimdeki iki günlük uzamış sakalın uzadığı iki günün sırasının bir öneıni yoktur- hatta, ikinci ve daha hışırtılı sabahı birincisinden önce duyar ve hissederim, tıraşsız günümü de *sonra* işin içine katarım, bunun sonucunda da sakalım gerisin geriye uzar, tabir caizse.

Eğer şimdi, elimizde Geçmiş'in elle boyanmış içeriklerine ilişkin bulunup buluşturulmuş bilgi kırıntıları ile, görüş açımızı değiştirir de, geçmişi sadece geçmiş gitmiş olayların -ki bunların kimisi sıradan bir zihin tarafından daha berrak bir biçimde saklanmıştır, kimisi hiç saklanmamış- tutarlı bir yeniden inşası olarak görürsek, geçmiş bulvarlarının ışık ve gölgeleriyle daha kolay bir oyuna girişebiliriz. Anı-imgeleri sesli ard-imgeler içerir; bir dakika önce, zihin okul çocuklarına çarpmamaya çalışınakla meşgulken kulak bunları kaydetmiştir, bu sayede Turtsen'i ve onun susmuş fakat hâlâ yankılanmakta olan çan kulesini geride bıraktığımızda kilise saatinin mesajını zihnimizde geriye sarıp çalabiliriz. Çok yakın geçmişin bu son adımlarını gözden geçirmek, saatin mekanizmasının vuruşlarını tüketmesi için gerekenden daha az fiziki zaman gerektirir. Ve işte ses gölgelerini gözden geçirdiğimizde içine Şimdi'nin sızdığı halen taze Geçmiş'in en önemli özelliği bu esrarengiz 'daha az' lafıdır. Bu 'daha az', Geçmiş'in saate ihtiyacı olmadığını ve orada cereyan eden olayların art ardahğının saat zamanı değil, fakat Zaman'ın kendi otantik ritmiyle çok daha uyumlu bir şey olduğunu ima eder. Koyu vuruşlar arasındaki karanlık entervallerde Zaman'ın dokusu gibi *ele gelen* bir yan olduğunu yukarıda öne sürmüştük. Aynı şey, daha belli belirsiz biçimde, çok iyi hatırlanan olaylar arasındaki hatırlanmayan ya da 'nötr' za-

man boşluklarını algılama sırasında edinilen izlenimler için de geçerlidir. Ben, mesela, birkaç ay önce büyük bir üniversitede Mr. Bergson'un Zaman'ı hakkında verdiğim üç veda konferansını -halk önünde verdiğim konferanslar- renklerle (grimsi mavi, mor, kırmızımsı gri) hatırlıyorum. Mavi ile mor ve mor ile gri arasındaki altı günlük aralıkları daha az hatırlıyorum hatta zihnimden tamamen silip atabiliyorum. Fakat konferanslara eşlik eden koşulları kusursuz bir berraklıkla zihnimde canlandırabilmekteyim. Birincisine (Geçmiş'le ilgiliydi) biraz gecikmiştim; Counterstone Hall'ün ışıl ışıl aydınlatılmış pencerelerini ve o da geç kaldığı için acele adımlarla bana yetişen ve daha ben yarın daire şeklindeki basamaklara varmadan önce binanın girişinde gözden kaybolan küçük Japon öğrenciyi, sanki kendi cenazeme gelmiş gibi, pek de nahoş olmayan bir ürpertiyle gözlemledim. İkinci konferansta -bu kez Şimdiki Zaman hakkındaydı- seyircilerden beş saniyelik bir sessizlik ve 'içe doğru dikkat' istedim; bununla zamanın hakiki algılanışı üzerine söylemek üzere olduklarımı -ya da daha doğrusu yelek cebimdeki paha biçilmez aletin söylemek üzere olduğunu- örneklemek istiyorduk, gelgelelim beyaz sakallı bir uykucunun herkülâne horlamaları salonu doldurunca benim örnekleme de suya düştü. Gelecek ('Sahte Zaman') üzerine olan üçüncü ve son konferansta, birkaç dakika gayet güzel konuştuktan sonra, gizlice kaydedilmiş sesim anlaşılmaz mekanik bir felakete uğradı, bunun üzerine kalp krizi geçirmiş numarası yaptım ve geri dönmemecesine (konferans verme işi anlamında) karanhk geceye taşındım, böylece acınası konuşmacıların tanıdık düşlerde saplantılı bir ilgi duydukları solgun kurşunkalemle yazılıp buruşturulmuş notları tasnif edip deşifre etmekten kurtulmuş oldum. (Signy-Mondieu-Mondieu'lü Dr. Froid bunları, rüyayı görenlerin çocukluklarında zina yapan anababaların aşk mektuplarını okumuş olmasına atfeder.) Bu gülünç fakat anlamlı ayrıntıları şunun için veriyorum, test için seçilecek olaylar sadece alacalı bulacalı ve kademeli (üç haftada üç konferans) değil, birbirleri ile ortak bir payda da (bir konferansçının başından geçen talihsiz olaylar) taşımalıdırlar. Her biri be-

şer günlük iki zaman aralığını ben ikiz gamzeler gibi görüyorum, her biri bir çeşit düz, grimsi sisle ve sanki hafifçe üzerlerine dökülmüş bir konfeti tabakasıyla kaplı (bilinmezci iki sınır arasında rastgele bir anı oluşmasına izin verecek olsam, belki bir sıçrayışta renkle dolar bunlar). Ölmüş şeyler arasına yerleştiğinden dolayı, bu karanlıkça süreklilik duyularla kavranamaz, tadına bakılamaz, ona kulak verilemez, ona iki ritmik vuruş arasında yer alan Veen Çukurluğu denilemez; ama gene de ortak bir ipucu vardır burada; kavramsal Zaman'ın kıpırtısızlığı. Benim haddinden fazla eğilimli olduğum sinestezi, yani şeyleri renklerle bağdaştırma çok işe yarar bu tür ödevleri yerine getirmede- o ödev ki, şu anda en canalıcı safhasına, Şimdiki Zaman'ın çiçek açmasına doğru ilerlemekte.

Şimdi, şimdiki zaman'ın rüzgârı esmekte Geçmiş'in üzerinde- hayatım boyunca ulaşmaktan gurur duyduğum geçitlerin tepesinde, bilincimin en berrak zirvelerinin, Umbrail'in, Fluela'nın, Furka'nın! Algılama noktasında değişiyor an, çünkü ben de sürekli olarak ıvır zıvır bir başkalaşım durumundayım. Zaman'ı zamanlandırmak için kendime zaman tanımak üzere, zihnimi hareket etmekte olduğum yönün tersine doğru hareket ettirmeliyim, insan hani uzun bir kavak sırasının yanından geçer de, onlardan birini diğerlerinden alıkoyup durdurmayı diler ya, bunu yaparak o yeşil lekenin her bir yaprağını ortaya döküp kendisine sunmasını, evet sunmasını, diler ya, onun gibi. Salak, arkamdaki.

'Yanıltıcı Zaman' olarak adlandırılan (Clay, 1882) daha genel biçiminden ayırt etmek için bu dikkat eylemine geçen sene 'Taammüden Şimdiki Zaman' adını verdimdi. Bir tanesinin bilinçli biçimde oluşturulması, diğerinin tanıdık akıntısı bize 'şimdi-lik' olarak hissedebileceğimiz üç ya da dört saniye kazandırır. Bu 'şimdi-lik' tek bildiğimiz gerçekliktir; bu, 'geçti-gitti'nin renklendirilmiş hiçliğini izler, geleceğin mutlak hiçliğini önceler. Böylece, kelimenin tam tamına anlamıyla bilinçli insan yaşamının 'yalnızca bir an sürdüğünü' söyleyebiliriz, çünkü kendi bilincimizin akışına bile isteye dikkatimizi verdiğimiz herhangi bir anda, o anı bir başkasının izleyip izlemeyeceğinden emin

olamayız. Daha sonra izah edeceğim gibi, 'beklenti'nin (acınası bir düşünürün ifadesiyle 'işinde daha iyi bir yere gelmeyi beklemek ya da toplum için bir gaf yapmaktan korkmak') içinde bulunduğumuz zamanın yanıltıcılığını biçimlendirmekte bir rol oynadığını düşünmediğim gibi, geleceğin de Zaman'ın üçüncü bir kanadına dönüştüğüne inanmıyorum, kimi zaman kimi şeyleri önceden kestirebilsek bile -tanıdık bir yolun dönemecini ya da iki dik tepenin bir tablo gibi yükselişini, birinin üstünde bir şato, diğerinin üstünde bir kilise ile, çünkü önceden gördüğümüz şey ne kadar berraksa o kadar daha az peygamberce olmak durumundadır. Arkamdaki salak eğer demin beni sollamayı göze alacak olsaydı, virajın arkasından çıkan bir kamyonla kafa kafaya tokuşacaktık, böylece ben de manzara da zincirleme bir kazada yokolup gidebilirdi.

Demek ki, alçakgönüllü Şimdiki Zaman'ımız insanın gerçekten ve doğrudan algıladığı zamandır ve bu, 'şimdiliğin' bir parçası olarak algıladığımız Geçmiş'in hâlâ süregelmekte olan tazeliğinden de birşeyler taşır. Gündelik yaşam ve alışkın olduğu konforların tadını çıkaran beden (makul biçimde sağlıklı, makul biçimde güçlü kuvvetli, yeşil esintiyi içine çeken, dünyanın en dört başı mamur yiyeceğinin ağızda bıraktığı tadın keyfini çıkaran- haşlanmış yumurta) açısından, hiçbir zaman *gerçek* Şimdiki Zaman'ın keyfine varamamamız büyük bir önem de taşımaz; o zaten sıfır süreli bir andır, yoğun bir lekedir, geometrideki boyutsuz bir noktanın, somut varlığı olan bir kâğıdın üzerinde matbaa mürekkebiyle büyükçe bir leke halinde gösterilmesi gibi. Psikologlara ve polislere bakılırsa, normal bir sürücü, görsel olarak, saniyenin onda biri kadar bir zaman birimini algılayabiliyor (bir hastam vardı, eski bir kumarbaz, bu sürenin beşte kadar bir zaman aralığında bir iskambil kâğıdının hangisi olduğunu söyleyebiliyordu!). Boşa çıkmış ya da çıkmamış beklentilerimizin farkına varmak için gereksindiğimiz anı ölçmek ilginç olabilirdi. Kokular çok ani olabilir, çoğu insanda da kulak ve dokunma duyusu gözden çok daha seri hareket ederler. Şu iki otostopçu gerçekten kokuyorlardı- erkek olanı iğrenç biçimde.

Şimdiki Zaman, çok yakın geçmişin farkında olma halini içinde barındırmayan hayali bir noktadan başka bir şey olmadığına göre, o farkında olma halini tanımlamak gerek. 'Şimdiki Zaman' dediğimizin Geçmiş'in sürekli üst üste birikmesi, düzgünce ve acımasızca yükselmesi olduğunu söylersem, ilk kez olmamak üzere tekrar Geçmiş girecek işin içine. Ne cılız! Ne büyülü!

İşte karşımdalar, on yedi yıldır bir kopya kâğıdı manyağı gibi zihnimde romantik bir canlılıkla yaşattığım, harabelerle taçlanmış iki tepe- gerçi tam da değil, itiraf edeyim; bellek *ot-sebyatina*'dan ('insanın kendinden kattığı şey') hoşlanır; ama bu hafif uyumsuzluk şu anda tashih edilmiş bulunuyor ve sanatın tashih ettiği, Şimdiki Zaman'ın kalp çarpıntısına lezzet katıyor. En keskin şimdilik hissi, görsel olarak, Uzam'ın göz tarafından ele geçirilmiş bir kesitine bile isteye sahiplenmektir. Bu, Zaman'ın Uzam'a değdiği tek noktadır, fakat çok geniş çaplı uzantıları da vardır. Ebedi olmak istiyorsa, Şimdiki Zaman bilinçli olarak sonsuz bir genleşmeyi kapsayabilmelidir. O zaman ve sadece o zaman, Şimdiki Zaman, Zamanı Aşmış Uzam'a eş tutulabilir. Yara aldım Sahtekâr'la olan düellomda.

Artık Mont Roux'ya giriyorum işte, iç paralayan hoşgeldiniz çelenkleri altından geçerek. Bugün pazartesi, 14 Temmuz 1922, kol saatime bakılırsa akşamüzeri beş on üç, arabamın saatine kalırsa, on bir elli iki, kasabadaki tüm saatlere bakılırsa dört on. Yazar, esrime, yorgunluk, beklenti ve panik karışımı karmakarışık bir halde. İki Avusturyalı rehber ve geçici olarak evlat edindiği bir kızla birlikte emsalsiz Balkan Dağları'na tırmanalı çok olmuyor. Mayısın büyük kısmını Dalmaçya'da, haziranı Dolomitlerde geçirdi ve her iki yerde de Ada'dan kocasının ölümünü (23 Nisan'da, Arizona'da) bildiren mektuplar aldı. Batı'ya doğru koyu mavi bir Argus'la yola koyuldu, bu araba onun için safirlerden de morphoslardan daha değerliydi, çünkü tesadüf, Ada da kendine tıpatıp benzerinden bir tane ısmarlamış, Cenevre'de hazır olmasını söylemişti. Van üç ilave villa daha edindi, ikisi Adriyatik kıyısında, birinde Kuzey Grisons'daki Ardez'de. 13 Temmuz pazar günü geç vakit, yakınlardaki Alde-

na'da, Alraun Palace'ın kapıcısı cumadan beri kendisini bekleyen bir telgraf uzattı ona

MONT ROUX'YA GELİYORUM TROIS CYGNES'E PAZARTESİ AKŞAM YEMEĞİ VAKTİ BANA DÜRÜSTÇE TELGRAF YAZ TARİH VE HER TÜRLÜ LAYLAYLOM MÜSAİT Mİ DEĞİL Mİ?

Van cevabını yeni çıkan 'enstantogram'lardan biriyle iletti, Cenevre Havaalanı'na telsizle geçilen cevap Ada'nın 1905'teki telgrafının son kelimesiyle bitiyordu; ve gece yolları seller götürecek olmasına rağmen, arabayla Vaud'a doğru yola çıktı. Çok hızlı ve deli gibi araba sürdüğü için, nasıl başardıysa Sylvaplana çatalındaki (Alvena'nın 1150 kilometre güneyi) Oberhalbstein sapağını kaçırdı; kıçın kıçın geri çıkıp kuzeye yollandım, Chiavenna ve Splügen'den geçtim, mahşerî koşullarda 19 numaralı otoyola çıktım (100 kilometrelik gereksiz bir yolculuk); yanlışlıkla doğuya, Chur'a meylettim; buraya yazılmayacak berbathkta bir U dönüşü yaptım, bir iki saat içinde Batı yönünde Brig'e doğru 175 kilometrelik yolu birkaç saat içinde katettim. Yeni açılan Pfynwald yolundan doğuya Sorciere'e kement attığı sırada (orada on yedi yıl önce bir ev satın almıştı, şimdi adı Villa Jolana) arabasının dikiz aynasında şafağın pembeliği yerini çoktan parıl parıl yanan gün ışığına bırakmıştı. Eve baksınlar diye bıraktığı üç, dört hizmetçi uzayan yokluğundan istifade kendileri de uzamışlardı; bu yüzden o yakınlarda yolda kalmış iki otostopçunun coşkulu yardımlarıyla -Hilden'li iğrenç bir genç ile onun uzun saçlı, sürtüksü, süzüm süzüm süzülen Hilda'sı- kendi evine bir hırsız gibi girmek zorunda kaldı. Yardakçıları, evde ganimet ya da içki bulunduğunu sanıyorlarsa yanılıyorlardı. Onları kapı dışarı ettikten sonra çarşafsız yatakta boşu boşuna uykuya dalmaya çalıştı ve sonunda kendini kuşların cinnet geçirmiş gibi öttükleri bahçeye attı, orada iki arkadaş boş havuzda çiftleşiyorlardı ve bir kere daha kışkışlanmaları gerekti. Şimdi saat öğle sıralarını bulmuştu. Bir iki saat Dolomitlerdeki Lammermoor'da (son zamanlarda kaldığı otellerin en iyisi değildi) yazmaya başladığı *Zarna-*

nın Dokusu üzerinde çalıştı. Bu çalışmanın ardındaki yararcı itki, kendini 150 kilometre ötede onu bekleyen mutluluk sınavını düşünüp durmaktan alıkoymaktı; gene de bu, sıcak kahvaltı bulmaya duyduğu sağlıklı bir özlemle çiziktirmesini yarıda kesip Mont Roux yolu üzerinde yol kenarında bir han aramasına engel olmadı.

508-509-510 numaralı odaları ayırttığı Üç Kuğular, 1905'ten bu yana kimi değişiklikler geçirmişti. Şişman, erik burunlu bir Lucien onu hemen tanımadı -sonra da hemen mösyönün kesinlikle 'hiç değişmediğini' söyledi- gerçi Van, Balkanlar'da çılgın küçük Acrazia'yla kayalara tırmanırken epey kilo verdiği için on yedi yıl önceki kilosuna dönmüş bulunuyordu. (Acrazia, Floransa yakınlarındaki şık bir yatılı okula postalanmıştı.) Hayır, Madam Vinn Landere telefon etmemişti. Evet, lobi yenilenmişti. Müteveffa kayınbabası Luigi Fantini'nin yerine İsviçreli-Alman Louis Wicht yönetmekteydi oteli şu anda. Otelin girişinden görülen bekleme salonundaki dev yağlıboya tablonun - deniz izlenimlerini birbirlerine aktaran mebzul kalçalı üç Leda- yerini neoprimitif bir başyapıt almıştı, ıslak banyo karoları gibi bir zemin üzerinde üç tane sarı yumurta ve bir çift muslukçu eldiveni. Van, arkasında kara paltolu resepsiyon memuru ile birlikte 'asansör'e adım attığında, asansör onun adımını kof bir tangırtıyla tanıdı, sonra da, hareket edince, hummalı hummalı parça parça bir yarışma hakkında rapor vermeye başladı- muhtemelen bir üç tekerlekli bisiklet yarışı. Van, eskinin lüks asansörünün -yukarı doğru çıkan bir aynalı salon- yerini alan bu kör işlevsel kutuya (eskiden binanın arka tarafından çıkmak için kullandığı süpürge kovası büyüklüğündeki asansörden bile küçüktü) üzüldü. Eski asansörün ünlü asansörcüsü de (beyaz favoriler, sekiz yabancı dil) şimdi bir düğme olup çıkmıştı.

509'un bulunduğu koridorda, hamile görünüşlü beyaz dolabın bitişiğinde (artık orada bulunmayan beyaz bir halı her defasında bunun yuvarlak, kayarak kapanan kapılarının arasına sıkışırdı) asılı duran *Bruslot a la sonde* resmini tanıdı. İçeride salonda, sadece bir hanım yazı masası ve balkondan görü-

len manzara tanıdıktı. Geri kalan her şey -buğday sapından yarı transparan süslemeler, cam çiçekler, ipek kaplı iskemleler- yerini *hochmodern* demirbaşa bırakmıştı.

Duş aldı, üzerini değişti, bavulundaki brendi dolu matarayı bitirdi, sonra Cenevre havaalanını aradı ve Amerika'dan gelen son uçağın biraz önce alana indiğini öğrendi. Bir yürüyüşe çıktı- ve kocaman kollarını, arnavut kaldırımı döşeli bir yolun bitimindeki yükseltinin üzerine kurulmuş mütevazı bir umumi tuvaletin üzerine germiş ünlü 'murier'nin, gösterişli mavilimorlu çiçeklerle donanmış olduğunu gördü. Tren istasyonunun karşısındaki kafede bir bira içti ve sonra, otomatikman, bitişikteki çiçekçiye girdi. Ada'nın son görüştüklerinde garip çiçek fobisi hakkında söylediklerini unutmuş olması için bunamış olması gerekirdi (bir ölçüde o otuz yıl önceki üçlü sefahat sahnesinden kaynaklanıyordu bu fobi). Gülleri zaten hiçbir zaman pek sevmemişti. Gözlerini dikip baktığı küçük Belçika Carol'ları, uzun saplı Pembe Sansasyonlar, mor-kızıl Süperstarlar bakışlarına dik dik karşılık verdiler. Zinyalar, krizantemler, saksı içinde aphelandralar ve duvara gömülmüş bir akvaryumda iki zarif orkide vardı. Nazik ihtiyar çiçekçiyi hayalkırıklığına uğratmamak için, on yedi tane kokusuz Baccara gülü satın aldı, Mont Roux telefon rehberini alıp Ad-Au sayfasını açtı, 'Addor, Yolande, Mlle. secret., rue des Delices, 6' adresini seçti ve Amerikalılara özgü bir kendine hakimiyetle buketi o adrese göndertti.

İnsanlar hızlı hızh işten eve dönüyorlardı. Mademoiselle Addor, üzerinde ter lekeli bir entari, basamakları tırmanıyordu. Sokaklar, tüm sesleri uzaklaşmış Geçmiş'te çok daha sakindi. Halihazırdaki Portekiz Kraliçesinin aktris iken boy gösterdiği eski ilan sütunu, artık Chemin de Mustrux'nün (kentin ismi-nin eski yanlış söylenmiş biçimi) köşesinde durmuyordu. Muzır Kamyonlar geçmeli miydi Must Rux'dan kükreyerek?

Oda hizmetçisi perdeleri örtmüştü. O günün işkencesini en son sınırına kadar uzatmak istercesine hızla çekip açtı hepsini. Demir parmaklıklı balkon güneşin eğik ışıklarını yakalamaya yetecek kadar çıkıktı. 1905 yılının ekim ayında, Ada'dan ayrıl-

dıktan sonraki o kasvetli günü hatırladı. Tepelikli ördekler, alttan üstten suyun tadını sonuna kadar çıkararak çiçek bozuğu su kabartısının üzerinde inip çıkıyorlardı; göl kıyısındaki yürüyüş yeri boyunca, ileriye atılan gri dalgaların kenarlarında köpükten kıvrım kıvrım salyangozlar sürünüyor, ara sıra bir dalga korkuluğun üzerinden aşıracak kadar yükseklere kadar kabarıyordu. Fakat şu an, bu pırıl pırıl yaz akşamı, ne dalgalar kabarıyor, ne kuşlar yüzüyordu; yalnızca kendi kara yansımaları üzerinde beyaz beyaz kanat çırpan birkaç martı görülebiliyordu. Geniş, güzel göl düşsel bir dinginlik içinde çarşaf gibi uzanıyor, yeşil yeşil halkalanıyor, mavi mavi ürperiyor, çalkantılı suyun ortasında parça parça düz, saydam su alanları meydana geliyordu; resmin sağ alt köşesinde de, sanki ressam çok özel bir ışık örneği resmetmek istemişçesine, batmakta olan güneşin son göz alıcı ışıkları gölün kıyısındaki hem sıvılaşmış, hem alev almış gibi duran Lombardiya kavağının dalları arasından nabız gibi atıyordu.

Uzakta, bir sürat teknesinin arkasında su kayakları üzerinde geriye doğru kaykılmış bir budala, tuvali yırtmaya girişti; Allahtan çok zarar vermeden düştü, aynı anda da oturma odasındaki telefon çaldı.

Bakınız, tesadüf bu ya, Ada hiç -en azından yetişkinlik yaşamında hiç- onunla telefonda konuşmamıştı; bu yüzden de telefon, ses tellerinin özünü, parlak titreşimlerini, hançeredeki küçük 'sıçrama'yı, gırtlak sanki bir küçük kız neşesi içinde hızlı hızlı akıp giden kelimelerin üzerinden kayıp düşmekten korkarmış gibi söylediği cümlenin konturuna yapışan kahkaha aynen korumuştu. Geçmişlerinin titreşiminin tonuydu bu, sanki Geçmiş açmıştı bu telefonu, mucizevi bir bağlantı. (Ardis, bir sekiz sekiz altı'- *comment? Non, non, pas huitante-huit huitante-six*). Altın altın, gepegenç akan bu ses tüm melodik Ada özellikleriyle fıkırdıyordu, Van'in tanıdığı- ya da hemen hatırladığı, diyelim, art arda gelen özellikler; o insanı sarıveren hafif erotik zevk, o güven ve kıpırdaklık- özellikle zevkli olan da Ada'nın onu kendinden geçiren bu makam değişmelerinden tamamen ve masumca habersiz oluşuydu.

Bagajıyla ilgili sorun çıkmıştı. Hâlâ sürüyordu. Bir önceki gün bavullarıyla birlikte bir Laputa (kargo uçağı) ile gelmeleri gereken iki hizmetçisi, bir yerlerde takılıp kalmışlardı. Bir tek küçük valizi vardı. Otelin kapıcısı onun işlerini halletmek için telefonla sağı solu aramakla meşguldü. Van aşağı iner miydi? *Neveroyatno golodnaya* (inanılmaz derecede aç) idi.

O telefondaki ses, geçmişi diriltip onu şimdiki zamana, gölün gerisindeki arduvaz mavisi dağlara, kavağın dalları arasında dans eden pul pul ışıklara bağlayarak, Van'in en derin zaman algılamasının ortasına gelip yerleşti, o ışıl ışıl 'şimdi' Zaman'ın dokusunun tek gerçekliğiydi. Zirvedeki görkemden sonra çetin iniş başladı.

Ada ona son yolladığı bir mektupta, 'renkten yana olduğu gibi, enden yana da,' epeyce değiştiğini yazmıştı. Annelerinin yeğlediği tipte, hem egzantrik hem rahibemsi modelde, siyah kadifeden dökümlü bir elbise vücudunu sarıp sarmalıyordu, bunun altına vücudunun alışılmadık oturaklılığını vurgulayan bir korse giymişti. Saçını alagarson kestirmiş ve parlak bir tunç rengine boyatmıştı. Boynu ve elleri her zamanki gibi nazlı bir solgunluktaydılar fakat üzerlerinde göze yabancı gelen çizgiler ve kabarmış damarlar göze çarpıyordu. Kalın karmen kırmızısı dudaklarının kenarlarındaki çizgileri örtmek ve boyalı kirpiklerini tedirgince kırpıştırıp durduğu için de opak gözbebekleri gizemli olmaktan çok miyop bir görünüm alan koyu gölgeli gözlerini kamufle etmek için bol bulamaç kozmetik kullanmıştı. Tebessümünün altın kaplama üst köpek dişlerinden birini ortaya çıkardığını gördü Van; onun da ağzının öteki tarafında aynısından vardı. Kabarık etekli, köşeli omuzlu, neredeyse bileğe kadar inen, beli ince gösterirken bir yandan da kabartmak suretiyle şimdilerde irileşmiş pelvisi gizlemeye yarayan kalça destekli kadife elbise Van'i kâkülünün metalik pırıltısından daha fazla rahatsız etmişti. O salınan sallanan zarafetten geriye bir şey kalmamıştı ve bu yeni olgunlukta ve kadife kumaşta tedirgin edici biçimde vakur bir mania ve müdafaa havası vardı. Van onu o kadar şefkatle, geri dönülmez biçimde seviyordu ki cinsel tedirgin ediciliğinden olumsuz etkilen-

medi; fakat duyularında tık yoktu- o kadar tık yoktu ki hemen yemekten sonra (şampanya kadehlerini karşılıkh tepelikli karabatak taklidi yaparak havaya kaldırırlarken) erkeklik gururunu devreye sokup yarım yamalak kucaklamaya dahi kalkışmadı onu. Eğer kendisinden böyle yapması bekleniyorsa, beklensindi; beklenmiyorsa, daha da kötüydü. Bundan önceki buluşmalarında, Kader'in ameliyatlarının verdiği korkunç azapları donuk bir sızı gibi takip eden tutukluk, çok geçmeden cinsel arzuda boğulur, hayat kaldığı yerden ağır ağır devam ederdi. Şimdi kendi başlarınaydılar.

Masa sohbetlerindeki işlevsel ıvırzıvır konular -ya da daha doğrusu Van'in kasvetli monologu- ona tamamen alçaltıcı bir şey gibi geliyordu. Uzun uzadıya anlattı -Ada'nın dikkat kesilmiş suskunluğuyla savaşarak, söz aralarının su birikintilerine dalıp çıkarak, kendinden nefret ederek- nasıl uzun ve çetin bir yolculuk yaptığını; kötü uyuduğunu; Zaman'ın doğası hakkında bir araştırma üzerine çalıştığını, bunun insanın kendi beyninin ahtapotlarıyla boğuşması demek olduğunu. Ada kol saatine baktı.

"Sana anlattıklarımın," dedi Van sertçe, "kol saatleriyle bir ilgisi yok." Garson onlara kahvelerini getirdi. Ada gülümsedi, Van onu gülümsetenin yan masadaki bir konuşma olduğunu fark etti, otele yeni gelen biri, tıknaz, hüzünlü bir İngiliz, metrdotelle menü hakkında konuşmaya başlamıştı.

"Bananaslarla başlayacağım," dedi İngiliz.

"O bananas değil, sör. *Ananas*, ananas suyu."

"Oh, anlıyorum. Eh, bana bir etsuyu getirin."

Toy Van toy Ada'nın tebessümüne karşılık verdi. Garip şey, yan masadaki bu küçük muhavere çok tatlı bir biçimde buzların çözülmesine yol açmıştı.

"Ben ufakken," dedi Van, "İsviçre'ye ilk -hayır, ikinci- gidişimde, yol tabelalarındaki 'Verglas' kelimesinin büyülü bir yerin adı olduğunu sanırdım, sanki köşeyi dönünce karşıma çıkacaktı, her karlı yamacın dibinde o yer vardı, hiç görünmezdi, fakat vaktini kollardı. Telgrafın Engadine'de ulaştı elime, *gerçekten* büyülü yerler vardır orada, Alraun ya da Alruna gibi- bir

Alman büyücünün aynasına yerleşmiş minnacık bir Arap cininin adı. Aklıma gelmişken, eski süit bizi bekliyor yukarıda, bir de yatak odası ilavesiyle, nümero beş-sıfır-sekiz."

"Aman deme. Korkarım 508'ciği iptal etmen gerekecek. Geceyi burada geçirecek olsam, 510 ikimize de yeterdi, fakat sana kötü bir haberim var. Kalamayacağım. Hemen yemekten sonra Cenevre'ye gidip hizmetçilerimi ve eşyalarımı kurtarmalıyım, anladığım kadarıyla yetkililer kızları tamamen ortaçağdan kalma yeni bir *droit de douane*'ı ödemedikleri için Evden Kaçmış Kızlar Yurduna koymuşlar- İsviçre, Washington Eyaletinde değil mi, yani bir nevî, *apres tout*? Buraya bak, somurtma-" (karaciğer lekeli elini patpatladı Van'in, bu elin üzerindeki, ikisinde de olan doğum lekesi yaşlılığın getirdiği çiller arasında kaybolmuştu, sonbahar ormanlarında kaybolmuş bir bebecik gibi, *on peut les suivre en reconnaissant* Mascodagama'nın yaşlılıktan çarpılmış baş parmağında ve badem biçimli el tırnaklarında)- bir iki gün içinde seninle irtibata geçmeye söz veriyorum, sonra Baynardlarla Yunanistan'a yat gezisine çıkacağız- yatları var ve hâlâ çırılçıplak yüzen üç tane de tapılası kızları, tamam mı?"

"Hangisinden daha çok nefret ettim, bilemiyorum," diye cevap verdi Van, "yatlardan mı Baynardlardan mı; peki sana Cenevre'de yardımcı olabilir miyim?"

Olamazdı. Sansasyonel bir boşanmadan sonra, Baynard, Cordula'sıyla evlenmişti- Cordula'nın kocasının boynuzlarını testerelerle kesmek için İskoç baytarlar gerekmişti. (Bu şakayı da son kez yapıyoruz.)

Ada'nın Argus'unu henüz getirmemişlerdi. Kira otomobilinin iç karartıcı siyah parıltısı ve sürücüsünün eski moda dolakları Van'e Ada'nın 1905'teki ayrılışını hatırlattı.

Onu uğurladı- ve Karteyzen bir billur şeytancık gibi, hazırol durmuş hortlaksı Zaman gibi, yukarı ıssız beşinci katına çıktı. Geçmişte kalan on yedi sefil yılı birlikte geçirmiş olsalar, bu şoku ve utancı yaşamak zorunda kalmayacaklardı; yaşlanmaya yavaş yavaş alışacaklardı, yaşlılıkları Zaman'ın kendisi kadar görülür görünmez olacaktı.

Üzerinde çalışmakta olduğu eser, pijamalarının içine karışmış olan bir tomar not, Sorciere'de olduğu gibi burada da imdadına yetişti. Van bir favodorm tableti yuttu ve hapın onu kendinden kurtarmasını beklerken, kırk dakika filan süren bir iş, odasındaki kadın yazıhanesinin 'lucubratiuncula'sının başına oturdu.

Şairin lanetle andığı yaşlanmanın harap ediciliği ve zulmü Zaman'ı araştıran doğabilimciye Zaman'ın özü hakkında bir şey söyler mi? Pek az. Sadece bir romancının hayalgücünü harekete geçirebilir bu küçük beyzi kutu, bir zamanlar içinde Duvet de Ninon bulunan (kapağında cennetkuşu resmi olan bir pudra) ve tam kapanmayan bir çekmecede, masanın zafer arkının altında unutulmuş olan- ama zafer, Zaman'a karşı kazanılmış değildir. Mavili-yeşilli-turunculu nesne, on yedi yıldır onu bulan şaşkın, gülümseyen kişinin düş yavaşlığındaki elini beklivormuş gibi, şaşkın Van'i faka bastırmak istermiş gibiydi; ucuz bir ikame aldatmacası, mahsustan yerleştirilmiş bir rastlantı- ve fena bir gaf, çünkü şimdi Atlantis'in koruluklarında bir denizkızı olan Lucette'ti (şu anda Morges yakınlarında kara bir limuzindeki bir yabancı olan Ada değil) o pudradan kullanan. At gitsin şunu, daha zaif bir filozofun aklını çeler sonra; benim derdim, Zaman'ın hassas dokusu, bütün nakışlı olayların içine atıldığı boşluk.

Toparlayalım.

Fizyolojik olarak Zaman duyusu sürekli bir oluşum duyusudur ve 'oluş'un bir sesi varsa, bu sesin kesintisiz bir titreşim olması hiç de garip değildir; fakat Tanrı aşkına Kayıtlara geçilsin, 'Zaman'ı 'Zımmmm'la, süremin deniz kabuğu uğultusunu kanımızın çağıltısıyla karıştırmayalım. Felsefi olarak, öte yandan, Zaman oluşma halindeki bellekten başka bir şey değildir. Tek tek her yaşamda, beşikten ölüme, aşamalı olarak oluşturulan ve pekiştirilen bir *bilinç-omurgası* vardır ki, bu dayanıklı 'zaman'ıdır. 'Olmak', 'olmuş olduğunu' bilmek demektir. 'Olmamak' ise sadece 'yeni' bir çeşit (sahte) zaman ima eder; Gelecek. Saymıyorum ben bunu. Hayat, aşk, kitap, bunlar gelecek tanımaz.

Zaman, kesinlikle o popüler üç kanatlı resim değildir, hayır: artık varolmayan Geçmiş, Şimdiki Zaman'in süremden yoksun 'şu an'ı ve belki de hiç gelmeyebilecek bir 'henüz değil'. Hayır. Sadece iki kanat vardır. Geçmiş (sonsuza dek belleğimde varolmayı sürdürecek) ve Şimdiki Zaman (zihnim ona sürem, dolayısıyla gerçeklik kazandırır). Yerine gelmiş beklentilerden, öngörülmüş olandan, önceden belirlenmiş olandan, öngörü melekesinden, kusursuz kehanetten üçüncü bir kompartıman açacaksak, zihnimizi halen Şimdiki Zaman'a yöneltmişiz demektir.

Geçmiş, bir Zaman deposu olarak algılanıyorsa, Şimdiki Zaman da o algılamanın süreci ise, gelecek, Zaman'a ilişkin bir kalem değildir, zamanla ve onun fiziki dokusunun bulanık tülüyle hiçbir ilişkisi yoktur. Gelecek, Kronos'un sarayındaki şarlatan bir hekimden başka bir şey değildir. Düşünürler, sosyal düşünürler, Şimdiki Zaman'ın, kendisinin ötesinde henüz gerçekleşmemiş bir 'gelecek'e işaret ettiği hissine sahipler- fakat bu sadece güncel ütopya, progresif politikadır. Teknolojik Sofistler ışık yasalarından yararlanmak suretiyle, kozmik uzaklıktaki başka bir gezegendeki nostaljik ajanlarımızın gözünden alelade yazıları okuyabilen teleskoplar kullanarak, kendi geçmişimizi basbayağı görebileceğimizi (Goodson, Goodson'u keşfediyor falan, o çeşit şeyler) öne sürerler; bizi nelerin beklediğini bilmeyişimiz (ve ama *şimdi*'yi bilişimiz) ve dolayısıyla Gelecek'in dün varolmuş olduğu ve dolaylı olarak bugün de varolduğu konusunda belge gücünde kanıtlar sergilemek de işin içinde olmak üzere. Bu iyi fizik olabilir ama pek kötü bir mantıktır ve Geçmişin Kaplumbağası geleceğin Akillleus'unu hiçbir zaman geçemeyecektir, silgi bulutlu karatahtalarımızın üzerinde mesafeleri ne türlü bölümlersek bölümleyelim.

Geleceğin postülasını yaparken, elimizden gelen en iyi şey (en kötü durumda tırışkadan taklalar atıyoruz) aldatıcı şimdiki zamanı öyle bir genişletmektir ki, içerdiği her türlü enformasyon, beklenti ve ön-kestirmeyle birlikte her ebatta zamana sızabilsin. En iyi ihtimalle, 'gelecek' sıralılık deneyimimiz, mantığa ve alışkanlığa olan inancımız üzerine bina edilmiş hi-

potetik bir şimdiki zaman fikridir. Aslında tabii, pişmanlıklarımız Geçmiş'i ne kadar değiştirebilirse, umutlarımız da Geleceği o kadar diriltebilir. İkincisinde en azından bizim bireysel yaşamınızın tadı, tuzu-biberi vardır. Fakat gelecek, bizim hayallerimizden ve duygularımızdan uzak durmayı sürdürür. Her anında, dal budak salan olasılıklardan meydana gelen bir sonsuzluktur. Kesin hatlarla çizilmiş bir plan, zaman denen kavramın ta kendisini ortadan kaldırırdı. (Burada hap ilk küçük bulutçuğunu yolladı.) Bilinmeyen, daha henüz yaşantılanınamış ve beklenmeyen, bütün görkemli '-mamış' ve '-meyen' kesişmeler, insan hayatına içkin parçalardır. Gündoğuşunun sürprizini çekip almak için yapılan önceden yapılmış her plan, tüm güneş ışınlarını söndürür-

Hap gerçekten etkisini gösterıneye başlamıştı. Neredeyse bir saat önce başladığı ve henüz sona erdiremediği bir dizi çekiştirme, sokuşturmadan sonra pijamalarının içine girmeyi başardı ve sallana sallana yatağa girdi. Rüyasında, bir transatlantiğin konferans salonunda konuşuyordu ve Hilden'li otostopçuya benzeyen bir berduş sırıtarak konuşmacıya rüyalarımızda uyanacağımızı nereden bildiğimizi soruyordu, açıklayabilir miydi acaba, ölümün kesinliği ile benzerlik taşımıyor muydu bu ve eğer öyleyse, gelecek-

Şafak sökerken aniden inleyerek ve tirtir titreyerek yatakta dimdik oturdu; *şimdi* harekete geçmezse, onu sonsuza kadar kaybedecekti! Bir an önce arabayla Cenevre'deki Manhattan Oteli'ne gitmeye karar verdi.

Bir haftadır klozetin çukurunu tepeleme dolduran, ne kadar sifonu çekse de bir türlü gitmeyen, kara 'profiterol' dağının ardından pırıl pırıl cilah parçaları yeniden görmek Van'i memnun etti. Zeytinyağıyla ve İtalyan tuvaletleriyle ilgili bir şeydi. Tıraş oldu, yıkandı, çarçabuk giyindi. Kahvaltı ısmarlamak için çok mu erkendi? Yola çıkmadan önce onun otelini arasa mıydı? Bir uçak mı kiralasaydı? Ya da belki, daha kolayı-

Oturma odasının katlanan panjurları sonuna kadar açıktı. Uzun pus bulutları gölün ötesindeki dağların mavisini hâlâ çizgiliyorlardı, ama göğün bulutsuz türkuazının altında orada bu-

rada toprak rengiyle kaplı bir zirve görülüyordu. Dev gibi dört kamyon art arda kükreyerek geçtiler. Balkon parmaklığına gitti ve acaba aklına esip de o malum ihtiyacı hiç şırıl şırıl giderip gidermemiş olduğunu düşündü- yapmış mıydı, yapmış mıydı? Hiç bilemezdin ki. Bir kat altında, hemen hemen yanı başında Ada manzaraya dalmış gitmiş olarak ayakta duruyordu.

Onun tunç rengi kâkülünü, beyaz boynunu ve kollarını incecik sabahlığının üzerindeki solgun çiçekleri, çıplak bacaklarını, uzun topuklu gümüşî terliklerini gördü. Düşüncelere dalmış, genç kalmış, iç gıcıklayıcı bir halle sağ kalçasının yukarısını kaşıyordu: sivrisinek bulutlu alacakaranlıkta Ladore'nin pembe imzası. Başını kaldırıp bakacak mıydı? Balkonundaki bütün çiçekler yüzlerini Van'e çevirmiş gülümsüyorlardı, Ada da bir kraliçe edasıyla elini kaldırıp dağları, pusu ve üç kuğulu gölü ona bağışlayan bir jest yaptı.

Van, balkondan içeriye girdi ve kısa, helezoni bir merdivenden dördüncü kata indi. Midesinin çukuruna, odanın hesapladığı gibi 410 numaralı oda olmayabileceği kuşkusu yerleşmişti, belki 412 hatta 414'tü. Ne olacaktı Ada eğer anlamamışsa, eğer ona bakınmaya çıkmamışsa? Anlamıştı, çıkmıştı.

'Birazdan', Van diz çökmüş, boğazını temizleyerek onun sevgili soğuk ellerini minnetle minnetle, ölüme meydan okuyarak öperken, kötü talihi yolundan çevirmiş, Ada'nın hülyalı ışıltısına boğulmuş haldeyken, sordu Ada:

"Gerçekten gittiğimi mi sandın?"

"*Obmanşçitsa* (hilekâr), *obmansçitsa*," diye tekrarlayıp duruyordu Van mutluluğun verdiği doygunluğun ateşi ve koru ile.

"Morjey (Morges'le bir sözcük oyunu, 'ayıbalığı' demek Rusça'da- belki de bir denizkızından gelen mesaj) yakınlarında bir yerde geri dönmesini söyledim ona. Uyudun *öyle mi*, uyuyabildin?" dedi Ada.

"Çalıştım," diye cevapladı. "İlk taslak bitti."

Ada, gecenin yarısında geri geldiğinde otelin kitaplığından (sıkı bir okuyucu olan gece bekçisinde anahtar vardı) British *Encyclopedia*'nın bir cildini alıp odasına çıkardığını itiraf etti, Uzam-Zaman üzerine şöyle bir yazı vardı içinde: "'Uzam' (de-

niyordu burada ve oldukça manidar devam ediyordu) 'kaskatı bedenlerin değişik pozisyonlarda -pozisyonlar!- eğilip bükülme kabiliyetlerine -kabiliyetlim benim!- delalet eder.' Güzel mi? Güzel."

"Gülme, Ada'm benim, biz felsefecilerin düzyazısına," diye diklendi sevgilisi. "Şu an önemli olan tek şey, Zaman'ı Siyamlı ikizi Uzam'dan ve sahte gelecekten kesip ayırarak ona yeni bir hayat vermiş olmam. Benim niyetim Zamanın Dokusu üzerine makale formunda bir çeşit kısa roman yazmak, onun üstü örtülü tözünü ortaya çıkarmaktı, kademe kademe çoğalan örnek mahiyetinde metaforları olacak, gayet ağır ağır ilerleyerek mantıklı bir aşk hikâyesi oluşturacaktı, geçmişten geleceğe yönelen, somut bir hikâye olarak tomurcuklanan, gene aynı biçimde kademe kademe analojileri tersine döndürüp ve yeniden kokusuz, renksiz bir soyutlamaya dönüşüp çözülüp giden."

"Bilmiyorum," dedi Ada, "bilmiyorum bu gibi şeyleri keşfetmek harcanan incik boncuğa değer mi. Zamanı bilebiliriz, belli bir zamanı bilebiliriz. Zaman'ı asla bilemeyiz. Duyularımız onu algılayacak biçimde yapılmamıştır, o kadar. Bu şey gibi-"

BEŞİNCİ BÖLÜM

1

Selam size Ada Veen, Dr. Lagosse, Stepan Nootkin, Violet Knox, Ronald Oranger- ben Van Veen. Bugün benim doksan üçüncü yaş günüm ve harikulade, yeni Everyrest iskemlemden bir küreğin küreme sesini ve karla pırıl pırıl parlayan bahçemdeki ayakseslerini duyuyorum ve sandığından daha sağır olan ihtiyar Rus uşağım, yatak odasındaki çekmeceleri halkalarından çekerek açıp kapatıyor. Bu beşinci bölüm epilog olarak planlanmadı; bu, benim yüzde doksan yedisi gerçek, yüzdc üçü olabilir *Ada ya da Arzu; Bir Aile Tarihçesi*'nin gerçek girişi.

Avrupa'daki ve Tropiklerdeki bütün evleri arasında, İsviçre Alpler'inde, Ex'de yakın tarihlerde inşa edilen şato, sütunlu girişi ve mazgallı kuleleriyle, en sevdikleri oldu, özellikle de kış ortaları, meşhur pırıl pırıl hava, *le cristal d'Ex*, 'insan düşüncesinin en yüksek biçimleriyle yarışan- matematik & şifre çözme sanatı.' (yayınlanmamış reklam)

Her yıl en az iki kere mutlu çiftimiz oldukça uzun tatillerin tadını çıkarıyorlardı. Ada kelebek üretmiyor ya da toplamıyordu ama sağlıklı ve aktif yaşlılığı boyunca onları doğal ortamlarında, bahçesinin dibinde ya da dünyanın bir ucunda filme

çekmekten hoşlanıyordu, kanat çırpıp uçuşmalarını, çiçeklerin ya da pisliklerin üzerine konmalarını, otların ya da granitlerin üzerinden kayıp gitmelerini, dövüşmelerini ya da çiftleşmelerini. Van, film çekme yolculuklarında onunla birlikte Brezilya'ya, Kongo'ya, Yeni Gine'ye gidiyordu fakat gizliden gizliye, ağacın birinin altında uzun uzadıya ender rastlanan bir kelebeğin yeme ya da renkli filme yakalanmasını beklemek yerine, bir tentenin altında uzun uzun içkisini içmeyi yeğliyordu. Ada'nın Adaistan'daki maceralarını anlatmak için başka bir kitap yazınak gerekir. Filmler -ve çarmıha gerilmiş aktörler -(tahtaya mıhlanmış kelebekler)- Manhattan, Park Lane, 5 Numaradaki Lucinda Müzesi'nde görülebilir.

2

Atalarının düsturunu haklı çıkarmıştı; 'Her Veen babası kadar sağlıklıdır.' Ellisinde ardına dönüp baktığında uzaklaşıp giden sadece bir tek hastane koridoru görüyordu (bir çift beyaz ayakkabılı ayağın tıkır ınıkır uzaklaştığı), ki bu koridor boyunca hiç tekerlekli arabayla sürülüp götürülmüşlüğü yoktu. Oysa şimdilerde, fiziksel sağlığında durmadan çatal çatal çatlakların belirdiğini fark ediyordu, sanki bedenin kaçınılmaz çözülüşü ona, gri hışırtılı ekran zamanının ötesinden, ilk gizli ulaklarını yollarmış gibiydi. Tıkalı bir burun, ruhunu tıkayan bir rüyaya sebep oluyor ve en ufak bir soğukalgınlığının eşiğinde, enterkostal nevralji kör ağızlı mızrağını havaya dikmiş bekliyordu. Yatağının yanı başındaki sehpa büyüdükçe daha da çok ıvır zıvırla dolup taşıyordu, gecenin vazgeçilmez ihtiyaçlarıydı bunlar, burun damlaları, okaliptüs pastilleri, balmumu kulak tıkaçları, gastrit tabletleri, uyku hapları, maden suyu, çinko merhemi, tüpün kapağı yatağın altına kaçarsa diye yedek bir kapak ve sağ çenesiyle sağ kürek kemiğinin arasında biriken teri silmek için büyük bir mendil, çünkü ne vücudunun yeni dolgunluğuna alışabilmişti, ne de kalbinin sesini duymamak için sağına dönüp yatmaktaki kendi ıs-

rarına: 1920 yılının bir gecesi bir hata etmiş, geri kalan kalp atışlarının maksimum sayısını hesaplamıştı (kendine bir elli yıl daha tanıyarak) ve şimdi gerisayımın gülünç hızı onu rahatsız ediyor ve kendi ölmekte oluşunu duyma hızının oranını artırıyordu. Tek başına ve oldukça gereksiz dolaşmaları sırasında, lüks otellerdeki gece gürültülerine karşı ölümcül bir hassasiyet geliştirmişti (bir kamyonun gogofonisi üç eziyet değerindeydi; cumartesi geceleri boş sokaklarda toy çırakların karşılıklı yeniyetme çığrışları, otuz; radyatörlerin aşağı katlardan yukarı taşıdığı bir horultu, üç yüz); fakat, mutlak cinnet anlarında vazgeçilmez olmalarına rağmen, kulak tıkaçlarının (özellikle fazla şarap içtikten sonra) şakaklarındaki zonklamayı, keşfedilmemiş burun boşluğundaki irkiltici ciklemeyi ve boyun omurlarının korkunç gacırtılarını dev birer gürültü haline getirme dezavantajı vardı. Duyularının bilincine oyun etmeye başladıkları an kafasının biryerlerinde başlayan uğursuz ses kaymasını, uyku sisteminin idareyi ele almadan önce damarlar yoluyla beyne aktardığı bu gacırtının bir yankısına bağlıyordu. Bazen antiasidik tuzlar ve benzerleri, kimi ağır soslardan sonra her zaman ona illet olan o bildik mide yanmasını geçirmekte etkisiz kalıyorlardı; fakat öte yandan, çocukluğunun çizgi romanlarındaki konuşma balonları büyüklüğünde üç ya da dört geğirti çıkarttırması kesin olan, suda eritilmiş bir kaşık sodyum bikarbonatın gayet hoş etkisini de çocuksu bir heyecanla bekliyordu.

Tanışmalarından sonra onunla ve Ada'yla oturan ve seyahat eden seciyeli ve sevecen, neşeli ve bilgin Dr. Lagosse'la tanışıncaya kadar (sekseninde) hekimlerden nefret ederdi. Kendi tıp eğitimi bir yana, bir nabız ölçme aletinin pompasını sıkıp durmakta ya da çıkardığı ıslıklı sese kulak veren olan doktorun hangi ölümcül hastalığı teşhis ettiğini ölümün kendisi kadar kesinlikle bildiği (ama gizlediği) yollu, bir boyunduruğa benzeyen sinsi, gayet inandırıcı bir düşünceyi bir türlü silip atamazdı. Buruk bir biçimde müteveffa eniştesi gelirdi aklına, safra kesesinin kendisini rahatsız ettiğini ya da ara sıra ayak tırnaklarını kestikten sonra (hiçbir insan elinin çıplak ayakla-

rına dokunmasına tahammül edemediği için bunu kendisi yapardı) üstüne bir baş dönmesi geldiğini Ada'ya söylemekten imtina ettiğinde.

Biraz sonra çekilip götürülecek bir tabaktan son tatlı kırıntıları toplar gibi, vücudunu işine yaratmak için elinden geleni yaparcasına, yüzündeki küçük bir siyah noktayı sıkmak ya da küçük parmağının uzun tırnağıyla kaşınmakta olan sol kulağının (sağ kulağı o kadar ilginç değildi) derinliklerinden mücevher çıkarmak gibi kendi kendine tanıdığı küçük zevklere büyük değer veriyordu; ya da Bouteillan'ın *le plaisir anglais* adını verdiği şey, nefesini tutup, kafayı çene hizasına kadar suya gömerek, kayganca ve gizlice, kendi küçük suyunu yaymak.

Öte yandan, hayatın acıları onu geçmişte olduğundan çok daha fazla etkiliyordu. Bir saksafon cayırdadığında ve insanlıkaltı gençten bir moron, cehennemi motosikletini gümbürdettiğinde kendi davulunun derisi inim inim inliyordu. Aptal, düşmanca eşyaların engel teşkil edişleri- yanhş cep, kopan ayakkabı bağcığı, gardırobun karanlığında omuz silkip tıngır mıngır yere düşen münasebetsiz askı- ona Rus ecdadının Oedipus lanetini okutturuyordu.

Altmış beşinde yaşlanması durmuştu, fakat altmış beşini bulduğunda, kasları ve kemikleri, en iyi yaşlarında kendisi kadar çeşitli atletik faaliyette bulunmamış olanlardan çok daha kesin bir değişime uğramıştı. Squash ve tenis, yerini pinpona bıraktılar; sonra günün birinde, hâlâ elinin sıcaklığını taşıyan sevdiği bir raket bir kulübün oyun odasında unutuldu ve kulüp bir daha ziyaret edilmedi. Altmışıncı yaşında, gençlik yıllarının güreş ve boksunun yerini biraz kum torbası egzersizleri almıştı. Yerçekiminin sürprizleri kayağı artık grotesk hale getiriyordu. Altmışında hâlâ flore ile başa çıkabiliyordu fakat bir iki dakikalık egzersiz onu ter içinde bırakıyordu; o yüzden eskrim de çok geçmeden masa tenisinin yanına yollandı. Golfe karşı beslediği snobca önyargıdan bir türlü kurtulamıyordu; zaten başlamak için çok geçti. Yetmişinde, kahvaltıdan önce kapalı bir yolda jogging yapmayı denedi, memelerinin şaplayıp hoplayıp zıplaması ona gençliğinde olduğundan otuz kilogram daha ağır

olduğunu hatırlattı. Doksanında, hâlâ ellerinin üzerinde dans ediyordu- durmadan gördüğü bir rüyada.

Normalde, uykusuzluk canavarını bulanık bir bela haline getirip üç ya da dört saatliğine kendinden uzak tutabilmesi için bir ya da iki uyku hapı yetiyordu, ama bazen özellikle zihinsel bir çalışmayı tamamladıktan sonra, aman vermez bir huzursuzlukla geçen bir gece giderek sabah migrenine çevirirdi. Hiçbir hap o azapla başa çıkamazdı. Gerinir, tortop olur, gene gevşer ve yatağın kenarındaki ışığı açardı (yeni, gurultulu bir sistem, gerçek lammer 1930'da gene yasaklamıştı) ve derman bulmayan varlığını gene fiziksel bir çaresizlik kapsardı. Nabzı düzgün ve güçlüydü; yemek yeterince hazmedilmişti; günde kendi kendine izin verdiği bir şişe kırmızı şarabı aşmamıştı- gene de bu sefil huzursuzluk onu kendi evinde bir toplumdışı yapmayı sürdürüyordu; Ada, birkaç oda ilerde ya derin bir uykuya dalmış ya da rahat rahat kitabını okumaktaydı; daha da uzaktaki odalarında çeşit çeşit hizmetçiler, çevre tepeleri uykularının kara örtüsüyle saran yerel uykucuların hasmane kalabalığına karışmışlardı; bir tek o, onca horladığı ve onca arzuladığı bilinçdışılığa kavuşamıyordu.

3

Son ayrılıkları sırasında, yıllar boyu, Van esas itibariyle eskisi kadar önüne geçilmez bir hovarda olmuştu; fakat ara sıra seks skoru dört günde bire düşer ve bazen koca bir haftanın iffetinde en ufak bir kırışık-buruşuk olmaksızın geçtiğini fark edip şoke olurdu. Dizi dizi dört başı mamur yosmaların yerini kimi yerlerde tesadüfen karşılaşılan sıra sıra amatör fettanlar alır, ama bu da ıvır zıvır alamod kadınlarla yaşanan buldumcuk bir aşkla kesintiye uğrayabilirdi (4 Haziran 1911'de, kızın Norman üslubundaki, kendi malikânesinde, etrafı duvarlarla çevrili bahçede baştan çıkarıp Fialta'ya kaçırıp götürdüğü kızılsaçlı bir İngiliz bakiresi, Lucy Manfristan vardı ki, onu özel, küçük bir haz ürpertisi ile hatırlıyordu); fakat bu sahte romans-

lar onu sadece yoruyordu; su tesisatı kötü kotarılmış *palazzina* çok geçmeden elden çıkarılacaktı; güneşte kötü yanmış kız geri yollanacaktı- ve erkekliğini canlandırmak için gerçekten beter ve şaibeli bir şeye ihtiyaç duyaacaktı.

1922'de Ada'yla yeni bir hayata başladığında, Van ona sadık kalmaya kesinlikle karar verdi. Dr. Lena Wien'in gayet uygun bir ifadeyle 'onanistik voyörizm' adını verdiği, onu sızım sızım boşaltan birkaç gizli gaflet anı dışında, nasıl yaptıysa kararına sadık kalmayı başardı. Ahlakı bu zor sınavın ödülünü alsa da, olay bedensel açıdan bir maskaralıktı. Çocuk eğitimiyle uğraşanlar nasıl çoğu kez beter ailelerle cezalandırılırsa, bizim psikolog da, çok da ender görülmeyen bir bölünmüş kişilik vakası sergiliyordu. Ada'ya olan aşkı bir varoluş gerçeğiydi; meslekî olarak uğraştığı nevi şahsına münhasır ve deli insanların hayatlarında hiç rastlamadığı kesintisiz bir mutluluk mırıltısı. Onurunu korumak için nasıl anında eldivenini yere fırlatacaksa, Ada'yı kurtarmak için de hiç düşünmeden kaynar ziftle dolu bir kazana atılırdı. Birlikte geçen hayatları, karşılıklı okunan iki dua gibi, 1884'te birlikte geçirdikleri ilk yazlarına bağlanıyordu. Ada ondan, giderek daha seyrek olduğu için, daha da kıymetli olan bir günbatımını birlikte seyretme zevkini hiçbir zaman esirgemiyordu. Van, onda titiz ve ateşli ruhunun hayatta elde etmek istediği her şeyin yansımasını görüyordu. Birden içini kaplayan bir sevecenlik onu dramatik fakat tamamen samimi jestlerle Ada'nın ayaklarına kapanmaya sevk ediyordu, elektrikli süpürgesiyle odaya dalan şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyordu. Gene aynı gün içinde diğer çekmeceleri ve çekmecelerinin içindeki çekmeceler özlem ve pişmanlık ve de tecavüz ve yağma planlarıyla dolup taşıyordu. En tehlikeli an Ada'yla birlikte başka bir villaya taşındıkları andı; yeni hizmetçiler, yeni komşular- duyuları, buz gibi, inceden inceye detaylı biçimde şeftali çalan Çingene kızını ya da çamaşırcı kadının sereserpe kızını gözden geçirmeye koyuluyordu.

Boşu boşuna şunu telkin etti kendine; bu çirkin meyletmeler, kendi başlarına önemsizdiler ve insanın kıçını kaşımakla geçirebileceği ani bir kaşınma arzusundan farklı değildiler. Fa-

kat gene de söz konusu genç yosmalardan birine duyduğu arzuyu tatmin etmeyi göze alması halinde Ada'yla birlikteliğini feci halde zedeleme riskini göze alacağını biliyordu. 1926 ya da 27 senesinde bir gün, onu yolculuğa çıkaracak otomobile doğru yürüyen Ada'nın yüzüne yerleşen, hedefi belirsiz mağrur umarsızlık ifadesini gördüğünde onun ne kadar incinebileceğine dair bir önsezi edindi; son anda Ada'yla gitmekten vazgeçmişti. Vazgeçmişti -ve damla hastalığı nüksetmiş gibi yüzünü buruşturup topallamıştı- çünkü tam o an bir şeyin farkına varınıştı ve Ada da onun farkına vardığını fark etmişti- arkasundurmada oturmuş tütün içen yerli kız, Beyefendinin Kâhyası hanımefendi Sindbad Film Festivaline gider gitmez Beyefendi'ye mangolarını sunmak üzere bekliyordu. Şoför araba kapısını açmıştı ki, Van ulur gibi bir sesle, Ada'ya yetişip onu geçti, yınlayıp gittiler, gözyaşları içinde, sözcükler ağızlarından dökülerek, Van'in sersemliğini şakaya vurarak.

"Garip şey," dedi Ada, "nasıl da kara, kırık dişli oluyorlar buralarda, bu *blyaduşki*."

('Ursus', parlak yeşiller içindeki Lucette, "Durulun, ey tutkunun girdapları," Flora'nın bilezikleri ve göğüsleri, 'Zaman' denen salyangoz.)

Hiç durmadan, bir biçimde bir yerde bir zamanda baştan çıkmanın düşünü görürken bir yandan da hiç durmadan onunla mücadele etmekte çok ince bir zevk olabileceğini keşfetti. Şunu da anladı ki, kanına giren onu nasıl alev alev tutuşturursa tutuşturursun, Ada'sız bir gün bile geçiremeyecektir; doğru dürüst günaha girmek için ihtiyaç duyduğu yalnızlık, bir herdem taze çalılığının ardındaki birkaç saniye değil, geçit vermez bir kalede geçirilecek mükellef bir gecedir; son olarak da şu, ister gerçek, ister uykudan hemen önce bulup buluşturulmuş olsunlar, kanına girenler giderek seyrekleşiyordu. Yetmiş beş yaşında, Ada'nın da yardımıyla on beş günde bir giriştiği mahremiyet taarruzları, çoğunlukla *Blitzpartien*, mutlak tatmin için yeterli oluyordu. Art arda tuttuğu sekreterler çirkinleştikçe çirkinleştiler (sonuçta Ada'ya aşk pusulaları yazan hindistancevizi saçlı, at çeneli bir kadına kadar gelip dayandılar); bu pırıltısız dizi,

Violet Knox'la kırıldığında ise Van Veen zaten seksen yedi yaşında ve tamamen iktidarsızdı.

4

1940 doğumlu Violet Knox (şimdilerde Mrs. Ronald Oranger, yay. haz. not.) 1957'de geldi bize. Büyüleyici bir İngiliz sarışınıydı, hâlâ da öyle; taşbebek gözlü, kadife tenli ve tüvidlere bürünmüş küçük kıçlı (.....); fakat bunlar, heyhat, benim hayalgücümü besleyemiyordu artık. Bu anıların daktiloya çekilmesine yardımcı olan odur- hayatının son on yılının tesellisi olan anıların. İyi bir kız evlat, daha da iyi bir kızkardeş ve üvey kızkardeş olarak, annesinin iki evliliğinden olan çocuklarını geçindirmiş, bunun yanı sıra para da biriktirmişti (okunmuyor). Ona (cömert) bir aylık veriyordum, neye uğradığını şaşırmış, fakat görev duygusuna sahip bir genç kızın pek de mahcupça olmayan suskunluğunu sağlama almak üzere. Ada onu '*Fiyaloçka*' diye çağırırdı ve küçük Violet'in fildişi boynunu, pembe burun deliklerini ve sarışın atkuyruğunu hayranlıkla seyretme lüksünü kendinden esirgemezdi. Bazen, sofrada, içkilerin yanı başında oyalanırken, Ada'nın daktilo kızımı (Ku-van-troo'yu pek severdi kızcağızım) hülyalı gözlerle süzer, sonra çabuk çabuk şöyle bir makas alırdı al al yanağından. Yirmi yıl önce olsa işler bayağı sarpa sarabilirdi.

Koca Veen'in ağarmış kıllarıyla sarkmış orasına burasına neden bunca zaman ayırdım bilmem. Sefihler iflah olmaz. Yanarlar, son birkaç yeşil kıvılcım saçar ve sönüp giderler. Konusu kendisi olan araştırmacı ve sadık yol arkadaşı hanımın çok daha önem vermeleri gereken şey, bu garip, tek dostu olmayan, oldukça itici doksanlığın beyninde cereyan eden akılalmaz entelektüel taşmadır. (Okur, kızkardeş ve editör cenahından köşeli paragraflarda 'Hayır! hayır!' çığlıkları.)

Eskisinden de ateşin bir biçimde, sahte sanatın her türlüsünü döktürmeye başlamıştı, atık metallerden kotardığı heykellerin kabasaba banalliklerinden tutun da, hamasî romancıla-

ının kader ortağı roman kahramanının patlayan yağmur bulutları gibi düşüncelerini aktarmak için başvurduğu italikle dizilmiş pasajlara kadar. 'Sig' psikiyatri ekolüne (Signy-M.D.-M.D.) eskisinden de az tahammülü vardı. Bu ekolün kurucusunun çığır açan itirafını ('öğrencilik yıllarımda botanik sınavımı geçemediğim için genç kızların *goncalarını koparmaya* adadım kendimi') alıp, son yazdığı (1959) bilimsel makalelerden *Cinsel Uyumsuzluklarda Grup Terapisi Maskaralığı*'nın başına koydu; kendi türündeki yazıların tahrip gücü en yükseklerinden ve ona en haz verenlerinden biri oldu bu (Evlilik Danışmanları ve Katarsisyenler Derneği önce onu mahkemeye vermek istediler-se de sonra bundan imtina etmeyi seçtiler).

Violet kütüphanenin kapısını tıklatıyor ve tıknaz, kısa boylu, papyonlu Mr. Oranger'ı içeri alıyor, Oranger eşikte duruyor, topuklarını birbirine vuruyor ve (şişman keşiş dökümlü cübbesini hantalca savurarak dönüverirken) neredeyse seke seke içeri dalıyor, ok gibi öne atılıyor; büyük adamın dirseğinin bir darbesiyle ayaklı okuma rahlesinden yere savuruverdiği kâğıtları ustalıkla durduruverınek değil derdi, daha çok bir an önce hayranlığını bildirmek.

Griboyedov'u Fransızca ve İngilizce'ye, Baudelaire'i İngilizce ve Rusça'ya, John Shade'i ise Rusça ve Fransızca'ya çevirmekle oyalanan (Oranger Yayınları için, *en regard*) Ada, Van'e sık sık derin medyumsu bir sesle, bu yarı kendinden geçme alanında faaliyet gösteren diğer kimselerin yaptıkları yayımlanmış versiyonları okurdu. Özellikle İngilizce'ye yapılan şiir çevirileri Van'in suratını, takma dişleriyle damağını takmadığı zamanlarda, tıpkı Eski Yunan tiyatrosundaki komedi maskesine benzeten grotesk bir sırıtma ile çarpıtırdı. Hangisi daha çok midesini bulandırıyor, kestiremiyordu; sadakat çabaları çok eğlenceli metinsel hatalar kadar sanatsal içgörü yoksunluğu tarafından da hedefinden saptırılan iyi niyetli vasatlık mı, yoksa ölü ve savunmasız şairin orasına burasına kendi buluşlarını konduran (şuraya favoriler, buraya tenasül organları) meslekten şair mi- bu ikinci metot, uyarlamacmın Neşet Edilen dil konusundaki cahilliğini gayet güzel de kamufle ederdi çünkü burada ki-

fayetsiz bilginin çuvallamaları, süslü imitasyonun kaprisleriyle kaynaşır giderdi.

Ada, Mr. Oranger (tam bir ortam hazırlayıcı) ve Van 1957 yılının bir akşamüzeri bu meseleler hakkında konuşurlarken (Ada ile Van'in *Bilgi ve Biçim* adlı kitapları yeni çıkmıştı) bizim ihtiyar polemikçi, birden, yayımlanmış bütün eserlerinin -hatta, birkaçını zikretmek gerekirse, *İntihar ve Akıl Sağlığı* (1912), *Compitalia* (1921) ve *Deli Doktorunu Uyku Tutmadığında* (1932) gibi had safhada çetrefil ve uzmanlık ürünü olanlarının bile- bir alimin kendi kendisine verdiği epistomolojik ödevler değil, neşeli ve didişken edebi üslûp egzersizleri olduğu fark etti. O halde neden kendini özgür bırakmadığı soruldu kendisine, neden Esin ile Desen'i buluşturacak daha büyük bir oyun alanı seçmiyordu kendisine; şuydu buydu derken anılarını kaleme almasına karar verildi- ölümünden sonra yayımlanmak üzere.

Çok ağır yazıyordu. İlk taslağı yazıp Miss Knox'a dikte ettirmesi altı yılını aldı, ondan sonra daktilo edilmiş müsveddeyi gözden geçirdi, tamamını yeniden elle yazdı (1963-1965) ve hepsini yılmaz yorulmaz Miss Knox'a yeni baştan yazdırdı, son nüsha 1967'de nihayet onun güzel parmaklarından dökülecekti. E, p, i- nereden çıktı 'y', canımın içi?

5

Kardeşinin ününün yetersizliğine hınçlanan Ada, *Zamanın Dokusu*'nun (1924) kazandığı başarıdan yatışmış ve onanmıştı. O eser, dediğine göre, ona daima, garip, nazlı bir biçimde, çocukken Ardis bahçelerinin gözlerden uzak yollarında oynadığı güneş-gölge oyunlarını hatırlatıyordu. Bir bakıma, 'Veen Zamanı'nın ipeğini dokuyan güzel larvaların geçirdiği dönüşümlerin kimilerinden o sorumluydu. (Şimdilerde 'Bergson'un Süremi', 'Whitehead'ın Parlak Kenarı' ile birlikte bir nefeste, bir rüzgârda anılıyordu bu kavram.) Gelgelelim, oldukça daha eski tarihli ve zayıf bir eser, sadece on iki nüshası kalan -ikisi

Villa Armina'da, geri kalanı üniversite kitaplıklarının yığınları arasında- zavallı küçük *Terra'dan Mektuplar*, Ada'nın daha bile gönlüne göreydi, çünkü edebiyatdışı bağlantılarıyla 1892-93 tarihleri arasında Manhattan geçirdikleri zamanı çağrıştırıyordu. 60'mdaki Van, Ada'nın çekine çekine 'acaba yayımlansın mı' tekliflerini (Sidra üzerine düşüncelerini ve o çok eğlenceli 'anti-Signy' makalesini de ekleyerek) gayet üstten ve hor gören bir tavırla geri çevirmişti. Çok parlak bir Fransız rejisör Victor Vitry, hiç izin almadan yarım yüzyıl önce Voltemand tarafından kaleme alınmış Terra'dan Mektuplar'dan yola çıkarak bir film çektiğinde 77 yaşındaki Van bu kararına çok pişman olacaktı.

Vitry, Theresa'nın Antiterra'ya ziyaretini 1940 yılına getiriyordu, fakat Terra takvimiyle 1940- bizim takvimimize göre 1890'lar. Bu numara, geçmişimizin kimi âdetlerine ve yordamlarına gayet hoş biçimde, gelişigüzel dalıp çıkmayı mümkün kılıyordu (atların şapka taktığını bilir miydiniz- evet, *şapka*- Manhattan'ı sıcak dalgaları kasıp kavururken?) ve zaman kapsülündeki yolcunun zamanda geriye yolculuk ettiği izlenimini -ki fizik-kurgu edebiyatı bundan çokça yararlanmıştır- uyandırmıştı. Filozoflar aksi sorular sordularsa da uçuşta uyutulmak isteyen sinema seyircileri onlara kulak asmadı.

Demon tarihinin yirminci yüzyıldaki bulutsuz seyrinin aksine (Anglo-Amerikan koalisyonu bir yarımküreyi idare etmekteydi, Tataristan ise, Altın Perde'sinin gerisinde, gizemli bir biçimde öteki yarımküreyi) filmde birbirini izleyen savaş ve devrimlerin Terra otonomilerinin oluşturduğu yapbozu silkitip gevşettiği gösteriliyordu. Terra'ya yönelik bu etkileyici, panoramik tarihî bakışı kotaran Vitry -böylesi kapsamlı bir film yönetmiş yönetecek ya da bu kadar geniş bir figüran kadrosunu, bazılarının dediğine göre bir milyondan fazla, bazılarının dediğine göre ise yarım milyon kişiyi bir o kadar da aynayı bir araya getirebilecek tek sinemasal dehaydı- krallıkların devrilişini, diktatörlüklerin yükselişini, cumhuriyetlerin çeşitli rahatsız pozisyonlarda hop oturup hop kalkışlarını gösteriyordu. Fikir tartışmalar yaratan cinstendi, uygulama pürüzsüzdü. Siper si-

per yarılmış bozkırda koşuşturan şu mini mini askerlere bir bakın, infilâk eden çamurlar, kâh şurada kâh burada sessiz Fransızca *poʃ-poʃ* patlayıp duran öteberi!

1905'te, Norveç derin bir nefes aldı, uzun yanal bir yırtılmayla kendini o hantal yapışık dev anası İsveç'ten koparıp ayırdı, benzer bir kopma eylemini yerine getiren Fransız parlamentosu da, parantez içinde 'vive emotion' çığlıkları atarak, Devlet'le Kilise'nin birbirinden boşanmasını gerçekleştirdi. Derken 1911'de, Amundsen komutasındaki Norveç birlikleri Güney Kutbu'na vardılar, eşzamanlı olarak İtalyanlar da bir yıldırım hareketiyle Türkiye'ye girdiler. 1914'te Almanya, Belçika'yı istila etti, Amerikalılar da Panama'yı parampar-ça ettiler. 1918'de Amerikalılar ve Fransızlar, harıl harıl Rusya'yı dize getirmekle meşgul olan (ki o da bir süre önce Rusya da Tatarlarını dize getirmişti) Almanya'yı dize getirdiler. Norveç'te Siegrid Mitchel, Amerika'da Margaret Undset vardı, Fransa'da ise Sidonie Colette. 1926'da Abdül-Kerim bir diğer fotojenik savaştan sonra teslim oldu ve Altın Sürü bir kere daha Rus'a boyun eğdirdi. 1933'te, Athaulf Hindler (Mittler olarak da bilinir, katletmek anlamındaki 'to mittle' fiilinden mülhem) Almanya'da iktidara geldi ve 1914-1918 savaşından çok daha muazzam bir çatışma çıktı çıkacakken, Vitry'nin elindeki belgeseller bitti ve Theresa rolünü oynayan karısı Berlin'deki Olimpiyat Oyunlarını filme çektikten sonra kozmik bir kapsülle Terra'dan ayrıldı. (Olimpiyatlarda Norveçliler ödüllerin çoğunu topladılar, fakat eskrim hadisesinde Amerikalılar üstün geldiler -müthiş bir başarı- ve Almanları da futbol turnuvası finalinde 3-1 yendiler.)

Van ile Ada filmi yedi değişik dilde dokuz kez gördüler ve sonunda evde seyretmek üzere bir kopya satın aldılar. Tarihsel fonu saçma denecek kadar abartılı buldular ve Vitry'ye dava açmayı akıllarından geçirdiler- T.'dan M.lar fikrini çaldığı için değil, Van tarafından onca çalışkanlık ve beceriyle duyu ötesi kaynaklardan ve manik rüyalardan bulunup derlenen Terra tarihini çarpıttığı için. Fakat aradan elli yıl geçmişti ve küçük romanın yayın hakkı yoktu; aslı istenirse Van, 'Voltemand'ın

kendisi olduğunu bile kanıtlayamazdı. Gene de, gazeteciler, yazarın kim olduğunu bulup çıkardılar ve Van gayet cömertçe, bunun reklamının yapılmasına izin verdi.

Filmin kazandığı olağanüstü başarının üç sebebi vardı. Bir faktör, tabii ki, Terra'nın sansasyona aç mezhepler için taşıdığı çekiciliği onaylamayan örgütlü dinin filmi yasaklatmaya kalkışmasıydı. İkinci çekicilik unsuru, kurnaz Vitry'nin montajda kırpmadığı küçük bir sahneden ileri geliyordu; sabık Fransa'daki bir devrim sırasında, alt rütbeden cellâtlardan birini canlandıran bir figüran, isteksiz kral rolündeki komedyen Steller'i giyotinlenebilir bir pozisyona sokmaya çalışırken yanlışlıkla kendi kellesini kaybetmişti. Son olarak, üçüncü ve daha bile insanî bir sebep, güzel başrol oyuncusu, Norveç asıllı Gedda Vitry'nin kısa etekleri ve seksi kılıklar içinde seyircinin içini gıcıkladıktan sonra, Antiterra'da çırılçıplak kapsülünden dışarı çıkmasıydı; tabii, minyatür olarak- bir milimetre boyunda çıldırtıcı bir dişilik abidesi 'mikroskopun büyülü dairesi içinde' şehvete gelmiş bir peri gibi dans ediyor ve bazı açılardan, Allah cezaını versin ki, altın tozuna bürünmüş edep yeri kılları görünüyordu!

Mini mini T.'dan M.lar bebekleri, mercan ve fildişinden T.'dan M.lar bibloları hatıralık eşya dükkânlarında boy göstermeye başladılar, Agonya'dan Patagonya'ya, Wrinkleballs'dan Le Bras d'Or'a her yerde pıtrak gibi T.'dan M.lar kulüpleri açıldı. Yol kenarlarındaki uzay gemisi biçiminde atıştırma büfelerinde T.'dan M.lar tipli küçük kızlar, ellerinde mini menüler kırıta kırıta servis yaptılar. Dünyaca şöhret kazandığı birkaç yıl boyunca, Van'in masasının üzerinde biriken muazzam mektup dağına bakılacak olursa, akıl sağlığı az çok yerinde olmayan binlerce kişinin Hükümetçe gizlenen Terra ile Antiterra'ya inandıklarını düşüneceği geliyordu insanın. (Öylesine çarpıcıydı Vitry-Veen filminin yarattığı etki) Demon'un gerçekliği rastgele bir illüzyon olup çıktı. Aslında bütün bunları yaşamıştık. Unutulmuş çizgi romanlarda İhtiyar Keçi ve Joe Amca isimleri takılan politikacılar, gerçekten yaşamışlardı. Tropik ülkeler sadece Yabanıl Hayatı Koruma bölgeleri değil, kıt-

lık, ölüm, cehalet, şamanlar ve uzak bir ülke olan Atomsk'lu ajanlar da demekti. Dünyamız, aslında yirminci yüzyılın ortasında *idi*. Terra, Almanya'nın zafer düşlerini gerçekleştirirken kaçınılmaz olarak ürettiği azap ve işkenceye, kabadayılarla canavarlara maruz kaldıktan sonra bir nekahet dönemine girmişti. Rus köylüleriyle şairleri, yüzyıllar önce Estotiland'a ve Çıplak Topraklara sürülüp götürülmemişlerdi- tam şu anda, Tataristan'ın esir kamplarında telef olmaktaydılar. Fransa valisi bile, Lord Goal'in havalı yeğeni Charlie Close değil, tepesi attı mı atan bir Fransız generaliydi.

6

Nirvana, Nevada, Vaniada. Sırası gelmişken, şunu da ekleme-li değil miyim, Adacığım canım, daha zavallı annem-mannemle yaptığım en son görüşmeden evvel, ziyadesiyle erken- yani o *yolcuyken*- bir kâbus görmüştüm -hani o, 'Tabii yapabilirsiniz Beyefendi' rüyası, o rüyada bana *mon petit nom* ile hitap etmişti, Vanya Vanyuşa- bunu daha önce hiç yapmamıştı, öyle garipti ki küçük adımı kullanması, öyle sevec... (sesi sönüp uzaklaşıyor, radyatörler tıngırdıyor.)

"Anne-manne" - (gülerek) "Meleklerin de süpürgeleri vardır- insanın ruhundaki korkunç imgeleri silip süpürmek için. Siyahi dadımın İsviçre dantelleri vardı, beyaz tırtıkları olan."

Yağmur oluğundan aşağı birdenbire tangur tungur inen buz: kalbi kırılan sarkıt.

Ortak belleklerinde kaydedilmiş ve yeniden oynatıp durdukları şey, ölüm fikri denen tuhaflığa karşı duydukları çok eskiden beri kalma takıntıydı. Sahneden kayıp geçen yeşil Ardis dekorlarımızın birinin önünde canlandırılması hoş olacak olan bir muhavereleri var. Ebediyetin 'çifte garanti'si ile ilgili konuşmaları. Hemen o sahnenin öncesinden başlatın.

"Biliyorum Nirvana'da bir Van olduğunu. Onunla, *moego ada*'nm, kendi Hades'imin derinliklerinde hep birlikte olacağım," dedi Ada.

"Doğru, doğru" (kuş cıvıltısı efektleri burada ve esneyen gıcırdayan dallar ve senin 'altın damlasılar' dediğin şeyler.)

"Karındaş *ve* sevgili olarak," diye bağırdı Ada, "ebediyeti de, edebiyatı da paylaşma konusunda çifte şansımız var. Cennette dört çift göz!"

"Alâ, alâ," dedi Van.

Onun gibi birşeyler. Çetin iş. Ölümü anlatmakta kullanılan garip serap ışıltısı bu anlatıda hemen ortaya çıkmamalı, gelgelelim ilk aşkî sahneleri iyice sarıp sarmalamalı. Zor, fakat üstesinden gelinmeyecek şey değil. (Her şeyi yapabilirim. Cambaz ellerimin üzerinde tango da yaparım klikiti-klak dansı da.) Aklıma gelmişken, kim önce ölüyor?

Ada. Van. Ada. Vaniada. Kimse. İkisi de önden gideceğini umuyordu, dolaylı olarak ötekine daha uzun bir hayat bırakmak için, ikisi de geride kalmak istiyordu, diğerini dulluğun azap ve endişelerinden kurtarmak için. Senin için bir çıkar yol Violet'le evlenmek olabilirdi.

"Teşekkür ederim. *J'ai tate de deux tribades dans ma vie, ça suffit.*" Sevgili Emile, 'terme qu'on evite d'employer,' der. Ne kadar da haklı!'

"Violet olmasa bile, yerli bir Gauguin kızı. Ya da Yolande Kickshaw."

Neden? İyi soru. Her neyse. Violet'e bu bölüm daktilo ettirilmeyecek. Korkarım bu yüzden bir sürü insanı inciteceğiz! Ah, boşversene, sanat incitemez. İncitir, hem de nasıl!

Aslında kimin daha önce öleceği sorusunun şu anda pek önemi yok. Demek istiyorum ki, kadın kahramanla erkek kahraman, dehşet saatleri başladığında birbirlerine o kadar yakınlaşacaklar ki, organik olarak o kadar yakınlaşacaklar ki, birbirlerine girecekler, birbirine benzeyecekler, aynı sızılarla sızlanacaklar ve hatta Vaniada'nın sonu epilogda anlatılsa bile biz, yazarlar ve okurlar, tam olarak kimin kimden önce öldüğünü çıkarmakta zorluk çekeceğiz (miyopluk, miyopluk), Dava mı Vada mı, Anda mı Vanda mı.

Vanda isminde bir okul arkadaşım vardı. *Bense* Adora adında bir kız tanırdım, son floramor'umdaki küçük bir şey. Bu bölü-

mü kitaptaki en katışıksız *sanglot* olarak götürmeye iten nedir beni? Ölmenin en kötü yanı nedir?

Çünkü bakın, konunun üç önemli yönü var (kabaca, herkesçe bilinen üçe bölünmüş Zaman'a tekabül eden.) İlkin, insanın sonsuza dek zorla anılarından vazgeçmesinin iç paralayıcılığı var- bu basmakalıp bir laf, ama insanoğluna bu basmakalıp'ı yeniden yeniden yaşamak için, sonunda elinden koparılıp alınacak olan bilincin zenginliklerini yeniden yeniden biriktirmekte gereken deli saçması işlerden vazgeçmemek için nasıl bir cesaret lazım, kim bilir! Sonra işin ikinci yönü -o iğrenç bedensel acı- malum nedenlerle bunun üzerinde durmayalım. Son olarak da, o çehresiz yalancı-gelecek, bomboş ve kapkaranlık, sonsuza dek süren bir süregitme(me) hali, bir kutuya kapatılmış beynimizin ölümden sonraki hayat üzerine yürüttüğü fikirlerin en tepesine dikilen tüy!

"Evet," dedi Ada, (on bir yaşındaydı ve saç savurmanın ilmini kapmıştı) "ama tüm geçmişi aşamalı olarak, -bir inme bir inme daha- unutmuş felçli birini ele al, uslu uslu uykusunda ölüyor ve tüm yaşamı boyunca ruhun ölümsüz olduğuna inanmış- arzulanır bir şey değil mi bu, rahat bir çözüm değil mi?"

"Sade suya avuntu," dedi Van, (on dört yaşındaydı ve başka arzulardan ölmekteydi) "Belleğini kaybettiğinde ölümsüzlüğünü kaybetmişsindir. Sonra da yanında yastığın ve lazımlağınla kendini Terra Caelastis'te bulacak olursan, oda arkadaşı diye sana Shakespeare ya da Longfellow'u vermezler, çalgıcılarla geri zekâlılara kalırsın."

Kız, eğer gelecek yoksa, insanın kendine bir gelecek uydurma hakkı olduğunda ısrar etti bu suretle insanın kendisi varolduğu sürece geleceği de varoluyor demekti. Seksen yıl çarçabuk geçti- bir projeksiyon aletinde slayt değiştirmek kadar basit. Sabahın büyük bölümünü John Shade'in ünlü şiirindeki bir pasajın çevirisi (569-572 arası satırlar) üzerinde çalışmakla geçirmişlerdi:

...We give advice
To widower. He has been married twice:
He meets his wives, both loved, both loving, both
Jealous of one another...

(... Öğüdümüz
Dul adama. İki kere evlenmiş;
Karılarına rastlıyor, ikisi de sevilmiş, ikisi de sevmiş,
İkisi de birbirini kıskanıyor...)

Van, püf noktasının tam da burada olduğunu söyledi- insan 'ölümden sonra hayat'ı istediğince zihninde canlandırabilir, elbette; Doğulu peygamberlerle şairlerin vaat ettiği genelgeçer bir cennet ya da onun kişiye özel bir kombinasyonu; ama hayalgücünün işi mantıki bir yasakla engellenecektir, hem de çaresizlik derecesinde: dostlarını -ya da eğer istiyorsan, düşmanlarını- çağıramazsın düzenlediğin eğlenceye; hatırlanan bütün ilişkilerimizin cennet-i âlâ bir hayata dönüştürülmesi onları kaçınılmaz olarak harikulade ölümlülüğümüzün ikinci sınıf bir devamı yapıp çıkar. Yalnızca bir Çinli ya da geri zekâlı bir çocuk umabilir, o 'Arkası Yarın Dünyası'na buyur edilmeyi, her türlü kuyruk sallamalar üzerlerine atılmalarla karşılanırsın, şu seksen yıl önce çıplak bacağına konan sivrisinek tarafından, o bacak o zaman bu zamandır kesilmiştir, şimdi sana el eden sivrisineğin yanı sıra çıkagelir, tak, tuk, tak, işte geldim, beni yerime tak.

Ada gülmedi buna; onları öylesine uğraştıran dizeleri kendi kendine tekrarladı. Signy okulundan beyin doktorları olsalar şimdi- Rusça çeviride üç 'ikisi de'den yalnız iki tanesinin bulunmasının sebebinin beş vezinli mısraa üç tane üç heceli üç kelime tıkıştırmanın bavulu şişireceğine, bu yüzden bir mısra daha eklemek gerekeceğine dünyada inanmazlardı, yoo katiyen, yoo katiyen deyip dururlardı.

"Ah, Van, ah Van, Lucette'i yeterince sevmedik. Sen onunla evlenmeliydin, taş bahçe duvarının üstünde bacaklarını havaya dikmiş balerin pozisyonunda oturan o kızla- o zaman her şey

yolunda gidecekti- ben ikinizle birlikte Ardis Konağı'nda kalırdım, bizse bedava sunulan bu mutluluğu, bütün bunları bir yana itip onu *iğneleye iğneleye* ölümüne yolladık!"

Morfin vakti miydi? Hayır, daha değil. Zamanın Dokusu'nda 'zaman ve acı'dan bahis yoktu. Yazık, çünkü acıda, koyu, süregen, kunt artık-da-ya-na-ma-ya-ca-ğım cinsinden sancıda zaman mefhumu kesinlikle işin içine giriyor; gri-tülümsü falan bir şey yoktur bunda, kara bir ağaç gövdesi gibi kunttur, ah, hayır, dayanamayacağım, Lagosse'a telefon et.

Van onu dingin bahçesinde kitap okurken buldu. Doktor Ada'nın ardından eve girdi. Veenler perişan geçen bir yaz boyunca bunun gelip geçici bir nevralji olduğuna inanmışlardı (ya da birbirlerini inandırmışlardı).

Gelip geçici mi? Bir dev, harcadığı çabadan dolayı yüzü çarpılmış halde, bir azap makinesini geriyor, döndürüyordu. Ne utanç vericidir ki, fiziki acının insanı Lucette'in talihi gibisinden ahlaki konulara karşı iyiden iyiye duyarsızlaştırıyor ve ne matraktır ki, tabir caizse, insan bu korkunç anlarda bile üslup sorunlarıyla uğraşmaktan kendini alamıyordu. Her şeyden haberli olan İsviçreli hekim (hatta tıp okurken Dr. Lapiner'in bir yeğenini bile tanıdığı ortaya çıkmıştı) hemen hemen tamamına erdirilmiş fakat yalnızca kısmen tashih edilmiş kitaba yoğun bir ilgi gösterdi ve şaka yollu, okuyan birini ya da birilerini değil, *gueri de tous ces acrrocs* eden *le bouquin*'i görmek istediğini söyledi çok geç kalmadan. Fakat geç kalınmıştı. Herkesin Violet'in kariyerini taçlandıracak çalışma olacağını sandığı şey, özel Atticus kâğıdı üzerine (Van'in elyazısının daha da idealize edilmiş versiyonuyla) pırıl pırıl, tertemiz yazılmış ve Van'in doksan yedinci doğum günü için mor dana derisiyle ciltlenmiş son müsvedde, demeye kalmadan kırmızı mürekkep ve mavi kurşunkalem düzeltmelerinden mürekkep bir cehennem haline gelmişti. Şunu da düşünebiliriz ki, zamanın pençesinde lime lime olmuş, yataklarına uzanmış çiftimizin, ölecekleri varsa eğer, deyim yerindeyse bitmiş kitabın *içine*, Cennete ya da Hades'e doğru ölüp gideceklerdi, kitabın düzyazısına ya da kapağının üzerindeki tanıtma yazılarının şiirine doğru öleceklerdi.

Ex'de kısa zaman önce inşa ettikleri şatoları, kristal bir kışın içine oturtulmuştu. *Kim Kimdir*'in en son baskısında Van'in başlıca yazıları arasında hiçbir zaman yazmadığı ama büyük sancıları göze alarak yazmayı planladığı kitap yer alıyordu: *Bilincin Yitimi ve Bilinçaltı*. Artık bunu yazmanın sancısını duymuyordu- *Ada*'yı tamamlamanın sancısı ise had safhadaydı. "*Quel livre, mon Dieu, mon Dieu*" diye bağırdı Dr. Lagosse (Profesör. Yay. Haz.) müsveddeyi elinde tartarak; ki bu kitabın kâğıt kadar yamyassı solgun kahramanları, gelecekteki bebelerin ebeveynleri, yıllar önce Ardis Konağı'ndaki çocuk odasında buldukları küçük bir kitaptaki ilk resmi dikip canlandıramıyorlardı artık, çoktandır; bir yatakta yatan iki kişi.

Ardis Konağı -Ardis'in Çileleri ile Bahçeleri- büyük bölümü rüya parlaklığında bir Amerika'da geçen kapsamlı ve lezzetli bir tarihçesi olan *Ada*'nın tamamından ürpertilerle geçip giden ana motif budur- öyle ya, çocukluk anılarımız, etraflarında beyaz rüya kuşlarının tembel tembel daireler çizdiği Vineland bandıralı küçük yelkenlilere benzemezler mi? Kahramanımız, memleketimizin en soylu ve varlıklı ailelerinden birinin varisi olan Dr. Baron Van Veen, Manhattanlıların ve Renolulların hatırlarından çıkmayan bir figür olan Baron 'Demon' Veen'in oğludur. Olağandışı bir dönemin bitişi, Van'in ondan daha az olağanüstü olmayan çocukluğuna rastlar. Dünya edebiyatındaki hiçbir şey, belki sadece Kont Tolstoy'un hatıraları hariç, neşesinin saflığında ve Cenneti andıran masumiyetinde, kitabın 'Ardis' bölümüyle boy ölçüşemez. Sanat koleksiyoncusu amcası Daniel Veen'in taşradaki şahane konağında, Van'le Daniel'in sahne âşıklısı karısı Marina'nın kızı, gerçekten ahşılnamış bir *gamine* olan güzel Ada arasında, bir dizi büyüleyici sahne halinde arzu dolu bir çocukluk aşkı gelişir. İlişkinin sadece tehlikeli bir *consinage* olmadığı, yasalar tarafından yasaklanmış bir rengi de olduğu daha ilk sayfalardan hissettirilir.

Olay örgüsüyle psikolojinin türlü giriftliklerine rağmen, hikâye çevik adımlarla ilerler. Daha şöyle bir nefes alıp yazarın sihirli halısının bizi, deyim yerindeyse 'silkittiği' yeni çevreye sakince bir göz atmaya vakit bulamadan, bir diğer güzel kı-

zın, Marina'nın küçük kızı Lucette Veen'in de karşı konulmaz çapkın Van tarafından ayaklarının yerden kesildiğini görürüz. Onun trajik yazgısı bu lezzetli kitabın doruk noktalarından birini oluşturur.

Van'in hikâyesinin geri kalanı apaçık, reprenkli bir biçimde Ada ile yaşadığı uzun aşk macerasını konu edinir. Bu gönül macerası, kızın, efsanevi ataları ülkemizi fethetmiş Arizonah bir hayvan yetiştirici ile evliliği ile kesintiye uğrar. Kızın kocasının ölümünü müteakiben âşıklarımız yeniden birleşir. Yaşlılıklarını birlikte yolculuk ederek ve Van'in Batı yarınkürenin dört bir yanında inşa ettirdiği, her biri birbirinden güzel çeşitli villalarda geçirirler.

Bu aile tarihçesinin en güzel süslemelerinden biri resimsel ayrıntıların inceliğidir; çiçek bürümüş bir galeri; nakışlı bir tavan; küçük bir derenin unutmabenileri arasına takılıp kalmış güzel bir gönül eğlenceliği; bir aşkın dere kenarındaki kelebekler ve kelebek orkideleri; mermer basamaklardan görülen sisler içinde bir manzara; aile konağının parkında otlayan bir ceylan; ve daha neler, neler...

ADA YA DA ARZU'YA NOTLAR
Vivian Darkbloom *tarafından*

BİRİNCİ BÖLÜM

1

Bütün mutlu aileler, vs: burada Rus klasiklerinin yanlış çevirileri ti'ye alınmaktadır. Tolstoy'un romanının açılış cümlesi tepetaklak edilmiş, Anna Arkadyevna'nın 'patronimik' ine (baba soyadı) saçma bir erkek soneki takılınıştır, soyadına yanlış bir dişil sonek eklenmiştir. 'Mount Tabor' ve 'Pontius' ise büyük metinlerin kendini beğenmiş ve cahil yorumcular tarafından maruz bırakıldıkları 'deviriler'e (Mr. G. Steiner'in terimi sanıyorum) ve ihanetlere göndermedir.

Sevemiyaa Territorii: Kuzey Bölgeleri. Burada ve ileride rastlayacağınız örneklerde, tıpkıçevrim eski Rus ortografisi esas alınarak yapılmıştır.

Tofana: 'aqua tofana'ya göndernne (herhangi bir iyi sözlüge bakınız.)

Kitej Gölü: bir Rus masalında bir gölün dibinde parıl parıl parlayan efsanevi Kitej kentine gönderme

Mr. Eliot: ona romanın sonlarında yeniden rastlayacağız, 'Bel Kalınlığı' ve 'Muazzep Satırlar'ın yazarının yedeğinde.

Fogg'un tersi yönde: Jules Verne'in dünya gezgini Phileas Fogg, Batı'dan Doğu'ya doğru yolculuk etmişti.

Allahrahatlık-Versin Yumurcakları: bu ad, değiştirilerek, Fransız çocukları için yazılmış bir çizgi romandan ödünç alınmıştır.

Dr. Lapiner: belirsiz fakat nahoş olmayan bir nedenle, kitaptaki hekimlerin çoğunun tavşanlarla alakalı isimler taşımakta oldukları görülüyor. Lapiner'deki Fransızca 'lapin' Rusça 'Krolik'le eşleştirilmiştir, Ada'nın sevgili kelebelkbilimcisinin adı. Rusça'daki 'zayats'ın (yabani tavşan) söylenişi kulağa 'Seitz' gibi gelmektedir (Alman jinekolog), 'Nikulin'de (büyük kemirgenbilimci Kunikulinov'un torunu') Latince 'cuniculus'dan birşeyler vardır, 'Lagosse'da ise (Van'a yaşlılığında bakan doktor) Grekçe 'lagos'. İtalyan kan kanseri uzmanı Coniglietto'yı da unutmayınız.

mizemoe: 'perişan' anlamına, 'sefil'in (miserable) Fransızca-Rusça söylenişi.

c'est bien le cas de le dire: yeri gelmişken

lieu de naissance: doğum yeri

pour ainsi dire: deyim yerindeyse.

Jane Austen: Mansfield Park'da diyalog aracılığıyla anlatı içinde hızlı biçimde bilgi aktarma yöntemine gönderme.

Ayı-Ayak, Ay-Ay... Ayagım: her iki çocuk da çıplaktır.

s. *Stabiae'nın çiçekli kızı*: Napoli Ulusal müzesindeki, Stabiae'den gelme ünlü duvar resmine ('Bahar Resmi' denen) gönderme; çiçekler serpen bakire.

2

Belokonsk: (Kanada'nın kuzeybatısmdaki) 'Whitehorse' kentinin Rus ikizi.

en conaissance de cause: meselenin ne olduğunu bilerek. (Fr.)

Aardvark: anlaşıldığı kadarıyla, New England'da bir üniversite şehri.

Gamaliel: bizim W.G. Harding'den çok daha şanslı bir devlet adamı.

Lolita, Texas: böyle bir kent var, daha doğrusu vardı, çünkü kötü şöhretli romandan sonra sanıyorum adını değiştirdiler.

penyuar: Rusç., peignoir, sabahlık.

3

Faragod: anladığımız kadarıyla, elektrik tanrısı

Braque: bir bric-a-brac (kıvır zıvır) ressamı

entendons-nous: açık konuşalım (Fr.)

lammer: amber (Fr: l'ambre) elektriğe gönderme

delikanlım, güzelim, vs: Housman'ın bir dizesinin parafrazı

ballatetta: İtalyan şairi Guido Cavalcanti'nin (1255-1300) 'küçük balad'ındaki bir pasajın parçalanıp çarpıtılması. İlişkin dizeler şöyledir: 'acılar dolu kalbimden çıkıp gelen ürkük ve cılız küçük ses, ruhumla ve bu küçük şarkıyla git, fikr-i perişanımı anlat ona.'

Nuss: Almanca'da 'fındık', nut=çatlak

Hristosik: küçük İsa (Rusç.)

rukuliruyuşçi: Rusç. Fr.da 'roucoulant'dan, 'guguş ederek'

horsepittle: 'hospital', hastahane, Dickens'in Bleak House'ında bir pasajdan ödünç. Joecuğun sözcük oyunu, Joyce'un sözcük oyuncuklarından değil.

aujourd'hui, heute: bugün (Fr. Alm.)

Princesse Lointaine: Uzaklardaki Prenses, bir Fransız tiyatro oyununun adı

4

pour attrapper le client: müşteriyi aldatmak için

5

Je parie, etc.: bahse girerim beni tanımadınız, sir.

tout le jardin: bahçede bir gezinti

Lady Amherst: çocuk, zihninde bunu çok bilinen bir sülüne adı verilen bilgin hanımla karıştırıyor

pollice verso: Lat. Başparmak aşağı.

6

Sumereçnikov: 'sumerki'den (Rusça'da 'akşam alacası') türetilmiş bir isim.

güzel İspanyolca şiir: aslmda iki şiir- Jorge Guillen'in Descanso en jardin'I ve El otono: isla'sı.

7

Monsieur a quinze ans, vs: Onbeş yaşmızdasınız, Sir, yanılmıyorsam, ben de ondokuz, biliyorum ki...Siz, sir, kentli kızları tanımışsınızdır, kuşku yok ki; bana gelince, ben bakireyim, yani hemen hemen. Ayrıca...

s. *rien qu'une petite fois:* bir kerecik.

8

mais va donc jouer avec lui: hadi, git oyna onunla.

se morfondre: surat asmak.

au fond: aslında

Je l'ignore: bilmiyorum.

cache-cache: saklambaç.

infusion de tilleul: ıhlamur

Les amours du Dr. Mertvago: 'Jivago'yla kelime oyunu ('jiv', Rusça'da 'canlı' demektir, 'mertv' ise 'ölü')

grand chene: koca meşe

quelle idee: nerden çıktı!

Les malheurs du Swann: Mme de Segur'ün (kızlık adı Kontes Rostopçin) Les malheurs de Sophie'si ile Proust'un Un amour de Swann'ının çiftleştirilmiş hali.

10

monologue interieur: Kont Tolstoy tarafından kullanılan, 'bilinç akışı' da denilen teknik (o, mesela bunu atlı arabası Moskova sokaklarından teker meker yol alan Anna'nın son izlenimlerini aktarınakta kullanır.)

Mr. Fowlie: bkz. Wallace Fowlie, Rimbaud (1946)

soi-disant: sözümona

les robes vertes, vs.: küçük kızların yeşil, yıkana yıkana rengi atmış giysileri.

angel moy: Rusç. 'meleğim'

en vain, vs: Nafiledir kazanmak oyunda
Oka nehrini ve de Palmiye Körfezini

bambin angelique: melek gibi küçük oğlan

11

groote: Felemenkçe'de 'büyük'

un machin, vs.: şöyle upuzun birşey, azkaldı çocuğun kalçasını yaralayacaktı.

12

düşünen kamışlar: Pascal'ın insan için kullandığı metafor, un roseau pensant.

horsecart: eski bir anagram. Burada Freudyen rüya saklambaçları ile dalga geçmek için ('symbols in an orchal orchestra)

buvard: kurutma kağıdı.

Kamargski: La Camargue, Güney Fransa'daki sazlık bir bölgeyle Rusça Komar'ın (Rusça'da sivrisinek, 'mosquito', Fr.da 'moustique') birleştirilmesinden türetilmiş sözcük.

sa petite collation du matin: hafif kahvaltı.

tartine au miel: ballı tereyağlı ekmek.

13

Osberg: oldukça komik bir biçimde, Lolita yazarının benzetildiği bir yazarın isminin kelimelerinin sırası değiştirilerek yapılmış iyiniyetli bir anagram daha. Bu arada, o ismin telaffuzunun İngilizce ya da Rusça ile hiçbir alakası bulunmamaktadır. (TLS'in yakın tarihli sayılarındaki birindeki anonim bir baykuş dışında)

mais ne te, vs.: hadi bakayım, öyle kıpraşıp durma eteğini giyerken! Senin gibi terbiyeli bir küçük kız...

tres en beaute: bütün güzelliği üstünde

caleche: kaleşon

peçeneg: bir vahşi

grande fille: ergen kız

La Riviere de Diamants: Maupassant ve onun 'La Parure'ü Antiterra'da varolmuyordu.

copie vs.: tavanarasında çalıştı durdu

a grand eau: bol sularla yeri silmek

desinvolture: utanma sıkılma nedir bilmemek

vibgyor: mor-çividi-mavi-yeşil-sarı-turuncu-kırınızı

sans façons: merasime gerek duymaksızın

strapontin: arabanın önündeki katlanır minder

decharne: kadidi çıkmış

cabane: kulübe

allons donc: haydi canım

pointe assassine: sanatsal değeri öldüren, ortadan kaldıran anafikir (bir hikaye ya da şiirin)

quitte a tout dire, vs: hatta gerekirse herşeyi dul kadına anlatarak

il pue: leş gibi kokuyor

14

Atala: Chateaubriand'ın bir novellası.

un juif: bir Yahudi

et pourtant: halbuki

ce beau jardin, vs.: Bu güzel bahçe Mayıs'ta çiçekle donanır ama Kışın hiç ama hiç, hiç, hiç, hiç, hiç yeşermez vs.

15

çort!: Rusç. Hay aksi şeytan!

17

mileyşi: Rusç. 'canımın içi'

partie, vs.: ağzı dışarıdan çevreleyen etli kısım... basit bir yaranın iki sınırı... yalayan uzuv.

pascaltrezza: Pascal'ı caltrezza (lt. 'keskin nükte') ve treza ('saçaklı saplar' anlamına gelen Provençal bir kelime) ile birleştiren bu sözcük oyununda, Fransızca 'pas', olumsuzlama eki, Pascal'ın ünlü cümlesi 'insan düşünen sazdır'daki 'roseau'nun 'pensant' kısmına reddiyedir.

Katya: Turgenyev'in Babalar ve Çocuklar'ındaki gençkız.

bir trouvaille: güzel bir buluş

orkideleri çiftleştirmeyi seven Ada: burada iki Fransız yazarı çiftleştiriyor, Baudelaire ve Chateubriand

mon enfant, vs.: kızım, kızkardeşim, Tagne'daki koca meşenin kalınlığını düşün, dağı düşün, o sevecenliği düşün-

recueilli: yoğunlaştırılmış

canteen: okul kantinlerinde verilen crumpet'lere ('scrumpet') anışlırma.

18

puisqu'on vs.: madem ki konuyu açtık

hument: içine çekmek

tout le reste: geri kalan herşey

zradvstvuyte vs.: Rusç. Bir de bakmışınız; zirve!

19

Matmazel Stopçin: kızlık adı Rostopçin olan Les Malheurs de Sophie yazarı Mme de Segur'un bir temsilcisi olan karakter (Antiterra nomenklatüründe Les Malheurs de Swann'la karşılanıyor)

au feu!: yangın var!

flambait: alevler içindeydi.

Ashette: Külkedisi, Fransızca orijinalinde 'Cendrillon'

en croupe: terkide

a reculons: geri geri
'Nil yatıştı': bir Afrika seyyahının yolladığı ünlü telgraf.
parlez pour vous: kendi adına konuş
trempee: sırılsıklam

20

je l'ai vu, vs.: 'Onu kütüphanedeki kağıt sepetlerinden birinin içinde gördüm.'
aussitot apres: hemen ardından.
meganez vs.: Amerikancanıza hakim olunuz.
Lowden: iki çağdaş ozanı birleştiren bir isim
baguenaudier: ödden yapılan kınanın Fransızca ismi.
Floeberg: bu uydurma alıntıda Flaubert'in üslubuna öykünülmektedir.

21

s. *pour ne pas, vs.*: kendini birşey sanmasın diye.
s. *en lecture*: 'görüldü' (kütüphane kitapları için)
s. *cher, trop cher Rene*: sevgili, çok sevgili Rene (Chautebriand'ın Rene'sinde Rene'sinin kızkardeşinin ona hitabı)
s. *Chiron*: kentaurlar arasında bir hekim; Updike'ın en iyi romanına göndermе.
s. *Hohensonne*: ultraviyole lambası
s. *demission vs*: acıklı istifa
s. *les deux enfants, vs*: 'demek ki iki çocuk artık korkusuzca sevişebilirlerdi.'
s. *fait divers*: 3. sayfa haberi
s. *blin*: Rusç. Gözleme
s. *qui le sait*: kimbilir
s. *Heinrich Müller*: Poxus, vs.'nin yazarı

22

Ma soeur te souvient-il encore?: Chateaubriand'ın Romance a Helene'inin üçüncü altı satırlık kıtasının birinci dizesi ('Combien j'ai douce souvenance') Şiir bir Auvergne ezgisine uydurularak bestelenmişti, Chateaubriand bini 1805'de Mont Dore'ye yaptığı bir gezide duydu ve daha sonra Le dernier Abencerage adlı novellasına soktu. Son (beşinci) altılı kıta 'Oh' qui me rendra mon Helene. Et ma montagne et le grand chene' diye başlar. Elinizdeki romanın leitmotivlerinden biri

sestra moya vs.: kızkardeşim, hatırlıyor musun dağı ve uzun meşeyi ve Ladore'yi?

oh! Qui me rendra, vs.: ah kim bana geri verecek Aline'imi, koca meşeyi ve tepemi?

Lucile: Chateabriand'ın gerçek hayattaki kızkardeşinin adı.
la Dore vs.: Dore ve çevik kırlangıç

23

Rockette: Maupassant'ın La Petite Rocque'u ile kafiyeli
chaleur du lit: yatağın sıcaklığı
horoşo: Rusç. peki, tamam.
mironton vs.: bir halk şarkısının nakaratı

24

Bagrov'un torunu: az tanınan bir yazarın, Sergey Aksakov'un (1791-1859) "Bagrov'un Torununun Çocukluk Yılları"na anıştırma
hoberaux: taşra beyleri
biryul'ki proşlago: Rusç. Geçmişin incik boncukları
traktir: Rusç. pub
(avoir le) vin triste: içip içip dertlenmek
au cou rouge, vs.: kendisinde hala iş olan bir dul erkeğin kırmızı ve kalın ensesi ile
gloutonnerie: oburluk
tant pis: boşver
je reve vs.: Rüya görüyorum herhalde. O hazımı imkansız, berbat İngiliz hamurunun üzerine tereyağı sürüyor olamazsın.
et ce n'est que vs: ve bu sadece ilk dilim
lait calle: çökelek

25

shlafrok: Rusç., Almancadan, Schlafrock, robdöşambr
remouvez votre, vs.: çekiniz, lütfen
tous les vs.: bütün lastikler yepyeni.
tel un: çöle güvenen yabani bir zambak gibi
non, vs.: hayır, sir, sadece sizden, ve de yanınızdaki genç yavuklunuzdan ziyadesiyle hoşlanıyorum
qu'y puis-je?: Bu konuda ne yapabilirim?

27

d'accord: anlaştık
la bonne surprise: güzel sürpriz!
amour propre, sale amour: Tolstoy'un 'Yeniden Diriliş'inden ödünç alınma sözcük oyunu. İzzet- i nefis, kirli aşk.
quelque petite, vs.: küçük çamışırcı kızın teki
Toulouse: Toulouse-Lautrec

28

Başsız Süvari: Mayne Reid'in romanının ismi burada Tunç Süvari yazarı Puşkin'e atfedilmektedir

Lermontov: The Demon'ın (Cin) yazarı

Tolstoy, vs: Tolstoy'un kahramanı Hacı Murat (Kafkas bir aşiret reisi) burada, Napolyon'un kayınbiraderi General Murat ile ve Charlotte Corday tarafından banyo küvetinde öldürülen Fransız devrimi liderlerinden Marat ile harç edilmektedir.

Lute: Paris'in eski çağlardaki adı 'Lutece'den

constatait, vs: memnuniyetle görüyoruz ki

29

Shivering aurora, laborious old Chose: bir parmak Baudelaire

golubyanka: Rusç. küçük mavi kelebek

petit bleu: Paris argosunda pnömatik postayla yollanan mektuba verilen isim (mavi kağıda yazılmış ekspres mektup)

cousin: sivrisinek

mademoiselle, vs: üzülerek söylüyorum ki Sir, genç hanım pek feci zatürre olmuştu

Granial Maza: adını Lermontov'un Cin'indeki Mt Kazbek'in 'gran' almaza'dan (elmasın façası) alan bir parfüm.

30

inquietante: rahatsız edici

31

mais, ma pauvre amie, vs.: ama, sevgili dostum, mücevher sahteydi

niçego ne podeleş': Rusç., yapılacak bir şey yok

elle le mangeait, vs.: kadın onu gözleriyle yedi

petits vers, vs.: kaçamak şiir ve ipekböcekleri

Van Dayı: Çehov'un Vanya Dayı oyunundaki bir dizeye anıştırma; gökyüzünün elmaslarla dopdolu olduğunu göreceğiz.

32

Les Enfants Maudits: Kötü Çocuklar

du sollst, vs.: Alm., dinleme sakın

on ne parle pas, vs.: insan bir köpeğin önünde böyle konuşmaz.

que voulez-vous dire: ne demek istiyorsun

Forestday (Ormangünü): Rack'ın Thursday (Perşembe) kelimesini telaffuz edişi

furchtbar: Alm., korkunç.

Ero: Wells'in Görünmez Adam'ındaki 'h'leri söyleyemeyen polis beriki-

nin ihanet eden arkadaşını böyle tanımlar.

mas qu'est-ce, vs: peki ama kuzenin sana ne yaptı ki

33

petit-beurre: pötibör

35

ogon': Rusç., ateş.

Microgalaxies: Terra'da Les Enfants du Capitaine Grant (Kaptan Grant'ın Çocukları) olarak bilinir, yazarı Jules Verne

ailleurs: başka bir yerde

36

alfavit: Rusç., alfabe

Pat Rişin: 'patrician'la (asılzade) sözcük oyunu. Podgoretz'in (Rusç. 'dağ yamacı') bu sıfatı popüler bir eleştirmen, Minsk ve benzeri yerlerde konuşulan Rusça'nın kendinden menkul uzmanı birine yakıştırdığını hatırlayabiliriz. Minsk ve Chess (Satranç) Speak Memory'nin (Konuş Bellek) Altıncı Bölümünde de karşımıza çıkarlar.

Gerşizevski: burada bir Slav dilleri uzmanının adı başka bir Slav dilleri uzmanı olan Çijevski'ninkine katıştırılıyor.

Je ne peux, vs.: Hiç bir şey yapamam, ama hiçbir şey.

Buchstaben: Alm., alfabenin harfleri.

c'est tout simple: son derece basit

pas facile: kolay değil.

37

mon petit...qui dis-je: küçüğüm...aslında.

çayku: Rusç., çay-cık

Ivaniliç: Tolstoy'un İvan Ilyiç'in Ölümü'nde bir puf harikulade bir rol oynar, üzerine oturan dul kadının bir arkadaşının kıçının altında bir inilti salıverir.

cousinage: kuzinlik tehlikeli bir komşuluktur.

on s'embrassait: her köşede öpüşülüyordu.

erunda: Rusç. saçmalık.

hier und da: Alm., orada burada

tout est bien: herşey yolunda.

raffolait, vs: kısraklarından birine delice aşıktı

tant mieux: olsun, daha iyi.

Tuzenbah: Van, Çehov'un Üç Kızkardeş'inde ölümcül düellosuna giderken ne diyeceğini bilemeyen fakat kendini birşey demek zorunda hisseden talihsiz Baron'un son sözlerini anıyor.

kontretan: contretemps kelimesinin Rusça bozuk telaffuzu.
kameristoçka: Rusç. genç oda hizmetçisi.
en effet: aslında
petit negre: çiçeklenen tarladaki küçük zenci.
ce sera, vs.: dört kişilik bir akşam yemeği olacak
sol başparmağını sallayarak: bu gen kızında da çıkmış
Liyovka: Liyov'un (Leo) halk arasındaki küçültmesi
antranou: Fr., entre nous sous dit'nin (aramızda kalsın) Rusç. bozuk telaffuzu.
filius aqua: 'suyun oğlu', filum aquae (suyun akışı, akışına bırak, orta yol) ile kötü bir sözcük oyunu
une petite juive, vs.: çok aristokrat küçük bir Yahudi kızı
ça va: idare ediyoruz
seins durs: 'sans dire'in (söylemeye gerek yok) yanlış telaffuzu.
passe encore: daha değil
Lorsque, vs.: nişanlısı savaşa gittiğinde, bahtsız ve soylu gençkız piyanosunun kapağını kapattı, filini elden çıkardı.
Klubsessel: Alm. Üzerine uzanılan koltuk
Şans eseri korunmuş: Dizeler şans eseri saklanmıştır

Bende varlar, duruyorlar

(Evgeni Onegin, Altı: XXI-1- 2)

devant les gens: hizmetkarların önünde
Fanny Price: Jane Austen'in Mansfield Park romanının başkahramanı.
grib: Rusç. mantar
vodoçki: Rusç. votka'nın küçültülmüşü vodoçka'nın çoğulu
zakusoçniy, vs.: Rusç. ordövr masası
petits soupers: başbaşa supeler
Persti: Açık, Puşkin'in vinograd'ı:

uzun uzun ve saydam
bir gençkızın parmakları gibi

(devi molodoy, jeune fille)

ciel-etoile: yıldızlı gökyüzü
ne pihtit: Rusç., o ıslıklı hırıltıyı çıkarma
vous me comblez: beni nezaketinizle mahçup ediyorsunuz
pravda: Rusç. gerçektir
le feu, vs.: bakireliğin o nazlı ateşi

şakaklarında yanan...

po raçşyotu po moyemu: bir hanım arkadaşın hamileliğini hesab eden Famusov'a (Griboyedov'un Gore ot yına'smda) bir anıştırma
proteştuyu: Rusç. protesto ediyorum
seriezno: Rusç., ciddi olarak

quoi que ce soit: her ne ise

en accuse vs.: ... güzelliğini ortaya çıkarır

Tetrastes, vs.: Wyoming, Wind River Sıradağlarında yaşayan hayali 'Peterson Kekliği'nin latince ismi

Büyük ve Değerli Adam: İngiliz politikacı Winston Churcill'in Stalin'e ithaf ettiği coşku dolu bir övgü

echt, vs.: Alm., gerçek bir Alman

Kegelkugel: Fransızların boul oyunun Almancası, dokuz kuka

partir, vs: ayrılmak biraz ölmektir, ölmekse biraz fazlaca ayrılmak

fal'şivo: Rusç., sahte

rozi...beryozl: Rusç., güller... kayınlar.

ou comme ça?: yoksa böyle mi?

39

sale, vs.: pis küçük bağnaz

d'accord: Okey, oldu.

zo, vs: Rusç., j t'en prie'den bozma

Trigorin, vs.: Martı'daki bir sahneye gönderme

Houissaie: Fransızca, bir 'hollywood' (çoban püskülü korusu). Golli-vud-toj Rusça'da 'Hollywood olarak da bilinen' anlamına gelir.

enfin: nihayet

passati: 'su dökmek' (pass water) üzerine uydurma rusça sözcük oyunu

coeur de boeuf: öküz yüreği (biçim olarak)

quand tu voudras, vs.: ne zaman istersen, evlat.

la maudite, vs.: lanet olasıca (mürebbiye)

vos, etc.: Franco-Rusç., ifadeleriniz oldukça serbest

qui tachait vs.: kız başını döndürmeye çalışıyordu

ombres, vs: gölgeler ve renkler

40

qu'on la coiffe, vs: saçını açık havada yaptırmak

un air entendu: bir bakışla anlaşmak

ne sais quand, vs.: bilmiyor ne zaman geri geleceğini

mon beau page: güzel içoğlanım

41

c'est ma derniere: konakta bu son gecem

je suis, vs.: seninim, yakında şafak sökecek

parlez pour vous: kendi adına konuş

immonde: ağza alınmaz

il la mangeait, vs: adam kızı iğrenç öpücüklerle yedi bitirdi

qu'on vous culbute: devirilesiceler
marais noir: kara bataklık

42
j'ai des ennuis: sıkıntılarım var
topinambour: vanilya çiçeğinin soğanı; sözcük oyunu üzerine sözcük oyunu ('calembour')
on n'est pas, vs.: ne alçakça bir davranış
Tapper: 'Yabani Menekşesi', Van'in hasmı ile iki tanığının 'pansy' (pasif eşcinsel) karakterini yansıtıyor
Rafin, Esq.: bir menekşe ismi olan 'Rafinesque' üzerinde sözcük oyunu
Do-Re-La: heceleri müzikal olarak birbirine karıştırılmış 'Ladore'
partie, vs.: piknik
palatu: Rusç. koğuş
tyovu mat': Rusç., 'anan'; sık kullanılan rusça bir küfürün sonu
Ich bin, vs.: Alm., iflah olmaz bir şakacıyım
amca: 'Amcamın son derec dürüst ilkeleri vardır'
(Evgeni Onyegin)
encore un, vs.: bir 'bebek hayalet' daha

43
Bölüm Bir'in en son paragrafı, vurgusunun bariz kısalığı içinde (sanki bir dış ses tarafından söylenirmiş gibi), Tostoy'un ünlü bitişlerinden birine anıştırmadır, Van, Kitty Lyovin rolünde.

İKİNCİ BÖLÜM

1
poule: yosma
Komsi, vs.: comme-ci comme-ça, Rusç. yanlış telaffuz edilmiş şekli: şöyle böyle
mesteçko: Rusç., küçük yer, tuvalet
bateau ivre: 'serhoş gemi', Rimbaud'nun şiirinin adı burada 'deliler gemisi' yerine kullanılmaktadır
poşliy: Rusç., vülger
da: Rusç., evet, Ada'nın adının son hecesi
ce qui, vs.: aynı kapıya çıkar
Grant, vs: Jules Verne'in Kaptan Grant'ın Çocukları'nda (bulunan bir mesajda) 'agonie'nin (ızdırap) 'Patagonie'nin son eki olduğu ortaya çıkar

2

Cyrano anıştırmaları: Cyrano de Bergerac'm Histoire comique des Etats de la Lune'ününe anıştırma

romançik: Rusç., novella

Sig Leymanski: edebiyata fiziği sokmaya pek meraklı züppe bir ingiliz romancının isminin anagramı

Abencerange, Zegris: Gırnata'lı Habeşi aileler (aralarındaki kan davası Chateaubriand'a esin kaynağı olmuştur.)

fille de joie: orospu

3

Künstlerpostharte: Alm., sanatsal kartpostallar

la gosse: küçük kız

subsidunt, vs: dağlar iner, yüksekler unufak olur

smorçiyama: haydi mumu söndürelim

4

Dickens'deki Marmlad: ya da Dostoyevski'deki Marmeladov, Dickens, Rus yazarı (çevirileriyle) büyük ölçüde etkilemiştir

frolements: hafif dokunuşlar

5

qui prend, vs.: kanat açar

bütün eski ...imiz, vs.: Swinburne

Larousse: sözcük oyunu, rousse, Fr. kızılsaç, La Rousse, kızılsaçlı kız

pourtant: oysa

cesse: dinmek, bitmek, sona ermek

Glanz: Alm., pırıltı

Maedel: Alm., kız

vsiyo sdelali: Rusç., herkesi yapmıştı

coigner, vs.: sözcük oyunu ('bir deyim uydurmak')

fraise: çilek kırmızısı

krestik: Anglo-Rusç., küçük tepelik

vanouissements: 'Van'ın kollarında kendinden geçmiş inliyordu'

I have not art, vs.: Hamlet

si je suis vs.: izin verirseniz şöyle ifade edeyim

la plus laide, vs: dünyanın en çirkin kızı sahip olduğundan daha fazlasını verebilir

Wattebausch: Alın., pamuk paçası

komondi: Rus Fr.; 'comme en dit', hani derler ya

Vieux-Rose, vs.: Segur-Rostopçin'in Bibliotheque Rose dizisinden çıkmış kitapları

l'ivresse, vs: hız sarhoşluğu, Pazarları rahme düşürmeler
un baiser vs.: bir tek öpücük

6
şuba: Rusç., kürk manto
ebats: yaramazlık, eğlence

7
mossio, vs.: monsieur, kuzininiz
jolies: güzel
n'aurait, vs.: o üçkağıtçıyı hiçbir zaman kabul etmemliydim
Ashettes: Külkedileri
Sumereçkinov: İsmi Rusça 'alacaranlık'tan gelmektedir.
zdraste: alışılmış Rusça selam, zdrastvuyte'nin kısaltınası
lit, vs.: 'kuştüyü yatak' ile sözcük oyunu
d'ailleurs: zaten
petard: çatapat ama kendi başına şöhretli bir şair, Mr. Ben Wright, kitap boyunca pet'lerle (osuruk) bağdaştırılır.
bayronka: Bayron'dan, Rusç. Byron
rejouissants: çok eğlenceli
Beckstein: yerleri değiştirilmiş iki hece
Ihlamurlar Altında Aşk: O'Neill, Thomas Mann ve Mann'ın çevirmeni bu paragrafta birbirlerine dolanıyorlar
fotoçki: Rusç., küçük fotoğraflar
Carte du tendre: 'Sevecen Aşk Haritası', 17. Yüzyıldan duygusal alegori
Knabenkraüter: Alm., orkideler (ve taşaklar)
perron: merdivenli sahanlık

8
vinoçerpiy: Rusç., şarap sunan
uj gasli, vs.: Rusç., odalarda ışıklar sönmeye başlamıştı
Nikak-s net: Rusç.: tabii ki şunlar değil
ünlü sinek: Serromyia
Vorschmacks: Alm., ordövrler
et pour cause: şaşılacak şey değil
karavançik: küçük deve kervanı (Rusç.)
spazmoçka: Rusç., küçük spazmlar
bretteur: gözüpek düellocu
au fond: aslını istersen

9

ſokus-pokus: Rus., yalancı sihirbazlık
au dire, vs: eleştirılenlere bakılacak olursa
ſinestra, sestra: İtaly., pencere, kızkardeş
Arinuşka: Rusç, İrina'nın halk dilindeki küçültmesi
oh qui me rendra, vs: Ah kim geri verecek bana
tepemi ve koca meşeyi
matovaya: Rusç., donuk renkli
en robe, vs: üzerinde pembeli-yeşilli bir elbise

10

c'est le mot: işte tam kelimesi
pleureuses: dulluk giysileri
Boje moy: aman Tanrım

11

second pensees, vs: sonradan gelen fikirler en iyileridir
bonne: hizmetçi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1

dyakon: diyakos
desole, vs: yanında olamadığım için üzgünüm

2

Evlendin demek ki, vs: bkz. Evgeni Onyegin. Sahne sekiz: XVIII: 1-4
ja tvoyo: Rusç., sağlığınıza
guvernantka, vs: Rusç., mürebbiye-yazar
moue: surat buruşturma

3

aſſales, vs: koltuklarına yayılmışlar
gueule, vs: yüzün maymunsu görünüşü
grustnoye, vs: Rusç,. kız Van'a 'benim hüzünlü mutluluğum' diyor
pravoslavnaya: Rusç., Grek-Ortodoks
das auch noch: Alm., bir de bu da varmış
pendant que je, vs.: ben kayak kayarken

5

kuutuuriey, vs: 'couturier', kadın terzisinin hatalı teaffuz edilmiş şekli, 'vous avez entendu', adını duymuşluğunuz vardır.

tu sais, vs.: biliyorsun öldürür bu beni

Insiste, vs: St. Augustine'den alıntı

en laid et en lard: çirkin ve etsel bir versiyonda

pudeur: iffetlilik

Dimanche, vs: Pazar. Kırda piknik. Herkes ter kokuyor. Kaynanam takma dişlerini yutuyor. Küçük kancığı, vs. Ondan sonra (Lucette'in okumakta olduğu bir ressamın güncesi)

Nox: Lat. Gece

6

Cher ami, vs.: Sevgili dostum, kocam ve ben, korkunç haberler karşısında nüthiş sarsıldık. Neredeyse ölümünden hemen önce zavallı kız benden rica etmişti -bunu hiç unutmayacağım- Tobakoffdaki işlerini yoluna koymamı, gemi her zamanki gibi kalabalıktı ve bir daha hiç binmeyeceğim artık o gemiye, biraz batıl itikattan biraz da tatlı, ince Lucette'in hatırasına. Elimden geleni seve seve yapardım, birileri bana sizin de orada olacağınızı söyledi. Aslında kendi ağzıyla söyledi: son birkaç günü üst güvertede kuzeni ile birlikte geçireceği için çok sevinçliydi! İntihar psikolojisi hiçbir bilimadamının açıklamayacağı bir sırdır. Hiçbir bu kadar çok ağlamamıştım, neredeyse kalemim elimden düşecek. Ağustos ortalarında Malbrook'a döneceğiz. Sadık dostunuz.

7

And o'er the summits of the Tacit, vs: Lermontov'un Cin'inden dört dizenin parodisi.

le beau tenebreux: Byronvari bir karanlığa bürünmüş.

8

que sais-je: ne bileyim

Merci, vs: sonsuz teşekkürler

libretto: Evgeni Onegin operasının librettosu, Puşkin'in şiirinin maskara edilmiş hali

korrektniy: Rusç., doğruluk, yerindelik

hobereaux: taşra ağası

cart de van: Amerik., carte de vins'ın (şarap listesi) yanlış telaffuzu

je veux, vs: sana ulaşmak istiyorum, canımın içi

enfin: uzun lafın kısası

Luzon: Amerik., 'Lausanne'ın yanlış telaffuz edilmiş hali

lieu: yer, mahal

(bir sesizlik): bu ve tüm konuşma Çehov manerizmlerinin bir parodisidir

muyiminoçka: Hiberno-Rus şefkat sözcüğü

ces potins de famille: bu aile dedikoduları

terriblement, vs.: korkunç görkemli bir hanım falan filan, onun gibi basit bir çiftçinin bir aktrisle bir sanat tacirinin kızıyla evlenmeye cüret etmemesi gerektiğini söyleyerek onu iğnelemekten hoşlanıyor

je dois, vs: kiloma dikkat etmeliyim

Olorinus: Latin. olor, kuğu (Leda'nın aşığı)

Ninon: ('Ninon de Lenclos'dan mülhem), Vere de Verde'nin yukarıda adı geçen romanındaki kurtizan

Aleksey, vs.: Vronski ve metresi

She Yawns: Chillon's'un okunuşu

comme, vs.: seller gibi gözyaşı akıtarak

N'a pas la verbe, vs.: ağzı laf yapmıyor

chiens, vs.: köpekler giremez

la voix, vs.: pirincimsi ses telefon açtı... Bayan trompetin sesi bu sabah pek hoş çıkmıyordu

contretemps: aksilik

tu sais, vs.: biliyorsun bu beni mahveder

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

et treve, vs.: yetti artık bu tavan süslemesi üslübum benim

anime: Lat., ruh

assassin pun: 'pointe assassine' (Verlaine'in bir şiirinden) ile kelime oyunu

Lacrimaval: Ital.-Isvçr., uydurma yer ismi, 'gözyaşları vadisi'

coup de volant: direksiyonu şöyle bir kırarak

talihsiz düşünür: Samuel Alexander, İngiliz filozof

Villa Jolana: Pfynwald'da üreyen, Jolana alttürüne ait bir kelebeğin onuruna verilmiş bir isim

Vinn Landere: 'Vinelander'in Fransızca bozuk söylenişi

Comment, vs: ne o? hayır, hayır, 88 değil, 86.

droits, vs.: gümrük vergisi

apres tout: sonuç olarak

lucubratiuncula: lamba ışığında bir parça elyazısı

denizkızı: Lucette'e anıştırma

3

blyadushki: küçük orospular

Bliztpartien: Alm, çabuk seks

j'ai tete, vs: hayatta iki lezbiyen tanıdım, bu kadarı yeter

terme, vs.: insanın kullanmaktan kaçındığı sözcük

5

le bouquin ... gueri, vs.: bütün çerçöpünden temizlenmiş...kitap

quel livre, vs.: nasıl da bir kitap, Tanrım

gamine: küçük kız